

קובץ
הארט סוגיות
על מסכת חולין

מראי מקומות וציונים

נכתב ע"י ע. ילין רח' פנחס קהתי 1/17 ירושלים טל- 02-6516498
א. שפיגלר רח' ר' יהודה הנשיא 4/15 מודיעין עילית טל
08-9742690

מסכת חולין

עניני שחיטה

115.....	ביטול בריה-חתיכה הראויה להתכבד
119.....	שמעתא דחנ"נ
130.....	כללא דחנ"נ
135.....	עילאה ותתאה
141.....	ראשי פרקים בדיני כ"ר כ"ש ועירו
145.....	נ"ט בר נ"ט
151.....	הגעלת כלים
154.....	חם מקצתו חם כולו
157.....	דוחקא דסכינא
159.....	פרק רביעי בהמה המקשה
183.....	פרק הזרוע והלחיים
185.....	מזיק מתנות כהונה
190.....	תפיסת מתנות
193.....	דף קלא ב'
194.....	דף קלב א'
195.....	דף קלב ב'
197.....	דף קלג א'
198.....	דף קלג ב'
201.....	ספק מתנ"ע ומתנ"כ

בעניני חזקות [ט ע"א]

204.....	ספק בשחיטת סימנין
209.....	ספק טריפה
215.....	ספק בפגימת סכין
221.....	חזקה מנלן

3.....	בדין שחיטה לכתחילה בעוף ובבהמה
6.....	בדין שחיטת המפרקת
9.....	אין שחיטה לעוף מן התורה
12.....	שחיטת קנה לרב אדא בר אהבה
14.....	מחצה על מחצה
18.....	ישנה לשחיטה-אינה לשחיטה
24.....	שחיטה מפורעת
27.....	החליד את הסכין
29.....	החליד או שהה במיעוט סימנים
34.....	פסול דרסה
38.....	כונה וכח גברא בשחיטה
42.....	פסול שהייה
47.....	פסוקת הגרגרת
50.....	פסוה"ג - נקובת הושט
53.....	מנח בדיקולא
58.....	פסול הגרמה
66.....	מצות מליקה
68.....	פסול עיקור

שמעתא דתערוכות

72.....	טעימת קפילא
76.....	במאי משערין
79.....	ראשי פרקים בשמעתא דכחל
82.....	טעם כעיקר
103.....	ביטול יבש ביבש
109.....	קמא קמא בטיל וחוזר וניעור [ע"ז עג א']

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

עניני שחיטה [כז, א-לג, א, ופ"א יח, א-כא, א]

בדין שחיטה לכתחילה בעוף ובבהמה

כז א', מתני' השוחט אחד בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשרה ורובו של אחד כמוהו. ובגמ' אבע"א אחד בעוף, ואבע"א ארובו של אחד כמוהו.

אבע"א אחד בעוף

נחלקו הראשונים אי דינא דב' סימנים לכתחילה בעוף מדאורייתא, או דרבנן. **שיטת** הרמב"ן בפ"י קמא, והר"מ פ"א משחיטה ה"א [כפש"פ הכ"מ] דהוא מדאורייתא. **שיטת** הר"ף, רש"י בסוגיין [וע"ע להלן שי' רש"י], רשב"א בתוה"ב בית ב שער א' ובחידושו, ור"ן, ומ"מ בדעת הר"מ, דהוא מדרבנן. [וע"ע רשב"א משה"ב בית ב' ריש שער א' דמשמע דהוא מדאורייתא] **שיטת** הרא"ש, **עי'** פמ"ג משב"ז סק"א דהוא מדאורייתא, **אולם** ביש"ש נקט דהוא מדרבנן.

ושורש הנידון מבואר בכס"מ שם, ובמרומי שדה בסוגיין ולעיל כא ב', דתלו בלפותות דלקמן כז ב' - כח א', דלבר קפרא דילין מדהוקש לבהמה ודגים, בע"כ דאף לכתחילה א"צ מדאורייתא, **ועי'** בזכר יצחק סי' מ' דהוסיף דכיון דפטורא דסי' ה' משום הקישא לדגים, ודגים ליתא בתורת שחיטה, בע"כ סי' ב' דעוף נמי ליכא בתורת שחיטה, ותו ל"ש ביה לכתחילה מדאורייתא, אולם לר"א ות"ק דילפי מו"זאת" וכן לרבי דאגמריה רחמנא למשה, יתכן דה"מ דיעבד אבל מדאורייתא בעי תרתי, **וכן** מדוקדק לשון רש"י כא ב' ד"ה "ואינו מבדיל" עיי"ש, וכדלהלן.

להסוברים דהוא מדאורייתא, **עי'** משמעות הרמב"ן דאגמריה רחמנא ב' סימנים אף בעוף, והא דסגי דיעבד בסימן אחד משום דרובו ככולו, וכ"מ הר"ן עיי"ש, [אולם חלוק מדין רובו ככולו דעלמא, דהכא אין דנין דעביד כולו אלא דסגי בהכי]. **וא"ש** לפי"ז שי' הבה"ג [הובא בתוס' ט א' ד"ה "כולהו"] דאפי' עוף שהכשרו בסימן אחד אם נשטט האחד אין שחיטה מועלת בשני.

וע"ע לעיל כא ב' אי מה להלן מולק ואינו מבדיל בסימן אחד. רש"י שם ד"ה "ואינו מבדיל" פי' דסימן ב' דעוף אפי' מצוה לכתחילה ליכא, ובתוס' שם ד"ה "ואינו" הקשו משמעתין. **עי'** מרדכי בסוגיין, וב"י סי' כ"א דפי' שי' רש"י כהרי"ף [להלן] דפסק כאבע"א בתרא דליכא מצוה כלל בסי' ה', [ואע"ג דלאבע"א בתרא לשי' הר"ף דינא דסימנים שלמים הוא מדרבנן כדלהלן ולכא' ל"ש למילפא לדין הבדלה ד"ת, צ"ל דמתקנתא דרבנן שמעינן דכל הסימן מיסד שייכא למקום השחיטה, ובלאה"כ ל"ה מתקני רבנן]. **ועי'** ראש יוסף בסוגיין ודבר אברהם ח"א סי' ב' [בהגה"ה] דהקשו, דמ"מ תיקשי לאבע"א קמא מהך ברייתא, ועי' בראש יוסף מש"כ לתרץ.

עי' פמ"ג סי' כ"א משב"ז סק"א, ובית הלוי ח"ב סי' י"א, וקובץ ענינים, דפי' שיטת רש"י דהא דבעי' ב' סימנים לכתחילה הוא רק מדרבנן, הלכך לענין מליקה ד"ת חשיב הבדלה, משא"כ דינא דבעי' כל הסימן הוי דאורייתא, לכך לא חשיב הבדלה, וע"ע מרומי שדה הנ"ל דיבש באופן אחר.

עו"ל דאף אי תרוייהו מדרבנן, מ"מ חלוקין הן בתקנתם, דדינא דב' סימנים מבואר ברש"י בסוגיין דהוא משום הרחקה הלכך אין הסימן ה' בתורת שחיטה כלל, משא"כ תקנתא דסימנים שלמים דאינו משום הרחקה אלא דהדרוהו רבנן אעיקר הדין, דהא ד"ת בעי' סימנים שלמים, אלא דסגי אף ברובו משום רובו ככולו, הלכך כל הסימן בתורת שחיטה. [ומדרבנן שמעינן לדאורייתא כמשנ"ת לעיל בדברי הבי"ן].

שיטת התוס' שם, מדהקשו לפרש"י מבואר דשוין דינא דלכתחילה דב' סימנים בעוף, ולכתחילה דסימנים שלמים, והא דחלוקין לענין הבדלה, משום דחלוקין בעיקר דינן.

וע"ע לעיל רש"י כ' ב' ד"ה "כל", ומבואר דב' סימנים לכתחילה ד"ת, ובחי' הרעק"א הקשה ממש"פ בסוגיין ובדף כא ב' הנ"ל, ועיי"ש דתי' דכונת רש"י "לכתחילה כולו" בעי' קאי אדינא דבעינן שנהים קיימים בשעת שחיטה, והא דאותבין ממיעוט

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

סימנים, היינו מיעוט קנה דמיעוט וושט אע"פ דאין צריך לשוחטו מ"מ אי ניטל שחיטתו פסולה. ולכאוי כונתו דמיעוט וושט, וכן אי ניטל סימן אחד, הוי טריפה וכדאיתא י א' נשמטה הגררת כו', עוד יל"פ כונתו לשי' הבה"ג ט א' דניטל סימן אחד מעכב בשחיטה, וה"ה מיעוט וושט מעכב בשיעור השחיטה וכמשי"כ הרעק"א להסתפק סוף סי' כ"ז [עוד צ"ב דאמאי לקמן כא ב' לא דייני' ב' סימנים דעוף ממצות השחיטה טפי מב' סימנים שלמים משום ה"ט דהרעק"א, ויש לחלק].

ועי' במרומי שדה ובזכר יצחק סי' מ' דכתבו דס"ל לרש"י דהסוגיות חלוקות בדרשות הפסוקים וכמשנת"ב לעיל, וע"ע מלא הרועים. [וע"ע להלן בקושית הש"ס והא מיעוט סימנים, מש"כ בדעת רש"י].

עי' בית הלוי ח"ב סי"א דהקשה לשיטות הראשונים הסוברים דהוי דאורייתא מאי שייך בדיעבד מהתורה, כיון דשחיטה אינו אלא מתיר ובסי' אחד כבר הותר, ובקובץ ענינים הוסיף להקשות מדברי התוס' נדה סו ב' ד"ה "כל" דמבואר דלא שייך בדאורייתא דיעבד, ועי' זכר יצחק סי' מ' וקובץ ענינים דף כא ב' דתני דלא הוי מתיר בלחוד אלא איכא נמי מצוה בשחיטה ולפי"ז שייך דיעבד אף מהתורה.

ועיקר דבריהם דהוי מצוה כן מבואר ברמב"ם פ"א משחיטה ה"א עיי"ש, ובספר המצות מצוה קמו, ובהשגות הראב"ד לסה"מ הקצר, ובכס"מ שם, וע"ע מנ"ח מצוה תנ"א דהביא שי' התוס' בשבועות דף כד א' דל"ה מצוה, וע"ע אמרי בינה דיני שחיטה סי' י"ח דהאריך בזה. אולם עי' פמ"ג פתיחה להל' שחיטה שורש ב' דנסתפק דיתכן דהמצוה דוקא בבהמה ולא בעוף, ולפי"ד ל"ש תני הנ"ל, ועי' אמרי בינה הנ"ל דנחלק.

עוד י"ל עפ"י הרמב"ן בסוגיין דאגמריה רחמנא בין בעוף ובין בבהמה ב' סימנים, והא דסגי ברוב א' בעוף משום דרובו ככולו וכדלעיל, ולפי"ז א"ש הא דשייך לכתחילה דאף בשחט סי' אחד נותר מדין דנידון כשחט ב' סימנים ודו"ק. **וע"ע** בית הלוי שם דתי כע"ז על רוב שנים בבהמה. [הובא להלן]

אבע"א ארובו של אחד כמוהו

הרמב"ן פי' דלכתחילה בעי' כולו ד"ת, וכ"ה ברמב"ם הנ"ל [למש"פ הכס"מ]. **אולם** בראשונים הנזכ"ל פליגי, דהוא מדרבנן.

ובדעת רש"י כא ב' הנ"ל, עי' בית הלוי ופמ"ג הנ"ל דפי' דהוא מדאורייתא, וחלוק מב' סימנים דעוף דאינו אלא מדרבנן, ובזה ישבו קושית התוס' שם.

ומדברי המרדכי והב"י הנ"ל דפי' כונת רש"י דפסק כאבע"א בתרא, משמע דהוא מדרבנן.

ע"ע קושית הש"ס כ ב' "והא מיעוט סימנים", ולמש"פ רש"י שם דמאי דבעי' לכתחילה בשחיטה מעכב במליקה, מבואר דמיעוט סימנים לא בעינן אף לכתחילה מדאורייתא, וצ"ע מד' רש"י כא ב' לפי' הפמ"ג ובית הלוי, ואף לדעת המרדכי וב"י צ"ע, אמאי ל"ח מעכב בשחיטה, כי היכי דחשיב במצות שחיטה לענין הבדלה דחטאת העוף. ולמש"כ הרעק"א שם לפרש דקאי אמיעוט סימן דקנה הניטל קודם שחיטה וכשיטתו לעיל, א"ש. וע"ע רש"י שם. ע"ע שטמ"ק כא ב' ד"ה "אינו" דפי' כונת ב' הסוכיות אמיעוט סימן שני בעוף, דליכא אפי' דיעבד עיי"ש.

ע"ע בית הלוי הנ"ל דהא דשייך לכתחילה ודיעבד מדאורייתא בשחיטת כל הסימנים, משום דדינא דרוב סימנים, משום רובו ככולו, הלכך שייך לכתחילה ד"ת לשחוט כולו.

אי פליגי ב' הלשונות

שיטת הרי"ף דק"ל כאבע"א בתרא, ופי' הרא"ש דס"ל דפליגי ב' התירוצים וספיקא דרבנן לקולא, **ועי'** תבו"ש כ"א סק"א דתמה דא"כ אמאי החמיר לכתחילה לשחוט כל הסימן, הא לליק לא בעי' כל הסימן עיי"ש.

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

שיטת הרא"ש והר"מ דק"ל כב' התירוצים, ונחלקו הכס"מ והמ"מ בדעת הר"מ, והפמ"ג [משב"ז סי' כ"א סק"א] והיש"ש בדעת הרא"ש, אי טעמם משום דפליגי ב' התירוצים בדאורייתא וספיקא דאורייתא לחומרא, או משום דלא פליגי כלל. [עי' תוס' ביצה יד א' (ורשב"א) דהיכא דאיכא תרי לישני דבכל אחד איכא קולא וחומרא, אף מדרבנן אזלינן בתר המחמיר, ולפי"ז אפשר דהרא"ש ס"ל מדרבנן, ואפ"ה אזלינן לחומרא]. **וע"ע** רשב"א רמב"ו ור"ן דלא פליגי ב' הלשונות.

שיטת רש"י, **עי'** חידושי הרעק"א דהכריח מדפי' חששא דל"ק דלמא לא אתי למעבד רובא, בע"כ דלא ס"ל כאבע"א בתרא דכיון דבעי' למשחט סימן שלם תו לא חיישינן דישחוט פחות מרוב, ובע"כ דפליגי ב' הלשונות, וכן נקטו המרדכי והב"י בדעת רש"י כא' ב' [הובא לעיל], אולם בתפארת יעקב הכריח להיפך דלתי' קמא בעי' סימנים שלמים כתי' בתרא עיי"ש. **ע"ע** פמ"ג משב"ז סק"א שהאריך בזה.

עי' תבואות שור סי' כ"א סק"א דהקשה להסוברים דפליגי ב' הלשונות וקיי"ל לחומרא, א"כ בא' שלם ורוב מהשני סגי, כיון דלל"ק סגי ברוב ב' סימנים, ולל"ב סגי בסימן אחד שלם.

ע"ע לקמן בסוגיא דמחצה על מחצה אי דין רובא בשחיטה הוי מדין רובו ככולו דכה"ת או לאו, ולפי"ז יל"ד אמאי בעי' הכא לכתחילה לעשות כולו.

הארת סוגיות – מ"מ וציונים בדין שחיטת המפרקת

גמ' וקרא למאי אתא דלא לשוייה גיסטרא, ופרש"י שלא יחתוך כל המפרקת לשנים כו', **ועי'** שם בתוס' משה"ק, **וע"ע** בתוס' הרא"ש ד"ה "במקום" מה שהוסיף להקשות.

נחלקו הראשונים בכונת רש"י אי ילפוטא דלא לשוייה גיסטרא, דלא בעי' לחתוך המפרקת או דאיכא איסור בחתיכת המפרקת.

דעת הראב"ה הובא במרדכי, והרשב"א, דאיכא איסור לחתוך המפרקת.

דעת התוס' בכונת רש"י דליכא איסור, וכפי שהוכיחו האחרונים [עי' ב"ח סי' כ"ד, דרישה סי' א', תרומת הדשן קפ"ז, ראש יוסף, מהר"ם] מקושיתם, **וכ"מ** מדברי תוס' הרא"ש ד"ה "במקום" ממה"ק לל"ק.

וע"ע רש"ש כע"ז דנידון הנ"ל תלוי ב' הלשונות דרש"י, דללישנא דחטאו הוציא את דמו, י"ל דליכא איסור, ולל"ק איכא איסור, **וכן** משמע מדברי הר"ן עיי"ש. אולם לטעמא דהרשב"א להלן מבואר דיסוד האיסור דווקא לל"ב דחתהו הוציא את דמו, [ע"ע שו"ת שרדי אש ח"ב ס"ו ענף ב']. **ע"ע** להלן בשיטת רש"י יט ב', ובמתני' שם.

טעם האיסור

יש לדון ביסוד האיסור אי הוי פסול במעשה השחיטה וכפסול שהייה וכד', או דילמא דהשחיטה כשירה אלא דמ"מ גלי לן קרא דהבשר אסור באכילה, ומטעמים דלהלן.

עי' רשב"א בסוגיין ובתורת הבית בית ב' שער א' דפי' משום שלא יבלע דם באברים ובין בקדשים ובין בחולין עיי"ש, ועי' בדק הבית שם שהקשה מסוגיות ערוכות, ועי' במשמרת הבית שם מה שתי'.

עי' ט"ז סי' כ"ד סק"ב דפי' כונת הרשב"א דגלי לן קרא דהוי כלא נשחט ופסול אף בדיעבד ע"י מליחה, ובזה הקשה ממש"כ הרשב"א קיג א' דבשבר המפרקת מהני מליחה להכשירו. **ובפמ"ג** משב"ז שם סק"ב פי' כונת הט"ז דעלתה לו שחיטה, אלא דפסול אף בדיעבד משום דם. **עוד** יל"פ כונת הט"ז, דהבלעת הדם באברים הוה פסול במעשה השחיטה, כיון שעיקרו דשחיטה הוצאת הדם כדילפינן ממקום ששח חטאו וכשמבליע הוא היפך הוצאת הדם, ומדוקדק לשון הט"ז "והוי כלא נשחט", וכ"ה להדיא בדעת התוס' שהביא במשמרת הבית שם עיי"ש. ועי' כע"ז בתשובות גדולי הרבנים [הנדפס בשו"ת שרדי אש ח"ב עמ' של"א], ועיי"ש עוד ד"ה "והנה בעצם", דאייתי כע"ז מדברי המהרי"ו דטעם פסול שהייה משום הבלעת הדם ופסול אף בדיעבד, ובע"כ כטעם הנ"ל. [ועיקר הדבר דיסוד השחיטה הוצאת הדם אף בחולין, לכאוי' תלוי ב' הלשונות דרש"י במשמעות דחטאו, וכ"ה להדיא בתוס' הרא"ש ד"ה "במקום"].

אולם עי' בנקודת הכסף לש"ך דפי' כונת הרשב"א, דמהני מליחה, וקרא אשמעינן דלכתחילה לא ישחוט המפרקת, ומבואר דליכא פסול במעשה השחיטה.

וע"ע ספר האשכול ה' שחיטת חולין דין י' דל"ל דהתורה אסרה לכתחילה ובדיעבד שפיר דמי כו', ומבואר כהט"ז, וכן דקדק בנחל אשכול שם.

ע"ע ספר האשכול שם דכתב דבשחט הסימנים ושהה שיעור שהייה ואח"כ שבר המפרקת בחייה לא אסרה תורה דל"ה כשחיטה חדא כו' ועי' תשובות גדולי הרבנים מכתב י"ד [עמ' שכ"ט] דדקדק דטעם הפסול משום דלאו תורת שחיטה עליה אלא כחיתוך בעלמא, ולכך בשהה שרי. (ויש להמתיק הדברים ע"פ מש"כ בקובץ הערות סי' נ"ט סק"ה דהמתיר באכילה אינו מעשה שחיטה בלחוד, אלא דחייל שם שחוט על הבהמה והוא המתיר באכילה, ולפי"ז היכא דשחט המפרקת במעשה אחד עם השחיטה לא חל שם שחוט).

ע"ע רש"י לב א' ד"ה תיקו דמבואר כדברי האשכול, ויש לדחות, עי' ט"ז סי' ס"ז סק"ב ודרישה שם.

ע"ע ב"ח סי' כ"ד דפי' דגזרת הכתוב הוא דפסולה מאחר שחותך המפרקת בשעת שחיטה, ודומה זה לשהייה במיעוט בתרא כו'. ולכאוי' מתפרש ע"ד האשכול. [ועיקר הדמיון לשהייה במיעוט בתרא, עי' שו"ת שרדי אש ח"ב [עמ' רמ"ח] דתמה דשאני מיעוט

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

בתרא דהוא נמי ממקום השחיטה, ועיי"ש עוד בתשובות גדולי הרבנים [עמ' שי"ט] דהרבו להקשות דהא שהייה במיעוט בתרא בעייה דלא איפשטא, ויש ליישב.

ע"ע ט"ז שם דכתב דאמרה תורה דלא ימית הבהמה אלא ע"י סימנים ולא ע"י ד"א ולכך עיקר הקפידה שלא יחתוך החוט שבמפרקת שבו תלוי עיקר החיות, ומבואר דגדר הפסול לאו משום דהוי כחיתוך בעלמא כהאשכול.

ועי' שו"ע הרב סי' כ"ד דכתב דאף לט"ז האיסור דוקא בשעת שחיטה. [וכן מוכח, דאל"כ מאי קמ"ל שמואל קיג א' דאסור לפרש"י שם].

ע"ע ב"ח שם דאיתי תשובה מהר"ם מיי"ץ, דבשחט ושהה ושב המפרקת אסור, ומשמע משום פסול גיסטרא.

ע"ע תפארת יעקב ד"ה "מיהו" דפי' דקפיד קרא שלא יעשה אותה בשחיטתו מתה אלא תהא חיה, וע"י שבירת המפרקת חשיבא מתה דהא מטמאה טומאת נבילה, ועי' שרידי אש [עמ' רס"ב] דדחק כונתו ע"ד ה"ט"ז הנ"ל.

אי בעי כונה

עי' מרדכי דהביא דברי התוספתא דאם נתכוין לכך פסול ואי לאו שחיטתו כשרה, ובזה אייתי סיעתא לדעת רש"י. **עי'** דרישה ריש סי' א' דפי', דאם כיון לחתוך גם המפרקת מורה שלא היה כונתו לשם מצות שחיטה התולה בסימנים ושוה בעיניו חתיכת המפרקת לחתיכת הסימנים.

אולם עי' בספר האשכול דהקשה לפרש"י מהתוספתא, ומשמע דס"ל דלרש"י ל"ש, ואף בלא נתכוין פסול. **וכונת** התוספתא, עיי"ש דכתב דהוא משום דרסה, וכ"ה בב"י הגר"א סי' כ"ד, ופמ"ג משב"ז סק"ד.

ע"ע יש"ש פ"ב סי' י"ג, דבשחט וכיון דלא יהא שחיטה המועילה דפסול. **ופי'** הפמ"ג משב"ז סי' ג', דר"ל דשחט כראוי אלא דלא כיון לשחוט שחיטה המתרת, אלא כיון בתורת נחירה, ויל"פ עד"ז נמי דברי התוספתא. **ובעיקר** כונת היש"ש ע"ע תבו"ש סי' ג' סק"ט, ויד יהודה שם.

עי' רמב"ם פ"א הל"ט, ושו"ע סי' כ"א "ולזה יתכון השוחט" ובב"י הגר"א שם כתב "כמ"ש במר", ויתכן כונתו למרדכי הנ"ל עפ"י התוספתא, וע"ד האמור דבלא נתכוין חזי' כגמר שחיטתו ברוב סימנים.

עי' משמרת הבית לרשב"א דמקרא דושחט דכתיבא גבי קדשים ליכא למילף פסולא דמפרקת לחולין, וחולין שמעינן מדינא דשמואל קיג א', ולרב יימר מקרא ד"וזבחת". **אולם** עי' דרישה סי' ג' סק"א דהקשה אמאי לא נימא דגלי קרא דווקא קדשים ולא חולין, כי היכי דאמרי' גבי כונה, ועיי"ש מה שתי'. **ועי'** ט"ז שם דתי' דאע"ג דקרא דושחט נאמר בקדשים, מ"מ ילפינן לחולין דכל שנתמעט בקדשים מושחט ממילא לא הוי שחיטה כלל, ומבואר דילפינן חולין מקדשים, ולכא"ו תלוי בטעמי דלעיל. {ע"ע תפארת יעקב ד"ה "מיהו" דאיסורא דשבירת המפרקת דוקא בקדשים משום בזיון קדשים עיי"ש}.

להאוסרים אי הוי נבילה

עי' ספר האשכול שם דכתב דנבלה היא, וע"ע כא א' אמר שמואל עשאה כו' וברש"י שם. **אולם** עי' ראש יוסף י"ט ב', ובשפתי דעת סק"ה דאין איסור נבילה אלא משום טריפה. [ושו"ש הנידון תלוי בטעמים דלעיל]. **ע"ע** שרידי אש עמ' רס"א דהא דכתב הפמ"ג טריפה לאו דווקא דאין טרפות לאחר מיתה ור"ל איסור בלחוד.

אי אסור אף בעוף

עי' שו"ת אחיעזר ח"ג סי' ל' דאיתי שו"ת השיב משה דליכא פסול גיסטרא בעוף. [ונימוקו דקרא גבי בהמה כתיב ואין לך אלא חידושו. ותו דאי דרשי' חטהו הוציא את דמו, לא שייך גבי עוף דליכא להאי הלכתא וכדחזינן דסגי בסימן אחד אע"פ דלא הוציא כל

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

הדם. ולטעמא דחטהו הכשירהו לאכילה, גבי עוף דהכשירו בסימן אחד ליכא למיסר, דאל"כ יאסר סימן הב' באיסור גיסטרא. אולם עי' אחיעזר שם דחולק דודאי איכא אף בעוף, ועי' שרידי אש קונטרס שני עמ' רנ"ד, ולכאוי תלוי בטעמים דלעיל.

ע"ע יט ב' מתני' השוחט כו' ורש"י שם ד"ה שחיטתו בסוה"ד. **עי'** ט"ז סי' כ"ד סק"ב, וראש יוסף שם, דדקדקו מפרש"י דליכא איסור בשבירת המפרקת. **וע"ע** דרישה סי' א' סק"א דדקדק מגופא דמתני', ועי"ש דדחה דמתני' מיירי בלא נתכוין, ועי' משב"ז סק"ב דעפ"ז י"ל בכונת רש"י שם. **וע"ע** שפתי דעת סק"ה, דתני' דמתני' משום איסור נבילה ופסולא דמפרקת משום דם, ועי' ראש יוסף שם דפסול מפרקת משום טריפה ומתני' משום נבילה. **ע"ע** שו"ת השיב משה סי' כ"ג דתני' לשיטתו דמתני' מיירי בעוף דליכא איסורא. **וע"ע** תפארת יעקב מש"כ ליישב לפי"ד. **[וע"ע** חזו"א סי' ג' סק"י דתני' דבחתך המפרקת מקדם לאזו שם שחיטה על המפרקת והוי כשאר טריפה ששחיטה מטהרתו מידי נבילה].

ע"ע רש"י בתה"ד, דקודם שהגיע לסימנים נטרפה כו' ורש"י כא ב' ד"ה "תהני לה סכין", דמבואר דליכא איסור נבילה מחמת גיסטרא, ולהנ"ל אי"ש. **עוי"ל** ע"ד החזו"א הנ"ל דבהתחיל מן העורף שאני, ולכאוי תלוי בטעמים דלעיל.

הארת סוגיות – מ"מ וציונים אין שחיטה לעוף מן התורה

אמר רב יהודה אמר שמואל כו' נחירתו זהו שחיטתו. **עי'** רמב"ן, רשב"א, תוס' כ א', דאף למ"ד אשל"ע מן התורה, חתיכת סימנים מיהא בעי', וכדהוכיחו מסוגית הש"ס עיי"ש. **ע"ע** רש"ש מה שהביא מהתוי"ט.

עי' רש"י ד"ה אין" ובד"ה "לטהרה" דמשמע דהמקור דבעי' נחירה מקרא ד"ושפך", והא דבעי' בסימנים לכאוי מסברא. **ועי'** מלא הרועים שבת עה א' דילפי' סימנים מדהוקש עוף לחיה בהאי קרא ד"ושפך" יעו"ש. **אולם** עי' רמב"ן דכתב דאף למ"ד אשל"ע, ילפינן מדהוקש עוף לבהמה, וקרא דושפך אתא למעוטי דסגי בנחירה, ע"ע להלן.

אי מהני בתורת שחיטה

שיטת רמב"ן ורשב"א, וכן דקדקו שם בדעת רש"י דמהני נחירה בתורת שחיטה אלא שאין נוהגין בו הל' שחיטה וליכא לפסולי שחיטה, **ע"ע** לשון הרשב"א במשמרת הבית "שלא אמרו אלא בנוחר, והנוחר הוא שחותך הסימן עצמו בסכין באורך הסימן, והשחיטה הוא ברחב הסימן". [אמנם ודאי שאין פסול דרסה וחלדה כמבואר בסוגיין תהני לה סכין כו', וכונתו לאפוקי עוקר עיי"ש]

שיטת התוס' ד"ה "תהני" [כדדקדקו האחרונים עי' קה"י סי' י'], **וכ"ה** במאירי דל"ל תורת שחיטה, וגזרת הכתוב דמהני נחירה להתירו. ויתכן דתלוי בלפוטא דקראי וכדלעיל, **אולם** למבואר במהרש"א שם ליכא ראיה עיי"ש. **ע"ע** תוד"ה רבי כו' הו"מ למימר בר קפרא כו' **ועי'** רמב"ן דפליג ואף מ"ד אשל"ע מצי סבר כבר קפרא, ואפשר דתלוי בנידון הנ"ל.

ע"ע חידושי הר"ן ד"ה "מאן", ומשמע דאף למ"ד אשל"ע, קאי קרא ד"וזבחת" אף בעוף, ומבואר דנחירה בתורת שחיטה. **אולם** עי' רעק"א יב א' דנקט דאין עשה של זבחת גבי עוף להך מ"ד.

אי מהני ע"י עכו"ם

עי' רא"ש יומא פ"ח סי' י"ד דאייתי שיטת רבינו מאיר, דלמ"ד אשל"ע שרי לנחור ע"י נכרי, ועי' מהרי"ץ חיות שם דהקשה דעכו"ם לא בר נחירה. **ועי'** נאות יעקב סי' נ' סק"א בשם המקור מים חיים, דהרא"ש ס"ל דנחירה לאו בתורת שחיטה, ועיי"ש דפליג, דאף אי הוי בתורת שחיטה מהניא כשאר פסולין שמותר. **ע"ע** קה"י סי' י' דביאר דעת המקמ"ח, דשחיטת עכו"ם גרע משאר פסולין עיי"ש.

אי מהני להתיר מפרכסת

עי' תפארת ישראל טהרות פ"א מ"ג אות לו, דאע"ג דשחיטה מתרת מפרכסת [דקיי"ל דהוי כחיה], מ"מ למ"ד אשל"ע, נחירה אין מתרת מפרכסת, ונימוקו דהתירא דמפרכסת ילפי' מקרא ד"וזבחת" ונחירה אינו בכלל זביחה. **אולם** עיי"ש דהרעק"א פליג וס"ל דל"ש ומהניא, וכן משמע מדברי רש"י קיז ב' ד"ה "השחוט" דמהניא. **וע"ע** פלתי סי' כ"ז דלא מהניא וכ"כ הנאות יעקב סי' ו' לדיוק מדברי התוס' צא א' ד"ה "כמאן". **ע"ע** קה"י שם, דתלו בנידון דלעיל אי נחירה הוי כשחיטה או מתיר חדש. [ניתכן דלהצד דנחירה אינו כשחיטה, ל"ל תורת מתיר כלל אלא גזרת הכתוב דמותר במתה ע"י נחירה, הלכך מפרכסת לא נותר דהא לא מתה].

להסוברים דאין נותר מפרכסת ע"י שחיטה, יל"ע אמאי לבתר דתקון רבנן שחיטה נותר [הא מדאורייתא שמה נחירה], עי' פלתי שם דיש כוח ביד חכמים. **אולם** עי' זכר יצחק סי' ל"ג דכתב ליסד דאף מדאורייתא, אי שחיט מהניא בתורת שחיטה, וע"ע להלן.

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

ע"י תוס' ד"ה תהני". ע"י מהרש"א, ע"י תפארת יעקב ד"ה "מתבין", ובתוס' ד"ה "תהני", דהקשה דלמ"ד אשל"ע, הא אף אי שחיט לא מהניא אלא בתורת נחירה, א"כ לא משכח"ל דעוף תטהר מידי נבילה, ובמקום דמיפרך ק"ו לא אמרינו דיו, **וכן** הקשה הקרן אורה זבחים סט א'. ועיי"ש עוד דהוסיף להקשות מדינא דשחוטי חוץ זבחים קז א' עיי"ש. **וע"י** זכר יצחק שם דת"י דאף למ"ד אשל"ע, אי עביד שחיטה מתיר בתורת שחיטה וכדלעיל, ולפי"ז אי"ש דברי התוס'. **וע"ע** בית הלוי ח"א ס"ב סק"ג.

ע"ע זכר יצחק ואחיעזר סי' ז' דהק' היכי נותר הבני מעים כיון דהוי כמנחא בדיקולא ולא מהני נחירה להתירם כדלהלן לג א'.

אי איכא חולין בעזרה

ע"י נזיר כט א' קסבר כרבי יוסי בר' יהודה דאין שחיטה לעוף מן התורה וחולין בעזרה לאו דאורייתא. מבואר דלמ"ד חולין בעזרה דאורייתא אסור אף למ"ד אשל"ע. **וכ"כ** בחי' הרשב"א קידושין כז ב' ד"ה "מרבה". אולם ע"י קובץ שמועות, ואחיעזר יו"ד סי' ז' סק"א וסק"ט, דאיתי דהירושלמי פליג דליכא חולין בעזרה להך מ"ד, ועיי"ש דתלי בנידון הנ"ל. **ע"ע** חי' הגרי"ז נזיר שם דביאר דהאיסור חולין בעזרה משום הבאה.

אי איכא פסול טריפה

ע"י רש"י, רמב"ן, רשב"א, ותוס' כ א', דכתבו להוכיח דאיכא פסול טריפה. **וע"י** רש"י ד"ה "לטהרה", וע"י בנאות יעקב סי' ו' דהקשה, דפתח בטרפה וסיים בנבילה "אבל הריגה בעלמא לא". וכתב ליסד בב' אנפי, דתלוי טריפה בנבילה. **ע"ע** אתון דאורייתא כלל ט"ז, **וחי'** מרן רי"ז הלוי במכתבים [עמ' ע"ט] ביסוד איסור טריפה. **אולם** ע"י מהר"ם ע"ד התוס' שם דע"י נחירה ליכא פסול טריפה במעשה אחד, וע"י רש"ש ורעק"א דתמהו מדברי התוס' הנ"ל, ועיי"ש מש"כ ליישב בשם החת"ס ודחה. [ומשמע דפי' כונת המהר"ם, דליכא כלל דין נחירה בסימנים וכדס"ד דהתוס' שם]. **ע"ע** ראש יוסף דפי' כונת המהר"ם דוקא לענין מפרקת ולא לשאר טריפות.

ע"ע שו"ת בית יעקב סי' קס"ג דאף למ"ד אשל"ע, איכא פסול גיסטרא, ובזה תמה אתירוצא דהראשונים בנזיר, דמיירי במחזיר סימנים אחורי העורף ומלק הסימנים ואח"כ חותך שדרה ומפרקת, וע"י אורח מישור נזיר שם דפליג דליכא פסול גיסטרא, ולכא"ו תלוי ביסוד פסול גיסטרא אי הוי נבילה או טריפה [ע"י במצוין שם].

עוד נידונים

ע"י רמב"ן ורשב"א דלמ"ד אשל"ע ליכא פסול שהייה, **וע"י** רעק"א יב א' ד"ה "שם" דמ"מ איכא פסול שהייה, ולענין דהוי טריפה כיון דנתחלק השחיטה ופ"ד הר"ן יט א' גבי מליקה, **וע"ע** כעיי"ז אמרי משה ג' סק"ח. **לענין** פסול עיקור, **ע"י** כ' א' א"ל רב אחא כו' וע"י בתוס' שם ד"ה "אילמא", **וע"י** קה"י סי' ו' סק"ה דפי' שיטת רש"י דמיירי דנעקר ע"י אדם, דכשר כנחירה. **ע"ע** רמב"ן ורשב"א בסוגיין דליכא פסול עיקור, **וע"י** רמב"ן כ א', דה"מ בנעקר בידי אדם, **וכ"כ** בבדק הבית לרא"ה בית ב' ריש שער א', ועיי"ש במשמרת הבית שם דפליג, דעיקור פוסל לכו"ע, ועיי"ש עוד סוף שער א' דל"ד לנחירה דחותך הסימנים, משא"כ עיקור דהוי כחונקו או רוצץ את מוחו.

לענין הגרמה-ע"י רמב"ן ורשב"א דאין פוסל ולהסוברים לעיל יט א' דהגרמה לא מפקא חיותא [ע"י חזו"א ג' סק"א י"ב] לכא"ו אף גבי נחירה לא מהניא.

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

ע"י רא"ש יומא פ"ח ס"י י"ד [הובא לעיל], דמשמע דקי"ל כמ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת, **אולם** ע"י רמב"ם פ"א משחיטה הלכ' א' דפסק כמ"ד יש שחיטה לעוף מה"ת, וכ"מ בשו"ע ס"י כ"ח סעי' י"ז, וע"ע תוס' בכורות לב ב' ד"ה "פסק" וברא"ש שם, דשו"ט אי קי"ל יש שחיטה או אין שחיטה, וע"ע רש"י כ ב' ד"ה "ההוא".

ע"ע קובץ ענינים [להגר"ד] דהביא דאי נחירה לא הוי בתורת שחיטה אפשר דלא בעי' כח גברא עי"ש.

הארט סוגיות – מ"מ וציונים שחיטת קנה לרב אדא בר אהבה

שחט הקנה קודם הוושט

איתמר ר"נ אמר או וושט או קנה, רב אדא בר אהבה אמר וושט ולא קנה כו'. **עי'** בית הלוי ח"ב סי' ט"ז דאע"ג דאין שחיטת הקנה מתרת, מ"מ בשחט הקנה קודם הוושט מהניא ולא הוי טריפה, ולא דמי למפרקת, כיון דהקנה נמי בתורת שחיטה, וכן מוכח מדברי הרשב"א בתוה"ב ע"י להלן. **וכ"כ** החזו"א יו"ד סי' ג' סק"ג. **וכ"ה** בשע"י שער החזקות פ"ט. ובאור שמח פ"ג הל' ד' ד"ה "נראה", ועיי"ש עוד ד"ה "ובזה" דה"ה דכל פסולי שחיטה איכא אף בקנה, וכ"ה בבה"ל. **ע"ע** תפארת יעקב דכתב להוכיח דהוי טריפה ודחה. **ועיקר** יסודם יש לדקדק נמי מדלעיל כ' ב' כל שישנו בשחיטה, **וכן** מרבנותא דברייתא שחט שני חצאי סימנין בעוף פסולה.

נשמטה הגרגרת

מיתבי שחט את הוושט כו'. **עי'** שיטת הבה"ג הובא בתוס' לעיל ט' א', דהפסול משום דבעי' שיהיו שני הסימנים קיימים בשעת השחיטה. **עי'** תורת הבית בית ב' סוף שער ראשון דהקשה, דלרב אדא בר אהבה דהקנה לאו בכלל שחיטה, אמאי בעי' שיהיה קיים, ות"י כיון דבעלמא בר אכשורי בעולת העוף, לכך בעי' שיהיו שניהם קיימים. **ע"ע** בית הלוי שם דפי', דבעי' שיהיה קיים, משום דהקנה מהני לטהרו משום נבילה כששחט מהמפרקת כדלקמן, ואף למ"ד דלא מהני לטהרו, מ"מ מצינו דמהני שחיטת הקנה לענין דל"ה טריפה כדלעיל, וכ"כ השע"י שם. **ע"ע** משמה"ב ב"ב ריש שער א' דפי' משום דלכתחילה בעי' שחיטת ב' סימנים, לכך בעי' שניהן קיימים, וכן פי' כע"ז התפארת יעקב, אולם הקשה דהא מ"מ בדיעבד סגי, **ועי'** מלא הרועים דפי' ע"ד הנ"ל, והוסיף דהא דמהני בדיעבד משום כל הראוי לבילה כו'. **ובדעת** הרשב"א יל"ע ג' עיונים. **א-** עי' ביה"ל הנ"ל דהקשה אמאי לא פי' משום דלא הוי טריפה. **ב-** אמאי לא פי' כדמצינו בחטאת העוף בשמעתין. **ג-** צ"ב הדמיון לעולת העוף, ויש ליישב. **ע"ע** בית הלוי ח"ב סי' כ' דפי' דעת הבה"ג, דההלכה הוא בגוף העוף דכל שנשמטה סימן אחד אין העוף בת שחיטה כלל, ובזה ת"י קושית הרשב"א מדראב"א עיי"ש וצ"ב.

ע"ע ח"י הר"ן דבשחט הוושט ואח"כ נשמט הגרגרת כשרה, משום דאין טרפות אחר שחיטה, ומדוקדק מלשונו שם דטעמא דאין טרפה לאו משום דחייל התר שחיטה אלא משום דעיקר חיותא נפיק בשחיטה, ועי' נאות יעקב סי' ו' סק"א, ושם סי' כ"ב סק"ז משה"ק.

שחט קנה וחצי וושט

ת"ש שני חצאי סימנין בעוף פסולה כו' **עי'** תפארת יעקב, ובחוסן ישועות [הנדפס באסיפת זקנים] דהקשו לראב"א אמאי לא קתני אף בשחט קנה שלם וחצי וושט, וכתבו ליסד דאף לראב"א אי שחט הקנה, סגי בחצי וושט דנפיק חיותא בהכי, וכסברת הש"ס לענין מליקה. [ועיי"ש דאף לס"ד דאסקינא בתיובתא ולא פרקינן שאני מפרקת, משום דלא מלק רוב בשר ולא נפיק חיותא בהכי. אולם לראשונים להלן דאף לבתר דאסקינא האי סברא דמפרקת, מ"מ ראב"א ל"ל, לכאוי"ה דלא יהני קנה וחצי וושט]. **ע"ע** חלקת יואב יו"ד סי' ה' ד"ה "ודע".

ת"ש שחט חצי גרגרת ושהה כו' לא בבהמה כו'. עי' פרש"י "כלומר הא אפילו בבהמה קאמר" משמע דה"ה דקאי אף אעוף, עי' רעק"א דהקשה דלראב"א לא מצי לאוקמי אעוף דל"ש לישנא דגמרו. ולד' התפא"י י"ל נפק"מ לשחיטת קנה וחצי וושט, וכן לד' המלא הרועים הנ"ל י"ל נפק"מ לדין לכתחילה דבעי' אף בקנה.

מליקת חטאת העוף

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

ת"ש כיצד מולקין חטאת העוף חותך כו' דלמא שאני התם דאיכא שדרה ומפרקת. יש לדון אי האי סברא דוקא במליקת קדשים לחוד, או אף בחולין ולענין לטהרו מידי נבלה.

עי' בית הלוי הנ"ל דפי' כונת הגמ', דאף בחולין יהני חתיכת הקנה להוציא מידי נבילה, ובזה הוכיח יסודו הנ"ל. **ויל"ד** אי דוקא בנשבר המפרקת, או ה"ה בכל הטריפות המחלישין חיות הבהמה.

עי' חזו"א יו"ד סי' ג' סקי"ד, דפשיטא ליה דכונת הגמ' דוקא בקדשים דשם מליקה על השדרה, ופי' בתרי אנפי, חדא דהלכה היא ומסברא לא ידעינן, או דילפי' מחולין דהקנה מתורת שחיטה, אולם נסתפק שם, דאימא אף בחולין יהני לטהר מידי נבילה, כיון דהקנה בר שחיטה אף לראב"א.

וע"ע נאות יעקב סי' ו' דכתב לפו"ר, דמפרקת דקדשים שאני וכנ"ל, ותלה בפלוגתא דהראשונים אי מליקת המפרקת הוא מסימני השחיטה, או לא [עי' רש"י יט ב' וריטב"א שם דנחלקו במחזיר סימנין, אי בעי' למלוק במפרקת], ודחה.

מסקנת הסוגיא

ע"י רשב"א, וחי' הר"ן בתי' הב', דאף למסקנא דפרקינן שאני מפרקת כו', מ"מ לראב"א אסיקנא בתיובתא, ולדידיה וושט ולא קנה אף במליקה. וליסוד האחרונים לעיל, צ"פ דאף מליקה החיסרון משום דאין מצרפים המפרקת לסימנים.

ע"ע ב"י סי' כ"א בשם הכל בו, דיש פוסקים דבעי' דוקא וושט ולא קנה, והקשה ממסקנא דשמעתין, ותי' הב"ח דאף לדידן בעי' לכתחילה דוקא וושט, ועי' ראש יוסף משה"ק והאריך בזה.

ע"ע פלתי שם סק"ב דפלפל להוכיח דלמסקנא ס"ל לראב"א וושט לכתחילה בלחוד.

כח ע"ב

ר"י אומר כו' **עי'** ראשונים ריש פירקין, **ועי'** יש"ש, ראש יוסף, בית הלוי ח"ב סי' י'.

עי' שיטת הבה"ג הובא בטור סי' כ"ב, ובב"י שם. [עי' ישוע"י נפק"מ לקרבן פסח דצולוהו שלם], **ועי'** ספר האשכול ה"י שחיטה סי' י' ובנחל אשכול שם.

מחצה על מחצה

גדרי רוב לענין שחיטה

נחלקו הראשונים בהא דסגי רוב סימנים, אי משום דינא דכל התורה הנלמד נזיר מב' א' דרובו ככלו, או דהלכתא גבי שחיטה דסגי ברוב. ע"י ר"ן ריש פרקין דהוא מדין רובו דכל התורה דהוי ככולו. **אולם** ע"י תוס' כח א' ד"ה "ועל", וברש"י בסוגיין ד"ה "רחמנא" דמבואר דהלכתא היא גבי שחיטה. [וע"ע לעיל יט א' דל"ק סבירא ליה לרבנן דלא סגי בשחיטת רוב ומתני' דרובו של אחד כמוהו קאי אליבא דריב"ז] **ושורש** הנידון, אי דינא דשחיטת כל הסימנים משום מיפק חיותא דלפי"ז ל"ש לדונו בדין רובו ככולו דכה"ת, או דהמתיר הוא מעשה השחיטה ובזה שייך לדון בדין רובו דכה"ת.

להסוברים דהוא מדין כה"ת, ע"י קובה"ע הוספות [סוה"ס] סק"ד ד"ה "ובהא", דלא דייני המיעוט כעשוי אלא דסגי ברוב, **וע"י** בית הלוי ח"ב סי' י"א דהמיעוט נמי נדון כשחוט.

עוד יש לדון בלאו הלכתא דשחוט רובא, אי הוי בעי' למשחט כל הסימנים, או דסגי אף במשהו.

מחצה אי חשוב כרוב

ע"י רש"י בסוגיין, ותוד"ה "זיל", דמבואר דמחצה אי"ל חשיבותיה דרוב, (**אולם** ע"י ח"י הר"ן עירובין טו ב' ד"ה "היכ"י בתי' הב', דמשמע דאין חשוב המחצה כרוב אלא דסגי בפלגא, וע"ע רשב"א דכ"פ כונת מתני' רובו של אחד כמוהו), **וע"ע** תפא"י דהאריך לדקדק שמעתין דמחצה חשוב כרוב, אולם בסו"ד פי' דסגי במחצה עיי"ש.

טעמא דמחצה כרוב

ע"י לשון רש"י בסוגיין, ומבואר דעדיף המחצה במעלתו כרוב, והטעם, **ע"י** רמב"ן עה"ת ויקרא פי"א פ' מ"ז וז"ל "לא המחצה שנחשוב אותו בלבנו כרוב ונאמר רוב הוא השחוט מאחר שאין במה שלא נשחט יותר ממנו". והיינו דאמרין אל תשייר רובא. **עוד** יל"פ דאין המחצה עדיף במעלתו, אלא דכי היכי דמהני רוב משום דלא שייר רובא ועי"ז חייל שם שחוט על הבהמה, ה"נ מחצה.

ע"ע אבן האזל פ"ה מהל' סוכה הל' ט"ז ד"ה "עוד", דעפ"י ב' אופנים אלו ביאר חילוקא דהתוס' ד"ה "דכו"ע" בין שחיטה למחיצות עיי"ש.

ע"ע רש"י ד"ה "תרי" ורשב"א שם דהקשו אמאי לא אזלינן בתר המחצה שאינו שחוט, ות"י דלא משגחין ביה. **אולם** חלוקין, דלרש"י מה"ט אין דנים אותו כרוב ולרשב"א לא אכפ"ל אי נידון כרוב, **וע"ע** קובה"ע סי' ל"ט סק"ד, וכע"ז בבית הלוי ח"ב סי' י"א סק"ו, דהקשו כנ"ל, וע"י בית הלוי שם דמשי"ה נטה מהאי פירושא, וע"ע להלן מש"פ.

מחצה אי חשיב ככולו

ע"י בית הלוי שם דלמ"ד דמע"מ מהני, אין דנין המחצה הב' כשחוט, **אולם** ע"י דבר אברהם סי' ב' ענף ב' דפליג דנידון ככולו שחוט, **וע"ע** אבני"ז יו"ד סי' י' סק"ד דכן דקדק בכונת רש"י. **וכן** נקט החת"ס, ובזה פי' כונת הרשב"א [להלן]. ולכא"ו תלוי בהנ"ל. **וע"ע** ח"י מהר"י שפירא מה שהוסיף לבאר אמאי הוי ככולו.

גדר ההלכה למ"מ

ע"י רש"י בסוגיין דלכו"ע ההלכה נאמרה שחוט רובא [ואל תשייר רובא הוא ביאור כונת ההלכה], וכ"מ הר"ן עירובין טו ב' בתי' קמא. **אולם** ע"י ר"ן בתי' בתרא שם, דמבואר דלשון ההלכה נאמרה אל תשייר רובא. **ע"ע** שו"ת חות יאיר סי' קצ"ב אות ה' דפי' דנחלקו היאך נאמרה ההלכה, **וע"ע** תפא"י דהאריך בזה. **וע"ע** בי' הגר"א סי' תרמ"ח סי"א, דמבואר דאף לגבי שחיטה לא אתינן מדין מחצה כרוב, אלא משום ההלכה אל תשייר רוב הנראה לעינים, ויבואר להלן.

מחצה על מחצה לענין כה"ת

ע"י רשב"א דפי' דבכל רובי דעלמא מע"מ כרוב, וכ"מ התוס' כט א'. **אולם** ע"י תוס' הרא"ש עירובין טו ב' ד"ה "והלכתא" בת"י קמא דסוגיין דוקא לענין דבר התלוי בחיות וה"ה טומאה, ולכא"י תלוי בהנ"ל. **וע"ע** חת"ס דפי' כונת הרשב"א דמשום דמחצה ככולו, א"כ ה"ה בכה"ת. **אולם** הא פשיטא דכל הנידון הוא רק לענין מאי דילפי' מקרא דנזיר מב' א' דרובו ככולו, אולם לענין מאי דנלמד מאחרי רבים להטות דהוא משום ביטול ברוב גדרו שונה ול"ד לסוגיין, **נע"ע** קה"י סוכה ס"י א' סק"ב דהאריך לבאר חילוקן].

ספק מע"מ אי חשיב ס"ס

ע"י תוד"ה "לפי" והר"י שמעון כו'. ע"י שו"ת הרעק"א קמא ס"י קס"ז [בסוף המכתב], דפי' כונתם משום ס"ס, ובזה הוכיח דס"ס מהני נגד חזקת איסור, **וע"ע** רשב"א וריטב"א עירובין ו' ב' דכתבו דדמי קצת לס"ס. **אולם** ע"י תוס' הרא"ש עירובין שם, דכתב דל"ה ס"ס ממש, דאי"ז אלא ספיקא אחת כו', **נע"ע** שפ"א סוכה טו א' דהקשה דאמאי הוה ס"ס, הא כיון דאמר רחמנא אל תפרוץ רובא הו"ל חד ספיקא, **וכן** ע"י באו"ש פ"א משחיטה הל' י"ג ד"ה "הריב"ש", דל"ח כס"ס דהוא שם אחד, ולכא"י תלוי בהנ"ל, דאי מע"מ לא נידון כרוב אלא דסגי במחצה, שפיר הוי ס"ס. **אולם** צ"ע ממש"כ התוס' אף לענין פרוץ כעומד והתם לכא"י מתיר אחד הוא, ולמש"כ הרש"ש עירובין י' ב', ובחי' הגרי"ז בכורות לחלק בין התירא דעומ"ר לפכ"ע א"ש. **עוד** יש לדקדק דכמו"כ כתבו התוס' אף למאן דאסר, ולדידיה לכא"י שם אחד הוא. **נע"ע** רע"א על המשניות כלים פ"ב מ"ן, וחזו"א יור"ד קי"ב סק"ו.

מחצה על מחצה לענין תנור

ת"ש חלקו לשנים כו'. ע"י רשב"א ותוס' כט א', דמדהק' מתנור ש"מ דמע"מ נאמר בכל רובי דעלמא, **אולם** ע"י תוס' הרא"ש עירובין טו ב' בת"י קמא, דנאמר לענין שחיטה לחוד דהוא משום הוצאת חיות וה"ה לטומאה, וצ"ב הדמיון. **ע"ע** דבר אברהם שם דהקשה לד' הבית הלוי, דאין דנין המחצה ככולו אלא דסגי בפלגא, א"כ מה ענין זה לתנור. **נע"ע** קובץ ענינים להלן, דהכריח דאין הנידון במע"מ משום מיפק חיותא או לאו, דא"כ מאי מדמינן לתנור. **ע"ע** נידון האחרונים אי דינא דיותץ הוא ע"י מעשה הנתיצה, או דניתר משום דהכלי נתוץ, ולצד הא' צ"ב קושית הגמ', דלכא"י יל"ד כל מחצה כרוב נתוץ, דהא נעשה מעשה נתיצה במחצה וחשיב כרוב, ויש ליישב. **נאפשר** דזהו כונת התוס' ד"ה "זיל", **נע"ע** תפא"י מה שהוסיף ע"ד התוס'.

ובהא דפרקינן תרי רובי כו'. ע"י חת"ס דכתב וז"ל "אך תי' ש"ס לחלק בין תרי רובא בחד מנא לשחיטה וכל התורה לא אוכל להסביר עד יבוא מורה ויורני", **נע"ע** חי' מהר"י שפירא מש"כ בזה, **נע"ע** חזו"א כלים ס"ז סק"ד, דביאר מו"מ דהגמ'.

תרי רובי בחד מנא ליכא

ע"י רש"י ורשב"א [הובא לעיל] דמבואר דטעם תרי רובי משום דאין מכריעים תרי רוב הסותרים אהדדי בחד מנא, **אולם** ע"י חזו"א כלים ס"ז סק"ד דפי' דשאני נתיצה משחיטה במהותן, דתנור בעי' קיום רוב במציאות ולא שייך מע"מ כרוב, ובזה פי' דלכך אף בעבד כלי מתחילה מחצה, נמי טהור. **ויל"ד** נפק"מ באופן דחציו נותץ לשברים קטנים וחציו שלם.

מחצה על מחצה לענין שהייה

ת"ש שחט חצי גרגרת כו' ע"י ראש יוסף דלמאי דמסקי' שאני טריפה כו' מתיישב נמי האי ברייתא. **אולם** ע"י אמר"מ ס"י ג' סק"א דדקדק לשון רבינו גרשום דקושית הש"ס משום דהתחיל השחיטה עיי"ש, ובזה הוכיח דפסול שהייה לאו משום דמתחלק השחיטות אלא דהוא פסול במעשה השחיטה. **נצ"ל** דאע"ג דבסוגיין הא איכא שיעור שחיטה אחרי שהייה וא"כ דל שחיטה קמייטא, מ"מ כיון דחייל ביה תורת שחיטה תו ל"ל דל].

הארט סוגיות – מ"מ וציונים

ובהא דפרקינן מי סברת כו' עי' רשב"א דפי' הממ"נ דס"ד דאע"פ דלענין שחיטה לאו כרוב לענין שהייה אמרינן כרוב, **ועי'** תוס' הרא"ש דהקשה דהוה תרי חומרי דסתרי אהדדי. [ואפשר דנחלקו בגדר מע"מ אי נידון ככולו או לאו].

ע"ע ר"ן דפי' כונת הגמ' אי מע"מ אינו כרוב, מדרבנן וקמ"ל דאף לענין טריפה אין רואין אותו כרוב מדרבנן, ובזה א"ש כונת הרשב"א.

ע"ע מהרש"א דהקשה אמאי בעי' וגמרו שחיטתו למאי דאוקמא בעוף, ותי' דהוא מדרבנן, **וע"ע** ראש יוסף מה שהוסיף ע"ד הר"ן הנ"ל, אלא דפי' דקמ"ל דהכא לא גזרו רבנן ודלא כהר"ן.

מחצה על מחצה לענין טריפה

ת"ש הרי שהיה חצי קנה כו' אמר רבא כו'. עי' ביאור הגר"א סי' תרמ"ח סי"א, ותוכ"ד דלכו"ע גבי שחיטה בעי' רוב הנראה לעינים, אלא דחלוק מטרפה בצורת ההלכה, דלרבא בעי' גבי שחיטה שלא ישייר רוב הנראה לעינים, משא"כ טריפה, וק"ו דאביי דשוה שחיטה לטריפה בצורת ההלכה.

עוד מבואר שם דאי סבירא לן אפשר לצמצם אף למסקנא אמרינן מחצה כרוב. **אולם** עי' קובץ ענינים דביאר דשאני טריפה דתלוי במיפק חיותא משא"כ שחיטה, וק"ו דאביי דאף גבי שחיטה בעי' רוב הנראה לעינים.

ע"ע אחרונים [תב"ש סי' כ"א סק"ד, ואו"ש פ"ג הל' י' וחת"ס] דהקשו היכי מהני שחיטת מחצה, הא לא הגיע לשיעור טרפות, **ועי'** בתב"ש ובאו"ש דתי' דלעולם ל"מ, וסוגיין דמע"מ נפק"מ לשחיטת וושט בעוף, וקנה בבהמה. **וע"ע** אמרי משה סי' ב' סק"ג דמ"מ מוכח דלא בעי' דע"י השחיטה תהא כמנחא בדיקולא ולכן לא בעי' דתהא נבילה דלא כהפליתי סק"ג, **וע"ע** אור שמח פ"ג הי"ג ד"ה "וראיתי".

רוב הנראה לעינים

עי' רמב"ן ורשב"א דדקדקו בשיטת רש"י דרוב הנראה אתא לאפוקי מע"מ וסגי ברוב משהו, וכ"כ הב"י בדעת רש"י. **אולם** עי' פרי"ח וט"ז סי' כ"א סק"ב דדקדקו לשון רש"י דבעי' רוב המנכר, **ועי'** ראש יוסף ותב"ש דלמסקנא לא בעי' רוב המנכר, **ועי'** חי הרעק"א משה"ק ע"ז. **וע"ע** פמ"ג משב"ז סק"ג דאייתי הפר"ח, דמד"ת סגי ברוב משהו, ומדרבנן בעי' רוב המנכר.

ע"ע קכ"ג ב' עוה"ע לראב"ש ליגזר כו' ובתוס' שם, ומבואר דאף מדרבנן סגי ברוב מצומצם ולא הצריכו רוב הנראה לעינים אלא היכי דאיכא למיחש דלא יחתוך אלא חציו, **אולם** עי' מנרש"א שם דה"מ עוה"ע אבל גבי שחיטה בעי' רוב הנראה לעינים, ובמהר"ם שם מבואר דל"ש].

חילוקא דמחיצות משחיטה

עי' תוד"ה דכולי עלמא, וא"ת כו'. ושמא יש לחלק כו'. עי' אבן האזל פ"ה מסוכה, וקובץ ענינים, ואפיקי ים ח"ג סי' י"ח דפי', דשאני מחיצות דסגי במחצה עומד, משא"כ שחיטה בעי' רוב שחוט ומחצה לאו כרוב.

ע"ע רשב"א דכתב ליישב דדלמא גבי סוכה ומחיצות הלכתא גמירי לה.

ע"ע תוס' הרא"ש עירובין טו ב' דכתב ליישב בתרי אנפי, ועי"ש תי' הב' בשם רבינו מאיר דלעולם העומד חשוב טפי הלכך גבי מחיצות לקולא, וגבי שחיטה לחומרא עי"ש.

ע"ע **בי'** הגר"א סי' תרמ"ח סי"א דכתב לחלק דגבי שחיטה כיון דקיי"ל א"א לצמצם לא סגי במחצה, משא"כ מחיצות אע"ג דא"א לצמצם כשר דההלכה נאמרה דהפרוץ בעי' נראה לעינים. **ובזה** א"ש קושית התוס' אמאי לא מייתי בעירובין הנך דשמעתין, משום דאף גבי מחיצות נמי מח"מ כרוב, אלא דשאני התם דאמר רחמנא אל תפרוץ רוב הנראה לעינים.

מחצה על מחצה לענין פסח

הארט סוגיות – מ"מ וציונים

הרי שהיו ישראל מחצה כו' והתם מ"ט כו' ומבואר דאי גבי שחיטה מע"מ כרוב, פשיטא דה"ה גבי פסח [אף בלא הלכתא דאיש], וצ"ב דהא הוה ליה תרי רובי בחד מנא כיון דאיכא נפק"מ אף לטהורין לענין לעשות בטהרה, ויש ליישב. ולמשי"כ החזו"א לגבי תרי רובי לעיל א"ש טפי.

עי' ביאור הגר"א הנ"ל, וצ"ב דהא גבי פסח אפשר לצמצם ופשיטא דמע"מ כרוב אף בלא דרשא דאיש.

ע"ע רש"י פסחים עט א' ד"ה "הללו" וצ"ע ממסקנת שמעתין.

חילוקא דחולין מקדשים

ואף רשב"ל סבר רישא בחולין וסיפא בקדשים כו' **עי'** שיעורי הגרד"ר הנדפס בקובץ ענינים [עמוד קכו], דתמה מאי ס"ד דגבי קדשים בעי' סימנים שלמים, הא איטרפא לה ברוב סימנים לענין חולין, וכתב ליסד דשם שחיטת קדשים חלוק עי"ש.

ע"ע תוס' ע"ב ד"ה "למה". ומבואר דאף בקדשים בעי' לכתחילה סימנים שלמים. אולם עי' פמ"ג או"ח סי' תרכ"א [א"א סק"ד] דדקדק לשון הרמב"ם דלא בעי' לכתחילה סימנים שלמים, ועי' כס"מ שם.

ע"ע ספר רווחא דשמעתא ש"א דגבי שחיטת קדשים ליכא פסול שהייה במיעוט בתרא.

ע"ע תוד"ה "אם כן" הוה מצי למיפרך כו'. **אולם** עי' תוס' הרא"ש דהשני מחתך בשר בעלמא. ומבואר דאף לס"ד דמירוק מעכב, מ"מ מחתך בשר בעלמא וצ"ב.

ע"ע רש"י ד"ה "מצוה למרק" משום דם כו', אולם עי' ספר האשכול ה' שחיטה דכתב דאף ברוב סימנים נפיק כל הדם, והא דאיכא מצוה למרק, משום דבקדשים מודי רבנן לר"י דבעי' לשחוט עם הורידין.

הארט סוגיות – מ"מ וציונים

ישנה לשחיטה- אינה לשחיטה

אמר ר"ש בן לקיש משום כו' ורבי יוחנן אמר ישנה כו' כל הסוגיא. **ע"ע** לו א' תנו רבנן השוחט והתיו דם על הדלעת כו' אמר רב פפא כו'. **ע"ע** מ' א' איתביה כו'. **ע"ע** ב"ק עב א' א"ל רב חביבי מחוזנא לרב אשי ש"מ אינה לשחיטה כו'. **ע"ע** זבחים ל א' תנן התם כו' אמר ליה מי סברת אינה לשחיטה כו'.

ביאור המחלוקת

ע"י אחרונים שחקרו ביסוד המחלוקת ומצינו כמה אנפי א-דכו"ע מודי דתחילת השחיטה נמי שם שחיטה עליה, ופלוגתאם אי חייל למפרע או בזמן השחיטה. **ב-** דפליגי אי חייל שם שחיטה בתחילת הסימנים או דלמא לא חייל כלל אלא לבסוף. **ג-** לכו"ע חל מתחילה ופליגי אי שייך לדון על כל חלק מחלקי השחיטה בפני"ע או לאו. **ד-** דפליגי אי אפשר לדון כל חלק מחלקי השחיטה וכעין אופן ג', אלא דלמ"ד אינה לאלב"ס אף על סוף השחיטה ל"ש לדון בפני"ע, ודנין על כל השחיטה כאחד **וע"י** להלן דעות הראשונים וחישוב הסוגיא לפום הנך סברות.

ע"י סוגית הגמ' לו א' תנו רבנן כו' **ע"י** חידושי הר"ן שם דהקשה למ"ד אינה לאלב"ס אמאי מכשיר למפרע, ומאי שנא מפרה דשחטוה תרי גברא דמבואר בסוגיין דאין טמא הראשון, ות"י דשאני דם דהוקש למים, ולעולם בעלמא לא איגלאי למפרע עי"ש, [ויש להמתיק דבריו עפ"י מש"כ בשיעורי הגר"ד הנדפס בקובץ ענינים ס"י א' אות ג' עי"ש], ומבואר כאופן ה'. **אולם** **ע"י** תורא"ש דהקשה כע"ז, ות"י דלכו"ע היכא שנגמרה השחיטה בלא שום שינוי הכל מודים ששמה שחיטה, ולא נחלקו אלא שנשתנה הדבר בתוך השחיטה כו' עי"ש. ולכא"י כונתו לאופן ג'. **וע"ע** אבני"ז יו"ד ס"י שני"ח סקט"ו, וכע"ז בדבר אברהם ח"ג ס"י ב', דכתבו לבאר בטו"ט כאופן ג' משמעתתין דהתם.

ועיקר דמיון הר"ן לסוגיין, **ע"י** תפא"י, ולב אריה דתמהו דהא תרי גברי דפרה דמי לנתקנה הדם. [וצ"ל דכיון דהמטמא היא ההתעסקות בפרה, ואף לבתר השחיטה הרי התעסקותן קמן, משא"כ נתקנה דהוא המכשיר ואינו לפנינו]. **וע"ע** אבני"ז ס"י שני"ח סקט"ז דהוסיף להקשות ע"ז. **עוד** יל"ע אמאי לא הק' הר"ן מתרי גונא קמאי דשחוטי חוץ, ועולת העוף למטה, ויש ליישב.

ע"ע חזו"א יו"ד ס"י רי"ד לדף לו א', דהתם לישנא בעלמא הוא ואינו ענין לפלוגתא דלעיל כט ב', אלא פליגי אי חל למפרע או דלא חייל אלא לאחר שגמר השחיטה, **וע"ע** שיעורי הגר"ד דהכריח בדעת הרמב"ם כעין החזו"א, ומבואר מדבריהם כאופן ב **וע"ע** ח"י הגר"ח [נדפס בעולת שלמה] דאף למ"ד אינה לאלב"ס חייל בגמר שחיטה תורת שחיטה למפרע, ולכך בלא נתקנה טמא עי"ש, ומבואר כאופן א'.

וע"ע ח"י הגרש"ש חלק ד' קנ"ו ליקוטים ס"י ב' הגה"ה ו', דהקשה אמאי דינא דלא נתקנה אין תלוי בדין ברירה, וע"י מה שתי', ומבואר בתו"ד דלמ"ד אינה לאלב"ס, המכשיר הוא גמר השחיטה, והתחלתה הוא רק שנחשוב מה שנחתך בסימן כאילו נעשה נקב ע"י קוץ, ובזה מבואר אופן ב' הנ"ל.

ע"ע רשב"א תוה"ב ב"ב ש"ג דדינא דר"ל לקמן לב ב' דבשחט הקנה הריאה כמנחא בדיקולא, הוא אליבא דמ"ד ישנה למתוע"ס לחוד, ולכא"י מבואר ע"ד אופן ב', **וע"ע** דבר אברהם ח"ג ס"ד כאופן ד'.

סימן אחד ע"י עכו"ם

אמר רבא כו' **ע"י** רש"י ד"ה פסולה" כו' כקוץ בעלמא כו'. ומבואר דפסולא דעכו"ם משום דלאו בר זביחה וכנזבחה מאליה. וכ"כ ספר האשכול ס"י י"א, ועי"ש עוד דבשחט עכו"ם מיעוט וושט נמי פסול דהא מיטרפה, וכ"כ הראש יוסף בדעת רש"י. [וע"י להלן מה דדקדק האו"ז לשון רש"י י"אפי' למ"ד", ומשמע דלמ"ד ישנה למתוע"ס ל"ב להכי].

וע"ע רמב"ם פ"ד הי"ג התחיל העכו"ם לשחוט כו' ישנה לשחיטתו מתחלה ועד סוף כו'. ומבואר דלמ"ד אין לשחיטה מתוע"ס אף בעכו"ם כשר. ובנו"כ תמהו מסוגיין, **וע"י** לחם משנה מש"פ, **וע"י** אחיעזר ח"ג ס"י ס"ז דפי' כונת הלח"מ, דאף למ"ד אינה לאלב"ס דייני כל סימן בפני"ע, ולכך תמה מסוגיות ערוכות עי"ש.

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

ע"י או"ש שם דפי' כונת הרמב"ם לשיטתו, דשחיתת עכו"ם שמה שחיטה אלא דפסול מקרא "וקרא לך ואכלת מזבחור", הלכך למ"ד אינה לאלב"ס לא חל פסולא דעכו"ם בתחילת השחיטה וכשר, **וכע"ז** ת"י אחיעזר שם עיי"ש. **וע"י** קה"י דהקשה דמ"מ תיקשי סוגיין ועיי"ש מה שתי, **וע"ע** נחל אשכול ה"ל שחיטה ס"י י"א אות ו'.

וע"ע ת"י הגרבי"ד הנדפס בעולת שלמה הנ"ל דכונת הר"מ כמ"ד אינה לאלב"ס, ומ"מ פסול כיון דחייל השחיטה למפרע עיי"ש. **ע"ע** אבן האזל פ"ג הי"ג ד"ה "ונ"ל" דהר"מ איירי דווקא בשחט עכו"ם מיעוט דכה"ג לענין שאר פסולים מספק"ל לקמן ל' ב' אי פוסל מיעוט או לאו, הלכך אין פסול אלא למ"ד ישנה למתוע"ס, [ועיי"ש אמאי שאר פסולין לא פסלי למ"ד ישנה למתוע"ס] משא"כ סוגיין איירי בשחט עכו"ם סימן שלם דכה"ג בשאר פסולין פוסל הלכך פוסל לכו"ע, **וע"ע** להלן ד' תוה"ב והיש"ש.

ע"ע קובץ ענינים ובחזו"י תוספתא פ"א מ"א, דכתבו דכל פלוגתא אמוראי הוא לגבי תוצאות מעשה השחיטה, אבל עיקר דיני השחיטה בעי' מתחילת מעשה השחיטה, ולכך פוסל עכו"ם. [ובזה דקדק החזו"י לשון הר"מ ישנה "לשחיתתו" ולא כתב ישנה "לשחיטה" ור"ל דכל מעשה השחיטה יעשה כתיקונה ולכו"ע].

ע"ע או"ז ה"ל שחיטה ס"י שס"ז הובא בהגהות אשר"י פ"א ס"י ב', דבשחט עכו"ם פורתא דלא מיטרף, פסול למ"ד ישנה למתוע"ס, וכן דקדק מלשון רש"י בסוגיין, **וע"י** בהגהות יד אברהם שו"ע ס"י ב' סעי' י' דהקשה מסוגיות ערוכות, וע"י אשר לשלמה ח"ג ס"י נ"א מש"כ ליישב. **ע"ע** רמב"ם הנ"ל דפליג.

ע"ע שיטת הבה"ג ה"ל שחיטה ס"י ס' דכתב והיכא דאתחיל גוי לחודיה בשחיטה פורתא ורובה דשחיטה גמרה ישראל אסור דקיי"ל דישנה לשחיטה מתוע"ס, **וע"י** ספר האשכול שם דתמה היכי מיירי אי פורתא דקנה לא עשה ולא כלום, אי פורתא דוושט הוי טריפה אף למ"ד אין לשחיטה מתוע"ס, ותי' דאיירי בושט, ונפק"מ אי הוי נבילה או טריפה ודחה. **[עוד]** יל"ד דמיירי במיעוט וושט וע"ד הרמב"ם וכפ"י הלח"מ, וכן יל"פ דמיירי בקנה ע"ד האו"ז].

ע"ע תוה"ב ב"א ש"א דהא דקאמר ס"י אחד לאו דווקא אלא אפי' משהו וושט, **וע"י** יש"ש ס"י ו' דה"מ קודם שחיתת רוב דעדיין לא נגמרה השחיטה אבל לאחר שחיתת רוב אין פוסל, אולם כתב בסו"ד משמיה דהאו"ז דאף במיעוט"ב פוסל.

סימן אחד למטה

יל"ד אי טעמא "שהרי עשה", משום דעיי"ז איכא תורת שחיטה לכו"ע אף בתחילתו, ומיפסל משום שחיטה שלא במקומו, או דילמא דפסולו משום דעביד מעשה חטה"ע, בעוה"ע, ולא משום דאף תחילת השחיטה חשוב כשחוט. ולהסוברים כאופן ב' לעיל, אי"ש טפי אי מתפרש פסולא דעוה"ע משום דעביד חטה"ע. **וע"י** מנחת אברהם זבחים ח"ב עמ' ש"י.

ע"ע רש"י זבחים סז א' ד"ה "רב אשי" דכתב "מכיון שמלק בה סימן א' ועדיין לא חל עליה שם פסול" כו'. **וע"י** קר"א שם וכע"ז במק"ד ס"י כ"ח סק"ד דהקשו משמעתין דמליקת סימן אחד למטה פוסל, **וע"י** מק"ד דכתב ליסד דאע"פ דפסול מ"מ לא חל שם פסול אלא לאחר גמר המליקה, **[ע"ע** נאות יעקב ס"י ו' סק"ב מה שחישב למ"ד ישנו למתוע"ס].

ע"ע רמב"ן ד"ה "שהרי", ומשמעות דבריו דכיון דאי עשה מעשה חטה"ע בלחוד היה נחשב לחטאת כדאי' זבחים סז א', לכך איכא אף לסימן קמא תורת שחיטה, ועיי"ש הגהות הגר"א משה"ק.

ע"ע אחיעזר ח"ב ס"י ז' סק"י דהקשה דהא רבא ס"ל לעיל כ' ב' דמליקת סימן השני בעוה"ע אינה אלא משום הבדלה, אי"כ לכו"ע נעשה כל המליקה בפסול, ועיי"ש מה שתי, [וע"י כע"ז דבר אברהם ח"א ס"י ב' ענף ד'], וע"י מנחת אברהם ח"ב עמ'

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

רפ"ז דכתב ליסד דאף ההבדלה הוא מעבודת המליקה עיי"ש. ולפי"ז י"ל דאף להסוברים כאופן ב' לעיל, הכא מודי דאיכא תורת שחיטה קלישא לסימן הראשון דהוא עיקר המתיר, ושפיר מהניא סברת "שהרי עשה" להחשיבו כשחיטה גמורה.

אי בעי לסברת "שהרי עשה" אף למ"ד ישנה למתוע"ס

עי' רשב"א דבשחט מיעוט סימן למטה כשר לכו"ע, ועי' ראש יוסף דכתב דלפי"ז מבואר דאף למ"ד ישנו למתוע"ס בעי לטעמא "שהרי עשה" ולכך בשחט מיעוט לכו"ע כשר, אולם עיי"ש דהקשה דסתר דבריו שם להלן ד"ה "לא" עיי"ש, ועיי"ש להלן כונת הרשב"א באופ"א.

ע"ע רש"ש דכן דקדק לישנא דגמ', ועיי"ע רמב"ם פ"ז מפסולי המוקדשין ה"ו דמשמע דבמיעוט כשר לכו"ע, ועיי"ש גליון הרעק"א, ועיי"ע קר"א זבחים ל א' ד"ה "ועוד" דהקשה דהא פסק הרמב"ם כמ"ד ישנו למתוע"ס, וא"כ אף במיעוט אסור. [ואי פסולא דעוה"ע למטה משום דעביד ביה מעשה חטאת העוף א"ש].

סימן אחד בחוץ-לרבה

עי' חי' הר"ן דהקשה אמאי פליגי לענין שחוטי חוץ טפי מעוה"ע למטה, ועיי"ש מה שתי, ולהסוברים דפסולא דמליקה למטה משום דקעביד חטאת העוף א"ש.

עי' רש"ש וראש יוסף דאף למ"ד ישנה למתוע"ס ליכא חיובא אלא בשחט סימן שלם שהרי עשה בה מעשה חטאת, אבל מיעוט סימנים פטור. [ועיי"ע קר"א שם דה"מ לרבה וכדלהלן] ויל"פ בתרתי א- דלרבה ל"פ ר"י ור"ל אלא בסימן שלם אבל מיעוט סימנים לכו"ע ל"ש שחיטה. ב- דלענין שח"ח בעי שיעור שחיטה, ולכך דווקא סימן שלם "שהרי עשה", חשיב שיעורא לחיובא, ונפק"מ לשאר פסולין כגון פיגול וכדו'. ועיי"ע רשב"א ב"ק עב א' ד"ה כיון, דה"ה לענין שחיטת חוב"ע, ויבאר להלן. ע"ע תפא"י ורש"ש דדקדקו אמאי נקטו לענין שחוטי חוץ לישנא דחיוב ופטור, ולעיל נקטו לישנא דפסול.

סימן אחד בחוץ לר"י

עי' ר"ן [הובא לעיל] דטעמא דרבה דל"א "שהרי עשה" כיון דל"ה מעשה המכשיר, ולפי"ז ר"י דפליג, משום דל"ב מעשה המכשיר, ועיי"ע דבר אברהם ח"ג סי' ד' דפי' פלוגתא רבה ור"י למ"ד אינה לאלב"ס, אי תחילת השחיטה ל"ח כלל, או דבעי כל השחיטה אלא דלא דייני על חלקי השחיטה בפ"ע.

עי' רש"י שפי' לענין עוה"ע, ועיי' תוס' ורשב"א משה"ק, ובשיתת רש"י, עי' ר"ן ורשב"א דכתבו דלא ילפי' קדשים מחולין, ובמשנת רבי אהרן ב"ק י"ט סק"ו פי' דפלוגתתם אי פסולא דשחוטי חוץ משום דקעביד קדשים בחוץ, או משום דקעביד שחיטת חולין בבהמת קדשים.

ועיקר דברי התוס' דלענין בהמה אמרי' "שכן עשה", עי' מהרש"א משי"פ, ועיי"ע רש"ש. עי' דבר אברהם ח"ג סי' ד' דהכריח דאף למ"ד אינה לאלב"ס, איכא שם שחיטה אכולהו סימנים, דאל"ה מאי שייך גבי בהמה "שהרי עשה" עיי"ש. ע"ע רש"י מ ב' ד"ה "מחתך", ומבואר דאף אבהמה אמרי' "שהרי עשה", ועיי' מהרש"א שם.

ע"ע תוס' ב"ק עו א' ד"ה "ור"ש", ועיי' קוב"ש שם אות ס"ד משי"פ, וצ"ע לשי' התוס' בסוגיין דאף אבהמה אמרי' "שהרי עשה", א"כ קשה נמי למ"ד אינה לאלב"ס דמכי שחט סימן אחד נאסרה, ואולי דקאי התם אליבא דרבה.

ע"ע חזו"א סי' ג' סקט"ז דהוכיח מזבחים ל א', דלא מדמינן לחטאת העוף אלא לענין שחוטי חוץ דכל דעביד מעשה חטאת בחוץ ג"ז בכלל עבודת חוץ, אבל לענין פסול מחשבה לא סגי בסי' אחד למ"ד אינה לאלב"ס, אולם עיי' קר"א זבחים ל א' דדחה הראיה מזבחים.

ועיי"ע רשב"א ב"ק עב ב' ד"ה "כיון" דלענין חולין בעזרה, שחט סימן אחד בפנים חייב לכו"ע אליבא דר"י, מטעמא "שהרי עשה", ולד' החזו"א צ"ל דחוב"ע שאני, דאיסורא נמי משום עבודת קדשים בחולין.

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

וע"ע לשון הרשב"א שם ותמוה לי כו' ואנן וטבחו כולו באיסורא בעי' כו', וצ"ע למשי"כ רש"י שם ע"ב, דלמ"ד אינה לאלב"ס לא חייל חיובא דדו"ה אלא בסוף השחיטה, א"כ אף בלא וטבחו כולו באיסורא ל"ש לחייבו אמקצת, דאהא פשיטא דל"ש "שהרי עשה", ויש ליישב.

ע"ע קושית התוס' מסוגית הש"ס מ' ב' ותי'. **ע"י** רש"י, **ע"ע** דבר אברהם ח"ג סי' ד' דהקשה דמ"מ נוקמי בשחט וושט וח"ק בפנים והשלים הקנה בחוץ, וכתב ליסד דלמ"ד אינה לאלב"ס אין דנין אף אסוף שחיטה בפ"ע, אלא על כל השחיטה כולה. **נ"ע** ברוך טעם דין אין אדם אוסר דין ב', דלר"י אין חייב אלא על סי' הראשון, דבסי' הב' הו"ל בע"מ, **אולם** ע"י מנ"ח מ' קפ"ו דשנים ששחטו זא"ז שניהם חייבים, וע"י מקד"ד דתמה דלאחר ששחט הראשון הו"ל בע"מ, **וע"ע** אמר"מ סי' ל' סקל"ג משה"ק.

שחט מיעוט סימנים בחוץ

ע"י רשב"א דהוה מצי למימר דמלק מיעוט סימנים למטה, **וע"י** ראש יוסף [הובא לעיל] דתמה דסתור דבריו, ועי"ש דתי' דלרבא לעיל דלא מהני מיעוט סימנים בשחוט חוץ, ה"ה מליקה למטה, אבל לרבה דמהני לענין חוץ ה"ה לענין מליקה למטה.

ע"ע רש"י דה"מ מיעוט ושט אבל מיעוט קנה ליכא פסול לכו"ע, **אולם** ע"י יד אברהם סי' ה' דהאריך לדקדק דאף במיעוט קנה פסול. **ע"ע** חוות דעת סי' י"ב דלענין שוחט לע"ז סגי במיעוט קנה כמבואר מ' ב', אולם התם ל"ב תורת שחיטה עי"ש, ולשי' רש"י ב"ק עא ב' דע"ז תלי בפלוגתת ר"י ור"ל, מבואר דמיעוט קנה נמי בתורת שחיטה, **וע"ע** רע"א שו"ע יו"ד סי' ד' ע"ד השי"ך סק"ד, **וע"ע** או"ז סי' שס"ז [הובא לעיל] דבשחט עכו"ם פורתא ולא מיטרף פסול למ"ד ישנה למתוע"ס, ומבואר דאף מיעוט קנה בתורת שחיטה. **נ"ע** משב"ז סי' י"ט סק"ה דנסתפק לענין אי שחט מחצה קנה ושח אי חשיב הפסק במעשה השחיטה או לאו]

ע"י ר"מ פ"א מפסוהמ"ק הל' י"ח דשחט מיעוט סימנים בחוץ "פסולין" דישנה למתוע"ס, **וע"י** קר"א זבחים ל' א' דדקדק אמאי לא נקט לענין חיובא כסוגיין, והכריח דגרס בסוגיין נמי פסולין, **וע"ע** פמ"ג פתיחה כוללת הל' שבת ד"ה "ידוע", **וע"י** חי' רמ"ש. **עויל"פ** דמיעוט סימנים לא חשיבא לענין חיובא, ומ"מ פסול דהאי מיעוט אינו מהכשר השחיטה, **וע"ע** כע"ז בחי' רמ"ש.

נתקלקלה שחיטה

ע"י רש"י דמירי בנתנבלה, **וע"י** תוס' דפליג, וה"ה בעשה מלאכה אחרת, וע"י שיעורי הגרד"ר ס"א סק"ו דפי' פלוגתתם ביסוד הפסול של מלאכה אחרת דהוא משום היסח הדעת כדאיתא ביומא עי"ש.

ע"ע מ' ב' מחתך בעפר הוא כו' **ע"י** רש"י שם וכ"ה בתוס' בסוגיין, דמשום נתקלקלה בשחיטה אתינן עלה, **וע"י** שו"ת רע"א קמא ת' קס"ה דסתור רש"י משנתו, ועי"ש מה שתי'.

וע"י קה"י סי' ו' [דפו"ל] דרש"י לשיטתו בסוגיין דפסולי דשחוט משום דקעביד עבודת קדשים בחוץ, הלכך היכא דסוף השחיטה מחתך בעפר לאו שם עבוד עלה, משא"כ פרה. **ועי"ש** עוד דהוסיף לתמוה בשיטת התוס' ולהיפך, דשאני פרה דהובר דתחילת השחיטה לא עשה עסק של תיקון והכשר, משא"כ שחוט"ח. **ע"י** חזו"א יו"ד סי' ג' סקכ"ז, דשאני שחוט"ח דבעי' שישחוט שחיטה שלימה או מקצת מן השלימה בחוץ, משא"כ פרה, וע"י קה"י מה שהוסיף לבאר, **ובזה** מיושב כולו קושיין. **וע"ע** לשון הרעק"א שם דפי' הדמיון פרה לשחוט"ח, דתרויהו בעי' דיהיה שייך הדנים אף בסופן.

ע"ע תוס' ב"ק עב א' ד"ה "כ"י" דנקטו דאף לענין חיוב דו"ה אי נתקלקלה השחיטה משום חולין בעזרה, לא מחייב, **וע"י** חי' רמ"ש וזכר יצחק סי' ל"ט דהקשו דהתם השחיטה כשרה משא"כ פרה, **וע"י** זכר יצחק מה שתי', והאריך שם עוד בחילוקא

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

הפסולים, דדוקא הפוסלים בעצם השחיטה אמרי נתקלקלה. וע' משנת רבי אהרן קדשים בסוה"ס סי' ט"ו דכתב ליסד, דדינים דל"ש לדון בסוף השחיטה ל"ש אף בתחילתן עיי"ש.

ע"ע משנת רבי אהרן שם, דהקשה לשיטת התוס' אמאי פסח שלא בזמנו לא אמרינן נתקלקלה בשחיטה דסופו שחיטת שלמים. עיי"ש.

ע"ע יראים סי' רפ"א [ש"צ] דהקשה למ"ד אינה לאלב"ס, היכי מחייב אשחוטיו חוץ כיון דנעשה בעל מום כששחט חצי סימן, ועי' ברוך טעם, ובמקד"ד הובא לעיל דלמ"ד ישנה למתוע"ס לא קשה, כיון דנתחייב אתחילת השחיטה, ועי' בבית האוצר [הגר"י ענגיל] ח"א עמ' 151, דהקשה דאף למ"ד ישנה לאלב"ס אכתי נתקלקלה בשחיטה, וע"ע קובץ ענינים דדקדק מד' התוס', דאף אפסולא דבע"מ אמרי נתקלקלה שחיטה.

פסול מחשבה

מתיב רב אידי בר אבין כו' כל הסוגיא, ומבואר דלמ"ד אינה לאלב"ס אין פוסל יחוד הקרבן לפסח בתחילתו. ולענין פסול מחשבה, עי' זבחים ל' א' דאין מחשבת פיגול פוסלת בסימן ראשון למ"ד אינה לאלב"ס. וע"ע רש"י ב"ק עב א' ד"ה "אינה" דנפק"מ דאינה לאלב"ס לענין מחשב בקדשים דאינה מחשבה א"כ חישב בסוף שחיטה, **אולם** עי' רש"י זבחים ל' א' ד"ה "אמר" דמשמע דחייל המחשבה שבתחילת השחיטה לענין לפסול בסופה וצ"ב.

ע"ע מאירי ב"ק עב א' [הובא בשטמ"ק שם], דלענין פסול מחשבה בקדשים כולם מודים שישנה למתוע"ס, וצ"ע מזבחים הנ"ל, ומסוגיין ליכא להק', דאין הנידון הכא משום פסול מחשבה אלא אי שם פסח או שלמים. וצ"ל דאין כונת המאירי דחייל מחשבת פיגול בתחילתו אלא לבסוף, ולפי"ז א"ש. **עויל"פ** דד' המאירי לענין שלא לשמה בלחוד, ועפ"י יסוד האחרונים דפסולא דשלי"ש משום עקירת הסתמא לשמה והוי פסול בגוף העבודה, משא"כ פיגול. **עויל"פ** כמש"כ החזו"י תוספתא פ"א מ"א דפסול דשאני פסול מחשבה דהוא לאו דוקא בשחיטה אלא אף בשאר עבודת הקרבן [אולם צ"ע מזבחים הנ"ל]. **[עויל"פ]** ע"ד התורה"ש דאין דנין על חלקי השחיטה בפ"ע, הלכך ההוא דזבחים דשני המחשבות סתרי אהדי אמרי אינה לאלב"ס, משא"כ היכא דאיכא מחשבת פיגול לחוד.

ע"ע זבחים ב' ב' הא סתמא ולשם פסח כשר. עי' קר"א שם ד"ה "טעמא" דהקשה למ"ד אינה לאלב"ס הא ל"ב כונה בתחילה, ולהנ"ל א"ש דמחשבת לשמה דהוא מצורת מעשה השחיטה בעי' לכו"ע.

כללא דסוגיא

א- מצינו גונא דלכו"ע ישנה למתוע"ס, וגונא דחלוקין, וכלל הדברים מבואר באחרונים [עי' קובץ ענינים, וחזו"י פ"א מ"א], דלכו"ע עיקר דיני השחיטה ודאי דבעי' מתחילת מעשה השחיטה, הלכך פסולי שהייה דרסה וכדו', וכן עכו"ם, ושחוט"ח לענין פסול הקרבן [כמש"פ האחרונים ד' הר"מ], ושנים ששחטו בזא"ז [עי' חזו"י שם], ומחשבת לשמה, שייכא אף בתחילה כיון דהן מעיקר דיני השחיטה, משא"כ שחוט"ח לענין חיובא, וחוב"ע, ומחשבת פיגול, דהן תוצאות התלוין בשם שחיטה, ולאו מצורת השחיטה, בהא איפלגו אמוראי.

ב- מצינו גונא חדא דלכו"ע לא אמרי' ישנה למתוע"ס, היכא דנתקלקלה שחיטתו, ולרוב הפי' משום דאגלאי למפרע דל"ה שחיטה, ולשי' התוס' ב"ק עב א' דאף לענין דו"ה אמרי' נתקלקלה, עי' משנת רבי אהרן קדשים [סוה"ס סי' א'] דיסד דאין דנין על תחילת השחיטה אלא אם הם שייכים אף בסוף השחיטה, משא"כ אי עיקר הדין לא שייך בסוף השחיטה לכו"ע ל"ה ישנה למתוע"ס.

שיטת הרמב"ם, עי' פ"י מטומאת אוכלין ה"ג, דמ' דמספק"ל אי ישנה או אינה [ועי' לעיל פי' החזו"א והגר"ד], ע"ע פ"א מפסוה"מ לענין שחוט"ח דישנה, ועי' ראש יוסף ואו"ש שם, דתמהו בסתירת ההלכות, ופי' דאף בשחוט"ח חוץ פסק משום ספק, ודוקא לענין פסול ולא לענין חיוב, וע"ע רעק"א לו א'. ע"ע ר"מ פ"ד משחיטה ה"ד, לענין שחיטת עכו"ם דישנה לשחיטה,

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

וצ"ע מהנ"ל, **ויש** שפי' דלענין הפסולים הפוסלים במעשה השחיטה, כו"ע מודים, ולכך פסק בהא דישנה למתוע"ס, ופסולים דאינם מגוף השחיטה בהא איפלגו אמוראי ומספק"ל.

שחיטה מפורעת

טעם הפסול

שיטת רש"י – ע"י רא"ש וכ"מ תוס' דפי' בשחט מיעוט ואח"כ רוב ומיפסל כיון דלא מירוח ביה"ש ואינו מגולה, וע"ע חת"ס ולב אריה דהוסיפו לדקדק כן מלשון רש"י שחתך וחזר והתחיל לשחוט דמשמע דבתחילה חתך מיעוט ואח"כ שחט רוב, [אולם ע"י תוס' דהעתיקו לשון רש"י בנו"א].

אולם ע"י מגיד משנה פ"ב משחיטה ה"י דכתב דלדעת בעה"ת דפסק דאפי' מעט כאן ומעט כאן ואפי' בסימן אחד מצטרף לרוב, אפשר דרש"י כיון לזה. [ולכא"ו אפי' שלא בהקף אחד] ולפי"ז הנידון אי מצרפים מיעוטים מב' מקומות או לאו, וע"ע רמב"ן דהקשה לפרש"י דאם שחט מיעוט למה תכשר הא בעי' רוב, ומשמע דפי' כונת רש"י ע"ד המ"מ. וע"ע דהביא דיש שפי' דחיסרון מפורעת בגונא דשחט בב' סכינים ואינו יודע איזה סימן נעשה תחילה שבו נכשרת השחיטה, ודחה. ע"ע או"ז סי' שע"ח דנסתפק בשיטת רש"י אי דוקא שחט מיעוט בב' מקומות או אפי' שחט רוב בב' מקומות ואסיק כאופן ב', [אולם אף לאופן א' מבואר שם דהנידון כגונא דהשאלות בהקף אחד].

שיטת הראב"ה – הובא בהגמ"י פ"ב ה"י אות ב' שאם שהה מעט ביושט ושוב הגביה ידו ושחט במק"א [שיעור רוב] הו"ל כנוקב הוושט וטריפה, ובזה פי' דינא דמפורעת, וע"ע תפא"י דפי' עד"ז שמעתין והוסיף לבאר דאי לא בעי' מפורעת מצרפים השחיטות והו"ל דרך שחיטה בכך. [והתוס' דלא פי' כן בדעת רש"י צ"ל דס"ל דלכו"ע מצרפים וחשיב דרך שחיטה, או דפי' סוגיין בקנה דלא שייך טרפות]

שיטת השאלות – ע"י תוס' ורא"ש. וע"י מאירי דהוכיח דינא דהשאלות מסוגית הש"ס מה א', ניקבה כנפה, דמצרפים לענין טריפות, וא"כ ה"ה לענין שחיטה. **אולם** יל"ד לבתר דינא דמפורעת, אי נתחדש דלא מצרפים המיעוטים, ואין מדמי' לטריפה ופסול משום דחסר ליה שיעורא, או"ד דלכו"ע מצרפין המיעוטים וכטריפה, אלא דמ"מ חייל פסול דמפורעת, כיון דאינו במק"א ואין ניכר. ויל"ד נפק"מ לנידון האחרונים להלן בגונא דשחט בב' ג' מקומות ואח"כ צירפן, אי מהני, או דאמרינן דכבר נעשה כפסוקת הגרירת קודם שצירפן ותו לא מהני שחיטה. ועיקר דברי השאלות, ע"י רא"ש דכן מסתבר דחיות הסימן יוצא בחתיכת רובו, ויש כאן רוב בצירוף, וע"י יש"ש וראש יוסף, וע"ע להלן קושית הרעק"א.

שיטת הר"ח – ע"י תוס' ומשה"ק, וע"י עמק שאלה שם דס"ל לר"ח כהשאלות, אולם שאני סימן אחד מב' סימנים, דבב' סימנים מצטרף אף זה שלא כנגד זה, ובסימן אחד בעי' זכני"ז, [וג' מקומות מתפרש בסימן אחד]. ע"י תבוי"ש סי' כ"א סק"ו, דרש"י והר"ח פליגי אדינא דהשאלות, ולא ס"ל דמצרפי מקומות אלא בעי' דיצא החיות ממק"א.

אולם ע"י או"ז שם [הובא בהגהות אשר"י] דכתב משמיה דהראב"ה בשם רבי' שב"ט, דלדעת הר"ח ה"ה שחט בין שניהם רוב בעוף בסימן אחד, דמצטרפין, מבואר דאף לר"ח מצרפים מיעוטים בסימן אחד. וע"ע בית הלוי סי' י"ח סק"ד דכתב להוכיח דרש"י נמי מודה לדינא דהשאלות ודלא כתבו"ש.

מיעוט ורוב

לדעת רש"י כמשי"פ תוס' ורא"ש, בהא איפלגו אמוראי, **ולדעת** השאלות, ע"י תבוי"ש שם דכתב דמודי בהא לדעת רש"י, [והא דלא פי' שמעתין כרש"י ע"י עמק שאלה]. **אולם** ע"י תפא"י ד"ה בא"ד דלדעת השאלות לכו"ע לא מצרפים כיון דאינם בהקף אחד, והו"ל מיעוט קמא נקובת הוושט.

הארט סוגיות – מ"מ וציונים

ועי' תפא"י דהכריח מקושית התוס' ד"ה "מתיב" כדעת התב"ש, דהא בעי לאוקמא דינא דשנים אוחזין בסכין בשחט האחד רוב. [נדחוק דכונת התוס' ששחט דוקא הראשון רוב. עוד מבואר דאף לשמואל כשר, ובד' התב"ש משמע דנחלקו אף בזה.]

רוב בב' מקומות

לענין רוב הראשון- עי' רא"ש סי' די' דפי' שמעתין דחתך המיעוט תחילה, ומבואר דבחתך הרוב כשר, וכן מבואר בתוס' בסוגיין, אולם עי' או"ז הנ"ל דאסיק דאף בשחט רוב וחזר ושחט רוב לא חשיב מפורעת ופסול.
ועי' יש"ש דהקשה לשי' הרא"ש מאי שנא ממיעוט בתרא דפסול בה שהייה לפרש"י, ותי' דשאני מיעוט"ב דהכל כחדא שחיטה, משא"כ סוגיין ששחט אח"כ למטה הוי כאילו שחט ביד או ברגל. **ע"ע** עמק שאלה סי' קכ"ד דפי' כונת האו"ז משום דדמי לשהייה במיעוט בתרא.

לענין רוב השני- עי' תוס' מש"פ לענין שנים אוחזין בסכין, ומבואר דבאיכא רוב, אף רוב הב' כשר, ועי' מהר"ם ורש"ש שם.
עי' רא"ש, ועי' לב אריה דדייק דמדלא הקשה לשיטת רש"י משנים אוחזין בסכין, מבואר דפסול, ועי"ש דכתב דהתוס' פליגי.

ע"ע להלן לב ב' דלר"ל מהני שחיטה לפסוקת הגרגרת, אע"ג דס"ל בשמעתין דבעי מפורעת, ובע"כ דרוב השני נידון כמפורעת, ובזה מיושב קושית המהר"ם, **ולמש"כ** היש"ש להלן יש לדחות.

מיעוט וסימן שלם

עי' ספר התרומה ה' שחיטה דין ח', וביש"ש סי' ז' דבשחט מיעוט וסימן שלם חשיב מפורעת, ועי' ראש יוסף דדקדק דהתוס' פליגי דהא סברת התוס' לענין שנים אוחזין בסכין, דתו לא הדרא ומתכשרא, שייכא אף בשחט סימן שלם, דקודם שגמר הסימן נפסל, ויתכן לחלק דשאני גונא דסה"ת דדרך שחיטה הוא, משא"כ גונא דהתוס' דדייני' אכשירא דסימן קמא, דאהא פשיטא דאין סימן ב' חשיב דרך שחיטה דסימן קמא, ולכך לא מצי לאכשורי.
עוד יל"ע מהא דהק' תוד"ה "מתיב" לאוקמי כששחט הא' רוב, ולד' הראש יוסף הא איפסילא בשחיטה קודם שגמר הרוב משום מפורעת, ויתכן דשאני גונא דהשאלות דלא חייל פסול בשחיטה אלא דליכא שיעורא כיון דאין מצטרפין המיעוטין, וכאופן א' לעיל, משא"כ גונא דהיש"ש לפרש"י דחייל פסול בשחיטה.

ב' אוחזין בסכין

עי' תוס' ורא"ש משה"ק, וע"ע או"ז דהוכיח מהך ברייתא דאפי' שחט רוב בב' מקומות פסול, ול"ל תי' דהתוס'. **וע"ע** ראש יוסף דהק' לד' סה"ת והיש"ש דבשחט כל הסימן שרי, אמאי לא אוקי הך ברייתא בשחט השני סימן שלם. **ע"ע** רע"א ותב"ש סי' כ"א סק"ן, דמהך ברייתא מוכרח כדן הב' דהשאלות דאפי' אחד למעלה ואחד למטה כשר, ובזה תמה אדברי הרא"ש עי"ש. **אולם** עי' או"ז הנ"ל דפי' הברייתא, למעלה מן הסימן ולמטה מן הסימן, וכגון שנהפך מקצת מן הסימן.

וושט למטה וקנה למעלה

מתיב רב אבין שחט את הוושט כו'. ומבואר דכה"ג נמי נידון בדין מפורעת, ולפרש"י מתפרש דכה"ג נמי ל"ח מגולה כיון דאין ניכר כל הסימנים, אע"פ דלא שייך סברת מירוח.
ולד' השאלות אי ס"ל פסולא דמפורעת משום דאין מגולה א"ש, ואי ס"ל דבאין מפורעת אין מצרפין המקומות, ולעולם ליכא פסולא. צ"ל דה"נ גבי ב' סימנים בעי' שיהיו מצורפין, ובב' מקומות ל"ש לצרפן.

גדרי דרך שחיטה

עי' רש"י לעיל כ' ב' ד"ה "וכי" דגבי שחיטה דעלמא ל"א דמששחט תחילת הוושט יש כאן מעשה טריפה, אלא כולה חדא שחיטה וכי גמר שחיטתו מתכשרא, **ולענין** השוחט בב' ג' מקומות עי' לעיל פלוגתת תוס' וראב"ה אי חשיב דרך שחיטה. **ע"ע** תוד"ה "השוחט" דאי בזמן שחיטת הראשון היה שחוט מיעוטא דשני, ל"מ רוב דהשני להכשירו, **וע"ע** תוד"ה "מותיב" דלדעת השאילתות מהני אי שחט השני רוב, וצ"ב דהא קודם גמר הרוב נפסל משום מפורעת ותו היכי מהדר ומתכשר. **וצ"ל** דשא"ה דדייני אהכשירא דסי' ב', ואהא אי"ל דרך שחיטה הוא, משא"כ גונא דהתוס' לעיל דדייני אהכשירא דסימן קמא. **אולם** למשה"ק הראש יוסף לעיל בדעת ספר התרומה ויש"ש היכי מהדר ומתכשר, מבואר דאף הסימן ב' ל"א דרך שחיטה, ועי' לעיל לחלק באופן אחר.

ע"ע בית הלוי ח"ב סי' י"ח סק"ג, וכע"ז חזו"א ג' י"ד, דלענין דינא דשחט ופגע במקום נקב לעיל יט ב', אי היה הנקב למטה ממש, הרי"ז תלוי בדין מפורעת, וצ"ע אמאי לא דייני גמר השחיטה כדרך שחיטה וא"כ הוי שחיטה מעליא, וכדנתבאר לעיל בתוס', [ויתכן דשא"ה דאין הנקב נעשה בדרך שחיטה, משא"כ שחט מעט וחזר ושחט מעט]. **ע"ע** בית הלוי ח"ב סי' כ"ד סק"ה דלמאן דבעי מפורעת, אי שחט בג' מקומות והדר צירפן יחד, לא הדר ומתכשר, כיון דכבר יצא חיות הבהמה קודם שצירפן וכמונח בדיקולא דמי, **אולם** עיי"ש דהראש יוסף לב א' ד"ה "איכא" פליג דמהני לכו"ע, **וע"ע** אמרי משה סי' ב' דהאריך לתמוה דודאי מהני, ועיי"ש סק"ד דפי' בתרתי.

שחיטה העשויה כמסרק

עי' יט ב' דאר"א בר מניומי כו' מהו דתימא בעי שחיטה מפורעת כו' **ועי'** פי' ר"ג ורשב"א שם, דקמ"ל דלא בעי שחיטה מפורעת, וכן כתב האו"ז שם, **אולם** האו"ז בסו"ד שם הביא משמיה דרב האי גאון דקיי"ל דבעי מפורעת, ושאני מסרק דשחט במקום אחד, ולפי"ז מתפרש קמ"ל דהגמ', דל"ח כה"ג מפורעת.

החליד את הסכין

טעם הפסול

אמר רב יהודה אמר רב החליד את הסכין כו'. בראשונים מבואר הטעם משום דבעי דהשחיטה תהא מגולה, **ועי'** תבוי"ש סי' כ"ד סקט"ו דנסתפק אי ההלכה דיהא בית השחיטה מגולה, או דאף הסכין בעי להיות מגולה, ותלה בפלוגתא ראשונים, **וע"ע** פמ"ג משב"ז סי' כ"ד סק"ג.

אולם עי' רבינו גרשום דפי' הטעם משום דהיה לו לשחוט כדרכו קנה ברישא כו' ומבואר דהפסול משום דלא הוי כדרך שחיטה, [ולפי"ז צל"פ לשון חלדה כמש"כ הריטב"א לעיל כ' ב' עיי"ש].

ע"ע סוגית הש"ס כ' ב' פלוגתא ר"ה ורבא, ובפרש"י שם, ועי' תוס' משה"ק. **ועי'** בבה"ל ח"ג סי' כ"ב דדיק מלשון רש"י דשורש הפלוגתא דר"ה ורבא, אי בעי דבית השחיטה יהיה מגולה, או דהסכין בעי להיות מגולה. **וע"ע** פמ"ג הנ"ל דמוקשית התוס' מוכח דלכו"ע עיקר חלדה מה שנתכסה הסכין.

ע"ע רש"י זבחים סח א' הובא בתוס' שם, דטעמא דר"ה לפי שנועץ ראשו של סכין, משום שאינו רוצה לחתוך רוב בשר, ולפי"ז יל"פ דין חלדה אף לר"ה משום דמכוסה הסכין. **ועי'** תוס' שם בסוגית הש"ס כ' ב' ליכא לפרש הכי, **וע"ע** ישי"ש סי' מ"ב, וביה"ל שם דהקשו אמאי לא פי' בזבחים כדפי' בשמעתין, ות"י דלמסקנא דמיירי בלא רוב בשר לא בעי למש"פ בשמעתין.

[**ע"ע** פלוגתא סה"מ והרא"ם הובא בטור סי' כ"ד בשוחט באמצע הסכין וראשו מתכסה בעור אי איכא פסול חלדה, עי' בב"ח שם דלדעת רש"י בזבחים פסול נמי כה"ג, **ועי'** ט"ז שם סק"ה ושי"ך סק"ט משה"ק, **וע"ע** משב"ז סק"ג ד"ה "התב"ש"י].

ע"ע רשב"א בסוגיין דהקשה אמאי מספק"ל בי רב, דהיינו רב הונא תחת העור מהו, ומאי שנא ממלק בסכין לעיל כ' ב' דחשיב חלדה מחמת המפרקת, ועיי"ש מה שתי, **ומבואר** דפי' כדעת רש"י שם. **ועיקר** תירוצו, עי' רעק"א דהקשה דהא אף למסקנא דהתם בעי לתרוצא דחלדה, **ועי'** ראש יוסף דלמסקנא יש לפרש ענין חלדה ע"ד רש"י בזבחים, ואהא י"ל דשאני מפרקת דהוא טפי מקום השחיטה מעור.

מלמטה למעלה

יל"ד אי למסקנא דינא דמתני' ודברי רב יהודה אמר רב שוין, או דנאמרו ב' הלכות. **לשי'** רבינו גרשום הנ"ל פשיטא דחד הלכה הן, וא"ש צריכותא דהגמ', דכולהו טעמא משום דלאו דרך שחיטה, וכן לטעם הראשונים דהפסול משום מכוסה, לכאזי ה"ה מלמטה למעלה [אלא דצ"ב צריכותא דהגמ'].

אולם עי' תוס' וריטב"א לעיל כ' ב' דפי' דינא דרב הונא, דמיירי אף בסכין מגולה, ופסול משום דשחיט ממטה למעלה. **ועי'** משב"ז סי' כ"ד סק"ג דהכו"פ פי' כונתם, דחלדה הוי ממטה למעלה אף שנגלה, ופי' הפמ"ג, דכונת התוס' אף אי הוציא הסימנים לחוץ ושחט ממטה למעלה דפסול אף שמגולה מקום השחיטה והסכין, דהכי אגמריה רחמנא דוקא מלמעלה למטה, **ולפי"ז** למאי דמסקינן בסוגיין דאף מלמעלה למטה איכא פסול חלדה, צ"ל כפי' רבינו גרשום, או דנאמר ב' הלכות.

ע"ע בת' כתי"ס הנדפס בחי' הרעק"א שם, דדינא דהתוס' היינו ס"ד דשמעתין, ולכך הקשה אמאי נאדו הראשונים מפי' התוס', אולם הרעק"א שם פליג, דסוגיין שאני דמעמיד חודו של סכין דרך מעלה וחותר דאין זה דרך שחיטה, משא"כ גבי מלק בסכין, שמעמיד חודו של סכין דרך מטה. **ולד'** הרעק"א בע"כ דנאמרו ב' הלכות. [**ע"ע** לעיל טז ב' דסכין למטה וצואר למעלה כשר בסכין תלוש, וצ"ע דהא לאו דרך שחיטה, וצ"ל דכ"ד הרעק"א דחשיב לאו דרך שחיטה הוא דווקא במחליד הסכין בין סימנין למפרקת]. **וע"ע** יד אברהם סי' כ"ד ס"י דלשיטת הריב"ם לא פסול חלדה במיעו"ב אלא בהחליד ושחט מלמעלה למטה אבל בשחט מלמטה למעלה דהוא לאו דרך שחיטה כשר, ומבואר דהוא תרי הלכות.

ובעיקר דינא דהתוס' שם, ע"י בה"ל שם, דנסתפק בפסולו דמלמטה למעלה אי משום דשחט הצד של מפרקת קודם, או משום דשחט הוושט קודם, ונפק"מ בגונא דהחזיר הסימנים ושחט מן הצואר, וכי להוכיח מדברי הריטב"א כאופן ב', ולכא' תלי בהנ"ל. ע"ע ראש יוסף יט ב' גבי דינא דמתני' השוחט מן הצדדין דאי לא החזיר סימנין פסול אף דיעבד משום חלדה כיון דהוי מלמטה למעלה כשיטת התוס'.

תחת מטלית

שיטת רש"י דסגי בכרוכה ולא בע"י דבוקה. **שיטת** הבה"ג לפמשי"כ דייק הפר"ח סי' כ"ד סק"י"ב דדוקא אי המטלית דבוקה. **שיטת** הרמב"ם דאף אי פרס טלית הר"ז ספק נבילה, **וע"י** ט"ז סי' כ"ד סק"ד משה"ק מהגמ' לקמן עד אי הושיט ידו למעי בהמה, **וע"י** בנקה"כ ובפמ"ג משב"ז סק"ד. **וע"ע** ספר האשכול סי' י"ב ובנחל אשכול שם.

ע"ע ביה"ל ח"ג סי' כ"ב דלדעת רש"י כ' ב' אליבא דרב הונא, ה"ה שחט ע"ג מטלית פסול משום דהוי כמפרקת.

הארת סוגיות – מ"מ וציונים החליד או שהה במיעוט סימנים

שיטת רש"י – לענין חלדה

ע"י רש"י דאירי במיעוט בתרא דסימן ב', ונחלקו המפרשים אי הנידון לענין דאורייתא או דרבנן. ע"י רשב"א ובתה"ב שער ב' פ"א דהוא מדרבנן שלא יראה כשוחט בפסול שחיטה, וכ"ה ברמב"ן משמיה דהראב"ד, אלא דפי' הטעם שלא יבא לידי קילקול בשחיטה גופיה. אולם ע"י תב"ש סי' כ"ג סק"ט דדייק מלשון רש"י דהוא מדאורייתא, וכן אייתי משמיה דר"י עיי"ש, וע"י ביה"ל סי' י"א סק"ד דנפק"מ אי חשיב ספיקא דאורייתא או דרבנן.

להסוברים דהוא מדאורייתא ע"י תב"ש שם **וחלקת יואב** יו"ד סי' ה' דהקשו היכן מצינו דלאחר שהוכשר יחזור ויפסל, ונאמרו בזה כמה אופנים. א- **תב"ש** שם תי' דכן מצינו כה"ג דהוכשר לאחר שנפסל עיי"ש. [וע"י אבנ"ז יו"ד סי' י' סק"א משה"ק ע"ז, ב- **ביה"ל** ח"ב סי' י"א סק"ה פי' דלא אמרינן רובו ככולו אלא בשחט רוב בלחוד, אבל בשחט כל הסימן נותר מדין כולו, והוסיף דרש"י לשיטתו דמיעוט בתרא צריך לשוחטו לכתחילה מדאורייתא. וע"ע כע"ז שו"ת משיב דבר

נפק"מ להאמור

א- ע"י אמר"מ סי' ג' סק"ב דהכריח בשיטת רש"י דפסול חלדה, לא דאין נחשב את החלק כשחיטה, אלא הוי פסול על כל השחיטה, ותלוי בהנ"ל דלתב"ש מוכרח דהוא פסול, ולביה"ל אף אי ל"ה פסול לא מהני כיון דמצטרף המיעוט למעשה השחיטה. ב- ע"י בה"ל שם סק"ט נפק"מ לענין סי' ב' דעוף וכדלהלן. ג- ע"ע **חלקת יואב** יו"ד סי' ה', דאי נתכוין לשחוט רובו ושחט המיעוט שלא בכונה אין נפסל המיעוט בפסולי שחיטה, ולכאוי' תלוי בהנ"ל. ד- ע"י ש"ש שער א' פכ"ב דאי איכא ספיקא במיעוט מוקמינן לה בחזקת היתר דהותרה בשחיטת רוב, ותלוי בהנ"ל. ה- ע"י חמדת שלמה יו"ד סי' ז' דנסתפק אי איכא איסור אמה"ח במיעוט"ב, ותלוי בהנ"ל.

מיעוט"ב דסימן א'

ע"י רשב"א דמשמע דפשיטא דפסול, ולתב"ש הנ"ל אי"ש טפי דעדיין לא הוכשר, אולם לאופן ב' הנ"ל, צ"פ דשאני הכא שלא גמר השחיטה, וכדפי' הריב"ש להלן.

מיעוט"ק דסימן א'

ע"י רש"י דפשיטא דהוי נבילה, וע"י שו"ת **הרשב"א** ח"א סי' שס"ז דפי' לענין וושט, אולם ע"י בה"ל ח"ג סי' כ"ו אות א' דדייק לשון רש"י דקאי אף אקנה, דהל"מ דפוסלת השחיטה אף בדבר שאם היה כן קודם השחיטה, לא היה פוסל. וע"ע להלן שיטת שחיתות אשכנזיות כע"ז.

ע"ע **רא"ש** פ"ק סי' כ"ד בשמיה דהריב"ם כשי' רש"י, אלא דה"מ לענין חלדה ושהייה דהוא מקום שחיטה משא"כ הגרמה, וע"י **יד אברהם** שו"ע סי' כ"ד ס"י דכל דברי הריב"ם לענין החליד הסכין ושחט מלמעלה למטה, אבל בשחט מלמטה למעלה דלא הוי כדרך שחיטה, לא אסר.

לענין שהייה

מבואר ברש"י בסוגיין ולהלן לב א', דהנידון לענין מיעוט בתרא דסימן ב', והטעם כדנתבאר לעיל בחלדה, [וע"י זכר יצחק סי' מ', דחלדה הוה פסול דאורייתא, ושהייה דרבנן]. וע"י **תוס' וראשונים** שהקשו מהתוספתא, ע"י **ראב"ד** הובא ברמב"ן מה שתי', ודחה הרמב"ן דבריו, וע"י **יש"ש** סי' ט' דתי' דרש"י איירי בפסול דרבנן, ובתוספתא לענין דאורייתא.

מיעוט"ק דקנה

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

ברש"י מבואר דכשר, ועי' **ראב"ד** שם דאהא ליכא למיגזר, **וברמב"ן** הקשה דטפי היה ראוי לאסור מיעו"ק [עי' משל"מ פ"ג ה"ב] **ולהסוברים** דל"מ מדאורייתא, עי' **ביה"ל** ח"ג סי' כ"ו דכיון דאין שהייה פוסלת אלא מחלקת השחיטה, לכך מהני במיעו"ק דקנה, וצ"ב לפי"ז מ"ש מיעו"ב דפוסל. **ואי** יתפרש דשהייה הוי פסול צ"ב מ"ש ממיעו"ק דחלדה דמה"ט פוסל אף בקנה וכדלעיל, ועי' **תבו"ש** סי' כ"ג סק"ט, ויש ליישב.

ע"ע שיטת **הבה"ג** כרש"י, אולם הוסיף דהספק אף לענין מיעו"ק, וע"ע **תבו"ש** שם, ע"ע **ש"ך** סי' כ"ב סק"ג דהקשה מסוגית הש"ס כח א' שחט חצי גרגרת ושהה, שחיטתו כשרה. וע"ע להלן שי' הר"י מגא"ש.

שאר פסולין

לענין עכו"ם – עי' ב"ח סו"ס ב' דאייתי תוספתא דאין עכו"ם פוסל במיעו"ב, ומהא כתב הסמ"ג להוכיח דשהייה לא פסלי במיעו"ב. וע"ע **ספר האשכול** סי' י"א דבשחט ישראל רוב, וגמר עכו"ם שחיטתו כשרה, ואף לשי' הבה"ג דפי' בעיא דשהה במיעוט סימנים לענין מיעו"ב, י"ל דמדרבנן קאמר, ואי מדאורייתא, שאני עכו"ם דלאו בר זביחה, וכמעשה קוף בעלמא. ע"ע **דרישה** סי' כ"ג סק"ד דהקשה לשי' רש"י הא קי"ל דשחט עכו"ם מיעו"ב כשר, ותי' דשאני הכא דנעשה ע"י אדם אחד לחוד עיי"ש. ועי' **ב"ח** דתי' דשאני נכרי דלאו בר זביחה. ע"ע **ש"ך** סי' ב' סקכ"ז דשאני עכו"ם דאינו פוסל אלא כשעושה מעשה טריפה, משא"כ שהייה. [ועיי"ש עוד דבשחט עכו"ם המיעו"ב אחר שיעור שהייה פסולה. ע"ע **אחיעזר** ח"א סי' כ"א סק"ג דדן אי איכא פסול שלא לשמה במיעו"ב לשי' רש"י].

ע"ע ישי"ש סי' ו' משמיה דתוה"ב דבושט פוסל עכו"ם אף במיעוט סימנים, וה"מ באמצע השחיטה א"י אחר ששחט ישראל חצי וושט, אבל לאחר ששחט ישראל רוב וושט אין פוסל כיון שכבר נגמרה השחיטה, אולם כתב משמיה דהאו"ז דפוסל אף לאחר רוב וושט.

לענין עיקור – עי' שו"ת הרשב"א סי' שס"ז דאין פוסל שהרי אינו מתעסק בה דרך שחיטה והרי הוא כמכה על ראשה וע"ע דרישה סי' כ"ג כע"ז. **ולענין דרסה**, עי' שו"ת הרשב"א שם, ואו"ז סי' שע"ח ושפ"ד כ"ד סק"ח בד' הר"י בן שושאן. **לענין נקו"ה במיעו"ב** – עי' שו"ע סי' כ"ו סעי' א' דאי ניקב הוושט בשעת שחיטה כנגד השחוט טריפה, **ועי'** ש"ך סק"א דה"מ קודם שחיטת רובו אבל לאחר שחיטת רובו כשר אפי' לדידן דפסלינן כל הלכות שחיטה במיעו"ב ומתרי טעמי עיי"ש. **ועי'** שפ"ד שם נפק"מ אי החליד כנגד השחוט דלטעם הא' אין פוסל, ולטעם הב' פוסל [**ועי'** שרדי אש ח"ב עמ' רפ"ט] **וע"ע** משב"ז שם סק"א משמיה דהכנה"ג דלד' הב"ח פוסל נקו"ה במיעו"ב לשי' רש"י, אולם דחה דבריו ופי' כונת הב"ח באופן אחר.

שיטת ר"ת – קמא

עי' **תוס' ורא"ש** דפי' הספק אי עדיף מעור או גרע מעור, אולם עי' **רמב"ן** [בפי' ר"ת משמיה דהר"י אושעיא], דפי' הספק להצד דעור כשר בלחוד. ע"ע **ב"י וש"ך** סי' כ"ד סק"א דלשיטת ר"ת צ"ל דחתך העור בתחילה קודם שהחליד, דאלה"כ תיפוק"ל משום תחת העור, ועי' **שפתי דעת** שם דפליג, ותלוי בהנ"ל אי הספק אף להצד דעור פסול או לאו. ובשי' ר"ת **יל"ע** ג' עיונים **א** – עי' **יש"ש** סי' ט' הקשה דמ"מ לא גרע מצמר ומטלית דסוף סוף המיעוט לפנינו. **ב** – הא בתחילת השחיטה לא חל על המיעוט תורת רובו ככולו. **ג** – עי' **ספר הישר** חלק החידושים סי' תמ"ג דהקשה אמאי ליכא לפסולא דנקובת הוושט, ותי' דדרך שחיטה הוא, כדאשכחן לענין שחיטת קדשים תחת העור דל"ה בע"מ, ועי' **ספר המכריע** הל' שחיטה סי' ה' משה"ק. ע"ע **משב"ז** סק"ו דתי' דחתך מצד זה ברוחב הסימן ואח"כ תחב הסכין ושחט בחלדה. ע"ע ח"י **רעק"א** דנקט דאיירי לענין קנה בלחוד, אולם הוכיח מספר הישר הנ"ל דהנידון אף לענין וושט.

שיטת ר"ת – בתרא

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

לענין חלדה- יל"ד אי הספק ע"ד פי' ר"ת קמא, אי מיעוט חשיב כשחוט או לא, או דהספק אי נאמר פסולא דחלדה במיעוט, ונפק"מ בהחליד בין סימן לסימן ושחט מיעוטו, ועי' פמ"ג משב"ז סק"ו משמיה דהפר"ח כאופן א', ולכך בשחט מיעוט בין סימן לסימן, פסול דהא מכוסה בסימן א'.

ע"ע ב"ח סי' כ"ד סק"א דלשיטת ר"ת צ"ל דחתך העור קודם שהחליד, ועי' ש"ך סק"א דתמה דתחת העור נמי בכלל הספק אי מיעוט פוסל, ועי' ח"י הרעק"א דהקשה אמאי לא פי' ר"ת כפשוטו דשחט מיעוט תחת העור או בין סימן לסימן, ותלוי בהנ"ל דלאופן א' תחת העור פשיטא דחשיב כיסוי, ולכך צ"ל שחתך העור, אולם לאופן ב' הוא בכלל הספק [ובעיקר הנדון אי הספק אף בתחת העור, עי' שו"ע סי' כ"ד ס"ח אופן ג', ובט"ז, ובב"י הגר"א שם, ועי' במשב"ז שהאריך].

מיעוט"ק דקנה

עי' ח"י הרעק"א דהנידון דווקא לענין וושט, דלענין קנה לא גרע מחצי קנה פגום, וכ"כ הש"ך סי' כ"ד סק"ג, אולם עי"ש משמיה דהמהרש"ל דאף קנה בכלל הספק, וכ"כ התבו"ש שם סק"ב, דדעת שיטת השכנזיות הובא בב"י שם, דדרסה אסור אף במיעוט קמא, ושאני משהיה, דלפי"ז ה"ה דחלדה פסול, וע"ע ספר המכריע ה"ל שחיטה סי' ה'. ע"ע שפתי דעת שם סק"ג, וע"ע שו"ת הריב"ש להלן דשחט וושט ואח"כ החליד במיעוט"ק דקנה, ודאי פסול.

שיטת ר"ת ב' - לענין שהייה

עי' רא"ש דפי' הספק אי פסול שהייה דווקא במידי דמנבלה או לאו, עי' רעק"א שו"ע סוף סי' כ"ז, דמבואר מדברי הרא"ש דנקובת הוושט לא הוי אלא טריפה. וכ"כ או"ז סי' שע"ח בדעת ר"ת, וכ"ה בתוהרא"ש לב ב'.

צדדי הספק

עי' רעק"א שם ותוכ"ד דשהייה ל"ה פסול אלא דאין מצרפין השחיתות [וכדדקדק האמר"מ סי' ג'], ופי' הספק בתרתי א- אי גמירי שהייה דוקא היכא דאם לא נצרפם לא יהא שחיטה כלל, משא"כ מיעוט"ק דאף אי לא נצרפו יהני המשך השחיטה לטהרו מידי נבילה, בהא לא גמירי ואף טריפה לא הוי, או דגמירי אף במידי דמטרפא לחודה, ולפי"ז להך גיסא דגמירי שהייה, מ"מ ל"ה אלא טריפה. ב- להך גיסא דגמירי שהייה הוי נבילה, כיון דבעי' דכל מעשה ההכשר, יהיה ע"י שחיטה, או לא גמירי שהייה כיון דאי ישחוט במק"א יהני שחיטתו, אע"פ דלא שחט במק"א וליכא שם שחיטה עליה.

אולם עי' ספר הישר שם דביאר להך גיסא דלא גמירי שהייה אמאי ל"ה טריפה, דמ"מ כיון דבדרך שחיטה קעביד ל"ה טריפה. ומבואר דהא פשיטא דאין המיעוט ששהה בו מצטרף להכשר השחיטה. ולפי"ז צ"ל דשהייה הוי פסול, והספק אי פוסל דווקא במידי דמנבלה או לאו.

עיי"ש עוד, ובאו"ז סי' שע"ח, דאף דנקובת הוושט ל"ה נבילה, מ"מ אי שהה הוי נבילה, ולהנ"ל אי"ש דשהייה הוי פסול. עוד מבואר דמהני שחיטה בושט פגום אף בלא הצטרפות מיעוט"ק, ובזה נפשט ספיקו דהרעק"א הנ"ל, דאין המיעוט מעכב בשחיטה. ע"ע אמר"מ סי' ג' סקט"ז דפי' הספק ביסוד דינא דח"ק פגום אי מהני משום דלא בעי' שחיטה בכל או לאו עיי"ש.

עי' רבינו ירוחם הובא בבה"ל ח"ב סי' כ"ד אות ח' דפי' הספק אי פסול שהייה נאמר דווקא בדבר שאם לא היה חותכו היה מעכב בשחיטה או לאו. ועי' בבה"ל שם סק"י דכתב נפק"מ להני תרי טעמי, בשחט מחצה וושט דלא הוי מידי דמנבלה אלא מעכב בשחיטה, דלהרא"ש הוא בכלל הספק ולרי"ו פשיטא דפוסל. [אולם עיי"ש דאסיק דאף לדברי הרא"ש אפשר לפרש כרי"ו]. ובעיקר הנפק"מ, עי' פרישה סי' כ"ג סק"י דנקט דהוא בכלל הספק, ובזה פי' אמאי לא כתבו התוס', דמשכח"ל שהייה בעוף בשחט חצי וושט, וע"ע יש"ש סי' ט' דהקשה כן.

שיטת הר"י מגא"ש

לענין חלדה - עי' שו"ת הר"י מגא"ש סי' מ"א דפי' הספק בהחליד ושחט מיעוט, והוסיף לשחוט עוד מיעוט בהכשר, אי חזי' מיעו"ק כמאן דליתא, או דלא אמרינן כמאן דליתא אלא כלפי רוב הסימן, והכא דלא הוסיף אלא מעט לא דייני' המיעו"ק כמאן דשחוט.

לענין שהייה - עי"ש דפי' הספק לענין מיעו"ק דקנה, [דגבי וושט פשיטא דפסול כדין נקובת הוושט], ואיירי דלאחר ששהה הוסיף לשחוט מיעוט, וצדדי הספק, אי חזינן המיעו"ק כח"ק פגום, ולית ביה פסול שהייה, או לאו, דשאני ח"ק פגום דלא שהה בו כלום.

עוד מבואר שם דאי לאחר ששהה שחט רוב סימו כשר. וצ"ל דס"ל דשהייה לא הוי פסול אלא דלא מצרפים השחיטות, הלכך להך גיסא קמייתא נידון כח"ק פגום, ולכך בהוסיף לשחוט רוב סימן פשיטא דכשר.

שיטת הרמב"ם

עי' **רמב"ם** פ"ג ה"י ושם ה"ג. ונאמרו בזה ג' פירושים. **א** - עי' **טור** סי' כ"ד דפי' דהחליד מיעו"ק, וכשי' ר"ת בתרא, וכן פי' **בשו"ת ריב"ש** [הובא בכס"מ שם ה"ג באופן הראשון], ועי"ש דהוסיף לבאר הך גיסא דליכא פסול חלדה במיעוט, משום דהכי אגמריה רחמנא למשה לא תשחוט רובא בחלדה.

ועי"ע ב"י [וכמש"פ המשב"ז סק"ו] דפי', דהחליד מיעו"ק תחת העור, או בין סימן לסימן, ועי' **משב"ז** שם דהטור דלא פי' כן, משום דס"ל דכה"ג ודאי הוי חלדה.

ב - עי"ש **עוד** דפי' באופן אחר, דשחט מיעוט בתרא דסימן קמא בחלדה, דאע"ג דאי לא היה שחטו לא היה מעכב, מ"מ גרע דמפסיק באמצע השחיטה. ועי"ש דלענין מיעו"ק דקנה, פשיטא דכשר, דלא גרע מחצי קנה פגום. **אולם** בשחט וושט קודם ושהה במיעוט קמא דקנה פסול, ועי"ש הטעם, ועי' שפ"ד סי' כ"ו סק"א ד"ה "ודע" דנסתפק לד' הריב"ש אי דווקא בהחליד המיעוט דלא נשחט, או אף בהחליד כנגד השחוט.

ג - עי"ע פי' **הר"ד עראמה** [הנדפס בספר הליקוטיו מהד' פרנקל], דהספק לענין מיעו"ק דקנה, ולא דמי לחצי קנה פגום עי"ש.

לענין שהייה - עי' שם פ"ג ה"ד, דבעיא דגמ' לענין שיעור שהייה, ונתפרש בנו"כ בכמה אופנים עי"ש. **ולענין** שהייה במיעוט סימנים, עי' שם דבמיעו"ק דקנה שרי, ומיעוט בתרא דקנה ומיעו"ק דוושט פסולה.

עי' **שו"ת הריב"ש** שם, אמאי לא פי' בעיא דהש"ס כדפי' לענין חלדה, ועי"ע לחם משנה דשאני שהייה מה ששחט הוי כקוץ, משא"כ חלדה דהוא חדא מעשה שחיטה עי"ש.

ועי' **טור** סי' כ"ג דפי' כונת הר"מ ע"ד שפי' לענין חלדה, ועי' **ב"י וב"ח** שם. עי"ע **ביה"ל** סי' כ"ד סק"ח דלפמשי"פ הר"מ דנקובת הוושט הוי נבילה, בע"כ מתפרש ספק הגמ', ע"ד הרי"ו הובא לעיל.

שיטת ה"ר אושעיא

עי' **רא"ש ורמב"ן** אי הספק אף להצד דעור פסול, או דווקא אי עור כשר, ועי"ע **תורת הבית** ובדק הבית שער ב' פ"א דנחלקו בזה.

עי"ע **ראש יוסף** דאי החליד תחת מיעו"ק, ודאי הוי חלדה, ואפשר דכיון דלא התחיל בשחיטה, לא חייל אמיעו"ק תורת שחוט.

לענין מיעו"ב דסימן ב' - מבואר דלא מיפסל, והטעם עי' **אמר"מ** סי' ג' דהתם שאני, דגמר שחיטתו.

לענן שהייה - עי' תוס' וראשונים מש"פ. **ויל"ד** אי הנידון משום דחשיב המיעוט כמאן דשחוט וכלענין חלדה, או דכיון דלא בעי' למישחט המיעוט, אף בלאו כמאן דשחוט חשיב כמחתך ברגלו, ועי' **טור ורמב"ן** ומשמע דחולקין בנידון זה.

שהיה בעוף

לענין מיעוט דסימם קמא- שיטת רש"י דהוא לאו בכלל הספק ודאי פוסל, פשיטא דה"ה גבי עוף. **ולשיטת ר"ת** דאף גבי בהמה אין פוסל, ה"נ גבי עוף, ומה"ט כתבו התוס' דלא משכח"ל שהייה בעוף.

לענין סימן ב'- לשיטת רש"י, עי' ביה"ל ח"ב סי"א סק"ו דכיון דסימן ב' בעוף לאו מדאורייתא פשיטא דהוא לאו בכלל השחיטה ולכך להסוברים דמיעו"ב פוסל מדאורייתא משום דהוא בכלל השחיטה ה"ט לא שייך גבי סימן ב', ולהסוברים דהוא מדרבנן יל"ד אף גבי סימן שני דיפסל, אולם בסו"ד הביא בשם הסמ"ק, וכן מלשון השו"ע סי' כ"ג סעי' ה' דפוסל. **ועיי"ש** עוד שו"ט בבעיא דהש"ס זבחים סה ב', והאריכו בזה הדבר אברהם ח"א סי' ב' סק"ב ונאות יעקב סי' ו'.

ולשיטת ר"ת אין פוסל דלא גרע ממיעו"ב כיון דכבר הוכשרה בסי' א', ומה"ט כתבו התוס' דלא משכח"ל שהייה בעוף, [ועי' אמר"מ סי' ב' דדן בכמה אופנים דמשכח"ל אף גבי עוף], **אולם** עי' נוב"י מהדו"ת יו"ד סי' ב' דשהייה בין סימן לסימן גרע טפי ופוסלת בבהמה אף לשיטת ר"ת, ושאני ממיעו"ב דהתם המיעוט הנשאר כמנחא בדיקולא וכמאן דנשחט, **ועי' מהרש"א** ע"ד התוס' דלפי"ז יתכן דאף גבי עוף גזרו מדרבנן, [וצ"ע ממש"כ הצ"ח שם לחלוק ע"ד המהרש"א וסתר משנתו].

פסול דרסה

טעם הפסול

ע"י רי"ף וכ"מ רש"י, דאין זה דרך שחיטה, וכ"ה במאירי שאין זה אלא נחירה, וע"ע ראב"ן סי' כ"ט דכתיב וזבחת ואכלת, ודרך הזבח להיות מוליד ומביא, וע"י פמ"ג סי' כ"ד ש"ד סק"ח דלשי' הרי"ן שושאן, בעיא דמיעוט סימנים קאי רק אחלדה, אבל דרסה פשיטא דפוסל כיון דלאו שחיטה הוא, וע"ע שו"ת הרשב"א ח"א סי' שס"ז לענין דרסה במיעו"ב, אי פוסל לשי' רש"י [דכיון דדרסה לאו שם שחיטה עליה עדיפא משהייה וחלדה]. אולם ע"י אר"ז סי' שע"ח דחלדה אין פוסל במיעו"ב דהא א"א לשום אדם לשחוט אם אינו דורס במיעוט ראשון קודם שיתחיל להוליך ולהביא, כ"ש לאחר ששחט הרוב

דרסה בזמן הולכה והבאה

ע"י שו"ע הרב סי' כ"ד סק"א, דאי דוחק הסכין בשעה שהוא מוליד ומביא אין בכך כלום, דמ"מ הסימנים נחתכים ע"י משיכת הסכין. אולם ע"י דרכי תשובה סי' כ"ד סק"ב דהביא בשם הרבה אחרונים, דאם דוחק הרבה יש חשש דרסה אף אם היה בדרך הולכה והבאה, ולפי"ז יל"ד השיעור בזה [ואפשר דכל דבלאו השחיטה היה נדרס, חשיב דרסה. ועוד אפ"ל דאי נוטה ידו לכיוון מטה יותר מאשר למשך ההולכה, חשיב דרסה וצ"ע]. וע"ע רמ"א סי' כ"ד סעי' ו' דלא יניח האצבע על הסכין אלא יחזיק אותו בקתא כדי שלא יבוא לידי דרסה.

גדר הפסול בהולכה לחוד

ע"י רמב"ן דדינא דבעי' ב' מל"צ הוא רק כשמתין כל הראש, אבל בסימנים לחוד לא, והטעם, דבשחיטת הסימנים דרכין הן סגי במלא צואר אחד, אבל בהתזת הראש דא"א בהתזה בלא דרסה תקון ב' מל"צ, אחד לסימנים ואחד לדרוס המפרקת, [וע"ע לשון הרי"ן דהעתיק הרמב"ן דבחתכת סימנים לא בעי' כולי האי, ובכל שהוא הן נחתכין, ומשמע דסגי בסימנים אף בפחות ממל"צ אחד, וצ"ע ממשי"פ הרמב"ן טעם תקנת ב' מל"צ אחד לסימנים ואחד למפרקת, וע"ע רמב"ן יז ב' ד"ה "והוי יודע" דכתב בתו"ד דבעי' ב' מל"צ, והתם מיירי בשוחט הסימנים וצ"ע], וכ"ה שיטת הר"מ פ"ב ה"ט וכמש"פ הכס"מ ומ"מ שם. אולם ע"י רשב"א ור"ן דאף לשחיטת ב' סימנים בעי' ב' מל"צ ובלא"ה חיישין לדרסה. ע"ע משמה"ב ב"ב ש"א דבחודת כל הראש לא סגי בשיעור ב' מל"צ והרבה לתמוה לשיטת הרמב"ן, וע"ע בדה"ב שם דלענין חותך כל הראש סגי בב' מל"צ כהרמב"ן, אולם ס"ל דאף בחודת סימנין לחוד בעי' ב' מל"צ כהרשב"א.

ע"ע ספר האשכול סי' י' דאי נתכוין לשחוט הסימנים והראש בבת אחת קרוב הוא שדרס, ובזה פי' התוספתא להלן. ולפי"ז מתפרש סוגיין דווקא בשחט הסימנים לחוד, אבל בהתין הראש פסול בכל גונא, ולהיפוך דעת הרמב"ן, וכ"ה בשו"ע הרב שם סק"ט, וע"ע תב"ש סי' ח' סק"א דכן אייתי משמיה דהפ"ח, [אולם כתב דה"מ בהמה דהעצם קשה, משא"כ עוף]. ע"ע סוגית הש"ס יב ב' גבי זרק סכין בכותל דאקשינן, והא בעי' מוליד ומביא, וע"י לח"מ פ"ב הל"ט דהוכיח מהתם, דאף בשחיטת הסימנים בעי' הולכה והבאה.

ע"ע פמ"ג סי' כ"ד ש"ד סק"א, דאייתי פלוגתת הפ"ח ותב"ש אי הוי פסול דאורייתא או דרבנן, ונפק"מ באומר ברי לי שלא דרסתי עיי"ש, ולשיטת תוס' להלן דסגי בשחט פחות מב' מל"צ אי איכא שיעור בסכין, מסתבר דהוא מדרבנן. ע"ע שפ"ד סי' כ"ד סק"א, דתמה אהא דמקשינן יב ב' והא בעי' מוליד ומביא, והתם הא לא שייך דרסה שהרי לא הניח ידו על הסכין כלל, ות"י דהתם איירי לענין לכתחילה.

באיכא ב' מל"צ אי בעי' להוליך כולו

שיטת התוס' דלא בעי' להולכת כל הסכין, ולא הוצרך שיעור זה אלא כדי שישחוט ברווח. וע"י פמ"ג משב"ז סק"א בפ"א א', ותב"ש שם סק"ב, דה"מ בנתכוין בתחילה להוליך כל אורך הסכין, אבל בנתכוין להוליך פחות, פשיטא דלא מהני.

הארט סוגיות – מ"מ וציונים

ע"ע חזו"א סי' ג' סק"ט דאי זרק סכין בכותל [ולא נתכוין כלל לשחיטה] ושחטה, אם יש בה ב' מל"צ אף אי לא הלכה כל הסכין כשרה לדי' תוס' ורא"ש, דכיון דלא נתכוין כלל לשחוט, ל"ח כנתכוין לשחוט במקצת.

ויל"ד לשי' התוס' בסכין קצרה ונתכוין להולכה והבאה, ולבסוף נשחט בהולכה אי כשר אף בכה"ג, ועי' להלן.

ע"ע רא"ש סי' ז', וטור סי' כ"ד שכתבו ולא שיצטרך להוליך כל הסכין קודם שישחוט הרוב, דאין אדם כו', **ועי'** ברי"ו נתיב ט"ו ח"ג, דפי' כונת הרא"ש [והטור] ע"ד התוס'. **אולם** עי' פרישה שם סק"א דפי', דאתא לאפוקי דלא בעי' שיוליך כל הסכין מחוץ לצואר וכצורה ב' להלן, אלא סגי אי נשאר חציו שאצל הקתא בתוך הצואר וכצורה ג' להלן. **וע"ע** תפא"י דפי' דלא אכפ"ל אי נשחט קודם שהוליך כל הסכין, כיון דלבסוף העביר כולו, ולעולם ס"ל לרא"ש דבעי' הולכת כל הסכין דלא כתוס'. **אולם** עי' חזו"א סי' ג' סק"ט דלשיטת הרמב"ן [הובא לעיל] דשיעור ב' מל"צ נאמר רק בהתזת כל הראש דא"א להתזה בלא דרסה, ודאי דס"ל דבעי' שיוליך כל שיעור הסכין, ואף הר"ן ורשב"א דחלקו דאף בסימנים בעי' ב' מל"צ, מ"מ מבואר דס"ל דבעי' להוליך כל אורך הסכין, דאלה"כ אמאי לא הקשו כפשוטו, דהא כיון דלא בעי' להוליך כל הסכין בע"כ דאין הפסול בהתזת הראש לחוד עיי"ש.

ע"ע רי"ו שם, די"מ שצריך לשחוט במשך כל הסכין כו', והביא דהרא"ש פליג בהא, ומשמע דלהאי י"מ נאמר האי דינא דבעי' הולכת כל הסכין אף בשחיטת סימנים לחוד [דהא הרא"ש איירי בשחיטת סימנים כלשונו שם], ודלא כהרמב"ן.

ביאור דברי התוספתא

עי' תוספתא פ"ב היה שוחט וחותך כל הראש בב"א אם נתכוין לכך שחיטתו פסולה ואם לאו שחיטתו כשירה, ונתבאר בכמה אופנים.

א- עי' רמב"ן ולמש"פ אחיעזר ח"ג סי' ל', וחזו"א סי' ג' סק"ט, דאיירי בסכין קצרה, ואם נתכוין להתיז הראש שחיטתו פסולה, ואי לא נתכוין אלא לשחיטת הסימנים ומתוך חריפות הסכין נחתך הראש שחיטתו כשירה. [ועי' חזו"א שם דלפי"ז ה"ה סכין ארוכה והתיז הראש, אי נתכוין לשחוט בכל אורך הסכין מהניא אי נשחט בפחות, וסותר הרמב"ן דבריו למש"כ לעיל מיניה דבעי' לשחוט בכל הסכין, וכ"פ ספר הארוך לש"ך מדיליה]. ע"ע אחיעזר שם דדקדק דה"מ בהולכה אבל אי הוליך והביא אף אי נתכוין להתזת הראש שרי.

ב- עי' פמ"ג משב"ז סי' כ"ד סק"ב דאיירי בסכין קצר, ואי נתכוין להולכה לחוד פסול, ואי לא נתכוין אלא להולכה והבאה שרי אף אי הוליך לחוד, וכמהרי"ן חביב להלן.

ג- עי' בי' הגר"א שם סק"ה דאיירי בסכין ארוך, ועפי"ד הרא"ש דאי נתכוין להוליך חציו פסול, ואי נתכוין להוליך כל אורך הסכין ונחתך בפחות כשר.

ד- עי' ספר האשכול סי' י' [וכע"ז שו"ע הרב סי' כ"ד סק"א], דאי נתכוין להתזת כל הראש פסול דקרוב הוא שדרס, ואי לא נתכוין אלא לסימנים כשר, ועי' אחיעזר, וכ"ה בחזו"א שם, דנסתפקו בד' האשכול אי איירי אף לענין הולכה והבאה, או דוקא בהולכה לחוד.

שיעור הולכת הסכין - [כל האופנים דלהלן בגונא דהולך]

עי' פמ"ג משב"ז ריש סק"א ג' צורות בהולכת הסכין [ולשי' התוס' נתפרש על כונת האדם, ולשיטת הרמב"ן על ההולכה בפועל].

א- שמתחיל לשחוט בראש הסכין ומוליך כל אורך הסכין עד שסוף הסכין יוצא מחוץ לצואר.

ב- שמתחיל לשחוט בראש הסכין ומוליך הסכין עד שחציו האחרון מונח תוך הצואר. [וצ"ב האי שיעורא, דא"כ נמצא דאין הצואר נחתך במדה שוה, דתחילת הצואר נחתך בב' מל"צ שלמים, וסוף הצואר נחתך במל"צ אחד ומקצת מב'].

ג- שמניח הסכין מל"צ הראשון על הצואר ומוליכו עד שחציו האחרון מונח תוך הצואר.

עיי"ש דהש"ך סק"ג ס"ל כצורה ג', **והתב"ש** סק"ג ס"ל כצורה א', **והט"ז** ס"ל כצורה ב'. **וע"ע** להלן משנת"ב בדברי הפוסקים.

הארט סוגיות – מ"מ וציונים

ע"י רמב"ן הנ"ל בהמשך דבריו ד"ה "והא" דהעמיד גונא דשני ראשים, בהניח סכין על שניהם והיה מל"צ אחד בראשו של סכין חוץ לשני הצוארים, וכששוחטן נמצא שחותך הצוארין בהולכה כמלא צואר אחד, ומשמע כצורה ג'. [והרמב"ן לשי' לא ס"ל כצורה הא', דכיון דס"ל דבעי' מל"צ אחד לסימנים ואחד למפרקת, וחיתוך המפרקת ע"י דריסה כדמשמע מלשונו שם, בע"כ דבעי' דחציו האחרון יהא מונח תוך הצואר, דבהכי דוחק המפרקת]. ועי' לקמן משנת"ב עוד בדברי הרמב"ן. **ע"ע** פרישה סק"א, ומשמע דפי' כונת הרא"ש והטור כצורה ג'.

ב' מל"צ לב' ראשין

מסקינן בסוגיא דבב' ראשין בעי' שיעור ג' מל"צ, ובב' מל"צ משמע דפסולין, ונחלקו הראשונים אי שניהם פסולין או אחד מהם כשר.

ע"י ראש וטור דבהיה בסכין ב' מל"צ ושחט ב' הראשין, הפנימית כשירה והחיצונה פסולה, ונתבאר בזה כמה אופנים.

שיטת הב"י

למש"פ הפמ"ג, איירי במתחיל לשחוט בראש הסכין ממש, והוליד ב' מל"צ על הפנימית, דהפנימית כשירה, והחיצונה פסולה משום דלא עבר עליה אלא מל"צ אחד, והוסיף דאי הוליד אף אחיצונה ב' מל"צ, הוכשרו שניהם, וטעמא דלא אוקמינן מתני' בב' מל"צ והעביר על שניהם, משום דלאו אורחא. [ועי' תב"ש דפי' כונתו דהא דאוקמינן מתני' בג' מל"צ ולא אוקמינא בב' וכנ"ל, דמתני' איירי ששחטן נגמרו בבת אחת ולא משכח"ל אלא בג'].

ע"ע פרישה אות ג' דהקשה אמאי לא הוכשר השניה הא בידו להוליד כל הסכין וכמש"כ התוס', **ובמשב"ז** ותב"ש תי' דכל דברי התוס' דווקא במתכוין להוליד כל הסכין, דבהא סגי אי שחט במיעוטו, אבל היכא דנתכוין להוליד חצי סכין פשיטא דפסול, ובהכי איירי הב"י.

ובדעת הב"י היכי ס"ל בצורת העברת הסכין נאמרו ג' שיטות. **א- ע"י** פמ"ג משב"ז סק"א וש"ך סק"ד, דס"ל כצורה ב'. **ב- ע"י** תב"ש דהכריח כצורה א', דאי כב' א"כ משכח"ל אף בב' מל"צ שחטתן כאחת דאם יציאת הסכין מצואר הא', נגמר שחטת הב'. **ג- ע"י** פרישה אות א' באה"ד "וכאשר" דמשמע דפי' הב"י, בהניח על צואר הבהמה והוליד, ולפי"ז ס"ל בע"כ כצורה ג', דאי כב' ואיירי דהוליד הסכין עד שיצא חציו האחרון על צואר החיצונה, א"כ שניהם כשרים, וכמש"כ הפמ"ג בד' הטי"ז בפירוש השישי עיי"ש.

שיטת הב"ח

דהתחיל להוליד בראש הסכין והעביר ב' מל"צ על הפנימית, וכגונא דהב"י, אולם החיצונה פסולה אף אי יעביר עליה ב' מל"צ ודלא כהב"י, כיון דשחטתן בב"א, ובשעת גמר שחטת הפנימית לא עבר אלא מל"צ אחד אחיצונה.

ונחלקו התב"ש, והט"ז ופמ"ג בכונתו, **ע"י** תב"ש דפי' דכיון דעושה החתך דב' צוארין במדה שוה, הלכך היכי דקדם הפנימית לחיצונה כיון דמקום הסכין בפנימית נמוך הוא וחתוכה במקצת, והחיצונה גבוהה עדיין, ודאי דדורס החיצונה, ולכך אף במעביר אח"כ מל"צ ב' אחיצונה, לא מהני.

אולם הטי"ז והפמ"ג בפירוש השלישי והשישי פי', דהתנא איירי בשוחט ב' הצוארין בבת אחת, ומתכוין לגמור שחטת החיצונה בגמר שחטת הפנימית, הלכך כיון שנגמרה שחטת הפנימי קודם שהעביר מל"צ ב' אחיצונה, הוי ליה כשוחט החיצונה בסכין מל"צ אחד דפסול.

ע"ע ט"ז שם דהקשה לשי' הב"ח, דא"כ אף בשלשה מל"צ החיצונה נדרסה, ותי' דאה"נ אלא דמתני' איירי בהניח רוחב ב' מל"צ על ב' צוארין, ובהא משכח"ל שחטתן בב"א בג' מל"צ. **ע"ע** תב"ש שם דתי' לפ"ד באופ"א, וכע"ז בפמ"ג בפירוש השלישי.

הארט סוגיות – מ"מ וציונים

עוד כתב הב"ח שם דבהניח הסכין על ב' הצוארין, מודה הרא"ש דשניהם פסולין כיון שבב"א העביר הסכין על שתייהן בשוה, הלכך אי דרס החיצונה, דרס אף הפנימית, ולד' התבוי"ש יתבא' דכיון דעושה החתך שוה, בע"כ דדרס שניהם, ולד' הט"ז ופמ"ג כיון דבדעתו לגמור שחיטתן בב"א, הלכך לבתר מל"צ אי נגמר שחיטת שניהם, ובע"כ דדרס, ובוזה הכריח הפמ"ג שי' הט"ז כצורה ב' [דלצורה ג' שפיר נגמרו שחיטתן בב"א והוכשרה החיצונה].

ע"ע משב"ז שם בפירוש השישי, דבהניח מל"צ אחד על הפנימית, והוליד עד שחציו נאחרון מונח תוך צואר החיצונה, דלצורה ב' שניהם כשרים, דשחיטתן כאחת, ולצורה ג', הפנימית כשירה וחיצונה פסולה, דבגמר הכשר הראשונה עבר מל"צ אחד בלחוד אחיצונה. [ולמש"כ התבוי"ש דשיעור בב"א אין נמדד בזמן הכשר הראשונה אלא בזמניציאת הסכין, אי"כ אף לצורה ג' יל"ד שחיטת שניהם בב"א].

שיטת הרנ"ש הובא בפרישה דמייירי בהניח הסכין על ב' הצוארין ופי' פנימי וחיצון להיפוך עיי"ש, וע"ע כע"ז בתבוי"ש בדעת הרשב"א להלן.

עי' רמב"ן הנ"ל, דאי לא הניח על שניהם כאחד אלא שהוליד על שני הצוארין [לכאוי' כונתו דהתחיל לשחוט מראש הסכין], דהשני פסול, והראשון כשר, וי"ל דפסול. **ומשמע** דבהניח ב' מל"צ על שניהם, ודאי פסולין, וצ"ל הטעם כמש"כ הב"ח וכדלעיל [ולמש"כ הפמ"ג לעיל בד' הט"ז דלסוברים כצורה ג' אף בהניח הסכין על הצוארין החיצונה כשירה דהוה שחיטתן בב"א, אי"כ אי ס"ל לרמב"ן כצורה ג' וכדמשמע מלשוננו לעיל, בע"כ צ"פ כביאור התבוי"ש דבהניח הסכין כיון דעושה החתך שוה, בע"כ דדורס שניהם].

אולם עי' רשב"א, ועי' תבוי"ש שפי' כונתו בהניח הסכין על הצוארין ולכך הראשון דהיינו ראשון להתזה פסול, ומשמע דפי' הרשב"א כן אף בדעת הרמב"ן ודלא כמדוקדק לעיל. ועי' **בתבוי"ש** סק"ג דלפי"ז הא דקרי ליה בבת אחת אע"ג דגמר שחיטת הראשון קודם השני, דמ"מ התחלתן בב"א היה.

שיעור הסכין בהולכה והבאה

במתני' מבואר דסגי בכל שהוא, **ועי'** רי"ף דה"מ עוף, אבל בהמה בעי' ב' מל"צ, **ועי'** רמ"א סי' כ"ד סעי' ב' דנהגו להחמיר בבהמה אם אין בסכין כמל"צ וחוצ' לצואר משהו. **ע"ע** ש"ך סי' ח' סק"ב דלכתחילה בעי' בעוף ובבהמה שיעור ב' מל"צ. **ועי'** תבוי"ש סי' ח' סק"ז דהאריך לבאר השיטות בזה.

ע"ע מהר"י חביב הובא בב"י סי' כ"ד, דאפי' באזמל שצריך להוליד ולהביא, אין צריך להוליד ולהביא קודם שסיים השחיטה, **ועי'** חזו"א דתמה מסוגית הש"ס יב ב', דהתם כיון דנשחט שלא בכונה לא חשיב כנתכוין במזיד שלא להוליד ולהביא, ולמש"כ הש"ך לעיל דשמעתא דהתם משום דינא דלכתחילה אי"ש.

ע"ע אחיעזר ח"ג סי' ל', ובחזו"א סי' ג' סק"ט [הובא לעיל], דנסתפקו בדעת האשכול דבהתזת כל הראש איכא חשש דרסה אף בסכין ארוך, אי ה"ה בהולכה והבאה או לאו, ועי' חזו"א שם דפשט מסוגית הש"ס כ ב' עיי"ש.

לא א', נפלה סכין ושחטה כו', ונחלקו הראשונים אי איירי במתני' בנפלה מידו שלא בכונה, או דווקא בהפילתו הרוח וכדלהלן.

שיטת הרא"ש

עי' רא"ש דאם נפלה סכין מידו שלא בכונה הוי כמו שהיתה מונחת על הקורה והפילתו הרוח כו', וכן דקדק הראש יוסף מתוס' לעיל יב ב ד"ה "זרק", **ועי'** ביה"ל ח"ג סי' כ"ג דכן מדוקדק בדעת רש"י בסוגיין ד"ה "ואע"ג". ונחלקו הפוסקים בכונתו אי טעמא דאף לר"נ בעי כונה במקצת ואף באיכא כח גברא כגון אם נכשל בידו או ברגלו והפיל הסכין ושחטה לא מהני, ולהיפך אם נפל מחיקו בכונה מהני, או דילמא דכל דברי הרא"ש דווקא נפל מחיקו דליכא כח גברא גמור, דבהא בעי' כונה לאשוויי כח גברא, אבל אם נפל ע"י כח גברא גמור אף שלא בכונה מהני. **עי' תב"ש** שם סק"ז, ופמ"ג משב"ז סק"א דפי' כצד הראשון, **אולם** עי' פר"ח ויד יהודה בארוכה כצד השני.

שיטת הרשב"א ורא"ה

עי' רשב"א בסוגיין דיש לפרש דכל שנפלה מידו, כח בן דעת איכא, ומתני' דנפלה סכין איירי בהפילתו הרוח, **וכ"ה** בתה"ב בית א' שער א' להלכה ולא למעשה. וראיתו א- מדינא דהיתה אבן מונחת בחיקו ונפלה דחייב לענין נזקין ב- מדינא דלקמן ע"ב גבי נדה שנפלה מגשר וטבלה דעלתה לה טבילה לר"נ, **אולם** עי' בדק הבית שם דאף בנפלה הסכין מידו פסולה, כיון דליכא כח האדם ובהכי מיירי מתני'.

ובעיקר דמיון הרשב"א לנזקין ונדה, **עי'** בדק הבית שם דהקשה דשאני נזקין דכל היכי דאיהו גרם חייב, וכן נדה סגי כל שטבלה, משא"כ שחיטה הצריכה התורה כח האדם.

ונחלקו המפרשים בכונתם, **עי' תב"ש** סי' ג' סק"ב דאיירי בפתח ידו ונפלה סכין ואף שלא בכונה, ופלוגתתם דכיון דלא הוי אלא הסרת כוחו, אי סגי כה"ג לענין שחיטה, ולא תלי בכונה כלל. **ועי'** חלקת יואב יו"ד סי' ב' דהאריך להוכיח דפתיחת ידו חשיב כוחו גמור, ופלוגתת הרשב"א והרא"ה באופן דנתקל בידו ונפלה סכין, ותלי בסוגיית הש"ס אי נתקל פושע, **ובעיקר** האי גונא, עי' תב"ש שם סק"ז דבכה"ג לכו"ע לא חשיב כוחו, אולם עי' משב"ז סק"א דלכו"ע חשיב שחיטה, **ועי'** אבניז אר"ח סי' ע"ג. **עי' תב"ש** שם דהקשה לשי' הרא"ה, מסוגית הגמ' טז א' השוחט במוכני, ואסיקנא אב"א בסרנא דמיא ובכח ראשון וכן קי"ל שו"ע סי' ז', ואע"ג דהתם לא הסיך אלא כח המעכב, ותי' דשא"ה דע"י עיכובו נתאספו המים יותר, ובהסרת העיכוב הלכו אח"כ בכח יותר הלכך חשיב כוחו, משא"כ בני"ד שלא עשה שום פעולה כ"א סילוק כוחו בעלמא, [וצ"ע דאף בנפלה מידו הא הוא הביאו לתוך ידו והוי כסרנא דמיא דע"י פעולתו נעשה כח השחיטה]. **ועי'** חלקת יואב שם דתי', דודאי הסרת מונע מיקרי מעשה ולכך התם דעשה מעשה איכא כח גברא, משא"כ פתיחת ידו לאו מעשה כלל כיון דלא צריך בזה כח האדם [וכמת שנפשו ידיו מאילין], ועי"ש נפק"מ דאם בא אחר ופתח ידו ודאי יהני.

אולם עי' טור ושו"ע סי' ג' סעי' א' "וכן אם היה הסכין מונח בחיקו ונפלה מידו או מחיקו שלא בכונה כנפלה מעצמה ופסולה", **ועי'** ב"י, ובי' הגר"א דהוא דינא דהרא"ה, ואפ"ה נקט השו"ע דווקא שלא בכונה, ומשמע דבכונה שחיטתו כשירה, ומבואר דאף לדעת הרא"ה תלוי בכונה [ויל"פ ע"ד היד יהודה לעיל דכיון דפתיחת ידו לא הוי כוחו גמור לכך תלוי בכונה], [אולם יל"ע מדברי הגר"א לעיל מינה דפי' כונת השו"ע "ואפי' הפיל הסכין בידו שלא בכונה כלל שחיטתו כשרה" דר"ל שלא נכוין לחתיכה, משמע דבלא נתכוין כלל להפלת סכין לא מהני, וא"כ מבואר דלרא"ה הכל תלוי בכונה].

ובעיקר דברי הרשב"א, **עי'** תוס' סנהדרין עז א' ד"ה "סוף", דהקשו למ"ד אשו משום חציו, אמאי אין חייב אנפלה כהפילה, ותי' דסוגיין כמ"ד אשו משום ממונו. **משמע** לכאור' דפי' מתני' בנפלה סכין ע"י הרוח וכדפי' הרשב"א, ולכך תלי באשו משום חציו או לאו [דאי מתני' מיירי בנפלה מידו כגונא דהרא"ה ואהא ק"ל דיחשב מעשה, מאי שיאטיה לפלוגתת אשו משום חציו, הא כו"ע מודי בנפלה סכין מחיקו כדמשמע ב"ק כו ב',] אולם יתכן דס"ל כהרא"ה, ואע"ג דנפלה מחיקו חשיב מעשה, מ"מ לענין שחיטה דבעי' כח גברא ס"ל דלא סגי למ"ד אשו משום ממונו אבל למ"ד אשו משום חציו נידון ככוחו גמור.

הארט סוגיות – מ"מ וציונים

ע"י חידושי ר' חיים הלוי הל' שכנים, דנקט דאשו משום חציו לא עביד כח גברא, ולכך הקשה אדמיון לתוס' לשחיטה, דשאני שחיטה דבעי כח גברא, **אולם** ע"י חזו"א בגליונות שם, דפשיטא דאשו משום חציו עביד כח גברא, מדמדמינן לרציחה.

ובעיקר תירוצם דסוגיין אזיל למ"ד אשו משום ממון, **ע"י** ביה"ל ח"ג סי' כ"ג דכונתם דהא דדייקי הא הפילה כו' אזיל כותיה, אבל מתניי איכא לפרושי אף למ"ד אשו משום חציו, ואיירי דנפלה שלא בכונה כדעת הרא"ש להלן, **ע"ע** מרומי שדה, **וע"ע** קושיות עצומות סנהדרין שם דהקשה דהא מרא דשמעתא בחולין הוא רבא וס"ל להדיא בב"ק כר"י.

בפלוגת רב ור"י

מסקינן בסוגיא דלרב פלוגת ר"נ וחכמים הוא לענין חולין דכה"ת, ולר"י פלוגתם לענין שחיטה לחוד, ובכה"ת לכו"ע בעי כונה. **ע"י** רמב"ן ור"ן דכונה דסוגיין לא דמי למצות צריכות כונה דאיפלגו אמוראי בעלמא, וחלוקין הר"ן והרמב"ן בתי, דלרמב"ן שאני מצות הללו שהן הכשר לדבר אחר, ופלוגת רב ור"י אי מכשירין קילי ממצות או חמירי, ולר"ן בשם הרמב"ן שאני הכא דלאו מצות ניהו אלא מכשירין, **וע"י** יד יהודה סק"א דהקשה דשחיטה נמי מצוה היא, **וע"י** רעק"א דאף דהוי מצוה, מ"מ אין המצוה במעשה הזביחה אלא שלא לאכול בשר שאינו זבוח, ודכותיה לענין נדה, **וע"ע** חת"ס דמ"מ למ"ד מצות צריכות כונה לא קיימם מצות עשה של מילה, ולהך גיסא דנתבאר ברמב"ן דמכשירין חמירי, יל"פ דכיון דשחיטה וטבילה אין עיקרן המעשה, אלא תוצאה, הלכך בלא כיון להתר ולטהרה, הו"ל כמתעסק. **וע"ע** תרוה"ד רנ"ז דטבילת כלים אין צריך כונה אף לר"י, דהך טבילה אינה מטומאה לטהרה, ומבואר ע"ד הנ"ל. **וע"י** או"ש פ"א ממקואות דהקשה היכי ילפינן שחיטה מטבילה, דילמא טבילה שאני דבעי להפקיע הטומאה משא"כ שחיטה דליכא איסורא קודם השחיטה עיי"ש.

אולם ע"י הגה"א סוף פ"ג דר"ה בשם האו"ז, דרב ס"ל דנדה לא בעי כונה משום דמצות אינן צריכות כונה, וכן משמעות המלחמות סוף פ"ג בסו"ד שם. [יל"ד אי פליגי וס"ל דלא הוי מכשיר אלא קיום מצוה, או דילמא דהוי מכשיר ואפ"ה בעי כונה].

ע"ע או"ש שם דמבואר דלמסקנא לר"י המקור דכונה מ"וכובס" אלא דגבי שחיטה ממעטינן מקדשים, ולרב דלית ליה קרא ד"וכובס", בע"כ דהמקור הוא משחיטה, ומהתם ילפינן, [וע"י מהר"ם לעיל בפרש"י] ועיי"ש דיל"ד בזה כמה נפק"מ. **ע"ע** יד יהודה סי' ג' דהאריך דאין נידון הכונה משום כונת עשיית המעשה דהא גבי נדה לא בעי מעשה כלל, ומ"מ בעי כונה לר"י, וה"ה לשחיטה דהא מדמינן ליה לנדה.

גדר כונה לחכמים

ע"י תוס' בסוגיין ד"ה "ואיי" ובע"ב ד"ה "נהי", ולעיל יב ב', ויג א', דלרבנן בעי כונה לחתיכת סימנים, וכ"ה ברשב"א בסוגיין, וכ"כ הלח"מ פ"א מפסוה"מ ה"ג בדעת הר"מ שם. **אולם** ע"י רמב"ן בסוגיין דמבואר דלא בעי אלא כונת חתיכה [ויש להסתפק אי סגי אף בכונת חתיכה בבהמה אחרת, או דבעי בבהמה זו, ויש לפשוט מהא דאיתא להלן גבי פרה דנשחטה בהמה אחרת עמה דלא חשיב כונה].

ע"ע להלן דלרבנן משכח"ל נדה שנאנסה בירדה להקר, ופרש"י דלא ירדה לטבול ונפלה כולה לתוך המים, וע"י רש"י שם משה"ק, **אולם** ע"י משמעות ר"ג דירדה להקר כל גופו אלא דלא נתכוין לטבילה, ולכא"ו תלוי בהנ"ל, דאי גבי שחיטה בעי לחתיכת סימנים ה"ה דבטבילה בעי להקר כולה. [אולם ע"י רש"י לעיל יב ב' ד"ה "מאן תנא", וע"י תפא"י דדקדק כשיטת התוס' והרשב"א וצ"ע].

אי מהני כונת אחרים

ע"י תוס' לעיל יב ב' ד"ה "מאן" דהקשו דיהני גדול ע"ג בשחיטה לחכמים, **וע"ע** ראב"ד הובא בשטמ"ק ומאירי שם, דהוסיף להקשות מגל שנתלש על הכלים דמבואר בסוגיין דמהני להו כונת אדם, וה"נ גבי שחיטה יהני כונת אחרים. **וע"ע** מהר"ח או"ז לה. קמג. דכי היכי דמהני כונת אחרים גבי גל שנתלש, ה"ה דמהני אף לשימור מצה. **אולם** ע"י רשב"א שם בשם רבינו יונה דלא מהני גדול ע"ג אלא בדבר שאפשר לעשותו ע"י שליח וכגון גט, ושחיטה כיון דהכל תלוי בכונת השוחט, לא מהני דעת

הארט סוגיות – מ"מ וציונים

אחרים, וע"ע שו"ת הרשב"א ח"א סכ"ו תקצ"ב דאייתי בשמיה דר"י, דמהני גבי שחיטה גדול עע"ג וצ"ע, ויש שחילקו דהתם איירי דהבעלים עע"ג, ובהא ס"ל דמהני וצ"ב, ובעונג יו"ט יו"ד סי' נ"ה כתב דלא מהני כונת גדול עע"ג אלא גבי כונת לשמה דאין לה חיבור עם המעשה ויכולה להתחלק, משא"כ מחשבת חתיכת סימנים, דהכונה הוא לעשיית המעשה אינו יכולה להתחלק, ולא מהני מחשבת אחרים.

ע"ע עונג יו"ט סי' נ"ז דהקשה לשיטת רבינו יונה משלהי סוגיין, דאי אנסה חברתה ואטבלה מהני כונת חברתה ותי' דהתם שאני דהטבילה אותה בידים ועשתה מעשה לכך מהני מחשבתה, [ועי' או"ש פ"א ממקואות שם אות ב' דהוסיף להמתיק דכיון דבטבילה הפעולה בנטבל, והמטבילו הוא הפועל, לכך מהני מחשבת המטביל]. אולם עי' מהר"ח או"ז שם דפי' אף בלא עשתה מעשה.

עוד יל"ע לדעת הר"י מגל שנתלש על הכלים וכקושית הראב"ד לעיל, ועי' תפא"י בתו"ד, דגבי כלים מהני כונת האדם כיון דהביאן לשם, ולפי"ז אי"ש [וע"ע מהר"ח או"ז סי' ל"ה דנקט דאף באנסה חברתה ואטבלה לא איירי דהטבילתה בידים אלא ברואה ומכוונה, ובזה כתב לדון דה"ה לענין שימור של מצה יהני כונת אדם אחר העומד שם ומכוין]. ע"ע מהר"ם לא א' בפרש"י, דסכין שנפלה מהקורה והיה יושב ומצפה כשירה אף לחכמים אי לא דינא דכח גברא, ולכאוי תלוי בראשונים הנ"ל.

אי בעי' כונה לר"נ

עי' שיטת הרא"ש הובא לעיל דאף לר"נ בעי' כונה להפלת הסכין [ונחלקו המפרשים אי משום דינא דכח גברא, או מהלכות כונה כדלעיל]. ולהך גיסא דהוא משום כונה מבואר ברא"ש דהמקור הוא מן "וזבחת" דהוי כמו ועשית וצריך להתכוין לשום מעשה [ועי' יד יהודה סק"ג משה"ק]. ויל"ע לפי"ז הא דמסקינן דלר"נ משכח"ל נדה שנאנסה ונפלה מהגשר ואע"ג דליכא כונה לנפילה, ויתכן דכ"ד הרא"ש דווקא לענין שחיטה דבעי' מעשה הלכך בלא כונה דהוי מתעסק הוי בנזבחה מאליה, משא"כ לענין נדה דלא בעי' מעשה כלל.

ע"ע שלהי סוגיין דלר"נ שחט פרה ונשחטה בהמה אחרת עמה, פרה פסולה. ועי' תבו"ש דהקשה דלרא"ש כיון דבעי' כונה להפילה אמאי לא חשיב לרבנן מלאכה עי"ש ועי' פמ"ג משה"ק. ע"ע רמב"ם פ"ג מפרה אדומה ה"ח דבנשחטה אחרת עמה כשירה, ועי' כסף משנה דתמה דהא פסק כר"נ ומבואר בסוגיין דפרהפסולה ועי"ש דגרס בנוסח אחר [ועי' חזו"א פרה סי' ח' סק"א]. ע"ע מאירי דכתב לשי' הר"מ דה"ה בשחט בהמה אחרת, פרה כשירה "הואיל ושחיטת חולין אינה צריכה כונה הרי אנו דנין בה שחטה הוא כנשחטה מאליה" ולפי"ז אי"ש דלר"נ לא חשיב מלאכה כלל.

כונה להיפוך

ע"ע יש"ש סי' י"ג, דאי כיון להדיא שלא לשחוט אותה שחיטה המכשרת אלא לעשות בנחירה ובחניקה נראה בעיני שלא נקרא זה שחיטה, ועי' תבו"ש סי' ג' סק"ט דפי' כונתו, דהא דבחולין לא בעי' כונה משום דסתמייהו לשחיטה עומד, ולכך בכיון שלא לשחטה פסול, ועי' פתחי תשובה שם סק"א דדן לפי"ז כמה אופנים דאין עומדים סתמא לשחיטה [כגון בשבת] דיפסל אף לר"נ, וע"ע עונג יו"ט סי' נ"ז דהקשה מסוגית הש"ס פה א', אולם עי' יד יהודה וחדרי דעה סי' ג', דיתכן כונת היש"ש דוקא בנתכוין לעשות נחירה אבל בנתכוין שלא להתיר מהני. ע"ע אחיעזר יו"ד ס"ס ד', דכל דברי היש"ש הוא לר"י דבעי' בכח"ת כונה, הלכך גבי שחיטה לא נתמעט מקדשים אלא דלא בעי' כונה, אבל כונה להיפוך מעכב, אבל לרב אין מעכב בכל גווא.

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

ועיקר דברי היש"ש עי' כע"ז בחי' הרשב"א ד"ה "וצריכא" ובוזה פי' צריכותא דרבא, **וע"ע** ר"ן שילחי פירקין ח ב' [בדפי הרי"ף] דהשוחט בהמת חברו לעכו"ם איכא מ"ד דאסור באכילה ול"ל דא"א דשא"ש, דהכא לאו איהו אוסר לה אלא דלא שרי לה, ויש שדנו לפרש כונתו ע"ד היש"ש.

פסול שהייה

טעם הפסול

ע"י כל בו הלי שחיטה פ"ג משמיה דהר"ף, דשהייה פסולה משום "דכיון דשהה באמצע השחיטה קודם גמר הכשר השחיטה, א"כ כשחוזר ושוחטו נבילה קא שחיט". **ועוד** "דמחמת בעתותא דשהה קא מבלע דם באיברים". **וע"י** שרדי אש עמ' שלי"א דאין החיסרון משום איסור דם אלא דשחיטה הגורם איסור דם א"א לקבל דין היתר של שחיטה] **ע"ע** פרישה סי' כ"ג סק"ג דהטעם דכתיב ושחט דמשמע ולא שני שחיטות. **וע"י** תב"ש שם סק"א דחמש הלכות שחיטה, גזרת מלך הן ואין ליתן טעם עליהם, והוסיף לתמוה לטעמים דלעיל, **וע"י** שפ"ד שם סק"ב משה"ק לטעמא דהוא משום הבלעת הדם, וכן כתב דאין לומר הטעם משום נקובת הוושט, אלא גזרת מלך הוא].

ובעיקר ההלכה, **ע"י** קובץ שמועות, ואמר"מ סי' ג', ונאות יעקב סוף סי' ו' דנסתפקו אי הוי פסול כשאר פסולי שחיטה, או דנתחדש דאין מצרפים השחיטות, והאריכו בנפק"מ וראיות עיי"ש, **וע"ע** אבן האזל פ"ג משחיטה הי"ג בדעת הר"מ. [עיי"ש בתו"ד דאף אי הוי פסול, יתכן דהגדר משום דנתחלקו השחיטות ואינו דומה לשאר פסולים, ונפק"מ למיעו"ק].

שיעור כדי שחיטה

ע"י רש"י דהשיעור כדי בהמה אחרת לאפוקי דלא משערין כדי שיגמור שחיטתו, **אולם** ע"י או"ש פ"ג הל"ד דלדעת הר"מ לא קאי אלא לענין הגבהה והרבצה, אבל שיעור הסימנים משערין בדידה בכדי שיגמור שחיטתו, ולפי"ז כתב דנמצא דאין שיעור השחיטות שוות.

ע"ע רא"ש דשיעור כדי שחיטה היינו רוב סימנים, ועיי"ש דשאני הרבצה דא"א לשוחטה קודם שירביצנו, אבל מכי שחט רוב סימנים אזלה הכשר שחיטה, **וכ"ה** בר"ן, ובחינוך מצוה תנ"א, **אולם** דעת הרמב"ם לפ"מ שדקדק הרא"ש דבעי כל הסימנים, **וע"י** מעדני יו"ט אות א' דהביא דברי הטור שפי' כונת הרמב"ם דסגי ברוב סימנים. **וע"ע** רמב"ן דנסתפק בזה, והא דלא פשיטא כהרא"ש, יתכן דאזיל לשיטתו בריש פירקין, דבעי סימנים שלמים מהתורה, הלכך הוי בכלל הכשר שחיטה.

ע"ע ביה"ל ח"ב סי' י"א סק"ז דלהסוברים בשיטת רש"י דשהייה במיעו"ב דאורייתא משום דהמיעוט בכלל השחיטה, א"כ בשהה במיעו"ב בעי שיעור סימנים שלמים, דאל"ה הו"ל תרתי דסתרי עיי"ש.

ע"ע רמב"ן דחתיכת העור נמי בכלל השיעור דכדי שחיטה כדגמרי אינשי, **וע"ע** ר"ן דנסתפק בזה, **וע"י** ביה"ל ח"ב סי' י"ב סק"י, דהקשה דלמאי דס"ל לר"ן לעיל מיניה דמשערין נמי בכדי הגבהה והרבצה, א"כ מ"ש עור דמספק"ל, ובזה יסד דנאמרה ההלכה בפירוש היכי משערין וכדלהלן, הלכך יתכן דנאמר לענין הגבהה והרבצה ולא לענין עור.

ע"ע להלן דלהתה"ד סי' קפ"ה משערין בסימן שלם ומשהו, כיון דשיעור הקנה פעמים במשהו, בהיה חצי קנה פגום. **ע"ע** כו"פ סי' כ"ג דכי היכי דמשערין בחצי קנה פגום, ה"ה דמשערין בשיעור שחיטה בב"א [כגון שהניח הסימנים זה אצל זה ושחטן בב"א], דהוא קצר טפי משוחט בזה אח"ז. **ע"ע** להלן אי משערין בסכין באדם בינוני.

שיעור הגבהה והרבצה

מסקינן בסוגיין דלריב"ח ור"ח משערין אף בכדי הגבהה והרבצה, ונחלקו הראשונים אי רב שמואל ור"י מודו להאי שיעורא או לאו. **שיטת** רש"י למש"פ הרא"ש דרב ור"י ושמואל פליגי, [אולם נסתפק היכי קיי"ל, ועי' בעה"מ דקיי"ל לחומרא, **וע"ע** יד יהודה סי' כ"ג סק"ב דיתכן דרב מודי לריב"ח ולא אמרין איכא ביניהו אלא בין ר"י לר"ח כדפרש"י]. **שיטת** הרא"ש וכ"פ הרי"ף דכו"ע ס"ל כריב"ח. **וע"י** ביה"ל סי' י"ב [הובא לעיל] דאין לפרש דנאמר ההלכה בסתם כדי שיעור שחיטה ופלוגתת אמוראי הן מסברא אי משערין אף בכדי הגבהה והרבצה, דמהכ"ת לומר דגם ההכנה לשחיטה הוא בכלל, אלא ההלכה נאמרה מפורש, והמחלוקת היאך באה ההלכה. [וכ"מ בבעה"מ לענין עוף לעוף וכדלהלן]

שיעור שהייה- בבהמה דקה ובעוף

שיטת רש"י- דרב וריב"ח בחדא שי' דמשערין דקה לדקה, ועוף לעוף והכי קי"ל, ואע"ג דלא הזכיר ריב"ח עוף לעוף, שמענין ליה ממילא מהא דדקה לדקה, ותוס' הוסיפו דכ"ש דיותר חלוק עוף מבהמה מדקה לגסה, [אולם עי' בעה"מ דהלכות שחיטה הל"מ ואין לנו בהן לדמות ולומר שחיטת עוף לעוף כשחיטת דקה לדקה דכל מאי דלא איתמר בפירוש לא מפקינן ליה מסברא].

שיטת הרא"ש- דקיי"ל כוותיה דר"י ושמואל דמשערין בגסה, לדקה ועוף. ולענין הגבהה והרבצה כולו אמוראי ס"ל כריב"ח, ומודו דדקה לדקה, וגבי עוף ליכא כלל שיעור הגבהה.

ועי' יש"ש דהקשה מ"ש דלענין שיעור שחיטה משערין בגסה, ולענין הגבהה והרבצה משערין כ"א כפי ידידה.

שיטת הרי"ף- **עי'** רא"ש דפי' כוותיה וכדלעיל, דמדפסק מבהמה לעוף, כ"ש מגסה לדקה. ולענין הגבהה והרבצה, **עי'** דרישה בארוכה אות ב' דמשערין דקה לדקה, ועוף משערין כדי הגבהה ידידה, ובזה פי' כונת הטור, **ועי'** ט"ז סק"א ומשב"ז בארוכה דלפי' קמא דהרא"ש, משערין בגסה ולפי' בתרא משערין בדקה, ועוף ל"ל שיעור הגבהה, והטור נקט כפי' קמא. אולם עי' ר"ן דפי' כונת הרי"ף דריב"ח פירושי קא מפרש מלתייהו דר"י ושמואל ולא פליגי, ולכו"ע משערין דקה לדקה ולעוף, והא דמקלינן בעוף טפי מדקה, **עי'** ב"י דהכי גמירי ליה, **ועוד** דקים להו דחיותה דעוף הוי כחיותה דבהמה דקה, **וע"ע** יד יהודה סק"ב שיטה ג', דעוף לא כתיבי להדיא בקרא הלכך ילפינן שיעורא כבהמה. [ע"ע כו"פ סי' כ"ג דהרא"ש ל"ל תי' דהכי גמירי לה כיון דריב"ח ס"ל נזיר כט א' אין שחיטה לעוף מהתורה ולדידה שיעורא דעוף מדרבנן, הלכך מסתברא לאוקמי כשיעור דקה].

שיטת הר"מ פ"ג הל"ג דמשערין דקה לדקה ולעוף, ועי' רא"ש דעשה כעין פשרה, **אולם** עי' ר"ן דפי' ע"ד הרי"ף וכדלעיל. **ע"ע** שו"ע סי' כ"ג ס"ב די"א דשיעור שהיית עוף וכו', **ועי'** באר הגולה דהוא שיטת רש"י, ובמשב"ז סוסק"א הקשה דלשיטת רש"י הא גבי בהמה נמי ליכא לשיעור הגבהה, ומשמעות השו"ע דווקא לענין עוף, **ועי'** בי' הגר"א סק"א דה"ה בהמה ונקט עוף דבזה חלוק הי"א בתרתי, **אולם** עיי"ש סק"ד דהיי"א כשיטת הרא"ש דגבי עוף אף לריב"ח, ליכא שיעור הגבהה.

עי' צ"ח דכתב לחדש דאף להסוברים שיעור בהמה לעוף, אין משערין אלא בסימנים דעוף, ולא פליגי אלא אי משערין בסימן אחד או בב' כבהמה.

ע"ע תרומת הדשן סי' קפ"ה [הובא ברמ"א סעי' ב'] דשיעור שהייה בעוף אפי' במשהו, כיון דבהיה חצי קנה פגום סגי במשהו, **ועי'** תב"ש וביה"ל ח"ב סי' י"ב סק"ב, דהר"ן דנסתפק אי משערין אף בעור, והרשב"א דנסתפק אף לענין נוצות, בע"כ דלא ס"ל כהתה"ד, דהא לא גרע מח"ק פגום מהנך.

וע"ע ביה"ל שם סק"ה, דהתה"ד בע"כ ס"ל כהראשונים דלא בעי' גבי עוף שיעור הגבהה והרבצה, דאל"ה הא לא עדיפא מח"ק פגום, [והאריך לפי"ז בחישוב הסוגיא עיי"ש], **וע"ע** שם דלפי"ז בבהמה דאית ליה שיעור הגבהה והרבצה, משערין בקנה שלם, **אולם** עי' בסו"ד סק"י, ובתב"ש סק"ו דיתכן דאין תלוי בשיעור הגבהה והרבצה, משום דנאמר ההלכה בפירוש לענין הגבהה והרבצה, ולא לענין חצי קנה פגום, ולפי"ז ה"ה בהמה שיעורא בסימן ומשהו.

סכין רעה

עי' מ"מ פ"א הי"ז דדקדק לשון רש"י שדווקא שחותך מעט כשהולך ומביא, אבל אם אינו חותך כלל אפי' הולך והביא הוי כמו שהגביה ידו, ובזה פי' כונת הר"ן, וכ"כ התבו"ש סי' כ"ג סקט"ו, ודקדק מדברי הרי"ו, **אולם** עי' מאירי בסוגיין דאף כשאינו חותך כלל כשר, וכן דקדק שפ"ד סק"ב בדעת הש"ך, **ועי'** תורת יקותיאל דהאריך דפשיטא דאף בלא חתיכת סימנים כשר אי הולך ומביא, ודקדק לשון הגמ' דמוליד ומביא "כל היום".

הארט סוגיות – מ"מ וציונים

ע"ע תה"ד סי' קפ"ה, דאי נמצא גמי בתוך הקנה, איכא פסול שהייה, שבשעה שחתך הגמי הפסיק משחיתת הסימן, אע"ג דהוליד והביא, לא מהני כדחזינן גבי סכין רעה במיעו"ב דקנה לפי ר' אושעיא. ונתבאר בג' אופנים **א-** ע"י תבוי"ש סק"ג דאין לפרש כונתו דהגמי מעכב מלחתכו מהר, דכה"ג פשיטא דכשר, אלא ר"ל דשעוסק בחתיכת הגמי, הוא עומד בלא לחתוך בסימנים כלל. **ב-** ע"י תורת יקותיאל סי' י"ח דלפמ"ש"כ ליסד לעיל דבמוליד ומביא כשר אף שאינו שוחט הסימן, בע"כ איירי דינא דהתה"ד במיעו"ב בלבד, דע"י הגמי הוי כסכין רעה וכדינא דר' אושעיא, [דאל"ה מאי אכפת לן דעוסק בשחיתת הגמי הא כיון דלא הגביה הסכין ומוליד ומביא כשר], ועיי"ש בסו"ד דאין לשון התה"ד מורה כן, [ויל"ד לחלק דשאני גמי שאינו מגוף השחיטה משא"כ סכין רעה דמושך ומביא ע"ג הסימנים]. **ג-** ע"י שו"ע הרב סק"ב דאיירי בנדחק הגמי וירד לתחתית הסימן, ונמצא שנחתך כל הסימן, לבד תחתית הסימן, ואיכא שהייה בין חתיכת דופני הסימן לתחתיתו, ועיי"ש בסו"ד דחשיב כהגביה הסכין מהצואר, כיון דדופני הסימן חתוכין לגמרי, והגמי יש לו גובה.

שהייה בסכין רעה

ע"י פי' ר' אושעיא לעיל ל' ב', וכ"פ הטור סי' כ"ג דהשוחט בסכין רעה דכשרה, ה"מ בעוף שהכשרה בסימן אחד, אבל בהמה אם עכב כשיעור שהייה בשחיתת מיעוט אחרון של סימן ראשון פסול כבעיא דר' אושעיא. **ע"י** תבוי"ש סק"ו דהקשה דבסכין רעה אף תחילת השחיטה נתארכה, וא"כ לא משכח"ל דיהיה זמן שחיתת המיעוט יותר משחיתת הרוב, וכתב להוכיח דאין מודדים זמן שהייה לפי הסכין שהוא שוחט אלא לפי סכין בינוני, **וע"י** משב"ז שתי' דמשך שחיתת הקנה יותר מוושט, ושפיר משכח"ל שהייה.

ע"י ב"ח שם, דמה"ט אסור לשחוט מדינא בסכין רעה לפי מנהגו דפסלינן בשהייה מועטת. **וע"י** פר"ח דתמה דאף שוחט בסכין יפה איכא שהייה משהו במיעו"ב דקנה, וא"כ לעולם לא מצינו שחיטה כראוי, **וכן** הקשה בספר האורח לש"ך, ועיי"ש שתי' דכל דברי ר' אושעיא בסכין רעה שאפשר בענין אחר אבל בסכין יפה שא"א בענין אחר כשר. **אולם** ע"י פלתי סי' כ"ג סק"ג דנקט דאף בסכין יפה נאמר דינא דר' אושעיא, ונפק"מ לענין צרוף שהיות כדלקמן.

ע"ע תבוי"ש סקט"ז דהב"ח ס"ל דהא דנוהגין לפסול שהייה אפי' במשהו, משום דשיעור שחיתת רוב בלא הגבהה והרבעה היא מעוט מאוד, ואין אנו יכולים לעמוד עליו, ולכך גבי סכין רעה יש לחוש שמא יעבור האי שיעורא, אבל בסכין יפה ודאי דלא עבר אשיעור.

ע"י ש"ך סי' כ"ג סק"ט, וסי' י"ח סק"א דהקשה [למש"פ משב"ז שם], למאי דקיי"ל סי' כ"ג סעי' ה' דנוהגין לפסול כל שהייה אפי' משהו, אמאי לא מחמירין גבי בהמה לפסול משהו בסכין רעה, ותו למאי דקיי"ל שם, לחוש לשחיתת רש"י דאיכא שהייה במיעו"ב, א"כ אף בעוף משכח"ל שהייה בסכין רעה, ותי' דלא קיי"ל אלא בשהה ממש אבל בשוחט בסכין רעה כיון שמוליד ומביא תמיד בע"י שיעור גמור. [וע"י שו"ת בית יעקב הובא במחצית השקל שם, דתמה על קושיתו דלא מחמירין חומרי דר' אושעיא במיעו"ב, דהוי תרי חומרי דסתרי אהדדי, **וביותר** יל"ע דהא פסול שהייה במיעו"ב משום דהוי חלק מן השחיטה, וא"כ לא שייך לדון דיחשב כמחתך ביד או ברגל וכדינא דר"א].

צירוף שהיות

מקשין העולם אי פסולא דשהייה משום דאין מצרפים השחיתות, א"כ מאי סברא דיצטרפו השהיות, ויל"פ בתרתי **א-** דההילכתא נאמרה דמתחילת השחיטה ועד סופה לא יעשה הפסק כדי שיעור שחיטה. [ומצינו זכר לדבר כע"ז בגליונות רעק"א או"ח סי"ה דפי' ספק הירושלמי גבי ק"ש לענין שהה כדי לגמור את כולה, בהפסיק שליש וחזר והפסיק שליש אי מצרפים השהיות או לאו, **וע"ע** נאות יעקב סוף סי' ו' הדמיון הירושלמי]

וכ"מ ספר המכריע ה"ל שחיטה סי' ה', דאגלאי מלתא דכל מה דעבד, בשהייה עבד כו' ונמצא שמתחילה ועד סוף כל מה ששחט בשהייה שחט, וע"ע להלן.

הארט סוגיות – מ"מ וציונים

ב- ע"ע תפא"י דלהך גיסא דמצרפים, הא פשיטא דאין הפוסל אלא שהייה אחרונה, דמכאן ואילך חשבינן ליה כשחיטה אחרת, אבל שהיות הראשונות נצטרפו לשחיטה, **ולפי"ז** י"ל דהגדר דכיון דנתרחק חלק האחרון מתחילת השחיטה כדי שיעור שהייה, אין מצטרף, ונפק"מ לצירוף שהיות במיעו"ב וכדלהלן.

ע"ע שלטי הגבורים [ז' בדפי הרי"ף], דאף דשהייה לא פסלה במיעו"ב, מ"מ אי התחיל בשהיות קודם רוב סימנים מצטרף שהייה דמיעו"ב להך שהיות, אי שהיות מצטרפות.

ועי' ספר המכריע שם בארוכה דהוסיף, דאעפ"י דאין המיעוט מצטרף להכשר שחיטה, ומה"ט אין פוסל בו פסולי שחיטה, מ"מ מצטרף לצירוף שהיות, וכדאשכחנא לענין אויר פחות מג' דאין ישנן תחתיו, ומצטרף להשלים, ועיי"ש עוד דהוא כונת הבעיא דשהה במיעוט סימנים.

[נוע"י] אשר לשלמה ח"ג סי' נ"ג דכתב לפרש בתרתי **א-** בדדן שהייה נאמר ב' דברים **א-** פסול חיובי, ותו דאין מצרפין ב' המעשים לשחיטה אחת, ולהך גיסא דשהייה מצטרפות לא נאמר אלא פסול חיובי, אבל דין הפסק ודאי דלא חל ע"ז, הלכך אע"ג דשהייה במיעו"ב לחוד לא מיפסל כיון דנעשה הפסק בשחיטה וכגמר השחיטה קודם ששהה, מ"מ אי נעשה רק מקצת מהשהיות במיעו"ב דלא נעשה הפסק בשחיטה, א"כ אף המיעו"ב חלק מהשחיטה ופוסל. **ב-** דבעלמא המיעו"ב חלק מהשחיטה, והא דלא פסלה שהייה משום דע"י הפסול הוי אותו החלק כמי שאינו, וממילא נותר ע"י הרוב, הלכך לענין צירוף שהיות כיון דחלק מהשהייה היה קודם גמר הרוב, חייל פסול שהייה על כל משך השהייה, ונפסל אף חלק הראשון. **ויל"ד** נפק"מ בשהה שהיות קטנות במיעו"ב לחוד, דלאופן א' מצטרף לפסול, ולצד ב' אין פוסל. ולמש"כ התפא"י [הובא לעיל] דלהך גיסא דשהיות מצטרפים אין נפסל אלא השחיטה דלבתר שהייה בתרא ליתא להני ב' אופנים].

ע"ע פלתי סי' כ"ג סק"ג דלהך גיסא דמצרפים שהיות, א"כ לר' אושעיא דשחיטת המיעוט נידון כשהייה אי שהה קודם שחיטת הרוב פחות מכדי שיעור שהייה, ובאופן דאי נצרפם למיעוט איכא שיעור, פסול, ובזה הקשה אמאי לא פי' ר' אושעיא ספק הגמ' אף בסכין יפה ובכה"ג. [אולם צ"ע דא"כ לעולם שיעור שהייה הוא בפחות משחיטת רוב סימנים כיון דמצטרף המיעוט לשיעור השהייה].

ובהא דקאמר רבא דתנפשוט לי מדידה, **עי** רש"י דקס"ד דאפי' הפסיק, **אולם** ע"י לשון ר"ג דמשמע דאף בלא הפסיק דמי לצירוף שהיות, ויתכן ע"פ אופן א' הנ"ל דלפי"ז ס"ד דסכין רעה נמי נידון כצירוף שהיות כיון דמתחילת השחיטה ועד סופו היה יותר מכדי שיעור שהייה, וכ"מ התבו"ש סי' כ"ג.

בעיא דמיעוט סימנים

שיטת רש"י ור"ת ע"י לעיל. **ע"ע** רש"י בסוגיין דמיעו"ק דוושט מיטרפא ממ"נ. ויל"פ בתרתי **א-** דאף בלא הילכתא דשהייה פסול משום דאין מצרפין השחיטות דהוי כקוץ, אולם לפי"ז צ"ע אמאי בעי' להלכתא דשהייה, ול"ל נפק"מ אי הוי נבילה או טריפה, דהא שיטת רש"י לקמן דנקובת הוושט נבילה.

ב- עי' אשר לשלמה סי' נ"ג דפי' כוונת רש"י דמיעו"ק דוושט פשיטא דנאמר בו פסול שהייה ובעיא דהש"ס רק לענין מיעו"ב דאינו מידי דמנבלה וכמש"פ הרא"ש. ועוד פי' באו"א עיי"ש.

שיטת הרמב"ם

עי' רמב"ם פ"ג הל"ד "אם שהה כדי שיגביהנה וירביצנה וכו' ונתבאר בכמה אופנים **א-** עי' גירסת הרא"ש ומשה"ק, ועי' ב"ח דפי' הספק אי שיעור השהיה בסימנים שלמים או ברוב סימנים. **ב-** עי' רי"ו ורשב"א הובא בכס"מ שם דהספק בשיעור השהיה אי דוקא ברוב סימנים או אף במיעוט, ועי' בנו"כ משה"ק. **ג-** עי' טור סי' כ"ג דפי' ע"ד ר"ת ועי' ב"י וב"ח שם. **ד-** עי' פי' מהר"י שושאן הובא בכס"מ שם הל"י, דאיירי בשהה שהיות גדולות דהיינו שיעור הרבצה והגבהה ומיעוט סימנים, ואתא לאשמעין דהוא נמי בכלל הספק אי שהיות מצטרפות, ולא תימא דכה"ג פשיטא דמצטרפות. **ה-** עי' כס"מ וב"י,

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

דהספק בשחט מעט פחות מרוב אי אפשר לצמצם או לא, ועי' ש"ד סי' כ"ג סק"ג דחלוק לישנא דהכס"מ ממש"כ הב"י, דלמבואר בכ"מ הספק בשחט מחצה, אבל אי שחט מיעוט כשרה, וללישנא דהב"י הספק אף בשחט מיעוט, ולא מכשרינן בתורת ודאי, אלא בשחט כדי הגבהה לחוד. ו- עי' תבו"ש סק"ו ופלתי סק"ב דהספק בדינא דהתה"ד לעיל אי בעי' ב' סימנים או סגי בוושט ומשהו קנה. ז- עי' או"ש דהספק אי שיעור שחיטת הסימנים משערין בבהמה אחרת או דמשערין בדידה כפי שנשאר לו לשחוט. [והא דאמרי' כדי בהמה אחרת היינו לענין הגבהה והרבעה].

פסוקת הגרירת

פלוגתת רבי ישבב ור"ע

א- עי' רש"י דפי' טעמא דר"ע הואיל ועשה בה הכשר שחיטת עוף דהיינו סימן אחד, ומה"ט פליג אף בשלוש בבות ראשונות, ועיי"ש דלפי"ז ה"מ בהחליד תחת סימן אחד [אולם עי' להלן דבתוספתא איתא אף בהחליד תחת שני הסימנים, ועי"ע ראש יוסף דנסתפק בזה], **ולפי"ז** מבואר דיסוד הפלוגתא אי מהני שחיטת סימן אחד לטהרו מידי נבילה או לאו, ולא נאמר הילכתא דב' סימנים לר"ע אלא לענין היתר אכילה.

ויסוד החילוק, דשאני נבילה דאין איסורה אלא במתה שלא עי"י שחיטה כלל, הילכך כל דנעשה בה מעשה שחיטת סי' אחד סגי, אבל לענין היתר אכילה נאמרה ההלכה דבעי' שני סימנים.

ב- עי' רשב"א מב' אי ד"ה "אלו" דהקשה לרבי ישבב דפסה"ג קעביד מעשה נבילה היכי משכח"ל שחיטה דמכשרה, וכי מתה עומד ושוחט, ולכאוי' אי טעמא דרבי ישבב דבעי' ב' סימנים אף לטהרה מידי נבילה, מנין דסי' אחד עושה מעשה נבילה קודם שמתה. **ועי' אמר"מ** סי' ב' סק"י' במוסגר, דקושית הרשב"א להסוברים דפסה"ג הוי נבילה מחיים, **ולפי"ז** יתכן הגדר דאף לרבי ישבב סגי בסימן אחד לטהרה מידי נבילה, אלא דה"מ אי לא נעשה מעשה נבלות, אבל אי עשה בה מעשה נבלות לא שייך בו תורת שחיטה דא"א לדון הוצאת החיות דרך שחיטה לחוד, וא"כ בע"כ דלרבי ישבב פסה"ג עושה מכת נבלות. אלא דצ"ב לפי"ז אמאי בהמתין עד שמתה לא מהני שחיטת סימן קמא ויש ליישב.

עויל"פ דלעולם ס"ל לרבי ישבב דבעי' שחיטת ב' סימנים, ומ"מ אי ל"ה חשיב מעשה נבילה בפסה"ג, היה מצטרף פסוה"ג לשחיטת הוושט וכדין ח"ק פגום [עי"ע להלן כעיי"ז בד' רבא].

עוד מדוקדק דלר"ע קודם חזרה לא קשה וכי מתה כו', ומבואר דר"ע מודה דאי נעשה מכת נבלות לא שייך ביה תו שחיטה, אלא דס"ל דעי"י סימן אחד לא חשיב מכת נבלות דעדיין אית ליה חיות דסימן ב' ולא הוי אלא מכת טרפות.

ע"ע מאירי ורבינו יהונתן, דר"ע פליג אבבא דהחליד וה"ה שאר פסולי שחיטה, ומודי לגי' בבות הראשונות דהוי נבילה, **ולפי"ז** מבואר דיסוד הפלוגתא אי פסולי שחיטה מהני לטהרו מידי נבילה או לאו, וצ"ע ממסקנת הסוגיא לקמן ע"ב, דמבואר דר"ע פליג אכולהו, מדאוקימנא ברייתא דאילו טריפות דקתני פסה"ג כר"עי ויתכן דהתם איירי בחזר ושחט שלא במקום חתך הלכך כשר לר"ע ושאר פסולי שחיטה

ע"ע ביה"ל ח"ב סי' כ' סק"ג, וכעיי"ז פי' רבינו יהונתן, דהא דנקובת הוושט נבילה משום דנאמרה ההלכה דאין השחיטה מטהרת אי איכא טרפות בסימנים (ועיי"ש דיתכן דאף גבי עוף אין מטהר אף דסגי בסימן אחד, דההלכה דלא מהני שחיטה לבהמה ועוף כה"ג), ולפי"ז יתכן דבהא גופא נחלקו ר"ע ורבי ישבב אי טרפות בסימנים פוסלת או לאו, דהא פסוה"ג נמי הוי טרפות בסימנים.

יל"ד אי לר"ע מהני השחיטה אף לטהרו מידי איסור נבילה, או דלא מהני אלא לענין טומאת נבילה, ועי"ע להלן.

נפק"מ להנ"ל

א- עי' אמר"מ סי' ב' סק"ט דדייק מדברי התוספתא פ"ב דאף אי החליד תחת שני הסימנים מהני לר"ע, ולשי' המאירי וסיע' אי"ש דבהא גופא פליג ר"ע דמהני פסולי שחיטה לטהרה מידי נבילה. ולאופן אי' יתכן דמה"ט דסגי לר"ע בסי' אחד לטהרה מידי נבילה, דלא נאמר בה הלכות שחיטה אלא דיהא מעשה שחיטה, הלכך ה"ה פסולי שחיטה כיון דאיכא מעשה שחיטה מהני לטהרה מידי נבילה. [אולם ברש"י מבואר להדיא דלא תלי אהדדי, ולפי ר"ע דוקא בהחליד תחת סימן אחד מהני וכדלעיל]

ב- עי' ביה"ל ח"ב סי' כ' סק"ב דהקשה לשיתת הרשב"א בתה"ב דנאמרה ההלכה שיהיו ב' הסימנים ראויים לשחיטה, ומה"ט ס"ל לבה"ג דשמוטת הגרירת פוסל אף בעוף, א"כ לר"ע היכי מהני שחיטת סימן אחד. ולמאירי הנ"ל ל"ק, ויל"ד אף לאופן האי' דכל דברי הרשב"א הוא רק לענין היתר אכילה, אבל לענין נבילה לא בעי' שיהיו שני הסימנים ראויים ועי"פ

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

המבואר לעיל ביסוד החילוק בין נבילה להתר אכילה. ג- ע"ע אמר"מ סי' ב' סק"ל דהקשה לשיטת רש"י דאיכא פסולי שחיטה אף במיעו"ב, א"כ אמאי בהחליד תחת השני לר"ע אין פוסל כדין מיעו"ב, וכתב שם דלשי' המאירי ל"ק דלא נאמרו פסולי שחיטה לענין לטהרה מידי נבילה, ויל"ד אף לאופן א', דלא מצרפים המיעו"ב אלא לענין הכשר אכילה אבל לענין לטהרה מידי נבילה דסגי אף בסימן אחד לאשוויי תורת שחוט, לא שייך לצרף סימן הב'. [ואף להסוברים דסימן ב' בעוף פוסל בחלדה (עי' ביה"ל ח"ב סי' י"א), שא"ה דהנידון לענין היתר אכילה].

המתין לה עד שמתה

יל"ע לר"ע דסגי בסימן אחד אמאי הוי טריפה הא שחט הגרגרת דרך שחיטה, ויל"פ בכמה אנפי א- דמודי ר"ע דאין סימן אחד מטהר מידי איסור נבילה ולא פליג אלא לענין טומאת נבילה. ב- דלענין איסור נבילה מהני שחיטת סימן אחד לגמרי, אלא דמ"מ איכא איסור טריפה, ומשום דהוצאת חיות הבהמה נעשה מקצתה שלא ע"י שחיטה, וחשיב כשאר י"ח טריפות, דיסודם דלא נפיק חיות הבהמה ע"י שחיטה לחוד. ג- דהוי טריפה דפסה"ג, דכיון דלא מהני להתר אכילה חשיב השחיטה כפסוקה מאלה.

פסק ולבסוף שחט

עי' אחרונים דהקשו דהא כיון דהודה ר"ע לרבי ישבב, א"כ היכי מהני לטהרה מידי נבילה, הא לא שחט אלא סימן אחד. עי' לב אריה דתי' דלעולם לא מהני, והא דלא הוי נבילה משום דלא חייל איסור נבילה על טריפה. אולם עי' אמר"מ סק"ה דהאריך להוכיח דחייל איסור נבילה על טריפה.

ע"ע אמר"מ שם סק"ז דהא דמהני פסק ולבסוף שחט משום דלא בעי למעשה השחיטה אלא בגמר שחיטת סימן הב' דע"י נפיק חיות הבהמה, ופסוקת הגרגרת הוי כחצי קנה פגום דמצטרף למעשה השחיטה, ושפיר מהני לטהרה מידי נבילה. אולם כ"ז לאופן א' הנ"ל דטעמא דרבי ישבב דבעי שחיטת ב' סימנים הלכך בפסק ולבסוף שחט מקרי שפיר שחיטת ב' סימנים וכנ"ל.

ע"ע ביה"ל דפי', דאף לרבי ישבב סגי בסימן אחד לטהרו מידי נבילה, אלא דה"מ בפסק ולבסוף שחט [ומשום דבעי שישחוט הסימן שע"י נפיק חיותו דהיינו סימן ב'] ובזה הוכיח דלא בעי ששני הסימנים יהיו ראויים לשחיטה ודלא כמשמעות הרשב"א בתה"ב עיי"ש.

ויל"ד נפק"מ בפסק קנה ומחצה וושט דלמש"כ האמר"מ לכאוי מהני, ולמש"כ הביה"ל לכאוי לא מהני, דהא ליכא שחיטת סימן אחד. עוד יל"ד נפק"מ אי שחט סי' קמא בפסולי שחיטה [להסוברים דפוסלים אף במיעו"ק דקנה] דלאמר"מ לא מהני דסימן א' נשחט בפסול ואין יכול להצטרף, ולביה"ל יהני.

שחט שלא במקום חתך

מסקינן בסוגיין דלר"ל אי אמרינן כמנח בדיקולא לא מהני שחט שלא במקום חתך, ואי לא אמרינן כמנח בדיקולא מהני. וא"ש לאופן א' דפלוגתת רבי ישבב ור"ע אי מהני סי' אחד לטהר או לאו, ולכך בשחט שלא במקום חתך איכא שחיטת ב' סימנים, אולם לאופן ב' דטעמא דרבי ישבב דאיכא מעשה נבלות, אמאי מהני שלא במקום חתך וצ"ע.

ע"ע רבנו גרשם דפי' קו' הש"ס כיון דאמר"י מנחא בדיקולא א"כ ה"ה שחט במקום חתך יהני ולפי"ז אף למסקנא מהני שחט שלא במקום חתך.

ע"ע מלחמות בסו"ד משמיה דהר" אברהם דלכו"ע מקום חתך ולאזו מקום חתך שבשתא היא, דכל שהוא קנה במקום שחיטה כיון דנפיק רובו מה לי חזר וחזרו במק"א ומה לי לא חזר וחזרו במק"א. עי' רעק"א ריש סי' כ"ז דפי' כונתו דלגבי סימנים עצמם כו"ע מודי דחשיב כמנח בדיקולא דמי, אולם עי' חזו"א סי' ג' סק"כ דגרגרת הפסוקה אין חתך השני מוסיף כלום [ועיי"ש עוד דמה"ט שייך אף גבי נקובת הוושט]. עוד כתב שם בתחילה, דבשחט הגרגרת ואח"כ פוסקו ושחט הוושט

כשר לסברת הרמב"ן, אולם שם סו"ד "ואמנם" צידד דאף לר"י הקנה עדיין חי לענין טריפות ולכן אף בשוחטו ואח"כ פוסקו נבילה, ע"ע אמר"מ סי' ב' כה"ג דמה"ט אף נקובת הוושט לא חשיבי שחיטה מה שכנגד הנקב.

פסוקת הגרגרת בעוף

עי' רמב"ם פ"ג הי"ט דאחד בהמה ואחד עוף ככל הדברים האלו, **ועי' ביה"ל סי' כ' סק"ד** דלכאוי גבי עוף יהני אף לרבי ישבב להוציא מידי נבילה, דהא סגי בשוחט סימן אחד, ותי' דכיון דשחיטת עוף בסימן אחד א"כ מיד שנפסקה הגרגרת הרי איתעביד ביה מעשה שחיטה ותו לא מהני שחיטת הוושט, דשני שחיטות בעוף לא מצינו. **אולם** עי' אמר"מ סי' ב' דהקשה, לחילוקא דר"ל כאן ששחט שלא במקום חתך דקאי אף אעוף וכדהכריח שם, א"כ מבואר דליכא חיסרון דב' שחיטות כה"ג. **ע"ע** ספר האשכול ה"ל שחיטה סי' י"ג, דפי' דאף עוף שאין צריך אלא לסי' אחד, מ"מ בעי' ב' סימנים ראויים לשחיטה. **ובד' הר"מ** ע"ע אחע"ז יו"ד סי' ח', דלמאי דס"ל דהוי נבילה מחיים א"כ פשיטא דאף בעוף לא יהני תו שחיטה [אולם תלוי בפ"י הר"מ לעיל].

ע"ע תוה"ב הקצר אות ב' סוף שער א', פסק את הגרגרת ואח"כ שחט את הוושט כו' ובבהמה כו' הר"ז נבילה. ויש שדקדקו דמדלא זכר גבי עוף נבילה, משמע דאה"נ דל"ה נבילה, ושאני מבהמה דהתם הגרגרת אין ראוי לשחיטה משא"כ עוף דסגי בשחיטת וושט, [ולמש"כ הרשב"א מב' א' ליכא להאי חילוקא].

אי הוי נבילה מחיים

עי' רמב"ם פ"ג הי"ט דהוי נבילה מחיים וכ"כ התב"ש סי' ל"ג בד' הרשב"א תוה"ב עיי"ש, ועי' נאות יעקב סי' כ' סק"ג דכתב לדייק כן בדעת רש"י בכורות ג' א' ד"ה "נבילה", ועי' ש"ך לג' סק"ד דהקשה מסוגיין דמבואר דנבילה דמטמא מחיים לא קתני, ומשמע דהאי דינא קאי אף למסקנא. **עוד** הקשה נקה"כ שם מדברי הר"מ פכ"ב משא"ה ה"א, דבהמה טמאה שנשחטה אין מטמאה משום נבלות עד שתמות. **עוד** הקשה הצ"ח מדרי"ל דמהניא שחט שלא במקום חתך, ואף למסקנא דל"מ משום דכמנח בדיקולא, הא לא"ה מהני ולא הוי נבילה מחיים. **עוד** הקשה הפלתי סי' ל"ג סק"ב וראש יוסף כ' ב', דקשה קושית הרשב"א וכי מתה עומד ושוחט.

ועי' נקה"כ ובדרישה סי' ל"ג שתי דכונת הר"מ לענין שאין השחיטה מועלת בו, דאע"פ ששחטה אח"כ, הוי נבילה ולעולם לא הוי נבילה מחיים.

ועי' תבו"ש וכו"פ סי' ל"ג דכונת הרמב"ם לענין איסור נבילה אבל לענין טמאה אין מטמאה עד שתצא נפשה, והטעם דלענין טמאה כתיב "וכי ימות" דמשמע דווקא מיתה ממש משא"כ לענין איסור לא כתיב אלא "לא תאכלו כל נבילה" ולא כתיב מיתה. **אולם** עי' חזו"א סי' ג' סק"ב דהקשה מסוגית הגמ' קכא דבשחט אחד או רוב שנים הבשר הפורש הוי אמ"ה ואיך יתכן שיהא חייב על בשר זה משום אמ"ה ומשום נבילה יחד שזה ב' דברים מתנגדים זה לזה.

ובעיקר קושית האחרונים מר"ל, **עי'** צל"ח דתי' דס"ל לרמב"ם דהא דנעשה נבילה מחיים הוא משום דנעשה בה מעשה הגורם דלא יחני לה שחיטה, הלכך לר"ל דמהני שחיטה שלא במקום חתך, ליתא להאי טעמא ולא הוי אלא טריפה, ולפי"ז כל דברי הר"מ הוא לאמוראי דפליגי דלא מהני שחיטה בכל גונא. [ולפי"ז מבואר דאף למסקנא הא דלא מהני שחיטה לאו משום דנבילה אלא משום דלא מהני שחיטה לקנה הפגום וכסברת הרמב"ן, אולם לדעת הרשב"א וסעי' דהטעם דלא מהני שחיטה משום דהוי נבילה מחיים, ומקורם בע"כ ממסקנת הסוגיא דלא מהני שחט שלא במקום חתך, ומבואר דאף למסקנא מהני שחיטה לקנה הפגום אי לאו דנעשה בו מעשה נבילה.

עי' רמב"ם פ"ג הכ"ג גרגרת שנפסק רוב חללה במקום הראוי לשחיטה הרי זו נבילה, **ועי'** כס"מ שם דשלא במקום שחיטה לא הוי נבילה כיון דלא נפסלה בשחיטתה, **ועי'** אבן האזל פ"א ה"ו דהביא שיטות האחרונים בזה.

למסקנת הגמ' דלא כרבא יל"ד אי משום דהדרנא דלא סגי בסימן שני אלא בעי' שחיטת ב' סימנים, או דילמא דלעולם סגי בסימן שני, אלא דפסק ולבסוף שחט נמי חשיב נפסלה בשחיטתה, וכן יל"ד כה"ג למסקנת הגמ' דלא כר"ל ודו"ק, ועי' ח"י רבינו גרשום דקו' הגמ' דעי' מנח ביקולא יהא כשר אף שחט במקום חתך וצ"ב.

אי הוי טריפה מחיים

עי' תוס' בסוגיין דמבואר דהוי טריפה מחיים, **ועי'** תבו"ש הנ"ל דלמש"פ כונת הר"מ דהוי נבילה כפשוטו לענין איסור נבילה, ל"ה טריפה מחיים, **ועי'** ש"ד סי' ל"ד סק"ג דלמש"פ הנקה"כ בכונת הר"מ, הוי טריפה, אולם עי' אמרי בינה הל' טריפות סי' ב' דאף טריפה לא הוי. **ועי'** ש"ך סק"ד דדקדק לשון התה"ב דלא הוי טריפה, [אע"ג דל"ה נבילה מחיים], אולם עי' פרי"ח דפי' כונת הרשב"א דהוי נבילה.

נקו"ה אי הוי נבילה

עי' רש"י בסוגיין ד"ה "ויש", ובכורות ג' א' ד"ה "נבילה", וב"ק עח ב' דהוי נבילה, **וכ"ה** שיטת הרשב"א לעיל כ' ב' ד"ה "ואמר" ובכמה מקומות, **וכ"פ** הרמב"ם פ"ג הי"ט, **ושו"ע** סי' ל"ג ס"ג, [ע"ע תוס' ב"מ כ' ב' ד"ה "איסורא", דמבואר דבשחט במקום נקב הוי נבילה, ועי' ביה"ל ח"ג סי' כ"ו שהאריך בכונתם], **ועי'** פמ"ג ש"ד סק"ה דהקשה דלא ידענא מקור הדין, **ובב"י** שם כתב "דהכי אסיקנא בסוגיין", **ועי'** ביה"ל סי' כ"ד סק"ג דמדנקט רבא למסקנא ויש מהם נבלות לשון רבים משמע אף נקו"ה בכלל, ועי"ש דפלפל דרבא הוכרח לזה, אבל למסקנא לתי' דר"י, יתכן דל"ה נבילה. [ועי' פתיחה לפמ"ג שורש ג' דמדשהייה פוסלת במיעו"ק דוושט הל"מ, בע"כ דהוי נבילה, ועי' או"ש פ"ג הלי"ט ד"ה "והנה"].

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

אולם עיי' שיטת תוס' ל ב', ורא"ש שם, ותוס' הרא"ש בסוגיין, ואו"ז שעי"ח [הובא לעיל], דהוי טריפה, [עיי' דרישה סי' ל"ג סק"ד בשי' הרא"ש, וע"ע ביה"ל סי' כ"ד], וע"ע נדה כג ב' ושטו נקוב, אמו טמאה, וברש"י שם ומבואר דהוי טריפה, וע"ע לשון רש"י קידושין נז א' ד"ה "ונמצאת", ובפרקין כ ב' ד"ה "וכי" בסוה"ד דמשמע דהוי טריפה, [ויש ליישב דלהטעם המבואר ברש"י להלן דאיתרע מקום שחיטה, א"כ מחיים לא הוי אלא מעשה טריפה], וע"ע להלן בכונת התוספתא.

ועי' רעק"א סי' כ"ז בסו"ד, דאף לסוברים דהוי טריפה יתכן דאי שחט במקום נקב הוי נבילה, כיון דבעי' דכל מעשה ההכשר יהיה ע"י שחיטה, ושורש הנידון עיי' אמר"מ סי' ג' סקט"ז, ועיי"ש עוד סקכ"ג ולהלן, דהאריך בראיות. **וע"ע** תוס' בכורות כ' ב' ד"ה "חלב", ומהרש"א שם, דמבואר דאף במקום החתך הוי טריפה, **וכ"מ** מספר הישר ואו"ז [הובא לעיל], דכתבו דנקו"ה לא הוי נבילה אלא ע"י שהייה כו', ומשמע דבלא שהה הוי טריפה, אעפ"י דשחט במקום נקב.

טעמא דנקובת הוושט נבילה

א- עיי' רשב"א דף כ ב', ורפ"ג [הובא לעיל], דהוי מעשה המנבל. **ב-** עיי' רש"י בסוגיין דאיתרע מקום שחיטה דידהו, ויתכן ע"ד מש"כ האמר"מ סי' ג' סק"ב בשם האשכול דפ"י דכיון דאיכא טרפות בסימנים חשיב מיפסלי בשחיטתה ותו לא מהני לה שחיטה אף לטהרו מידי נבילה, **וכ"ה** בביה"ל סי' כ' סק"ג ועיי"ש בתרי אנפי. **ג-** עיי' אחיעזר יו"ד סי' ח' סק"ז, דבעי' דיהיה כל הסימן ראוי לשחיטה, וכיון דבמקום הנקב לא מהני שחיטה [כדברי הרעק"א] שוב נפסל כל הוושט לשחיטה. **ד-** עיי' חזו"א סי' ג' סקכ"א דפ"י הטעם משום שהנקב נוטל חלק בנטילת הנשמה בזמן שנשלם הרוב כו'. **וע"ע** אמר"מ סי' ג' סק"כ כע"ז דכל אורך הוושט שכנגד הנקב פסוק ולא שייך בו שחיטה, ולכך לא שייך ביה תו שחיטת רוב בהכשר, ואף אי יגמור כל סימן, המיעוט אין בו כדי להכשיר. **ה-** עוד כתב שם האמר"מ סק"ב משמיה דהגר"ח, דכיון דהנקב מצטרף לשחיטה שאח"כ, הו"ל שהייה, דהרי שהה מזמן שניקב עד זמן השחיטה. **ו-** עיי' קובץ הערות סי' כ"ח סק"ה דכיון דבעי' שחיטת כל הסימן, אלא דסגי ברובו מדין רובו ככולו, הלכך הני"מ היכא דאיכא לכל הסימן, אבל ניקב דליכא לכולהו, ל"ש לדון רובו ככולו, ועיי"ש עוד כע"ז באופ"א.

נפק"מ להנ"ל

א-ניקב לאחר שחיטה כנגד השחוט- עיי' תוס' ח א' ד"ה "והא" דהוי טריפה, **וכ"ה** ברשב"א רא"ש ור"ן שם, **וכ"פ** שו"ע סי' כ"ו סעי' א', **ועיי'** אחיעזר שם סק"ד במוסגר, **ונאות יעקב** סוף סי' כ' דמבואר דכה"ג הוי טריפה ולא נבילה, **אולם** עיי' ב"ח [בכונת התוס'] סי' כ"ו, ומשב"ז כו א' דהוי נבילה, **וכ"כ** החזו"א שם, ולכא"ו תלוי בטעמים דלעיל, [אולם עיי' אמר"מ סי' ג' סקכ"ב דאף לספר האשכול פסול].

ב-נקובת הוושט בעוף- עיי' ספר האשכול סי' י"ג דאף עוף דאין צריך אלא סי' אחד מ"מ בעי' שני סימנים ראויין לשחיטה, וניקה הוושט הוי נבילה וכ"כ הר"מ פ"ג ה"ט, **אולם** עיי' רעק"א בהשמטות לסי' ט"ו הנד' סוף ה"ל טריפות, ובשו"ת הר המור הובא באחיעזר סי' ח', דגבי עוף מהני שחיטתו לטהרה מידי נבילה, **ועיי'** אחיעזר שם, וביה"ל ח"ב סי' כ' דהאריכו בזה, ותלוי בטעמים דלעיל.

ג- עיי' אחיעזר שם סק"ט, דבהמה שיש לו שני וושטים או קנים דקיי"ל סי' ל"ג ס"ה דכל יתר כנטול דמי, אי הוי נבילה תלוי בטעמים דלעיל, דלבה"ל כיון דאיכא טרפות בסימנים לא מהני, ולטעם דבעי' ב' סימנים ראויין לשחיטה מהני, וה"ה דיהני לטעם החזו"א והאמר"מ, ועיי"ש עוד סק"ג נפק"מ לנקו"ה שעלה בו קרום.

ע"ע רעק"א סי' כ"ח דהקשה לסוברים דנקו"ה נבילה, ממסקנת סוגיין דל"מ שחט שלא במקום חתך דכמנח בדיקולא וכמש"פ הרמב"ן, א"כ גבי וושט דליכא לה"ט אמאי לא מהני, ועיי' חזו"א סי' ג' סקכ"א דתי' לפי"ד, דאין כונת הרמב"ן משום דכמנח בדיקולא אלא דלא מהני שחיטה לקנה שחוט, וה"ה לנקו"ה.

טעמא דנקו"ה טריפה

עי' תוס' הרא"ש ד"ה "אלא" בסוה"ד, ול"ד לרוב גרגרת, דאינה מתה מיד כמו רוב גרגרת, ומבואר כד' הרשב"א דטעמא דפסוה"ג משום דנעשה בה מעשה נבילה, ולכך גבי נקו"ה דליכא לה"ט מהני, **ע"ע** אמר"מ סי' ג' סק"כ דאף הסוברים דנקו"ה טריפה מודו דכנגד הנקב ל"ח שחיטה דשני שחיטות לא שייך, אלא דס"ל דמ"מ מצטרף המיעו"ב לשחיטה, ולכך שפיר איכא שחיטת רוב בהכשר [ובהא גופא נחלקו הראשונים דהוי נבילה דאין מצרפין המיעו"ב ותו ליכא שיעור שחיטה וכלעיל].

ישוב כונת התוספתא

עי' רע"א סי' ל"ג דהקשה מדברי התוספתא פ"ב שחט מיעוטו כו' או שניקב הוושט ואח"כ שחט את שניהם טרפה ושחיטתה מטהרתה, ומבואר דנקו"ה ל"ה נבילה, **ועי'** אחיעזר שם סק"ד דהעמיד כונת התוספתא דניקב לאחר שחיטה כנגד השחוט. **ע"ע** ביה"ל שם סי' כ', דהתוספתא איירי בעוף, דבהא ל"ה נבילה וכנ"ל. **ע"ע** חזו"א סי' ג' סקכ"א ד"ה "ובעיקר" דגריסת הראשונים נבילה, ומטמאה במשא.

מנח בדיקולא

נחלקו אמוראי בסוגיין אי דנים הקנה והריאה ע"י שחיטה כמנח בדיקולא או לאו, ונפק"מ לגי הלכות **א** - לענין שחיטה. **ב** - לענין טריפות בריאה ובסימנים. **ג** - לענין אבר מן החי, בבן נח ובישראל.

לענין שחיטה

מבואר בסוגיין דאי אמרינן כמנח בדיקולא לא מהני שחיטה שלא במקום חתך לטהרה מידי נבילה, **ועי'** מלחמות בסוה"ד משמיה דהר"א ולמש"פ הרעק"א סי' כ"ז ותבו"ש סי' כ"ו סק"ב מבואר דלכו"ע אמרינן כמנח בדיקולא לענין שחיטה, [וע"ע ספר האשכול ה"ל טריפות סי' ט"ו דכתב כהרמב"ן ולשונו מובן ע"ד הרעק"א], אולם החזו"א סי' ג' פי' כונתו באופ"א, ועי' במצוין לעיל.

[**ע"ע** רבינו גרשום דפי' קושית הש"ס מדר"ל דכיון דאמרי' מנחא בדיקולא א"כ ה"ה שחט במקום חתך יחני, ולפי"ז קושית הש"ס הוא רק לענין דסגי בשחיטת הוושט לחוד ולא בעי' לשחיטת הקנה, וא"כ לא מוכח מידי לענין שחיטה אי שייך לחזור ולמישחט שלא במקום חתך].

ע"ע שיטת רש"י לעיל ל' ב' דאיכא פסולי שחיטה במיעו"ב, **ועי'** שו"ת הרשב"א ח"א סי' שס"ז, וספר המכריע ה"ל שחיטה סי' ה' דהקשו לפרש"י מדינא דר"ל דכמנח בדיקולא, דא"כ לא שייך פסולי שחיטה במיעו"ב. **וצ"ב** לפי"ז היכי משכח"ל סימן שלם מדאורייתא, הא המיעוט כמנחא בדיקולא לענין שחיטה. **עוד** יל"ע ממשי"כ המכריע להלן שם, דמצרפים השהיות דמיעו"ב לפסול שהייה, והא למשי"כ לעיל נידון המיעוט כמנחא בדיקולא, ומבואר דלענין מעשה השחיטה שפיר יל"ד לכו"ע אף המיעוט ולא אמרינן כמנחא בדיקולא, ונידון הסוגיא והראשונים לענין הכשירא ופסולא דהשחיטה לבתר דמונח בדיקולא.

ובעיקר שיטת רש"י דמבואר דמהני המיעו"ב אף לפסולי שחיטה צ"ע מסוגיין, ועי' חלקת יואב תנינא סי' י"א מש"כ בזה, הובא להלן.

לענין טריפות - בריאה

מבואר בסוגיין דלר"ז דלא אמרי' כמנח בדיקולא אי ניקבה הריאה לאחר שחיטת הקנה, פסולה, **ועי'** חזו"א ג' סק"כ דהקשה מה טריפות שייך באבר המדולדל, וכתב ליסד דאף לאחר שחיטת הקנה עדיין יש כאן אחיזה מספקת לחיות, אלא שמכח השחיטה שוללת את החיות מהאברים התלולים בקנה, ובזה איפלגו אמוראי אי דנין הריאה עדיין חי ופוסל בה טריפות או לא, ובזה כתב ליישב שם סק"יט אמאי לר"ל אין נידון שמוטת הגרירת כטריפה לשי' הבה"ג. **וע"ע** תבו"ש כ"ו סק"ג דדקדק לשונות הראשונים דבנפסק שלא במקום שחיטה לא אמרי' כמנחא בדיקולא.

עי' מלחמות שם בסוה"ד דהריאה אע"פ שתלויה בקנה חייה תלוין נמי בוושט דקא ינקי מהדדי [ולכך שייך פסול טריפות לר"ז], **ועי'** רעק"א ריש סי' כ"ז דלפי"ז אי שחט הקנה ווושט, לכו"ע אמרינן מנח בדיקולא וליכא פסול טריפה, **וכ"פ** התבו"ש כ"ס סק"ה, **אולם** עי' חזו"א שם דהקשה א"כ אמאי קאמר ראב"י שמע מינה מדר"ל, הא כו"ע מודי כיון דבכל שחיטות איכא וושט וקנה, ולכך פי' כונת הרמב"ן, דהריאה תלוי בקנה ווושט יחד עם כל איברי הגוף, ולכך אף בשחט קנה וושט עדיין הריאה חיה, **וע"ע** בית מאיר שהאריך דאף לבתר שני הסימנים לא אמרי' כמנח בדיקולא ואף לדעת המלחמות. **ע"ע** תוה"ב בית ב' שער ג', דמדקאמר ראב"י שמע מינה מדר"ל משמע דאף אי נשחט שני סימנים הוא רק לר"ל, **ועי'** תבו"ש דכיון דר"ל הוא מרא דשמעתא, הילכך תלי בדידה.

לענין טריפות- בסימנים

ע"ע שו"ת הרשב"א ח"א סי' שס"ז דליכא פסול שהייה במיעו"ב, לא מיבעי לר"ל דכמנח בדיקולא, אלא אפי' למאן דלית ליה, ה"מ לענין טריפה, אבל לגבי סימן גופיה כיון דנשחט רובו, מיעוטו כמאן דנשחט דמי. **ועי'** ב"ח, פרי"ח, ש"ך, וט"ז סי' כ"ו, דלמדו מדבריו דאי ניקב הוושט לאחר ששחטו, קודם שחיתת הקנה, לא הוי טריפה, **ומבואר** דפי' כונתו דסימן השחוט כמנח בדיקולא, ולכך ה"ה לענין נקו"ה. **אולם** עי' ב"ח שם דאסיק בצ"ע, **ועי'** תבו"ש כ"ו סק"ב דהאריך דאיכא טריפות אף לאחר שחיתת כל הסימן, ועי"ש דהרשב"א אזיל לשיטתו דליכא פסולי שחיטה במיעו"ב א"כ ה"ה שאר טריפות, אבל לדין דמחמרין במיעו"ב, ה"ה לענין טריפות [אולם הש"ך כתב דאף לדין, יש לחלק בין מיעו"ב לגמר כל הסימן], **וע"ע** חזו"א ג' סק"כ ד"ה "ואמנם" דלשיטת הב"ח אפשר דמודה ר"י דהקנה עדיין חי וראוי לטריפות אלא שאין גרירת זו ראויה לשחיטה [וכמש"פ לעיל בדעת הרמב"ן].

לענין אבר מן החי

מבואר בסוגיין דאי אמרינן מנח בדיקולא נידון הריאה כאבר מן החי ואסורה באכילה לעכו"ם. **עי'** אחרונים דהקשו א"כ היכי שרינן אכילת ריאה לישראל כיון דאיתסר משום אמ"ה קודם שחיתת הוושט, והוושט אין מתירתו כדאמרינן לענין עכו"ם, ונאמרו כמה אופנים.

א- עי' מהר"ם וראש יוסף דע"י שחיתת הקנה נותר באכילה כיון דיצא כל חיותו וכעוף, ולא בעי' להתירא דשחיתת הוושט, ואף אי הוציאו קודם שחיתת הוושט שרי, וכ"כ המאירי בשם י"מ עיי"ש, [ואפשר דכונת המאירי לענין הבהמה עצמה ולא לענין הריאה], **ועי"ע** חי' רמ"ש כע"ז, אלא דכתב דאף אי הוציא הריאה לאחר שחיתת הקנה בעי' להמתין אף לשחיתת הוושט, דבלא"ה נידון שחיתת הקנה כמעשה נחירה, [ובזה פי' דמיון בעיא דאילפא לבעיא דר"ז עיי"ש].

ובעיקר תירוצם עדיין צ"ב הא כיון דלאחר שחיתת הקנה הבהמה עדיין בחיותה, א"כ חשיבא הריאה כנתלשה מן החי, ויתכן דכיון דכן הוא דרך שחיתת הבהמה, אף שחיתת הקנה חשיב כנתחלת מיתה, **ועי"ע** מהר"ץ חיות.

ב- עי' חזו"א ג' סק"יט, ושו"ת משכנות יעקב [הובא בשרידי אש ח"ב עמ' רח"צ], דלעולם אין נותר הריאה אלא ע"י שחיתת ב' סימנים [וכ"ה בתוה"ב בית ב' שער ד' להלן], ואע"פ דמנח בדיקולא, מ"מ שחיתת הוושט מתירתו כדן אבר המדולדל דאמרי' לקמן ע"ג א' דנותר מדאורייתא ואין שחיטה עושה ניפול, ולענין בן נח דהשחיטה חשיבא כמיתה, וגבי מיתה קי"ל דעושה ניפול, הלכך חשיבא הריאה אמ"ה, **ועי"ע** כע"ז חלקת יואב יו"ד סי' כ'.

ג- עי' חי' רמ"ש, ובאו"ש פ"ב ממאכ"א, דנותר כדן חתך מן העובר דילפינן סט א' מקרא ד"וכל בהמה" דשרי. [אע"ג דמבואר התם דאי נחתך מן הבהמה הטחול או הכליות אסור דילפינן אותה שלימה ולא חסרה, הנ"מ אי נחתך שלא בדרך שחיטה אבל בדרך שחיטה ל"ח חסרה, **ועי"ע** חלקת יואב שם כע"ז].

ע"ע רשב"א תוה"ב בית ב' שער ג' דאין נותר משום אמ"ה לאחר שחיתת ב' סימנים, משום דכמנח בדיקולא [אע"פ דמפרכסת עדיין], דא"כ אף אי פירשה הריאה לאחר שחיתת הקנה נמי שרי, ולית דין ולית דין דאסירא, אלא דע"י שחיתת ב' סימנים חשיבא מתה.

ע"ע רשב"א תוה"ב שם, דדינא דר"ל אליבא דמ"ד ישנה למתוע"ס, ונתבאר בתרתי **א-** דלמ"ד אינה לאלב"ס אי אמרינן כמנח בדיקולא היכי שרי אכילת הריאה לישראל, הא שחיתת הקנה אינה מתרת אלא לבסוף, ושחיתת הוושט אינה מתרת דהא כמנח בדיקולא וכדן בני מעיים לעכו"ם, ובע"כ דל"ל סברת מנח בדיקולא. ואע"פ דכתב לעיל דאין נותר ע"י שחיתת הקנה לחוד, י"ל דה"מ לענין אמ"ה, אבל לענין אינו זבוח נותר ע"י הקנה לחוד.

ב- דלכו"ע מהני שחיתת הוושט להתיר באכילה, ונידון הרשב"א לענין טריפה לחוד, דלמ"ד ישנה לא חל טרפות כיון דנעשה בה מעשה שחיטה, משא"כ למ"ד אינה כיון דלא נעשה בה תורת שחיטה, שייך פסול טריפה. [כיון דהקנה עדיין מעורה במקצת, כמש"כ החזו"א, אלא דאם נעשה בה שחיטה אין טרפות לאחר שחיטה. אלא דלפי"ז יש לבאר אמאי פשיטא לגמ']

דלענין שחיטת הגרגרת הפסוקה, חשיב כמנח בדיקולא ויש ליישב, **וע"ע** חת"ס משה"ק כע"ז, **וע"ע** שו"ת שרידי אש ח"ב עמ' רח"צ מה שהאריך בזה.

אי בעי' שחיטת כל הסימן כולו

עי' חלקת יואב מהדו"ת סי' י"א דלא אמרינן מנח בדיקולא אלא בשחט כל הסימן ולא בשחט רובו, ואייתי סיעתא מלשון הרשב"א הנ"ל, ובזה יישב כונת רש"י ל' ב', דהמיעו"ב מצטרף להכשר השחיטה ושייך בו פסולי שחיטה, ולא אמרינן כמנח בדיקולא כיון שלא שחט כל הסימן כולו, [ועי' לשון רש"י ד"ה "אלמא" דמשמע דסגי ברוב וצ"ע], **וכ"כ** שו"ת חת"ס יו"ד סי' י"ח, **אולם** עי' חזו"א ג' סק"כ דפליג והוכיח מדלא אוקמינן הא דאמר ר"ל שחט שלא במקום חתך, בנפסק רוב הקנה עיי"ש. **ע"ע** תפא"י ד"ה "אמנם" דאע"ג דלענין טריפות מוכח מסוגיין דברוב סימן נידון כמנח בדיקולא, מ"מ לענין איסור אמ"ה לבן נח י"ל דאין נאסר אלא בשחיטת כל הסימן, דברוב סימן הוי עדיין אבר המדולדל, ועיי"ש עוד בנוסח אחר דגבי עכו"ם לא אמרי' רובו ככולו, הלכך לא סגי ברוב סימן לאשוויי אמ"ה.

מנחא בדיקולא לענין בני מעיים

עי' ראש יוסף דדייק לשון רש"י ד"ה "אבל" וד"ה "הדר", דע"י שחיטת הוושט דנים אבני מעיים כמנחא בדיקולא, וכ"כ תוס' ד"ה "והדר" משמיה דרש"י וכ"ה ברשב"א, **אולם** עי' ראש יוסף ומהר"ם דהקשו ממש"פ רש"י בד"ה "מדריש לקיש" דאין מזמנין עכו"ם משום ריאה, משמע דמשום בני מעיים מותר לזמן, **ועי'** בכור שור מה שפילפל ליישב. **עי'** ר"ן דאין להקל ולומר דחיי בני המעיים תלויים בוושט דאין לנו לומר אלא מה שמנו חכמים, ודינא דאין מזמנים פ"י משום ריאה. **ועיי"ש** עוד דכמו כן, אין לדון הלב כמנח בדיקולא ע"י שחיטת הקנה דאי הכי הוי הבהמה מתה לגמרי והאיד יתירנה אח"כ שחיטת הוושט, [ועי' ראש יוסף מש"כ].

אין טרפות לחצי חיות

עי' רעק"א, דלשי' רש"י דלמסקנא בעיא דר"ז הוי אליבא דרבא ור"ז ס"ל דאין טרפות לחצי חיות, מבואר דאף בחצי סימן דוושט מקרי חצי חיות, דאל"כ מצי למיבעי אף לדידיה בניקב ב"מ באמצע שחיטת הוושט, ובזה הקשה מסוגית הש"ס ח' א', ועיי"ש דלשי' הרא"ש דנקו"ה הוי טריפה א"ש. [וצ"ע ממ"ש סוף סי' כ"ז דאף לשי' הרא"ש אי שחט במקום הנקב הוי נבילה, א"כ עדיין מצי למיבעי אף לדידיה בשחט במקום הנקב]. **וע"ע** צ"ח דלא קאמר אין טרפות לחצי חיות אלא בין סימן לסימן משום דסימן השחוט כמנח בדיקולא, ולא פליג ארבא דל"א מנח בדיקולא אלא לענין ריאה, ובזה ישב סוגית הש"ס ח' א' עיי"ש. **אולם** עי' חזו"א ג' סק"א דשאני נקו"ה שהנקב נוטל חלק בפסקות רובו של הוושט משא"כ ניקב ב"מ דהשחיטה נעשה כדין.

מי איכא מידי

נחלקו ראב"י ור"פ אי אסרינן אכילת ב"מ לעכו"ם משום אמ"ה, או דאמרינן מי איכא מידי, ובדעת ר"פ, **עי'** תוס' דהטעם הוא משום דליכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור, ובזה הקשו מיפת תואר, ובעיקר דמיון התוס' מיפ"ת, **עי'** רש"י משה"ק, **ועי'** נאות יעקב סי' כ"ב סק"ב, ויד יהודה כ"ז סק"ב. **אולם** עי' רשב"א תוה"ב [הובא לעיל] דטעמא משום דע"י השחיטה החשיבתה התורה כמתה הלכך ה"ה לעכו"ם. אולם לפי"ז צ"ב דא"כ איך נותר הריאה לעכו"ם, הא מונח בדיקולא אחר שחיטת סימן אחד, ולא חשיבא כמתה אלא לאחר שחויטת ב' סימנים, ולמש"כ היד יהודה להלן א"ש. **ועי'** קובץ שמועות דפליגי הראשונים בסברת מי איכא מידי, אי הוי סימן או סיבה.

ע"ע תורת חיים דף כ' ב' [הובא בהגהות הרעק"א סי' כ"ז] דטריפה ששחטה אע"ג דאסורה באכילה לישראל, מ"מ כיון דשם שחיטה עלה לענין דיצא מידי נבילה, שרי לעכו"ם דאמרינן מי איכא מידי. **ועי'** נאות יעקב סי' כ"ב דהקשה לשי' התוס' שחיטה עלה לענין דיצא מידי נבילה, שרי לעכו"ם דאמרינן מי איכא מידי.

הארט סוגיות – מ"מ וציונים

בסוגיין, והרשב"א בתוה"ב להלן, דאבהמה טמאה לא אמרין מי איכא מידי כיון דאסורה לישראל, אי"כ לכאוי' ה"ה טריפה, ועי' שם מש"כ לחלק.

ע"ע לבו"ש סי' כ"ז, דהא דשרי לחתוך מן הבהמה אחר שנשחטה קודם שמתה ולהאכילו לגוי דאמרין מי איכא מידי, הנ"מ לאחר שמתה אבל קודם שמתה אסור, **ועי'** תבו"ש סי' כ"ז סק"ד דדקדק כן מלשון הטור סי' כ"ז, והתוה"ב, **וע"ע** מהר"ם שייף דבזה פי' כונת הרמב"ם להלן.

אולם הקשה התבו"ש שם, אמאי לא נימא אף קודם שמתה מי איכא מידי כיון דהותר איסור אמ"ה לישראל, ואע"ג דאסור משום לא תאכלו, מ"מ דמי לטריפה דשרי לעכו"ם אע"ג דאסור לישראל, ותי' דשאני טריפה דאיסור דבר אחר הוא, משא"כ קודם שמתה שאסורה לישראל משום לא תאכלו שהוא איסור משום חיות, ה"נ לא מהני לנכרי. **וע"ע** נאות יעקב סי' כ"ב מש"כ לחלק באופ"א. **ועיקר** הנידון אי שרי קודם שמתה, **עי'** קובץ שמועות דתלוי בטעמי דמי איכא מידי לעיל.

ע"ע תבו"ש שם דדברי הלוש מוכרחים כהסוברים דאיסורא דלא תאכלו הוא מדאורייתא, **אולם** עי' נאות יעקב כ"ב סק"ה דאף אי הוי דרבנן, יל"ד דאסור עיי"ש טעמו.

ע"ע שו"ת רעק"א מהדו"ק קס"ה, דלדעת התו"ח ה"ה אי שחט ישראל לע"ז אע"ג דאסירא ליה, שרי לעכו"ם כיון דאיסור דבר אחר הוא.

ע"ע ביה"ל ח"א סי' י"ד, דהשוחרט בשבת כיון דאסור לישראל, אסור אף לעכו"ם בעודה מפרכסת, **ועי'** נאות יעקב סי' כ"ב סק"ד, דלדעת התו"ח יתכן דה"ה שוחט בשבת שרי כיון דשם שחיטה עלה, אולם כתב לחלק דשאני שבת כין דאינה מוציאה מידי נבילה, וחסר בעיקר השחיטה.

ע"ע תוה"ב בית ב' שער ג' דבהמה טמאה שנשחטה ע"י ישראל, וכן בהמה כשירה שנשחטה ע"י עכו"ם, לא אמרין מי איכא מידי כיון דאסור לישראל, וכ"ה בתוס' לענין בהמה טמאה, ומבואר דהיכא דנתנבלה בשחיטתה לא אמרין מי איכא מידי **וכ"כ** התורת חיים דף כ' לדיק מדברי הטור, **ועי'** רעק"א סי' כ"ז דה"ה לפי"ז אי ניקב הוושט אסור למכור הב"מ לעכו"ם, להסוברים דנקו"ה נבילה.

אולם עי' יד יהודה סי' כ"ו סק"ב דכתב לחדש דאין דנים הריאה והב"מ כמנחא בדיקולא לענין אמ"ה, אלא בשחיטת ב' סימנים בהכשר דכיון דלישראל חשיבא מתה, נידון נמי כמנוח בדיקולא לענין לאסור לעכו"ם, אבל היכא דנתנבלה בשחיטתה דל"ל תורת מתה כ"ז שמפרכסת, ל"א מנח בדיקולא כיון דעדיין הם מעורים בבהמה, ולא אמרין כמנח בדיקולא לאחר שחיטת הקנה אלא לענין טריפות בלחוד, והאריך לדקדק כן מלשונות הרשב"א בתוה"ב, ולפי"ז צ"ל טעמא דמי איכא מידי ע"ד הרשב"א.

ע"ע רמב"ם פ"ט ממלכים ה"ג, דאבר ובשר הפורשים מן המפרכסת אע"פ ששחטה ישראל שני הסימנים, הרי"ז אסור לבן נח משום אמ"ה, **ועי'** כס"מ שם שהקשה ממסקנת סוגיין, **ועי'** מהר"ם שייף ויד יהודה כ"ז סק"ב מש"כ ליישב, **וע"ע** יש"ש סי' י"ז, דהר"מ איירי בשחט ישראל בהמת נכרי דאהא לא מהניא שחיטה להכשירה.

עוד נידונים

עי' מאירי דהביא ב' דעות בהוציא הריאה לאחר שחיטת הקנה אי מיטרפא הבהמה או לאו, ולדעה דלא מיטרפא כיון דדנין הריאה כמנח בדיקולא, אי"כ יל"ד דה"ה אף בלא הוציא היכא דנפסק הגרגר יאה הבהמה טריפה אף משום הריאה, דדנין כהוציאה, והא דבשחיטה בעלמא לא הוי טריפה משו"כ, דהתם דדרך שחיטה הוא בכך, וכי היכי דאמרין לענין הקנה עצמו וכמש"כ רש"י כ' ב', וע"ע צ"ח, ועי' שרידי אש הובא לעיל.

ע"ע אחיעזר יו"ד סי' ז' סק"ט, וזכר יצחק סי' ל"ג, דהקשו למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה ונחירתו זהו שחיטתו, היכי שרי לאכול הב"מ, דמאי שנא מעכו"ם, ובזה הכריחו דהנחירה מתרת אף אבר מן החי, וצ"ע לשי' הפלתי סי' כ"ז דאין הנחירה מתרת מפרכסת [עי' במצוין לעיל].

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

ע"ע ברית אברהם סי' כ"ד דהקשה למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה היאך ס"ד מנחות מה א' דהותרה נבילה לכהנים דאיך יאכלו הקיבה כיון דכמנחא בדיקולא, ועי' אחיעזר שם, ויד יהודה כז ב'.

עי' רמב"ם פ"ט, וטור ושו"ע סי' כ"ו, דאי שחט הקנה וניקבה הריאה, או שחט וושט וניקבה בני מעיים, טריפה, ועי' נו"כ על הרמב"ם, ותבו"ש ופמ"ג שם דהאריכו שם אי משום דלא קיי"ל כר"ל ולא אמרינן מנח בדיקולא, או דלחומרא לחוד קיי"ל כר"ז, ונפק"מ בנתנבלה בשחיטתה לענין עכו"ם.

פסול הגרמה

מקום הגרמה

שיטת רש"י וש"א"ר דמקום ההגרמה הוא דווקא שלא במקום שחיטה דהיינו למעלה מהטבעת הגדולה, ולרב ושמואל [ללשון ראשון] אף שאר טבעות דינם כשלא מקום שחיטה, **ועי'** להלן גדר הפסול אי משום דחסר בשיעור השחיטה או דהוי ככל פסולי שחיטה.

אולם עי' שיטת אית דמפרשי המובא ברש"י דבכל הטבעות חשיב הגרמה דכיון דהתחיל לשחוט לתוכה צריך שיגמור כל השחיטה לתוכה, ומבואר דשייך פסול הגרמה אף בהגרים במקום שחיטה. **ועי'** צ"ח דיל"ד נפק"מ למש"כ תוס' ורא"ש לקמן ל' ב' בשמיה דריב"ם, דאף אי איכא פסולי שחיטה במיעו"ב מ"מ הגרמה לא פסלי כיון דהוא שלא במקום שחיטה, דהנ"מ אי הגרים למעלה מטבעה"ג אבל אי הגרים מטבעת לטבעת דהוא מקום שחיטה דינא כשאר פסולי שחיטה. **ע"ע** רבינו גרשום דס"ל כאית דמפרשי, אולם לשונו מורה דדווקא הגרים לבין הטבעות ומשום דבין הטבעות לאו מקום שחיטה. [עי' רש"י ב"ק צט ב' דפי' כאית דמפרשי, **ועי'** פלתי סי' כ' דהק' מסתירת הפירושים].

דינא דרב ושמואל

מצינו בזה ד' פירושים - **א- שיטת רש"י** דלא איירו בדינא הגרמה אלא לענין מקום השחיטה דשאר טבעות לאו מקום שחיטה כיון דאין מקיפין את כל הקנה ולא אמרינן רובא ככולו לשוויי מקום, ולא איקרי קנה אלא הקרום שבתוך הטבעת. **ועי'** קובץ שמועות דהטעם דלא אמרינן רובא ככולו משום שצריך רובו מתוך כולו והכא דליכא כולו לא אמרינן. **ועי'** שטמ"ק דהוסיף לבאר דהא דלא סגי לשחוט שאר הטבעות משום הקרום שבתוכן, דבטל לגבי הטבעות, משא"כ טבעה"ג דמקפת בשוה עם הקרום הו"ל כגוף אחד וחשיבא הטבעת כמו הקרום שתחתיו. **ועי'** תוס' משה"ק מדברי התוספתא, **אולם** עי' שטמ"ק שם דאף לרש"י חשיבי הטבעות מקום שחיטה משום הקרום לענין דאי שחט רוב בטבעה"ג והגרים לשאה"ט דכשר לחכמים ולא נאמר דבטל אלא לענין לשוחטן בפ"ע, ובזה תי' קושית התוס'. **והא** דאקשינן מברייתא, דמבואר שם דשאר טבעות דינם נמי כטבעת הגדולה. [אולם לא נתפרש אי בעי' לשחוט רוב חללו דקנה או רוב טבעת, **ועי'** לשון רש"י ד"ה "השוחט" דמשמע רוב חללו].

ע"ע שטמ"ק דמהא דאמרי רב ושמואל לדברי ריב"ז ולא לחכמים, מוכח דחכמים לא ס"ל רובא ככולו בעלמא אלא בעי' למישחט כל הסימנים, ובזה הקשה למסקנת הסוגיא לקמן דלכו"ע אמרינן רובא ככולו, **ועי'** ח"י רעק"א דהוסיף להקשות מרב אדרב דס"ל להלן דאף לחכמים רובא ככולו.

ב- שיטת תוס' וש"א"ר דבשאר טבעות אף לריב"ז לא מהני רובא, משום דרוב טבעת לא הוי רוב קנה, **ועי'** מלחמות ור"ן מה שהוסיפו לבאר. **ונחלקו** הראשונים אי ה"ה בלא הגרים בעי' שישחוט רוב חלל, או דווקא בהגרים, אבל בלא הגרים סגי ברוב טבעת. **עי'** ריטב"א ורשב"א דאף בלא הגרים, **אולם** עי' שטמ"ק וכ"מ בהמהרש"א ע"ד רש"י ד"ה "וללשנא אחרינא" דווקא בהגרים, **ועי'** ראש יוסף דהקשה מה טעם לחלק בין הגרים ללא הגרים. ויתכן החילוק דבלא הגרים מהני דלעולם סגי ברוב טבעת, ובהגרים אע"פ דאמרינן רובא ככולו ומיעוט כמאן דליתא, מ"מ כיון דאינו רוב גמור אף ריב"ז מודי דהמיעוט נידון ממעשה השחיטה.

והא דאותבין מברייתא, לשיטת הריטב"א ורשב"א מתפרש כפשוטו דמבואר בברייתא דסגי ברוב טבעת לחוד, אולם למש"פ השטמ"ק ומהרש"א, צ"ל דהברייתא בהגרים ואפ"ה אין פוסל, **ועי'** שטמ"ק מה שהוסיף.

ג- עי' רש"י דלשיטת אית דמפרשי צ"פ, בשחט רוב טבעת והגרים לשאר טבעות דפסול אף לריב"ז כיון דליכא רוב חללו, והא דאותבין מברייתא מתפרש בתרתי, **עי'** תוס' רא"ש וכ"מ במהרש"א דפי' דקמ"ל ברייתא דליכא הגרמה כלל מטבעת

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

לטבעת [ולכך הקשה אמאי לא מותבין אמתני' דהא עיקר דינא דאית דמפרשי נתפרש במתני', ולרב ושמואל לא חדית לן אלא בשיעור השחיטה דרב טבעת לא סגין], ולפי"ז יתכן דאף אליבא דהברייתא בעי' רוב חללו, **אולם** עי' שטמ"ק דפי' דקמ"ל ברייתא דסגי ברוב טבעת, ולעולם אף לריב"ז אית ליה הגרמה מטבעת לטבעת. **ועי'** צל"ח דהקשה לאופן אי' דא"כ נמצא דפליגי רבנן וריב"ז בתרתי **א-** אי איכא הגרמה אחר שחיטת רוב. **ב-** אי איכא הגרמה מטבעת לטבעת ואין תלויין זב"ז כלל]. **ועי'** אשר לשלמה סי' נ"ג מש"כ לחלק בין הגרים ללא הגרים לשי' אית דמפרשי.

ד- **עי'** לשון רש"י לשון שלישי, ומבואר דבעי' רוב חלל לכו"ע, ורב ושמואל ס"ל דברוב חלל גזרין, **ויל"ד** בשחט רוב טבעת ולא הגרים. אי מהני או לאו, **ועי'** שטמ"ק דמבואר דמהני, אולם הקשה אמאי לא נגזור אטו חצי טבעת.

היכי קיי"ל

עי' רש"י ד"ה "הכי" דלית הלכתא ככולהו אלא כרחב"א, **אולם** עי' לב אריה דדקדק לשון הרשב"א בתו"ד דכתב ואנן דקיי"ל כרב ושמואל היכי אכלינן בישראל, ומבואר דרחב"א [דקיי"ל כותיה] לא פליג ארו"ש. **עי'** פלתי, ולב אריה, וראש יוסף דהקשו דהא רחב"א לא איירי אלא לענין מקום הגרמה ומאי שאטיה לדינא דרו"ש, **ועי'** פלתי דתי', דמטבעת גדולה עד שיפוע כובע החיטי, אין מקיפין כל חלל הקנה, ומדאכשריה רחב"א ש"מ דל"ב מקיפין כל רחב הקנה, א"כ ה"ה שאה"ט, אולם לפי"ז עדיין לא נתפרש היכי שמעינן דלא שייכא הגרמה בשאה"ט, **ועי'** ראש יוסף מה שתי'.

עי' שטמ"ק דפי', דכיון דאיהו סבר דכי אגמריה רחמנא הל"מ משיפוי כובע ולמעלה, א"כ ס"ל דמקום שחיטה הוי אפי' בשאה"ט, **ועי'** כע"ז בתוהרא"ש, דכ"ש לשאה"ט. [ויש להמתיק הדברים (בשי' התוהרא"ש ולא בשטמ"ק) ע"ד הראב"ד המבואר ברמב"ן יט אי' ד"ה "ובהגרים", דרחב"א דמכשר משיפוי כובע ולמטה ל"ל הגרמה כל עיקר בקנה, ולמעלה מחתך בשר בעלמא דלאו קנה מיקרי, ולפי"ז מבואר הגדר דההל"מ דכל הקנה הוא מקום השחיטה, א"כ פשיטא דה"ה שאר טבעות].

ולכל הפירושי יל"ע אי מתפרשא הברייתא אליבא דאית דמפרשי דסגי בשחיטת רוב טבעת וכדלעיל, ולשי' רש"י בעי' רוב חללו א"כ עדיין איכא נפק"מ בין הפירושי בשיעור השחיטה, ומדברי רחב"א ליכא למישמע, דיתכן דבעינן רוב חללו **עי'** טור סי' כ' דפסק כרחב"א ובסי' כ"ד פסק דווקא ששחט רוב חלל הקנה ולא רוב טבעת. **עי'** תבו"ש כ"א סק"ג הבוא בשפ"ד שם סק"א דה"ה אם שחט רוב החלל ולא רוב עובי הגרגרת וכגון שנהפך הסימן לצד המפרקת דפסולא מספק.

שחט שני שלישי והגרים שלישי [יט א']

מבואר בסוגיין דל"ק פלוגתת רבנן וריב"ז בשחט שני שלישי והגרים שלישי, ולל"ב לכו"ע כשר כה"ג. ולל"ק נחלקו הראשונים אי לכו"ע בעלמא סגי בשחיטת רוב דרובא ככולו ופלוגתתם לענין שחט המיעוט בפסול או דנחלקו אף לענין שיעור השחיטה אי סגי רוב ומשום ר"כ או דגבי שחיטה לא אמרינן ר"כ אלא בעי' שחיטת כולו.

עי' ריטב"א דאף לרבנן סגי ברוב אלא דהיכא דשחט יותר בעי' דכל שחיטתו תהא במקום שחיטה, וכ"כ השטמ"ק בשם הרא"ה. **אולם** עי' רש"י ד"ה "אב"א" דמשמע דלרבנן לא אזלי בשחיטה בתר רובו כלל, ובעינן שחיטת סימנים שלמים, [ועי' לשון רשב"א ל ב' ד"ה החלד, "אלא מאן דס"ל דכולה גרגרת בעי", ומב אי' ד"ה "אילו" בסו"ד ואפי' לרבנן כו']. **ובעיקר** שיטת רש"י, **עי'** חת"ס [מהדו"ת] דמלשון רש"י במתני' ד"ה "מלא" הואיל וגמרו בפסול. משמע דבלא גמרו בפסול סגי בשחיטת רובו, וכ"כ ראש יוסף לדיק מלשון רש"י ל ב' עי"ש, **ועי'** רש"י לב אי' ד"ה "תיקו" דמבואר דסגי בשחיטת רוב וצ"ע.

ולהך גיסא דאף לרבנן סגי בשחיטת רובו, הא דאקשינן ממתני' דרובו של אחד, **עי'** ראש יוסף דדיחויא בעלמא הוא, **ועי'** שטמ"ק דמשמעות המשנה רובו של אחד כמהו לגמרי לכל דבר, ואף אי שחט המיעוט הוי כמחתך ברגלה.

שאר פסולי שחיטה לריב"י- במיעו"ב

ע"ע רש"י ל ב' דבעיא דמיעוט סימנים אליבא דרבנן, ומבואר דלריב"י כי היכא דאכשר במיעו"ב ה"ה שאר פסולי שחיטה, אולם ע"י תוס' שם ורא"ש בסוגיין, דהקשה דהא קי"ל כריב"י, ולכך הביא פי' הריב"ם דאף בשאר פסולי שחיטה מודה ריב"י ולא פליג אלא לענין הגרמה שהוא לאו מקום שחיטה.

ע"ע רשב"א ורמב"ן דהקשו לפרש"י דאנן קי"ל דבהגרים לכו"ע כשר ואי בהגרמה שאינו מקום שחיטה כן כל שכן בחלדה ושהייה, ונמצאו לכאן סברות הפוכות דלרשב"א הגרמה חמירה ולריב"ם להיפך. ויתכן דתלוי בגדר פסול מיעו"ב אי משום שהוא מצטרף למעשה השחיטה ולפי"ז הגרמה חמירה או דהוי מעשה הפוסל ולפי"ז יל"ד דשאר פסולי חמירי. עוד יל"ד דפליגי בגדר פסול הגרמה וע"י להלן. **וע"ע** רשב"א שם דהוסיף דמצינו שהחמירו בשלא מקום שחיטה יותר כדאמר' התם במצא חצי קנה פגום וצ"ב הדמיון לחצי קנה פגום ויש ליישב.

ובעיקר קושית הראשונים, **ע"י** משנת ר"א סי' ג' ושרידי אש עמ' רפ"ז, **וע"ע** רעק"א ל ב' דתמה אמשה"ק רש"י שם מדינא דמחצה כרוב, והא התם רב קא"ל והא פסק בשמעתין כריב"י משא"כ בעיא דהחליד במיעוט סימנים דקאי לרבנן כדפרש"י.

גדר פסול הגרמה

נחלקו הראשונים אי הגרמה חשיב כמקום שחיטה, אלא דפסול כשאר פסולי שחיטה, או דילמא לא הוי כשאר פסולי שחיטה אלא דפסול משום דלאו מקום שחיטה ולא נחשב כשחט.

ע"י רא"ש בסוגיין, ותוס' לקמן ל ב' דהגרמה לאו מקום שחיטה וכמחתך ברגלה, וכ"מ פרש"י בסוגיין [להלן]. **אולם** ע"י רמב"ן ור"ן להלן, דפלוגתא ר"ה ור"י אי הגרמה הוי מקום שחיטה או לאו. **וע"ע** רמב"ן ורשב"א כז ב' דלמ"ד אשל"ע מה"ת אע"פ דבעי' חתיכת סימנין, אין פוסל בה פסול הגרמה, ומבואר דהוא מקום שחיטה.

ולהך גיסא דהוא לאו מקום שחיטה דנו האחרונים אי לא מפיק חיותא כלל ולא הוי אלא מקום טרפות, או דמפיק חיותא ואי נפסק ברובה הוי נבילה, אלא דלענין הכשר שחיטה לא מהני, דל"ה מקום שחיטה.

ע"י ר"מ פ"ג הל' כ"ג, **וכס"מ** שם, **ופר"ח** סי' כ' סק"ה דדקדקו דאי נפסקה הגרגרת שלא במקום שחיטה ל"ה אלא טריפה, וכ"כ בספר האשכול סי' י"ג. **אולם** ע"י פלתי סי' כ' סק"ג דהוי נבילה, ואנהרינו מדינא דהגרים ושחט דכשר לר"ה בשמעתין משום דמפיק חיותא בשחיטה, ואי בשליש המוגרם לא נפיק חיותא א"כ היכי מהני שליש השני הא לא נפיק חיותא. ויש שפי' דדברי הר"מ אליבא דר"י דהכי קי"ל. [ובעיקר דברי הפלתי דבעי' דע"י השחיטה נפיק חיותא ובלא"ה לא מהני, ע"י אמר"מ סי' ב' סק"ג דהאריך להוכיח דמשכח"ל שחיטה דלא מפיק חיותא ומכשרת] **וע"ע** חזו"א ג' סק"א דנקט מדנפשיה דלא מפיק חיותא, **וע"ע** להלן דקדוק לשונות הראשונים.

הגרים שליש ושחט שני שליש

מבואר בסוגיין דל"ק לכו"ע פסול, ולל"ב פלוגתא חכמים וריב"י, והטעם דפסול דכי נפקא חיותא בעינן רובא בשחיטה, **וע"י** חזו"א ג' סק"א דבע"כ ס"ל כר"י להלן דהגרמה לאו מקום שחיטה ובזה הקשה מ"ש משחט הגרים ושחט דכשר, ועי"ש מש"כ לחלק. **אולם** ע"י ב"ח סי' כ"ד בשם המהרש"ל דלהנך דפסלי שחט שליש והגרים ב' שליש, ה"ה דפסלי שאר פסולין, **ובש"ך** שם סק"ג תמה דשאני הגרמה דהוא לאו מקום שחיטה, **ולד'** המהרש"ל בע"כ צ"ל דהגרמה נמי כמקום שחיטה וכדי הרמב"ן להלן, ולכך יליף אף לשאר פסולין.

ובדעת ריב"י לל"ב נחלקו הראשונים. **שי** רש"י דאף ריב"י מודי דבעי' רובא בשחיטה, ולעולם בעי' שישחוט ב' שלשים אלא דפליג דע"י הגרמת שליש קמא לא נפסל כדין ח"ק פגום, ולפי"ז צ"ב הדמיון לח"ק פגום. **שיטת** הרמב"ן וריטב"א דריב"י ס"ל דהגרמה כמקום שחיטה הלכך מהני כדין ח"ק פגום, ולעולם סגי בהגרים שליש ושחט שליש לחוד וכדעת ר"ה. **וע"ע** רמב"ן שם, דהא דפי' רש"י דווקא בשחט ב' שליש יתכן דמשום ר"י נקט לה. **וע"ע** חת"ס דכיון דקאי אמתני'

הארט סוגיות – מ"מ וציונים

ואליבא דריב"י ודפרש"י להלן וקתני ע"פ רובא, משמע דווקא במשך רוב. ולפי"ז בשחט הגרים ושחט, לרש"י יהני דהא איכא רובא בשחיטה, ולרמב"ן לא יהני.

ע"ע רש"י לקמן ע"ב ד"ה "ה"י"י דהא דפסלינן להנך לישנא הגרים ושחט ב' שליש, היינו דווקא אליבא דריב"י, אבל לרחב"א מתכשר והיינו ר"ה א"ר להלן, **ועי'** תוהרא"ש ומהרש"א דהקשו מאי שיאטיה לפלוגתת ריב"י ורחב"א, ועי' תוהרא"ש דתי' דכי היכי דמיקל רחב"א בהגרמה, ה"נ מיקל בהגרמה גופא ומכשר אע"ג דליכא רובא במקום שחיטה. **[עי' חת"ס דהגרמה דרחב"א לא מפקא חיותא, ובהגרים שליש ושחט שליש נפקא כל החיות בשליש השני, משא"כ הגרמה דריב"י ורבנן, נפיק אף בשליש הראשון, וע"ע כע"ז בד' הראב"ד הובא ברמב"ן דלרחב"א אין הגרמה כל עיקר בקנה דלמעלה מחתך בשר בעלמא כו' ואין בו פסול הגרמה משליש, דבהיא הגרמה לא נפקא חיותא. עוד יל"פ לדעת המהרש"ל לעיל דפסלינן הגרמה כשאר פסולי שחיטה ומשום דפסלי אף במיעו"ק, דה"מ במקום הגרמה דריב"י, אבל לרחב"א לא שייך פסולי שחיטה כיון דלאו מקום שחיטה כלל].** **אולם** עי' ריטב"א כ' א' ד"ה "וכדרי"א בסוה"ד דכתב להיפוך מדי רש"י, דע"כ לא מכשרא [ריב"י לל"ב] אלא לפי שהגרמה בצואר, אבל הכא דהוא למעלה מן הצואר בשיפוי ראשו, ד"ה פסולה וכ"כ בדה"ב בית ב' שער א'.

ע"ע שטמ"ק בשם הרא"ה, דאי הגרים שליש ושחט רוב במקום אחר כשר לכו"ע שאין ההגרמה נקב הפוסל והרי יש כאן רוב בשחיטה במק"א, **וכ"כ** התבו"ש סי' כ"ד סק"י"ט, ועיי"ש סק"י"ב דלדעת המהרש"ל הני"ל לא מהני כיון דנפסל ע"י שליש קמא, **וע"ע** שפ"ד כ"ד סק"י"ח, וחי' רעק"א כדברי השטמ"ק, אולם הרעק"א הוסיף [וכ"מ התב"ש], דה"מ אי שחט באתו צד של הקנה במקום שהגרים למטה ממנו, אבל אי שחט כנגד ההגרמה מצד ה' דבזה נצטרף להגרמה פסול.

הגרים שחט והגרים

פלוגתת ר"ה ור"י. **ונחלקו** הראשונים ביסוד הפלוגתא, אי פליגי בגדרי שחיטה או בגדר הגרמה, **עי'** רש"י ד"ה ה"ג רב יהודה כו', ובע"ב ד"ה הכ"י, דמבואר דפליגי בגדר השחיטה, **דר"ה** ס"ל דאזלינן בתר מיפק חיותא, וח"ק פגום דמתכשרי הוא נמי מה"ט דע"י הוספת משהו מפיק חיותא ע"י שחיטה ולכך ה"ה שחט והגרים שליש, **ור"י** ס"ל דאזלינן בתר רובא בשחיטה, וח"ק פגום דמתכשרי כיון דמצטרפין הפגם למעשה השחיטה, הלכך שחט הגרים ושחט דליכא רובא בשחיטה פסול, וכ"פ האמר"מ סי' ג' סק"י"ז.

עי' רמב"ן ור"ן, **דר"ה** עביד הגרמה כמקום הראוי לשחיטה ולכך אם נגמר בשחיטה כשר כדין ח"ק פגום, **ור"י** סבר הגרמה לאו כמקום שחיטה ולכך לא סגי. **ונחלקו** האחרונים בכונתו, יש שפי' ע"ד הפר"ח דלר"י הגרמה לא נפקא חיותא כלל, וכ"פ החזו"א מדנפשיה [וכ"ה בשיעורי הגר"ש היימן הנדפס בספר אפריון לשלמה], ור"ה ס"ל דהגרמה הוא במקום שחיטה לענין דנפיק חיותא בהכי. **עוד** יל"פ ע"ד הפלתי דהגרמה מפקא חיותא לכו"ע, אלא פליגי אי חשיב כמקום שחיטה ופוסל כשאר פסולי שחיטה, או לאו, [ועי' משנת רבי אהרן סי' ג'].

ע"ע רמב"ן ד"ה "ולענין השמועה" דטעמא דרבנן דפסלי לר"י משום דכי נפקא חיותא בעי' רובא בשחיטה וליכא, ומבואר דנפיק חיותא אף ע"י הגרמה. **וע"ע** רמב"ן כז' ב' [הובא לעיל] דלמ"ד אשל"ע מה"י מהני הגרמה בעוף, ומשמע דאזיל לכו"ע. **וע"ע** מלחמות פרק הזרוע מו' ב' [בדפי הרי"ף] דרחב"א למעלה משיפוי כובע לאו צואר היא אלא לחי, וצ"ע לר"ה היכי שייך לומר דלמעלה משיפוי כובע הוי מקום שחיטה.

ע"ע רמב"ן ל' ב' דהקשה, לפרש"י דהשוה הגרמה לשאר פסולי שחיטה, הא הגרמה פוסלת טפי כמבואר בסוגיין ואפ"ה כשר במיעו"ב, ועי' רשב"א דהוסיף מהא דגרע מחצי קנה פגום, וצ"ב למש"כ הרמב"ן דטעמא דפוסל בשליש ראשון טפי מחצי קנה משום דהוא לא מקום הגרמה, א"כ מה"ט עדיפא להכשיר במיעו"ב טפי משאר פסולין כיון דמחתך ברגלה. **ולחך** גיסא דאף לר"י נפיק חיותא ע"י הגרמה, א"ש דא"כ במיעו"ב נמי כיון דנפיק חיותא אף שלא ממקום שחיטה פסול, וכמש"כ הב"ח סי' כ"ו, וחזו"א סי' ג' [הובא לעיל] דנקו"ה פסלי במיעו"ב טפי משאר פסולין כיון דמיתת הבהמה נעשה אף שלא בדרך שחיטה.

שחט הגרים ושחט

שיטת רש"י דלר"י אע"ג דנפיק חיותא קודם גמר השחיטה, מ"מ כיון דאיכא רובא בשחיטה מהני, **וע"ע** רשב"א תוה"ב בית ב' שער א' דהוסיף, "דאע"ג דנפיק חיותא בהגרמה, מ"מ כיון דאיכא רובא בשחיטה דהכי אגמריה רחמנא למשה שחוט רובא", **וע"ע** יד יהודה כע"ז בארוכה סי' כ"ד. ובדעת ר"ה צ"פ, דכיון דלא נפקא חיותא ע"י שחיטה פסול. **ע"ע** רש"י ל ב' דהשוה הגרמה לשאר פסולי שחיטה וצ"ע למשנ"ת בסוגיין דהגרמה הוא לאו מקום שחיטה. [ומה"ט פליגי תוס' ורא"ש ע"ד רש"י שם].

שיטת הרמב"ן דפליגי אי הגרמה כמקום שחיטה או לאו. **ולהך** גיסא לעיל דפלוגתתם אי נפיק חיותא ע"י הגרמה או לאו, א"ש דלר"י נפיק חיותא ע"י רובא בשחיטה דהוא בשליש האחרון, משא"כ לר"ה הא נפיק חיותא ע"י שליש הב', הלכך תו לא מהני שליש האחרון, דכמנח בדיקולא, וכ"פ החזו"א שם סק"ב. **ולהך** גיסא דלכו"ע נפיק חיותא, ופליגי אי נידון כמקום שחיטה או לאו, צ"ל דלר"י אע"ג דנפיק חיותא מהני כיון דאיכא רובא בשחיטה, ולר"ה הוי כשאר פסולי שחיטה דפוסל.

ע"ע תוהרא"ש דאף לר"י בעי מיפק חיותא בשחיטה, אלא דסגי ברוב יציאת החיות מרובו של סימן, ולכך שחט שליש והגרים שליש, במיפק חיותא איכא רובא בשחיטה. **ע"ע** תורת חיים דפי' ע"ד התוהרא"ש, והוסיף דלפ"ז בשחט שליש והגרים שליש לחוד כשר לר"י, ומתפרש כהנ"ל.

ע"ע חזו"א ג' סק"א ואמר"מ סי' ב' סק"ב, דהקשו היכי מתכשר ע"י שליש האחרון הא לבתר שחיטת רובו הוי כמנח בדיקולא, ובחזו"א נטה לפרש מש"ה דלר"י לא נפיק חיותא ע"י שליש המוגרם, וכ"כ האמר"מ שם ע"פ מש"כ הפר"ח [הובא לעיל]. **אולם** בדעת רש"י ל"ל כן, דהא להדיא מדוקדק בד"ה "הי"ג" דס"ל דחלק ההגרמה מפיך חיותא, **ועי'** אמר"מ שם סק"ג דהוסיף באופ"א דכיון דבעי לשחוט כל הסימן שפיר שייך לצרף המיעו"ב לשחיטה, ולא אמרינן כמנח בדיקולא אלא היכי דשוחט תחת מקום הפסוק וכההיא דר"ל לב ב', וכעין נקו"ה במיעו"ב וכמש"כ הש"ך סי' כ"ו

ע"ע חזו"א שם דהקשה אמאי אין מצטרף השליש השני לראשון לענין טריפות, ותי' דכיון דשליש הראשון נעשה בדרך שחיטה תו לא מהני למיפסל. **ע"ע** חזו"א שם דיתכן דהגרים שליש ושחט ב' שליש מודי ר"י דהוי טריפה, אולם ממסקנת הראשונים בסוגיין דהגרים שליש ושחט ב' שליש כשר לכו"ע מבואר דלא הוי טריפה].

ע"ע או"ש פ"ג הי"ג, דלא מכשר ר"י אלא בהגרמה דהיה שחיטה כדן רק שאינו מקום שחיטה, דאע"פ דאין מצטרף מ"מ אין פוסל וע"ד שחיטת קנה לראב"א, אבל אי הגרים ע"י דרסה או חלדה פסול אף לר"י. [אולם עי' תוס' יט ב' ד"ה "שחט" דמבואר דאי ניקב שליש השני שלא במקום שחיטה כשר לר"י אע"פ דלא נעשה דרך שחיטה].

עוד מבואר בסוגיין דאיפלגו ר"ה ורב חסדא אי מצי ר"ה לסבור דינא דר"י או לאו, עי' ריטב"א דפליגי בדקדוק לשון המשנה, **וע"ע** חזו"א שם דפי', היכי ס"ד דר"ה להכשיר הא ס"ל דנפיק חיותא ע"י הגרמה, דיתכן דלא ס"ל דהמיעו"ב כמנח בדיקולא הלכך אע"ג דנפא, הדר ומתכשר ע"י שחיטת שליש האחרון, **ולהך** גיסא לעיל דלר"ה הוי כמקום שחיטה גמור, אלא דפוסל כשאר פסולי שחיטה, צ"ב איך מצי סבר דכשר.

שליש ב' בשאר פסולין

ע"י תוס' ע"ב ד"ה "שחט" דמבואר [למש"פ המהרש"א שם] דאי ניקב שליש הב' במקום שחיטה לא מהני, והא דשאני מהגרמה יל"פ בתרתי א- ע"י אמר"מ ב' סק"א דפ"י דשאני הגרמה דלא מפקא חיותא, משא"כ ניקב. ב- **ע"י** משנת רבי אהרן דשאני היכא דנפיק חיותא במקום שחיטה להגרמה דנפיק חיותא שלא במקום שחיטה. **וע"י** שטמ"ק לקמן ע"ב דכתב בתחילה דניקב שוה להגרים, ובשחט ניקב ושחט כשר לר"י.

ע"ע רמב"ם פ"ג ה"יג, וכס"מ בשם הר"י שושאן, דשחט החליד ושחט, פסול לכו"ע, דשאני הגרמה דלאו מקום שחיטה, ומתפרש ע"ד ב' אנפי הנ"ל, **עוד** יל"פ דשאני חלדה דהוי פסול משא"כ הגרמה **ע"ע** רבינו ירוחם דבשחט ישראל שליש ועכו"ם שליש וישראל שליש דפסול, ולהנך דסברי דעכו"ם פוסל כשאר פסולי שחיטה א"ש דדמי להחליד, אולם אי גריעותא דעכו"ם דהוי כקוף, צל"פ ע"ד דנתבאר לענין ניקב וכנ"ל.

ע"ע כס"מ שם, דה"ה החליד שחט והחליד דפסול, **וע"י** ש"ך כ"ד סק"ח ונקוה"כ שם דה"מ וושט, אבל בקנה כשר דלא גרע מחצי קנה פגום, אולם ע"י פמ"ג שם דאף בקנה פסול כיון דאיכא רובא בפסול וצ"ב, **וע"ע** יד יהודה ס"י כ"ד משה"ק. **ע"ע** ש"ך שם בדעת הרמב"ם, **דבהחליד הגרים ושחט** פסול לכו"ע, ולמאי שכתב הר"מ שם דכ"מ שכתבתי פסולה ה"ז נבילה, מבואר דכה"ג הוי נבילה. ויל"פ בתרתי א- ע"ד הפלתי דבהגרים ברובא הוי נבילה, ה"ה החליד והגרים דמצטרפין לפסוה"ג ברובא. ב- דכיון דמצרפים שליש המוגרם עם הראשון לענין טרפות, הוי כחצי וושט פגום דנסתפק הרעק"א ס"י כ"ז דלא מצטרף לשחיטה כיון דהוי מידי דמטריף. **אולם** ע"י שפ"ד כ"ד סקט"ז דבהגרים שחט ושהה והשלים השחיטה הוי טריפה ולא נבילה, ולפ"ז לכאוי ה"ה החליד הגרים ושחט ל"ה אלא טריפה.

מסקנת הראשונים

ע"י רמב"ם פ"ג ה"יג דלהלכה קיי"ל כר"י, וכ"כ הרא"ש, וכ"ה בשו"ע כ"ד סעי' י"ג, **אולם** ע"י בדה"ב בית ב' שער אי דקיי"ל כר"ה א"ר. **ע"ע** רמב"ן בעה"מ וריטב"א דמחמירין כר"ה ור"י, אבל הגרים שליש ושחט ב' שליש קיי"ל כל"ב דכשר [אליבא דריב"ן] **וע"י** רשב"א שם דאף כה"ג קיי"ל לאסור. **וע"ע** רש"י ל ב' דקיי"ל כרבנן ואליבא דל"ק דפסלי אף מיעו"ב, וכ"פ רמ"א כ"ד סעי' י"ב דהמנהג להטריף בין במיעו"ק ובין במיעו"ב.

הגרמה בעוף

ע"י תשב"ץ ח"א ס"י ט"ו משמיה דהאחרות חיים דאין פסול הגרמה בעוף, ועיי"ש הטעם, אולם הקשה מסוגיית הש"ס כ א' גבי מליקה דמבואר דפסול אף גבי עוף. וכ"מ ברמב"ן כ א' אליבא דמ"ד אין עיקור לעוף וכ"ה כע"ז בבדה"ב ב"ב ש"א, **וע"ע** אור גדול במתני', דכתב להוכיח כהאחרות חיים ממש"כ הר"מ פ"ג דלא משכח"ל שהייה בקנה בעוף כלל, ולכאוי משכח"ל בהגרים שליש ושחט ב' שליש, דאי שהה בין השחיתות נפסל, ובע"כ דליכא פסול הגרמה בעוף ועיי"ש עוד מש"כ ליישב סוגית הש"ס כ א', **ובעיקר** קושית האור גדול, **ע"י** אמר"מ ס"י ב' סקכ"א כ"ב מש"כ ליישב.

ע"ע אמר"מ שם סק"יג דהקשה אמאי שחט הגרים ושחט פסול גבי עוף ולא מכשרין ע"י שחיתת סימן הב' בהכשר [אי לא בעי דיהיו ב' הסימנים ראויים לשחיטה] ות"י דכיון דסימן קמא לא אהני נצטרפו ב' שלשים לשחיטה לאשוויי טריפה, **ועיי"ש** עוד סקט"ו דדן בשחט הגרים בסימן קמא, ושחט שליש בתרא בסימן ב' אי מהני או לאו.

הגרמה בוושט

ע"י רמב"ן ד"ה "ולענין" בסוה"ד דסוגיין דווקא לענין קנה, אבל בוושט אפי' הגרים משהו ושחט ב' שלשים טריפה, וכ"כ הריטב"א במתני' [אלא דברמב"ן כתב דהוי טריפה, אולם בריטב"א פ"י דהוי נבילה, **וע"י** ש"ך ס"י ל"ג סק"ה ושפ"ד שם

הארט סוגיות – מ"מ וציונים

שהאריך בזה, ואי כונת הרמב"ן לאפוקי נבילה, צ"ע דא"כ שייך הגרמה אף בוושט לענין דלא יטהרו מידי נבילה]. **וע"ע** ב"י ושו"ע סעי' י"ד דה"ה בקנה לצד הריאה נקובתה במשהו.

ע"ע סוגית הש"ס מג ב' איתמר תורבץ הוושט כו' ההיא תורא כו' **עי'** רש"י שם ד"ה "מקום" דלרב כי גמירי הגרמה בקנה הוא דגמירי אבל בוושט לא שייכא הגרמה, **ועי'** תוס' ד"ה "ואי", דלשמואל הגרים שליש תורבץ הוושט ושחט שני שליש פסול, **אולם** עי' רמב"ן שם ד"ה "הא" דהביא יש מתרצים דכי גמירי הגרמה בקנה, אבל בוושט כשיעור נקובתו [ברובו] כך שיעור הגרמתו, ודחה להאי פירושא, **ועי'** או"ש פ"ג הי"ג דפי' בתרתי אמאי גבי וושט ליכא הגרמה **א-** דשאני תורבץ הוושט דאינו מתיחס כלל לשחיטה [וכדחזינן דוושט במשהו ותורבץ הוושט ברובו], משא"כ למעלה משיפוי כובע דמתיחס טפי לקנה. **ב-** דגבי קנה לאחר ב' שליש המיעו"ב כמנח בדיקולא משא"כ גבי וושט דלא אמרינן כן דהא בעלמא לאחר שחיטת משהו דוושט כבר נעשה נבילה, ומ"מ מהני ה"נ בנידון דידן. **וע"ע** אמר"מ סק"ו מש"כ להקשות לאופן ב' ופי' באופ"א.

ע"ע רא"ש שם סי' ה', דה"ה אי שחט הוושט תחילה, ואחר ששחט רובו הגרים ושחט בתורבץ פסולה, **ועי'** שפ"ד סי' כ"ד סק"כ דהקשה דהא קיי"ל דהגרמה אינו פוסלת במיעו"ב, ועיי"ש דאין לפרש כונת הרא"ש כהריב"ש דמיעו"ב דסימן קמא פוסל עיי"ש, אלא פי' דאף לאחר שחיטת הרוב עדיין איכא חיות בתורבץ [ושאני מנקו"ה בעלמא דלאחר רוב סימן ליכא חיות כלל].

שחט ופגע בו נקב

עי' ריטב"א דפלוגת ר"י וריו"ח בגזרת דרבנן בעלמא, **אולם** עי' משמעות רש"י דהוא מדאורייתא, וצ"ל כדפי' החזו"א ג' סק"ג עיי"ש. (עוד יל"פ דשו"ט דהסוגיא בגדר ח"ק פגום אי בעי' לצרף הפגימה לשחיטה או לאו).

עי' שפ"ד סי' כ"א סק"ה דהא דנקט פגע בו נקב לאו דווקא, **אולם** עי' תבו"ש שם סק"א דנסתפק בזה [דיתכן דח"ק פגום בעי' אף לדעת השאילתות רוב במקום אחד].

עי' ביה"ל ח"ב סי' י"ח, דצ"ל דריו"ח ס"ל דלא בעי' שחיטה מפורעת [ע"ד השאילתות], **אולם** עי' אמר"מ סי' ב' סק"א דאף למ"ד דבעי' מפורעת מהני המיעו"ב לעשותו מפורעת.

שחט מן הצדדין [מתני' יט ב']

שיטת רש"י דכשירה אפי' לכתחילה, **וכן** פי' הרשב"א בתוה"ב בית ב' שער א' ואף בלא החזיר הסימנים, **אולם** עי' ר"ן דלכתחילה מצות שחיטה בצואר הוא, ומן הצדדין כשר בדיעבד, **והטעם** עיי"ש דאיכא למיחש שמא תשבר המפרקת, ותו דאיכא צער בע"ח, ובמאירי כתב משום דשמא יפגם הסכין מהפרקת.

שיטת התוס' דבהחזיר כשר בדיעבד, ובלא החזיר נחלקו האחרונים, **עי'** ב"י ושו"ך כ"ג סק"ח דפסול, **אולם** בב"ח ובמהרש"א פי' דבכל גוונא כשר בדיעבד, דאלי"כ מ"ש משוחט מן העורף. **ובדעת** הב"י צ"פ כמשי"כ הראש יוסף דפסול משום חלדה וכמש"פ התוס' לקמן כ' ב' ד"ה "מפני" לענין שוחט מלמעלה למטה.

עי' רא"ש דהשוחט מן הצדדין כשירה בלבד שיודע שחתך הסימנים קודם המפרקת, **ועי'** ב"י דה"מ בהחזיר אבל בלא החזיר אף בידע לא מהני, וכ"פ כונת התוס', **אולם** עי' ב"ח וט"ז דבהחזיר סגי אף בלא ידע דהחזרה עצמה היא הידיעה, **ועי'** ש"ך דאף לשיטת התוס' הא דלא מהני בלא החזיר הוא דווקא בסתמא, אבל בידע מהני [ולפי"ז ליכא לפרושי כונת התוס' ע"ד הראש יוסף]. **ע"ע** ב"ח שם דדקדק לשון התוה"ב דאי חתך הבשר קודם הסימנים פסולה, משום דחשינן שמא יחתך מעט מהוושט ואיפסלא משום שהייה, אולם עי' ט"ז דפל"ד.

שוחט מן העורף

ברש"י מבואר דהוי טריפה, **ועי'** ראש יוסף דפי' דלזעירי לקמן כ' ב' דבשחט מפרקת ורוב בשר נבילה, צריך לאוקמי מתני' בלא רוב בשר, ולרב הונא שם דהוי נבילה משום חלדה, ה"ה מתני', ורש"י פי' אליבא דרבא, **וכ"ה** ברש"ש. **וע"ע** רבינו יהונתן ומאירי דפי' הטעם משום חלדה ולפי"ז ודאי הוי נבילה.

עוד מבואר בסוגיין דבמחזיר סימנים כשר בשחיטה אף מן העורף, **ועי'** רשב"א הטעם דלא הקפידה תורה שתהא שחיטה מהצואר דווקא, דשחיטה בסימנים תליא, ומה"ט אף שוחט מן הצדדין כשר, **וע"ע** לב אריה דלר"א לקמן כז' ב', ס"ל שחיטה מן הצואר דווקא, ולפי"ז לא מהני אף במחזיר, ובזה פילפל ליישב שיטת הרמב"ם דלא פסק האי דינא דמחזיר סימנים. **ע"ע** רבינו גרשום דפי' מימרא דר' ינאי מאי לאו למעוטי מחזיר סימנים, דקאי אשחיטה דלא מצי למישחט מהעורף אף במהדר סימנים, **ועי'** אבן האזל פ"א משחיטה הל"ט, דבזה פי' שיטת הרמב"ם.

מצות מליקה

צורת המליקה

איפולגו אמוראי בסוגין אי מחזיר סימנים אחורי העורף או לאו, ואיליבא דמ"ד מחזיר נחלקו אי אף מחזיר, או מחזיר דווקא, **ויסוד** פלגותתם **עי'** רמב"ן ד"ה "אמר ליה", דלכו"ע לא בעי דרך שחיטה וטעמא דמ"ד מחזיר דווקא, שלא תעשה בה מעשה טריפה קודם עיקר מליקה שהיא חתיכת סימנין, ומ"ד אף מחזיר ס"ל, דבדיעבד כשר אי החזיר, **ועי'** שטמ"ק דהוסיף דס"ל למ"ד אף מחזיר מצותו למלוך שדרה ומפרקת תחילה [ולא אכפ"ל במאי דאיטרפא קודם מליקת סימנין ודרך הכשירה הוא בכך], ומ"מ אי החזיר הסימנין ומלקן לבדן כשר בדיעבד, דאף זו היא מצותה, **אולם** עי' חי' הר"ן דלמ"ד אף מחזיר ודאי עיקר מליקה בסימנין, ומ"מ כיון דכתיב ממול ערפו משמע ליה דהתורה נתנה רשות לחתוך הסימנין מאחורי העורף באיזה צד שירצה, ומבואר דמחזיר לכתחילה, **וע"ע** רשב"א ד"ה א"ל" כע"ז. **אולם** ברשב"א מבואר דעיקר הטעם דמ"ד אף מחזיר, משום דכל שאתה יכול לעשות מליקה כשחיטה אתה עושה].

ע"ע רש"י ד"ה "מחזיר", דבהחזיר הסימנין חותך הסימנין לבדן, **ועי'** ריטב"א דפי' הטעם משום דלאחר שחיטת הסימנין מתה, תו לא שייך למלוך המפרקת, **ועי'** נאות יעקב סי' ו' סק"ב שהאריך בזה הרבה. **אולם** במהרש"א פי' כונת רש"י לענין חטה"ע דכתיב "לא יבדיל" הלכך בעי' לשייר המפרקת, **ועי'** ראש יוסף דהק' דהא מצות הבדלה לא הוי אלא בסימנין וא"כ לאחר שהבדיל סימן אחד מצי למלוך המפרקת.

ועי' נאות יעקב סי' ו' סק"ו דנסתפק אי המפרקת מעיקר המליקה או דעיקר המליקה בסימנין, והאריך בראיות, ועיי"ש סק"ג דלהך גיסא דשם מליקה רק על הסימנין, **יל"פ** כונת רש"י דדינא דומלק ממול ערפו הוא רק הגבלת מקום שיעשה דרך שם מליקת הסימנין, ולכך פשיטא דאי החזיר הסימנין לא בעי' לשחוט המפרקת.

ע"ע ריטב"א דיש מפרשים דאף במחזיר חותך שדרה ומפרקת, **וכ"ה** להדיא ברמב"ן כז' ב' בשמעתיה דאשלי"ע מה"ת. **ועי'** תוד"ה מסתברא דפלגותת אמוראי לענין לכתחילה לחוד, **ועי'** נאו"י ריש סי' ו' דבע"כ ס"ל כהראשונים דאף למ"ד מחזיר מולק נמי המפרקת.

וע"ע רעק"א מש"כ ליישב קושיתם להך גיסא דמצות מליקה הוא רק בסימנין [ועיי"ש עוד כא' א' בעיקר הספק אי המליקה הוא בסימנים או אף במפרקת, ונפק"מ אי בעי' לשחוט המפרקת ע"י כהן, וכן אי מהני סכין]

פסולי שחיטה גבי מליקה

לענין דרסה וחלדה - מבואר בראשונים דכשר, והטעם **עי'** רידב"ז דדרסה אינה פוסלת שזה עיקר מצותה וכדאמרין קוצץ ויורד, ולענין חלדה משום דעיקר המליקה ע"י חלדה, שהרי בשעה שחותך המפרקת נחלד הציפורן בתוך עצם המפרקת. **ועי'** רעק"א ד"ה "בתוס", דלשיטת רש"י לקמן ע"ב דפסול חלדה הוא משום דהסכין מכוסה, א"כ גבי מליקה הציפורן ניכרת ואין הוכחה דליכא פסול חלדה].

לענין הגרמה - מבואר בסוגין דפוסל, ונתבאר בראשונים בג' אנפי. **א- עי'** רשב"א וכע"ז בתורהא"ש, דאע"ג דשאר פסולי שחיטה אינן נוהגות במליקה, מ"מ הגרמה פסלי כיון דלא הוי ממול ערפו, ומר"ה ילפינן דאף דאיכא רובא בהכשר פסלי.

ב- עי' תוס' הר"ף המובא בשטמ"ק, דקמ"ל [שמואל] דכי היכי דאמר רחמנא למשה הגרמה פסולה בשחיטה, אגמרה במליקה, **ועי'** שטמ"ק שם דלפי"ז למאן דמכשיר בשחיטה הגרים שחט והגרים, ה"ה גבי מליקה כה"ג כשר, אולם תמה שם ופליג, דפשיטא דגבי מליקה פסול כיון דליכא רוב מליקה ממול ערפו, [וכ"ה לכאוי' לדעת הרשב"א הנ"ל].

ג- עי' רא"ה בבדק הבית בית ב' שער א', וריטב"א, דשמעתין איירי בהגרים במפרקת ובהא כו"ע מודי דפסול דכותיה בשחיטה בהגרים בבשר למעלה פסול לכו"ע ואף לריב"ז, **אולם** עי' משמרת הבית שם דפליג דכה"ג לכו"ע כשר אף גבי מליקה].

ע"ע מאירי דיתכן דאף מאן דמכשר הגרים ושחט ב' שלש, גבי מליקה פסול לכו"ע דממול ערפו אמר רחמנא, ויתכן דכונתו ע"ד הרא"ה.

ע"ע בדק הבית שם דרמי [בר יחזקאל] לקמן ע"ב דל"ל פסול עיקור גבי מליקה, ה"ה דל"ל פסול הגרמה, אולם בהגרים במפרקת מודי דפסול וכדלעיל.

ע"ע רמב"ם פ"ו ממע"ק הכ"ג דלא מנה פסול הגרמה גבי מליקה, **ועי'** ליקוטי הלכות זבחים סה דהרמב"ם לשיטתו דלא קי"ל כר"ה, אולם תמה דעדיין איכא נפק"מ אף לדידן בהגרים מלק והגרים.

ע"ע רש"ש דנסתפק אי סוגיין מיירי אף בהגרים במפרקת או דווקא בסימנין, **ועי'** נאות יעקב סי' ו' סק"ג דפשיטא ליה דבמפרקת ליכא פסולי הגרמה כיון דאינה מעיקר המליקה וסוגיין איירי בהגרים בסימנין, ועיי"ש עוד דמדברי רש"י נראה שהגרים במפרקת, **וע"ע** בדה"ב שם דפי' להדיא סוגיין דהגרים במפרקת.

לענין שהייה- עי' רשב"א דפסול שהייה אינה פוסלת במליקה, **אולם** עי' רש"י לקמן ע"ב ד"ה "וכי" בסוה"ד, דמבואר דאיכא פסול שהייה, **וכ"ה** בר"ן בשם הרא"ה אלא דהוסיף דהא דלא אשמעינן סוגיין דפסול, משום דפשיטא הוא כיון דשהייה מחלקת, וכי מלק טריפה קא מלק, **ועי'** נאות יעקב י"ז סק"ד דמלשון הר"ן משמע דשהייה לא הוי פסול אלא מחלקת את המליקה. ועיי"ש דנסתפק אי כונתו דאף גבי שחיטה לא הוי פסול אלא דנתחלק השחיטה, או דגבי שחיטה הוי פסול אלא דגבי מליקה דלא נאמר פסולי שחיטה ידעין מסברא דשהייה מחלקת, ועיי"ש סק"ו.

עי' זבחים סה ב' רבא אמר שהייה בסימין שני כו' **ועי'** רעק"א בסוגיין דתמה דמוכח דאיכא פסול שהייה גבי מליקה, **ועי'** דבר אברהם ח"א ס"ב דכתב דהתם פסלינן מטעם דנתחלקה המליקה, וכונת הרשב"א בסוגיין דלא נאמר הילכתא דפסול שהייה, [ונפק"מ לענין מיעו"ק דוושט], **וע"ע** שרידי אש ח"ב עמ' רצ"ד דהאריך בישוב סוגית הש"ס זבחים סה ב'.

ע"ע ביה"ל ח"ב ס"א, ודבר אברהם שם דמההיא דזבחים מוכח דליכא פסולי שהייה בסימין שני דעוף, ותמהו לשיטת הסמ"ק דפוסל אף בסימין שני, **ועי'** דבר אברהם סק"ט דכתב ליישב דהתם מולק סימן ב' לאחר מיתה ולא שייך תו פסול שהייה, [והא דמהני מליקה לאחר מיתה כיון דאינה אלא משום הבדלה]. **עוד** כתב שם סק"ב ליישב עפ"י דברי הר"ן דפסול שהייה דמליקה הוא משום הפסק, ולפי"ז י"ל דכיון דסימן הב' אינו מהכשר השחיטה אלא משום מצות הבדלה, לא אכפ"ל במאי דאיפסק ומיטרפא, כיון דכבר הוכשרה,

ע"ע נאו"י שם מש"כ ליישב באופ"א, ומה"ט כתב לדון דאף במיעו"ב [לשיטת רש"י] אינו פוסל.

ע"ע יד יהודה סי' כ"ג סק"ב ד"ה שיטה ג"י דכתב להוכיח מההיא דזבחים, דאף דגבי שחיטה י"א דשיעור שהייה בעוף כבהמה, מ"מ גבי מליקה שיעורו כשיעור מליקה.

עי' מנ"ח מ' קט"ו, דבשהה בין מפרקת לסימנין פסול, **ועי'** נאו"י ו' סק"ג דתלוי בנידון הנ"ל אי הפסול משום הפסק או לאו, דאי הפסול משום הפסק ה"ה בין מפרקת לסימנין, ואי הוי פסול כמו שאר פסולי שיחטה לא שייך בין המפרקת לסימנין כיון דאין המפרקת עיקר המליקה, **וע"ע** חי' הגרד"ר סי' ג' דבין מפרקת לסימנין אין פוסל שהייה, ובזה ישב סוגית הש"ס זבחים דהתם איירי בכה"ג.

פסול עיקור

אופן הפסול

שיטת רש"י – ע"י ט א', לב א' ד"ה "פסק" דעיקור היינו פסוה"ג, **ובתוס'** ורא"ש פ"י כונת רש"י דאירי ששחט בסכין פגומה, **ועי'** שטמ"ק דהוסיף דיתכן דה"מ בשחט את הוושט כדרכו ופסק הגרגרת בסכין פגומה, אבל אי שחט כל הסימנים בסכין פגומה אין כאן שחיטה אלא חונק, **עוד** כתב דיתכן דה"מ בקנה אבל שחט הוושט בסכין פגומה לעולם מיקרי חונק ולא בעי להילכתא דעיקור.

ולענין שמוטת הגרגרת – ע"י תוס' כ א' דלפ"ה הוי טריפה, וכ"מ רש"י כ ב' ד"ה "ההוא", ובדף י א' ד"ה "נשמטה", **ועי'** ב"ח סי' כ"ד דהוי טריפה לחוד, והאריך בזה הביה"ל ח"ב סי' י"ז סק"ז עיי"ש, **אולם** ע"י ריטב"א כ א' דחזר כאן רש"י והודה דעיקור סימנים הוא שנעקרו ממקומם כשיטת הבה"ג, ונראה שסובר דתרי עיקור הן, ומבואר דהוי נמי נבילה **ועי'** פתיחה לפמ"ג שורש ג' כהריטב"א, ומה שלא פ"י רש"י בדף ט' כהבה"ג, משום דסובר דעיקור טריפה נמי הוי, ואין שייך לומר הטבח צריך שידע ה' שחיטה דבלא"ה טריפה.

שיטת הבה"ג – ע"י תוס' ט א' דעיקור היינו שנעקר הסימנים ממקומם, ובתוס' פ"י דלאו טריפה הוא אלא דהלמ"מ דאין שחיטה מועלת לסימן הנשמט.

ע"ע שו"ת הרשב"א ח"ג סי' שס"ז ופסקו הרמ"א סי' כ"ד סעי' ט"ו, דלדעת הבה"ג חלבו וביצים שלו כשירות [כיון דלא הוי טריפה], **אולם** ע"י בדה"ב להרא"ה בית ב' שער א', דודאי חלבו אסור אע"ג דלא הוי טריפה ומכמה טעמים, וכן משום דחלב חידוש הוא ואין לנו בו היתר אלא במי שאפשר להתיר בשרו, **וע"ע** ט"ז כ"ד סק"י דהקשה כע"ז ע"ד הרמ"א מ"ש מחלב בן פקועה דאסור כיון דל"ל תקנתא בשחיטה.

ע"ע רמב"ן שהקשה לשי' הבה"ג, שלא מצינו פסול שחיטה שאין כיוצ"ב שלא בשעת שחיטה טריפה, ומ"ש משהייה במיעו"ק דאין פוסל, **אולם** ע"י ש"ך בספר הארוך סי' כ"ד, ופר"ח שם סקל"ב ד"ל דאף לדברי הבה"ג הוי טריפה].

ע"ע רעק"א כ ב' ד"ה "ונלע"ד", דלדעת הבה"ג אי נשמט סימן השחוט בין סימן לסימן, כיון דלא הוי טריפה כשירה, ולא שייך בה תנאי דראוי לשחיטה דהא נפקא חיותא מהאי סימן.

ע"ע ביה"ל ח"ב סי' כ' דנסתפק אי נאמרה ההלכה דלא מהני שחיטה בסימנים שמוטים, או דהוא הלכה שאין הבהמה זו בת שחיטה, ונפק"מ לענין עוף וכלה"ן. [ובחבורת הרא"ג שליט"א, תלה פלוגתת הרשב"א והרא"ה לעיל לענין חלבו, וכן נידון הרעק"א בנשמט בין סימן לסימן בנידון הביה"ל הני"ל].

שיטת הרמב"ן – דעיקור היינו שנדלדלו הסימנים ברובן בדבר שעושה אותה טריפה, והלמ"מ שאם יארע לו כן בשעת שחיטה שתהא נבילה, והטעם לפי שא"א לשמוטה שתכשר בהכשר, **וע"ע** ח"י הר"ן מד א' דהוסיף דאין עיקור שלא בשעת שחיטה, משום שאפשר לאחוז בידו ולשחטן כראוי, [ע"י ר"ן א ב' בדפ"י הרי"ף דהעתיק לשון הרמב"ן בדבר שאינו עושה אותה טריפה, **אולם** ע"י ר"ן להלן דף מד דהוי טריפה, **וכן** הבי"י [הוצאת טור החדש] סי' כ"ד, ובכס"מ פ"ג הי"ד, העתיקו לשון הר"ן בדבר שעושה טריפה, **ובש"ך** בספר הארוך שם, נקט גריסת הר"ן דלא הוי טריפה, **וע"ע** בית מאיר שהאריך בזה, וצ"ע].

שיטת הרא"ה – ע"י רא"ה בבדה"ב שם, **וכ"ה** ברמב"ן בדף כ א', דעיקור היינו סימנים שנעקרו מהלחי לגמרי ובין בשעת שחיטה ובין שלא בשעת שחיטה הוי נבילה.

ע"ע ח"י הר"ן מד א' דפ"י כהרמב"ן, **אולם** ע"י ר"ן ז ב' בדפ"י הרי"ף, דפ"י מתנ"י דפסק הגרגרת דהיינו עיקור וכשי' רש"י, **ועי'** תורת יקותיאל סי' כ"ד סק"ד משי"כ ליישב.

אי נמנה בפסולי שחיטה

עי' ט אי ואמר ר"י אמר שמואל כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה כו', ומבואר דמנינן פסול עיקור בהל' שחיטה, **ועי'** תוס' וראשונים שהקשו לשי' רש"י, דאין זה שייך להלכות שחיטה, ובתוס' פי' משום ה"ט דהיינו בסכין פגומה, **ועי'** תורת יקותיאל כ"ד סק"ד דיתכן כונת רש"י דנפסקה הגרגרת אין הכונה כההיא דריש אלו טריפות, אלא דנפסקה הסימנים ממקום חיבורם בלחי, ואע"ג דהוי נבילה בלא ההלכה, מ"מ נפק"מ למיעו"ב, וכן לספק עיקור דבלאו ההלכה כשירה וההלכה חדית דפסולה וכשאר פסולי שחיטה.

עוד יל"פ כונת רש"י לפמשי"פ לקמן ל' ב' ד"ה "ויש" דטעמא דפסוה"ג נבילה משום דאיתרע מקום שחיטה ולפי"ז א"ש הא דכילל לה בהלכות שחיטה, דבלאו ההלכה לא הוי נבילה אולם עי' רמב"ן שהקשה אמאי לא מני נקו"ה]

ולשיטת הבה"ג- למש"פ התוס' א"ש, **אולם** עי' ש"ך בספר הארוך שם דלמש"פ דאף להבה"ג טריפה, צל"פ מימרא דשמואל דצריך הטבח לידע שהוא טריפה, משום דאזיל הבה"ג לשיטתו שצריך הטבח שיבדוק הסימנים לאחר שחיטה לראות אם שחט בהסימנים עקורין, ודלא כהרא"ש שלא צריך לבדוק אחרי י"ח טריפות. [ולכאוי' מבואר מהש"ך דס"ל אליבא דהבה"ג דלא נאמרה ההלכה אלא לענין טריפה לחוד, דאל"כ יל"פ מימרא דשמואל כפשוטו שצריך שיבדוק משום דהוי נבילה וצ"ב. **וע"ע** ב"ח סי' כ"ה דטעמא דהבה"ג שצריך לבדוק בסימנים עקורין, משום דאזיל לשיטתו דהוי פסולי שחיטה עיי"ש].

ולשיטת הרמב"ן- א"ש כיון דלא הוי נבילה אא"כ אירע בשעת שחיטה, לכך מנינן בהלכות שחיטה [ולמש"כ הר"ן דמעליותא דשלא בשעת שחיטה דמצי לאחוז הסימנים בשחיטה צ"ב דא"כ שייך האי פסולא אף שלא בשעת שחיטה.

ולשיטת הרא"ה- **עי'** בדה"ב שם דהא דמני לה מהלכות שחיטה טפי מנקו"ה, י"ל דנקו"ה הוא פסול ניכר בגופו של סימן, אבל כאן הרי הסימן שלם בגופו אלא שנעקר ממקומו והוא דבר שיש לטעות בו והוא במקום שחיטה, לכך חשיב לה בהלכות שחיטה, **וע"ע** ספר החינוך מ' תנ"א, דמלבד ארבעה דברים שזכרנו שצריך כל שוחט לדעת חייבו חכמים ז"ל לדעת דבר חמישי, ואעפ"י שאינו מהל' שחיטה כו' והוא איסור הנקרא עיקור.

עיקור בעוף

עי' כ א' תני רמי בר יחזקאל אין עיקור בעוף כו' ושו"ט אי דווקא אליבא דמ"ד אשל"ע מה"ת, או דווקא אליבא דמ"ד ישל"ע, ולרבין בר קיסי לא אמרן אלא גבי מליקה, **ועי'** רמב"ן דף ט שהקשה לשי' רש"י דעיקור היינו פסוה"ג מאי ס"ד להכשיר גבי עוף, **ועי'** ריטב"א דכאן חזר רש"י והודה לשי' הבה"ג וכדלעיל **[וע"ע** רש"י כ' ב' ד"ה "ההוא" דמשמע דפי' האי שמעתא דנשמטה הסימנים כהבה"ג, **וע"ע** תורת יקותיאל כד סק"ד, דפי' לפ"ד דאין עיקור בעוף לענין דלא הוי כשאר פסולי שחיטה, נפק"מ לענין מיעו"ב, וספק בשחיטה.

עי"ע תוס' שם, דלשי' הבה"ג א"ש דס"ד דגבי עוף ל"ל הילכתא דעיקור, וכן גבי מליקה, **אולם** לפרש"י דשמוטה הוי טריפה הקשו מאי ס"ד להכשיר גבי מליקה, ואמאי תלוי אי אלש"ע מה"ת או לאו, **ועי'** ראש יוסף בשם המגיני שלמה דתי' דחילוקא דעוף מבהמה, הוא לענין לטהרה מידי נבילה לחוד. **ועי'** קה"י [הנדמ"ח] סי' ו' סק"ה, דתי' ע"ד הרמב"ן להלן דאיירי דנעקרו סימנים ע"י אדם.

עי"ע רמב"ן שם, דפי' דאע"ג דשמוטה הוי טריפה, מ"מ למ"ד אשל"ע מה"ת היכא דפסק וחתכן הוי כנחירה ומהני. **ולמסקנת** הגמ' דכשר רק למ"ד ישל"ע פי' בתרתי, **א-** דאיירי דשחט הסימנים ובשעת שחיטה נעקרו ממקומן, דנבילה לא הוי דלא גמירי בה הילכתא דעיקור, ומ"מ טריפה הוי. **ב-** דאיירי שחתכו בסכין בראשו וניתק הסימנים מהלחי דמהני, כיון דמקום שחיטה הוא וכשוחט בסימנים דמי, ומה"ט אף טריפה לא הוי. [ולאופן ב' יל"ד אי בשוחט סימנים שנעקרו, אי הוי נבילה כבהמה או

לאו]. ולרבין בר קיסי דדוקא גבי מליקה אין עיקור, אף טריפה לא הוי דכבר איטרפא קודם לכן, וחיבור סימנים ללחי מה יועיל בו.

ולשיטת הרא"ה, דאף אי נעקרו קודם שחיטה דהוי נבילה כנקו"ה, הא דעוף שאני עי' בדה"ב שם, וכ"ה ברמב"ן דאירי דנעקרו עיי' אדם וכשר דזו היא שחיטתו, כשם שהקלה עליו תורה דאינה טעון אלא סימן אחד. ולמ"ד דאין עיקור במליקה מתפרש נמי בכה"ג, דאי נעקרו מכחו אף זו היא מצות מליקה.

ע"ע בדה"ב בית ב' סוף שער א' דלמ"ד אין עיקור סימנים בעוף כל דכן דליכא הגרמה כלל, ועי' משמרת הבית שם דהאריך לתמוה, ופי' טעמא דאין עיקור בעוף, משום דשחיטה בסימנים עקורים שרא ביה רחמנא, וע"ע ר"ן כ' א' כהרשב"א. [ובדעת הרא"ה יל"פ, למש"פ ריש שער א' [הובא לעיל], דהא דאין עיקור בעוף, דוקא אי נעקר מכח אדם דזו היא שחיטתו, ולפי"ז בע"כ דוקא הגרמה ליכא דאל"ה לא הוי מקום שחיטה, אבל לענין שאר פסולין יתכן דנהגי אף בעוף].

שמוטת הגררת בעוף

עי' ברייתא י' א' דנשמטה הגררת ואח"כ שחט את הוושט פסולה, וצ"ב אמאי לא סגי בשחיטת סימן השני דהא מיירי בעוף, ונתבאר בכמה אנפי, **עי'** רש"י דפי' דהוי טריפה, ולהך גיסא דמודה רש"י לעיקור דבה"ג, הא דלא פי' דהוי נבילה, עי' גרי"ז כ"ד סקל"ה, די"ל דלא נאמרה ההלכה דלא מהני שחיטתה, אלא בסימן השמוט לחוד, ולכך סימן הב' שהוא שלם מהני לטהרו. **לשיטת** הבה"ג דשמוטה לא הוי טריפה, עי' תוס' דף ט' דפי' דאף עוף שהכשרא בסימן אחד אי נשמט האחד אין שחיטה מועלת בשני, ועי' רשב"א תוה"ב בית ב' סוף שער א' דבעי' שיהיו שני הסימנים ראויין לשחיטה, ואפי' לראב"א עיי"ש, ועי' ביה"ל ח"ב סי' כ' סק"א דחלוקין התוס' והרשב"א בגדר ההלכה אי נאמרה דבהמה זו לאו בת שחיטה או על הסימנים עיי"ש **ע"ע** מאירי לב א' דכתב דבנשמטו הסימנים לגמרי דאין שום דבר מעמידן, ודאי הוי טריפה אף לשי' הבה"ג, ובזה פי' ברייתא דנשמטה הגררת עיי"ש.

שיטת הרמב"ן, עי' רעק"א כ"ד סעי' ט"ו [הנדפס בהשמות סוף הל' טריפות] דכיון דהטעם דאין הסימן ראוי לשחיטה משום דמדנדנן מחמת העיקור, לפיכך ה"מ סימן השמוט אבל סימן הב' שפיר מהני ליה שחיטה, וברייתא מתפרשא לענין טריפה לחוד עי"ד רש"י, **אולם** צ"ע ממש"פ הרמב"ן דעיקור תנינא ממתני' דהנוחר ונמעק, א"נ בברייתא נשמטה הגררת טריפה, ומבואר דמפרש פסולה דברייתא משום עיקור דהוי נבילה.

ולענין ספק שמוטה דמבואר בברייתא שם דהוא ספק בשחיטה, עי' ביה"ל ח"ב סי"ז דהקשה לשי' רש"י [להסוברים] דשמוטה לא הוי אלא טריפה, אמאי חשיב ספק בשחיטה. **ועוד** יל"ע לשי' הרא"ה דהוי נבילה לאו משום הלמ"מ, אמאי חשיב פסולי שחיטה.

סוגית הגמ' מד א'

עי' מד א' תורבץ הוושט כו כל הסוגיא. **לשיטת** רש"י להך גיסא לעיל דשמוטת הגררת לא הוי טריפה, מתפרשי שו"ט דהסוגיא לענין טריפה לחוד, ואהא מסקינן דבכולו הוי טריפה בכל גוונא, וברובו ה"מ בכח אבל בנחת לא הוי טריפה, ולהך גיסא דרש"י מודה לבה"ג דבשעת שחיטה נבילה, קושית רב פפא מתפרשא לענין נבילה, ובהא מחלקינן בין כולו לרובו, וחילוקא דבנחת ובכח, הוא לענין טריפה לחוד, ושורש החילוק עי' חי' הרשב"א שם ובתוה"ב בית ב' סוף שער א', דהיכי שנעקרו כאן מעט וכאן מעט, זה ודאי מוכיח שנעקרו בכח ואפי' אותו מיעוט המחובר ממנו אל הלחי אינו חיבור יפה והרי הוא כאילו נעקר כולו ואינו חוזר לברייתו.

שיטת הרמב"ן כרש"י דלמסקנא אי נעקרו רובן ומיעוטם קיים כשר, ואי נעקרו בכל ההקף שלהן כאן מעט וכאן מעט, שלא בשעת שחיטה טריפה, ובשעת שחיטה נבילה, וחילוקא דנעקר בכח מבנחת יל"פ עי"ד הרשב"א הני"ל [ואי נעקרו כולן לכאן אפי' בנחת אסורה]. **וע"ע** תורת יקותיאל כד סק"ד, דלפום האי טעמא מסתברא דהא דמחלקינן אי נעקר בכח או לא, ה"מ שלא

בשעת שחיטה דהנידון לענין טריפה, אבל בשעת שחיטה נעשה נבילה משום שאינו שוחטן יפה, לכאוי לא שנא ובכל גוונא נבילה.

שיטת הבה"ג הא דאקשינן מדרב פפא, **עי'** תוס' ורשב"א דף ט א' דאע"ג דלא הוי טריפה, מ"מ לא תהני לה שחיטה, ואהא פרקין דה"מ כולו אבל רובו לא נאמר הילכתא דעיקור. והא דאקשינן מרבה בר בר חנה, **עי'** תוס' ותוהרא"ש מש"פ לספרים דגרסי מעיקרא הא דאדלדול אדלדולי, ולפי"ז אי ניטל בנחת ל"ש כולו ול"ש רובו לא הוי טריפה, ובניטל בכח הוי טריפה בכל גוונא.

ועי' שפי"ד כ"ד סקכ"ה דלפי"ז לא שייך סברת הרשב"א דבנעק בנחת שרי משום דהדר ברי, דהא לבה"ג אף בניטל כולו ל"ה טריפה עיי"ש.

ע"ע תוה"ב שם דהא דאמר שמואל סימנים שנדלדלו ברובן טריפה לשי' הבה"ג, לאו טריפה ממש קאמר אלא אסורים קאמר, ולפי"ז מבואר דאף בנעק ברובו אי הוי בכח פסול משום הילכתא דעיקור, ובכולו מבואר שם דאסור בכל גוונא [ומה"ט אסרינן רובו בכח דחשיב כאילו ניטל כולו], **ועי'** בדה"ב ריש שער א' שם דהקשה דא"כ מ"ש נדלדלו ברובן ולא נדלדלו עיי"ש.

שיטת הרא"ה, **עי'** בדה"ב שם דאי נעקרו כולן הוי נבילה אף שלא בשעת שחיטה, ואי נעקרו רובן ל"ה אלא טריפה, וה"מ דאיפרוק איפרוקי אבל אי מיעוטן קיים במקום אחד כשירה.

ע"ע שו"ע כ"ד סעי' ט"ז, דנעקרו כולו אסור בכל גוונא ובנשתייר בו משהו, תלוי אי המיעוט במקום אחד או לאו, ולמש"פ סעי' ט"ו כהבה"ג, צ"ל ע"ד הרשב"א הנ"ל, וכמש"כ הש"ך ושפי"ד שם. **ע"ע** שיטת הר"מ ורי"ף שם והאריכו בזה הפוסקים.

ע"ע שו"ע סי' כ"ד סעי' ט"ז דה"מ כשנעקרו רובו אבל נעקרו מיעוטו כשר, **ועי'** ב"ח שם ד"ה "פסק", דה"מ שלא בשעת שחיטה אבל בשעת שחיטה פסול אפי' במשהו, ועי' ט"ז סקי"א דהאריך לתמוה דל"ש, **ועי'** ש"ך סקכ"ג דאע"ג דליתא לחילוקא דהב"ח מדינא, מ"מ פסלינן משהו בשעת שחיטה מכח המנהג, וחשינן שמא ינקב הוושט. **ועי'** תורת יקותיאל שהאריך בזה.

וע"ע תבו"ש כ"ד סקכ"ז דאף אי מנהגנו להחמיר בשאר פסולין אפי' במשהו, מ"מ גבי עיקור כשר כיון שמעשה השחיטה נעשה כתיקונה, ועיקור משהו לא שמיה עיקור, משא"כ שאר פסולין דמיעוט מהשחיטה נעשה בפסול.

ע"ע רמ"א סעי' ט"ו דנוהגים להטריף עיקור במיעו"ק, **ועי'** משב"ז סקי"א ונקוה"כ שם, דדברי הרמ"א מתפרשין ע"ד הב"ח דבשעת שחיטה פוסל אפי' במשהו, ובש"ך שם פי' לפ"ד עיי"ש, **וע"ע** תבו"ש שם דפי' כונת הרמ"א בשוחט בסכין פגומה.

עיקור במיעו"ב

עי' תוס' ל ב' משמיה דהריב"ם דאי לאחר ששחט הרוב, עקר המיעו"ב כשר כיון דלא הוי בדרך שחיטה, **ועי'** דרישה סי' כ"ג דיתכן דאף לרש"י דמחמיר בהגרמה, מודה בעיקור דכשר, דהא שמוטה גמורה לא הוי טריפה [וקילא מהגרמה]. וכן כתה בשו"ת הרשב"א סי' שס"ז עיי"ש לשונו.

ע"ע ב"ח סי' כ"ד דווקא עיקור דהבה"ג כשר לאחר ששחט רובו, אבל בסכין פגומה הוי נבילה. **וע"ע** רמ"א דנוהגין לפסול בין במיעו"ק ובין במיעו"ב.

שמעתא דתערובת

טעימת קפילא

צו ב' מתני' ירך שנתבשל בה גיד הנשה כו' **עי'** להלן צו ב' אמר רבי יוחנן כל איסורין שבתורה כו' **ועי'** תוסי' שם ד"ה "כל" דשיעורו דבשר בלפת הוא בס', **אולם** עי' רש"י שם ד"ה "כל" וד"ה "משערין" דמבואר דבצל וקפלוט הוא פחות מס', ולפי"ז בע"כ דבשר בלפת דהוא פחות מבצל וקפלוט, הוא פחות מס'. **ועי'** מלא הרועים שם ע"ד התוסי' משי"פ לפי"ז אמאי קאמר ר"נ גיד בס'.

ע"ע רש"י פט ב' ד"ה "אס" דמבואר דהוא בס', **וכ"כ** מלא הרועים לדקדק מלשון רש"י במתני', **אולם** עי' תפא"י דדקדק להיפוך. **ע"ע** מאירי במתני' דהוא פחות מס', **וע"ע** פי' ר"ג ולהלן צו ב' וצ"ב.

עי' רש"י ד"ה "כבשר" דהך שיעורא הוא הלל"מ, **ועי'** רעק"א דהק' דהא רש"י ס"ל דטעם כעיקר לאו דאורייתא ומה שיך הלל"מ, **ועי'** חת"ס דתי' דמירי בנימוח האיסור, דמודה רש"י דהוי דאורייתא. **ועי'** חזו"א סי' כ"ז סק"ב דהוסיף להקשות ממסקנת הש"ס צט א' דמבואר דשיעור ס' מדרבנן.

עי' פרי"ח סי' צ"ח סק"ז, דגיד עם בשר חשיב מין במינו, **ועי' חו"ד סי' צ"ח סוסק"ח** דמדקאמר רש"י דשיעורו מדאורייתא מבואר דחשיב מין בשא"מ, ועיי"ש מש"כ לדקדק לפי"ז דברי התוסי' ד"ה "עד". **אולם** עי' פלתי סי' צ"ח סוסק"ד דהכריח דלרש"י הוה מב"מ, דהא שי' רש"י דמבשא"מ לא סגי בס' בלא קפילא [היכא דאי' קמן], א"כ אמאי סתם לעיל פט ב' דגיד שיעורו בס', ובע"כ דחשיב מב"מ.

ולהך גיסא דשיעור בשר בלפת פחות מס' בע"כ דחשיב מבשא"מ, ולפי"ז מבואר דבליכא טעמא סגי אף פחות מס', וצ"ע משי' רש"י להלן צח א' ד"ה בס', דטעמא בלא ס' לא מהני.

גדרי קפילא

צו א' רבין בר רב אדא אמר כו' ואמר להו ליטעמיה קפילא ארמאה, נחלקו הראשונים אי טעימת קפילא דווקא או לאו, ובתרת' **א-** בגדר נאמנות הקפילא. **ב-** אי אסרה תורה טעם הנרגש לקפילא לחוד או דווקא טעם הנרגש לרוב בני אדם.

שיטת רש"י- דטעם הנאמנות משום מסל"ת, ולפי"ז הא דאצרכוהו קפילא לכאוי' משום דטעם שאינו נרגש לרוב בני אדם חשיב טעם, ולכך בעי' בדיקת אומן, וכן מבואר בסו"ד הרשב"א במש"כ "ורש"י ז"ל לא פי' כן", ולפי"ז ה"ה גבי תרומה בעי' טעימת כהן אומן, [ולמש"כ הפמ"ג להלן בד' הרא"ש דבעי' תרוייהו משום נאמנות אע"ג דהוי תרת' דסתרי, יל"פ כן אף בכונת רש"י].

שיטת התוסי', רא"ה בדה"ב בית רביעי ש"א עמ' ט"ז, ור"ן דטעם הנאמנות משום דאין משקר שלא יפסיד אומנותו, **ועי' ש"ך סי' צ"ח סק"ב** במוסגר בשם מוהר"ג דלפי"ז דווקא באינו מסל"ת, דבמסל"ת ל"ש לא מרע אומנתיה, **אולם** עי' לשון הר"ן "לאו דווקא במסל"ת" דמשמע דה"ה במסל"ת נאמן, **וכ"כ** לדקדק בשפ"ד סק"ב עיי"ש. ולפי"ז גבי תרומה דלי' חשש משקר גבי ישראל ל"ב קפילא.

שיטת הרשב"א- **עי'** תורת הבית בית רביעי ש"א עמ' טז ב', דבאיכא קפילא מהימן אף בלא מסל"ת ומשום דלא מרע אנפשיה ולא משקר, ובמסל"ת מהימן אע"פ שאינו אומן, **וכ"ה** בטור סי' צ"ח. **וע"ע** רשב"א שם ובשמעתין דלעולם טעם שאינו נרגש לכלל הטועמים אינה טעם ולא אסרה תורה.

שיטת הרמב"ם- **עי' פט"ו ממאכ"א ה"ל**, **ועי' ב"י** דנראה דעל כל נכרי סומכים אע"פ שאינו קפילא, וקפילא דקאמר לאו דווקא, וכן אינו מצריך שיהא מסל"ת, **ועי' ב"י** הגר"א סי' צ"ח סק"ה הטעם משום דהוא מילתא דעבידי לאגלווי, ולא דמי לביצים דפסק הר"מ פ"ג הי"ח דאין עכו"ם נאמן עיי"ש. **ע"ע** ב"י הגר"א שם דמשמע דאף לד' הרמב"ם בעי' קפילא משום הכרת הטעם, ודלא כב"י.

שיטת הרא"ש- עי' טור, ונחלקו הפוסקים בכונתו, **בב"י** כתב דאין מפורש בדברי הרא"ש אלא לענין דבעי' מסל"ת אבל לענין דבעי' קפילא בדווקא אין הכרע, **אולם** בט"ז ודרישה שם פי' דבעי' תרוייהו קפילא ומסל"ת כרש"י, והא דבעי' נמי קפילא, **עי' ש"ך** סק"ב משמיה דמוהר"ג, ושפ"ד שם.

ע"ע שו"ע סי' צ"ח סעי' א' דפסק דבעי' שלא ידע שסומכים עליו, **עי' ש"ך** סק"ב דדעת הב"י דמסל"ת נאמן בלא קפילא וקפילא נאמן בלא מסל"ת, **אולם** עי' ב"י הגר"א סק"ה דמדהשמיט השו"ע קפילא משמע דס"ל כד' הרמב"ם דלא אמרו קפילא אלא לענין שיהא בקי בהכרת הטעם ולעולם בעי' קפילא.

נאמנות מסל"ת

להסוברים דסגי במסל"ת לחוד, **עי' בדה"ב** שם, ותרומת הדשן סי' ע"ט, ושו"ך צ"ח סק"ב דהקשו היכי מהני והא אין מסל"ת נאמן אלא בעדות אשה, **ובתרו"ד** שם תני' דס"ל כשי' רש"י דטעם כעיקר מדרבנן, ובדרבנן מהימנין ליה במסל"ת, **ועי' כו"פ** דהק' דא"כ גבי בב"ח דטכ"ע דאורייתא כדלהלן קח א' ליכא להימניה, והיכי מהימנין גבי קדרה שבישל בה בשר, **ועי' מלא** הרועים צז א' ד"ה תוד"ה אבל. **ע"ע** ש"ך שם דהק' לשי' הרשב"א דטכ"ע דאורייתא אמאי ס"ל דמסל"ת מהימן.

ע"ע ריב"ש סי' תל"ג דהכא שאני דלא אתחזק איסורא, **ועי' ש"ך** ושפ"ד שם משה"ק, ועיקר הא דל"ח איתחזק כ"מ בחו"ד סי' צ"ח סוסק"א, **אולם** עי' חי' הרעק"א ד"ה "טעים" דנקט בפשיטות דחשיב אתחזק, ומש"ה הק' היאך נאמן כהן גבי תרומה, הא הו"ל ע"א במקום חזקה.

ע"ע ש"ך ובי' הגר"א סק"ב דנאמן משום דהוה מילתא דעבידא לאגלויי.

ע"ע כו"פ סק"ב דתני' דכיון דטעימת איסור [בלא אכילה] לא אסירא אלא מדרבנן, הלכך סמכינן אעכו"ם לענין טעימה, ותו מצי למיטעם ליה ישראל, ומהימן אף לגבי אכילה, **ועי' שפ"ד** שם. **ועי' חת"ס** דהק' דהא בב"ח הוי איסוה"נ ופשיטא דאף טעימה אסורה מדאורייתא. **ועיקר** דברי הכו"פ דסגי בטעימה לחוד, **עי' ט"ז** ומשב"ז סק"ב.

ע"ע ט"ז סק"ב דתני' דכיון דלא בעי' עדות גמורה, וסגי בהוכחה לחוד, לכך מהני אף מסל"ת, **ועי' חו"ד** שם דה"מ היכי דליכא תורת הגדה בב"ד אבל באיכא תורת הגדה בב"ד כגון גבי שבויה אע"פ דעד אחד נאמן, מסל"ת אינו נאמן דהוי עדות גמורה, ועי"ש עוד דהיכא דאיתחזק איסורא מ' סל"ת אינו נאמן כמו גבי ע"א. **ע"ע** מנחת כהן ח"א פ"ז תמצית השיטות.

טעימא בזה"ז

עי' רמ"א סי' צ"ח ס"א דאין נוהגים עכשיו לסמוך אעכו"ם וטעמא דמילתא. **א- עי' ב"ח** בשם האגור משום דיש סוברין דבעי' נמי מסל"ת ולא משכח"ל בזה"ז מסל"ת, וגם אינו מצוי בכל שעה שמצטרף עי"ש. **ב- עי' גליון** הרעק"א משום דמחמרין כל השיטות ולא משכח"ל מסל"ת ואומן כאחד דהוא תרתי דסתרי, **ועי' מטה** יהונתן שהקשה דאכתי משכח"ל דיטעמנו לשני עכו"ם, לקפילא בלא מסל"ת, ועכו"ם שהוא מסל"ת. **עוד** יל"ע למש"כ ה"ז סוסק"ב דאם יודע הגוי שסומכים עליו בדבר אחר לא לענין איסור והיתר, מיקרי נמי מסל"ת, א"כ משכח"ל לכאוי' מסל"ת ואומן כאחד בכה"ג. **ג- עי' שפ"ד** סקכ"ט דחוששין לשי' רש"י [להלן] דבעי' שישים אף באיכא קפילא, **וכ"ה** כע"ז בגליון מהרש"א ע"ד הש"ך סקכ"ט. **ד- עי' רדב"ז** פט"ו ה"ל דאין כל הזמנים שוים בטעם ולא כל האנשים, ושמא בזמנים הקודמים היו בקיאים. **[וע"ע** כע"ז בפתחי תשובה צ"ח סק"ג משמיה דהפמ"ג לענין לחיכה בלשון בזה"ז].

ונפק"מ להאמור לענין טעימת תרומה ע"י כהן, דבב"ח משמיה דהאגור מבואר דמהני, **וכ"ה** מסקנת הש"ך סק"ה, וגליון הרעק"א שם, **אולם** עי' לבוש הובא בש"ך שלא מהני, ולמש"כ השפ"ד הנ"ל לפרש כונת הש"ך סקכ"ט דחיישינן לשי' רש"י, צ"ע אמאי גבי ישראל לא חיישינן כמבואר בש"ך, **וע"ע** ש"ך צ"ו סק"ה גבי צנון דמבואר דלכתחילה אין לאוכלו על סמך טעימה וצ"ב. **ע"ע** בכור שור דף צז דכתב לדקדק מדברי הרמ"א סי' מ"ב סעי' ג' דלא סמכינן אפי' אטעימה דישאל, **ועי' משב"ז** סי' מ"ב סק"ב מש"כ לחלק.

קפילא בליכא שישים

צא א' אמר רבא אמור רבנן בטעמא כו' **עי'** שפ"ד סי' צ"ח סק"ד דמצינו ד' שיטות בזה, **א-** **שי'** רש"י להלן צח א' ד"ה "בס" דאף כי ליכא טעמא בעי' שישים, כמבואר להלן צט א' גבי גריסין. ודינא דקפילא הוא לחומרא דאף באיכא שישים לא סגי [היכי דאיכא קפילא קמן], ולמש"כ התוס' צ"ט שם ד"ה "אין" בדעת רש"י דאיירי בהסיר הגריסין מן העדשים מבואר דהנידון אף בליכא ממשות גוף האיסור אלא טעם לחוד. **ועי'** רא"ש ור"ן בסוגין ורשב"א צח א' דהקשו מלישנא דסמכין אקפילא דמשמע דסגי בקפילא לחוד.

ועי' רמב"ן צח א' ד"ה "כל איסורין" דלפרש"י הא דקאמר רבא בשמעתין אמור רבנן בקפילא דמבואר דסגי בקפילא לחוד, היינו בקדירה שבישל בה בשר דליכא למיקם עלה בשישים [משא"כ כילכית באילפת דגוף האיסור פלט הטעם], **וכ"כ** האור גדול סי' נ"ט להוכיח מדלקמן קיא ב' גבי קערה שמלח בה בשר [ועי' ראש יוסף שם], **ועי"ש** עוד דהוסיף לדקדק מלשון רש"י בשמעתין ד"ה "ליטעמיה" דפי' ואשמועין כו'.

וטעם החילוק, **עי'** יד יהודה צ"ח סק"ג דגבי קדירה כיון דאין מטעמת כשיעור גופה, ומ"מ החמירו חז"ל לשער כנגד כולה בהא מודה רש"י דמהני קפילא לחוד, **ועי"ע** ראש יוסף ואור גדול שם שפי' באופ"א, ולפי"ז אי"ש לישנא דרבא דסמכין אקפילא, **אולם** עי' אור גדול דכתב לדקדק מדברי הרא"ש הנ"ל דאף גבי קדירה בעי' לרש"י שישים עיי"ש.

עי"ע יד יהודה שם דנטה לפרש דגבי בב"ח לכו"ע סגי בטעמא לחוד כיון דמהות איסורו משום טעם, וא"ש ברייתא דקדירה שבישל כו' דסמכין אקפילא לחוד, **וכן** דקדק לשון רש"י ע"ב ד"ה "דאיסורא", ודחה.

עי"ע ראשונים הנ"ל דהקשו היכי יליף רבא מר"י הא ר"י לא קאמר אלא לחומרא, **ועי'** יד יהודה ואו"י הנ"ל דכתבו ליישב דאליבא דר"י מודה רש"י דסגי בפחות מס', דר"י אזיל לשיטתו לק' ע"ב דכל איסורין שבתורה משערין בבצל וקפלוט ול"ל שיעור שישים כדפרש"י שם אלא תלוי בנתינת טעם לחוד, הלכך בלי' טעמא לחוד סגי. [וכ"ד רש"י הוא לדין דבעי' שישים]. **ועיקר** דברי רש"י עי' לקמן בשמעתין דזרוע בשילה אי הוי דאורייתא או דרבנן.

ב- שיטת הרמב"ן ורשב"א צח א', ור"ן בשמעתין דהיכא דגוף האיסור מעורב בתבשיל לא מהני קפילא, וביותר משישים לא בעי' קפילא, והיכא שלא נתערב גוף האיסור אלא פליטתו בלבד בהא סגי בקפילא אף בפחות משישים, **ועי'** ר"ן ותוה"ב ב"ד ש"א עמ' א ע"ב דביארו החילוק דבלא נתערב גוף האיסור כיון דלא ידעין כמה נפיק מינה, בהא כי איכא קפילא סמכין עליה דמאי דנפיק מינה בטל בשישים, ולכך מהאי טעמא ה"ה היכא דנמחה מגוף האיסור ואין אנו יודעים שיעור האיסור סמכין בהא אקפילא, **אולם** עי' פרישה סי' צ"ח דנסתפק לדי' הרמב"ן אי דוקא בנמחה מעט דלא ידעין השיעור או אף בנמחה כל האיסור מהני קפילא, **ולהך** גיסא מבואר דלא כהר"ן דאף בידעי' דליכא ס' כנגד הטעם סגי בקפילא, ולפי"ז הא דחלוק טעמא מגוף האיסור, יתכן דגבי טעם כיון דלא נרגש טעמו תו לא חשיב טעם כעיקר, משא"כ היכא דגופו קיים.

ובעיקר דבריהם אמאי לא סמכין אקפילא בלא ס', **א-** **עי'** לשון הר"ן משום דחכמים השוו מידותיהן לשער כל איסורין שבתורה בשישים [וכ"כ החזו"א סי' כ"ז סק"ב בד' רש"י]. **ב-** **עי'** ב"ח ריש סי' צ"ח משמיה דהאגור דאין לסמוך אעכו"ם כיון שעל הרוב, האיסור נרגש בפחות משישים וחיישין דמשקר. **ג-** **עי'** חו"ד סי' צ"ח סק"ג דס"ל דדינא דס' אינו משום ביטול הטעם אלא גזרת הכתוב דבעי' ביטול בס' ולא סגי ברוב. **ועי"ש** דזה פי' כונת הרמ"א סעי' ב' דמב"מ אין תלוי בטעמא אלא בשמא. **[ועי"ע** חת"ס צח ב' דכ"פ בשי' רש"י עיי"ש].

ועיקר הנידון אי שיעור ס' מהלכות ביטול או משום ביטול הטעם, נתבאר בסוגיות דלהלן וכמה נפק"מ בדבר, ולכאוי' תלוי בנידון הראשונים באיכא טעמא יותר מס' איסור מדאורייתא או מדרבנן, **עי'** רש"י צח א' ד"ה "ושניהם" **וש"ך** סי' צ"ח סק"ט בשם האו"ה, **וגליון** רעק"א שם בשם הר"ן, **ועי"ע** פתיחה לפמ"ג ח"ג פ"א, **וחו"ד** סי' צ"ח סק"ז. **ועי"ע** להלן בד' הרמב"ם.

ומצינו כמה נפק"מ **א-** לענין ישראל, דבאגור איתא להדיא דישאל מהימן אף בפחות מס', **ובחו"ד** סק"ב מבואר דאף גבי ישראל בעי' ס', **וכ"ה** בפרישה סק"ז בד' רש"י. **ב-** **עי'** תוה"ב ב"ד ש"א עמו' י"ח דנסתפק גבי גיד שנמחה גופו אי בעי' שישים

או דסגי ברוב כיון דאינו נותן טעם [כדקיי"ל אין בגידין בנו"ט], **ועי'** שו"ע סי' ק' סוס"ב דפסק דבעי' ס', **ובפר"ח** שם **ובחו"ד** סי' צ"ח פי' דהרשב"א לשי' בשמעתין דלא סגי בקפילא לחוד אלא בעי' ס', **אולם** עי' פמ"ג משב"ז סק"ו דתמה דטעמא דהרשב"א בשמעתין משום דתלין דמשקר, וגבי גיד לא שייך האי טעמא. **ג- עי'** או"ה כלל כ"ד דשני איסורין דהם משם אחד אפי' אין טעמן שוה מצטרפין לאסור ובעי' ס' כנגד כאו"א, **ועי'** חו"ד סי' צ"ח סק"ח וצ"ב סקט"ו דפי' דאזיל לשיטתו דס"ל כשי' הרמב"ן בסוגיין דדינא דס' הוא משום ביטול האיסור ולא משום ביטול הטעם ולכך לא סגי בקפילא, הלכך גבי שני איסורין אף אי נתבטל טעם אחד מהם, אסור דכיון דנצטרף לחבירו בעי' ס' כנגד כאו"א. **[אולם** עי' חי' הגר"ח פי"ד ממא"כ ה"ו דפי' האו"ה לענין בב"ח באופ"א עיי"ש]. **ובעיקר** דברי האו"ה **עי'** חו"ד סי' צ"ח סוסק"ח הנ"ל דכן כתב לדקדק מד' התוס' צו ב' ד"ה "ואם".

ג- שיטת תוס' להלן צט א' ורא"ש סי' כ"ט, דמהני קפילא בכל גונא ל"ש אי האיסור בעין ל"ש אי הוציא האיסור, וההיא דגריסין דאין נותן טעם, היינו אינו נותן טעם בידוע, שלא טעמו כהן, הלכך משערין בשישים, אבל אי טעמיה מהני אפי' פחות משישים.

ד- שיטת הר"מ, **עי'** ב"י ופמ"ג שפ"ד סק"ד דדקדקו לשונות הר"מ דלעולם משערין בנותן טעם לחוד בא"י למיקם אטעמא ואף באיכא ס' לא סמכין אלא אקפילא, ולא נאמר שיעור שישים אלא בלי' למיקם אטעמא. **ועי'** או"ג סי' נ"ט מש"כ להק' מברייתא דגריסין עיי"ש.

ובעיקר דברי הר"מ, **עי'** פט"ו ממאכ"א ה"ד ה' דמבואר דגדר שישים במב"מ משום ביטול האיסור דבעי' שיאבד דבר האסור מעוצם מיעוט, וצ"ב דא"כ אמאי גבי מבשא"מ סגי בטעמא ולא בעי' ס' לביטול האיסור, ויתכן דע"י ביטול הטעם חשיב כביטול האיסור, **וע"ע** חי' הגר"ח ה"ל תרומות פי"ג ה"ט דפשיטא ליה דגדר ס' גבי מב"מ הוא משום ה"ל ביטול ומספק"ל לענין מבשא"מ. מעוצם מיעוט.

עי' שו"ע צ"ח ס"א, **ועי'** ש"ך סק"ד דמבואר כד' הר"מ **אולם** עי' בי' הגר"א סק"ז דאין הכרע, ויתכן כד' תוס' ורא"ש. **ע"ע** חו"ד סק"ב דמדברי השו"ע סי' ק' ס"ב גבי גיד שנימוח דבעי' ס' [הובא לעיל] מבואר דפסק כד' הרמב"ן, ועיי"ש עוד סי' ק' סק"ז, **וע"ע** משב"ז סי' ק' מש"כ לחלק.

עוד נידונים

- **יל"ד** חתיכת איסור שנפלה לתוך מינו ושאינו מינו [וכגוונא דמתני' גיד שנתבשל עם גידין ורוטב] אי מהני טעימת קפילא בשא"מ אף למינו, או דילמא דמב"מ לעולם לא בטיל אלא בס', ולד' הרמב"ן דע"י קפילא אמרינן דאיכא ס' כנגד הטעם יהני בני"ד אף למינו.
- **ע"ע** חי' רעק"א דהקשה למאי דקיי"ל חתיכה נ"נ אף בשאר איסורין א"כ לא משכח"ל טעימת קפילא בתבשיל של תרומה [וה"ה בשאר איסורין] דהרוטב הנבלע בחתיכה נ"נ וכשחוזר ונפלט לקדירה הוי מב"מ דבעי' ס' עיי"ש. **ועי'** חו"ד סי' צ"ב סק"א דתי' דאין הנאסר חמור מהאוסר וכיון דהחתיכה האוסרת לא היה בכחה להטעים התבשיל גם הרוטב הנאסר אינו אוסר יותר [משא"כ בב"ח עיי"ש].

במאי משערין

משערין בקדירה

צז ב' אמר רבי חנינא כשהן משערין כו' **שיטת** רש"י כמבואר ברשב"א ובר"ן דמשערין אף בחרסי הקדירה, **אולם** עי' רשב"א שם, וברמב"ן וריטב"א דלכו"ע אין משערין בחרסי הקדירה, ול"ק לחומרא דאין משערין אלא מה שבתוך הקדירה ולא ממה שבלע.

וצדדי הנידון אי משערין בחרסי הקדירה או לאו, מבואר בפלוגתת **הפר"ח** ו**פרי תואר** סי' צ"ט סק"א גבי עצמות המבואר בשו"ע צט סעי' א', **והובא** בפמ"ג משב"ז צ"ט סק"א בב' הבחינות, **דהפר"ת** נקט דכיון דצורת ביטול שישים ע"י התפשטות האיסור לתוך ס' חלקי ההתר באופן שוה, הלכך ה"ה עצמות אף דלית בהו לחלוחית כלל מצטרפים להתר, דמתפשט האיסור לתוכן ואינן חוזרין ופולטין, **אולם** הפר"ח נקט דלי' למימר דהאיסור נבלע בעצמות, דא"כ אף ההתר נבלע בעצמות ותו ליכא בהיתר שיעור, ובע"כ דהא דמצרפין העצמות משום דאית בהן לחלוחית דמתערב בתוך קדירה, ושפיר איכא שישים טעמי היתר המתערבים באיסור.

ולפי"ז גבי קדירה **לדעת** הפר"ח א"ש הך גיסא דאין משערין דהא אין בהם לחלוחית של טעם, **ולדעת** הפר"ת א"ש טפי אי משערין, [ונמצא לפי"ז דלעולם אין כח הקדירה להצטרף לבטל האיסור אלא גורם להתפשטות האיסור לתוכה ותו ליכא בהיתר פחות מס']. ולהך גיסא דאין משערין, **עי'** משב"ז שם בבחינה א' מש"כ בשמיה דהפר"ת ופרישה לחלק בתרתי, **ועיי"ש** נפק"מ לענין חרסי קדירה המונחין תוך הקדירה דיתכן דמצרפים לכו"ע.

ע"ע משב"ז שם דתמה אמאי בעי' ס' לבטל איסור הא סגי בני"ט חלקים כיון דגם באיסור עצמו נכנס חלק ס', נמצא דאף בני"ט חלקי היתר איכא אחד מס' ות"י דמ"מ אח"כ יוצא הטעם מן האיסור ונותן טעם באחרות, משא"כ בכולו היתר דכבר נתבטל. **וצ"ע** דהא כנגד מה שיצא נבלע כנגדו ולעולם איכא אחד בס' בלוע אף באיסור עצמו.

ע"ע יד יהודה דכתב ליישב קו' המשב"ז דלעולם בעי' ס"א חלקים, דדוקא ביותר מס' בטל האיסור והא דסגי בס' משום ה"ט דמצרפים האיסור עצמו להתפשטות הטעם, וכקו' המשב"ז.

שיטת תוס', **עי'** קו' תוס' ות"י, ונחלקו האחרונים בתירוצם, **עי'** **פרי תואר** סי' צ"ט סק"א ו**מהר"ם** דמבואר דהא דמשערין בחרסי הקדירה ה"מ היכא דהאיסור בלוע בדופני הקדירה אבל בבישל איסור והיתר כאחד אין מצרפים הקדירה, **[ועי' במהר"ם דמש"כ התוס' דהיתה כבר בלועה מהיתר]** הוא אליבא דמ"ד דאין משערין אלא במאי דבלעה]. **אולם** עי' פלתי צ"ט סק"ג **וכ"מ** בתוהרא"ש, דלעולם אין מצרפין חרסי הקדירה בכל אופן, וכונת התוס' דהיכא דפלט טעם האיסור, ממ"נ פולט נמי טעם היתר, והא דכתבו התוס' דהיתה כבר בלועה מהיתר הוא בדווקא, **ועיי"ש** דלעולם ל"פ ב' הלשונות בהא מילתא, **וע"ע** ראש יוסף ע"ד הפלתי אלא נטה לפרש דפליגי ב' הלשונות בהא מילתא, דל"ק משערין אף בבליעות ישנות, ול"ב אין משערין אלא בבליעות דהשתא.

ע"ע חת"ס משתי קו' התוס', דלשי' רש"י דבעי' קפילא ושישים, איירי דטעם ליה קפילא וליכא טעם, ומ"מ בעי' ס', בהא סגי אף לצרף הקדירה עיי"ש.

[ע"ע פרי"ח סי' צ"ט סק"א דפי' קו' תוס', דכי היכי דבלע הקדירה איסור, ה"נ בלע מן ההתר ותו ליכא בהיתר כדי שיעור אחד מס' לפי חשבון עיי"ש].

משערין בבליעות

מבואר בסוגיין, **דל"ב** משערין במאי דבלעה קדירה, **ולל"ק** נחלקו הראשונים הנ"ל, דלרש"י כ"ש דמשערין, ולרמב"ן ורשב"א אין משערין, וטעמא דאין משערין, **עי'** כו"פ סי' צ"ט סק"ג משום דחיישינן דילמא לא פלט ההתר. **ועיקר** הדין דמשערין אף בבלוע נחלקו הראשונים. **שיטת** רש"י **עי'** ר"ן ורשב"א דגרסי בדבריו שלא ראינו האיסור בשעת נפילתו ומש"ה אסיק דלא קיי"ל כהני תרי לישני ועיקר כמות שהוא כו' [דאי ראינו האיסור הא קמן דלא

נתמעט ונבלע] **ועי'** ב"ח סי' צ"ט אמאי לא חיישינן דילמא לא היה סי' בשעת נפילה וספק דאורייתא לחומרא עיי"ש, **ע"ע** פמ"ג משב"ז סק"ד דמי' דה"מ בראינו ההתר.

אולם עי' ב"ח שם ובי' הגר"א צ"ט סק"ה דרש"י איירי בראינו האיסור כשנפל, והא דסיים רש"י ועיקר הדבר כו', עי' ב"ח דתי' דאף בראינו איכא למיחש דילמא ההתר אבד מחמת האור והאיסור נבלע, **ובבי'** הגר"א פי' דכונת רש"י דבלא ראינו ליכא להני תרי לישני, ולעולם רבי חנינא איירי בראינו.

ועיקר כונת רש"י מבואר ברשב"א ובר"ן, **וכ"ה** שי' הרמב"ן דאזלינן בתר שעת נפילה, והא דמצרפין אף הבלוע היינו לשער שיעורו דשעת נפילה, ומה"ט פי' הרמב"ן דאף מאי דנתמעט ע"י האור מצרפים.

ע"ע ראשונים הנ"ל משה"ק לשי' רש"י מ"ש מקדירה אחרת ומההיא דתרומות, ועיקר הדמיון לתרומה צ"ב דהכא הנידון לענין דהשתא נותן טעם, ומאי שייך לדין חוזר ונעור, ושאיני תרומה דהנידון בגדרי ביטול. **ויתכן** דכונתם להוסיף דאף הטעם שנפלט בתחילת הביטול חוזר וניעור ומשום דיסוד דין ביטול אינו משום ביטול הטעם לחוד אלא אף משום הלי' ביטול ואהא שייך לדון בדין חוזר וניעור. **ותירצו** בכמה אופנים, **עי'** רמב"ן דשאני הכא דנתמעט ע"י דרך ביטול דקילא טפי.

ע"ע משמרת הבית ש"ד פ"א עמ' טז א' דתי' דכיון דאנו דנים שהאיסור פלט הטעם בשעת ביטולו, אי"כ כי היכי דנתמעט מן ההתר נתמעט אף מן האיסור ושפיר איכא סי' לפי חשבון [ואע"פ דהאיסור לפנינו כמו שהיה, אמרינן דבלע מן ההתר שחוצה לו, ולכך אע"פ שפלט נשאר כמו שהיה, **אולם** ה"מ באותו קדירה, אבל בנפל לקדירה אחרת מחמירין דלא פלט כלל עיי"ש]. **וע"ע** שו"ת הרשב"א ח"א סי' תקט"ו דהוסיף דהא דמקילנן טפי באותה קדירה משום דטע"כ לאו דאורייתא, ובזה נטה לפרש כונת הרמב"ן.

[**ובד'** הרשב"א מבואר דבנפל לקדירה אחרת, הא דמשערין כנגד כולה הוא מספק, **אולם** עי' חו"ד סי' ק"ה סקט"ז דפשיטא ליה דאף בנפל לקדירה אחרת משערין כנגד כולה בתורת ודאי.

ע"ע תפא"י דפי' כונת רש"י ע"ד הרמב"ם להלן דמצרפין הבליעות דהשתא לשיעור סי' ולא משום דאזלינן בתר שעת נפילה.

שיטת הרמב"ם פט"ו ממאכ"א הכ"ד, **ובדה"ב** ב"ד ש"א עמ' ו א', דמצרפין הבלוע לשער כפי מה שהוא עכשיו ולעולם אין מצרפים מה שפיחת מחמת האור. **ועי'** דרישה סי' צ"ט סק"ג אמאי לא אמרינן דאיסורא נמי בלע. **ע"ע** רדב"ז שם, ויד יהודה צ"ט סק"י דדקדק לשון הר"מ דאין מצרפין מה שבלע הקדירה קודם שנפל בה האיסור.

הכרעת הראשונים

עי' רש"י דכיון דאיסורא דאורייתא אזלינן לחומרא, אין משערין בקדירה ואף לא במאי דבלעה קדירה כדלקמן צח א' אטו דהתירא בלע כו' **ועי'** רשב"א דתמה דהא טע"כ לאו דאורייתא, ותי' דמ"מ עיקרו דאורייתא **ועי'** ח"י הרעק"א לעיל ח ב' דכיון דרוב בעי' לכו"ע מדאורייתא ולענין הרוב לא משערין בקדירה ה"ה יש להחמיר אף לענין שיעור ביטול דרבנן, **וע"ע** פרישה סק"ד. **ע"ע** רשב"א תוה"ב דאיכא דפסקי כהאי לישנא דמשערין במאי דבלעה קדירה כדחזינן לקמן אטו דהיתרא בלע כו' **ועי'** דרישה צ"ט אות ג' דהקשה דהא מהתם שמעינן דאין משערין אף במאי דבלעה עיי"ש. **אולם** אסיק דה"מ מב"מ דמדאורייתא חד בתרי בטיל, אבל בשא"מ אין משערין אלא כמו שבה לפנינו, **וכ"פ** השו"ע סי' צ"ט סעי' ד', **וע"ע** טור וב"י בד' הרא"ש

ועי' ב"י, ט"ז, וש"ך, וגליון הרעק"א, ומשב"ז סק"ד, ובי' הגר"א שם, דנחלקו אי חילוקא דהרשב"א בלא ראינו האיסור או דווקא בראינו.

ע"ע משב"ז סק"ד דחילוקא דהרשב"א דוקא בראינו ההתר מרובה בשעת נפילה ועכשיו נצטמק אבל אי לא ראינו לעולם אזלינן בתר השתא במינו ובשאנו מינו לקולא ולחומרא.

וע"ע דרישה סק"א וט"ז סק"ה מש"פ אמאי באיכא ס' לפנינו אזלינן בתר השתא ולא חיישינן דילמא נתמעט האיסור.

משערין ברוטב

עי' בדה"ב ב"ד ש"א עמ' ה ב' דכי משערין ברוטב בעי' כשיעור ס' רביעות, משום דלכשיקרוש יעמוד על כזית, וכמו שביאר במשה"ב שם עמ' ו א', וכדאשכחנא לענין שיעור הוצאה וטומאה, **אולם** עי' משה"ב שם, ור"ן בסוגיין דפליגי דשאני שיעור שישים דהוא משום ביטול הטעם לכך משערין כשיעור ס' זיתי רוטב. וצ"ב דמדחזינן דלכשיקרוש רביעית יעמוד על כזית, בע"כ דשיעור טעם כזית הוא ברביעית א"כ אמאי לא משערין בס' רביעות, **ועי'** חת"ס מש"פ.

ע"ע רשב"א צט א' משמיה דבעל העיטור דמדפסקין בסוגיין דבמאי דאיתא קמן משערין, ה"ה בתר רוטב דהשתא משערין ולא בשיעור רביעית וצ"ב הדמיון.

הארת סוגיות – מ"מ וציונים ראשי פרקים בשמעתא דכחל

כחל עצמו אסור

צז ב' כחל בשישים וכחל מן המנינכו' וכחל עצמו אסור כו', **עי'** מסקנת הש"ס קט ב' דכחל בלא בשלו מותר לכתחילה, ובבשלו פלוגתת רש"י [ד"ה "אמר רב"] ותוס' [ד"ה ההוא] אי אסור [מדרבנן], ובאיכא שישים לכתחילה שרי כמבואר בתוס' שם ד"ה "אינו" כיון דנתבטל טעם החלב, ושמעתא דאסורי' הכחל איירי בבשלו תוך ס' חתיכות בשר דכיון דנתערב בחלב הכחל טעם בשר מיתסר משום תערובת בב"ח. [ואע"פ דחלב דלא פירש לא מתסר לרש"י משום בב"ח, מ"מ בשר שנבלע בחלב הכנוס גזרו ביה רבנן], **אולם** נחלקו הראשונים בטעמא דכחל עצמו אסור. **שיטת תוס'** ורא"ש סי' כ"ז דלעולם אין טעם חלב יותר מבשאר בשר, ומש"ה אין אומרים חנ"נ מעיקר הדין, וטעמא דכחל עצמו אסור פי' בתרתי עיי"ש. **[ועי'** רא"ש דלא תלה בפלוגתא אפשר לסוחטו, ובמעדני יו"ט שם, **וע"ע** קו' גליון הש"ס ומבואר בשמעתא דחנ"נ להלן], **וביעקר** קו' תוס', עי' רשב"א דהוסיף להקשות דהא כחל עצמו נ"נ והוה ליה מב"מ עם שאר החתיכות ואמאי מהני ס'.

שיטת הרשב"א משה"ב טז עמ' ב' דאסרינן הכחל עצמו משום דחיישינן שמא לא יצא כל החלב הכנוס, וכן בקדירה שניה, **ועי'** ט"ז סי' צ' סק"ג דהק' אמאי בעי' למסקנא לטעמא דשויוה רבנן כחנ"נ תיפוק ליה משום דלא פלט כל החלב, ותי' דהיינו באמת טעמא דשויוה רבנן, **ועי'** חו"ד שם סק"א מש"פ באופ"א, **אולם** עי' בי' הגר"א סי' ק"ו סק"ב דמבואר עיקר הטעם משום שמא לא פלט כל חלבו.

וע"ע משה"ב עמ' ח ב' בארוכה דמבואר באופ"א, דאף ביצא כל החלב גזרינן אטו חתיכה הבלועה מאיסור, ולכאוי' סתר משנתו **ועי'** יד יהודה סי' ס"ט סקמ"ה דתי' דלעולם אסורה משום לתא דחתיכה הבלועה מאיסור, וגדר הגזירה לדון כאילו לא יצא כל החלב, וכדחיישינן בכל חתיכה הבלועה איסור.

שיטת הרא"ה, **עי'** חי' הרא"ה דטעמא דכחל עצמו אסור, דכיון דהחלב מקבל טעם בשר ונאסר, הוה ליה כחל גופי' בב"ח והוא עצמו אסור כבשר חזיר, וכ"מ בר"מ וראב"ד פט"ו הלי"ח להלן, ולכאוי' כונתם ע"ד קו' התוס' דהו"ל חנ"נ. **ויתכן** עוד ע"פ מש"כ היד יהודה סי' צ' סק"א דכיון דסברת התוס' וראשונים קט ב' דכחל בפני"ע לא מתיסר אפי' בבשלו משום שטעמם שוה הלכך היכי דבלע הכחל טעם בשר משאר חתיכות שוב אין טעמן שוה והדר הו"ל הכחל בפני"ע בב"ח [ולעולם לאו משום חנ"נ]. **ועי"ע** כעיי"ז בפלתי סי' צ' סק"ו בד' הרשב"א.

עי"ע משה"ב ובדה"ב עמ' ז ב', דפליגי אי איכא למילף מכחל לשאר איסורין היכא דנבלע טעם איסור תוך חתיכת היתר ונפלט, דאסור [אף אי לא אמרי' חנ"נ בשאר איסורין], או לאו, ואזלי לשיטתייהו בטעמא דכחל כמבואר שם. **עי"ע** ט"ז סי' ק"ו סק"א, וגליון רעק"א, ובי' הגר"א שם דנחלקו בשי' התוס' בסוגיין לענין שאר איסורין. **שיטת הר"ן** דמשום מראית העין דאתי למישרי חתיכת נבילה, אסרו אף הכחל עצמו.

כחל מן המנין

עי' מ"מ פ"ט ממאכ"א הי"ג דמנה ג' טעמים בהא דכחל עולה מן המנין. **א-** משום דאיסורא מדרבנן והוא שיטת הר"מ פט"ו הי"ח, וכ"מ בחי' הרא"ה, ובבדה"ב עמ' ט"ז ב', וכמש"פ דבריו המשה"ב שם, **ועי'** תוה"ב ומשה"ב שם דהק' להך טעמא דהא משכח"ל איסורין דרבנן דשיעורן בס'. **ב-** משום דעצמו בשר, והוא שיטת הרשב"א כמבואר בתוה"ב ט"ז ב', ולשיטתו דהבשר עצמו לא נאסר. **ג-** משום דהוא בעצמו היתר, והוא שי' הראב"ד פט"ו הי"ח, **ועי'** באר הגולה סי' צ' אות ו' דביאר מפני שהוא מותר אם בשלו בפני"ע.

עי"ע רש"י ד"ה "ואין". אבל כחל הואיל ומין היתר הוא כו' וצ"ב למש"פ ד"ה "כיון" דשויוה רבנן כחתיכת איסור ומשמע משום תערובת בב"ח, וכמש"פ הרשב"א וריטב"א כונתו. ול"ל ע"ד הראב"ד, דהא שי' רש"י קט ב' דכחל שבשלו בפני"ע אסור, **ויתכן** למש"כ הרעק"א סי' צ' ע"ד ה"ט סק"ד דהאי תערובת דכחל חשיב חנ"נ דשאר איסורין, וכבב"ח שנטף על ירק שם, הלכך

מצטרף לס' כחתיכה הבלועה מאיסור דקיי"ל סי' צ"ט סעי' ג' דמצטרפת לאיסור, עוד יתכן כמשמעות הר"ן דמשום דבתחלה שנפל הו"ל היתר, לכך מצטרף.

ע"ע ר"ן דהביא פלוגתת ראשונים אי דינא דכחל מן המנין דווקא בקדירה ראשונה או אף בקדירה שניה.

ע"ע תוה"ב ובדה"ב עמ' ט"ז ב' דפליגי היכא דליכא נ"ט בקדירה ראשונה, אי נעשה חנ"נ ואינו מצטרף לס' בקדירה שניה, או לאו, ותלוי בטעם איסורא דכחל, **ועיקר** הנידון מדוקדק בר"מ הנ"ל, ומבואר בטושי"ע סי' צ' סעי' א' ובט"ז, וגליון רעק"א שם, ושייכא לסוגית חנ"נ.

ע"ע דרישה סי' צ' סק"ב משה"ק בעיקר האי דינא דמצטרף לס'. עוד יש להקשות למאי דמסקינן דבעי' ס' כנגד כל הכחל, היכי מצטרף הכחל לס', הא חלק החלב שבו אינו מן המנין, ותו ליכא בו שיעור אחד מס' כנגד החלב, **ועי'** בית מאיר סי' צ' ומתו"ד מבואר דתי', דמסתברא דאיכא בכחל לכה"פ אחד מס' בשר כנגד החלב, נמצא דשיעור החלב ל"ה כנגד כולו לגמרי אלא פחות אחד מס', וכיון דנ"ט חלקי היתר שהם שלמים יש בהם אחד מס' יתר על שיעור החלב, הלכך סגי בחלק הכחל אחד מס', דעיי"ז איכא ס'.

ע"ע רשב"א ור"ן דסוגיין כשנפל לתוך קדירה של בשר, אבל נפל לתוך יורה של חלב אין חלב שבכחל מצטרף, **ועי'** בית מאיר סי' צ' ס"א דחלוקין הר"ן והרשב"א בטעמיהן עיי"ש.

בדידיה משערין

עי' חי הרמב"ן דפי' הבעיא לפי שאין גוף הכחל אסור אבל בשאר איסורין פשיטא דבדידיה משערין, וטעם החילוק **עי'** חווי"ד סי' צ' סק"א דגבי כחל כיון דחלב שלא פירש שרי, הלכך ס"ד לשער רק במאי דנפיק עיי"ש, **וכ"כ** האור גדול סי' נ"ט עיי"ש.

ע"ע ר"מ פ"ט ממאכ"א הי"ג דאין משערין בו אלא כמות שהוא בשעת שנתבשל כו', **ועי'** מ"מ שם, דהר"מ פי' בעית הש"ס אי בדידיה משערין, או אף במאי דנפיק מינה עיי"ש. **ועי'** ב"י סי' צ' דתמה א"כ א"כ מאי מקשינן אלא מעתה, ובלח"מ, ובב"י הגר"א שם אות י"א תי', דס"ל כתי' התוס' הג' עיי"ש, **וע"ע** כו"פ סק"ה, ובהגהות מטה יהונתן מש"פ.

ובעיקר הא דפשיטא דבשאר איסורין משערין בכולה, צ"ב א"כ נפל לקדירה אחרת אמאי קיי"ל סי' צ"ח ס"ד דצריך ס' בכל פעם, הא נפיק כולה בקדירה קמיתא וכדאקשי' בסוגיין, **ועי'** משה"ב עמ' ט' א' דלעולם אינו אוסר אלא משום ספק שמא לא פלט כולו בקמיתא, **אולם** עי' חווי"ד סי' ק"ה סקט"ז דתמה דא"כ בטעם קפילא התבשיל הראשון ואמר דאית ביה טעם לא יאסר קדירה שניה ולכך נקט דמטעם ודאי הוא, ומשום דטעם של נבילה יכול להטעים כמה קדירות, **וע"ע** חזו"א סי' ל"ג סק"א, דפי' ע"ד הרשב"א, ובזה יישב אמאי בנפל לקדירה ראשונה ב' פעמים אין צריך רק ס' אחת כנגדו כמשי"כ הרמ"א שם.

ובהא דמסקינן דבדידיה משערין, **עי'** רמב"ן מש"פ אמאי לא אזלינן בתר אומדנא, **וע"ע** רשב"א דהק' כיון דכחל מדבריהם הא הו"ל ספיקא דרבנן לקולא עיי"ש תירוצו.

ע"ע שו"ת תמים דעים לראב"ד סוף סי' ז' הובא ברשב"א ובר"ן, ובספר הפרדס הגדול הובא באור גדול סי' נ"ט, דלא אמרו בדידיה משערין אלא בכחל שאינו חוזר להתירו הראשון, אבל דבר שחוזר כגון כף חולבת שנתחבה בבשר אין משערין אלא במאי דנפיק, **ועי'** תוה"ב ב"ד ש"א עמ' ב' ב' דהוסיף להמתיק דבריו עיי"ש, אולם תמה שם ובשמעתין מלישנא דהש"ס, וכן מ"ש מכחל דמבואר דבכל ענין משערין בכולה. **ובעיקר** שי' הראב"ד צ"ל דס"ל דשאני כחל דנעשה גוף האיסור כמבואר בדבריו פט"ו הי"ח משא"כ כף חולבת. **ע"ע** ריטב"א דפי' שו"ט דהגמ'.

שמעתא דביצה

אמר ליה רב אידי כו' והא אמר אינשי כי מיא דביעי בעלמא. **עי'** נידון החזו"א יו"ד סי' כ"ו סק"ב ומהרי"ל דיסקין [הובא שם] לענין ביצה שנמצא בה דם אי אוסרת שאר הביצים. **ובעיקר** הנידון, **עי'** מאירי, **ועי'** פמ"ג סי' פ"ו משב"ז

סק"ט דנסתפק בזה וכתב נפק"מ לענין ביצה שנולדה ביו"ט ובשלה עם שאר ביצים אי מהני ביטול או לאו עיי"ש, וע"ע מ"ב סי' תקי"ג סק"ז דנקט כהך גיסא דשרי.

צח א' הכא במאי עסקינן בביצת אפרוח אבל טמאה לא כו', ע"י רמב"ן דכיון דנעשה אפרוח קליפתן רכה, והא דנבלא באחרות אע"פ שאינן קלופות כיון דהביצים מבלע בלעי מיפלט לא פלטי, **אולם** ע"י שו"ת הרשב"א סי' תקט"ו דשאני אפרוח שפולט ציר של אפרוח, וכ"ה בט"ז סי' פ"ו סק"ט.

ע"ע תוס' דנקטו דשיטת הבבלי הוא כהירושלמי דבביצים קלופות אוסרות, **אולם** דעת הרמב"ן דהבבלי חולק על הירושלמי דאף ביצים קלופות אינן אוסרות, **וע"ע** ב"ח סי' פ"ו, ופרישה שם, אי בעי דשתיהן יהיו קלופות או לאו, **ועי'** ט"ז שם סק"י דהעיקר תלוי בביצה האוסרת, וכן מבואר ברמב"ן הנ"ל.

ע"ע טור בשם ספר התרומה דלהלכה קי"ל דאף ביצת עוף טמא אוסרת אף באינה קלופה, **ועי'** שו"ע דפסק כתוס'. **ההוא** כזיתא תרבא כו' אמרי לי רבנן לרב אשי אטו כו', ע"י רש"י רמב"ן ור"ן היכי מיירי, ובביאור הס"ד והמסקנא, ע"י ריטב"א, רמב"ן, וראב"ד [הובא ברשב"א], **ע"ע** בבד"ב ב"ד ש"א עמ' ה' ב' שפי' הסוגיא בענין אחר.

אמר רבי חלבו אמר רב הונא ביצה בשישים והיא אסורה כו'. **הא** דהחמירו בביצה טפי משאר איסורין, ע"י תוס' ד"ה "ואיבעיא להו", **ועי'** רמב"ן לעיל צ' ב' ורשב"א בסוגיין כמה אופנים, **ע"ע** רמב"ם פט"ו ממאל"א הי"ט, ובכס"מ שם, **ועי'** ח"י הרשב"א משה"ק על הר"מ. **ע"ע** ש"ך סי' פ"ו סקט"ז נפק"מ בין הרמב"ם לרמב"ן.

ההוא דאתא לקמי' דר"ג בר רבי א"ל אבא כו' ע"י פרש"י דאיירי שנפל פלגא דזיתא, **אולם** ע"י ש"ך סי' פ"ו סקט"ו דכתב לפרש דקאי אביצים דמיירי התם וקאמר אבא לא שער במ"ז לפי שהקליפות של מ"ז ביצים היו מצטרפים לס"א עיי"ש.

טעם בעיקר

משערין בעצמות

צח א' אמר ר' יהושע בן לוי כו' עד צט א' יתיב רב דימי. **מבואר** דאיפלגו אמוראי בסוגיין אי עצמות מצטרפין לאיסור והיתר או לא, **ועי'** ר"ן דפליגי בתרתי חדא לענין צירוף עצמות איסור ב- לענין צירוף עצמות היתר להיתר. **ומצינו** בזה כמה שיטות בראשונים.

שיטת הר"ש פ"ה מתרומות מ"ט, ורא"ש סי' ל', ותה"ב ב"ד ש"א עמ' ו', דילפותא דזרוע בשלה אסמכתא, ולכו"ע עצמות איסור נמי מצטרפים להיתר כמבואר בירושלמי.

שיטת הרמב"ן צט ב' ד"ה "מדקיימא לך", דלמאי דקיי"ל כמ"ד בס' מצטרפין עצמות איסור לאיסור והיתר להיתר, ולפי"ז ה"ה דקליפי איסור אין מצטרפין להיתר.

שיטת הר"ן, ובדה"ב שם עמ' ו א', **וכ"פ** השר"ע סי' צ"ט סעי' א', דעצמות איסור לאיסור אלא ה"מ עצמות שהן רכין ויש בהן מוח או לחות, אבל עצמות יבשות וה"ה קליפי איסור כו"ע מודי דאין מצטרפין לאיסור, ואפשר שאף מעלין את ההיתר, **ועי'** אחיעזר ח"ג סי' ל"ג דכתב עפי"ז להתיר מיני אבקות הנעשים מעצמות אסורים.

שיטת ר' אברהם בן אסמע"ל [הובא בב"ן], **וכ"ה** מסקנת הפר"ח דאף עצמות היתר אין מצטרפין להיתר אלא במב"מ או מבשא"מ בדקנוהו ואינו נותן טעם, אבל מבשא"מ וליכא קפילא אין מצטרפין לבטל הטעם.

שיטת האו"ז הובא ברמ"א שם, דעצמות איסור אין מצטרפין כלל לא לאיסור ולא להיתר, ועצמות היתר מצטרפין אף להיתר, **ועי'** שפי"ד שם דטעמא דהאו"ז לא ידענא, דכיון דהיתר מצטרף להיתר אמאי אין איסור מצטרף להיתר, ול"ל משום לחלוחית שבהם, דא"כ אמאי אין מצטרפין לאיסור], **וע"ע** חו"ד סק"ב וכו"פ מש"פ באופ"א.

ובעיקר צירוף עצמות להיתר, **עי'** משב"ז סק"א ב' בחינות, **וע"ע** פרישה סק"א, ויד יהודה משה"ק בעיקר דינא דצירוף עצמות.

צורת הילפותא

נחלקו הראשונים אי ילפותא דזרוע בשלה הוא ילפותא גמורה ושיעור סי' דבר תורה, או דילמא לא הוי אלא אסמכתא. ונפ"מ אי איכא למילף אף למב"מ דאינו בטל אלא בס'.

עי' תוס', רא"ש, רמב"ן, רשב"א, ריטב"א, דהאריכו להק' ולדקדק דלא הוי אלא אסמכתא. אולם חלוקין בקו' דהראשונים הקשו דזרוע בשלה הוא מב"מ וסגי ברובא, והרמב"ן הקשה דאי הוי דאורייתא א"כ למדנו מכאן טכ"ע דאורייתא, ולכאוי פליגי אי שייך לדון נידון טכ"ע במב"מ או לאו ויבואר להלן.

שיטת רש"י, **עי'** בסוגיין ד"ה "ושניהם", ועי"ב ד"ה "הא חומרא", וד"ה "דמדאורייתא", ולקמן קח א' ד"ה "איי", וד"ה "א"ל", דמבואר דהוא ילפותא גמורה ובעי' סי' מדאורייתא, וכן הבין הריטב"א בכונתו, **אולם** עי' רמב"ן דאין כונת רש"י דהוא מדאורייתא אלא אסמכתא בעלמא וכפי' תוס' ושאר, וכן נקט החזו"א סי' כ"ז סק"ב בד' רש"י. **עי'** בעה"מ פסחים יג ב' [בדפי הרי"ף] דמבואר דהוא ילפותא גמורה למש"פ דשיעור סי' אף במב"מ.

להך גיסא דהוא מדאורייתא, **נחלקו** האחרונים אי איירי שמעתין באיכא טעמא ובנידון טכ"ע, ואהא לחוד ילפינן מזרוע בשלה שיעור סי', או דילמא איירי בליכא טעמא וגז"כ דזרוע בשלה ילפינן דביטול התערובת בס'.

עי' חת"ס בשיטת רש"י דשיעור סי' אין תלוי בטעם אלא גזרת הכתוב דבכל גוונא בעי' סי', וכן דקדק מפרש"י קח א' ד"ה "איי" עיי"ש, ובאיכא טעמא היינו נידון טכ"ע דגם באיכא שיעור סי' אינו בטל ולא היינו סוגיין. **אולם** הא פשיטא דבליכא טעם, היינו טעם הנרגש אבל מ"מ איכא טעם קלוש הבלול, ואהא בעי' ביטול סי', דבלא"ה הא ליכא איסור כלל, וה"ה מב"מ כגוונא דזרוע בשילה איכא טעם קלוש אלא דאין נרגש, ויבואר להלן. **אולם** הוסיף דכ"ז אליבא דר"י דמב"מ לא בטל, משא"כ לרבנן עיי"ש.

ובעיקר דבריו יל"ע ג' עיונים. א- **ממשה"ק** רש"י ד"ה ושניהם" דנילף דאף באיכא טעם ביתר מס' דיתבטל בס', ולכאוי התם הוא משום טכ"ע ומאי שיאטיה לזרוע בשלה דאיירי דליכא טעם. ב- היכי מצי למילף להיכא דאיכא

טעמא ביתר מס', הא הו"ל קולא, ולא ילפינן אלא לחומרא. ג- למבוא' ברש"י ד"ה "לטעם כעיקר" דאליבא דרבא לא הוי אלא אסמכתא משום דס"ל טכ"ע לאו דאורייתא, ואי גזה"כ דז"ב בליכא טעמא, א"כ אליבא דרבא נמי יל"פ דהוא מדאורייתא. ויתכן למש"כ הרעק"א [הובא להלן] לצדד דלמ"ד טכ"ע לאו דאורייתא לא בעי' אף ביטול חד בתרי דטעם לא הוי איסור כלל דלפ"ז פשיטא דלמ"ד טכ"ע לאו דאורייתא ליכא למיסר אף בליכא טעמא משום טעם הבלול.

עי' מהרי"ק שורש קמ"ד דפי' ילפותא דס' משום דאיכא טעם הנרגש וטכ"ע דאורייתא, ואביי ורבא לשיטתם לק' קח א', אביי ס"ל טכ"ע דאורייתא הלכך שפיר יליף שיעורא דס' מדאורייתא משא"כ רבא דס"ל טכ"ע לאו דאורייתא לא הוי אלא אסמכתא בעלמא ועיי"ש דבזה דקדק לשון רש"י דגבי אביי לבתר ילפותא דזרוע בשלה פי' דלא גמרי' מאחרי רבים להטות משא"כ גבי רבא פי' דהא קים לן כו' דלפי האמת כן הוא.

ועיקר הא דמדוקדק בסוגיין דבלא זרוע בשלה הוי סגי חד בתרי אע"ג דלאביי טכ"ע דאורייתא, **עי'** מהרי"ק דפי' דס"ד דטכ"ע אינו אוסר אלא באיכא רוב או פלגא איסור, ודרשה דזרוע בשלה גילוי מילתא עד היכן מתפשט האיסור, **והא** דלא סגי בילפותא דזרוע בשילה לחוד לטכ"ע עיי"ש דבלאו קרא דטכ"ע לא הוי דרשין זרוע בשלה לס'. **וע"ע** ראש יוסף ע"ד המהרי"ק, אולם פי' דלפום שמעתין לא ילפינן טכ"ע אלא מזרוע בשילה **נע"ע** מהרש"א ד"ה "רבא אמר" ולד' המהרי"ק א"ש]

ובעיקר דבריו יל"ע ג' עיונים. **א-** למדוקדק בלשון רש"י דאף לרבא דטכ"ע לאו דאורייתא בעי' חד בתרי, א"כ כי היכי דלאביי בלא זרוע בשלה סגי בחד בתרי ומז"ב ילפי' שיעור ס', א"כ אף לרבא נימא כן, ויש ליישב בכמה אנפי, **ועי'** ברוך טעם שער התערובות פ"א. **ב-** דקדוק לשון רש"י קח א' הנ"ל דמבואר דבב"ח בלי' טעמא ילפינן מזרוע בשלה, והא כיון דבב"ח בלאו זרוע בשלה ס"ד דאפי' ל"ל טעמא מיתסר, א"כ היכי ילפינן לקולא דסגי בס', **ועי'** ראש יוסף קח א' מה שתי' [ולד' החת"ס א"ש]. **ג-** היכי ילפינן מזרוע בשילה הא התם הוי מב"מ דלי' טעמא ולא שייך לדון משום טכ"ע, **ועי'** אבני' יו"ד פ"ד מש"כ ליישב ע"פ סוגית הש"ס זבחים פח א' דמבואר דגבי קדשים שיעור דמב"מ נמדד לפי שיעור הטעם של מבשא"מ דאמרי' רואין. עיי"ש.

ולהאמור הא דמבואר ברש"י ד"ה "ושניהם" דבאיכא טעם יותר מס' אסור מדרבנן, לד' החת"ס מתפרש משום דטכ"ע לאו דאורייתא, ולמהרי"ק אף אי טכ"ע דאורייתא שרי דילפינן מז"ב דהוא בס'. ועיקר הנידון מבואר בש"ד סי' צ"ח סקכ"ט בשם האו"ה ובגליון הרעק"א, ובאבן העזר או"ח סי' תמ"ז.

פירוקא דרבא

שיטת רש"י דאיירי באיכא שישים, ומ"מ בקדשים מיתסר משום טכ"ע, וביארו התוס' משום טעם כל דהו, **ועי'** רש"י צט א' דכן דקדק לשון רש"י ד"ה "ואם" דלא בטלה "לגמרי" משמע אפי' טעם כל דהו. **ובר"ן** פי' דקאי אליבא דר"י דמב"מ לא בטיל.

סע"ע חי' הריטב"א בשם הרמב"ן דאיירי בליכא שישים דהכי קיי"ל דלגמרי שרי רחמנא אף היכא דלא היה כולו שלם שאבדו מקצת אבריו והיה בו אף טעם הזרוע.

שיטת תוס' דאיירי בליכא רוב היתר ומ"מ שרי רחמנא, וצ"ב א"כ היכי ילפינן שיעור ס', **ועי'** לב אריה דאזלי לשיטתם דהוא אסמכתא בעלמא, **וע"ע** ר"ן בשם ר"ת דרבא קאי אליבא דר"י דמב"מ לא בטיל עיי"ש.

ע"ע רעק"א דקדק לשון התוס' דלמ"ד טכ"ע לאו דאורייתא לא בעי' אף לביטול דחד בתרי וכן הכריח בשי' הר"ן הנ"ל ולפ"ז צל"פ כונת הש"ס חד בתרי בטיל היינו באיכא ממשו לשון רש"י צ"ב.

גדר שישים

עי' תוס' וראשונים דשיעורו דס' משום דקים להו דיתר מס' פוסק הטעם, ונחלקו האחרונים אי בעי' נמי תורת ביטול, או דכיון דליכא טעמא לא חשיב איסור כלל לא בעי' לבטולי, ושאני מיבש ביבש דהתם פשיטא דבעי' תורת ביטול

עי' נוביית יו"ד סי' נ"ד דלא בעי' תורת ביטול, ולכך ה"ה איסורים דלא מהני להו ביטול [כגון איסור הנולד בתערובות] סגי בס', **אולם** עי' יד אפרים סי' י"ד דפליג דלא מהני ס' אלא היכא דאיכא תורת ביטול, **ועי'** עונג יו"ט סי' ס"ב.

ובעיקר הנידון, **עי'** רמב"ן בסוגיין דתמה אהא דלא מהני ס' במב"מ לר"י מקרא דולקח מדם הפר, דדילמא התם דליכא ס', אבל בס' גמרי' מז"ב דבטיל, **ועי'** ברוך טעם שער התערובות פ"א דהוכיח דשיעור ס' לא הוי משום ביטול, ולכך אע"ג דמיעטיה קרא מביטול חד בתרי עדיין איכא למילף דמהני ס'. **אולם** צ"ב מלשון הרמב"ן בסוגיין "דכל היכא דליכא טעמא חד בתרי בטיל".

עי' ברוך טעם שם פ"ד דכתב ליישב שי' רש"י דילפינן ילפותא גמורה מז"ב, אע"פ דהתם מב"מ ובטיל חד בתרי כמשה"ק הראשונים, דכיון דהאיל לא ניתר באכילה אלא לאחר ההקטרה חשיב ספק הנולד בתערובות דקיי"ל דלא מהני ביטול, הלכך בעי' שישים, ומהני כיון דהוא לאו מתורת ביטול.

עי' תוס' ע"ז סה ב' ד"ה "הבגד" דהשוו ביטול ס' דבב"ח לכלאים, ולכאוי' שאני בב"ח דהוא לאו מתורת ביטול, משא"כ כלאים דהוא יבש ביבש, ובע"כ דשיעור ס' נמי מתורת ביטול.

צח ב' רבא אמר לא נצרכא אלא לטעם כעיקר כו'. **רש"י** ותוס' שם. **ועי'** ע"ז סז א' אמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן כל שטעמו וממשו אסור כו' טעמו ולא ממשו כו'. **ומבואר** דנידון טכ"ע השנוי בפלוגתא ראשונים אי הוי דאורייתא או לאו, הוא דווקא בטעמו ולא ממשו, אבל טעמו וממשו לכו"ע לוקין, ויש לבאר **א-** עיקר הנידון אי טעם אוסר או לאו. **ב-** גדר טעמו ולא ממשו. **ג-** שיטות הראשונים אי טכ"ע דאורייתא או לאו. **ד-** גדר טעמו וממשו.

א- גדר איסור טעם

למ"ד לאו דאורייתא - עי' רשב"א ד"ה ופרש"י, וריטב"א סוד"ה רבא דהק' למ"ד טכ"ע לאו דאורייתא הא דרשין לקמן קב ב' "הטמאין" לרבות ציר ורוטב ותי' דה"מ כשהן בעין ולא בתערובות. **ובעיקר** קו' דהשוו ציר לטעם צ"ב דהא איסורא דציר משום יוצא כמבואר בכורות ו' ב' ויש ליישב, **ועי'** תוס' להלן קיב ב' ד"ה "ורוטבן" דליכא למילף צירן מדין טכ"ע, **אולם** עי' תוס' פסחים כד ב' ד"ה "אלא" דהקשו אמאי משקין היוצאין לא אסרי' משום טכ"ע וצ"ב הדמיון, **ועי'** קה"י שם, **ועי'** חו"ד סי' ק"ה סק"ב דמבואר דגדר איסורא דטכ"ע משום יוצא.

ובכנות תי', נחלקו האחרונים אי משום דבתערובות לא נאסר כלל, או דסגי חד בתרי, **עי'** חי' רעק"א בסוגיין אות ו' דמדברי התוס' ור"ן בשמעתין מבואר דלא בעי' לבטול כלל, **ובד'** הרשב"א כתב דסתר משנתו, **דעי'** רשב"א בשמעתין ד"ה "ואי קשיא לך" משה"ק לר"י ותירוצו, ובשו"ת רעק"א ת' קס"ו פי' כונת תי', דאף אי טכ"ע לאו דאורייתא בעי' ביטול ברוב הלכך לר"י דמב"מ לא בטיל לא סגי בביטול חד בתרי, **אולם** בשו"ת חמדת שלמה יו"ד סי' י"ג הכריח מקושיתו דלא בעי' ביטול ברוב דאל"ה א"ש הא דלא בטל לר"י, וכונת תי' עיי"ש במוסגר דטעמא דמב"מ לא בטיל משום דחזין לאיסור כבעיניה, הלכך ה"ה טעם נידון כבעיניה ומיתסר כדן ציר ורוטב. **וכ"כ** הרעק"א לדקדק מקו' הרשב"א צז ב' ד"ה "ובקדרה" בסוה"ד ומ"ש רש"י כו', עיי"ש.

אולם עי' רשב"א לעיל צז ב' ד"ה "הא דאבעיא" דתי' וי"ל דבקדירה כו', ולשונו מורה דאי טכ"ע לאו דאורייתא ל"ב ביטול כלל, **[ועי' חזו"א יו"ד סי' ל' סק"א מה שתמה]**, ויש שכתבו לחלק בין טעם גמור דבהא בעי' רוב לבין טעם הנפלט מקדירה דלא בעי' רוב, אולם עי' שו"ת הרשב"א סי' תצ"ט לענין קדירות בפסח דמבואר דנטל"פ הנפלט מקדירה נמי בעי' רוב [אע"ג דלי"ש התם דין טכ"ע וכדיבואר להלן שמעתא דנטל"פ].

ע"ע חו"ד סי' ק"ה סק"ב, **ונחל"ד** פסחים קונטרס טכ"ע ד"ה "גם", דהוכיחו מדברי רש"י ד"ה "לטעם כעיקר" דבעי ביטול, מדפי' כונת הגמ' ברובא בטיל מקרא דאחר רבים להטות, **ובחו"ד** הוסיף להכריח מדפסק רש"י דטכ"ע לאו דאורייתא, ומאידך פסק כר"י דמב"מ לא בטיל אפי' בקדם וסילק האיסור [וכעין קו' הרשב"א], **וכ"מ** בשו"ת הרשב"א ח"א ת' תקט"ו בד' רש"י.

ע"ע לשון הריטב"א בתירוצו, ומשמע דבעי' רוב אולם לאו מתורת ביטול אלא דבלא"ה הו"ל האיסור כמאן דאיתיה בעיניה, **וכ"ה** כע"ז בחזו"א סי' ל' סוק"ב, ולפי"ז ה"ה דיהני רוב אף לר"י. ויתכן דאף לשונות הרשב"א הנ"ל דבעי' חד בתרי הוא משום דבלא"ה לא חשיב תערובת ולאו מתורת ביטול, ולפי"ז שפיר הקשה דיהני אף לר"י.

ולהך גיסא דלא בעי' ביטול הא דמבואר בשמעתין דמדאורייתא חד בתרי בטיל, **עי'** רשב"א ד"ה "אי הכי" דפי' לענין טעמו וממשו, וכן צריך לדחוק בדעת רש"י.

ובעיקר הך גיסא דהאחרונים דלא בעי' ביטול לכאוי' ה"מ לענין ציר היוצא דבהא נתחדש דע"י התערובות ליכא איסור כלל, אבל לענין גוף האיסור כגון חלב שנימוח [אע"פ שנקרא טעמא] פשיטא דבעי' ביטול, **וכן** משמעות הר"ן בסוגיין למש"פ כונת רבא לחלק בין ציר לנמחה גוף האיסור, **אולם** צ"ע ממש"כ התוס' בסוגיין דפעמים ליכא רוב מחמת השומן הזרוע ומ"מ למ"ד טכ"ע לאו דאורייתא סגי בהכי וכמו שהוכיח הרעק"א הנ"ל, ומוכח דאף גוף האיסור לא בעי' ביטול כלל.

ובעיקר דברי התוס' דאירי בליכא רוב צ"ב היכי משכח"ל כה"ג, דלא יתכן דנבלע שומן הזרוע יותר מממשות האיל עצמו, **ועי'** פלתי סי' ק"ג סק"ג דתי' דלמ"ד טכ"ע דאורייתא בעי' רוב טעם היתר לבטל, ובגוונא דהתוס' משכח"ל דרוב הטעם אסור, ועיי"ש דהרשב"א בתוה"ב פליג דאין רוב טעם אסור.

למ"ד דאורייתא - להך גיסא לעיל דאף אי טכ"ע לאו דאורייתא איכא איסור בתערובת אלא דמהני ביטול, **בע"כ** דלמ"ד טכ"ע דאורייתא נתחדש דלא מהני ביטול, **ולשי'** רש"י ור"ת וסיעתו נתחדש נמי דהתר נהפך לאיסור. ויתכן דנתחדש רק דינא דהיתר נהפך, **וע"ע** להלן בשיטת ר"ת.

ולמש"כ בחי' הגר"ח ממעה"ק פ"י, ובמאכ"א פ"ט, ופט"ו ה"א מבואר דלכו"ע איכא תורת ביטול וחידושא דטכ"ע דהטעם הוא חלות איסור חדש עיי"ש. **ועי'** חי' הגר"ז לנזיר לו א' מה שהוסיף לבאר.

ולהך גיסא לעיל דאי טכ"ע לאו דאורייתא לא בעי' ביטול כלל דליכא איסור בתערובת, **בע"כ** דנתחדש תרתי, חדא דהטעם חשיב איסור, **וכן** דלא מהני ביטול.

ועיקר דינא דלמ"ד טכ"ע דאורייתא לא מהני ביטול ברוב היתר כשאר איסורין, נתבאר בראשונים ובפוסקים ד' אופנים

א- עי' רשב"א בשם הראב"ד צח ב' סוד"ה "אמר רבא" דכל היתר שמקבל טעם מן האיסור וטעם האיסור ניכר בו טעימתו זו הי' הכרתו כדכתיב כו', **ומבואר** דע"י הטעם הוכר האיסור ותו לא שייך ביטול. **ועי'** פרי"ח סי' צ"ט סק"א ד"ה "מצינו" דבזה תמה אלשון הראב"ד דבנפל איסור לתוך היתר מעט מעט דליכא נתינת טעם אע"פ דלבסוף איכא טעמא, אמרי' קמא קמא בטיל, ולכאוי' למבואר בראב"ד בסוגיין דע"י הטעם הוכר האיסור מאי מהני קמא קמא בטיל. **ע"ע** פמ"ג משב"ז סי' ק"ג סק"א ד"ה "אמנם" דהאריך דלפי"ז אף בנו"ט לפגם יהני להכיר האיסור עיי"ש. **ע"ע** פתיחה לפמ"ג שער התערובת ח"ג פ"א דנסתפק אי נפל חצי זית בשר שחוטה וחצי זית בשר נבילה, לפחות מס' זיתי ירקות, אי אמרי' דכיון דאיכא ס' כנגד חצי זית האיסור שרי, או דילמא כיון דסוף סוף הטעם נרגש וטועם טעם האיסור אינו בטל וכסברת הראב"ד הנ"ל.

ב- עי' חו"ד צ"ח סק"ג דעיקר דינא דאין בטל הוא הלל"מ המבואר בשמעתא דפסחים מד א', ואין תלוי בנתינת טעם כלל, ושיעורא דס' הוא גזה"כ הנלמד מקרא דזרוע בשילה, **ווקרא** דמשרת למין בשא"מ כשנותן טעם דהיתר נהפך לאיסור]. **וע"ע** אוסף חידו"ת להגר"א קוטלר סי' כ"ט דהאריך להוכיח דבעלמא אף אי ניכר האיסור מ"מ בטל ברוב, ובע"כ דגזה"כ דע"י טעם אין בטל המיעוט [וכעין מב"מ לר"י דאין המיעוט בטל ברוב].

ג- לשי' ר"ת וסעי' דהיתר נהפך לאיסור, **מבואר** בש"ך צ"ח סק"ו, **וכ"ה** בנחל"ד, דמשום דנהפך לאיסור אין בטל ברוב, ובלאו היתר נהפך סגי בביטול ברוב **[אולם]** עי' גליון הרעק"א ע"ד הש"ך שם דפליג], ויבואר להלן בשיטת ר"ת.

ד- עי' חי' הגר"ח פ"ט ממאכ"א ה"ט, ופטי"ו ה"א, ובמע"ה"ק פ"י דטכ"ע הוא יסוד חלות איסור טעם וכדחזי' מהא דלא ילפי' מנזיר וקדשים אלא ע"י במה מצינו ול"א דגילוי מילתא בעלמא, וע"י דין טכ"ע הדר דינא דאין בטל האיסור.

ועי' להלן חישוב הסוגיא ושיטות הראשונים לפום הנך סברות.

ב-גדר טעמו ולא ממשו

עי' ר"ן בשמעתין דאשכחנא ג' אופני טעם. **א-** היכא שקלט ההתר טעם האיסור בלא העיקר ובלא פליטתו, וכגוונא דשרה ענבים במים ויש בהן טעם יין. **ב-** היכא שקלט ההתר פליטת האיסור, וכגיעולי כותים. **ג-** היכא שנתערב גופו של איסור וכחלב הנבלע בבשר [לח ביבש], **ועוד** אשכחנא אופן ד', היכא שנתערב גופו של איסור לח בלח, וכגון טיפת יין בתוך מים.

לענין אופן א' וב', **עי' פסחים** מד ב' דילפי' מקראי, ובעיקר הא דהוסיף הר"ן דשרה ענבים הוא בלא ממשות ולחלוחית כלל, כ"ה ברמב"ן וברשב"א בסוגיין, וכ"ב במהר"ם חלאווה פסחים מד דהוי כריח, **אולם** עי' בעה"מ פסחים שם דמבואר דדין טכ"ע דווקא בנמחה גוף האיסור, ולפי"ז בע"כ דשרה ענבים איירי דיצא פליטת מוחל בתוך המים, **וכן** מבואר להדיא בספר כתוב שם להראב"ד, **וע"ע** יד יהודה דהאריך דודאי יוצא לחלוחית מהענבים, **וע"ע** להלן שמעתא דפסחים היכי משערי' הטעם. ועיקר הנידון אי בלא לחלוחית כלל איכא איסורא דטעם, לכאוי תלוי בגדר איסורא דטכ"ע ודלעיל.

לענין אופן ג', מצינו פלוגתת ראשונים. **שיטת** רש"י, **עי' ע"ז** סז ב' טעמו ולא ממשו כו' ורש"י שם, דפי' בתרי גונא קלב שנפל לקדירה, וקלב שנימות, ומבואר דהיכא שנבלע ממשות האיסור נקרא טעמא לחוד, **וכן** כתב לדקדק הב"י סי' צ"ח ממשי"פ רש"י פסחים מד ב' ד"ה "בשר בחלב" דנבלע טעם החלב בבשר, **ועי' פרי"ח** או"ח סי' תמ"ב דליכא למילף מהא, דיתכן דכונת רש"י דבלע רק טעם ולא ממשו של חלב, **וע"ע** נחל"ד קונטרס טכ"ע דהגיה לשון רש"י דבלע טעם בשר.

וע"ע רשב"א ד"ה "ופי טעם" דסיים "וכן פרש"י ז"ל", ופי' הב"י דכונתו לתחילת דבריו דחלב הנבלע בבשר מיקרי טעמו לחוד, אולם עי' פרי"ח דדחה.

ע"ע רש"י זבחים צז ב' ד"ה "עד שניטל" דמבואר דאיסור הנבלע חשיב ממשו, וצ"ב מ"ש מקלב הנבלע דחשיב טעמו לחוד, **ועי' מנחת ברוך** סי' כ"ד מש"כ בזה, **ולמש"כ** הרעק"א הובא להלן לצדד דלכו"ע בעי' חד בתרי לבטל הטעם, י"ל דהתם איירי בליכא רוב.

ע"ע רש"י פסחים מד ב' ד"ה "מפת ומיין", **ועי' פרי"ח** שם דדקדק דיין הבלוע בפת מיקרי "טעמו" דהוי כקלב הבלוע בבשר, **אולם** עי' רש"י שם מג ב' ד"ה "אין היתר" דפי' מימרא דר"י בשרה פתו, **ועי' נחל"ד** דלמבואר ברש"י בשמעתין דר"י ל"ל טכ"ע מדאורייתא, בע"כ דשרה פתו מיקרי ממשו ולא טעמו, **וכ"כ** לדקדק ממשי"כ רש"י שם ד"ה טעם" כגון שרה ענבים במים, ומשמע דשרה פתו ממשו מיקרי, **וע"ע** מנחת ברוך סי' נ"ד ענף ב' ד"ה והפרי"ח, דנקט דשרה פתו טעמו וממשו מיקרי, וצ"ע מאי שנא מקלב הבלוע, ויש לחלק. **ובנחל"ד** שם כתב דהסוגיא בפסחים פליגי אסוגיא דע"ז ולעולם קלב שנבלע נמי חשיב ממשו, ויבואר להלן בשמעתא דפסחים. **ע"ע** רמב"ן בסוגיין דקלב שנבלע מקרי טעמו, ולענין קלב שנימות לא אתפרש שיטתו.

ע"ע רא"ש סוף סי' ל"א בשם יש שדוחים והוא דעת הרמב"ן בסוגיין, דהא דאיתא זבחים עח א' דעיסה שעשאה מן חיטים ומן אורז דיוצא ידי חובתו, משום דחשיב ממשו, דע"י הקמח של דגן מתרבה העיסה, ולא דמי לקלב שאינו ממשות החלב אלא הטעם, ובזה יישב שי' רש"י אמאי יוצא ידי חובה הא ס"ל טכ"ע לאו דאורייתא, **אולם** הרא"ש

שם פליג דלי"ש ותרוייהו מיקרי טעמו, **ע"ע** פמ"ג פתיחה כוללת להל' פסח ח"ב פ"א דגבי עיסה דחשיב טעמו וממשו משום דהוי יבש ביבש כיון שלא נמחה הקמח.

שיטת תוס' שם דחלב שנבלע חשיב טעמו וממשו, **וטעמו** ולא ממשו פי' בחלב שנימוח, והא דשאני מחלב דחשיב ממשו, **ע"י** רש"י דפי' דשאני חלב שנשתנה צורתו, משא"כ חלב בבשר, דעומד בעיניו בתוך הבשר עיי"ש. **וצ"ב** דהא חלב נימוח כשהוא בעין נמי אסור, ומאי אהני שנשתנה צורתו. **ועיקר** מש"כ התוס' להוכיח מפרק כל הבשר דלא כרש"י, **ע"י** רש"י דלא ידעתי מקומו. **והא** דבב"ח חשיב טעמו ולא ממשו, **ע"י** רשב"א בסוגיין דפי' דהוא לענין טעם בשר הנבלע בחלב לחוד. **ע"ע** בדה"ב ב"ד ש"א עמ' י ב' כשיטת רש"י, **וע"ע** משה"ב עמ' יט ב' [סוד"ה אמר הכותב], דלשי' רש"י ותוס' חומץ בתוך גריסין חשיב טעמו וממשו, **וע"י** יד יהודה סי' צ"ח סק"ו דתמה דהא לשי' רש"י הנ"ל חשיב טעמא, ועיי"ש דיתכן כונתו לשי' רש"י זבחים צז הנ"ל.

שיטת הרשב"א, ור"ן לה ב' [בדפי הרי"ף], דכל היכא שנתערב גופו חשיב ממשו, והיכא שנתערב טעמו לחוד ולא ממשו היינו טכ"ע, ונחלקו המפרשים בכונתם. **ע"י** ב"י סי' צ"ח, ומנחת כהן ח"א פ"ג, דפי' כונתו דלא כרש"י ותוס' ולעולם אף חלב שנבלע מיקרי טעמו וממשו, **אולם** ע"י פר"ח דפי' כונתם ע"ד רש"י, ומש"כ הראשונים כל היכא שנתערב גופו, היינו דניכר עיי"ש, **וע"ע** הגהות הב"ח על הרי"ף. **ע"ע** חזו"א סי' כ"ד סק"ו בשי' הר"מ.

לענין אופן ד- **ע"י** ר"ן שם דתערובת לח בלח חשיב ממשו כיון שכל אחד בלול בחבירו, ושאני מחלב שנתערב בבשר שגוף החלב נבלע בבשר, **אולם** ע"י סתימת לשון רש"י הנ"ל, ורא"ש סי' ל"א דחלב שנימוח מיירי אף בלח וחשיב טעמו ולא ממשו.

ע"ע רמב"ן ורשב"א דטיפת יין שנפל למים ואבד מראיתו חשיב טעמו, ולכא"ו ה"מ היכא דאבד מראיתו אבל בלא"ה חשיב ממשו כשי' הר"ן, וכן מוכרח דהא הרשב"א איירי אף לשי' התוס' דחלב שנבלע חשיב ממשו ולכא"ו כ"ש לח בלח. **וע"ע** יד יהודה סי' צ"ח דטיפת מים במים דלא שייך אבד מראיתו, לא בטל. ועיי"ש דהוסיף להקשות אמאי פליטת איסור שנתערב בלח לא חשיב ממשו כדין לח בלח.

גדר טעמו וממשו

ע"י ע"ז סז א' אמר ר"י כו', ומבואר דכו"ע מודו דטעמו וממשו דאורייתא ולוקין, **וע"י** לעיל שיטות הראשונים מהו טעמו וממשו. **וע"ע** רמב"ן דבזה פי' שמעתא דזבחים ע"ח דמבואר דנ"ט ברוב דאורייתא דהתם איירי לענין טעמו וממשו וכן מוכח מסוגית הש"ס פסחים מד' דכותח הבבלי באיכא כבא"פ לכו"ע לוקין, ויבואר להלן.

להסוברים טכ"ע לאו דאורייתא, הא דטעמו וממשו לוקין, **ע"י** נחל"ד קונטרס טכ"ע פסחים דסברא הוא דאינו בטל כיון דניכר האיסור ע"י הטעם, אף בלא דין טכ"ע, **אולם** ע"י פנ"י פסחים מד, **וחו"ד** צ"ח סק"ג דהוא הלמ"מ, **וע"י** חו"ד שם דמה"ט ה"ה מב"מ דחלוקין בשמא לא בטיל אע"ג דשוה בטעמם. **וע"ע** רמב"ם פט"ו ממאכ"א [הובא להלן] דמבואר דילף לה מקרא.

וע"י נחל"ד שם דהק' למש"פ דלא בטיל טעמו וממשו משום דע"י הטעם ניכר האיסור, א"כ ה"ה בטעם גרידא נמי נימא הכי, למבואר ברש"י דאף למ"ד טכ"ע לאו דאורייתא בעי' לבטולי חד בתרי, ובע"כ משום דטעם עצמו אסור. **וצריך** לחלק דטעמו וממשו לאו משום דהוכר האיסור אלא משום דחשיב טפי ע"י טעמו ולכך י"ל דבטעם לחוד לא חשיב בהכי חשוב טפי ע"י טעמו, מטעמו לחוד.

ע"ע זבחים עח ב' שמעתא דרואין, ומבואר שם פלוגתא תנאי אי טעמו וממשו במב"מ אמרי' רואין ובעי' ס' כמבשא"מ או לאו, וצ"ב לסברת הנחל"ד דטעמו וממשו משום דהוכר האיסור דמאי שייך לדון כן גבי מב"מ, ובע"כ דסברת טעמו וממשו משום דע"י נתינת טעם חשיב טפי, וה"ט שייכא אף גבי מב"מ

להסוברים טכ"ע דאורייתא מצינו פלוגתת ראשונים אי טעמו וממשו אין בטל משום טכ"ע או אף בלא דין טכ"ע. ע"י תוס' זבחים עט א' ד"ה "אמור" דהק' כקו' הראשונים ממימרא דרבא מבשא"מ בטעמא, ולא תי' דאיירי בטעמו וממשו כהראשונים, ולכאוי' מבואר משום דס"ל דאף טעמו וממשו בעי' לדין טכ"ע. ע"ע תוה"ב ב"ד ש"א עמ' יט דמבואר דטעמו וממשו בעי' לטכ"ע ולכן בנטל"פ אף טעמו וממשו באל. **אולם** ע"י ראב"ד באיסור משהו המובא ברשב"א דטעמו ולא ממשו מדאורייתא ואין לוקין, וטעמו וממשו לוקין, ומבואר דטעמו וממשו לא בעי' לדין טכ"ע, ועיקר שיטת הראב"ד יבואר להלן.

שיטות הראשונים ופי' מימרא דר"י

עיקרי השיטות והנידונים מבוארים, בב"י הגר"א או"ח תנ"ג, פר"ח או"ח תמ"ב, פמ"ג פתיחה כוללת הל' פסח, מנחת כהן, נחל"ד קונטרס טעם כעיקר פסחים.

ע"ז סז אמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן כל שטעמו וממשו אסור כו' טעמו ולא ממשו כו' **נחלקו** הראשונים בפירוש האי סוגיא ותלוי אי טכ"ע דאורייתא או דרבנן, ולהסוברים דהוא מדאורייתא צריך לפרש טעמו ולא ממשו דאין לוקין, ולהסוברים דהוא מדרבנן צריך לפרש טעמו וממשו דלוקין, **וכן** יש לברר שיעורא דכזית בכאכ"פ לכל השיטות.

שיטת רש"י

ע"י רש"י בשמעתין, דטעמו ולא ממשו אין לוקין משום דטכ"ע לאו דאורייתא [וע"י לעיל מהו גדרי טעמו], וטעמו וממשו איירי בלא נימוח האיסור דבהא לוקין משום ממשות האיסור, ו**נחלקו** האחרונים מהו גדרו דממשו, **ע"י** מנחת כהן דפי' דווקא בניכר האיסור הא לא"ה אפי' בלא נימוח בטל, אולם תמה לפי"ז אמאי גבי ממשו בעי' נמי לטעמו, הא כיון דניכר סגי בממשו לחוד, **אולם** ע"י פתיחה לפמ"ג שם אות א' דכל שלא נמחה האיסור אע"פ שאין מכירו חשיב ממשו, ועי"ש עוד דהכריח כן ממתני' דחלה הנ"ל דיוצא ידי חובה, והיינו משום דחשיב טעמו וממשו כמש"פ הרמב"ן, ואע"פ שאינו ניכר. **ע"ע** ב"י סי' צ"ח דפי' שי' רש"י ע"ד הר"מ להלן.

ע"ע מנחת כהן שם דנקט בשי' רש"י דפחות מכאכ"פ ליכא איסור של חצי שיעור אף בניכר, משום דח"ש בתערובת שרי, **אולם** הפמ"ג שם נקט דאף בפחות מכא"פ אסור, [אולם נסתפק דיתכן ה"מ בניכר האיסור אבל בלא ניכר האיסור ליכא ח"ש].

ועיקר הנידון אי ח"ש בתערובת אסור, **מבואר** בר"ש טבוי"י פ"ב מ"ג [ועי"ש ראינו מדלעיל צח א' גבי ההוא פלגא כזיתא דתרבא], ו**במהרש"א** פסחים מד א' ד"ה "לענין" הובא בחו"ד סי' ק"ד סק"א, ובמנחת ברוך סי' נ"ג ונ"ד ענף ב', **וטעם** הסוברים דשרי, **ע"י** חו"ד שם דהא דבעלמא אסור משום דאחשביה וכשאוכל בתערובת ליכא אחשביה, **וע"ע** חת"ס הובא במנח"ב שם סי' נ"ג דהטעם משום דלא חזי לאצטרופי, ומה"ט כתב דאי אוכל חצי זית איסור ואח"כ אוכל מן התערובת דבכה"ג חזי לאיצטרופי אסור.

שיטת רמב"ן ור"ן

ע"י רמב"ן ור"ן לה ב' [בדפי הרי"ף] דטכ"ע לאו דאורייתא ופי' טעמו ולא ממשו דווקא היכא דלא נתערב גופו של איסור אלא טעמו בלבד, **ובר"ן** שם הוסיף דכל היכא שנתערב גופו של איסור אפי' באלף לא בטל, **וע"י** ב"י סי' צ"ח דלשי' הר"ן מימרא דר"י לא מתפרשא כלל לענין טעמו אלא איירי בנתערב ממשו, ובליכא כבאכ"פ אין לוקין דהוי ח"ש, **אולם** ע"י מנחת כהן ח"א פ"ג דפי' דטעמו ולא ממשו איירי בלא נתערב גופו של איסור ואין לוקין דטכ"ע לאו דאורייתא.

שיטת הרמב"ם

עי' ר"מ פט"ו ממאכ"א הל' ב' וג', ונזירות פ"ה ה"ד ונתבאר בפוסקים בתרתי. **א- עי'** רמב"ן, כס"מ, ב"י סי' צ"ח, ומנחת כהן, דהר"מ ס"ל טכ"ע לאו דאורייתא, **וע"ע** דו"ח לרעק"א נדפס בהשמטות לרמב"ם [מהדו' פרנקל] דהוסיף לדקדק מהא דלא הזכיר הר"מ בנזירות גונא דשרה ענבים, ומבואר דטעמו ולא ממשו אפי' בכא"פ שרי דטכ"ע לאו דאורייתא.

ועי' חזו"א יו"ד כ"ד סק"ו דנסתפק אי לפי"ז מוכח מהר"מ דאיסור שנימוח חשיב ממשו דלא כרש"י, או דילמא דחלב שאני דאיכא שומן הניכר.

ועיקר שיעורא דכבא"פ מבואר בשו"ת מהרלב"ח [נדפס בספר הליקוטים מהד' פרנקל], ובחזו"א שם דהוא שיעור בתערובת, ובליכא כבא"פ בטל האיסור, ולכך לא מיתסר אלא מדברי סופרים, **ועי'** חזו"א שם דה"ה אם יאכלנו בכח יפה עד שיאכל כזית בכא"פ ג"כ יהיה פטור [ודלא כשי' הר"ש פ"ב מטבול יום משנה ג']. **וע"ע** חזו"א כ"ד ז' משה"ק מההוא פלגא דזיתא צח א'.

ולענין שיעור תערובת דמשקין, **עי'** ר"מ נזירות הנ"ל דנקט גבי שרה פתו שיעורא דכבאכ"פ, ובמנ"ח מ' שס"ה תמה דהא שיעורא דמשקין בעלמא הוא בכדי שתיית רביעית כמבואר בר"מ פ"ד ממאכ"א הל"ט.

עוד מבואר דאיכא כזית בכא"פ בתערובת, ואכל פחות מכזית אינו לוקה, **ונחלקו** המפרשים אי אסור מדאורייתא משום חצי שיעור או לא, **עי'** מנחת כהן שם דנקט דשרי משום דהוי ח"ש בתערובת, **אולם** המהרלב"ח ורעק"א הנ"ל, ובפתיחה לפמ"ג מבואר דאסור משום ח"ש.

ב- עי' לח"מ דפי' שי' הר"מ כשי' רבינו אליהו [המובא בתוס' בע"ז], ומשמע דדעת הר"מ דטכ"ע דאורייתא, **וכ"ה** בנחל"ד עמ' קמ"ז, ושיעורא דכזית בכא"פ הוא לענין שיעור אכילה לחוד, ולפי"ז הא דבליכא כזית בכא"פ לא מיתסר מדאורייתא, בע"כ משום דח"ש בתערובת שרי. **אולם** עי' חי' הגר"ח פט"ו ממאכ"א ד"ה "ולפי"ז דהק' מה ענין שיעור אכילת פרס דהוא מדין שיעורין לדין תערובת איסור, ותי' דכל חלות השם של טכ"ע הוא משום דין אכילה שבו הלכך אי חסר ביה שיעורא דאכילה לא חל עצם השם של טכ"ע ולפי"ז מבואר דביותר מכא"פ לעולם בטל האיסור וליכא לדון כלל משום ח"ש.

ויש לעי' בליכא כזית בכא"פ ואכל במהרה כא"פ אי לוקה, **ועי'** קה"י פסחים סי' ל"ח דנקט דאינו לוקה דאע"פ דאין בטל האיסור, מ"מ אין בו תורת צירוף מפאת תערובתו. **עוד** יל"ע דלפי"ז דינא דהר"מ שייך אף בטעמא לחוד כיון דטכ"ע דאורייתא וצ"ע ממשמעות הר"מ הל' נזירות דנקט אופן דשרה פתו ולא שרה ענבים.

ע"ע רמב"ם פ"ד מחמץ ומצה ה"ו, **ועי'** מ"מ והגהות רמ"כ שם דפליגי אי פחות מכא"פ איכא איסור בל יראה, **ועי'** בי' הגר"א סי' תנ"ג סעי' ב', ומקור חיים תמ"ג בד' הר"מ, ותלוי בבי' אופנים הנ"ל אי בפחות מכא"פ בטל האיסור או לאו, **וע"ע** פמ"ג פתיחה לסי' תמ"ב דכתב לחדש דאע"ג דלענין אכילה ס"ל לר"מ דבטל האיסור, מ"מ לענין בל יראה ס"ל דלא בטל.

ע"ע ר"מ פ"ו מחמץ ומצה ה"ו, וכע"ז בסה"מ מל"ת קצ"ח, **ועי'** השגות הרמב"ן שם, ומ"מ שם דהקשו אמאי בכא"פ ליכא כרת, וכן אמאי בעי קרא דכל מחמצת ומאי שנא מכל האיסורין דתערובתם אסורה בלאו קרא, **ועי'** כס"מ שם בארוכה, **וע"ע** בי' הגר"א סי' תנ"ג סעי' ב' דבעי קרא דכל מחמצת לגלויי דליכא כרת ומינה ילפי' לכה"ת, **וע"ע** פרי"ח, ומנח"כ ח"א פ"ו דס"ל לר"מ דליכא כרת אטכ"ע, ועיי"ש בשוב כונת הר"מ.

שיטת ר"ת

עי' רא"ש סי' ל"א ובפסקי חלה סי' ט"ו בשם ר"ת דטכ"ע דאורייתא דכיון שנתן האיסור טעם בהיתר נהפך כולו להיות איסור, וחייב על כל כזית וכזית, ומימרא דר"י איירי במב"מ, ולכך אין לוקין בטעמו ולא ממשו, ובטעמו וממשו דלוקה איירי בניכר האיסור, **אולם** עי' ר"ש טב"י פ"ב מ"ג דפי' בד' ר"ת דטעמו וממשו לוקין אף בלא ניכר האיסור ומשום דאף מב"מ לא בטל בכא"פ.

ונחלקו האחרונים בליכא כזית בכא"פ אי נמי נהפך ההיתר או לא, **עי'** מנחת כהן ח"א פ"ה, ופר"ח, ובי' הגר"א או"ח סי' תנ"ג דבכל גוונא אמרינן נהפך לאיסור, וכדמשמע מרהיטת הרא"ש דפליג רבינו חיים אר"ת עי"ש, **אולם** עי' ב"י סי' צ"ח דר"ת ור"ח כהן לא נחלקו לדינא, ומבואר דפחות מכא"פ ל"א היתר נהפך לאיסור.

וע"ע ח"י רעק"א צח א' דהק' לשי' רש"י פסחים מד ב' דאמרי' היתר נהפך אף בליכא כזית איסור, מהא דאקשי' חולין צח א' ועוד האמר ר"י חצי שיעור כו'. ומשמע דאי ח"ש מותר ל"ק, ולכא"ו איכא לאקשויי לכו"ע דהא ההיתר נהפך לאיסור, **ועי'** חזו"א סי' כ"ד סק"ה דמשום האי קו' הכריח דאף לשי' ר"ת בליכא כזית בכא"פ לא אמרינן דהיתר נהפך לאיסור וכשי' ר"ח כהן. **וע"ע** בי' הגר"א סי' צ"ח סק"א דהכריח מהאי שמעתתא דחלב ובשר חשיב מין במינו ולפי"ז א"ש.

ובדעת המנחת כהן ופר"ח י"ל דהתם שאני דליכא אלא חצי שיעור, ולכך אי חצי שיעור מותר מן התורה ליכא איסורא כלל, משא"כ היכא דאיכא כזית ביותר מכא"פ. **וכ"כ** לחלק בכו"פ סי' צ"ב סק"ט ד"ה "אך".

בעיקר דינא דהיתר נהפך לאיסור כן מבואר ברש"י פסחים מד ב', **אולם** עי' רמב"ן ורשב"א בסוגיין דגבי נזיר, אם שרה ענבים במים ונתנו טעם גדול במים כאילו נתערב בו רביעית יין אסור ולוקה עליו, ומבואר דלא אמרי' היתר נהפך לאיסור, הלכך בעי' להאי שיעורא.

ובעיקר דבריהם דסגי בנתינת טעם של רביעית יין לכא"ו הנ"מ בטעם הבלוע בהיתר, אבל אם יאכל הטעם בפני עצמו בעי' כזית גמור מממשות הטעם.

עוד יל"ד בהא דסגי בטעם דרביעית יין, אי משום דס"ל דטעם הוי חלות איסור וכשאוכל טעם רביעית יין חשיב אכילת איסור, או דילמא אין הטעם אסור בפ"ע ומ"מ לוקה על טעם דרביעית משום דכיון דבלוע בכזית היתר, מהני לאשווי תורת אכילה. **עי"ע** ר"ש טב"י פ"ב מ"ג דמבואר דלא אמרי' היתר נהפך ואין לוקין אלא כזית מן האיסור עצמו, ועיקר חידושא דטכ"ע דאין כזית איסור הנבלע בהיתר מתבטל

עי"ע נחלי"ד עמ' קל"ג שכתב לבאר לשי' ר"ת היאך ילפי' מגיעולי כותים דההיתר נהפך לאיסור, ופי' משום דס"ל לר"ת דטעם לחודא לא אסרה תורה כיון דלא הוי מידי, ובע"כ דנתחדש גדר דההיתר נהפך לאיסור, **וע"ע** ש"ך סי' צ"ח סק"ו דנקט דכל האי דינא דטכ"ע דאורייתא הוא משום דהיתר נהפך לאיסור, **אולם** הרעק"א עה"ג שם פליג דשייך איסורא דטעם אף בלא היתר נהפך.

ועיקר טעמא דהיתר נהפך לאיסור, **עי'** קוב"ש פסחים אות קע"ה דעיקר איסורו של איסור הוא משום הטעם, ולכך אף אי בלוע בהיתר אסרי' החתיכה משום הטעם, **ועי"ש** דלפי"ז ה"מ איסורי אכילה אבל איסור הנאה דאין תלוי בטעם לא שייך לומר היתר נהפך לאיסור.

ויש שפי' דלעולם אין דנין ההיתר עצמו לאיסור אלא נתחדש דהיכא דהאיסור בתערובת אף בפחות מכא"פ אית ליה חשיבות וחייבין עליו, **אולם** ממש"כ הרא"ש דמה"ט יוצא ידי חובת מצה בעיסה שבללה מן החיטים ומן האורז מבואר דההיתר עצמו נמי נהפך לאיסור.

עי"ע נידון האחרונים באופן שנשחט האיסור אי אסור כדין חני"נ או לא, **עי'** שו"ת רעק"א סי' פ"ב דל"א היתר נהפך לאיסור אלא בזמן שבלוע טעם האיסור אבל אי שחט האיסור שרי להפוסקים דלא אמרי' חני"נ בשאר איסורין, **וכן** נקט המנח"ב סי' ס"ט ענף ב' ד"ה "עוד

קשה", **אולם** עיי"ש דהביא ק' המחנ"א ומתוך קו' מבואר דאף אי נסחט האיסור אין חוזר ההיתר להתירו, וכ"ה בחזו"א דמאי סי' י"ג סק"ט.

ע"ע להלן בשמעתא דפסחים פ"י דינא דכותח הבבלי לשי' ר"ת

שיטת רבינו חיים כהן

ע"י רא"ש דס"ל כר"ת, אולם ה"מ באיכא כזית בכא"פ, אבל בליכא כזית בכא"פ ל"א היתר נהפך לאיסור, **וע"י** רא"ש שם דהטעם שלא החמירה התורה בטעם יותר מהאיסור עצמו, **ומימרא** דר"י מתפרש במין בשא"מ וטעמו וממשו דלוקין הוא משום דהיתר נהפך והוי כממשו של איסור, וטעמו ולא ממשו איירי בליכא כזית בכא"פ הלכך אין לוקין. **[וע"ע** פר"ח דרח"כ והרמב"ם שוין במימרא דר"י אלא דחלוקין אי טעמו ולא ממשו אסור מדאורייתא או מדרבנן, **וע"י** פמ"ג אות ט' דתמה דהא חלוקין אף לענין טעמו וממשו אי בעי' לאכול כל התערובת או סגי באכילת כזית].

ונחלקו האחרונים אי בלאו דינא דהיתר נהפך נתחדש נמי איסור טעם או לאו, ונפק"מ היכא דליכא כזית בכא"פ אי אסור משום ח"ש, **ע"י** בי' הגר"א יו"ד צ"ח, ואו"ח סי' תנ"ג דדקדק מסו"ד הרא"ש דלא מיתסר אלא מדרבנן, **וע"י** נחל"ד דהוסיף לבאר דהא ההכרח לדין היתר נהפך לאיסור משום דבלא"ה סגי ברובא וכדלעיל, א"כ בע"כ דבפחות מכא"פ דאין היתר נהפך, אין איסור טעם כלל, **אולם** ע"י טור סי' צ"ח דאסור מדאורייתא אף בפחות, **וע"י** בפר"ח דכונת הטור לשי' רבינו חיים, ולפי"ז מבואר דאיכא איסורא דח"ש, **וכן** נקט הרעק"א עה"ג סי' צ"ח ע"ד הש"ך סק"ו, **וע"ע** נחל"ד עמ' קמ"א דדחק כונת הטור. **ע"ע** בי' הגר"א שם, דהשוה שי' ר"ח להראב"ד [להלן] ומשמע דאף פחות מכא"פ אמרי' נהפך, אלא דאסור כדין ח"ש לחוד.

ע"ע רא"ש פסקי חלה סי' ט"ו דלשי' ר"ח מתפרשא מתני' דחלה באיכא כבאכ"פ, ולכא"ו אי בפחות מכאכ"פ אמרי' נמי היתר נהפך אלא דאין לוקין אמאי אינו יוצא ידי חובה, ויתכן דאף לענין אכילה חשיב אכילת ח"ש.

יל"ד אי שיעורא דכזית בכא"פ נקבע לפי שעת התערובת, או לפי שעת אכילה ונפק"מ בחילק אח"כ התערובת, דהשתא ליכא בכל תערובת לחוד שיעור כבאכ"פ.

עוד יל"ד אי שיעורא דכזית בכא"פ נקבע לפי יחס פרס ולפי"ז חצי פרס יהא סגי בחצי זית, או לאו ובע"י שיעור כזית דהוא שיעור אכילה, [וממשי"כ החזו"א כ"ד סק"ה להקשות לשי' הר"ח מלהלן קח ב', מבואר דסגי בחצי זית עיי"ש].

ע"ע פר"ח שם דהק' אמאי גבי שרה ענבים במים חייב משום טכ"ע והא ליכא כזית בכאכ"פ, **ותי'** בתרתי א- דאיירי בקיבל טעם יין כאילו נתערב שם רביעית יין בכא"פ, וכשיטת הרמב"ן. **ב-** דלעולם גבי שרה ענבים מיתסר משום טעם לחוד והא דבשאר איסורים אין לוקין משום איסור טעם בלא היתר נהפך כיון דאין לוקין על ההקשות וכן תי' המנח"כ ח"א פ"ה. ולפי"ז מבואר דעיקר הילפותא דמשרת הוא לאיסור טעם ודינא דנהפך ידעי' מסברא. **אולם** ע"י פמ"ג דפליג דבכה"ג לא חשיב כזית בכא"פ.

עוד יל"ד אי שיעורא דכזית בכא"פ נקבע לפי שיעור אכילה, או לפי שיעור התערובת ונפק"מ באיכא כזית בג' ביצים ורגילות לאוכלו ביתור מכא"פ, **ונחלקו** בזה הפר"ח ובני שמואל [הובא בפר"ח שם].

שיטת הר"י מאורלייני"ש

ע"י תוס' משמיה דהר"י, ומבואר דטכ"ע דאורייתא אולם ליכא מלקות דלא הוי אלא איסור עשה, **וע"י** נחל"ד עמ' קמ"ב דטעמו וממשו מתפרש ע"ד רש"י דלוקה משום ממשות האיסור דלא בעי' לדין טכ"ע.

ולא נתבאר בדבריו אי פליג אעיקר איסורא דטעם או אחידושא דהתר נהפך לאיסור לחוד דאין לוקין, **ונחלקו** בזה האחרונים **ע"י** אחיעזר ח"ב סי' י' סק"א דהביא דברי המקור מים חיים סי' צ"ח דכל דברי הר"י הוא דווקא לענין טעם המעורב דלא הוי רק ח"ש, אבל אי איכא כבאכ"פ לוקין, ומבואר דפליג אחידושא דהתר נהפך ולכך באכיל כזית טעם לוקה, **אולם** באחיעזר שם פליג דבכל גונא אין לוקה, **וכן** דקדק לשון התוס' בע"ז עיי"ש.

ולהאמור הא דדנו התוס' אי אמרינן אהדרא לאיסורא קמא, **להך** גיסא דפליג אחידושא דהתר נהפך א"ש דכיון דהוי איסור חדש, שפיר שייך לדון דלא אהדריה, **ולהך** גיסא דפליג אעיקר איסורא דטעם, יתכן דהנידון בגדר איסורא דטעם אי הוי איסור חדש וכדברי הגר"ח או לא.

ע"ע גליון הש"ס זבחים עח א', ובית הלוי ח"א סט"ז משה"ק אהא דאקשי' לר"ל דאין לוקין על התערובת של פיגול ונותר, מברייטא דעיסה דמבואר דטכ"ע דאורייתא, ולד' הר"י ל"ק דאע"ג דטכ"ע דאורייתא מ"מ ליכא מלקות, **ועי'** חזו"א סי' כ"ד סק"ג, ואחיעזר ח"ב סי' י' סק"א דהתם איכא ממשו של איסור דבהא לכו"ע לוקין, **אולם** עי' אחיעזר שם, דלחזו"ד דטעם איסור כגופו של איסור אף להסוברים טכ"ע לאו דאורייתא, א"כ שוה לטעמו וממשו ובתרוייהו אין לוקין, [וכן מבואר מקו' הרעק"א הנ"ל].

ע"ע אוסף חידושי' להגר"א קוטלר סי' כ"ט סק"ה, דנקט כהך גיסא דכל דברי הר"י לענין חידושא דהתר נהפך לאיסור, ובזה ישב קו' הרעק"א בגליון הש"ס זבחים עיי"ש.

ע"ע שיטת רבינו אליהו הובא בתוס' בע"ז, **ורבינו יצחק** הובא ברשב"א בשמעתין, **ועי'** בי' הגר"א או"ח סי' תנ"ג דפי' ע"ד רבינו חיים, **אולם** עי' נחל"ד דפי' שי' רבינו אליהו דל"ל היתר נהפך לאיסור, וחילוקא דר"י מתפרש אי אכל כבאכ"פ או לאו, **וכ"מ** דברי הרשב"א, **וצ"ב** אמאי נקט ר"י טעמו וממשו הא סגי בטעמא לחוד.

ע"ע רשב"א דהק' לשי' רבינו יצחק מהא דל"ל לאב"י פסחים מג א' כבא"פ, וצ"ב אמאי לא קשה לכולהו ראשונים דס"ל טכ"ע דאורייתא [דווקא בכא"פ] היכי משכח"ל הא לאב"י ל"ל כבא"פ, **עוד** צ"ב דהא משכח"ל אף לאב"י דאכיל כל התערובת בב"א, וע"ע להלן שמעתא דפסחים.

שיטת הראב"ד

עי' רשב"א בשם הראב"ד [והשגות הראב"ד על הבעה"מ פסחים, ובהשגות על הרמב"ם פ"ה מנזירות] דמבואר דטכ"ע דאורייתא אלא דאין לוקין כיון דאין לוקין על ההקשות, **ונחלקו** האחרונים אי ס"ל היתר נהפך או לאו, **עי'** מנח"כ ופר"ח דנקטו דלית ליה נהפך ולפי"ז מימרא דר"י מתפרשא לענין טעמו וממשו דבהא לוקין לכו"ע, **אולם** עי' נחל"ד דפי' דס"ל היתר נהפך ומדוקדק כן מדברי הרשב"א דפי' באופן השני דליכא מלקות דאין לוקין על ההקשות, ואי ל"א היתר נהפך תיפוק ליה דאין לוקין משום דליכא שיעור כזית דהא איירי בליכא כזית עיי"ש, **וכן** מבואר ממש"פ בהשגות הראב"ד על הבעה"מ פסחים דינא דמתני' דכותח משום טכ"ע. **ועיי"ש** דמדברי הרשב"א בתוה"ב מבואר דבאיכא כא"פ לוקין אף על טעם לחוד, ולפי"ז דינא דטעמו וממשו דלוקין הוא משום הטעם, אולם הנחל"ד האריך לתמוה דודאי אף באיכא כזית בכא"פ אין לוקין על טעם לחוד ומימרא דר"י בטעמו גמור.

ע"ע לשון הראב"ד המובא ברשב"א דכתב והשלישי היתר כו' או לכא"פ ולמלקות כו'. ולכא"פ מבואר דלוקין על הטעם בכזית בכא"פ משום דחשיב גילוי מילתא ולד' הנחל"ד צ"ל כונת הראב"ד לענין טעמו וממשו גמור, ולפי"ז מבואר דאף טעמו וממשו בעי' למילף מקרא.

ע"ע קו' הראב"ד, הובא בסו"ד הרשב"א, היכא משכח"ל טעמו ולא ממשו הא בטיל חד בתרי, ועיי"ש תי', **ועי'** קוב"ש פסחים אות קע"ה דהק' דעדיין לא נתיישב אמאי היתר נהפך לאיסור, ותי' ע"פ משי"כ ליסד דכל איסורין שבתורה הוא משום הטעם שבהן עיי"ש.

היתר מצטרף לאיסור

פסחים מג ב' א"ר אבהו כו', **עי'** רש"י ותוס' שנחלקו בגדר דין המל"א אי מיירי ע"י תערובת או לאו, **ועי'** קוב"ש אות קע"ד דיסוד הפלוגתא אי ע"י המל"א נהפך ההיתר לאיסור או לאו, **ועי'** ספר הישר לר"ת סי' תרצ"ד דהיתר מצטרף לאיסור זהו כשיש חצי היתר וחצי איסור ואין טעם איסור בהיתר, [ואולי לשיטתם בגדר טכ"ע אי אמרי' נהפך או לאו, דאי אמרי' נהפך וכן ס"ל רש"י ור"ת, בע"כ רבואת דהמל"א אף בליכא נתינת טעם], **ולשי'** רש"י דאיירי שלא ע"י תערובת, לכא"פ הוא גדר במעשה אכילה, דע"י אכילת ההיתר והאיסור איכא תורת אכילה חשובה להאיסור, ולפי"ז צ"ב אמאי

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

גבי תערובת חמץ איכא בל יראה כמבואר בפרש"י במתני' דהתם אין דנין על מעשה אכילה. **ע"ע** ר"ש טב"י פ"ב מ"ג, דמ"מ אף בתערובת ס"ל לרש"י המל"א וכדמוכח מכל הסוגיא שם.

ובעיקר שי' התוס' צ"ב אמאי גבי מקפה לא פסל אלא מקום מגעו, הא ע"י המל"א נהפך הכל לאיסור, ובע"כ דאף לתוס' הוא גדר במעשה אכילה אלא דס"ל דאין מצרפים ההיתר אלא בתערובת [וע"ע לשון המלחמות ע"ד תוס', אולם משמע דההיתר נהפך לאיסור]

ע"ע השגות הראב"ד על הרז"ה ומבואר ע"ד רש"י, **אולם** ע"י ראב"ד המובא ברשב"א דפ"י המל"א באופן של תערובת וצ"ע. **ע"ע** פלוגתת הבעה"מ ומלחמות אי המל"א נאמר אפי' בליכא נתינת טעם או דווקא בנו"ט, **דעת** הבעה"מ אפי' בליכא נתינת טעם [עיי"ש ראיתו, **וע"י** חזו"א סי' כ"ד סק"ג משה"ק]. **וע"י** קר"א נזיר לה ב' ד"ה "שוב ראיתו" וחזו"א שם דאף לבעה"מ בעי' טעם אלא דסגי אף בטעם חדש. **דעת** הרמב"ן דדוקא בנו"ט גמור [עיי"ש ראיתו, **וע"י** חזו"א שם משה"ק].

כזית בכדי אכילת פרס

מבואר בסוגיין דנחלקו רב דמי ואב"י אי אכילת כבא"פ דאורייתא או לאו, **ונחלקו** הראשונים בטעם פלוגתתם, **ע"י** תוס' נזיר לו ב' ד"ה "כזית" דמבואר דהיכא דהאיסור בעין לכו"ע מצטרף לכבא"פ ולא פליגי אלא בתערובת [ומשום דאכילת ההיתר מפסקת], **והיכא** דאכיל התערובת בב"א מבואר בסו"ד דחייב לכו"ע והיינו גונא דטכ"ע, ופליגי בין לענין טעמו וממשו ובין לענין טע"כ, ולפי"ז שו"ט דהגמ' גבי מדוכות וקופות הוא לענין שיעור אכילת תערובת, וכ"מ בדברי רש"י ד"ה "וכזית", **אולם** ע"י רשב"א תוה"ב ב"ד ש"ב עמ' כב א' [וכ"ה ברשב"א יבמות פב ב' ד"ה "וקיי"ל"], דטעמו ולא ממשו יותר מכא"פ בטל ברוב מדאורייתא, ואי טעמו ולא ממשו דאורייתא משום טכ"ע אלא דאין לוקין דהוי חצי שיעור, לא בטיל מדאורייתא, ולכא"ו מבואר דעיקר הנידון דכא"פ לאו בשיעור אכילת תערובת אלא בעיקר הדין אי בטל בהאי שיעורא או לא [דאי הוי שיעור בתערובת אף אי טכ"ע לאו דאורייתא, מ"מ הוי ליה למיתסר משום ח"ש דממשות], **וע"ע** השגות הראב"ד ע"ד הרז"ה, דמבואר דדינא דר"ד היינו דינא דר"י ע"ז סז א' דאיכא טעמו וממשו לוקין, ובהא גופא פליג אב"י דאף טעמו וממשו בטיל ברוב, ומבואר לכא"ו ע"ד הרשב"א [וא"ש מש"כ הרשב"א משמיה דהראב"ד דאף טעמו וממשו בעי' למילף מקרא]. **וכן** מדוקדק מלשון הראב"ד המובא ברשב"א באופן הב' דבליכא כא"פ דן משום טכ"ע לחוד, **וכ"מ** כע"ז מפי' רבינו דוד אולם פי' דה"מ במב"מ דליכא נו"ט אבל טעמו וממשו לכו"ע אין בטל ואסור בכא"פ, **ועיקרי** הדברים מבוארים בחזו"א בד' הר"מ להלן.

ובעיקר שי' הרשב"א, **כ"מ** בחי' צז ב' סו"ד "אמר ליה", **וכ"מ** צח ב' בשמעתא דטכ"ע משה"ק לשי' רבינו יצחק מדינא דאב"י דכא"פ לאו דאורייתא, ואי טעמא דאב"י משום דליכא צירוף אכילה א"כ ל"ק דמשכח"ל טכ"ע באוכל בב"א. **אולם** ע"י רשב"א שם ד"ה "אי הכי" דהקשה היכי ילפי' שיעור סי' מזרוע בשילהא קיי"ל דכבא"פ דאורייתא, ואי ס"ל דיותר מכא"פ בטל האיסור, שפיר ילפי' לחומרא דלא בטל מכא"פ עד שיעור סי', ויתכן דכונתו להקשות אלישנא דהש"ס דמדאורייתא חד בתרי בטיל. **וע"ע** שם דטיפת יין שנפלה בתוך מים ואין בו מראה יין נידון משום טכ"ע, ואי ס"ל דיותר מכא"פ בטל האיסור א"כ אף בלא אבד מראיתו כל דאיכא יותר מכא"פ נידון משום טכ"ע ולא משום ממשו, **וע"ע** משה"ב יט ב' סוד"ה [אמר הכותב יט א'] דכתב וא"ת וכל שאין בו כא"פ כו' ועוד שיעור כא"פ לא אמרו ר"י ללקות הא לאיסור אסור מדאורייתא כו' ומבואר להדיא דטעמו וממשו לא בטיל יותר מכא"פ, **ויש** שישבו בסתירת השמועות דכל דברי הרשב"א דבטל יתר מכא"פ הוא דווקא יבש ביבש דליכא נתינת טעם

ע"ע ר"ש טב"י פ"ב מ"ג דאף ביותר מכא"פ אי מצי לאכול מהר שיעור כא"פ חייב, ומבואר דל"ה שיעור בתערובת וע"ד תוס' נזיר.

ולהך גיסא דיותר מכא"פ בטל האיסור, ולאב"י דכא"פ לאו דאורייתא אף בכא"פ בטל צ"ב מאי יהני המל"א הא בטל האיסור, ויש ליישב, **וע"ע** חזו"א כ"ד סק"ו ד"ה "ויש לעי"י" אמאי לא פשיט ליה כא"פ דאורייתא ממתני' דהעוסה עיסה דחייבת בחלה ויוצא בה י"ח בפסח, וע"י נחל"ד עמ' קנ"ח דאב"י יפרש משום גרירה ויבואר להלן.

ע"ע חו"ד צ"ח סק"ג בארוכה, דשיעורא דכא"פ הוא הלמ"מ ואפי' בממשו בלא טעמו, **ועי'** להלן דכן מוכרח משי' הראשונים בב' קופות

ומעתה יש לברר לכל שיטות הראשונים המבוארים בחולין ובעי' [הובאו לעיל], פלוגתת ר"ד ואביי. **לשי' הר"מ** דטכ"ע לאו דאורייתא, וטעמו וממשו ילפי' מקרא דמשרת דאין בטל וה"מ באיכא כבא"פ, **עי'** חזו"א סי' כ"ד סק"ו דע"כ פלוגתת אביי ור"ד אי בכא"פ בטל או לאו, וע"ד הרשב"א לעיל.

ע"ע חי' הגר"ח פט"ו ממאכ"א הל"א דפי' כונת הר"מ דלא נאמר דין טכ"ע אלא באיכא שיעור אכילה למלקות ולכך ביתר מכא"פ בטיל ולפי"ז יתכן דשורש הנידון אי בטל או לאו תלוי אי איכא בתערובת שיעור אכילה, ולפי"ז עיקר פלוגתת אביי ור"ד אי איכא שיעור אכילה או לאו כתוס' בנזיר, ואביי דס"ל דליכא שיעור אכילה דל"ל אכ"פ, ממילא בטל.

לשי' רח"ב, עי' נחל"ד עמ' קמ"א דפי' עפ"ד התוס' נזיר דלא מחייב אביי אלא באוכל בב"א ומה"ט לא שייך טכ"ע בכא"פ כיון דלא מסתבר להחמיר טפי בטעם מבמשו כמש"כ הרא"ש, **אולם** עי' פר"ח ד"ה "ולכן נראה ליי" דגם רבינו חיים דפי' פלוגתת ר"ד ואביי אי אמרי' היתר נהפך לאיסור בכא"פ דחייב על כל כזית וכזית או לא ולכו"ע אי אכיל כא"פ חייב, והא דאקשי' מכותח משום דס"ל דאכל כזית אחד מהתערובת, ואי אמרי' נהפך אמאי אינו לוקה לחכמים [ומהא דפריק רב דימי ואי משטר קשטר כו' מבואר דכבא"פ נמדד בשיעור אכילה בפועל [ונחלקו בזה הפר"ח ובני שמואל (הובא בפר"ח שם) אליבא דרח"כ].

לשי' ר"ת דהיתר נהפך לאיסור אף בפחות מכבא"פ, בע"כ דאיירי באופן דליכא טעם כדלהלן, דאל"ה נהפך כל התערובת לאיסור והו"ל כאכילת איסור בעין, דמודה אביי דסגי בכא"פ, ופלוגתתם לענין טעמו וממשו, ועי' להלן דממש"פ ר"ת גבי מקפה מבואר דס"ל כפי' תוס' נזיר, **וע"ע** נחל"ד דלס"ד אביי לא ס"ל טכ"ע כמבואר בתוס' נזיר לו אי ד"ה "שרה".

מקפה של חולין

שיטת רש"י ור"ש [טבו"י שם] דאיירי דהשמן והשמן מעורבין וס"ד דהמקשן דדימוע דרבנן ובטל ברוב. [ולפי"ז עיקר התי' דמדרי"י שמעינן דאין בטל, ושו"ט דמלקות הוא משום דשמעי' מר"י דלוקין, אולם מעיקר מתני' דמקפה ליכא הכרח לדין מלקות] **והא** דאין פוסל כל המקפה מבואר ברש"י שם דלא חמירא כתרומה עצמה, **ועי'** מנחת ברוך סי' נ"ב ד"ה "והנה" דבד' הר"ש מבואר דהטעם דאין פוסל כל המקפה משום דהחולין מפסקי, ועי"ש דעיקר דברי רש"י הוא רק לס"ד. [ועיקר דברי המנח"ב צ"ב דהא רש"י איירי לענין לפסול כל המקפה, והר"ש איירי לענין לפסול כל השמן שבמקפה ולא פליגי כלל]

ע"ע ר"ש דהק' אמאי אין דנין גבי מקפה ללקות משום טכ"ע, ותי' דסתם שמן שבמקפה אינו כ"כ מרובה שיהא באכילה אחת טעם של כזית, **[ובנחל"ד האריך עפ"ד תוס' נזיר הנ"ל דבס"ד לא ס"ל אביי טכ"ע כלל]. ועי"ש** דהוסיף להקשות עוד אמאי אין כל המקפה נפסלת מחמת טכ"ע, ותי' דדוקא לענין אכילה אמרי' טכ"ע ולא לענין טומאה, **ועי' חזו"א סי' כ"ד סק"ב מש"פ**.

ע"ע תור"פ דהק' אמאי ס"ד דאינו בטל הא הוי מין בשא"מ.

שיטת תוס' דאיירי באין מעורבין והנידון לענין קבלת טומאה בפחות מכביצה מדרבנן, ולפי"ז פירוקא דזר לוקה הוא משום דלענין מלקות לא נתבטל, ה"ה לענין קבלת טומאה, ומדתלוי בפלוגתת אביי ור"ד לכאוי' בע"כ מבואר כשי' תוס' נזיר דפליגי לענין שיעורא דכבא"פ, דאי פליגי בדין טעמו וממשו אי בטיל או לאו ולכו"ע אי לא בטיל מחייב בשיעור כבא"פ, אי"כ גבי מקפה דלתוס' מיירי באין מעורבין דלא בטלי, אף לאביי יהא חייב בכא"פ.

ועיקר שיטת ר"ת איש לשיטתו למשי"פ בחולין דע"י טכ"ע היתר נהפך לאיסור אף בפחות מכא"פ, דלפ"ז גבי מקפה בע"כ מיירי דאין מעורבין, דאי מעורבין תיפוק ליה משום טכ"ע ולא שייך תי' הר"ש לעיל.

ע"ע מהרש"א דהק' לשי' התוס' לעיל דהמל"א דווקא במעורבין, א"כ גבי מקפה דאין מעורבין מה שייך המל"א, ועי"ש מה שתי'.

ע"ע תוס' נזיר לו ב' ד"ה "אמר ליה" דפי' הנידון גבי מקפה בפחות מכביצה ולענין קבלת טומאה מדאורייתא ואהא פרקין דהמל"א וע"י ההיתר איכא שיעור כביצה לקבלת טומאה נולפ"ז מבואר דע"י המל"א נהפך כל התערובת לאיסור לכל מילין, ולר"ד ע"י דאיכא כבא"פ מהני אף לקבלת טומאה, ועי"ש משה"ק.

כוח הבבלי

מבואר בסוגיין דדינא דכוח הבבלי אליבא דחכמים תלוי בדין כבא"פ, ובראשונים הקשו דאף בלא כבא"פ הא איכא לחייבו משום טכ"ע, ונתבאר בכמה אופנים.

לשי' הרמב"ן דגבי טכ"ע אין חייבין אלא על כזית טעם לק"מ, די"ל דאירי בליכא כזית טעם. **וע"ע** פר"ח, וחזו"א סי' כ"ד סק"ה דלשי' רח"כ דכבא"פ אמרי' היתר נהפך לאיסור, נמי י"ל דכיון דאין דרך אכילתן בעיניהו כליכא כזית בכא"פ חשיבי. **אולם** לשי' ר"ת דאף בפחות מכבא"פ אמרי' היתר נהפך לאיסור צ"ב, **ועי'** רש"י להלן דמה"ט הכריח דרבנן ל"ל טכ"ע דאורייתא והא דאקשי' לר"ד הוא משום דכוח חשיב טעמו וממשו כמש"כ בפתיחה לפמ"ג. **ע"ע** טור או"ח סי' תמ"ב דפי' דטעם דכוח לא הוי אלא קיוהא בעלמא, **ונחלקו** האחרונים אי מ"מ מהני האי טעם לדין טעמו וממשו וקו' הגמ' אמאי אין חייבין לרבנן משום טעמו וממשו, או דילמא לא חשיב טעם כלל וקו' הגמ' משום הלמ"מ דכבא"פ דאורייתא וחייבין על ממשו אף בלא טעם, **עי'** נחל"ד וחזו"ד סי' צ"ח סק"ג, ומנח"ב סי' נ"ה. **ע"ע** ראב"ד דפי' דמשום טכ"ע אין לוקין ומתני' אף לענין מלקות.

ע"ע ר"מ פ"א מחמץ ומצה ה"ו דכוח הבבלי אי אכל כבא"פ לוקה ואין בו כרת, ובפחות מכבא"פ מכין אותו מכת מרדות, **ועי'** ראב"ד שם דפסק כחכמים, ובכס"מ שם הרבה לתמוה דממ"נ אי פוסק כחכמים אמאי פטור מכרת עי"ש, **ועי'** מק"ח סי' תמ"ב, ומנח"ב סי' נ"ה.

ע"ע טור סי' תמ"ב דפי' לשי' ר"ת, הא דמבואר בפסחים מד ב' גבי כוח הבבלי דבליכא כבא"פ אין לוקין ואעפ"י דהתר נהפך לאיסור, דהתם מיירי בליכא טעם חומץ אלא קיוהא בעלמא, אולם עי' אחרונים דתמהו לפי"ז אמאי באיכא כבא"פ לוקין לכו"ע, **ועי'** פר"ח תמ"ג, וחזו"ד סי' צ"ח סק"ג דתי' דהלמ"מ דלוקין על כבא"פ אע"פ דליכא טעם כלל. **ע"ע** נחל"ד עמ' קל"ז דתי' דאף גבי כוח איכא ממשו ולכך לוקה באיכא כבא"פ ומ"מ כיון דאינו אלא קיוהא בעלמא אין הטעם חשוב להפוך ההתר לאיסור, **וע"ע** מנח"ב וחזו"א כ"ד סק"ה. **ע"ע** חזו"א וקוב"ש פסחים משה"ק מסוגית הש"ס זבחים צא א'.

שתי קופות

עי' תוס' ורשב"א חולין משה"ק מהאי ברייתא להסוברים טכ"ע דאורייתא, **ועי'** ב"י הגר"א סי' תנ"ג דפי' הקו' לשי' ר"ת דהיתר נהפך לאיסור דאהא הקשו שפיר דכל התערובת נהפך לאיסור ובכה"ג מודה אביי דלוקה בכא"פ כמש"כ התוס' נזיר הובא לעיל.

אולם לשי' הרשב"א דל"א היתר נהפך ובעי' אכילת כזית טעם עצמו וכדפי' גבי שרה ענבים במים, א"כ בע"כ דקו' אף בלאו היתר נהפך, ולהמבואר לעיל דס"ל דעיקר פלוגתא אביי ור"ד אי בטל האיסור או לאו, איש דלפ"ז הק' דאי טכ"ע דאורייתא הא לא בטל. **עוד** יתכן דפליגי בצירוף כבא"פ וכשי' תוס' נזיר, ומ"מ גבי טעם כיון דנרגש הטעם בכל התערובת בהא מודה אביי דכבא"פ דאורייתא. וצ"ב. **וע"ע** מהר"ם ע"ד התוס' "מנלן"

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

ועי' תוסי' שם דתי' דאירי במב"מ, וכ"פ בתוסי' נזיר לו ב', והא דאקשי' לר"ד, משום דגזרי' מב"מ אטו מבשא"מ, **ועי'** תוסי' נזיר שם שהוסיפו להק' אמאי לאבבי לא גזרי' מב"מ אטו מבשא"מ משום המל"א עיי"ש חילוקן, **ועי'** מהרש"א חולין צט א' דהק' אמאי לא גזרי' לאבבי במב"מ משום טכ"ע, וכתב לחלק ע"פ התוסי' נזיר שם, ובעיקר קו' המהרש"א עי' כו"פ סי' ק"ט סק"ד ד"ה "אמנם" משי"כ ליישב.

ועי' בי' הגר"א סי' תנ"ג דהק' משני קדירות דאירי במבשא"מ, **ועי'** נחל"ד דתי' בתרתי.

עי' תוסי' פסחים ד"ה איתביה דפי' ברייתא דשני קופות במבשא"מ, **ועי'** ש"ך סי' ק"ט סק"י שכתב בשם מהר"א להוכיח לפי"ז דתערובת יבש ביבש מבשא"מ בעי' ס', אולם הש"ך כתב לדחות דשאני קמח בקמח דחשיב כתערובת לח בלח, **ועי'** חו"ד שם סק"ה דהק' דהא קמח אינו מקבל טעם ומאי אהני דהוי לח בלח עיי"ש תירוצו.

עי' רמב"ן חולין דפי' ההיא דקופות במב"מ כתוסי', אולם הוסיף דס"ל דאף במב"מ לא בטיל ברובא אלא בכבא"פ ופליג ר"י אר"ל זבחים עח דמב"מ בטיל ברובא, ולפי"ז מבואר דדינא דכבא"פ הוא אף בממשו לחוד ולכאוי' כמשי"פ החו"ד בארוכה צח סק"ג דהלמ"מ דכבא"פ אינו בטל.

עי' ר"ש שם דפי' בתרתי חדא במין בשא"מ, **ועוד** תי' ע"ד הרמב"ן, אולם חילק דה"מ היכא דהאי לחודיה והאי לחודיה אבל בנימוח בטל ברוב עיי"ש, **ועי'** חזו"א כ"ד י"ב.

עי' השגות הראב"ד דפי' דגבי קופות ליכא נתינת טעם ומשי"ה אין דנין משום טכ"ע, וצ"ע למשי"פ לעיל מינה פלוגתא אבבי ור"ד בטעמו וממשו, דא"כ מאי שיאטיה לב' קופות הא יתכן דבהא אף לר"ד בטל כיון דליכא נתינת טעם.

עי' ר"ש טבוי"י פ"ב מ"ג דהק' אמאי לא אסרי' ב' קופות אף בפחות מכא"פ משום ח"ש, ואסיק דאירי אליבא דר"ל דח"ש מותר מן התורה, **ועי'** תוסי' הרא"ש פסחים [הנדמ"ח] דהק' כן בריש הסוגיא, ותי' דח"ש בתערובת לא אמרי', ועי' לעיל עיקרי

השיטות בזה. **ועי'** חזו"א סי' כ"ד סק"א דתי' דלס"ד דכבא"פ לאו דאורייתא ולא אסרי' אלא בב"א, לא שייך דינא דח"ש דהא טעמא דח"ש משום דחזי לאיצטרופי ובתערובת לא חזי, כיון דאי ישלים לאחר מכן הא לא הוי בב"א.

ולשי' הראשונים הנ"ל דפלוגתא אבבי ור"ד אי בטל האיסור או לאו אי"ש טפי.

עי' נזיר לו א' דגרסי' בשלמא לדידי כו' כגון דנפשי חולין כו', **ועי'** תוסי' ד"ה "שת"י דהק' אמאי גבי מדוכות לא פרקינן דליכא משום המל"א כיון דאיכא רוב היתר, וכן קשה גבי כותח, ותי' דהיכא דאיכא טעם אפי' איכא רוב היתר לא מהני וכ"כ הר"ש, ולכאוי' עיקר החילוק דהיכא דליכא טעם כיון דאיכא רוב היתר הא בטל האיסור ולא שייך המל"א משא"כ באיכא טעם דהוי טעמו וממשו אין בטל האיסור, **אולם** עי' קר"א נזיר דכתב לדקדק מדברי התוסי' ד"ה "אלא" דמבואר דמב"מ אפי' אי ניכר האיסור דלא בטל לא אמרי' המל"א וצ"ב. **עי'** תוסי' פסחים סוד"ה אלא" דמבואר דאף גבי קופות ומדוכות איכא להאי תירוצא דרוב היתר, **ועי'** מהרש"א שם, **ועי'** ר"ש משי"כ לחלק.

ומשה"ק אמאי אין כל המקפה נפסלת כדין תרומה עי' חזו"א שם סק"ב דאין כונתו משום היתר נהפך לאיסור אלא דעיי' מגע טבוי"י במקפה נטמא השום והשמן מחמת טכ"ע, ותו אין המקפה ראוי לאכילה ולפי"ז צ"ל כונת תירוצו דלא חל טומאה אטעם לחוד.

צורת הילפותא [פסחים מד ב']

מבואר בסוגיין דאיכא ד' קראי [משרת, בב"ח, גיעולי נכרים, חטאת] למילף טכ"ע או המל"א, ותלוי בפלוגתא תנאי **דעת ר"ע** - דמשרת וחטאת ילפי' להמל"א והוי להו שני כתובין, וגיעולי נכרים לטכ"ע ומינה ילפי' לכה"ת.

עי' השגות הראב"ד דתמה לר"ע אמאי אייתר משרת להמל"א, הא בעי' למילף לענין טכ"ע ולמלקות, דמגיעולי נכרים ליכא למילף מלקות דאין לוקין על ההיקשות, ומזה הוכיח דלר"ע הא דילפי' מגיעולי נכרים הוי רק גילוי מילתא. **אולם** צ"ב דעדיין תיקשי לרבנן דס"ל דלא חשיב גילוי מילתא וליכא מלקות בשאר איסורין וכדפי' הראב"ד

שם, אמאי בעי למימר דגיעולי נכרים חידוש הא אף אי לא הוי חידוש בעי קרא דמשרת למלקות, וכן יש לעי לשיי הר"י מאורלייניש דגיעולי נכרים לא הוי אלא עשה ואין לוקין דא"כ בעי קרא דמשרת לכו"ע וללקות אטכ"ע.

ע"ע ראב"ד המובא ברשב"א חולין, ומבואר להדיא דאף לר"ע אין לוקין על ההיקשות וצ"ב.

דעת חכמים דר"ע – משרת לטכ"ע ומינה ילפי לכה"ת, וגיעולי נכרים ובב"ח חידוש, וחטאת להמלי"א ולא ילפי חולין מקדשים.

דעת חכמים דמתני' – עי' רש"י מה א' ד"ה "לר"ע" דע"כ ס"ל טכ"ע לאו דאורייתא וקרא דמשרת להמלי"א, וגיעולי נכרים חידוש, **וע"ע מהרש"א דע"כ צ"ל דחטאת נמי להמלי"א דאל"ה איכא למילף ממשרת המלי"א לכה"ת.**

ע"ע רש"י חולין צט ב', דאמוראי דס"ל טכ"ע לאו דאורייתא צ"ל דמשרת להמלי"א וגיעולי נכרים חידוש [כרבנן דמתני']. **עוד** פי' דס"ל גיעולי נכרים לאו חידוש ומשרת נמי לטכ"ע והוי להו שני כתובין [ולכאוי ר"י דס"ל פסחים מג ב' כר"ע דמשרת להמלי"א בע"כ צ"ל כפי' אי דרש"י דגיעולי נכרים לאו חידוש].

ע"ע רמב"ן חולין דלשי רש"י ע"ז סז א' דלר"י טכ"ע לאו דאורייתא, צל"פ דסוגיא דפסחים אליבא דאביי ור"י ס"ל דלר"ע גיעולי נכרים חידוש הוא ולכך לא ילפי לכה"ת, [וס"ל לר"י דטכ"ע חמור טפי מהמלי"א הלכך עדיפא למילף מקרא דמשרת המלי"א ודלא כאביי דטכ"ע קל טפן]. **עוד** פי' דס"ל דמחטאת ילפי תרויהו המלי"א וטכ"ע דשקולין הן הלכך הוי גיעולי נכרים וחטאת שני כתובין. **עוד** פי' דס"ל דבב"ח נמי לאו חידוש והוי להו בב"ח וגיעולי נכרים שני כתובין.

ע"ע ר"מ פ"ה מנזירות ה"ה דאוקי קרא דמשרת לשרה פתו ביין ולענין כבא"פ, ועי' לח"מ שם דכיון דס"ל טכ"ע לאו דאורייתא ודלא כסוגיית הש"ס פסחים, הלכך אוקים קרא בשרה פתו דהיינו טעמו וממשו דכו"ע מודי.

ע"ע בי' הגר"א סי' תנ"ג דהר"מ ס"ל טכ"ע דאורייתא וילף מקרא דכל מחמצת, וקרא דמשרת בעי לטעמו ולא ממשו עיי"ש.

משרת ענבים

מבואר בסוגיין דילפי לשרה ענבים במים ויש בהן טעם יין, ונחלקו הראשונים היכי משערי שיעור הכזית **שיטת רש"י ד"ה "מפת" דאמרי' היתר נהפך לאיסור וחייבין על כל כזית מהמים**, [ולכאוי מקורו מהא דליכא שיעור כזית ענבים אולם **עי' נחלי"ד דתמה דמאן דילף מגיעולי נכרים היכי ילפי היתר נהפך**, ובזה הכריח דהיתר נהפך מסברא עיי"ש].

ע"ע חי' רבינו דוד, וחי' הר"ן שם דהק' אהא דאקשי' "דילמא מיין לחודיה" דמבואר דאי לא אמרי' המלי"א לא שייך לחייב אלא איין לחודיה, ואי טכ"ע נהפך לאיסור אמאי אין שייך לחייב אף אפת מדין טכ"ע, **ובר"ן שם הוסיף לתמוה אהא דאקשי' "וכ"ת מיין מאי למימרא" הא קמ"ל הך דינא דהיתר נהפך, ועי' נחלי"ד שהאריך בזה.**

יל"ד אי גבי טעמו וממשו בלאו דין טכ"ע אמרי' היתר נהפך, ומהא דהכריח רש"י מה א' דרבנן דר"א ל"ל טכ"ע, מבואר דל"ל היתר נהפך בטו"מ. **וכ"מ מדינא דר"י עז סז דטו"מ לוקין דווקא בכא"פ, וע"ע רש"י זבחים צז ב' ד"ה "עד" דקרא דחטאת אייתר להמלי"א וליכא למילף לטכ"ע כיון דהוי ממשו**, צ"ב אמאי לא נילף לטו"מ דהיתר נהפך, ולכאוי מבואר דגבי טו"מ בלא דין טכ"ע לא שייך סברת היתר נהפך.

שיטת הרמב"ן חולין, ובמלחמות פסחים, דבעי טעם גדול כאילו נתערב בו כזית ממשות של איסור, ולפי"ז אין תלוי בשיעור הענבים אי שרה בהם כזית או לאו, ואף אי שרה פחות מכזית ונכנס טעם כזית חייב. **ע"ע מהר"ם חלאווה שם ע"ד הרמב"ן**, אולם פי' דבעי דווקא שריית כזית ענבים עיי"ש. **וע"ע פרי"ח ונחלי"ד בד' רח"כ.**

שיטת הבעה"מ יג ב' [בדפי הרי"ף] שאין טעם כעיקר אמור אלא על דבר שיש בו שיעור כזית מן האיסור והוא נמחה בו וניכר בו טעמו, ומבואר דבעי כזית ממש מן הענבים, ולפי"ז צל"פ דשרה ענבים איירי ביצא כזית מוחל, [וכ"מ בספר...]

ע"ע לעיל פלוגתת הפר"ח ונחל"ד אי שרה פתו ביין מיקרי טעמו ולא ממשו או טעמו וממשו ותלוי בדקדוקי לשונות רש"י מג ב' ד"ה "הך", ומד ב' ד"ה "מפת" עיי"ש, **וע"ע** מנח"ב סי' נ"ד דדחה ראיות הפר"ח.

גיעולי נכרים

ורבנן גיעולי נכרים נמי חידוש הוא כו' **ע"י** בדה"ב ב"ד ש"א עמ' יא א', ומאירי פסחים שם, דהקשו הא כיון דגיעולי נכרים איירי בכל האיסורין, אמאי לא ילפי מינה לטעמו ולא ממשו בעלמא [ולא יתכן דטעם הבלוע חמור טפי מטעם האיסור גופיה], ותי' דאף גיעולי נכרים אין טעמם אוסר מעיקר הדין ואיסורן משום מעלה דעשו בכלים של עכו"ם, ועיי"ש עוד דיתכן דאף גבי כלים של ישראל עבד ביה רחמנא מעלה. **וע"ע** רבינו דוד דפי' דגזה"כ דגיעולי נכרים דווקא לענין כלים דעכו"ם.

ע"ע או"ש פ"ט ממאכ"א ה"ט דכתב ליישב למש"כ הראשונים דטעם אסור בפני עצמו לכו"ע כדן צירן ורוטב, הלכך לא סמכינן אהא דנתערב בתבשיל כיון דאין מבטלין איסור לכתחילה. **ע"ע** רעק"א דכתב ליישב ע"פ הנ"ל דטעם אסור בפ"ע, ולפי"ז חיישינן שמא ירבה הבלע על המאכל ויאסרנו. **ע"ע** פמ"ג שפ"ד סק"ג דתי' דדינא דהגעלת כלים הוא רק דין לכתחילה מה"ת כיון דאפשר לתקן ע"י הגעלה.

בשר בחלב

מבואר דחידוש הוא ולא ילפי מינה, וע"י חולין קח א' דפליגי אביי ורבא אי ילפי מבב"ח או לאו, והא דבב"ח שרי בליכא טעמא מבואר דלאב"י לאו חידוש הוא ולרבא משום דדרך בישול אסרה תורה, **וע"י** ריטב"א שם מש"פ בעיקר פלוגתת אביי ורבא.

ע"ע רא"ש נדה פ"ט סי' ה' דהקשה אהא דמבואר דגבי תערובת כלאים ליכא ביטול ברוב משום דהוי היתר בהיתר, א"כ אמאי בב"ח שרי בליכא נתינת טעם, הא הוי היתר בהיתר ולא שייך ביטול, ותי' דשאני התם דדרך בישול אסרה תורה, **וע"י** שו"ת רעק"א סי' ר"ז דפי' דגבי בב"ח שיעור סי' לאו משום ביטול אלא דבליכא טעם לא הוי דרך בישול ולא אסרה תורה, ובזה הק' היכי ס"ד למילף מבב"ח לכה"ת הא שאני בב"ח דלא שייך ביטול משא"כ בשאר איסורין יתכן דסגי ברוב. ולמש"כ הגר"ח ליסד דגבי טכ"ע נתחדש חלות איסור טעם והוא הגורם דלא יתבטל א"ש. **ע"ע** חי' רעק"א צח א' דהוסיף להקשות לאב"י דל"ל סברת דרך בישול מ"ש מכלאים עיי"ש.

ע"ע פמ"ג פתיחה לבב"ח, דנסתפק למ"ד טכ"ע לאו דאורייתא אי גבי בב"ח אוסר נמי טעם הבלוע בקדירה או לאו כיון דלא הוי טעם גמור, **ע"ע** חת"ס ת' פ"ו [הובא בפתחי תשובה סי' צ"ט] דהביא כן בשם תלמיד ותיק, אולם הוסיף דא"כ אף למ"ד טכ"ע דאורייתא י"ל דהטעם הבלוע אין אוסר דלא אסרה תורה אלא טעם גדי עצמו. **וע"ע** או"ש פ"ט ממאכ"א ה"ט דנקט נמי דטעם הבלוע אינו אוסר, אולם עיי"ש בדקדירה חדשה דהטעם אינה בתערובת אסור כדן ציר ורוטב אף בלא טכ"ע, התם אסור אף בטעם הבלוע. **ע"ע** צ"ח צא א' דכתב ליישב קו' הראשונים היאך ילפי מגיעולי נכרים דילמא בעי' הגעלה משום בב"ח דהוי דאורייתא, ותי' ע"פ הנ"ל דאין טעם הבלוע בקדירה אוסר בב"ח.

ע"ע רשב"א חולין צח ב' ד"ה "נמצא" דכף חולבת שנתערבה בתוך קדירה של בשר ונשפך הרוטב ולא ידעי' אי איכא סי', תלוי בנידון טכ"ע דאורייתא, **וע"י** פלתי צח דהק' דהא בב"ח לכו"ע דאורייתא, ותי' דגבי טעם הבלוע ל"א טכ"ע, והא דפרקי' גיעולי עכו"ם חידוש היינו דאוסר דווקא גבי עכו"ם ולא גבי ישראל, ועיי"ש חת"ס הנ"ל.

אי טכ"ע יותר חידוש מהמל"א

ע"י תוס' נזיר לו א' ד"ה "טעם", ובעה"מ פסחים, דהא דאקשי' לר"ע טכ"ע מנל, משום דטפי מסתבר לאוקמי משרת לטכ"ע מהמל"א, **וכן** מוכרח מהא דר"ע אוקי ב' כתובין להמל"א, וטכ"ע ילפי' לכה"ת ולא מוקי חטאת וגיעולי נכרים לטכ"ע והוי ב' כתובין, ומשרת להמל"א ולמילף לכה"ת, **וכן** מוכח מרבנן דר"ע דמוקי משרת לטכ"ע וב' כתובין חטאת וגיעולי נכרים להמל"א. **אולם** למש"כ רש"י להלן מה א' ד"ה "ור"ע" דרבנן דמתני' מוקים משרת

וחטאת להמלי"א, ול"ל טכ"ע, מבואר להיפך דהמלי"א פשוט יותר מטכ"ע, וכדקדק המהרש"א שם, **וכן** מוכרח מדעת ר"י דס"ל דטכ"ע לאו דאורייתא וכדפי' רש"י חולין, וגבי המלי"א פסחים מג ב' ס"ל כר"ע, **ועיקר** הנידון לכאן תלוי בגדר טכ"ע והמלי"א הנתבאר בראשונים לעיל.

עוד נידונים

-ע"י ר"ן ע"ז טז א' [בדפי הרי"ף] בשי' הרמב"ן והראב"ד דטכ"ע לא נאמר לענין איסורי הנאה כיון דלא שייך ביה טעמא והר"ן שם תמה דל"ש, **ע"ע** מנח"ב סי' ס"ט דהוסיף לבאר דילפותא דטכ"ע ממשרת דווקא לענין מידי דאכילה, **וע"ע** קוב"ש פסחים קעה. **ע"ע** פתיחה לפמ"ג הל' בב"ח דנסתפק לשי' ר"ת דהיתר נהפך לאיסור אי שרי למכור אתערובת לעכו"ם או לאו כיון דנהנה מדמיו.

-ע"י תוס' בכורות כב א' ד"ה "הנך" דל"א טכ"ע לענין טומאה, **וע"י** רש"ש שם, **וע"ע** ר"ש טבוי"י פ"ב מ"ג הובא לעיל, **וע"י** מנח"ב שם שהאריך בזה, **ולשי'** הרא"ש דנאמר טכ"ע לענין מצה צ"ע מ"ש מטומאה ואיסורי הנאה, **וע"י** מנח"ב שם דשאני מצה וחלה דהוי מידי דאכילה דכתיב "והיה באכלכם מלחם הארץ".

-ע"ע מנח"ב סי' נ"ו שיטות האחרונים דאיכא בל יראה אטכ"ע, אולם פשיטא ליה דאי לאו גזה"כ גבי חמץ, משום טכ"ע דעלמא ליכא בל יראה דלא הוי מידי דאכילה, ועיי"ש עוד דמה"ט ליכא דין ביעור בשביעית אטכ"ע.

-ע"ע שאג"א שו"ת החדשות דיני חדש סי' י"ג לענין איסור חדש אי נוהג אף אטעם, ושורש הספק לפ"מ דילפי' מפסחים מג ב' ק"ו ומה נזיר כו' והנך תלת קולי איכא אף גבי חדש ותו ליכא ק"ו עיי"ש.

-ע"ע שו"ת נוב"י הובא בפתחי תשובה צ"ח סק"ה דלא ילפי' מטכ"ע אלא איסורין שיש בהן מלקות, ונפק"מ לחלב טמא.

-ע"ע ביה"ל סי' ר"ח סעי' ט' ד"ה "אינו", ופתיחה לפמ"ג בסו"ד לענין בהמ"ז אאכילת טעם.

טכ"ע לענין חלה ומצה

ע"י חלה פ"ג מ"ד עשה עיסה מן החיטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואדם יד"ח בפסח, **וע"י** זבחים עח א' דש"מ נו"ט ברוב דאורייתא, **ונחלקו** הראשונים בפי' דמתני'.

שיטת הרמב"ן - **ע"י** רמב"ן חולין דמתני' דחלה חשיב טעמו וממשו, ובזה יישב שי' רש"י דטכ"ע לאו דאורייתא, ופירושא דמתני' נתבאר ברמב"ן הל' חלה לא א' עפ"י הירושלמי, ותוכ"ד דע"י דין גרירה חשיב כל התערובת מין דגן ויד"ח בכזית מן התערובת, דהא דבעי' לדין טכ"ע משום דבלא"ה כיון דבטל הטעם תו לא מצי לגרור כל התערובת. ועיי"ש עוד דהנ"מ בא"י שיעור כזית דגן מן התערובת, **וע"י** מהרי"ט אלגזי שם בגדר השיעור, והאריכו בזה המנח"ב סי' ס"ט, וחזו"א כ"ד סק"י, **וע"ע** קוב"ש פסחים קע"ו, וקה"י פסחים סי' ל"ז.

עוד מבואר דבטעמו וממשו ס"ל לרמב"ן דאין בטל אפי' ביותר מכא"פ, **וע"י** חזו"א שם דנקט בדעת הרמב"ן כהר"מ דבטל ותמה.

שיטת הרא"ש - **ע"י** פסקי הרא"ש הל' חלה סי' ט"ו דפי' משום טכ"ע וטעמא ידי"ח ע"י כזית מן התערובת כיון דהיתר נהפך לאיסור, ולשי' רח"כ דדווקא בכא"פ צ"ל דאיירי באיכא כא"פ והא דבעי' לדין גרירה משום דבעי' בא לידי חימוץ, **וע"י** מנח"ב סי' ס"ח דפי' הא דלא סגי בגרירה לחוד כיון דאורז אינו מין הבא לידי חימוץ, **וע"ע** טור סי' תנ"ג כהרא"ש [אולם הזכיר אף שאר מיני דגן] **וע"י** מנח"ב סי' ס"ט ענף ב' דהאריך לתמוה דהא דין טכ"ע לא נתחדש אלא לענין איסורי אכילה והיאך מהניא לענין מצה, **וע"י** חי' הגר"ח ממעה"ק הל"י דכתב לפרש דטכ"ע יסודו חלות איסור טעם, אולם ע"י דין טכ"ע לא בטל האיסור, והדר דינא דחשיב ממשו אף לענין מצה.

ע"ע מחנ"א ה' מעשר, וחזו"א דמאי סי' י"ג דהק' ממתני' דחלה פ"ג דמבואר דבנתערב טבל בעיסה שנפטרה מחלה דמהני לתקן הטבל ממק"א ולד' הרא"ש דהתר נהפך לאיסור הא בעי' לתקן כל התערובת, **ועי'** מנח"ב דתי' דע"י דמפריש כנגד הטבל ממק"א הו"ל כסחט האיסור ותו ל' תערובת טבל.

שיטת הרמב"ם- **עי'** רמב"ם פ"ו מחו"מ הל"ה ופ"ו מביכורים הל"א, ומבואר דאם יש טעם דגן אפי' פחות מכא"פ חייב בחלה ויד"ח, **ועי'** כס"מ ורדב"ז דפי' מתני' משום גרירה וס"ל דסגי אף באי' פחות מכזית בתערובת, **וע"ע** בי' הגר"א או"ח סי' תנ"ג דאזיל לשי' דטעמו וממשו בטל ביותר מכא"פ וכיון דמתני' איירי באוכל כזית מן התערובת בע"כ דהוא מדין גרירה.

ע"ע חי' הגר"ח פט"ו ממאכ"א הל"א דהקשה להמבואר בזבחים, דמתני' דחלה משום נו"ט ברוב דאורייתא א"כ לשי' הר"מ דל"א אמרי' טכ"ע אלא בכא"פ אמאי גבי מצה וחלה סגי בנו"ט, ות"י למש"כ לבאר דשיעורא דכבא"פ, משום דדין טכ"ע אינו אלא באיכא דין אכילה ולכך גבי חלה ומצה כיון דע"י גרירה איכא שיעור אכילה אף בפחות מכא"פ שפיר שייך טכ"ע בנו"ט לחוד.

ע"ע חי' הגר"ח פ"ו מחו"מ ה' ה', דהא דבעי' טעם דגן וגרירה, דע"י טכ"ע מהני לאשווי התערובת מין דגן, ודין גרירה בעי' לחלות שם לחם, ועי"ש בסו"ד דאף לר"מ בעי' אכילת כבאכ"פ, והא דהזכיר טעם דגן משום דהיינו עיקר טעמו דחשיב לחם **וע"ע** גליונות חזו"א שם.

שיטת הראב"ד- **עי'** ביכורים, וחזו"מ שם דפסק דבעי' לאכול כבאכ"פ דחיטים, ועי' נו"כ שם דמבואר דל"ל דין גרירה וטכ"ע, **ועי'** דברי יחזקאל סי' י"א דתמה למאי דס"ל להראב"ד טכ"ע דאורייתא והתר נהפך לאיסור אמאי ל"מ לחלה ומצה [ועיקר הקו' מבואר בפר"ח תנ"ג סק"ב] ות"י דס"ל לראב"ד דמ"מ אינו בא לידי חימוץ.

טכ"ע במין במינו

עי' רשב"א חולין צח ד"ה "אי קשיא" משה"ק, ומבואר דלמ"ד טכ"ע דאורייתא שייך איסור טעם אף במב"מ, **וע"ע** ר"ן על הרי"ף לה ב' שפי' שיטת רש"י ור"ת במב"מ אליבא דר"י, ומבואר דשי' רש"י דתלי לה בדין טכ"ע דאורייתא שייך דינא דטכ"ע אף במב"מ, אולם לשי' ר"ת דאע"ג דטכ"ע דאורייתא מ"מ מב"מ בחולין לא אמרי', בע"כ דדין טכ"ע לא שייך גבי מב"מ [אולם יתכן דאף לר"ת איכא איסורא דטעם במב"מ אולם בהא סגי אף לר"י חד בתרי דדינא דר"י ליתא אלא כשהאיסור בעין כמש"כ הרשב"א לדיון לעיל ד"ה אמא אביי]

ע"ע ט"ז סי' ק"ב סוק"י ומשב"ז שם אי מב"מ לרבנן בעי' ביטול חד בתרי או לאו, ועיקר הנידון תלוי בגדרי טכ"ע אי איסורו משום חלות איסור טעם דאהא יל"ד לחלק דלא שייך במב"מ, או דאיסורו משום דין ציר ורוטב, והא שייך אף גבי מינו.

ע"ע רמ"א סי' צ"ח סעי' ב' דלענין מב"מ אזלינן בתר שמא ולא בתר טעמא, **ועי'** ש"ך שם סק"ו דהק' דשיעורא דס' הוא משום נו"ט, ועי"כ דאזלינן בתר טעמא ולא בתר שמא, **וע"ע** אוסף חידו"ת להגר"א קוטלר סי' כ"ט סק"ב דכעין פלוגתת הרמ"א והש"ך איפלגו רש"י ושטמ"ק זבחים עח ב' לענין חזותא אי דם ויין חשיב במב"מ או לא.

ובעיקר כונת הרמ"א, **עי'** ט"ז בדף האחרון [נדפס בסוף הל' תערובת] דהרמ"א לא איירי היכא דאיכא טעמים הפכיים אלא באיכא קצת הפרש ביניהם דבהא קיי"ל דאזלי' בתר שמא וחשיב מין בשא"מ, אולם עי' שם בקונטרס אחרון לש"ך דהק' דהא לא יהיב טעמא זב"ז ולא נהפך ההיתר להיות כולו איסור.

ע"ע חווי"ד סי' צ"ח סק"ג דפי עפ"ד הנ"ל עיי"ש, **וע"ע** חידו"ת להגר"א קוטלר דפי עפ"י דרכו הנ"ל דהגה"כ לענין מין בשא"מ ואף בגונא דליכא טעמא לא בטיל כדין רואין המבואר זבחים ע"ב.

ע"ע רש"י בסוגיין ובעה"מ בפסחים, דמבואר דילפותא דזרוע בשילה הוי ילפותא גמורה ובעי' ס' אף גבי מב"מ, **וכ"מ** תוס' ב"מ נג' א' ד"ה "ועולה", **ועי'** גליון הש"ס שם.

ועי' אבנ"ז יו"ד סי' פ"ד וטהרת הקודש זבחים ע"ב דפי כונת רש"י [וכן יל"פ שי' הבעה"מ] דמשום דין רואין המבואר בזבחים שם, ולפי"ז עיקר דין ס' אינו משום דהאיסור ניכר דלא שייך גבי מב"מ אלא גזה"כ דליכא תורת ביטול ברוב כל היכא דמצי האיסור ליתן טעם, **וע"ע** השמטות להשטמ"ק שם ע"ב אות א' מש"פ בעיקר דינא דרבא שם.

נותן טעם לפגם

עי' ע"ז סז ב', מ"ט דר"מ כו' ר"ש מ"ט כו', **ועי'** רש"י סז א' ד"ה "כלי" דאינה נאכלת לאו דווקא, דכיון דפגימתה פורתא קרי לה אינה נאכל. **ועי'** תוה"ב ב"ד ש"א עמ' יט א', ור"ן שם דהקשו דהא כיון דילפותא דנטל"פ ילפי' מנבילה א"כ אי נאכלת הא ראויה לגר, **ונחלקו** הר"ן והרשב"א בתירוצם.

שיטת הרשב"א - עיי"ש דהיכא דהוא בתערובת כיון שהוא נטל"פ כל שהוא מותר לפי שאינה נ"ט דאדרבה פוגם, **ועיי"ש** דמ"מ בעי' דיהא רוב היתר ובלא"ה לא שרי אלא אי פגום לגמרי כנבילה, **ועי'** פמ"ג משב"ז סי' ק"ג סק"א, **וחווי"ד** שם דפי כונתו דעיקר דינא דטכ"ע הנלמד מקרא דמשרת או מגיעולי נכרים, הוא דווקא טעם משובח אבל טעם פגום קצת לא אסרה תורה ובטל ברוב ולא אמרי' טעימתו זו היא הכרתו דכיון שאין טועם טעם משובח, לאו הכרה היא. **ועי'** חווי"ד שם דלפי"ז קרא דנבילה לגופו של איסור ודינא דנטל"פ מסברא ידעי' ליה, אולם בפמ"ג כתב דאפשר דכולה מילתא גמר מנבילה וכיון שמצינו חילוק בנבילה יש לנו לומר דטכ"ע לא אסרה תורה אלא במשובח גמור. **ובעיקר** ד' הרשב"א דבעי' רוב עיי"ש דהק' א"כ היכי שרינן קדירה לאו ב"י הא כיון דמשערין בכולה ל' רובא דהיתרא עיי"ש תי', **ועי'** פמ"ג ק"ג משב"ז סק"ג, וחי' הרעק"א חולין צז ב' [מדרוש ח'] דפי כונת תי' דמסתמא יש רוב ובנטל"פ לא החמירו לשער בכולה, וכן מורה לשונו שם כ ב', **וע"ע** חווי"ד ק"ג סק"ה.

וע"ע חזו"א ס"י סקל"א דהק' מדעת הרשב"א חולין צז ד"ה "הא" דמבואר דאף גבי קדירה חיישינן שמא יש בטעם היוצא יותר מהבעין. **ובעיקר** ד' הרשב"א ע"י ת' הרעק"א קס"ו דמהא דבעי' בנטל"פ אע"ג דל"ש שם דין טכ"ע מבואר דאף למ"ד טכ"ע לאו דאורייתא בעי' רוב, וצ"ב דיתכן דלמ"ד טכ"ע דאורייתא דנתחדש דטעם הוא דבר האסור ולא סגי ברוב משום טעימותו זוהי הכרתו הלכך גבי נטל"פ אע"ג דלא עבד הכרה

עוד מבואר בדברי הרשב"א שם דהיכא דאיכא רוב מהני אף לענין טעמו וממשו, ולפי"ז מבואר דאע"ג דבעלמא טו"מ לא בטיל חד בתרי ה"מ היכא דהטעם עצמו נמי אסור [ולסברת הפמ"ג דטעם פגום לא חשיב הכרה ה"ה לענין טו"מ].

שיטת הר"ן - עי' ר"ן ע"ז לב א' בדפי הרי"ף ד"ה "ודאמרינן", **ונתבאר** באחרונים בתרתי. **א** - עי' פמ"ג, ושו"ת רעק"א קס"ו קפ"ג דפי דעיי' תערובת חשיב אינה ראויה לגר כיון דאינה נהנה כלל מן האיסור ואדרבה מצערו שההתר נפגם, ולכך היכא דהגדיל האיסור מדתו דנהנה אסור.

ועיי"ש דלשי' הר"ן לא בעי' לדין ביטול ברוב, ולפי"ז מבואר דהיתרא דתערובת הוא אף על ממשות האיסור ומשום דאי"ר לגר, **אולם** לדעת הרשב"א היתרא דתערובת הוא לענין דין טכ"ע לחוד ולכך בעי' ביטול על הממשות. **ב** - עי' חזו"א יו"ד ל' סק"ב וחי' הגר"ח פט"ו ממאכ"א הל"א דאף להר"ן בעי' רוב היתר ואין כונתו אלא לדין טכ"ע.

ע"ע חי' הר"ן ע"ז סז ד"ה "כל שאינה" דכל דאיכא כבא"פ אע"ג דנטל"פ, אסור עד שיפסל מלאכול לאדם, ולכא"ו מבואר דבעי' תורת ביטול וכדפי' החזו"א ולכך בטעמו וממשו דאין בטל פחות מכא"פ כמבואר פסחים מד א', לא סגי בהא דנטל"פ, **אולם** צ"ב לשי' הר"ן חולין צח דגוף האיסור לא בטל אפי' באלף א"כ אמאי נקט שיעור כבא"פ.

ולד' הפמ"ג ורעק"א צ"ל דאע"פ דלא בעי' תורת ביטול מ"מ באיכא כא"פ חשיב כבעינא וצ"ב.

ע"ע שו"ת הרשב"א הובא בפמ"ג שם דנטל"פ בפסח אסור, **ועי'** פמ"ג קג סק"א, ובשו"ת רעק"א קפ"ג דאסיל לשיטתו דבעי' ביטול ברוב הלכך חמץ בפסח דאסור אפי' במשהו ליכא תורת ביטול ואסור. **אולם** עי' ר"ן פסחים ח א' בדפי הרי"ף דפליג ובכל גונא שרי, **וא"ש** היטב לד' הפמ"ג דלהר"ן לא בעי' ביטול ברוב, וצ"ע לשיטת החזו"א. **וע"ע** קה"י ע"ז שהאריך בשיטת הר"ן והרשב"א.

שיטת האיסור והיתר- עי' או"ה הארוך כלל ל"ב דין ו' הובא בד"מ סי' ק"ג סק"ג דדינא דנטל"פ דווקא באיסור שנמחה אבל אי האיסור קיים אין בטל ברוב ובעי' ס' ועי' ד"מ דהק' מ"ש. **ולמ"כ** החזו"א בד' הר"ן דבעי' ביטול יל"פ דס"ל דשיעור ביטול דטעמו וממשו הוא בס' [ושיעורא דכא"פ המבוא בפסחים, הוא לענין מלקות ולעולם יותר מכא"פ איכא ח"ש] הלכך לא שייכא האי דינא אלא בנמחה.

דברים המאוסים מעיקרן

עי' רשב"א תוה"ב שם עמ' כ ב' דהק' אמאי שרי' איסורין הפגומים ומאוסין מעיקרן [כעכברא דשכרא המבואר ע"ז סח ב'] אף בכא"פ, הא אע"פ שההתר נפגם מ"מ הרי הוא טועם את האיסור בעצמו ועי"ש מה שתי'. וצ"ב לסברת הפמ"ג הנ"ל דא"כ אף באיסורין הפגומים מעיקרן לית בהו הכרה, ואי כונתו דבכא"פ חשיב בעינא, א"כ ה"ה שאר איסורין דראוין לאכילה אמאי שרי בכא"פ. **ועי"ש** עוד מה שהוסיף להק', משמעות תו"ד דבתחילה הק' אמאי אין טעמם אוסר כדן טכ"ע כי היכי דהאיסור עצמו אוסר אף שהוא פגום, וחזר והק' אמאי אין אוסר מחמת ממשו של איסור כיון דניכר ע"י הטעם.

ע"ע ר"ן ל ב' בדפי הרי"ף ד"ה "ההוא" בסוה"ד דדברים המאוסין כעכבר אף שנמחה גופן לגמרי ונתערב בהיתר מרובה יש להתיר משום דמדאורייתא ברובא בטיל עי"ש, **ועי'** חזו"א הנ"ל דהוכיח מד' הר"ן כשיטתו דלעולם בעי' ביטול, **אולם** עי' פתיחה לפמ"ג הל' תערובת ח"ג פ"ו ד"ה "והנה ראוי" דפי' דגבי דברים המאוסין מעיקרא כיון דאסרה תורה כשהן בעין אע"פ דלא ראוי למאכל אדם כלל, הלכך אף ע"י תערובת בעי' רוב דבלא"ה הוי כבעינא.

ביטול יבש ביבש

שיעור הביטול במב"מ

צט ב' וליבטול ברובא, ונחלקו הראשונים בשיעור הביטול מדאורייתא ומדרבנן.

מדאורייתא - עי' ב"י ריש סי' ק"ט דהוכיח מסוגיות הש"ס, דבטיל חד בתרי וילפי' ליה מקרא דאחרי רבים להטות כמבואר רש"י ביצה ג ב' ד"ה "אפי", וזבחים עב א' ד"ה "ופרכינן", **אולם** עי' ר"ש טבוי"י פ"ב מ"ג דהיכא דהאי לחודיה קאי והאי לחודיה אין בטל באיכא כזית בכא"פ מדאורייתא, ושמעתין דאקשי' ליבטל ברובא איירי בליכא כבאכ"פ

מדרבנן - נחלקו הראשונים אי בעי' ס' או לאו, **עי'** ראב"ד הובא ברשב"א צו ב' [ובר"ן בסוגיין] דבעי' ס', והא דאקשי' בסוגיין ליבטל ברובא לאו ברובא ממש קאמר אלא בס', **וכ"כ** הרמב"ן לדקדק מדברי הר"מ גבי כזית ביצת טריפה ועוף טמא, וכ"מ בחי' הרשב"א ב"מ נג א' בד' רש"י שם, **וכ"ה** בתוס' שם [ועי' גליון הרעק"א שם], **אולם** עי' תוס' בסוגיין ד"ה "בריה", ורא"ש סי' ל"ז, ורמב"ן ורשב"א חולין צו שם, ותוה"ב ב"ד ש"א עמ' י"ז, ור"ן בסוגיין דלא בעי' ס', **וכן** הכרעת הב"י סי' ק"ט ומנח"כ ח"ב פ"א.

וטעמא דמילתא דלא גזרו חז"ל שיעור ס', **עי'** תוה"ב יז א' ומבואר משום דביבש איכא למימר על כל אחד לא זה האיסור עיי"ש, **ועי'** להלן ב' האחרונים בכונתו, **אולם** עי' בדה"ב שם, ובר"ן בסוגיין דלא הצריכו חז"ל אלא היכא דאיכא בליעה, אבל יבש ביבש דליכא בליעה לא שייך כלל שיעור ס' דהא לא מבטל טעמא בהכי.

אכילת כל התערובת

נחלקו הראשונים והאחרונים בגדר ביטול יבש ביבש אי גדרו כלל בלח בלח דהאיסור נהפך להיתר או דכיון דכל חתיכה ניכרת לעצמה לא שייך בה תורת ביטול דלח בלח אלא דשרי משום דינא דהלך אחר הרוב, [ויל"פ בתרתי חדא משום דינא דכל דפריש, **ועוד** משום תורת ביטול אלא דל"מ אלא על כל חתיכה בפ"ע לומר דהוא מהרוב, ולא להפכו להיתר], **ועי'** חלקת יואב מהדו"ת סי' ט"ז דביאר היכי ילפי' מקרא דאחר רבים להטות הנאמר בסנהדרין אלו ב' דינים.

ולהך גיסא דהוא משום דינא דהלך אחר הרוב, **עי'** קוב"ש ב"ב אות קכ"ז דתמה אמאי לא חשיב קבוע, ובע"כ כשי' התוס' צ"ה דקבוע שאינו ניכר לא הוי קבוע, **וע"ע** תורת זרעים פ"ה מתרומות משמיה דהגרי"ז דתי' דמ"מ מהני הדין ביטול לענין שלא יהא נידון כקבוע ויהא שייך ב' דינא דהלך אחר הרוב.

עי"ע קוב"ש שם דהק' מר"פ כל התערובת גבי כל הזבחים שנתערבו דאקשי' וליבטלו ברובא והדר פריך ולימא כל דפריש, דמבואר דאיכא ב' מיני ביטול אף ביבש. **ולהאמור** יש לברר שיטות הראשונים לענין אכילת כל התערובת.

שיטת הרא"ש - עי' רא"ש סי' ל"ז דמותר לאכול כל התערובת דכיון דבטיל חד בתרי נהפך האיסור להיות היתר, וכ"מ בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תש"ל בשם מהר"ם מרוטנבורג, **ועי'** חי' ר' ראובן כתובות סי' ט"ו סק"ב דנסתפק בכונת הרא"ש אי טעם ההיתר משום דינא דהלך אחר הרוב אלא דכיון דעל כאו"א איכא התירא דרוב הרי זה גורם שיהא מותר לאכול בב"א, או דטעם ההיתר משום ביטול ברוב דהמיעוט בטל לגבי המרובה וכביטול לח בלח, **ועי'** חזו"א ל"ו סק"ב, וערלה ס"ג סק"ב ד"ה "שם" דנקט דיסוד הביטול משום דינא דכל דפריש אולם כיון דיכול ליקח אחת אחת אמרה תורה שיתבטל וכאילו אין כאן איסור. **וע"ע** שטמ"ק זבחים עג ב' דכתב להוכיח דינא דאכילת כל התערובת בב"א משמע דהתם דמבואר דע"י דינא דכל דפריש אינו חוזר ונפסל, ולכא"י מבואר ע"ד החזו"א. [ולהך גיסא דהוא משום נהפך, צל"פ דינא דחוזר וניעור המבואר ברא"ש להלן].

שיטת הרשב"א - עי' תוה"ב ב' ש"א עמ' יז א', ומבואר דהיתרא דרוב דווקא בזאח"ז משום דאמר' כל דפריש ולא זו האיסור אבל בב"א אסור, **ועי'** ט"ז ק"ט סק"א ומשב"ז שם, ופתיחה לפמ"ג ח"ג פ"ה, ושעה"צ סי' תמ"ז סק"ל, דמדאורייתא שרי לאכול כל התערובת, וחילוקא דהרשב"א מדרבנן, ומבואר דמדאורייתא גדרו משום ביטול ברוב

וכן מוכרח ממשיך בשו"ת הרשב"א ח"א רע"ב הובא להלן דשייך ביטול אף בב' חתיכות גדולה וקטנה, וכן ממה שתי' לעיל צה א' דליכא חיסרון קבוע משום דביטול ברוב שאני, **אולם** עי' ב'י הגר"א סק"ה ותחילת דבריו מורים דהוא מדאורייתא, **וכן** דקדק בשער"י ש"ו פ"ט, **וכן** נקט הקר"א נזיר לה ב', וממשיך הגר"א בסו"ד להשוות לשני שבילין עי' שער"י שם דמשמע דהוא מדרבנן, **וע"ע** חזו"א מעשרות ז' סק"ז דנסתפק בזה.

ועיקר חילוקא דבב"א מזאח"ז נתבאר באחרונים בכמה אנפי, עי' פתיחה לפמ"ג ח"ג פ"ה דפי' דהא דגזרו חז"ל בלח בלח שיעור

ס' במב"מ לאו משום גזרת אינו מינו אלא מעיקר הדין כיון דא"א להפריד האיסור מהיתר וכאוכל ביחד דמי, הלכך בעי' לבטל האיסור מעוצם מיעוטו, אבל גבי יבש שאוכל כל חתיכה בפ"ע אנו תולין שלא זו האיסור ולכך שרי חד בתרי, **ועי"ש** דמה"ט היכא דאכיל התערובת בב"א לא סגי אף בס' כיון דגוף האיסור לא נתבטל וגרע מלח, **[ועי' חזו"א ל"ו סק"ה** דתמה ממנני' דערלה פ"ב מ"ט לש' חכמים דשרי ללבוש הבגד ולכאוי הוי כאכילה בב"א דאסור אף ביתר משישים].

וע"ע אבני מילואים שו"ת סי' ד' ד"ה "אמנם לענ"ד" דפי' ע"ד הפמ"ג דאיסורא דבב"א אף במב"מ לאו משום גזרת אטו אינו מינו אלא מעיקר הדין דכיון דפחות מס' הוא שיעור הרגשה הטעם החמיחרו עליו ואסרוהו [אולם משמע דביותר מס' אף יבש שרי] **ועי'** שער"י ש"ג פ"ט דכתב לתמוה אדברי הפמ"ג, ופי' כונת הרשב"א באופ"א דלעולם גזרי יבש אטו לח לענין דלא יהני תורת ביטול להתיר כל התערובת כאחת, ולא התירו אלא בזאח"ז דעל כל אחד בפ"ע אני אומר לא זהו האיסור, ולפי"ז פשיטא דיותר מס' שרי לאכול אף בב"א כדן ביטול דלח.

ע"ע חווי"ד ק"ט סק"ה דפי' כונת הרשב"א דבב"א מבשא"מ אסור מדאורייתא משום דנרגש הטעם בלעיסתו וגזרי' מב"מ אטו מבשא"מ, ובזאח"ז דאמרי' על כל אחד דהוא מן הרוב ליכא איסורא דאורייתא אף במין בשא"מ ותו לא שייך למיגזר אטו אינו מינו, **ע"ע** שו"ת הרשב"א ת' נ"ג דמשמע ע"ד החווי"ד. **ע"ע** רשב"א להלן דבישלם בב' קדירות שרי, וצ"ב דהא מבשא"מ כה"ג אסור משום ספיקא דאורייתא.

שיטת התוס' רי"ד - עי' תוס' רי"ד ב"ב לא ב' ד"ה "שת"י" דאי אדם אחד אכל שלשתן מביא חטאת שהרי בבירור אכל חתיכה של חלב ולא שרי אלא לאדם אחד וליקח אחד מהם או לשלשה בני אדם, **ומבואר** דדין ביטול משום הלך אחר הרוב ולכך ליתא בב"א, **ועי'** קוב"ש ב"ב אות קכ"ז דתמה למשי"כ הרא"ש חולין פ"ה ס"ה בשם הבה"ג דעי' היתר כל דפריש אסור לאכול שנים האחרונים, דא"כ אמאי שרי' לג' בני אדם בזאח"ז כמבואר בתוס' רי"ד שם. ויש שפי' דלעולם הוא מגדר ביטול אלא דלא נאמר אלא לגבי כל חתיכה וחתיכה בפ"ע. [ובזה א"ש נמי הא דלא חשיב קבוע].

שיטת התוס' - עי' תוס' בסוגיין ד"ה "בריה" דשמא לחד גברא אסור לאכול כל התערובת, **ועי'** משמל"מ פ"א מאבות הטומאה דממשיך התוס' כתובות דלא שרי' גבי שני שבילין לאכול כל הטהרות לאדם אחד, אזיל לשיטתם בסוגיין, **ועי'** קוב"ש כתובות אות ע"ה דמבואר דהוא מדאורייתא, **אולם** עי' סתימת הפמ"ג משב"ז סק"א דנקט בפשיטות דהוא מדרבנן.

בישל כולם כאחד

שיטת הרא"ש - עי' רא"ש שם דאם בישל שלשתן כאחד הכל מותר דלא מצינו דבר כו' והא דמב"מ אוסר היינו קודם שנודע. **והא** דלא אמרי' חוזר וניעור כמשי"כ להלן, עי' ב'י הגר"א ק"ט סק"א דבדבר שהוא מדרבנן אין חוזר וניעור, **אולם** מאופני הרא"ש להלן מבואר דנאמר אף בדרבנן, **ויש** שפי' דל"א חוזר וניעור אלא היכי דנתוסף האיסור על ההיתר אבל שינוי דיבש ולח ל"ח שינוי. **ובעיקר** דמיון הרא"ש למתני' דתרומות, עי' משנה ראשונה תרומות שם משה"ק.

ע"ע יש"ש סי' מ"ז דנקט כהרא"ש אלא הכריע דלענין בישול בב"א אסור בכל גוונא ומשום גזרת מין בשא"מ. **וע"ע** שו"ת הרשב"א תש"ל בשם מהר"ם מרוטנבורג דפי' כהרא"ש, אולם תמה דא"כ אמאי לא אקשי' בסוגיין וליבטול ברובא אף לגבי הרוטב כיון דאיירי בנודע התערובת, ועיי"ש שתי' בתרתי חדא דקושית הגמ' קאי אף ארוטב, ועוד דאיירי דנודע התערובת לאחר שהוציא החתיכות מהרוטב דבכה"ג החתיכות שרי והרוטב בנו"ט וצ"ב.

ובעיקר דינא דהרא"ש דקודם ידיעה אסור, **נחלקו** הש"ך והמשב"ז ק"ט סק"ב אי אסור מדאורייתא או לאו עיי"ש. **[ולהך]** גיסא דגדר הביטול להרא"ש תחילת דינו משום כל דפריש וכמש"כ החזו"א, צ"ב מ"ש קודם ידיעה מאחר ידיעה], **וע"ע** שער"י ש"ג פ"א דהאריך בדינא דהש"ך, **[ועי'** מרדכי פרק הגוזל קמא סוסק"י"ט וסי' ק"כ דמבואר דאף לח בלח אין בטל בלא נודע **וכ"פ** השו"ע צ"ד סעי' ב'].
ע"ע מנח"כ ח"ב פ"ב דנקט דדברי הרא"ש קאי אף במין בשא"מ דאי בישלם לאחר שנודע שרי, **אולם** עי' פתיחה לפמ"ג ח"א פ"ב ד"ה "ומה" ומשב"ז ק"ט ט' וק"ב סק"ח, דממה דגזרי' מבשא"מ ביבש שמא יבוא לבשלם מבואר דאי יבשלם אסור מדאורייתא כיון דחיך אוכל יטעם והוי כהוכר האיסור וחוזר וניעור, **וכן** נקט החזו"א ל"ו סק"ב

שיטת הרשב"א- עי' רשב"א תוה"ב שם דלבשלם יחד אסור שהרי חוזר האיסור להתערב בהיתר והרי הוא כשאר איסורין הנבללין, **ועי'** ד"מ אות ד' ובי' הגר"א סק"ט דהרשב"א אזיל לשיטתו דלא אמרי' נהפך.

עוד מבואר ברשב"א דאי בישל מקצתן לצד אחד ומקצתן לצד אחד הכל מותר משום דתלין על כל אכילה דלא זהו האיסור, **ועי'** ש"ך סק"ז דמטעם זה ה"ה דמותר לאכול ב' חתיכות בב"א, **אולם** עי' מנח"כ ח"ב פ"א דפליג, **וע"ע** ש"ך סק"ב דפי' כונת הרשב"א בתרתי **א-** דלעולם כיון דליכא רוב הוי ספק השקול אלא דספיקא דרבנן לקולא. **ב-** דכל היכא דאיכא תליה להקל לא גזרו רבנן ס' אף בליכא רוב. **ע"ע** פלוגתא ב"ח סי' ק"ט וש"ך שם אי שרי להרשב"א בבישול בב' קדירות קודם שנודע התערובת.

ע"ע לשון השו"ע סעי' ב' כהרשב"א דבבישולם אסור מפני שהרוטב בנו"ט ונבלע בחתיכות **ועי'** חזו"א ל"ו סק"ב דתמה דאמאי בעי' דהרוטב בנו"ט תיפוק ליה משום שהאיסור נו"ט בחתיכות והוי להו אכילה בב"א, **וע"ע** משב"ז דהרוטב לאו דווקא.

שיטת הר"ן- עי' ר"ן בסוגיין דפי' לפ"ד דליתא גזרת שישים אלא בדברים הנבללין דבדבר יבש לא שייך שיעור ס' דהא לא מבטל בהכי, דלפי"ז טעמא דאסור לבשלם יחד משום דיהבי טעמי אההדי, **ויל"ז** אי אכילה בב"א בלא בישלם שרי [ולכאוי' תחילת לשונו מורה דאסור וצ"ב].

ע"ע ר"ן שם בשם הרא"ה דשרי לבשלם לכתחילה עיי' ס' ולא מיקרי מבטלין איסור לכתחילה כיון דכל או"א בפ"ע מותר ולפי"ז מבואר דזאח"ז היתרא משום ביטול ברוב. **וע"ע** שו"ע ק"ט סעי' דפסק הך דינא דהר"ן דשרי לאכול לכתחילה עיי' ס' ומהא דלעיל מינה פסק כשי' הרשב"א דאסור אכילה בב"א מבואר דאף לטעמא דהרשב"א לא חשיב מבטל איסור לכתחילה.

ע"ע רא"ש דהיכא דניתוסף עליו איסור עד שנתרבה על ההיתר אמרי' חוזר וניעור, והוי כאילו הוכר האיסור, ול"ש יבש ל"ש לח, ול"ש מב"מ ומבשא"מ, **ועי'** שער"י ש"ג פ"י דס"ל להרא"ש דכח המתיר של רוב לא מהני רק כל זמן דאיכא כח מתיר זה, ואם נתרבה דליכא כח המתיר חוזר לאיסורו כמו בהוכר האיסור, **ועי"ש** מש"פ לפי"ז החילוק בין יבש מב"מ לשא"מ. **ועי"ש** דלפי"ז חתיכה שאינה ראויה להתכבד ונעשית אח"כ ראויה, דאמרי' חו"נ. **ועי"ש** פ"י ולהלן בארוכה בעיקר הוכחות הרא"ש.

ע"ע פלוגתת החכ"צ סי' כ"א והשואל הובא בפמ"ג ק"ט משב"ז סק"ד, **ועי"ש** בביאור פלוגתתם אי היכי דהוכר האיסור אי נפקע ביטול ההיתר למפרע או לא, **ועי'** שער"י ש"ג פ"י מה שהוסיף בעיקר פלוגתתם, **ועי"ש** עוד דנטה לחלק דאף אי בהוכר האיסור בטל למפרע, מ"מ היכי דניתוסף דחו"נ לא אמרי' דבטל למפרע, **וע"ע** קובץ ביאורים חולין אות ל"ט דנסתפק בנתרבה האיסור אי חוזר וניעור משום דחשיב כהוכר האיסור או משום דבטל הרוב. **ועיקר** שמעתא דחוזר וניעור מצינו בזה פלוגתת ראשונים ע"ז עג א', והאריך בזה **הפר"ח** סי' צ"ט סקכ"א, **והשער"י** פ"י ולהלן עי"ש, ויבואר להלן.

חילוקא דמגע ומשא

עי' סוגית הש"ס בכורות כג א' אמר רב חסדא כו' ומסקינן דמטמא במשא ואין מטמא במגע, **ועי'** תוס' שם דפי' בתרתי א- דאיירי ביבש והא דמגע טהור דווקא בזאח"ז אבל בב"א טמא, **ועי'** חזו"א ל"ו סק"ד דהא דפשיטא להו דבב"א אין בטל בכל גוונא לאו משום דינא דר"ד דטומאה כמאן דאיתיה אלא אף לאביי דפליג מ"מ לא מסתבר דיבש ביבש בטל בב"א, ולפי"ז צ"ב דא"כ תיקשי אף אטומאת משא לאביי דל"ל טומאה כמאן דאיתיה אמאי במשא טהור, ויש לחלק. **ב-** דאיירי בנימוח דהיינו לח בלח ומדאורייתא בטל אף במשא, וסוגיין איירי מדרבנן [כדמסיק' בסו"ד], אולם הקשו מ"ש מגע ממשא דהא טומאה כמאן דאיתיה, וכתבו ויש לחלק, **ועי'** חזו"א שם דכונת התוס' דמגע נידון על כל מגע ומגע בפ"ע אבל משא אינה מתחלקת, **וכ"מ** כע"ז בכס"מ פ"א מאבות הטומאה בשם המהר"י קורקוס. **ע"ע** חזו"א שם דלהך תירוצא, יבש ביבש מטמא במגע אף בזאח"ז ודלא כתי' הא', וכדחזי' מקו' התוס' ותי' גבי אוכלין, **ועי'** להלן.

ע"ע תוס' שם דהק' מ"ש טומאת משא מאוכלין ומה שתי', **ויל"ע** ג' עיונים א- אמאי לא אהניא חילוקן דחילוקן בין מגע למשא אף גבי אכילה. **ב-** **עי'** קובץ שמועות חולין אות לו, **וקה"י** בכורות סי' כ"ב דהק' מאי יהני תי' לענין לח בלח. **ג-** להך גיסא דתי' הבי' ס"ל דיבש ביבש אסור אף בזאח"ז, צ"ב תירוצם דכתבו דאכילה הוי כנגיעה בזאח"ז, ומבואר דשרי נגיעה אף ביבש, ויש ליישב. **וע"ע** קה"י סי' כ"ב אמאי תוס' טרחו להוכיח מאופני יבש ביבש, ותי' דגבי לח בלח מבשא"מ בנשתנה האיסור פשיטא דאיסורא כמאן דליתה.

שיטת הרא"ש, **עי'** רא"ש חולין סוף סי' ל"ז, **ועי'** חזו"א שם דמבואר דטומאת מגע שרי בב"א אף יבש ביבש ודלא כתוס', ובעיקר חילוקן, דמגע ומשא ב' ענינים **עי'** קה"י שם, ושער"י ש"ג פ"ז דהקשו דעדיין קשה במשא גופיה נמי יש לחלק בין בזאח"ז לב"א, **ובשער"י** שם כתב לחלק דעיקר דינא דביטול ברוב לא נאמר אלא היכא דהמיעוט מנגד לרוב ולכך גבי משא דמטמא משום נשיאת המיעוט לחוד לא חשיב מנגד לרוב משא"כ מגע עי"ש, **וע"ע** קה"י שם, וחזו"א ל"ו סק"ד מש"כ לחלק באופ"א.

שיטת הרשב"א, **עי'** שו"ת הרשב"א סי' רע"ב דל"ש אכילה מטומאת משא, וסוגיא דבכורות איירי לר"י דמב"מ לא בטל עי"ש.

ע"ע ר"מ פ"א מאה"ט הי"ז ומבואר דמגע לעולם אין מטמא אף בב"א, ומשא מטמא, **ועי'** כס"מ שם בשם מהרי"ק טעם החילוק, **וע"ע** משה"ק שם מלעיל הי"ז דבהמה ששפכה חררת דם אין מטמא במגע ומשא, והאריכו בזה **השער"י** ש"ג פ"ז וקה"י בכורות סי' כ"ג.

שיעור הביטול מבשא"מ

מצינו ג' שיטות, **שיטת** הטור סי' ק"ט דסגי חד בתרי אף מדרבנן. **שיטת** ספר התרומה הובא בטור שם דבעי' ס', כיון דאי יבשלם הרי טעמו של איסור ניכר בו, וכ"מ בחי' הרשב"א צז ב', **ועי'** חו"ד ופתיחה לפמ"ג ח"ג פ"ג דפשיטא ליה דה"מ בזאח"ז אבל בב"א אסור מדאורייתא כיון שבלעיסתו ניכר טעם האיסור כדחזי' מזבחים ע"ח גבי פיגול ונותר שבללן שאסורים בנו"ט, ובפמ"ג שם הוסיף דמה"ט אף באלף לא בטיל.

ע"ע חלקת יואב תנינא סי' ט"ז דלפ"ד דהחו"ד נטה לפרש כונת הרשב"א וסה"ת דאף בזאח"ז אסורים מדאורייתא כיון דאי יבשלם הרי נוי"ט הלכך חשיב ניכר האיסור אף קודם הבישול, ובדעת הר"ן כתב דהוא משום גזירה לחוד.

ע"ע רמ"א צ"ט סעי' א' דאין חילוק בין אם האיסור מדרבנן או מדאורייתא, **ועי'** ש"ך שם סק"ט דלטעמא דהר"ן משום גזירה שמא יבא לבשלם ה"מ באיסור דאורייתא אבל בדרבנן לא גזרי', **ועי'** יד יהודה ק"ט וי"א דהאריך דאין הטעם משום גזירה שמא יבשלם אלא משום גזירה אטו לח בשא"מ ובזה פי' כונת הרמ"א דלכך ה"ה באיסורים דרבנן כיון דהשוו יבש ללח, **ועי'** בי' הגר"א סק"ח.

ע"ע או"ה כלל כ"ג דין ח' הובא בש"ך צ"ח סוסק"ו דטעם האיסור בשא"מ לאו משום דשמא יבשלם אלא משום דנקרא דבר שיש לו תקנה דיכול להכיר האיסור ולהסירו, ומ"מ סגי בס' כיון שהוא מועט ואינו מוצאו, **ועי'** ש"ך שם דטעמו דחוק.

ע"ע שו"ת רעק"א קמא סי' פ"ב דדן בספק סי' [כגון בנשפך] אי הוי ספק דרבנן ושרי או לאו, **ע"ע** פלוגתת מנח"כ ומנח"י הובא בשפ"ד סי' ק"ט סק"ב אי בעי' ס' חתיכות או דמצרפים אף הרוטב לשיעור סי' אע"פ דאין הרוטב בכלל הספק מ"מ כיון דעיקר טעמא דסי' משום דאי יבשלם כו' ולאחר שיבשלם יצטרף אף הרוטב הלכך ה"ה השתא]

שיטת הגהות שערי דורא הובא בש"ך ק"ט סק"י דמדאורייתא בעי' ס', **וכן** דייק מהתוס' פסחים מד א' ד"ה "איתיביה" דפי' ההיא דשתי קופות ביבש ביבש מבשא"מ ואפי"ה אסור בכא"פ, **ועי'** חו"ד שם דהק' דהא התם משמע דווקא בכא"פ אבל יותר מכא"פ הוי דרבנן, ועי' מה שתי', **ובש"ך** שם פי' כונת התוס' דאיירי בקמח בקמח דחשיב לח בלח ולעולם יבש ביבש לא בעי' ס', **וע"ע** חזו"א סי' ל"ו סק"ה דפי' כע"ז, **ועי'** חו"ד משה"ק להאי פירושא.

והא דמשכח"ל יבש בשא"מ, **עי'** טור כגון שנפרד לחתיכות דקות, **ועי'** ש"ך סק"ח דהוסיף כגון שיש ב' או ג' מינים ונודע שאחד מהם אסור ולא נודע איזה, **ועי'** פתיחה לפמ"ג ח"ג פ"ג ד"ה "וענין" דמשכח"ל בד' אנפי אלא דחלוקין, דהיכא דידע האיסור ואינו ניכר מיתסר באכילה מדאורייתא דטעם טעם האיסור, והיכא דאין ידוע האיסור בטל ברוב אף באכילתו, **ולענין** מבשא"מ לאחר שבשילן מבואר בר"ן ובסה"ת שאסור מדאורייתא, ובשי' הרא"ש עי' לעיל פלוגתת פמ"ג ומנח"כ אי אמרי' חוזר וניעור או לא, **וע"ע** ט"ז סי' ק"ט דהק' למה יאסר ומ"ש מדינא דסלק המבואר צ"ח סעי' ב' דאין חוזר וניעור.

עוד נידונים בגדר ביטול יבש

א- **עי'** שו"ת הרשב"א סי' ער"ב דנשאל כיצד איכא חיוב אשם תלוי בחתיכה מב' חתיכות, דבאכל את הקטנה ממנ"פ פטור דאי היתר אכל פטור, ואי האיסור אכל נמי פטור דחתיכת ההיתר שהיא יותר גדולה מהפכת את האיסור להיתר, **ע"ע** גליון הרעק"א ק"ה ס"ט דפי' דלא אמרו ביטול ברוב אלא בדאיכא ודאי רוב היתר, **ועי'** פתיחה לפמ"ג שפי' תי' הרשב"א דאי הקטנה היתר בטלה ברוב איסור

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

ונהפך ההיתר לאיסור ושוב ליכא ממ"נ, וע"י שער"י ש"י פ"י דפי' לפ"ד דכח הרוב הוא דווקא היכא דהמיעוט מגרע את דינא דהרוב]. וע"י חזו"א סי' ל"ז סק"כ דתמה דלא שייך כהאי גוונא ביטול כיון דהוי שני חתיכות וליכא דינא דכל דפריש, ולהך גיסא דהוא משום ביטול ברוב א"ש.

ב- ע"י פתחי תשובה סי' ק"ט סק"א שהביא פלוגתת החינוך בית יהודה [וכ"ה במנח"כ ח"ב פ"א], והחכם, בחתיכה אחת גדולה ובי' חתיכות קטנות מהגדולה אי סגי ברוב מנין או בעי' נמי רוב בנין, [והא דלא סגי ברוב בנין לחוד לכאוי' משום תי' הרשב"א לעיל], וע"י חזו"א ל"ז סק"כ דלשיטת החכם דסגי ברוב מנין הוא משום דס"ל דדין ביטול משום כל דפריש הלכך לא בעי' רוב בנין דהכמות לא מעלה ולא מוריד. [ואפשר דאף לחכם גדר הביטול לאו משום כל דפריש ומ"מ ס"ל דחשיבות מנין עדיפא על חשיבות הכמות]. וע"י יד יהודה סי' צ"ט דהיכא דהיה רוב היתר וחתך האיסור לחתיכות קטנות דנתרבה האיסור על ההיתר, דאי אזלי בתר רוב מנין אמרי' חוזר וניעור ואסור, **אולם** החזו"א ל"ז סק"י פליג דלא אמרי' חו"נ בכה"ג.

ג- ע"י תוס' יבמות פ"ב א' ד"ה "רבי" דבש ביבש מודה ר"י דחד בתרי בטיל, **אולם** ע"י תוס' זבחים ע"ג א' דחזר בו ר"ת ובודאי אין חילוק בין לח ליבש ובכל גוונא ס"ל לר"י דלא בטל. וע"י ח"י הגר"י זבחים עג דפי' הך גיסא דמודה ר"י, משום דביבש ההיתר מדין הלך אחר הרוב.

ד- ע"י פמ"ג פתיחה להלי' תערובת ח"ג פ"ג ד"ה "ומהא", דיבש דבעי' רוב, סגי אפי' אי הרוב לא במקום אחד אלא מפוזר בבית כל ששלשתן בגדר הספק מהני, ואפי' נאכל אחד או אבד מהני דכבר חזרו כולם להיות היתר, וכ"ה בפמ"ג סי' ק"ט משב"ז סק"א, וכ"כ בחו"ד סי' ק"י ביאורים סק"ג, **אולם** ע"י ב"ח, ובית אדם שער הקבוע סי' ד' דפליגי דלא מהני, וע"ע חו"ד סי' ק"א סק"ז.

ה- ע"י פמ"ג ח"א פ"א דחקר בהיתר שנתערב ברוב איסור אי אמרי' היתר נהפך לאיסור או לאו, וע"י"ש דהמנח"כ פליג דל"א היתר נהפך, ע"ע או"י פט"ו ממאכ"א דמדברי התוס' זבחים ע"א ד"ה "הפיגול" מבואר דאין ההיתר נהפך, וע"י קוב"ש פסחים אות קפ"א דתלה בפלוגתת רש"י ותוס' שם, וע"י ח"י ר' ראובן שם דתלוי בגדר ביטול דיבש, [ע"ע עונג יו"ט או"ח סי' ד' דבנתערב חוטי ציצית לשמן בשלא לשמן, לא מהני הביטול להפוך החוטין ללשמן].

ו- ע"ע נידון האחרונים הובא לעיל אי שרי לאכול בי' חתיכות כאחד, או דווקא בזאח"ז.

ז- ע"ע פלוגתת החו"ד ק"א סוסק"ז ונוב"י הובא בחו"ד שם אי איכא ביטול ברוב, במקום שאפשר לבררו ע"י קפילא, וע"ע יד יהודה סי' ס"ט סק"ס ד"ה "יעוד" דהאריך בזה, ותלוי בהנ"ל.

ח- ע"ע חילופי מכתבים בין הגר"ז מלצר והחזו"א [נד' בספר זיכרון אבן ציון] באופן דהחתיכות ידועות מהיכן הן, והספק ממקום אחר כגון דנתערבו הסכין או שנמצא אחד מבני מעיים טריפות אי מהני ביטול או לאו, וע"ע אבן האזל פ"ד מאיסורי מזבח ה"ז דעיקרי הדברים מבוארים בחו"ד ק"א סק"ה, [ועיקר הנידון דגדר ביטול, יתכן דלא שייך כיון שאין הספק מחמת התערבות והנידון על כל חתיכה וחתיכה בפ"ע].

ט- ע"ע פלוגתת הש"ך סק"יב ופמ"ג שם [הובא לעיל], אי בלא נודע התערבות אסור מדאורייתא או לאו, ולהך גיסא דהוא משום כל דפריש צ"ב מ"ש קודם ידיעה מלאחר ידיעה [ויש שפי' דאף להש"ך קודם ידיעה איכא ביטול, אלא דבשעה שנודע בעי' לדון מחדש וכיון דהשתא קאי בב' קדירת אמרי' חוזר וניעור]. י- ע"ע פמ"ג ח"א פ"א ד"ה החקירה הראשונה אי ביטול ברוב דווקא בהיתר מבורר מעיקרא או דילמא ל"ש [וע"ע חו"ד ק"א סק"ה].

יא- ע"ע חו"ד צ"ח סק"ח דג' חתיכות ושנים מהם אסורים מב' שמות מותרים למ"ד איסורין מבטלין זה את זה [אולם מדרבנן אסירי כיון דליכא על כל אחד מהם תליה להיתר] וע"י הגהות אמרי' ברוך שם סק"ה.

קמח בקמח

ע"י תוס' יבמות פ"ב א' ד"ה "ר"י", דמסיק דקמח בקמח צונן מיקרי יבש ביבש, וע"ע ש"ך ק"ט סק"י דהביא בזה דעות חלוקות, וע"י"ש גליון הרעק"א, ומצינו ד' נפק"מ. א- נידון התוס' יבמות לענין מב"מ אי בטיל לר"י. ב- ע"י ש"ך שם וסק"י, לענין אי בעי' ס'. ג- ע"י משל"מ פ"ד ממשכב ומושב ה"ד הובא בגליון הרעק"א לענין טומאת משא. ד- ע"י מ"ב תנ"ג סק"י לענין חמץ בפסח אי אמרי' חוזר וניעור, וע"ע חזו"א ל"ו סק"ב דאף לשי' התוס' יבמות, לא חשיב יבש אלא לענין דינא דר"י, אבל לענין טכ"ע בשיעור כבא"כ חשיב לח, כיון דלא שייך לדון בהו כל דפריש, וע"ע מנח"כ ח"ב פ"א דכתב כע"ז להכריע מה"ט דקמח בקמח מיקרי לח. ועיקר הנידון מתפרש לכאוי', אי חילוקא דיבש ולח דיבש שייך לדון על כל חתיכה בפ"ע משא"כ לח, או משום דיבש אין הטעם נבלע בתוך ההיתר משא"כ לח.

קמא קמא בטיל וחוזר ונייעור [ע"ז עג א']

ע"ז עג א', מתני' יי"נ כו', ובגמ' כי אתא רב דימי כו' רש"י ותוס' שם, רא"ש סי' כ"ח, ר"ן לה א' [בדפי הרי"ף] ד"ה "גרסינן", רמב"ן, רשב"א, פי' הראב"ד [והובא בראשונים], תוה"ב ב"ד ש"ב עמ' כו ב', תוס' זבחים, תוס' ב"ק ק ב' ד"ה "אומר", תוס' בכורות כב א' ד"ה "יתב".

נחלקו הראשונים בדינא דקמא קמא בטל המבואר בסוגיין, **א-** אי נתחדש בכל ענין בין בנפל איסורא לגו התירא ובין התירא לגו איסורא, או דילמא לענין איסורא לגו התירא לחוד. **ב-** אי נאמר אף לענין שאר איסורים או גבי חומרת יי"נ לחוד. **ג-** אי נאמר אף במבשא"מ או במב"מ לחוד, ומצינו בזה כמה שיטות וכדלהלן.

שיטת רש"י

איסורא לגו התירא- עי' רש"י ד"ה "ראשון" דמבואר דהתירא דקק"ב אף אי נתרבה האיסור בשיעור נוי"ט [מדאוקי מתני' דיי"נ שנפל לבור בב"א ולא פי' משום דנתרבה ההיתר], וכן דקדקו התוס' בד' רש"י, אולם הק' מכמה דוכתי דאמרי' חוזר ונייעור, **ועי'** תוס' ב"ק ק ב' ד"ה "אומר" דכתבו ליישב דשמעתין איירי דווקא בדפסיק פסוקי אבל אי מערה בלא הפסק חשיב כב"א וחוי"נ, [וכ"כ בשמעתין ליישב מתני' דיי"נ שנפל לבור אולם צ"ע ממש"פ רש"י דמתני' איירי בב"א ולכאוי' מבואר דאפי' אי מערה בלא הפסק שרי], **וע"ע** חת"ס דכתב ליישב משה"ק התוס' דאי היה מערה חלב בקדירה של היתר וכי תעלה על דעתך כו'.

ע"ע להלן פלוגתא מהרש"א וקרני ראם, אי בנפיל בב"א איסור בשיעור של נתינת טעם בהיתר, אולם ההיתר רבה על האיסור אי אמרי' קק"ב או לאו.

התירא לגו איסורא- עי' רש"י ד"ה "התירא" דמבואר דאף התירא לגו איסורא בעי' לדינא דקק"ב, ולפי"ז מבואר דגדר חומרת יי"נ במשהו הוא משום קק"ב, והא דמבואר דאיסורא לגו התירא שרי משום קק"ב, ולכאוי' אף אי אין האיסור בטל קמא קמא לא מצי לאסור ההיתר במשהו כיון דההיתר נמי לא בטלו, דמ"מ בעי' להאי טעמא לענין דאף אי נתרבה האיסור כשיעור נתינת טעם, אינו אוסר.

ע"ע ד"ה "ה"ג לא" דאף מבשא"מ אמרי' קק"ב, וסיפא דמתני' דאוסר בנו"ט משכח"ל בנפלו בב"א, **ועי'** רמב"ן דהקשה **א-** דלפי"ז מ"ש מב"מ למבשא"מ כיון דתרויהו שרי בב"א ובזאח"ז אסור [וכן הקשה בחי' הרעק"א]. **ב-** מ"ש יי"נ משאר איסורים הא כיון דדינא דקק"ב מעיקר הדין [כדחזי' דאמרי' אף לקולא בנפל בהיתר], אי"כ ה"ה בשאר איסורים.

ע"ע מהרש"א דהק' לש"י רש"י דסיפא איירי בב"א אמאי לא מוקמי' מתני' אף באיסורא לגו התירא ונפלו בב"א, **וכתב** לייסד דאיסורא לגו התירא שנפל בב"א כשיעור נתינת טעם נמי אמרי' קק"ב כיון דליכא עדיין רוב איסור, הלכך לא מצי לאו קמי באיסור לתוך היתר דמשמע דבנפל איסור כשיעור נוי"ט לחוד סגי לאסור, **אולם** עי' קרני ראם דפליג דפשיטא דבנו"ט לחוד אוסר כשאר איסורים, ועי' מש"כ ליישב באופ"א. **ועיקר** דברי המהרש"א מבואר ברמב"ן במש"כ דמשי"ה לא מצי לאוקמי להא דתנן בנו"ט בחמרא דאיסורא לגו התירא "ולא מיתסר בנו"ט", **וע"ע** לשון רש"י ד"ה "ה"ג" אע"ג דרובה התיראכו'.

עוד יל"ד אי נפל בב"א שיעור רוב היתר לגו איסורא אלא דעדיין איכא נתינת טעם איסור בהיתר ואח"כ נתרבה היתר עד שיעור ס', אי בכה"ג חוזר ונייעור כיון שלעולם לא נתבטל במיעוט איסור, או דילמא כיון דסוף סוף נאסר מחמת טעם האיסור אין חוי"נ [ולחשוברים חני"נ בשאר איסורים פשיטא דאין חוי"נ].

עוד יל"ד אי התירא לגו איסורא דאמרי' קק"ב הוא דווקא באופן שאין ההיתר נוי"ט באיסור אבל אי נוי"ט אין בטל ההיתר דטעימתו זו הכרתו, או דילמא דדינא דטכ"ע לא שייך בהיתרא אלא באיסורא, ובכל גוונא אמרי' קק"ב, [ותלוי בפירושי טכ"ע], **וע"ע** לשון רש"י ד"ה "ה"ג לא", ובהגהות הב"ח אות ג'.

ובעיקר שיטת רש"י דמבואר דאף התירא לגו איסורא שייך קק"ב, צ"ב להסוברים דל"א חנ"נ בשאר איסורים, וכן לשי' רש"י דטכ"ע לאו דאורייתא אמאי אין ההיתר חו"נ, ועי' קובה"ע סי' נ"ט דפי' בתרתי, חדא דעי' רוב נהפך ההיתר לאיסור, ולפי"ז מבואר דגדר ביטול ברוב לאו לבטל דינא דהמיעוט לרוב, אלא אף לאשוויי עליה דינא הרוב, והאריך בזה השער"י ש"ג פט"ו. ב- דאף דאין כח הרוב להוסיף על המיעוט דינים, מ"מ עבד המיעוט כמאן דליתא ולכך אף דאין ההיתר נהפך לאיסור אין חו"נ.

שיטת תוס' ורא"ש

איסורא לגו התירא- עי' תוס' ד"ה "כ"י", ורא"ש סי' כ"ח דמבואר דהיתרא דקק"ב דווקא אי לא נתרבה האיסור עד כדי ס', אבל אי נתרבה מצא מין את מינו וניעור, ולפי"ז דינא דקק"ב הוא לענין חומרת יי"נ לחוד דאין אוסר במשהו אבל בשאר איסורים דאין אוסר אלא בנתינת טעם לא משכח"ל דין קק"ב. **ועי' תוס' ד"ה "תי"ש"** מש"פ לפי"ז קו' הגמ' מסיפא, ועי' מהרש"א, **וע"ע תוס' חולין פז א' ד"ה "או"**, ומהרש"א ולב אריה שם. **וע"ע תוס' בכורות כב א' ד"ה "ייתב"** דנסתפקו אי אמרי' חו"נ ע"י שיעור נתינת טעם איסור, או דבעי' דיהיה רוב איסור, **ועי"ש** עוד דנסתפקו להך גיסא דחו"נ דווקא בשיעור רוב, אי ה"ה בשאר איסורים או דקולא הוא דאקילו ביי"נ.

ע"ע תוס' זבחים עז ב' ד"ה "ואין" דהק' מיהו קשה כו' ומבואר כשי' רש"י דאף בנתרבה אמרי' קק"ב דהא דם הפר מרובה מדם השעיר כדכתבו לעיל מינה וצ"ע, אולם יתכן דה"מ מב"מ אבל מבש"מ אי נתרבה פשיטא דאוסר כמש"כ הכא וכי תעלה על דעתך כו'.

התירא לגו איסורא- עי' לשון הרא"ש שם דאוסר משום קק"ב, ועי' ש"ך קל"ד סק"א דלפי"ז מבואר דאי נפל בב"א אין אוסר במשהו [וכשי' רש"י] **אולם עי' חזו"א מ"ז סק"ב דכתב להוכיח דס"ל לרא"ש דחומרת יי"נ הוא אף בנפל בב"א עי"ש.**

ע"ע תוס' חולין פז א' סוד"ה "ורואין" דסיפא דמתני' מבש"מ בנו"ט, משכח"ל דווקא בנפל בב"א, **ועי' מהרש"א** שם דביאר דאע"ג דס"ל לתוס' דבנתרבה ההיתר חו"נ, מ"מ אי לא נפיל בב"א נאסר ההיתר משום חנ"נ.

שיטת הראב"ד

עי' פי' הראב"ד [והובא ברמב"ן ובר"ן וברשב"א] דבעי' לדין קק"ב בכל ענין וכרש"י, אלא דה"מ איסורא לגו התירא אבל התירא לגו איסורא ל"א קק"ב אלא במב"מ אבל בש"מ כיון שדינו בנו"ט אי נתרבה ההיתר יותר מס' שרי.

שיטת הרמב"ן

דאיסורא לגו התירא בעי' לדינא דקק"ב וכשיטת רש"י וראב"ד דאף אי נתרבה האיסור שרי [וכן מפורש במש"כ בתו"ד דרב דימי תרתי קמ"ל כו' עי"ש], **והתירא לגו איסורא** ס"ל דלא שייך כלל דינא דקק"ב דלא אשכחן ביטול בהיתר לפי שאין אדם עשוי לבטלו אלא אדרבה מוסיף הוא עליו והולך, ולכך בשאר איסורים מותר, אלא דביי"נ החמירו דאסור אף באיכא לבסוף היתר מרובה כיון דבשעה ראשונה לא היה בשיעור ס', **ועי' ר"ן דפי' כונתו [ומש"כ בשם הר"מ הוא ט"ס וכונתו להרמב"ן הנ"ל]** דלענין יי"נ החמירו אף בהתירא לגו איסורא לומר קק"ב, **אולם** צ"ע לפי"ז במש"כ הרמב"ן בתו"ד ואפשר עוד שאמר רבין ביי"נ שנפל לבור – בכגון שנפל בב"א כדי נו"ט ואסרו כדפי' למתני' ואח"כ נפל שם קיתון של מים בכדי לבטל ליי"נ עי"ש, וצ"ע דאי חומרת יי"נ במשהו הוא דווקא מחמת דקק"ב א"כ ככה"ג דנפל בב"א דליכא קק"ב, כשנתרבה ההיתר בעי' לשרויי אף בלא דינא דסלק, ולכא"ו משמע דגדר חומרת יי"נ הוא כל היכא דבשעת נפילתו לית ביה שיעור ס' לבטלו ולכך היכא דנפל בב"א דליכא שיעור ס' נמי אסרי' במשהו.

ובעיקר שיטת הרמב"ן דבהיתר לא שייך ביטול, **כ"מ בר"ן נדרים נט ב' ד"ה "ועד כאן"**, **ועי' קובה"ע סי' נ"ט** דביאר דאין בכח הרוב לאשוויי דינים אלא להפקיע דיני המיעוט ולכך איסורא לגו התירא מפקיע שם האיסור,

משא"כ התיירא לגו איסורא דלית ביה חלות כח מתיר, [ועיי"ש דתמה מהא דמבואר במנחות דשחוטה בטילה בנמבילה], וע"ע שער"י ש"ג פט"ו דפי' באופ"א דכיון דאין אדם עשוי לבטל היתר לגבי איסורבכה"ג לא אמרה תורה אחרי רבים להטות, דאף שבכמות רבה האיסור על ההיתר אבל באיכות המיעוט מרובה מן הרוב, ועיי"ש דמה"ט אם יבטל את ההיתר ברצון ובכונה בטל, וע"ע שו"ת הרי"מ יו"ד סי' ט' דפי' דעיקר דינא דביטול ברוב הוא דווקא היכא דהמיעוט מנגד לרוב ולכך ה"מ איסורא לגו התיירא דהמיעוט אוסר לרוב, משא"כ התיירא לגו איסורא דההיתר אינו מנגד לתערובת, ל"א דבטל.

שיטת הרמב"ם ור"ן

עי' ר"מ פט"ז ממאכ"א הכ"ח וה"ל דאמר' קק"ב בכל ענין ובין במב"מ ובין בשא"מ אולם ה"מ בשאר איסורים אבל ביי"נ אי נפל התיירא לגו איסורא אסור אף בב"א דליכא קק"ב, ועי' בר"ן הטעם לפי שאותו דבר שעומד במקומו יותר חשוב מהבא אליו. **ויל"ד** היכא דנפגשו האיסור וההיתר שלא במקומו אי אוסר במשהו או לאו, וממש"כ הרמב"ן לפרש ברייתא דנפלה ממנו טיפה כל שהוא אסורה כו' דחשיב כהתיירא לגו איסורא אע"ג דההיתר נמי במקומו, ולכא"ו מבואר דאף בנפגשו בב"א נמי אוסר במשהו, **וכן** נקט הרעק"א ויבואר להלן. **וע"ע** שו"ת אבני מילואים סי' א' דלד' הר"מ יבש ביבש ביי"נ בטל ברוב דכיון שכל אחד עומד במקומו ובפני עצמו לא חשיב התיירא לגו איסורא

עוד מבואר בר"ן דהתיירא לגו איסורא אע"ג דאין חו"נ מ"מ אי נפל היתר מרובה בב"א שיש בו כדי לבטל איסור שבתחילה סגי וכדחזי' ממתני' דאין המדומע, ולפי"ז מבואר דאין קק"ב משום דההיתר נהפך לאיסור דא"כ בעי' לבטל אף ההיתר אלא דאע"פ דאין נהפך מ"מ אין מצטרף לבטל האיסור.

ובעיקר הדמיון למתני' דאין המדומע צ"ע דהתם לא בטלה החולין דהא איכא רוב חולין אלא דמ"מ אוסר אף פחות מק' אבל הכא בשעת נפילה בטל ברוב איסור ומנלן דאין ההיתר נהפך לאיסור, ומבואר דדינא דקק"ב הוא אף באיכא רוב היתר ומ"מ כל היכא דאיכא נתינת טעם שלאיסור אוסר את ההתר.

נפיש עמודיה

מבואר בסוגיין דבנפיש עמודיה ל"א קק"ב, ונחלקו הראשונים בטעמא דמילתא **א- עי' רמב"ן ד"ה** "הא דאמר"י" דמבואר דאף חבית דנפיש עמודיה אין אוסר במשהו אלא בס' ומעלתו דחבית לענין דחשיב כנפל בב"א דלא אמרי' קק"ב וכשירבה האיסור חו"נ **[ועי' ר"ן לה ב דפי בתרתי אמאי חבית חשיב כנופל בב"א טפי מצרור]**

ע"ע תוס' זבחים עז ב' ד"ה "רואין" וי"ל דלא אמר ראשון ראשון כו', ומבואר כהרמב"ן, **ועי' ח"י** הגרי"ז דנסתפק אי היכא דנפיש עמודיה לא בטל כלל או דילמא דבטל אלא דחו"נ וכתב דמדברי התוס' שם מבואר דלא בטל כלל.

ועיי"ש עוד דסברת נפיש עמודיה הוא דאורייתא דהא איירי התם לענין תערובת דם הפר ושעיר דהוא מדאורייתא **ב- עי' י"מ** הובא ברמב"ן דחבית הוי כהתיירא לגו איסורא דאוסר במשהו, ופי' הרמב"ן דבריהם דכיון דמחובר לחבית הו"ל כאילו שניהם מתערבים זב"ז ולא רבה אחד על חבירו שיבטלנו. ולפי"ז מבואר דחומרת יי"נ דאוסר במשהו בהתיירא לגו איסורא לאו מטעם קק"ב כרש"י וכן לאו משום דאוסר במקומו כהר"מ דא"כ בנתערבו זה בזה לא הו"ל למיסר במשהו.

ע"ע רא"ש סי' כ"ח ותוס' בכורות כב ד"ה "יתב" מבואר דחבית אוסר אף במשהו כשי' הי"מ [ואזלי לשי' למש"פ כולה שמעתין בפחות מס'] **ועי' חזו"א מ"ז** סק"ב דהק' למש"כ הש"ך קל"ד סק"א לשי' הרא"ש דחומרת יי"נ משום קק"ב ולכך בב"א שרי דא"כ חבית אף אי חשיב כמתערבים זב"ז כסברת הי"מ מ"מ לא גרע מנפל בב"א לגו איסורא דאין אוסר. ויתכן דס"ל לרא"ש דמעלתו דנפיש עמודיה לאו משום דחשיב כנתערבו האיסור וההיתר זה בזה כסברת הי"מ אלא כיון דקילוחו חשיב גזרו חז"ל לאסור בכל ענין כפי' הראב"ד להלן.

ג- עי' שיטת הראב"ד [והובא בראשונים] דפי' דינא דחבית במקטף קטופי, **ועי' ר"ן דפי' דאע"פ** שאותו שנפל ליכא נתינת טעם מ"מ כיון שקילוחו חשיב אוסר אף במשהו.

ע"ע ר"מ פט"ז ממאכ"א ה"ל, דמבואר דחילוקא דחבית וצרצור הוא אף בשא"מ, **ועי'** רעק"א דלפ"ז בע"כ לא ס"ל כסברת הראב"ד דחבית אוסר משום דקילוח חשיב, דא"כ מנלן לאסור אף במבשא"מ ועיי"ש משה"ק לפ"ז [וצ"ע ממשי"כ בפי"ה"מ דחבית אוסר אף במשהו].

פלוגתת רב דימי ורבין

עי' רד"ה "אמר לך" וד"ה "רואין" דרבין פליג אדר"ד, **אולם** עי' רא"ש דרבין לא פליג כלל ואיירי במערה מגיגית דל"א קק"ב [ואזיל לשיטתו דבמערה מחבית וגיגית אוסר במשהו, אולם לשיטת הראשונים לעיל דאין אוסר אלא בסי' בע"כ דרבין פליג דאל"כ אמאי בעי' לדינא דסלק הא כיון דעי' היין שבבור ומים ליכא נתינת טעם שרי], **ע"ע** ב"י סי' קל"ד דשי' הר"מ וטור כהרא"ש.

ע"ע רמב"ן דהאריך דיתכן דרבין איירי היכא שנפל לבור ריק דלא שייך קק"ב וכן אפשר דאיירי שנפל י"י"נ בב"א כדי נתינת טעם דל"א קק"ב אולם אסיק דרבין איירי בנפל י"י"נ מעט מעט להרבה יין שבבור ופליג אדר"ד דל"א קק"ב. ובעיקר דבריו דיתכן דרבין איירי בנפל בב"א, צ"ב למש"פ הר"ן שי' הרמב"ן הובא לעיל דטעמא דאחמירו ביי"נ במשהו משום קק"ב, דא"כ אמאי בנפל איסור לגו התירא בב"א אוסר במשהו

ע"ע שו"ע קל"ד סעי' ג' וברמ"א שם דהקשה דהשו"ע דבריו סותרים זה את זה, **ועי'** ט"ז סק"א שכתב דס"ל לשו"ע דכולה שמעתא דאין חו"י היינו במב"מ אבל בשא"מ חו"י בנתינת טעם, וכן ס"ל דכלי גדול דקילוחו חשיב אוסר אף באינו מינו במשהו ולכך הא דחמיר צרצור הוא לענין דאין אוסר במשהו אלא בנתינת טעם, **ועי'** נקוה"כ משה"ק.

קק"ב לענין קדשים ומצות

עי' חולין פז ב' תנן התם כו' ולענין כיסוי אינו כן אין דיחוי אצל מצות, **ועי'** תוס' שם ד"ה רואין ורמב"ן ע"ז דהק' דמבואר דאמר' קק"ב, ותי' דאני קדשים דכיון דנדחה שוב אינו חוזר ונייעור, ומבואר דאע"פ דדחוי בקדשים אין חו"י, מ"מ הי"מ אי קק"ב אבל בלא"ה אע"ג דנדחה חו"י וצ"ב

ועי' חי' הרעק"א דתמה מאי ס"ד לפרש דינא דקק"ב גבי קדשים משום דאין חו"י דא"כ מאי אהני גבי מצות הא דאין דיחוי מ"מ הא אין חו"י, **ועי'** קובץ שמועות חולין אות ל"ו דכתב ליישב דכיון דלענין כיסוי הרי יש בתערובת דם הטעון כיסוי בע"כ אין כח הרוב לבטל הדין לחוד אלא בעי' לבטל המציאות דשם הרוב נקרא על כל התערובת [וכדין תערובת לח בלח המבואר בכס"מ פ"א מאה"ט], הלכך אמרי' חו"י לכו"ע שהרי עכשיו נשתנה המציאות. **וע"ע** שיעורי הגר"א וסרמן הנדמ"ח חולין סי' יז' ביתר ביאור.

עוד יל"ע אמאי מבואר דמים לתוך דם תלוי במראה דם, הא אפי' ליכא מראה דם כיון דבטל המים קק"ב הוי כהיתר לתוך איסור דאע"פ דליכא נתינת טעם אוסר, ויתכן דבליכא חזותא דדם אין כאן תורת דם כלל ואף קק"ב לא מהני.

ע"ע רש"י כת"י זבחים עח א' דפי' דבנפלו מים לתוך דם בעי' לדינא דקק"ב, **ועי'** חי' הגר"י דתמה אמאי בעי' להא תיפוק ליה דאיכא חזותא דדם.

שיטות הראשונים בדין חו"י

נחלקו הראשונים אי קיי"ל כר"ד דקק"ב ואין חו"י בשאר איסורין וביי"נ במבשא"מ, ולא פליגי אמוראי אלא ביי"נ במב"מ דאוסר במשהו בכל ענין או דילמא לא קיי"ל כוותיה אף בדין קב"ב ולעולם חו"י, ומצינו כמה שיטות.

שיטת הראב"ד - [והובא בראשונים] דאמר' קק"ב בכל ענין וכמבואר מתני' ערלה פ"ג מ"ג וה"מ שאר איסורים אבל תרומה אצל ישראל דבעי' הרמה אין בטל וחו"י, וכמבואר מתני' תרומות פ"ה מ"ח, **ועי'** פרי"ח צ"ט סקכ"א

דהאריך לתמוה דדינא דהרמה אינו מעיקר הדין אלא משום גזל השבט ואין מעכב בביטול, **וע"ע** ר"ן דה"מ באיסור שנימוח אבל אי האיסור בעין כיון דאם יפול לקדירה אחרת יאסור חו"י.

ע"ע פרי"ח שם דנקט בד' הראב"ד דה"מ בנודע אבל בלא נודע חו"י, ובפרי תואר שם סק"ב תמה דהא הראב"ד איירי אף בקילוח היורד קמא וקמא פשוט דאין ידיעה מתחילת הקילוח לסופו דאי היה יודע ומקלח היה אסור מטעם אין מבטלין איסור לכתחילה ובע"כ ל"ש, וכן נקט הש"ך צ"ט סק"יט.

ובעיקר ש"י הראב"ד הקשה הפרי"ח שם אמאי בנתרבה הטעם ל"א דטעימתו זו הכרתו והו"ל כהוכר האיסור, [וכי היכי דבנתרבה יותר מרוב חו"י וכדלהלן] ובפרי תואר תי' דכיון דאקליש הטעם בשעת נפילתו קמא קמא לא הוי טעם גמור להחשב כטכ"ע ואין אסור אלא מדרבנן, ובדרבנן אמרי' אין חו"י.

ע"ע יד יהודה צ"ט סקכ"ה דאף להראב"ד חלב שנפל לבשר קמא קמא חו"י דכיון דהוי היתר בהיתר אינו בטל כלל, ועוד דהא סוף סוף מבשל טעם בשר וחלב יחד, **וע"ע** ח"י חת"ס ע"ז כע"ז אלא דפי' באופ"א דווקא י"ינ וערלה וכדומה דאינו מרגיש אי נתנסך היין או אי הפרי ערלה אבל בב"ח דמרגיש טעם החלב אף להראב"ד חו"י **ע"ע** ר"מ פט"ז ממאכ"א דמבואר כהראב"ד, **וכ"מ** הר"ש ערלה פ"ג [ממש"כ ליישב סתירת המשניות ערלה ותרומה כהראב"ד דשאני תרומה דמחוסרת הרמה עיי"ש].

שיטת רמב"ן ורשב"א דקיי"ל חו"י וה"מ איסורים דאוסרים בס' אבל תרומה וערלה ביתר מס' דלית בהם נתינת טעם אין חו"י והיינו דינא דמתני' ערלה הנ"ל, **וע"י** ש"ך צ"ט סקכ"א דאף לרמב"ן וסיע' יבש ביבש מב"מ דליכא למיחש שמא יבשלם ויתן טעם אין חו"י ובפרי"ח נחלק דחו"י.

ע"ע פרי"ח דתמה ממתני' תרומה פ"ה מ"ז דמבואר דקודם שנתרבה אין חו"י ובפרי"ח שם תי' דשאני התם דע"י הרמה אמרי' שאני אומר עד שיעור רוב [וכן הוא להדיא לשון הרמב"ן]

שיטת הרא"ש וכ"פ הרמ"א צ"ט, דאמרי' חו"י ל"ש מב"מ ל"ש מבשא"מ וה"ה באיסורים דרבנן, וכתב להוכיח שיטתו ממתני' תרומות פ"ה מ"ט דאף לקולא אמרי' חו"י וכ"ש לאיסור. ולהסוברים דאין חו"י, **ע"י** תוס' אנשי שם דצ"ל דאיירי בלא נודע, **ועוד** י"ל דהיכא דפחתו איגלאי למפרע שההיתר היה יותר ממה שהיו סבורים ולעולם לא נאסר. **וע"ע** תוס' אנשי שם משנה ה' דסיפא דמתני' יל"פ בנתרבה היתר בשיעור ק' ולעולם אין ההיתר שבתערובת מצטרף וקמ"ל דמ"מ אין צריך לבטל אלא כשיעור האיסור.

וע"י פרי"ח ופרי"ת דמבואר דאף יותר מס' חו"י מדכתב להוכיח ממתני' דסוף פ"ה דתרומות [אולם הפרי"ח בסו"ד כתב דאפשר דס"ל כהרמב"ן], ולפי"ז צל"פ מתני' דערלה הנ"ל כמש"פ הרא"ש בערלה שם דאיירי בנטע רבעי, **אולם** ע"י פלתי צ"ט סק"ב דהכריח דהרא"ש ס"ל כהרמב"ן דיותר מס' אין חו"י ממאי דפסק ע"ז עג א' דאמרי' קק"ב ואין חו"י עד שיעור נתינת טעם.

עוד כתב הרא"ש להוכיח דאין חו"י מתרומות פ"ה מ"ח, וע"כ ל"פ ר"ש אלא משום דכל הועמד כו' משא"כ שאר איסורים, **וע"י** פלתי צ"ט סק"ב ושער"י ש"ג פ"א דהקשה דסתר הרא"ש דבריו למש"כ לעיל מיניה להוכיח דאף לרבנן בשאר איסורים דלא בעי' הרמה הידיעה גורמת ההיתר ושאני תרומה דבעי' הרמה, ומבואר דהרמה מעכבת בעיקר הביטול עיי"ש.

ע"ע שו"ת הרשב"א תש"ל דמבואר ש"י המהר"ם מרוטנבורג כהרא"ש, **אולם** ס"ל דה"מ שאר איסורים וה"ה תרומה דשיעורו קרוב לס' אבל ערלה דשיעורה במאתים אין חו"י.

ע"ע מרדכי ב"ק פרק הגוזל קמא אות ק"כ דקיי"ל אין חו"י אולם ה"מ בנודע התערובת אבל בלא נודע חו"י, **וכ"פ** השו"ע צ"ד סעי' ב', **וע"י** ש"ך שם סק"ה, דהקשה ממש"כ הב"י ורמ"א סי' צ"ט דבכל ענין חו"י ותי' [למש"פ

הארט סוגיות – מ"מ וציונים

השפ"ד שם] דה"מ היכא דאיכא למיחש שמא יתן טעם, וה"ה במב"מ דגזרו אטו אינו מינו, אבל התם גבי תחיבת כף דלעולם הוי מב"מ ולא שייך נתינת טעם לא גזרי ואין חו"נ, וע"ע חזו"א ט"ז סק"ג וסי' י"ח סק"א דפי' באופ"א.

ע"ע פרי"ח שם, ובי' הגר"א צ"ט סקט"ו דמבשא"מ דאסור מדאורייתא חו"נ בכל ענין, ומב"מ דאסור מדרבנן אין חו"נ [וה"מ בנודע התערובת], ובזה כתבו ליישב כל הני המשניות דלעיל. ע"ע שער"י ש"ג פ"י בביאור השיטות.

חו"נ ברוב ומחצה

ע"י פרי"ח שם, וכ"כ החזו"א ערלה ד' סק"ב דאי נתרבה האיסור עד כדי שיעור רוב לכו"ע חו"נ כמבואר בתרומות פ"ה מ"ז וביבמות פב ב' גבי נתן סאה ונטלל סאה דכשר עד רובה, וע"י פלתי צ"ט סק"ב דהקשה דא"כ נתרבה עד מחצה נמי בעי למיסר דהו"ל ספק דאורייתא, ובפ"ת כתב ליישב דס"ל להר"מ והראב"ד דספק דאורייתא מדאורייתא לקולא, וע"ע שער"י ש"ג פ"י דביאר באופ"א דטעמא דנתרבה האיסור דחו"נ משום דנעשה כהוכר האיסור ולכך ה"מ רוב אבל מחצה על מחצה ל"ח הוכר האיסור. ע"ע קובץ שמועות חולין אות לו דנסתפק בטעמא דחו"נ אי משום דהוי כהוכר האיסור או משום דנסתלק הביטול ונפק"מ למחצה על מחצה.

ובעיקר הנידון, ע"י תוס' יבמות פ"ב ב' ד"ה "נתן" ועו"ל דמדאורייתא כו', וע"י ישרש יעקב דהק' ממשי"כ התוס' להלן שם ד"ה "אמר" דבשיעור ס' חו"נ, ותי' דהא דכתבו קמא קמא בטיל מדאורייתא ה"מ מחצה על מחצה אבל ברוב חו"נ, וע"ע מהדו"ב על התוס' שם.

עוד נידונים

-ע"י יד יהודה צ"ט סקכ"ה, ושער"י ש"ג פ"י דממש"כ הרמב"ן ורשב"א יבמות פב ב' דמי פירות בטלין מדאורייתא משום קק"ב, מבואר דחו"נ אינו אלא מדרבנן, אולם ע"י פרי"ח דהוכיח מהירושלמי דחו"נ הוי דאורייתא, וכן נקט הפמ"ג או"ח תנ"ב א"א סק"ג, וחזו"א יו"ד כ"ח סק"יח.

-ע"י שו"ע או"ח סי' תמ"ז סעי' ד' דחמץ שנתערב קודם הפסח ונתבטל בס' אינו חו"נ בפסח ויש חולקים [וע"י ב"י הגר"א שם סקכ"ב טעם המתירין דאין חו"נ במשהו וכדקיי"ל לענין שאר איסורים], וע"ע רמ"א שם דחלוק לח בלח מיבש ביבש, וע"י בית מאיר ומקור חיים שם דהאריכו בטעם החילוק. ע"ע שיעורי הגר"א חולין סי' י"ז דתלה דינא דחו"נ בפסח בגדר חו"נ אי משום דהוי כהוכר האיסור או משום דנסתלק הרוב.

-ע"ע מ"א שם סק"ג דאף להסוברים דחו"נ הנ"מ כשיש בתוכו ממשות איסור אבל אי ליכא אלא טעם בעלמא לכו"ע אינו חו"נ, אולם ע"י הגהות רעק"א שם דפליג.

-ע"ע שו"ע ק"א סעי' ג', וש"ך שם סק"ח לענין חתיכה שבטלה ונעשית אח"כ חתיכה הראויה להתכבד דאין חו"נ, וע"ע שער"י

הארת סוגיות – מ"מ וציונים ביטול בריה-חתיכה הראויה להתכבד

גדרי בריה

גמ' ק' א' בריה שאני. **ע"ע** לעיל צו א', מכות יז א', לענין מלקות על אכילת ברי', ונחלקו הראשונים אימתי נחשב ברי' לענין מלקות וביטול.

שיטת התוס' לעיל צו ד"ה מ"ט, ורא"ש סי' ל"ג, דל"א ברי' אלא בדבר שאם יחלק אין שמו עליו, ואין תלוי כלל בבריית נשמה ואיסורו מתחילת בריתו המבואר בראשונים להלן, ועיי"ש הטעם דהתורה אמרה לא תאכל גיד ועוף טמא כאילו פי' בין גדול ובין קטן וה"ט לא שייכא אלא בדבר שאילו יחלק אין שמו עליו, **ועי'** רמב"ן משה"ק. **ע"ע** בי' הגר"א סי' ק"ד סק"ו דמדברי תוס' זבחים עב א' ד"ה "וליבטלו" מבואר דלא כמו שפי' במכות [ובשמעתין] עיי"ש וצ"ב.

שיטת הרמב"ן ור"ן דבעי' ג' תנאים, איסורו מתחילת בריתו לאפוקי שור הנסקל ונבילה [וכ"מ ברש"י להלן קב ב' ד"ה "טמאה"], **ושיהא** בריית נשמה לאפוקי חיטה, **וכן** שלם לאפוקי נתרסק ונחתך.

שיטת הרשב"א דבעי' ד' תנאים, ג' כשא"ר, ועוד דבעי' דאילו יחלק ואין שמו עליו לאפוקי חלב, **והא** דגבי חיטה בעי' לתנאי דבריית נשמה ולא סגי בתנאי דכשיחלק שמו עליו, מבואר ברשב"א דחיטה נמי לכשיחלק אין שמו חיטה אלא קמח, **ועי'** חו"ד סק"ד דפי' כונת הרשב"א גבי חיטה, דאין שמו עליו היינו שלא ישאר שם הנוצר עמו, **ועי'** חי' הרעק"א קב ב' כע"ז דלהך שיטה ברי' אין תלוי אם נזכר שמו בקרא או לא. **[ועיקר** חילוקא דתוס' ורשב"א, משום דלתוס' דין ברי' לאו משום חשיבותיה אלא משום דמפורש בקרא, משא"כ לרשב"א הוי משום חשיבותיה ולכך דנין על שם הנוצר עמו, ומה"ט נמי ס"ל לשאר תנאים ודלא כתוס' דלא מצריך שאר תנאים].

ע"ע שו"ע דפסק ד' תנאים דהרשב"א, **ועי'** בי' הגר"א סק"ו דהשו"ע פסק כהר"ן ותוס' ולקולא וצ"ב, **אולם** עי' חו"ד, **וחי'** רעק"א ק"ב דהשו"ע פסק כהרשב"א. **ע"ע** שפי"ד סק"ג דהק' אמאי גבי חיטה בעי' לתנאי דבריית נשמה ולא סגי בתנאי דכשיחלק שמו עליו כמש"פ תוס' ורא"ש, ותי' דהמחבר ס"ל דאין חשיבותה דברי' תלוי במלקות, ולכך אע"ג דגבי מלקות טעמא דחטה דשמו עליו מ"מ לענין ביטול לא סגי בהכי עיי"ש.

תנאי-דאיסורו מתחילת ברייתו

נחלקו האחרונים בדגר איסורו מתחילת ברייתו, **עי'** כו"פ סי' ק' סק"ד דפי' כפשוטו שכל שהאיסור משעת יצירתו קרוי ברי' ולכך יצא לדון בדבר התולעים שקורין מילבין דכיון דכל זמן שלא פירשו מותרין לא חשיבי אסורים מתחילת בריתו ובטלין, ועיי"ש עוד דהקשה אמאי גבי גיד וחיטה חשיבי אסורין מתחילת ברייתן, **אולם** עי' חו"ד סי' ק"י סק"ה ובגליון רעק"א שם דהקש' אמאי נבילה לא חשיב ברי' מה"ט דהא אסורה מתחילת בריתו משום איסור עשה דאינו זבוח **ועי'** חי' הרעק"א צו א' ד"ה תוד"ה מה"ט" דלהסוברים דחשיבות ברי' תלוי במלקות וכדלעיל א"ש דאעשה דאינו זבוח ליכא מלקות, אולם הקשה מדברי התוס' ועי' קה"י סי' כ"ז. ולכך פי' עפ"י דקדוק לשון הרשב"א בתוה"ב דהעיקר תלוי אי האיסור מחמת עצמו או מחמת דבר אחר, **וכ"כ** בהגהות מטה יהונתן בשם רב"צ הכהן.

ע"ע חלקת יואב ח"א יו"ד סי' י"ט דהוכיח כהחוו"ד וזוהי פי' טעמא דטבל חשיב ברי' אע"פ דאין האיסור אלא לאחר מירוח כיון דהמירוח הוא סדר הבריאה חשיב איסור מחמת עצמו, **וע"ע** קה"י סי' כ"ז דע"י מירוח הוי ליה כפנים חדשות וצורה חדשה לתבואה ולכך חשיב איסור מחמת ברייתו

ע"ע הגהות שערי דורא סי' מ"א דאי נתנבלה מכח שחיטה אינה בטילה דהא לא באתה לכלל היתר מעולם, **ועי'** ב"ח דפי' כונתו דאיירי באיכא ספק בשחיטה דמוקמינן אחזקת אבמ"ה ולכך חשיב ברי' כדן אבמ"ה, **אולם** עי' כו"פ דדחה דבריו ופי' דכיון דמעולם לא היתה שעת היתר חשיב איסורו מחמת בריתו, ועיי"ש משה"ק משור הסנקל וחטאות המתות. **וע"ע** הגהות מטה יהונתן דכן דקדק מסוף דברי התוס' צו א' ממש"כ לחלק בין תרומה לשאר איסורין דתרומה מותר עד מירוח ולא פי' משום שתרומה מתחילתו אסורה משום טבל, **וע"ע** קה"י סי' כ"ח דפי' כונת השערי דורא דווקא לענין איסור נבילה ועפ"י דהחוו"ד והרעק"א דאיכא עשה דאינו זבוח מחיים.

תנאי- דאיסור שלם

עי' בראשונים דמבואר הך תנאי במכות טז ב' ריסק ט' נמלים כו', **וע"ע** נזיר נא ב' אי נמלה שחסרה חשוב ברי', **ועי'** רש"י ותוס' שם, **ועי'** חי' הגרי"ז שם דהספק דווקא לענין בריית נשמה אבל גבי גיד פשיטא דאי חסר כל שהוא לא חשיב ברי' עיי"ה החילוק. **ע"ע** רשב"א בשמעתין דכיון דבעיא דלא איפשטא הלכך גבי ביטול דאיסורו מדרבנן אזלי לקולא. **ע"ע** רמ"א סי' ק"ד סעי' א', ובי' הגרי"א שם סק"ו פי' כונתו דאין בטל משום דהוי ברי' כמש"כ הש"ך, ואע"ג דברי' שנתרסק בטילה, מ"מ כיון שאסור בפחות מכזית הוי ברי' בשיעור איסורו, **אולם** עי' חו"ד סי' ק' סק"ב דאף איסורים דלוקין בכל שהוא לא הוי ברי' אלא בשלם. **עי'** שפ"ד סק"ו פלוגתת הפוסקים אי מה שדרך להתפורר ע"י בישול מיקרי ברי' או לאו. **[ועי"ש** עוד אי דבר שלם שנאבדה צורתו חשיב ברי' או לאו]. **ע"ע** דרכי תשובה סי' ק' סק"ב דהביא מחלוקת הפוסקים אי חשיבות ברי' תלוי כשמכניס לפיו או כשבולע, ונפק"מ לענין אכילת פרי שיש בו תולעים אי מהני ללעסו יפה עד שיתרסק בפיו, או לאו, **וע"ע** חזו"א סי' י"ד סק"ו דנקט דנימוח שנתבטל אין חילוק בין נתמעך בקדירה או מתמעך בפיו ע"י לעיסה ובכל גוונא יש דין ביטול, אלא דמ"מ הלעיסה אסורה מדין מבטל איסור לכתחילה, והגרשז"א [הובא בספר בדיקת מזון כהלכתה עמ' 197] כתב להוכיח מלהלן קג ב' חלקו בפנים חייב ותוס' שם, דמבואר דאין בטל ע"י לעיסה, אלא דכתב דתולעים כיון דמאוסים ולא ניח"ל באכילתו, לא חשיב ריסקום ע"י לעיסה לדרך אכילה ושרי.

תנאי- דבריית נשמה

עי' מכות יז א', ורבנן בריית נשמה חשובה כו', **ועי'** תוס' שם ובשמעתין משה"ק מגיד ותירוצם, **ובשם** הגרי"ז [הובא בספר פרי שמואל מכות יז א'] כתב ליישב דאיכא תרי דיני ברייה, **חדא** ברי' דגיד, דעיקר איסורו נאמר דין איסור ברי' ולא נתנה התורה שיעור כלל, **ועוד** דין ברי' מחמת חשיבות כגון נבילה דגוף האיסור נאמר על כזית, אלא דברי' הוי במקום שיעור דכזית, ותנאי דבריית נשמה נאמר על דין ברייה דחשיבות לחוד. **עי'** מטה יהונתן סעי' א' דדין בריית נשמה תלוי בגדר חיובא דשבת אי חיבים משום נטילת נשמה או לאו, ונפק"מ לענין פרעוש, **אולם** עי' שפ"ד סק"א דפשיטא דפרעוש הוי ברי', וה"ה כינה מזיעת אדם הוי ברי', **וע"ע** כו"פ דתלה בפלוגתת הרמב"ם ורא"ש.

טעמא דבריה לא בטיל

עי' ריטב"א דכשם שחשוב לענין מלקות כך חשיב לענין דאינו מתבטל, **וכ"ה** בט"ז סי' ק' סק"א, **אולם** עי' ראש יוסף עמ' 207 ד"ה "אבל" דהוכיח למקצת הראשונים דאין תלוי במלקות, **ע"ע** חי' הרעק"א צו א' דכתב להוכיח מקו' התוס' שם לר"ש, דאין תלוי במלקות, ומה"ט נקט דנאמר אף לענין איסור עשה, **[ועי'** ראש יוסף שם ד"ה "הך" שדחה ראיתו], **ועי'** משב"ז סק"א ד"ה "ויש" ובפתיחה ח"ג פ"ב ד"ה "הנה", דנפק"מ לענין אבמ"ה פחות מכזית דנחלקו בזה האחרונים.

עוד נידונים

-**ע"ע** פרי"ח סי' ק' סק"ג דרוב הראשונים ס"ל דדין ברי' מדרבנן, **אולם** כתב לדקדק ממשמעות תוס' ב"מ ו ב' ד"ה "קפץ" דהוא מדאורייתא, **ועי'** פלתי סק"א.

-**ע"ע** ראש יוסף צו א' ד"ה "נסתפקתי" אי באיסור דרבנן נמי איכא דין ברי' לענין ביטול או לא, **וע"ע** יד יהודה סי' ק'.

-**ע"ע** ר"ש תרומות פ"ו מ"ח דברי' בטילה בתשע מאות וס', והובא ברא"ש ובר"ן, **אולם** עיי"ש שחלקו שלא בטל לעולם, **וע"ע** לעיל רמב"ן צז ב' לענין שיעור ביצת אפרוח.

-ע"י נידון הפוסקים הובא ברמ"א ק"א סעי' ו', וט"ז שם סק"ב, וביי הגר"א שם אי נאמר דין ברי' אף במין בשא"מ.

-ע"ע להלן קיט א' דין לענין שומר לטומאה. **ע"ע** מאירי שבת צא א' ד"ה "זה", ולב אריה קיט א' לענין קבלת טומאה מה"ת בפחות מכביצה.

-ע"ע ירושלמי הובא בתוס' ברכות לט א' ד"ה "בצר", ורא"ש שם סי' ט"ז לענין ברכה אחרונה, **וע"י** שו"ע או"ח סי' ר"י ס"א.

-ע"ע מג"א תע"ה סק"ה לענין אכילת מרור, וגליון הרעק"א שם, **וע"י** גנזי הגר"ח סי' ס"ח מש"כ ליישב, **וע"ע** שם דהק' דגבי מרור ליכא להני תנאים המבוארים לעיל, ות"י לפ"ד עיי"ש.

-ע"ע ספר הארוך מש"ך סי' ק' דביצת טריפה וטמאה אי חשיב ברי', תלוי בפלוגתת הראשונים אי בעי בריית נשמה, **אולם** ע"י יד יהודה סק"א ד"ה "ולענין" דלכו"ע ל"ח ברי', אלא דכתב נפק"מ לענין ביצת טמאה עיי"ש.

חתיכה הראויה להתכבד

-ע"י רא"ש סי' ל"ו, ותוס' זבחים עב א' ד"ה "אלא" דמבואר טעמא דלא בטל משום דחשיב את שדרכו, **אולם** ע"י משה"ב יג ב', ורבינו גרשום דמבואר דהוא משום חשיבות הכיבוד, **וע"ע** ר"ן בסוגיין.

-ע"י תוס' ורא"ש סי' ל"ד ורשב"א בסוגיין דכל חהר"ל דאם היה מתבטל היה חשוב, אע"פ דהשתא לא ראוי, לא בטיל, **וע"י** שפ"ד סי' ק"א סק"א דמ"מ אזלי נמי בתר השתא, **ונחלקו** בזה הרמ"א או"ח סי' תרע"ג סעי' א', וט"ז, וביי הגר"א שם, **וע"ע** הגהות רעק"א שם, ושעה"צ סקכ"ד.

-ע"י תוס' ורא"ש הנ"ל דחטאות טמאות לא חשיב חהר"ל כיון דכהנים אין מחזיקין טובה זה לזה, **אולם** הרשב"א פ"י משום דאין ראוייה אלא לזכרי כהונה, **וע"י** שפ"ד סק"א דחלוקין אי בעי ראוי לכל העולם או לאו. **וע"ע** שפ"ד שם, וחי' הרעק"א בסוגיין אי ראוי להתכבד לגוי חשיב חהר"ל או לא, **וע"י** חו"ד סק"א דתלה בפלוגתת הראשונים הנ"ל בטעמא דחהר"ל לא בטיל.

-ע"י רא"ש ושאר דלא אמרי' חהר"ל אלא שאיסורה מחמת עצמה אבל אי קיבלה טעם מן האיסור לא חשיב חהר"ל, ובב"ח שאני, **וכ"פ** השו"ע ק"א סעי' ב' **וע"ע** ראש יוסף משה"ק, **אולם** הראב"ה הובא בב"י בסי' ק"א ס"ל, דלא בטל. **וע"ע** פלוגתת בד"ב ומשה"ב יג ב', וריטב"א בסוגיין אי דבר שאין איסורו מחמת עצמו כגון טומאה בטל כדין טעם או לאו. **ע"ע** נידון החו"ד סק"ב בשם הנוב"י והגהות אמרי ברוך שם. **ע"ע** משב"ז סק"ג ופתיחה ח"ג פ"ב אי לר"ת דס"ל דע"י טכ"ע היתר נהפך לאיסור, אמרי' חהר"ל אף בחתיכה שבלעה טעם איסור.

-ע"י פלוגתת הראשונים בענין חתיכה שמחוסרת תיקון אי נחשבת חהר"ל, **ומצינו** בזה ג' שיטות, ומבואר בבד"ב ב"ד ש"ב כה א', ונימוק"י יבמות [כה ב' בדפי הרי"ף], ורשב"א יבמות פ"א ב', ורא"ש בשמעתין סי' ל"ו, ושו"ע ורמ"א ק"א סעי' ג', **וע"ע** פתחי תשובה סק"ה דבלא נודע התערובת עד לאחר שנעשה ראוייה להתכבד לא בטל, **וכ"כ** שפ"ד סק"ח וחו"ד סק"ד.

שמעתא דחנ"נ

גמ' ק א. דרש רבה בר בר חנה כו' אוקי רב אמורא עליה כו'. **ומבואר** דלרב אין חתיכת ההיתר אוסרת אלא כשקיבלה טעם איסור דעייז נעשית נבילה, **ומצינו** בראשונים ג' נידונים **א-** אמאי לא אמרי' חנ"נ אף במשהו. **ב-** אמאי אין משהו אוסר בלא דין חנ"נ. **ג-** אמאי אין נויט אוסר בלא דין חנ"נ.

חנ"נ עיי משהו

נחלקו הראשונים אי עיי איסור משהו נעשה חנ"נ או לאו. **שיטת תוס',** [ר"ת] ורא"ש סי' ל"ח, ובעה"מ דאין נעשה חנ"נ אלא באיסור שנויט. **שיטת הרמב"ן** בחי' ובמלחמות, ורא"ה בבדה"ב ב"ד עמ' 13, ור"ן לב אי' [מדפי הרי"ף] דגם איסור משהו עושה חנ"נ, ולישנא דנו"ט בחתיכה לאו דווקא, **ועי'** רמב"ן דהכריח כן ממימרא דר"י עייז עג אי' גבי שני כוסות עיי"ש. **[ועי' רעק"א ק"ח דהר"ן סתר משנתו דבסוגיין פי' דבעי' נויט].**

וטעמא דהראשונים דלא נעשה חנ"נ עיי משהו, נתבאר באחרונים בכמה אנפי. **א-** **עי'** פמ"ג סי' ס"ט משב"ז סק"יט, וסי' ק' משב"ז סק"א ד"ה "ודע" דפי' דאיסורא דחנ"נ הוא מדרבנן גזירה אטו בב"ח, הלכך משהו דלא הוי דומיא דבב"ח לא עביד חנ"נ, **ועיי"ש** דמה"ט מחמץ ומטבל לא עביד חנ"נ יותר מס' דומיא דבב"ח.

ב- **עי'** רעק"א שו"ע סי' ק"ו [הובא בחי' הרעק"א בסוגיין] דמסו"ד התוס' דהקשו מגיעולי מדין מבואר דחנ"נ דאורייתא, והטעם דאין משהו עושה חנ"נ משום דאין מתפשט לחוץ ואין הנאסר אוסר בלא התפשטות האיסור כמש"כ התוס' צו ב' ד"ה "אפי", **ועיי"ש** דמה"ט חתיכה שבלעה נויט איסור וטעם קפילא ואמר שאין טעם, ואח"כ נפלה לקדירה אחרת אינה אוסרת אע"פ שיש בה משהו איסור, **אולם** עי' חזו"א יו"ד סי' ל"ד סק"א ב' דמשהו יוצא לחוץ, אלא דמשהו בר משהו קליש טובא ואין עליו חומרת משהו לעולם, ומה"ט בגוונא דהרעק"א דנבלע נויט גמור אע"פ דהשתא ליכא אלא משהו אמרי' חנ"נ.

ונפק"מ בין הטעמים, - **עי'** פלתי סי' צ"ב סק"י ד"ה "אך" לענין אי חתיכת ההיתר עצמה נעשית נבילה, דלסברת רעק"א נ"נ, משא"כ לפמ"ג, וממשה"ק התוס' מיין נסך הכריח שם, ובחזו"א שם דנעשה נבילה. - **עי'** משב"ז סי' צ"ב סק"י ד"ה "עוד" לענין תערובת לח בלח דלסברת הרעק"א אוסר כיון דהמשהו יוצא, משא"כ לסברת הפמ"ג. [ועיי"ש דתלה בפלוגתת התוס' והרא"ש לענין יין נסך וצ"ב].

ג- **עי'** לשון הר"ן לו אי' בדפי הרי"ף דכל שלא נתן טעם בחתיכה אע"ג דמיתסרא ל"ח איסורא למימר חנ"נ, ומבואר דהוא משום חיסרון חשיבות.

ד- **עי'** משנת רבי אהרן חולין סי' ט' עמ' קצ"ו, דפי טעמא דליכא חנ"נ עיי משהו, ע"פ המבואר באחרונים דדינא דחנ"נ משום דהיתר נהפך לאיסור ועיי משהו אין נהפך.

טעמא דבעי' לדין חנ"נ

א- **עי'** ר"ן בסוגיין, ולעיל לב אי' בדפי הרי"ף ד"ה "ואיכא", **וחי'** הריטב"א בסוגיין דהקשו אמאי לא אסרי' בסוגיין מדינא דר"י דמב"מ לא בטיל בלא דין חנ"נ, ות"י דלא שמעי' לר"י דמב"מ לא בטיל היכא דמערב טעם אחר של היתר **[ועי' ריטב"א מה שתי']**, **ונחלקו** הש"ך ורעק"א בכונתם, **עי'** ש"ך בנקוה"כ סי' צ"ב סק"ד דכיון דכך אחר מעורב בו חשיב המשהו אינו מינו לגבי החתיכות וסגי' בס', כדן מבשא"מ, **ועיי"ש** דמה"ט חמץ בפסח כיון דאוסר במשהו בין במינו ובין בשא"מ לא שייך האי טעמא, **ועי'** גליון הרעק"א סי' ק"ו שנסתפק לד' הש"ך אי בנו"ט חשיב כח אחר, ונפק"מ לירק שבלע איסור [אבל במב"מ ליכא נפק"מ דהא אסרי' מדין חנ"נ], **ועי'** חי' הרעק"א בסוגיין אות ב' דנסתפק באופ"א אי אמרי' כח אחר דווקא אי מעורב כח היתר או אף אי מעורב מבשא"מ עיי"ש, **ועיי"ש** עוד דכ"ד הר"ן דווקא בטעמא לחוד אבל באיכא ממשו פשיטא דחשיב מב"מ, **וכ"מ** בש"ך ובט"ז שם לענין לח בלח. **ובעיקר** דברי הש"ך צ"ב למש"פ הר"ן נדרים נב אי' דטעמא דרבנן דמב"מ בטל כיון דאיסור

והיתר אין דומין זה לזה, ור"י ס"ל דשם איסור והיתר ל"ח אינו מינו, א"כ אמאי כח היתר מעורב בו חשיב אינו מינו, ויש ליישב. **עוד** מבואר בש"ך דאף בתערובת יבש ביבש חשיב מין בשא"מ, **אולם** עי' חזו"א דאין סברת מבשא"מ אלא לענין דאין הטעם אוסר שאר החתיכות אבל יבש ביבש דיתכן דאוכל המשהו עצמו ודאי דאין בטל. **אולם** עי' גליון הרעק"א שם דפי' דאין הקולא משום דכח אחר מעורב בו אלא דהיכא דאיכא טעם היתר אין חמור כ"כ טעם האיסור, ולא מצינו שהחמירה התורה בזה.

ב- בשיטת ר"ת ורא"ש, לא נתבאר טעמא דבעי' לחנ"נ, ונחלקו בזה האחרונים, **עי' ט"ז צ"ב סקט"ז דס"ל דתרי** משהו לא אמרי', **ובגליון** רעק"א שם פי' כונת הט"ז ע"ד מש"פ הרשב"א שי' רבינו אפרים להלן דמשהו אינו מתפשט לחוץ, **[ולפי"ז כשנותן טעם בחתיכה לא בעי' לדין חנ"נ, והא דנקט בסוגיין חנ"נ, עי' רעק"א שם דקושטא דמילתא נקט]**. **אולם** עי' נקוה"כ שם, ובית מאיר או"ח סי' תס"ז סי"ד, דפי' ע"ד הר"ן משום דמעורב טעם של היתר, **וע"ע פלתי סי' צ"ב סק"י. ובעיקר** פלוגתת הט"ז והנקוה"כ הנ"ל עיי"ש דנפק"מ לענין חמץ בפסח.

עוד נחלקו שם הט"ז והנקוה"כ, אי עיי' משהו בעי' ס' כנגד החתיכה או לאו, דהט"ז ס"ל דבעי', והש"ך האריך לדקדק מקו' התוס' גבי יין נסך ומלשונות הראשונים דלא בעי' אלא כנגד המשהו. **[ובד' הט"ז, לכא' מבואר דעיי' משהו נעשה חנ"נ, וחסרונא דתרי משהו הוא לענין לאיסור החתיכות במשהו, אבל עד ס' אסרי', ועי' חו"ד צ"ב סק"ב דפי' דכיון דהחתיכה עצמה אסורה מחמת הטעם הבלוע, הלכך פחות מס' דיכר טעם האיסור אסור עיי"ש, וע"ע חזו"א כ' סק"ד]**.

ג- בשיטת רבינו אפרים, מבואר בתוס' דאין חתיכת היתר אוסרת משום חנ"נ אלא משום טעם האיסור הבלוע, וה"מ בנו"ט אבל משהו אין אוסר, ונחלקו האחרונים בטעמו, **עי' משב"ז סי' צ"ב סקט"ז, וגליון** רעק"א סי' ק"ו דמהא דס"ל דלא אמרי' חנ"נ אלא היכא שנתנה טעם בחתיכה, **מבואר** דל"ל חסרונא דכח אחר מעורב, וטעמא דמשהו אינו אוסר, כמבואר בחי' הרשב"א דמשהו אינו כח לצאת, **ועי' חזו"א ל"ד סק"א ב' דדקדק** לשון הרשב"א ב"ד עמ' 13 דמשהו יוצא לחוץ, אלא דמ"מ אין אוסר, דמשהו בר משהו אין עליו חומרת משהו, **אולם** עי' רעק"א בסוגיין ד"ה "בטור" דפי' דס"ל כהר"ן דאינו אוסר משום כח אחר, אולם ה"מ משהו דאין לו חשיבות בפ"ע ואין בכוחו להתפשט רק עיי' טעם חתיכת היתר, משא"כ טעם גמור, ולפי"ז בעי' ס' כדון מבשא"מ, **וכ"כ** הפלתי צ"ב סק"י ד"ה "איברא" לדקדק מלשון הרא"ש, אולם עיי"ש ד"ה "וילכא" דממש"פ תוס' לר"א דאליבא דרבא נפק"מ דחנ"נ בגוונא דהחתיכה נצטמקה, מוכח דמשהו אין אוסר כלל, **וכ"כ** החזו"א ל"ד סק"ד. **ע"ע** בית מאיר סי' תס"ז דפי' כונת הרא"ש כהרשב"א דאין משהו יוצא לחוץ.

ע"ע ריטב"א דלר"א נוי"ט לאו דווקא וה"ה משהו אוסר, **וכן** מבואר בת' ר"א המובא בסוף ספר ראב"ן עיי"ש, **ועי' בית מאיר** דתמה דהא עיקר הוכחתו מסוגיין דאסרי' דווקא בנו"ט.

פלוגתת רבב"ח ורב

עי' ר"ן לה ב' בדפי הרי"ף דפליגי בתרתי חדא אי אמרי' חנ"נ, ועוד אי קיי"ל במב"מ כר"י, **וכ"כ** המהרש"א בד' תוד"ה "בשקדס", במשה"ק לר"א אמאי קאמר רב כיון שנתן טעם כו', ולר"ת לא קשיא להו, ובע"כ משום דפליגי בתרתי, **אולם** עי' תוהרא"ש ד"ה "בשקדס" דלכו"ע חתיכה שבלעה איסור אוסרת אחרות, ומבואר דכו"ע מודי לחנ"נ [ולד' הט"ז לעיל דבנו"ט אוסר שאר החתיכות אף בלא חנ"נ, יל"פ כונת תוהרא"ש נמי מהאי טעמא], **וע"ע** שם ד"ה "חתיכה" דדקדק אף לר"ת אמאי קאמר רב כיון שנתן טעם, ומשמע נמי דכו"ע מודו לחנ"נ, **וע"ע** רא"ש סי' ל"ה ומעדני יו"ט שם אות ג', **ומהרש"א** הנ"ל. **ע"ע** מלחמות דהביא יש שפי' דדינא דחנ"נ דווקא במב"מ ואליבא דר"י, [ויבואר להלן בשיטות הראשונים], ולפי"ז עיקר פלוגתתם אי קיי"ל כר"י, אלא דלרבב"ח דלא קיי"ל כר"י, ממילא לא שייך נמי דינא דחנ"נ.

- **נחלקו** הראשונים והפוסקים אי הוי דאורייתא או דרבנן, **עי'** תוס' קח ב' ד"ה "אמאי" דמבואר דהוא מדרבנן, **וכ"כ** הש"ך בשם מהר"י ור"ן, **אולם** עי' גליון רעק"א שם, ובסי' ק"ו ד"ה "אמנ" דדקדק ממש"ק התוס' בסוגיין מגיעולי מדין, דמבואר דהוא מדאורייתא, **וכ"כ** השפ"ד שם בשם המהרי"ק שורש קנ"ב, וה"מ לאיסור ולא למלקות וכדין ח"ש. **עי'** פלתי הובא במטה יהונתן, ושפ"ד שם דעיקר הנידון אי חני"א דאורייתא או לאו, תלוי בפלוגתא ר"ת ורח"כ אי אמרי' היתר נהפך לאיסור פחות מכא"פ או לאו.

- **עי'** תוס' ד"ה חתיכה משה"ק, **ויש** לעי' ב' עיונים א- למבואר בקו' דהרוטב האחרון נאסר במשהו כדין מב"מ, צ"ב הא לא אמרי' חני"א ע"י משהו ואפי' לח בלח וכמש"פ גבי יין נסך, ועי' לעיל מש"כ. [ולחך גיסא לעיל דע"י משהו נאסר החתיכה אלא דמ"מ אין אוסר חתיכות אחרות, י"ל דכיון דהרוטב כולו נאסר אין מצטרף לבטל האיסור]. **ב-** למשה"ק דבעי' ס' חתיכות כנגד הרוטב, ומבואר דבאיכא ס' מתבטל הרוטב, צ"ב דהא הרוטב הוי ליה ממשו ואיך מתבטל ע"י טעם החתיכות, **ועי'** רעק"א קח ב' דהקשה כע"ז, ותי' דמתבטל ע"י לחלוחית הבשר עי"ש.

- **עי'** רש"י ד"ה "בשקדם" כו' ואשמועינן כו', **ועי'** תוהרא"ש משה"ק, **ועי'** ראש יוסף דמבואר מלשון רש"י כסברת הר"ן דבלא חני"א אין אוסר משום שטעם אחר מעורב בו. **עוד** יש לדקדק לשון רש"י דסילק רוטב קודם שיתן האחרות, וצ"ב אמאי בעי' סילק רוטב, [ויש שפי' למש"כ הטי"ז סי' צ"ב לעיל דהא דמשהו אין אוסר בלא חני"א דווקא בנבלע בגוש דאין מתפשט אבל בלח מתפשט ואוסר, דלפי"ז י"ל דאי לא סילק הרוטב מצי הרוטב לאיסור החתיכות אף בלא חני"א.

חני"א בשאר איסורים

שיטת ר"ת דאמרי' חני"א בשאר איסורים, וה"מ בתערובת לח בלח או לח ביבש, אבל יבש ביבש לא אמרי'. [ועי' רמב"ן הנדמ"ח קח ב' דלשי' הר"מ אמרי' חני"א אף ביבש ביבש עי"ש].

שיטת הראב"ד הובא ברמב"ן קח ב' וע"ז עג א', רשב"א בתוה"ב ז' ב', דלא אמרי' חני"א בשאר איסורים אלא באיסור שבלוע בחתיכה אבל יבש ביבש או לח בלח לא אמרי', **וכ"ה** בספר תמים דעים להראב"ד סי' ז', **ועי'** רשב"א בתוה"ב שם דהטעם משום שבחתיכה נשאר איסורא משא"כ לח, **ועי'** פמ"ג משב"ז סקט"ו דביאר כונתו דלא גזרו אטו בב"ח, אלא היכא שהחתיכה עצמה אסורה משום האיסור הבלוע בו דבכה"ג אם נתיר התערובת הוי תרתי דסתרי, **ועי"ש** דלפי"ז בנתערב ברוטב ובחתיכות דהחתיכה מותרת מדין יבש ביבש, ה"ה דאין אוסר הרוטב, אולם בסו"ד כתב דהרוטב נאסר כיון דסו"ס האיסור בלוע עדיין בחתיכה ועי"ש שפ"ד צ"ט סק"ג. **אולם** עי' מרדכי סי' תרצ"ה הובא בב"י וברמ"א ובש"ך סק"ג דהטעם משום חשיבות, כי החתיכת איסור ניכר ומובדל, משא"כ לח בלח. **ועי'** רעק"א שם דנפק"מ בין הטעמים לענין אם נתרסק החתיכה עי"ש, **ועי'** שפ"ד צ"ט סק"ג ד"ה "אי", **ועי'** פת"ש שם בשם הנוב"י נפק"מ לענין לח שנקרש.

עי' יש"ש סי' ס' דהא דלא אמרי' חני"א בתערובת לח בלח, ה"מ שנתערב שלא בדרך בישול אבל בדרך בישול אמרי', **ועי'** הגהות צבי לצדיק סי' צ"ב ע"ד הטי"ז סקט"ו מש"פ, **ועי'** חזו"א סי' כ' סק". [ועיקר הדברים מבואר ברמב"ן קח הנדפ' מסוף המסכת].

עי' רמב"ן קח ב' דתלה נידון לח בלח בפלוגתא תנאי פ"ג דמקואות גבי ג' לוגין מים שאובין שנפלו למקוה שאין בהן מ' סאה, **ועי'** ר"ן מד ב' בדפי הרי"ף מש"כ לחלק. **עי'** פלתי צ"ב סק"י דדינא דלח בלח ל"א חני"א הוא דוקא לחכמים דמב"מ בטל אבל לר"י דלא בטל אמרי' חני"א עי"ש הטעם.

שיטת הראב"ד פ"ט ממאכ"א ה"ט, ובספר תמים דעים שם, וסי' כ"א וכ"ה שיטת הרמב"ן ע"ז עג א', דלא אמרי' חני"א אלא במב"מ ואליבא דר"י דלא בטל, **ועי'** רמב"ן דפי' דאיירי בנפל האיסור למינו וכיון דאין ההיתר

ראוי לבטל האיסור אפי' כשמצטרף עם היתר אחר, אינו מתבטל בשאינו מינו דמצא מין את מינו וניעור, ואין אומרים סלק, אולם תמה מבב"ח דהוי מבשא"מ, **ועי'** מש"פ בסו"ד דאיירי בנפל לאינו מינו ומ"מ כיון דנתערב ההיתר במינו אין בטל האיסור הבלוע בו [וכ"מ הראב"ד בהשגות על הר"מ].

ע"ע שיטת היראים אכילות סי' מ"ח דפי' ע"ד הראב"ד אולם הוסיף דאפי' לחכמים דמב"מ בטל אמרי' חני"נ, דטעמא דחני"נ משום שנקרא שם איסור על החתיכה והא שייך דווקא במב"מ.

שיטת הר"ן מד ב' [בדפי הרי"ף], דלא גזרו חני"נ בשאר איסורים אלא משום בב"ח ולכך אין אומרים חני"נ אלא בדברים המתבשלים דומיא דבב"ח, **[ועיי"ש]** עוד בתחילת דבריו [מג ב'] דמב"מ אמרי' חני"נ מדאורייתא, ועדיפא מבב"ח דאפי' למ"ד אפ"ל מותר, מ"מ מב"מ אסור כיון שהחתיכה שנתערבה בו האיסור בתחילה לא היתה ראויה להעלות אפי' גדולה כמה, ודחה עיי"ש].

שיטת רבינו אפרים דלא אמרי' חני"נ בשאר איסורים ושמעתין איירי לענין טעם איסור הבלוע בהיתר, **ועי'** תוס' מש"פ אליבא דרבא, **אולם** עי' רשב"א ד"ה "הא דאמר", ולקמן קח ב' ד"ה "קסבר" באה"ד, דפי' אליבא דרבא דבעי' לבטל ב' החתיכות כיון שנבלע במינו ואין יכול לבטלו, לא שייך לומר סלק את מינו כמי שאינו הואיל ומעורב בו, וכעין סברת הרמב"ן הנ"ל עיי"ש, **וצ"ב** לפי"ז משה"ק החזו"א סי' כ' סק"ג מ"ש משהו מנו"ט, הא אף במשהו איכא להאי סברא דכיון שנבלע במינו לא שייך לבטל אף ע"י סלק, ויש לחלק. **ע"ע** יד אברהם סי' צ"ב סעי' ד' דאף לר"א באיכא כבאכ"פ דהתר נהפך לאיסור אמרי' חני"נ.

ע"ע חזו"א סי' כ' סק"ה דכתב לחדש דאף לר"א כ"ז שיש בהיתר טעם גמור של האיסור, גם ההיתר נחשב איסור אלא דאם יסחט וישאר בו רק משהו, שב להיתרו [ובזה חלוקין ר"ת ור"א דלר"ת כל שנאסר שעה אחת אסור לעולם].

ראיות הראשונים

א- עי' מה שהוכיח מסוגיין מדנקט רב נוי"ט, **ועי'** בדה"ב עמ' ה ב' דהבין בכונתו דס"ל דמשהו אינו יוצא, והק' דא"כ אף ע"י חני"נ לא יאסר ואין הנאסר אוסר במקום שאין האיסור הולך **[וע"ע** גליון הרעק"א סי' ק"ו הבוא להלן].

ב- עי' תוס' מש"כ להוכיח מההיא כזיתא דתרבא, **ועי'** רשב"א תוה"ב עמ' ח א' מה שדחה, **ועי'** רעק"א סי' ק"ו בסו"ד משה"ק, **ועי'** חזו"א ל"ד סק"ב.

ג- עי' תוס' מש"כ להוכיח ממתני' דתרומות אין המדומע, וחילקו דיבש שאני, **וע"ע** רמב"ן דבזה מיושב נמי ההיא דמחמץ, אולם עי' רשב"א, ור"ן מד א' בדפי הרי"ף דכתב דעדיין קשה ממחומץ דתנן נמי התם במתני' והוי לח, [ובד' הרמב"ן י"ל דכיון דל"ה התם דרך בישול אעפ"י דבלול, לא מקרי לח כיון דאין הטעם מתפשט בכל], **וע"ע** הגהות אשר"י דשאני מחמץ שאין נוי"ט

מחמת הבליעה של איסור ולא מחמת התערובת אלא מחמת ריח חוזק השאור, **ועי'** חזו"א סי' כ' סק"א מה שכתב בזה. **ועי'** יראים הנ"ל דפי' לפ"ד דכיון דמותר לכהנים לא אתי לאחלופי בנבילה ולא גזרו חני"נ. **ע"ע** רמב"ן קח ורשב"א שם דהוסיפו להקשות ממתני' דמקואות דמבואר דאין אוסר לפי חשבון אע"פ דהוי לח בלח ותי' דמים שאובין קולא, **וע"ע** רמב"ן שם דלפ"ד הראב"ד דלא אמרי' חני"נ בלח א"ש, **ועי'** ר"ן שתי' לפ"ד דבעי' דרך בישול. **ועיקר** הדמיון למים שאובין יש שכתבו לחלק דכי היכי דלא נאמר גבי טכ"ע כמש"כ הרשב"א יבמות פ"ב, ה"נ לא שייך דינא דחני"נ.

ד- עי' תוס' מש"כ להוכיח מגיעולי מדין, **ועי'** ראש יוסף, **ועי'** חי' הרעק"א ד"ה "עוד" שהק' דאף לשי' ר"ת א"ש כיון דכשמגעיל בפעם הב' איכא רוב במים כנגד מים הראשונים ובטל כדן מב"מ, ובע"כ דקו' אליבא דמ"ד מב"מ לא בטיל, **אולם** הוסיף להקשות דכיון דאיכא רוב חשיב פליטת האיסור כמשהו דלא עביד חני"נ ואמאי נעשו המים דהיתר נבילה בפעם הב', **ועיי"ש** עוד ד"ה "אולם" מש"כ להק' אורה קטנה, **וע"ע** פלתי צ"ב סק"י.

שמעתא דע"ז

ע"ז עג א' דאיפלו אמוראי ביי"נ שנפל המים לבסוף אי בטל או לאו, ויש לברר להסוברים חנ"נ טעמא דמ"ד דאף בנפלו לבסוף מותר, ולהסוברים דאין אומרים חנ"נ טעמא דמ"ד דבעי נפלו תחילה.

לשיטת ר"ת פי' בתוס' דאירי דלא נאסר אלא ע"י כל שהוא, דלא נעשה חנ"נ, **[ולפי"ז מבואר דאף לח בלח אין משהו עושה חנ"נ ותלוי בטעמים דלעיל]**, **ולמ"ד דבעי תחילה**, ע"ז חזו"א סי' כ"ד סק"ד דפי' לפמשי"כ לחדש דאף בנבלע משהו בהיתר בעי' ס' כנגד ההיתר **[וכשיטת הט"ז לעיל]** הלכך בסוגיין דאיכא ס' א"ש דאין אוסר במשהו, משא"כ יי"נ ליכא ס', **ועיי"ש עוד סק"ז דפי' דהתם משום חומרת יי"נ וכד' הרמב"ן להלן**.

לשיטת ר"א, ע"ז תוס' דמוכח מהתם דלמ"ד דאף נפל לבסוף מותר לא אמרי' חנ"נ, וטעמא דמ"ד דבעי תחילה, ע"ז חזו"א סי' כ' סק"ג דס"ל דל"א רואין כה"ג כיון דבלוע האיסור במינו, וע"ז הרמב"ן להלן, **ועיי"ש דלפי"ז שמעתין ס"ל כמ"ד דלא בעי תחילה**, דאל"כ אליבא דרבא אף בנבלע משהו בעי' ס' כנגד ב' החתיכות דהא המשהו נבלע תחילה ולא שייך למימר סלק, **וכן מוכרח ממש"פ תוס' דברי רבא אליבא דר"א בנצטמקה החתיכה**, ולמ"ד דבעי תחילה יל"פ אף בלא נצטמקה דלא אמרי' סלק כיון דנבלע תחילה. **ע"ע שם סק"ה דכתב ליישב לפ"ד דאף לר"א נאסר ההיתר כ"ז שבלע טעם האיסור**, דלפי"ז גבי יי"נ כיון שנאסר ההיתר וליכא ס' כנגדו, בהא נחלקו אי אמרי' רואין בנפל לבסוף או לא, משא"כ בסוגיין דאיכא ס' כנגד ההיתר ואין דנין אלא על טעם האיסור שנתערב בחתיכות, כה"ג חשיב כנפל בתחילה ולכו"ע אמרי' רואין.

לשיטת הרמב"ן, ע"ז רמב"ן קח ב', וע"ז עג א', ומלחמות בסוגיין דתמה לפי' התוס', **ופי' בתרתי חדא לשי' הראב"ד דל"א חנ"נ אלא בדבר הנבלע בגוש אבל לח בלח לא אמרי'**, דלפי"ז א"ש הא דביי"נ ל"א חנ"נ משום דהוי לח בלח, **ולמ"ד דבעי תחילה נתבאר ברמב"ן בע"ז משום חומרת יי"נ**, **וע"ז חזו"א סי' כ' סק"ב משה"ק. ועוד דלעולם פלוגתא אמוראי בע"ז אי אמרי' חנ"נ או לאו**, ושמעתין דאמרי' חנ"נ כמ"ד דווקא בנפל תחילה, **וע"ע רמב"ן דמדוקדק נפק"מ בין ב' האופנים אי שמעתין בנו"ט דווקא או לאו**.

לשיטת הר"ן עיי"ש דפי' לפ"ד שיי"נ לא הוי דרך בישול ולא שייך חנ"נ, ולמאן דבעי תחילה פי' דאי נפל היי"נ קודם המים כיון שנתערב במינו, ל"מ המים לבטלן **[ולא אמרי' סלק]**.

ע"ע תוס' ורא"ש דהקשו למ"ד אפ"ל אסור אמאי בטל היי"נ, **וע"ז משה"ק בחי' הרעק"א**, ומבואר דחנ"נ ואפ"ל ב' דינים ויבואר להלן קח א'. **וע"ע גליון הש"ס**, ומהר"י לנדא **[ובעיקר דבריו דל"א אפ"ל במשהו צ"ב להך גיסא דע"י משהו נאסר החתיכה אלא דאין אוסרת אחרים]**.

ע"ע רא"ש דתלה סוגית הש"ס ע"ז עג א' באפ"ל אסור, כשיטת התוס', אולם ברא"ש בע"ז לא תלה באפ"ל וצ"ב. **ע"ע רמב"ן ע"ז**, ולהלן קח **[הנדפ' מסוף המסכת והק' ממירא דר"י שם עג ב' ב' כוסות כו' דמבואר דלא בעי' ס' כנגד המים**, וע"ז תוה"ב ז' ב' דתי' דשאני התם דהיין נפסד ונפגם בתשעה חלקי מים, **[וצ"ע לשי' הרשב"א דאף נטלי"פ בעי' רוב היתר וכדנתבאר לעיל בשמעתין דטכ"ע דא"כ אמאי לא בעי' רוב כנגד המים]**

עוד נידונים

-ע"ז תוס' בסוגיין ולעיל צו ב' ד"ה "אפ"י בשם הרא"ש דלא אמרי' חנ"נ בחצי חתיכה, **וע"ז יראים אכילות סי' מ"ח הטעם דלא גזרו חז"ל איסור חנ"נ אלא משום שנקרא שם האיסור על החתיכה** **[ועיי"ש דלכך לא גזרו אלא על מב"ב]** הלכך בחצי חתיכה לא נקרא שם האיסור על החתיכה ולא גזרי', **וע"ז פמ"ג שפ"ד ק"א סק"ו דלענין בב"ח כו"ע מודי דאמרי' חנ"נ אף בחצי חתיכה** **[אולם בתוס' בסוגיין מבואר דאף בב"ח לא אמרי' חנ"נ בחצי חתיכה]**. **וע"ז חזו"א סי' י"ח סק"י"ב מה שהוסיף בד' היראים**.

-ע"ז תוס' לעיל צו ב' ד"ה "אפ"י ורשב"א בסוגיין, דלא אמרי' חנ"נ אלא במקום שהאיסור מתפשט בכל החתיכה אבל בלאה"כ לא, כיון שאין היתר מולין את האיסור אלא במקום שהאיסור יכול ללך ולהתפשט שם, **וע"ז רעק"א**

סי' קי"ו [הובא לעיל] דבזה פי' כונת ר"ת דלא אמרי' חני"נ עיי' משהו אולם הקשה דלשי' ר"א דמבואר דאי ס"ל חני"נ בשאר איסורים אמרי' אף עיי' משהו, בעי"כ דל"ל להך כללא ועיי"ש מה שפילפל בזה. וע"ע שיטות הראשונים קח א' הובא להלן.

גוונא דמתני'

קח א' מתני' טיפת חלב כו'. **נחלקו** רש"י ותוס' לעיל צו ב' ד"ה "אם" ובשמעתין ד"ה "טיפת" אי איירי שמקצת החתיכה בתוך הרוטב או כולה מחוץ לרוטב, וטעם פלוגתתם **עי'** משב"ז סי' צ"ב סק"ג דרש"י ס"ל דאי כולה חוץ לרוטב אין אוסר אלא כדי נטילה, **ועי'** ר"ן דהתוס' ס"ל דעיי' הבל ולחות שיש בקדירה מתפשט בכל החתיכה, **וע"ע** מרדכי סי' תרצ"א. **ובעיקר** שיטת רש"י נחלקו הפוסקים, **עי'** דרכי משה צ"ב סק"ב בשם המרדכי [סי' תרצ"א] דאין לאסור באותו חתיכה רק מה שחוץ לרוטב, **ועי'** ש"ך בספר הארוך, וחזו"א ט"ז סק"א משה"ק. **אולם** עי' ט"ז צ"ב סק"ב דמבואר דכל החתיכה נאסרה ואע"פ דאין הטיפה מפעפעת אלא בחציה שחוץ לרוטב, מ"מ נאסר אף חציה שתוך הרוטב עיי' חני"נ, **ועי'** משב"ז שם.

ע"ע תוהרא"ש לעיל צו ד"ה "ירך" דמבואר דהחתיכה כולה נאסרה משום איסור דבוק, **וע"ע** רשב"א צ"ב סעי' ד' דאי האיסור היה דבוק בחתיכה אף דהחתיכה כולה בתוך הרוטב, נ"נ לכו"ע, **ועי'** ט"ז שם סק"ב וש"ך סי' ע"ב סק"י"ח ב' טעמים בזה. **ע"ע** חו"מ"ד שם אי חציה שמחוץ לרוטב מצטרף לסי' לבטל. **ע"ע** שו"ע צ"ב סעי' ב' וש"ך וט"ז שם סק"ג. **וע"ע** רמ"א שם סעי' ג' לענין שאר איסורים, וש"ך וט"ז שם.

אי בעי' ניער וכסה

נחלקו הראשונים בדינא דרב שאוסר כל החתיכות אי קאי ארישא דמתני' ואף בלא ניער אוסר כל הקדירה או דווקא.

שיטת הרשב"א ד"ה "אמר רב" דאיירי דווקא בניער אבל בלא ניער אין אוסר, אע"פ דהחתיכה נ"נ מ"מ כיון שהאיסור עצמו אין הולך יותר לא יהיה טפל חמור מן העיקר וכח הבה"ב יפה מכח האב, **וכ"כ** התוס' לעיל צו ב' ד"ה "אפי", **ועיקר** טעמא דאין הנאסר חמור מן האוסר אי"ש לשי' התוס' קיב א' ד"ה "תרי" הובא להלן דהיכא דנשחט האיסור לגמרי לכו"ע אפ"ל מותר, הלכך פליטת ההתר בלא האיסור הוי כנשחט לגמרי ושרי לכו"ע, **וצ"ע** לשי' הרשב"א דס"ל דבב"ח אף אי נשחט לגמרי אסור כיון שהבשר והחלב כאו"א נאסר לחודיה, וע"ע להלן.

שיטת הרמב"ן, ובדה"ב ט א' ב', ור"ן [מג א' בדפי הרי"ף], דרב קאי ארישא ואף בלא ניער אוסר כל הקדירה, **ועי'** ר"ן וכע"ז בבדה"ב שם דהוסיפו להכריח דמ"ש חתיכה עבה דהטעם מתפשט בכולה, וב' חתיכות דקות דאין הטעם מתפשט אלא בא', **ועוד** דכיון דס"ל אפ"ל אסור וחני"נ א"כ אמאי אף בלא יצא אוסר משום חני"נ, **ועי'** רעק"א דתמה לפי"ז מ"ש דשאר החתיכות אין מצטרפות לבטל את האיסור כדין החתיכה עצמה, **וע"ע** שו"ת חת"ס יו"ד צ"ז משמיה דהרעק"א דהוסיף לפרש דאין לומר דהחילוק משום שבאותה חתיכה הוי חני"נ בחצי חתיכה משא"כ בשאר חתיכות, דעדיין קשה למ"ד אפ"ל מותר, ועיי"ש משי"כ ליישב, [ועיקר הקו' מבואר ברשב"א עיי"ש]. **ע"ע** שי' הראב"ד פ"ט ממאכ"א ה"ט ונו"כ שם, **וע"ע** שו"ע ק"ה סעי' ז', ובש"ך, וט"ז, ובי' הגר"א אי קיי"ל כהרשב"א או כשא"ר.

פלוגתא אפ"ל

שיטת רש"י ותוס' – עי' רש"י ד"ה "אלא" דמבואר דחני"נ ואפ"ל ב' הלכות הן, דדינא דאפ"ל הוא לענין החתיכה עצמה אי נאסרת אף לכשישחט או לאו, ודינא דחני"נ נאמר לענין לאסור שאר החתיכות, **[וע"ע** לשון רש"י קח ב' ד"ה "קסבר" דמשמע דחד דינא הוא, וכ"כ בבי' הגר"א קי"ו סק"ד וצ"ע]. **ע"ע** ראש יוסף אי למ"ד אפ"ל"מ שרי החתיכה עצמה אף בלא טעימת קפילא [ודלא כהר"ן].

עוד מבואר ברש"י ד"ה "ומא" דנידון אפ"ל הוא אף בשאר איסורים, וא"ש לשיטתו הנ"ל.

ע"י תוס' לעיל צ"ב ד"ה "כחל", דאע"ג דלא אמרי' חנ"נ גבי כחל מ"מ אסור מדין אפ"ל, וע"י גליון הש"ס שם, **וע"ע** תוס' ק' א' ד"ה "בשקדס" דאע"ג דבמשהו לא אמרי' חנ"נ מ"מ החתיכה עצמה אסורה משום אפ"ל, **וע"י** חי' הרעק"א דהק' דהא אפ"ל וחנ"נ תלויים אהדדי, **וע"י** יד יהודה סי' ס"ט סקמ"ה וצ"ב סקט"ז דמבואר דהוי ב' הלכות ואפ"ל נאמר רק לגבי החתיכה עצמה, [ולמשי"כ החזו"א סי' לפרש כונת התוס' שם משום חנ"נ לא מוכח מיד]. **וכן** מבואר דפלוגתת אפ"ל הוא אף בשאר איסורים. **עוד** מבואר בתוס' קיב א' ד"ה "תרי" דהיכא דנסחט לגמרי לכו"ע אפ"ל מותר, וא"ש להנ"ל.

ועיקר טעמא דהחתיכה עצמה אסורה אף בלא חנ"נ, **ע"י** ב"י סי' ק"ו בד' הרשב"א להלן דכיון שכבר נאסרה אע"פ שנפלט קצת מן האיסור שבה, אסורה לעולם עד שיפלט כולה לגמרי, ומבואר דטעם האיסור משום משהו איסור הבלוע דלא בטיל. **וע"ע** חזו"א סי' י"ח סק"ג וסי' כ' סק"ו מה שהוסיף לבאר בזה.

ובעיקר שיטתם יל"ע בתרתי, **א-** **ע"י** פמ"ג שער התערובות ח"ב פ"ב ד"ה "ומה" דהק' דהא בב"ח אף בנשאר משהו הוי כנסחט כולה דהא כל איסורו מחמת התערובות ובמשהו אין אוסר ותי' דצ"ל דכיון שבא לכלל איסור תו לא בטיל אף משהו חלב, **וע"י** קובץ ענינים בשמעתין דהוסיף לבאר דאע"ג דבב"ח ליכא משום ביטול ברוב דהוי היתר בהיתר, מ"מ הא דבעי' נו"ט משום דהוי דרך ביטול הלכך בני"ד שבשעת הביטול היה בנו"ט לא בטל המשהו. **ב-** **ע"י** רמב"ן דהק' אמאי תלי' פלוגתת ר"י ורבנן באפ"ל הא יתכן דלכו"ע אפ"ל אסור, ופליגי בחנ"נ לענין לאסור שאר החתיכות, **וכן** קשה אמאי אקשי' לרב אדינא דאפ"ל הא עיקר הקושיא אדינא דחנ"נ ולעולם לא שמעי' מהך מימרא דלא ס"ל אפ"ל.

שיטת הרמב"ן- דפלוגתת אפ"ל הוא דווקא לענין בב"ח אי גדר איסורו, דכאו"א אסור בפ"ע או דווקא בתערובות ולפ"י גדר דינא דחנ"נ היינו דינא דאפ"ל אבל בשאר איסורים לכו"ע אפ"ל מותר, וחנ"נ דשאר איסורים אין אוסר אלא במב"מ וכשמעתין לעיל ק' א' [ולכאוי' כונתו ע"ד מש"פ בע"ז דה"מ לר"י ומשום דל"א סלק בכה"ג]. **ולענין** החתיכה עצמה מבואר בתחילת דבריו דאסור לכו"ע כיון דאין החלב יוצא לגמרי.

שיטת הרשב"א- **ע"י** רשב"א בשמעתין, ובתוה"ב ז' א', ובמשה"ב ט' א', ומבואר דפלוגתת אפ"ל ע"ד הרמב"ן ולענין אי חשיב מב"מ או לאו, אולם אף בשאר איסורים להסוברים חנ"נ וכן למ"ד אפ"מ, אמרי' חנ"נ לענין דאוסר כדן האיסור. **ובעיקר** מש"פ בפלוגתת אפ"ל צ"ע למשי"כ בריש שמעתין דאף בבב"ח אין הנאסר אוסר במקום שאין האיסור הולך, ובע"כ דאין הבב"ח נאסרים כאו"א לחודיה, **וצ"ל** דאין חשיב הבב"ח כאו"א לחודיה אלא כשהם בתערובות, הלכך גבי אין הנאסר דנפרד הבשר מהחלב פקע מינה שם איסור דבב"ח, משא"כ לענין מב"מ דלא נפרדו אע"פ דהחלב אינו מינו ומתבטל, חשיב עדיין בתערובות ואוסר הבשר לחודיה. **[ובזה** א"ש מש"פ הרשב"א ריש הסוגיא דאי הוה ס"ל לרב סלק היה מתבטל הטיפה ברוטב ותו ל"ה אוסר שאר החתיכות, דע"י דין סלק חשיב כנפרד החלב מן הבשר].

ולענין החתיכה עצמה, מבואר ברשב"א בשמעתין, ובתוה"ב שם ח' א', ובת' תצ"ה דבשאר איסורים דל"א חנ"נ, החתיכה עצמה אסורה, ונחלקו האחרונים בכונתו, **ע"י** פלתי [הובא בגליון הרעק"א], ובי' הגר"א סי' ק"ו דפ"י משום אפ"ל, **אולם** ע"י גליון רעק"א דפ"י משום דאין הגעלה באוכלין ונשאר נו"ט בחתיכה [ולפ"י אי טעים ליה קפילא שרי, אולם עיי"ש בסו"ד דאפשר דל"מ קפילא משום דאתחזק איסורא], **וע"ע** ב"י [הובא לעיל בשי' רש"י ותוס'] דאף בנשאר משהו החתיכה אסורה. **וע"ע** שפ"ד צ"ב סק"א דהק' דמלשון הרשב"א בתוה"ב מבואר משום דנשאר נו"ט, **אולם** בתוה"ב הקצ"ו ב' מבואר דכל שנשאר משהו אסור. **עוד** מבואר בתוה"ב שם, דהנ"מ לח ביבש אבל לח בלח שרי אף האיסור עצמו, וטעם החילוק **ע"י** רעק"א שם דלדעת הפלתי משום דבלח אפ"מ, אולם אי טעמא דהרשב"א משום אין הגעלה באוכלין א"ש טפי דבלח יש הגעלה, **וע"ע** חזו"א מש"פ לפ"ד, [ולמשי"כ התוס' ק' א' להק' גבי י"ינ אמאי אמרי' אפ"ל, מבואר דאף לח בלח שייך דינא דאפ"ל].

שיטת הר"ן- עי' ר"ן [מג ב' בדפי הרי"ף] דפלוגתת אפ"ל בב"ח דווקא וכהרמב"ן אולם מבואר דלא פליגי אלא לענין מב"מ אבל לענין תערובת מין בשא"מ לכו"ע בעי' ס' אף כנגד ההיתר דאמר' חנ"נ כ"ז שהן בתערובת ואי טעים ליה קפילא שרי, ודינא דחנ"נ בשאר איסורים הוא משום גזירה אטו בב"ח. **ע"ע** בי' הגר"א ק"ו סק"ג דס"ל לר"ן דחנ"נ ואפ"ל ב' נידונים ואף אי חנ"נ מותר אפ"ל אסור, וצ"ע דבר"ן מבואר דאי אפ"ל פשיטא דאמר' חנ"נ, ואי אפ"ל שייך לדון דל"א חנ"נ.

שיטת הריטב"א ורא"ה בדה"ב ח ב' ד"ה "עוד" באה"ד ודבריהם בהפך כו' דפלוגתת אפ"ל הוא לענין בב"ח לחוד ע"ד הרמב"ן, אולם בשאר איסורים פשיטא דלכו"ע אמר' חנ"נ ואף למ"ד אפ"ל מותר, כיון שנבלע בהיתר מן האיסור ראוי לומר שכבר נאסר ואינו חוזר להתירו אפי' נפלט כל איסור שבו שכבר נבלע האיסור בגופו ונעשה הכל כגוף אחד. ולקושטא למ"ד אפ"ל אסור חמור בב"ח משאר איסורים דאוסר במינו כדן הנאסר משא"כ שאר איסורים.

שיטת רבינו אפרים- עי' ר"א המובא ברשב"א דפלוגתת אפ"ל הוא ע"ד הראשונים הנ"ל והיינו חנ"נ דבב"ח, ומה"ט ל"א חנ"נ בשאר איסורים. **ולענין** החתיכה עצמה למ"ד אפ"ל ולכו"ע בשאר איסורים, **נחלקו** בזה הראשונים, **עי' רשב"א** דהחתיכה עצמה אסורה לכו"ע, אולם ה"מ בשאר איסורים אבל בב"ח תלוי בפלוגתת אפ"ל, **ועי' רשב"א** דתמה מ"ש, **ועיקר** החילוק מבואר בחו"ד ס' ק"ו סק"א דבשאר איסורים משהו הנשאר לא בטל משום דהוי ספק הנוול בתערובת כיון דקודם פליטת טעם האיסור היתה כל החתיכה אסורה משום התערובת, **ועי' הגהות** אמרי ברוך שם משה"ק. עוד יתכן ע"ד הריטב"א ורא"ה דשאר איסורים כיון דנאסרה החתיכה בנו"ט אע"פ דלא נשאר בו אלא משהו לא בטיל וכמש"פ הבי"י, משא"כ בב"ח דהוה היתר ואין איסורו אלא בתערובת, הלכך כשנשאר משהו חלב פקע ממנו שם תערובת ובטל. **אולם** עי' טור ס' ק"ו דאף החתיכה עצמה מותרת, **וכ"מ** מקו' התוס' ורא"ש לעיל ק' א' דהקשו לש"י ר"תת אמאי גבי י"נ לא אסרי' מדין אפ"ל ומבואר דלר"א ל"ק, ובע"כ משום דאף החתיכה עצמה מותרת..

שיטת הראב"ד- עי' ראב"ד פ"ט ממאכ"א ה"ט דל"א חנ"נ אף בב"ח אלא לר"י דמב"מ לא בטיל ויל"ע ג' עיונים, **א- עי' קו' הלח"מ**. **ב- עי' השמטות הרעק"א** הנד' בסוף מהדו' פרנקל, ופלתי צ"ב סק"ה דהק' לר"י דס"ל אפ"ל וס"ל מב"מ בטיל. **ג- עי' חי' הגר"ח** שם דהק' דבב"ח הוי מין בשא"מ ואמאי תלוי בר"י וחכמים. ונתבאר בתרתי. **עי' פלתי** שם דלעולם אפ"ל יתכן אף לחכמים, וכונת הראב"ד לדין חנ"נ דשייך רק לר"י דלא אזיל בתר טעמא, **וע"ע חת"ס, וחי' הגר"ח** שם מה שהוסיפו ביאור אמאי דינא דחנ"נ שייך דווקא לר"י. **אולם** צ"ע ממשי"כ המלחמות לפרש טעמא דהשמיט הרי"ף דינא דאפ"ל ע"פ ד' הראב"ד, ולהנ"ל הא כל דברי הראב"ד הוא לענין חנ"נ לחוד, ואפ"ל שייך לכו"ע.

עי' חזו"א ס' כ' סק"ח דכונת הראב"ד אף לענין אפ"ל, וס"ל דהא דמשהו הנאסר אין בטל, דווקא לר"י לחוד כיון דבב"ח נעשו גוף אחד חשיב מב"מ משא"כ לרבנן עי"ש. **ע"ע** ספר תמים דעים לראב"ד דהק' מדברי הירושלמי ערלה לענין גריסי תרומה שנתבשלו בעדשים דמבואר דלרבי בעי' ק' כנגד העדשים ואע"פ דהתם הוי מבשאי"מ ובע"כ דאמר' חנ"נ אף לחכמים דמב"מ בטיל [וכן הק' הרי"ן], ותי' דלא אמר רבי אלא בתרומה], **ועי' אור גדול** ס"א סק"ז דפ"י כונתו, **וע"ע** שפ"ד צ"ט סק"י"ד. **ולפי"ז** מבואר דדינא דהראב"ד הוא לאו דווקא בבב"ח לחוד וצ"ע לפי' החזו"א.

ע"ע שו"ע ס' צ"ב סעי' ד' דלא אמרו חנ"נ אלא בב"ח אבל בשאר איסורים אף החתיכה עצמה מותרת, **אולם** בסי' ק"ו סעי' א' פסק דהחתיכה עצמה אסורה, **ועי' ש"ך** צ"ב סק"א, ומשב"ז שם מש"כ לחלק בכמה אופנים.

פלוגתת רשב"ם ור"י

עי' פלוגתת רשב"ם ור"י הובא בתוס' ד"ה "אמאי" ובראשונים אי חנ"י דשאר איסורים גדר הנאסר כהאוסר או לאו, ונפק"מ לכמה הלכות. **א-** לענין אי הנאסר אוסר במינו או לאו, **ועי'** חי' הרעק"א דנסתפק להך גיסא דאוסר במינו אי יי"נ שנתערב במים ונעשה חנ"י וחזרו ונתערבו במים אי אוסרים כדן יי"נ במב"מ במשהו, או דאף דנקראים מים האסורים אין עליהם שם איסור יי"נ עיי"ש

ע"ע רמב"ן ד"ה אמאי אי לשי' ר"י היכא דנתערב החנ"י במינו, חשיב מבשא"מ דלא יהיב טעמא, או דנידון כהאוסר לגמרי וחשיב יהיב טעמא אף לחומרא.

ב- לענין מלח ותבלין אי אוסר יותר מס' או לאו, **ועי'** טור סי' ק"ה ב' דעות בזה, ובעיקר הדמיון למלח ותבלין צ"ב דהא כי היכי דפחות מס' אע"פ דהאיסור הוי משהו אמרי' חנ"י כיון דנתפשט ע"י ההיתר, א"כ ה"ה מלח ביותר מס' כיון דנו"ט מתפשט האיסור על ידו יות' מס', ויש ליישב בתרתי **א-** **עי'** חו"ד צ"א סק"א דכתב לייסד דל"א חנ"י אלא להגדיל כמות האיסור ולא האיכות עיי"ש. **ב-** **עי'** חזו"א ט"ו סק"ט ד"ה והנה" דטעם המלח המטעים יותר מס' שהוא חריפותו אין לאיסור חלק בו שאין מזדוג עם החריפות וחשיבי החריפות כמצאוות נפרדת וממילא הוי כדן אין הנאסר אוסר במקום שאין האיסור יכול לילך, **וע"ע** רמ"א ק"ה סעי' י"ד ובי' הגר"א סקפ"ח דמבואר דדינא דמלח משום אין הנאסר, **ולפי"ז** נפיק דפלוגתת הרשב"ם ור"י אף לענין דאין הנאסר אוסר במקום שאין האיסור יכול לילך, **אולם** צ"ע דהא בב"ח כו"ע מודי דהחלב עצמו נאסר כמבואר בתוס', ומ"מ ס"ל לראשונים דאין הנאסר חמור אף גבי בב"ח, כמבואר בתוס' צו ב'.

ג- **עי'** בי' הגר"א סי' ק"א סק"ז דתלה דינא דהשו"ע שם דל"א חהר"ל בחנ"י בפלוגתת רשב"ם ור"י, ובעיקר דבריו צ"ע דהא שי' הר"ן בשמעתין כהרשב"ם ולעיל נקט דלא אמרי' חהר"ל בחנ"י

ד- **עי'** חו"ד צ"ח סק"ח דב' כזיתי בשר דנעשו נבילה אחד משום דם, ואחד משום נבילה ונפלו לקדירה מצטרפים לבטל זה את זה אע"פ דטעמם שוה משום דאין הנאסר חמור מהאוסר, ותלה בפלוגתת רשב"ם ור"י.

ה- **עי'** רמ"א קל"ד סעי' י"ב ונו"כ שם, וטושו"ע ק"ג סעי' ז', וחזו"ד סם סק"י לענין היכא דהאיסור נטלי"פ והנאסר נו"ט לשבח אי דינו כהאוסר ושרי או לאו.

גדי אסרה תורה ולא חלב

נחלקו הראשונים בטעמא דלס"ד חלב הנבלע בחתיכה אינו אוסר הקדירה, **לשיטת** הר"י מבואר בתוס' ובראשונים דהחלב עצמו ודאי נאסר כדן שאר איסורים, ומ"מ אינו אוסר את החלב שבקדירה דהוי מין בשא"מ כדן האוסר. **לשיטת** רשב"ם, **עי'** תוס' משה"ק, **ועי'** רמב"ן דתי' דשאני חלב שלא נאסר מעולם, **ועי'** ר"ן דמשמע דכונת הרמב"ן דמיעוטא דחלב נאמר אף לענין החלב הבלוע בבשר ואין נאסר מדין טעם הבשר, ולכך לא שייך חנ"י. אולם עיי"ש דהק' דאמאי לא נאסר מדין טכ"ע, וצידד דיתכן דהחלב הבלוע נאסר אלא דאין אוסר. **ע"ע** ר"ן שם דפי' דלא גזרו חנ"י במשקין לס"ד, כשם שלא אמרה תורה שהחלב יעשה נבילה.

ע"ע רש"י ד"ה "גדי" דמבואר דאפי' ליכא בחלב שיעור ס' החלב מותר ולכאוי' כשי' הרמב"ן דליכא טכ"ע וחנ"י על החלב, **אולם** **עי'** ראש יוסף דפי' דרש"י לשיטתו דטכ"ע לאו דאורייתא. **[וע"ע** רש"י ק"ט א' ד"ה "ותו" ומהר"ם שייף שם דמבואר כרשב"ם]

ע"ע תוס' ד"ה "גדי", **ועי'** רעק"א דדבריהם לשי' הרשב"ם להלן ד"ה "שנפל" דהבשר אינו מפליט, **ולהך** גיסא לעיל דהחלב הבלוע אינו נאסר משום טכ"ע, אי"ש טפי.

ע"ע ראש יוסף, ופלתי צ"ב סק"ט, וחזו"א כ"ד סק"ה דהק' הא דאקשי' לרב והא איתמר כו', דאמאי אין לוקה על החלב מדין טכ"ע לשי' ר"ת דהיתר נהפך לאיסור, ועיי"ש מה שתי'. [ולהך גיסא דלהרמב"ן בפ"י הרשב"ם אף החלב הבלוע מותר דנתמעט מדין טכ"ע אי"ש].

חלב הנבלע בבשר

מבואר בסוגיין דהיתר הנבלע באיסור הרי הוא כאילו חלק לעצמו ונ"נ וחוזר ואוסר התערובת במינו, **ועי'** רמב"ן ור"ן דהק' היכי משכח"ל ביטול ס' ברוטב הא הרוטב הנבלע בחתיכה נ"נ וחוזר ונפלט ואוסר הרוטב שבקדירה כדן מב"מ, ותי בסו"ד דאמרי' קמא קמא בטיל, **ועי'** פרי"ח ויד יהודה צ"ב סק"ב, וחזו"א ס' ט"ז סק"ו, וסי' י"ח סק"א דהק' דהא חוזר וניעור, וכתבו ליסד דע"י חנ"נ לא אמרי' חוזר וניעור עי"ש.

ע"ע שו"ע צב סעי' א' דאי לא קדם וסילקו, נעשה חנ"נ ובעי' ס' ולא מהני קפילא, כיון דהחלב הנבלע בחתיכה חוזר ונפלט והוי מב"מ, **ועי'** פרי"ח שם דהק' דניחוש דלמא בלע ופלט כמה פעמים ולא יהני ס', ותי' עפ"ד הרמב"ן דאמרי' קמא קמא בטיל, **ועי'** חזו"א ס' י"ח סק"א דהוסיף לבאר משום שכל טיפה וטיפה כבר נתבטלה, אולם עי"ש סק"ב דהק' דא"כ היכי משכח"ל חנ"נ דאוסר אחרת, הא כל טיפה וטיפה נתבטלה, ועי"ש מש"כ לחלק. **ע"ע** משב"ז סק"א ד"ה "עוד" דהק' אמאי לא בעי' ק"כ, **ומ"ש** מדינא דהשו"ע צ"ד סעי' ב' בתחב כף ב' פעמים דצריך ק"כ, **וכן** הקשה החו"ד צ"ח סוסק"ח לשיטת האו"ה דב' איסורים משם אחד אף דטעמים חלוקין, מצטרפים לאסור, ועי"ש מש"כ ליישב.

ע"ע ערוך השולחן צ"ב סעי' ה' ו' דכתב לעשות כלל גדול באיסורים דע"י בליעת ופליטות א"א שהנאסר יאסור יותר מהאיסור עצמו, וכיון דכנגד האיסור סגי בס' ה"ה דמהני לנאסר, וההיא דתחב כף שאני דהוי ב' מעשים עי"ש. **ובעיקר** דינא דהשו"ע צ"ד הנ"ל, **עי'** רמ"א דפליג וסגי בפעם אחת, **ועי'** ש"ך שם סק"ה, ובי' הגר"א צ"ח סק"כ, וחזו"א שם. **ע"ע** פרי"ח שם דתמה דעכ"פ לצטרך ס"א דהא כזית חלב הנבלע נעשה חנ"נ.

עוד מצינו בפוסקים להקשות מכמה דוכתי דמהני קפילא ולא בעי' ס' משום טעם ההיתר הנבלע וחוזר ואוסר במינו. **א- עי'** תרומת הדשן ס' קפ"ח בשם הראב"ן הובא בחו"ד צ"ב דהק' היכי מהני טעימא לקדירה של בשר שבישל בו חלב המבואר צו א', הא החלב הנבלע נעשה חנ"נ וחוזר ואוסר במינו את כל החלב, וכתב דחלוק בלוע בקדירה דמקושר לחלב שבתוך הקדירה, משא"כ בלוע באוכל שאינו מקושר. **ב- עי'** פלתי צ"ב סק"ב דהק' לשי' תוס' גבי גריסי תרומה שנתבשל עם העדשים דסגי בנו"ט ולא בעי' ס', והא מעט העדשים נכנסו לגריסין ונ"נ וחוזר לקדירה ואוסר במינו ואמאי לא בעי' ס', **וע"ע** רעק"א צ"ח ע"ד השי"ך סק"ה שהק' כע"ז. **ג- עי'** שו"ע צ"ד סעי' ו' דבצלים הבלועים מבשר ובישלים בקדירה חולבת סגי בס' כנגד הבשר, **ועי'** שפ"ד שם סקכ"ג, וכו"פ סק"ח, ושו"ת רעק"א ס' ס"ז דהק' הא החלב שנבלע נעשה חנ"נ וא"כ ניבעי' ס' כנגד כל הבצלים עי"ש, **ועי'** חו"ד צ"ב סק"א מש"כ לחלק. **ובעיקר** הקושיא עי' חזו"א י"ח סק"ה דמלשון הרעק"א מדוקדק דהק' דווקא אי נשאר טעם בשר בבצל אבל בלא"ה אין החלב נעשה חנ"נ עי"ש.

ובעיקר קו' הגמ', **עי'** שו"ת בית אפרים ס' ל"א דהק' דהא החלב סופו להתפשט בקדירה ואמאי החלב נ"נ, ותי' כיון דהחלב סופו לצאת למינו דלא בטיל, לא חשיב כסופו לצאת ולהתבטל, **וע"ע** חזו"א שכתב לחלק דכיון שאין טעם הבשר עומד להתפשט אלא לאחר שיצא החלב הוי מחוסר מעשה, ועי"ש סק"ז דשאני טיפת חלב דלא נבלע כלל באותו המקום אלא מיפקד פקיד. **ועיקר** האי דינא דמחוסר מעשה ל"ח סופו להתפשט מצינו כע"ז בפמ"ג שפ"ד צ"ב סק"ב ד"ה "ודע" עי"ש.

ע"ע תוה"ב ז' ב' דהק' לשי' הראב"ד דל"א חנ"נ לח בלח, א"כ אמאי החלב הנסחט אוסר והא נתערב בחלב והוי לח בלח, ותי' דשאני בב"ח דנעשו גוף אחד של איסור עי"ש, **ובעיקר** הקושיא **עי'** אמרי' ברוך ע"ד השי"ך צ"ב סקט"ו

דקו' הרשב"א לשיטתו דפי' חילוקא דלח בלח משום דנבלל הכל בשוה הלכך אע"פ דמעיקרא נבלל בחתיכה מ"מ השתא דנתערב בלח חשיב לח בלח אבל לטעם המרדכי דלח בלח אין האיסור חשוב, היכא דמעיקרא נתערב בחתיכה חל עליה תורת חנ"נ ותו אוסר לאחמ"כ אף בלח.

פלוגת ר"י וחכמים

עי' פלוגת הראשונים אי נחלקו ר"י וחכמים אף בלא ניער כלל, או דבכה"ג לכו"ע שאר חתיכות מותרות ונחלקו בלא ניער בתחילה אלא בסוף. **שיטת** הרמב"ן ור"ן דפליגי אף בלא ניער, והא דאמר' דבלא ניער מבלע בלע מפלט לא פלט, היינו לס"ד דאפ"מ, **שיטת** הרשב"א ותוס' דבלא ניער לכו"ע שרי.

עוד מבואר בשמעתין דבניער מתחילה ועד סוף אסור לר"י דגזרי' שמא לא ניער יפה, **ועי'** ב"ח סי' צ"ב דבניער מתחילה ולא בסוף פשיטא דשאר החתיכות מותרים ממנ"פ, ולשי' הרמב"ן ור"ן הנ"ל לכאור' אף בניער בתחילה איכא למיחש שמא לא ניער יפה ואוסר שאר החתיכות.

ע"ע פלוגת הר"מ פ"ט, וטור סי' צ"ב למאי דקיי"ל כרבי אי בעי' ניער מתחילה ועד סוף, או דבניער בתחילה סגי, ועי' נו"כ על הר"מ וטושי"ע אי כונת הר"מ דווקא או לאו. **ע"ע** טור ור"מ שם לענין אי לא נודע לאיזה חתיכה נפל אי מהני ניעור ועי' ש"ך סק"ז דס"ל להר"מ דבספק ל"א חנ"נ ולכך מהני ניעור, ועיי"ש עוד, ובט"ז סק"ז היכי שרינן ניעור בכה"ג הא אין מבטלין איסור לכתחילה.

עוד נידונים

-עי' ב"י סוסק"ג דדבר הבלוע מבב"ח אוסר כדין חנ"נ דבב"ח, **אולם** עי' ש"ך ק"ג סק"י"ח וצ"ג סקכ"ב דפליג דלא חשיב אלא כחנ"נ דשאר איסורים כיון שכבר נאסר החלב [ועי"ע ש"ך צ"ד סק"ד דפי' דעת השו"ע שם דחשיב כשאר איסורים וצ"ב].

-עי' ב"ח ריש סי' פ"ז דבשר טהורה וחלב טמאה אוסר כדין חנ"נ דבב"ח, **אולם** עי' ט"ז דשאני בב"ח [לפי' ר"א] דכל אחד היה היתר בפ"ע משא"כ חלב טמאה דאסור בלא"ה, **ועי'** נקוה"כ שם דמ"מ כיון דמשום בב"ח כל חד באנפי נפשיה שרי עביד חנ"נ. **ועי'** שפ"ד צ"ב סק"י דהש"ך סתר עצמו ממשי"פ צ"ד ד'

-עי' טושו"ע צ"ח סעי' ה' אי אמרי' חנ"נ בבלוע ובכלים ומבואר ג' שיטות, **שיטת** הרמב"ן צו ב' ד"ה בדידה דל"א חנ"נ לא לענין הכלי עצמו ולא לענין הבלוע בכלי, **ועי'** משב"ז שם סק"ח דהטעם משום דאין איסור בלוע אוסר היתר בלוע [ע"ד אין טומאה בלועה מטמא טהרה בלועה], **וע"ע** בי' הגר"א צ"ב סקל"ד, דכ"מ בבריתא צו א' קדירה שבשיל בו בשר כו' בנו"ט. **שיטת** הרשב"א צו ב' ובתוה"ב ב"ד א ע"ב, דהכלי עצמו אין נעשה חנ"נ, והבלוע בכלי נעשה חנ"נ, ועיי"ש מש"כ ליישב ברייתא דקדירה שבשיל בו בשר שיטת המרדכי לפמשי"פ ה"ט"ז שם דכלי שהוא לאו בר הגעלה אף הכלי עצמו נעשה נבילה, **ועי'** חו"ד סק"ו דהק' דאף אי הכלי נ"מ מ"מ היאך אוסר כיון דאינו נו"ט, ולכך פי' כונת המרדכי באופ"א.

כללא דחנ"נ

חנ"נ בב"ח

מבואר בגמ' קח א' דתלוי בפלוגתא אפ"ל, ומצינו כמה שיטות. **שיטת** הר"ן והרמב"ן משום שהבב"ח כאו"א נאסר בפ"ע אף כשנסחטו זה מזה. **שיטת** הרשב"א כהרמב"ן, אולם ה"מ כשהם בתערובת [ולכך ס"ל דינא דאין הנאסר אף בב"ח]. **שיטת** רש"י ותוס' דגדרו כחנ"נ דשאר איסורים, ופלוגתא אפ"ל לענין החתיכה עצמה. **שיטת** הראב"ד פ"ט ממאכ"א ה"ט דה"מ לר"י דמב"מ לא בטיל. **ע"ע** ר"ן דאף למ"ד אפ"מ בעי' ס' כנגד ההיתר. **ובעיקר** גדר בב"ח נחלקו האחרונים אי דווקא בנתערב היתר בהיתר או אף היתר באיסור ונפק"מ לחלב טמאה שנתבשל עם בשר היתר, **עי'** ב"ח וט"ז פ"ז סק"ב, ונקוה"כ שם, **עוד** דנו האחרונים אי דבר הבלוע מבב"ח אוסר כדין חנ"נ דבב"ח או כדין שאר איסורים, **עי'** ב"י סוסק"ג וש"ך שם סק"ח, וצ"ג סק"ב.

חנ"נ בשאר איסורים

מצינו כמה שיטות בראשונים. **שיטת** תוס', רשב"א, רא"ה, ור"ן דאף בשאר איסורים החתיכה נ"נ ואוסרת בין במינה ובין בשא"מ. **שיטת** רבינו אפרים דל"א חנ"נ בשאר איסורים, **ולענין** החתיכה עצמה נחלקו הרשב"א וטור [ותוס' ק א'] אי אסורה או לאו. **שיטת** הראב"ד בספר תמים דעים הובא בראשונים, ופ"ט ממאכ"א ה"ט דל"א חנ"נ אלא במב"מ ואלב"א דר"י, ובתמים דעים וכ"ה בראשונים מבואר דה"מ כשהאיסור שנבלע בהיתר היה מב"מ, וחזר ונתבשל באינו מינו דל"א סלק את מינו כו', ובהשגות לר"מ [ובסו"ד הרמב"ן] מבואר דל"א חנ"נ אלא שכהחתיכה שנבלע בו האיסור, חזרה ונתבשלה במינו ואלב"א דר"י דמב"מ לא בטיל, הלכך אין מינה מוציאתה מכלל איסורה, **ועי'** אור גדול סי' מ"א סק"ז מה שפילפל בזה. **שיטת** היראים דל"א חנ"נ אלא כשההיתר היה מב"מ ואף לחכמים דכיון דנקרא שם איסור על החתיכה חששו חכמים שמא יבואו לידי מכשול בנבילה גמורה לשערה שלא לפי כולה.

ולענין הלכה, **עי'** שו"ע צ"ב סעי' ד' דל"א חנ"נ בשאר איסורים ואף החתיכה עצמה חוזרת להתירא אולם בסי' ק"ו פסק דהחתיכה עצמה אסורה והאריכו בזה הנו"כ שם, **ועי'** רמ"א דפסק דאמר' חנ"נ אף בשאר איסורים.

דאורייתא או דרבנן

בב"ח מבואר דאסור מדאורייתא, ומשום דנעשה כאו"א איסור בפ"ע, **ועי'** ב"מ יו"ד צ"ב י"ד דאסור נמי משום לאו דלא תאכל כל תועבה.

בשאר איסורים מבואר בתוס' ק"ח, ובר"ן, וביראים דהוא מדרבנן, ובר"ן פי' משום גזרת אטו בב"ח, וביראים פי' משום טעמו הנ"ל דנקרא שם איסור על החתיכה גזרו חז"ל שלא יבואו לידי מכשול בנבילה גמורה. **אולם** שיטת תוס' ק ב' למש"כ האחרונים לדקדק מקושתו מגיעולי מדין, דאסור מדאורייתא, **וכ"ה** במהרי"ק שורש קנ"א, **והטעם** בזה, **עי'** פרישה סי' צ"ב סק"ג דנלמד ק"ו מבב"ח דהוי היתר בהיתר, **ועי'** פליתי צ"ב סק"ט דלפ"ז ה"מ לאב"י דבב"ח לאו חידוש הוא אבל לרבא דחידוש אין למדין מבב"ח, **וע"ע** פליתי שם, ומטה יהונתן שם סעי' ג' דתלוי בד"ן טכ"ע אי אמרי' היתר נהפך לאיסור או לאו **ועי'** שפ"ד צ"ב סק"ב, ושו"ת רעק"א פ"ב, וחוו"ד ק"ו סעי' א', **ועי'** עונג יו"ט סי' פ' לענין קדשים אי חנ"נ דאורייתא לכו"ע, **וע"ע** יד אברהם צ"ב סעי' ד' דאף לרבינו אפרים באיכא כבא"פ דהיתר נהפך לאיסור אמרי' חנ"נ [וכ"מ תוס' קח ב' ד"ה "אמאי" ממשי"כ לחלק בסו"ד בין בב"ח לשאר איסורים עיי"ש].

ולענין מלקות - בב"ח מבואר דלוקין, ובשאר איסורים אף להסוברים דחנ"נ דאורייתא, **עי'** מהרי"ק שם דהוי כח"ש דאין לוקין עליו.

אפשר לסחטו

שיטת הרמב"ן והרשב"א דפלוגתת אפ"ל דווקא לענין בב"ח, וענינו אי נאסר החלב והבשר כאו"א בפ"ע ואוסרת במינה או לאו, אבל בשאר איסורים לא שייך האי פלוגתא. **שיטת** רש"י ותוס' דפליגי לענין החתיכה עצמה אי אסורה או לאו וה"ה בשאר איסורים. **שיטת** הריטב"א והרא"ה דבב"ח כהרמב"ן, ובשאר איסורים לכו"ע אפ"א כיון שנבלע איסור בהיתר משא"כ בב"ח דשניהם מין היתר. **ולענין** החתיכה עצמה למ"ד אפ"מ [לפי הרמב"ן וש"א] נחלקו הרשב"א וטור אי אסורה לכו"ע דאין הגעלה באוכלין או לאו [ולמש"פ הפליתי כונת הרשב"א משום אפ"ל, מבואר דלמ"ד אפ"מ שרי אף החתיכה עצמה], **ועי'** במצוין לעיל לענין לח בלח אי אסור החתיכה עצמה.

ע"ע תוס' קי"ב דבנסחט לגמרי לכו"ע אפ"מ. **ע"ע** פתיחה לפמ"ג הל' מליחה ד"ה "דע דיש" דהיכא דמצי להפריד האיסור מההיתר אע"ג דלא נפרדו לא נעשה חני"נ עיי"ש. [וכן יש שפי' מה"ט כונת המרדכי הובא ברמ"א דח סעי' ה' דכלי שאפשר להפריד האיסור ע"י הגעלה ל"א חני"נ]. **ולהך** גיסא דבב"ח ליכא לתנאי דאין הנאסר כו' מבואר דאף בנסחט לגמרי אוסר.

אופן התערובת

בשאר איסורים - נחלקו הראשונים באופן התערובת אי דווקא לח בגוש, או אף לח בלח, וכן אי אף יבש ביבש, **עי'** תוס' ק' א' ורא"ש שם, רמב"ן, ורשב"א קח, תוה"ב ז' ב', ובדה"ב ט' א'. **ובעיקר** החילוק, אי לח בלח ל"א חני"נ, **עי'** משב"ז צ"ב סקט"ו ב' טעמים, **ועי'** גליון הרעק"א, ופתי"ש שם נפק"מ לענין נימוח או נקרש, **וע"ע** ט"ז צ"ב סקט"ו דבנתערב לח בלח בדרך בישול לכו"ע אמרי' חני"נ, **וע"ע** פליתי צ"ב סק"י דאליבא דר"י דמב"מ לא בטיל אף לח בלח אמרי' חני"נ אף שלא בדרך בישול.

בב"ח - לענין לח בלח, **עי'** משמעות הרמב"ן קח דאיכא נמי האי חילוקא [מדחק' מקו' הגמ' אמאי חלב נבילה], **אולם** ברשב"א בתוה"ב פליג דאף לח בלח אמרי' חני"נ לכו"ע, **וע"ע** ש"ך צ"ב ט"ו, וצ"ט י"ד. **ולענין** יבש ביבש **עי'** ש"ך צ"ב ט"ז ובי' הגר"א שם סקכ"ד דדינו כשאר איסורים דל"א חני"נ, [ועיי"ש דכתב, דלא כהר"ן דחילק אף בכה"ג בין בב"ח לשאר איסורים כשיטתו]

ולענין הלכה - עי' רמ"א צ"ב סעי' ד' דיבש ביבש ל"א חני"נ בין בשאר איסורים ובין בב"ח, ולח בלח יש להקל לצורך הפסד מרובה ולא בב"ח, **ועי'** ט"ז סקט"ו דמהי"ש משמע שבלא דרך בישול מותר אפי' בלא הפסד.

צורת בליעת האיסור

נחלקו הראשונים באופן בליעת האיסור אי איירי כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב או אף כשחציה בתוך הרוטב, **עי'** תוס' לעיל צו ב' שיטת רש"י ור"י שם, **ועי'** תוה"ב, ובדה"ב ח' ב', ט' א', **ועי'** במצוין לעיל שיטת הפוסקים בד' רש"י, וכן אי בעי' ניער וכיסה לאסור שאר החתיכות.

ולענין הלכה **בב"ח - עי'** רמ"א צ"ב סעי' ד' דמחמרי' כרש"י, **וע"ע** ש"ך סק"ד וט"ז סק"ב בזה. **בשאר** איסורים- **עי'** רמ"א שם דקיי"ל לקולא כר"י **ועי'** ש"ך סק"ג משום דדלמא ל"א חני"נ בשאר איסורים, אולם החתיכה עצמה אסורה דלכו"ע החתיכה אינה חוזרת להכשירה אף בשאר איסורים, וע"ע חו"ד סק"ט, **ועי'** גליון רעק"א שם אות ט' דלא מצרפים שיטת רש"י להקל בשאר איסורים עיי"ש.

איסור דבוק

עי' רמ"א שם דאי האיסור היה דבוק בחתיכה אף דהחתיכה כולה בתוך הרוטב ני"נ, **ועי'** ט"ז שם סק"ב, וש"ך ע"ב סק"י"ח ב' טעמים בזה, **ועי'** משב"ז שם, **וע"ע** חו"ד צ"ב סק"ח דל"א דבוק אלא כשהוא בתולדה.

וע"ע תוהרא"ש צו ב' בשיטת רש"י, אולם מבואר דה"מ בלא ניער וכיסה עיי"ש, וע"ע תוהרא"ש בשמעתין, וע"ע או"ז גיה"נ סי' תנ"ב תנ"ג. ע"ע ב"ח וט"ז צ"ט סק"א וחוו"ד שם לענין דבוק בעצמות של איסור.

שלא בדרך ביטול

ע"י ר"ן דל"א חנ"י אלא בנתערב דרך ביטול דומיא דבב"ח משא"כ דרך מליחה או כ"ק, וע"י רעק"א דכתב לצדד דכל שנתפשט דרך חום האש אע"פ דלא הוי דרך ביטול אמרי' חנ"י, אולם ד' התוס' צ"ו, ורמב"ן ורשב"א ושאר, דבכל גוונא אמרי' חנ"י.

במקום שאין האיסור הולך

נחלקו הראשונים אי אמרי' חנ"י בכה"ג או לאו, ע"י תוס' צו ב', רשב"א, רמב"ן תוה"ב ור"ן בסוגיין, וע"י גליון רעק"א ק"ו בד' ר"ת ור"א, והטעם ע"י רשב"א שלא יהא כח הבן יפה מכח האב, אולם ע"י רא"ש דפ"י, דעיקר דינא דחנ"י דהחתיכה מסיעת לטיפה להתפשט, ולא שייך האי טעמא במקום שאין האיסור הולך. ע"ע בדה"ב ט ב', וריטב"א בסוגיין דלהך גיסא דבב"ח איסורו בפ"ע, אמרי' חנ"י אף במקום שאין האיסור הולך, אבל בשאר איסורים לא, וכ"כ הש"ך סי' ק"ה סק"י, וע"י ט"ז סק"י דפליג, ע"ע חוו"ד צ"ב סק"ה דבב"ח שלא ע"י דרך ביטול שאין איסורו אלא מדרבנן אין אוסר במקום שאין האיסור הולך. ע"י ראש יוסף ק"א ב' ד"ה "ודע שראיתי" דאי טעם האיסור הבלוע בהיתר נ"ט בר נ"ט אע"ג דהוא טעם קלוש מ"מ חשיב דהאיסור הולך עם ההיתר, וע"ע טושו"ע סי' צ"ד סעי' ג' ונו"כ שם דנחלקו אי משהו נטל"פ ההולך עם הנאסר חשיב שהולך או לאו עיי"ש.

אי הנאסר כהאוסר

ע"י פלוגתת רשב"ם ור"י לענין מב"מ ולענין מלח ותבלין, וע"י במצוין לעיל עוד נפק"מ, וה"מ בשאר איסורים אבל בב"ח לכו"ע חשיב מב"מ, וע"ע רמ"א קל"ד סעי' י"ב ונו"כ שם, וטושו"ע ק"ג סעי' ז' לענין היכא דהאיסור נטל"פ, והנאסר נ"ט לשבת, אי דינו כהאוסר ושרי או לאו.

סופו להתפשט

ע"י תוס' צ"ו ורא"ש שם דלא אמרי' חנ"י היכא שסופו להתפשט, וע"י במצוין לעיל הגדר, והיינו טעמא דמתני' טיפת חלב, אולם בשיטת ר"א שכתב להוכיח מההוא פלגא דזיתא דתרבא דאף בסופו להתפשט אמרי' חנ"י ומתני' דטיפת חלב צ"ל משום דל"א חנ"י בחצי חתיכה, וכן מוכח מד' הרא"ה ור"ן דס"ל אף בלא ניער וכסה מתפשט הטיפה בכל החתיכות, ומ"מ החתיכה עצמה אסורה ואוסרת שאר החתיכות אע"פ דסופו להתפשט, ויתכן דחלוק סופו להתפשט מחתיכה עצמה לחתיכות אחרות. וע"י במצוין לעיל גדר סופו להתפשט.

בחצי חתיכה

ע"י תוס' לעיל צו ב', ורא"ש שם בשם הרא"ם דל"א חנ"י בחצי חתיכה בין בשאר איסורים ובין בב"ח, אולם ע"י תוס' שם דא"ז טעם וכן מבואר ברשב"א בסוגיין דפ"י ההיא דכדי קליפה באופ"א. ע"ע יראים סי' מ"ח דל"א חנ"י בחצי חתיכה דלא שייך בהו גזרת חז"ל, אבל בב"ח אמרי' חנ"י, וכ"כ בשפ"ד צ"ב סק"ב.

חנ"י ע"י משהו

נחלקו הראשונים תוס' ק א', רמב"ן, רשב"א, ובדה"ב אי אמרי' חנ"י בנבלע משהו מב"מ לר"י, וכן נפק"מ לדידן בדבר שיש לו מתירין, [ע"י שפ"ד ק"ב סק"ג], וע"י במצוין לעיל הטעם, וע"ע ט"ז צ"ב סקט"ז דאף ע"י משהו בע"י

ס' כנגד ההיתר, **ועי'** חווי"ד צ"ב סק"ב דפי' דכיון דהחתיכה עצמה אסורה מחמת הטעם הבלוע, הלכך פחות מס' דניכר טעם האיסור, אסור עיי"ש, **ועי'** הגהות רעק"א שם משה"ק, **ועי'** חזו"א כ' סק"ד, **אולם** עי' נקוה"כ ומשב"ז שם דפליגי דאין אוסר כלל.

חנ"נ באיסור הנאה

עי' או"ה כלל כ"א דין ו', ושו"ת רעק"א סוף סי' פ"ז, ובהגהות לחווי"ד פ"ז סק"ב דמבואר דאיסור הנאה שנתן טעם באוכל, ל"א חנ"נ לאסור החתיכה בהנאה ולכך מותר למכור לנכרי, **וכ"כ** בפלתי פ"ז סוסקט"ו לענין חפיפת הרא"ש המבואר ברמ"א שם, **אולם** החווי"ד פ"ז סק"ב, ובהגהות אמרי ברוך נקטו דווקא באיסור דרבנן אין נאסר אבל מדאורייתא נאסר.

חנ"נ באיסור דרבנן

עי' ט"ז צ' סק"ד דפי' פלוגתת הראשונים גבי כחל שנפל פחות מס' אי נעשה חנ"נ דתלה אי אמרי חנ"נ באיסור דרבנן או לאו, **וכן** כתב בד' הר"מ דבשר עוף דאסור מדרבנן ל"א חנ"נ **ועי'** מש"כ שם, **אולם** עי' משב"ז צ"ב סק"א דאין להקל אף בדרבנן ונפק"מ לענין לב, **ועי'** פמ"ג פ"ז סק"ל....

חנ"נ בהיתר

עי' טור ושו"ע צ"ד סעי' ו' דירקות שבלועים מבשר היתר ונפלו לקדירה חולבת אין צריך ס' אלא כנגד הבשר דלא נעשו חנ"נ כיון שבלועים מהיתר, **ועי'** ב"י שם הטעם, **וכ"ה** ברמ"א צ"ט סעי' ו' לענין חלב שנפל למים עיי"ש, **ועי'** מג"א או"ח תמ"ז סקל"ח דה"ה לענין חמץ הבלוע קודם זמנו דל"א חנ"נ כיון דהוי היתר. **עי'** פמ"ג שפ"ד צ"ב סק"י דה"ה עיסה הטבולה לחלה שנתערבה בעיסה שאינה טבולה דל"א חנ"נ כיון דחשוב היתר דמצי לתקנה ממקום אחר.

חנ"נ בלא נודע

עי' או"ה כלל י"ד דין י' הובא בש"ך צ"ט סקט"ו, אי לא נודע התערובת וחזר ונתרבה היתר, לא אמרי חנ"נ ומצטרף ההיתר שנבלע הו האיסור, **ועי'** שפ"ד סקט"ו דאף החתיכה עצמה מותרת, **אולם** עי' ש"ך וגליון רעק"א דל"ש ובכל גונא אמרי חנ"נ. **ועי'** פלתי שם סק"ט דחילק בין שאר איסורים דהוא מדרבנן לבב"ח, **ועי'** הגהות צבי לצדיק דשאני בב"ח שנעשה כאו"א איסור בפ"ע. **ועי'** תורת חטאת הובא בגליון רעק"א שם דאיסור דבוק אין מצטרף לבטל.

ספק חנ"נ

עי' פלוגתת הש"ך והב"ח סי' קי"א סעי' ז' אי בספק להיכן נפלה האיסור אמרי חנ"נ, ד' הש"ך דל"א משום שכל הקדירה נכנסת לספק ומצטרפת לבטל, **ועי'** ש"ך צ"ב סק"ח, ובי' הגר"א סק"ב דפי' כנ"ל, **ועי'** דמ"מ בעי' ניעור כדי להתיר החתיכה עצמה, כדי שלא יטעמו טעם האיסור **וכ"פ** בר"מ ובשו"ע שם, **אולם** עי' טור דפליג דל"מ ניעור, **ועי'** ש"ך שם, ובי' הגר"א סק"ג מש"פ.

חנ"נ בבלוע

בכלים- עי' רמב"ן צז ב', רשב"א, תוה"ב עמ' א' ע"ב, אי אמרי חנ"נ בתחב כף חולבת בת יומא לבשר, ומשערי' אף כנגד הבשר שנבלע, או כנגד החלב לחוד, **ועי'** שו"ע צ"ח סעי' ד' ב' דעות בזה, **ועי'** טור סי' קי"ז ב' דעות לענין

זבוב שהוציאוהו בכף אי נעשה הבלוע נבילה, **וע"ע** פליתי צ"ח סק"ח בד' המרדכי דל"א חנ"נ בבלוע אלא בכלי שהוא לאו בר הגעלה, אבל כלי שהוא בר הגעלה אינו חשיב והוי כחצי חתיכה דל"א חנ"נ.

ע"ע תרומת הדשן קפ"ג דקדירה שבישל בו בשר וחזר ובישל חלב אין החלב שנבלע נ"נ כיון שהוא מקושר עם החלב שבקדירה, **ועי'** שו"ע ורמ"א צ"ד סעי' ב' ונו"כ שם, לענין תחב כף חולבת בקדירה של בשר ב' פעמים.

באוכל- עי' שו"ע צד סעי' ו' בצלים או ירקות שבלועים מבשר ובישלם בקדירה חולבת דסגי בס' כנגד הבשר, **ועי'** גליון הרעק"א שם דה"מ קדירה חולבת אבל אי בישלו בתוך חלב נעשה חלב הבלוע חנ"נ וצריך ס' כנגד הירקות, **וע"ע** שו"ת הרעק"א ת' ס"ז, **אולם** עי' חו"ד צ"ב סק"א, ופליתי צ"ד כ"ג, דאף אי בישלם בתוך חלב אין נעשה חנ"נ, ועיי"ש הטעם, **וע"ע** פמ"ג צ"ד כ"ג.

חנ"נ בכלי

עי' רמ"א צ"ח סעי' ה' בשם המרדכי דכלי חרס דאינו בר הגעלה אמרי' דהכלי עצמו נ"נ, **אולם** עי' ש"ך סקכ"א דאינו עולה על הדעת דהכלי עצמו יעשה חנ"נ, **ועי'** חו"ד סק"ז דפי' חילוקא דהמרדכי לענין הבלוע בכלי עיי"ש.

הארת סוגיות – מ"מ וציונים
כמה ענייני תערובת בסוגיות הש"ס
עילאה ותתאה

פסחים עה ב' מתני', עד עו אי אמר רב הונא, **ועי'** רי"ף ור"ן חולין מא ב', וחוו"ד צ"א סק"ה.

בעיקר פלוגתת עילאה ותתאה הקו' הפוסקים מה שייך למיפלג בזה הא איכא לברורי ע"י טעימת קפילא, **ועי'** רשב"א משה"ב ט ב' דכתב אנו אין לנו אלא כדברי החכמים הבקיאים בהלכה הבקיאין בטבעים וסומכין עליהם בזה כמו שסומכים עליהם באיסור קליפה כו' ובדיני תתאה גבר ועילא גבר כו', ואין אנו נשענים על בינתינו ולומר זה אפשר וזה לא אפשר.

ע"ע נוב"י סי' כ"ח דתי' דמהני קפילא ופליגי במקום דליכא קפילא או במב"מ, ואין לקבוע טעימת קפילא למקום אחר דאין זה בודאי שדבר הנו"ט תמיד יתן טעם, **וכ"ה** במשב"ז צ"א סק"ז. **ע"ע** פליתי סק"ב דפי' דכיון דטעם המורגש טעם קלוש הוא למאוד לא שייך טעימת קפילא. **ע"ע** ערוך השולחן צ"א סק"ט י' דצונן לתוך חם מהני קפילא לקולא, וחם לתוך צונן לא מהני קפילא לחומרא, **וע"ע** הגהות צבי לצדיק שם.

עוד יש לעי' אמאי לא מהני נגיעה לברר אי תתאה גבר או עילאה ותלוי בפירוש האחרונים בטעמא דתתאה ועילאה ומבואר להלן.

ע"ע ערוך השולחן שם סק"י י"א דהק' האיך נתנו כלל קבוע והרי עינינו רואת דאם נפל הרבה חלב רותח על מעט בשר צונן, החלב נשאר ברתחתו והבשר נעשה רותח, וכן איפכא, ותלוי בפירוש האחרונים בטעמא דתתאה ועילאה ומבואר להלן.

גדר תתאה גבר

מצינו ג' אופנים בגדר תתאה גבר, **א- עי'** או"ה שער כ"ט דפי' בתרתי אמאי תתאה גבר חדא לפי שהעליון מכביד על התחתון ומפליטו, **ועוד** שכח האש עולה תמיד. **עי'** בית יצחק יו"ד ח"א סי' ק"ה אות ה' דכתב דנפק"מ היכא שאחז ב' חתיכות אחת מעל השניה ואין אחת מכבדת על השניה דלא נחלקו רב ושמואל והוי כמונחת זו בצד זו.

ב- עי' תוה"ב ב"ד ש"א עמ' ג ב' דמבואר דכל שהוא במקומו הוא הגובר, ולכך היכא דהתתאה במקומו תתאה גבר, ומה"ט כתב דבר יונה שנפל לכדא דכמכא אע"ג דהכמכא צף על הבר יונה והו"ל צונן לתוך חם, מ"מ כיון דהכמכא קבוע במקומו חשיב חם לתוך צונן, **ויל"ז** אי כונתו דלעולם אין מעלה דתתאה אלא מצד שהוא במקומו ואל תיקרי תתאה אלא מי שהוא במקומו, או דילמא לעולם תתאה גבר וההיא דבר גוזלא שאני, **עי'** ש"ך צ"ב סק"ו הובא להלן דמבואר כאופן א', **אולם** עי' פרי"ח צ"ב סק"ב דמבואר כאופן ב' ובר גוזלא שאני דאיכא נמי חלב צונן תחת הצלי.

ועי' הגהות הרעק"א צ"א אות ה' דכן מוכרח מבריייתא דכיצד צולין עו אי' דבשר חם שנפל לחלב צונן קולף, ותמה אמאי לא הכריח הרשב"א מהתם.

ע"ע חוו"ד צ"א סק"ג דממשה"ק התוס' חולין צו ב' ד"ה "עד" מבר גוזלא אמאי סגי בכדי קליפה, מוכח דס"ל דצלי השוקע יש לו דין תתאה רותח, **וכן** הכריח מד' המהרש"ל שדבר גוש אית ליה דין כלי ראשון ולא נתקרב בתתאי, ולפי"ז הא דבר גוזלא לא חשיב תתאה צ"ל כמש"כ היד יהודה צ"א סק"ב דכיון דנעשה כ"ש אינו מבשל, והרשב"א אזיל לשיטתו דכ"ש מבליע.

ג- עי' חוו"ד צ"א סק"ד דגדר תתאה ועילאה דווקא בדבר הנסמך על חבירו, דהסומך הוי תתאה והנסמך עילאה, והוכיח כן מההיא דמקשי' בפסחים מסכו בשמן של תרומה דקרי לפסח תתאה, אע"ג דהשמן היא על הפסח אף מלמטה ומהצדדים.

ונפק"מ להאמור, **עי'** תוס' פסחים ד"ה "תנן" דאי נגע בחרסו של תנור מלמטה חשיב התנור עילאי, ולד' הרשב"א לכאוי' חשיב תתאי כיון דהתנור במקומו. **נ"ע** תוס' ד"ה בשלמא, **ועי'** מהרש"א דהק' אמאי לא הק' למ"ד תתאה גבר, **ועי'**

נימוקי הגרי"ב, ויתכן דלד' הרשב"א אי"ש דכיון ששניהם קבועים ליכא מאן דגבר, **וכן** יל"ד לד' החו"ד דהתם ליכא סומך ונסמך.

ע"ע רמ"א צ"ב סעי' ז', דאם הקדירה חמה אפי' הקילוח צונן הכל אסור דתתאה גבר, **ועי'** ש"ך סקל"ו דהק' דהו"ל כמונת זה אצל זה דל"א תתאה גבר כמבואר בסי' ק"ה סעי' ג', ותי' בתי' הבי' עפ"ד הרשב"א דכיון דהקדירה עומדת במקומו חשיב תתאה **ועי'** חו"ד סקכ"ד דדבריו משוללי הבנה, דלפי"ז אף אם היה מונח בשר קודם ואח"כ הניח גבינה הוי הבשר תתאי עיי"ש, ולכך פי' עפ"ד דכיון דהקדירה סומך להחלב חשיב תתאה.

אופן הפלוגתא

יש לברר בעיקר אופן הפלוגתא אי איירי בעומד על האש, או בכלי ראשון, או בכלי שני, והיכי מתקיים עיקר דינא דכ"ר לרב, וכ"ש לשמואל, ודין עירוי השנוי בפלוגתת ראשונים שבת מב ב'.

עומד ע"ג האש - עי' ר"ן חולין מא ב' [בדפי הרי"ף] דל"פ, ולכו"ע הוי כחם לתוך חם, **וכ"פ** השי"ך צ"ס סקל"ג, **ועי'** משב"ז צ"א סק"ה דנסתפק בקדירה צוננת העומדת ע"ג האש אי אמרי' תתאה גבר או דאמרי' נמי דכח האש אין מקרר העילאה, ותלה בפלוגתת הפוסקים.

כלי ראשון ושני - מצינו ג' שיטות, **שיטת** הרי"ן - **עי'** ר"ן שם דפליגי בשנטל מן האור אלא שעדיין חם, **ועי'** ד"מ ק"ה סק"ד דמבואר דפליגי דוקא לענין כלי ראשון אבל כ"ש כי היכי דאינו מבשל כמבואר שבת מ ב', ה"ה לענין איסור והיתר אינו מבליע ומפליט טעם, **וכן** משמעות הרמב"ן קח ב' ד"ה "ויש לפרש", **וכ"ה** ברמ"א צ"ב סעי' ז' עיי"ש.

ובעיקר דבריו דפליגי לענין כ"ר, צ"ע ממתני' שבת מב א' האילפס והקדירה כו' לא יתן לתוכו תבלין דמבואר דכ"ר מבשל אע"פ דעילאה צונן, ונתיישב בתרתי, **עי'** יד יהודה סי' צ"א סק"ב דתי' עפ"ד הרמב"ן והרי"ן שלהי ע"ז דלד' הירושלמי לא מיתסר מן התורה אלא כשהאור מהלך תחתיו ואיסורא דכ"ר הוא הרחקה מדרבנן. **ע"ע** פנ"י שם דשאני בישול מבליעה ופליטה דאע"ג דכ"ר מבשל אבל פליטה לא פליט, **ועי'** יד יהודה שם משה"ק. [ומצינו כע"ז בקלי הבישול דלענין בישול מבשל ולענין בליעות י"א דאינו מבליע, ויבואר להלן].

שיטת תוס' רי"ד - **עי'** תוס' רי"ד שבת מב א' דהקשה לרב ממתני' הנ"ל דמבואר דכ"ר מבשל אע"פ דעילאה צונן, ותי' בתרתי חדא דמרותחין שאני, **ועוד** דפלוגתת רי"ש דווקא בכ"ש, ואע"ג דכ"ש אינו מבשל, צ"ל דלענין איסור והיתר אף כ"ש מבליע ומפליט טעם, **וכן** מבואר בד' הרשב"ם ורשב"א להלן, **אולם** צ"ב דגבי נטף מרוטבו על החרס איירי לענין בישול, ולשיטת התוס' רי"ד בע"כ איירי אף בכ"ש וכגון בנפסק הקילוח כמבואר בראשונים להלן ומי"מ מבשל לרב דעילאה גבר, **ועי'** צל"ח שם ע"ד התוס' ד"ה בשלמא דלמסקנא אף לרב איירי בחרס רותחת ולעולם אין העליון מבשל לתתאה.

ולשמואל הא דבעי' לסברת תתאה גבר ולא סגי בהא דכ"ש אינו מבשל, צ"ל כהנ"ל דבליעה ופליטה שאני, **וע"ע** חו"ד צ"ב סקכ"ז בתחילת דבריו דלשמואל טעמא דכ"ש אינו מבשל משום תתאה גבר.

שיטת החו"ד - **עי'** חו"ד צ"ב סקכ"ז דאין פלוגתת רי"ש לא בכ"ר ולא בכ"ש, ולכו"ע בכ"ר דדפנותיו נתחממו מחמת האש מבשל ומבליע ומפליט, ובכ"ש דדפנותיו מקררות לכו"ע אינו מבשל ואינו מבליע ומפליט, ונחלקו היכא דליכא דפנות מחממות ומקררות וכגון עירוי שנפסק הקילוח, או גוש, ועיי"ש בסו"ד דלענין בישול הכל תלוי בדפנות המחממות.

לענין עירוי - עי' מתני' שבת מב ב', אבל נותן הוא לתוך הקערה או לתוך כו', **עי'** תוס' שם ד"ה "אבל" דנחלקו הראשונים בדינא דעירוי, **שיטת** הרשב"ם דעירוי ככלי שני וראיתו מהא דקיי"ל תתאה גבר, **ויל"פ** בתרתי א- **עי'** יד יהודה ק"ה סק"ט ד"ה "והנה" דעירוי ככ"ש משום דתתאה גבר, והא דאין מבשל כ"ק כדין תתאה, מבואר

בספר הארוך מש"ך סי'.... ובחזו"א סי' ט' סק"ד דשאני בישול מבליעה, ולפי"ז לרב דס"ל עילאה גבר, עירוי ככ"ר, וכ"מ תוס' זבחים צה ב' ד"ה עירה" ממש"ה"ק לרב ממתני' דלא יתן אדם כו'. ב- דטעם עירוי ככ"ש משום דנתקרב בקילוח, ולא משום דתתאה גבר, ולפי"ז יתכן דה"ה לרב, והא דמיייתי משמואל, משום דס"ל דפלוגתא עילאה ותתאה דווקא בכ"ש הלכך אי עירוי ככ"ר לא משכח"ל דין תתאה גבר, [וכן הביא ביד יהודה שם בשם הירושלמי, וע"ע שפ"א זבחים צה ב' דנקט בד' התוס' שבת דאף לרב עירוי ככ"ש].

ע"ע תוה"ב עמ' א ב' ויש מן החכמים שאמרו כו' וכן עירוי ככ"ש ולא ככ"ר, וכל שאינו מבשל אינו מפליט ומבליע, וע"י פרי"ח ס"ח סק"י"ח ד"ה "עוד כתב הרב" דתמה דע"כ הסוברים דעירוי ככ"ש, מבליע ומפליט כדמוכח מדינא דתתאה גבר, ומסוגיא דזבחים צה ב', וע"י יד יהודה סי' ק"ה סק"י מש"כ ליישב.

שיטת ר"י דעירוי ככ"ר, ודינא דשמואל דתתאה גבר מבואר בר"ן ע"ז [לח ב' בדפי הרי"ף] דאיירי בנפסק הקילוח, והא דרב אוסר צ"ל כהנ"ל דבליעות שאני ואע"ג דנטף מרוטב איירי לענין בישול ע"י חזו"א סי' ט' סק"ה דשאני התם דנתבשל על האש הלכך אף בנפסק הקילוח ל"ח כ"ש עי"ש. ובעיקר דבר הר"ן צ"ע למאי דפי' בשבת הובא לעיל דפליגי בכ"ר, ולשמואל אף בכ"ר אמרי' תתאה גבר, וע"י יד יהודה ק"ה סק"י"ד.

שיטת ר"ת זבחים צה ב', וכ"ה מסקנת תוס' שבת, דעירוי מבשל כ"ק דקיי"ל כשמואל, ומשמעות התוס' זבחים שם דלעולם עירוי ככ"ר אלא דבאיכא תתאה מבשל ומבליע כ"ק, **אולם** ע"י תוס' שבת מ ב' דכתבו להוכיח דינא דר"ת משלהי ע"ז, וע"י גליון הש"ס משה"ק, וע"י חזו"א או"ח סי' קכ"ד לדף מב, וקה"י דמבואר דעירוי חס לתוך חס דינו ככ"ש, ולפי"ז בע"כ דלר"ת הא דעירוי אוסר כ"ק לאו משום תתא גבר אלא משום דנתקרב באויר. [ובעיקר שיטת ר"ת, ע"י פרי"ח ס"ח סק"י"ח דתמה ממשי"כ תוס' ע"ז עד ב' ד"ה "דרש" משמיה דהר"ת דעירוי ככ"ר לגמרי, ויתכן לחלק לאופן הראשון, דכונת התוס' שם דווקא בעירה על הכלי להסוברים להלן דבכלים ל"א תתאה גבר, ולכך לכו"ע עירוי ככ"ר לגמרי דליכא תתאה דגבר].

חס לתוך צונן כל האופנים להלן למ"ד תתאה גבר

מבואר בפסחים דלמ"ד תתאה גבר אין אוסר אלא כדי קליפה דאדמיקר בלע, ונחלקו הפוסקים בגדר הדין אי כח התתאה לצנן את העילאה ולהפקיע ממנו דין כ"ר, או דאין כוחו אלא לענין דאינו בולע אבל לעולם דין כ"ר על העילאה לבשל ולהבליע. ע"י נקוה"כ סי' ק"ה סק"ב דהק' לשי' המהרש"ל דכ"ש מבליע בכולו מדינא דחס לתוך צונן דאין אוסר אלא כדי קליפה, ומבואר דס"ל דע"י דמיקר להעליון מפקיע הימנו תורת כ"ר ולכך הקשה דמבואר דכ"ש אינו מבליע בכולו, **אולם** ע"י חו"ד צ"א סק"ה, וכ"ה בהגהות הרעק"א על הפמ"ג סי' ס"ח סק"ד דכתב להוכיח מכמה דוכתי דודאי אין העילאה נתקרב, ותורת כ"ר עליו לענין ע"ג, ואין כח התתאה אלא דלא יפלוט תחתיו, והביא ד' ראיות א- מהא דגילגול ביצה חשיב מבשל אע"ג דלרב עילאה גבר, ב- מהא דכ"ר מבשל צונן הניתן לתוכו, ג- מדינא דהרמ"א צ"ב סעי' ז' דבהעמיד קדירה רותחת על איסור צונן אע"ג דהקדירה תורת כלי ראשון עליו מ"מ אינו נאסר אלא כדי קליפה, ד- מדבר גוש דלמהרש"ל דינו ככ"ר ומ"מ אי נפל לתוך חלב צונן אין אוסר אלא כדי קליפה, וע"י יד יהודה דתמה מ"ש ב' אופנים הראשונים דל"א ביה עילאה ותתאה, מב' אופנים בתראי דאמרי' תתאה גבר, וע"י מש"כ לחלק, ועוד יתכן דשאני ב' אופני קמאי דנתבשל תוך הקדירה, משא"כ אופני בתראי דלא הוי תוך הקדירה. ובעיקר קו' הש"ך ע"י משב"ז ס"ח סק"ט ד"ה "החמישי" דהיש"ש לשיטתו דבכלי לא שייך תתאה.

ע"ע פרי תואר, ק"ה סק"ז דנקט כעין החו"ד דחס לתוך צונן דתתאה גבר לאו משום דהצונן מקרר אלא כיון דאין העילאה מחמם התתאה אין אוסר אלא כדי קליפה דאין כח החם לאסור אלא בחם תוך חס, והא דבע"י לטעמא דאדמיקר לאו דווקא עי"ש. ובעיקר הנידון ע"י לשון הרמב"ן קיב ב' דכתב שהתתאה גובר ומצננו.

-ע"ע מאירי פסחים דמבואר דבשר חס שנפל לתוך חלב אין נאסר החלב אפי' כ"ק, דכיון דהחלב צונן וקיי"ל תתאה גבר אינו בולע כלל מהבשר החס ומה שאמרו בגמ' אדמיקר בלע, קאי רק אבשר, אולם ע"י להלן שיטות הראשונים דאף החלב בולע כ"ק.

-ע"ע יש"ש סי' ע"א דהא דאמר' חס לתוך צונן קולף היינו בחתיכות, אבל עירה איסור לח רותח ע"ג גוש צונן נאסר כולו כיון שמתערה עליו מכל צד, **וע"י** חו"ד סי' ק"ה סק"ז דהק' מנטף מרוטבו דהוי לח לתוך גוש, ותי' דבעירו מועט ודאי דגם המהרש"ל מודה, **וע"ע** דרכי תשובה סי' ק"ה סקע"ה.

-ע"ע משב"ז צ"א סק"ה דחקר בנפל חס לתוך כ"ש שהיד סולדת אי חשיב חס לתוך צונן או לאו, ותלה בפלוגתת הפוסקים עיי"ש, **וע"ע** רמ"א ק"ה סעיף ב'.

-ע"ע משב"ז צ"א סק"ה הובא לעיל דכתב לדון בתתאה צונן העומד ע"ג האש ועדיין לא נתחמם, אי מצנן את העילאה או לאו, **וע"ע** חו"ד צ"א סק"ה.

-ע"ע שפ"ד צד סק"ג ד"ה "דע" דנסתפק בכלי מתכת שהוחם באש ממש ותחבו בצונן אי שייך תתאה או לאו, **וע"י** חו"ד ק"ה סק"ט דנקט בפשיטות דאינו מתקרר מתתאה הצונן.

צונן לתוך חס

ע"י פרי תואר שם דטעמא דתתאה גבר משום דמחמם לעליון והו"ל חס בתוך חס אבל בלא"ה אין חוס מבליע בצונן, **וכ"ה** להדיא בחי' הרמב"ן קח ב' סוד"ה "כגון", **וע"י** חו"ד צ"א סק"ה דמבואר דמ"מ לא בע"י דיהפוך העילאה ליד סולדת, **אולם** בשיטת הסמ"ק והיש"ש להלן גבי נוגעין זה בצד זה, מבואר דתתאה אוסר אף אי העילאה לא נתחמם כלל.

עוד מבואר בחו"ד שם דהיכא דנתחמם העילאה לשיעור יד סולדת דינו ככ"ר לענין לאסור הנופל ע"ג, והוכיח מנטף מרוטבו על החרס דנתבשל הרוטב ע"י החרס. **ויל"ד** אי העילאה נמי בכוחו לבשל ע"ג, וכן שלישי ורביעי כל היכא שהיד סולדת, או דילמא אין דינו אלא לענין דהתתאה מבשל לעליון לחוד, ולכאוי' ממש"כ להוכיח מההיא דנטף מרוטבו מוכח דאף העילאה מבשל, **אולם** ע"י חזו"א או"ח סי' קכ"ד לדף מ' ב' ע"ד תוס' ד"ה "אילפס", דאי עירה צונן לח על גשם חס אע"ג דתתאה גבר מ"מ אין הצונן חוזר ומבשל את הגשם אלא מבליע בכולו, ונפק"מ לענין תרנגולת רותחת עיי"ש, [וצ"ע מנטף מרוטבו על החרס ויש לחלק]. **ויל"ד** נפק"מ לענין לערות רוטב צונן על מיני מאפה רותח [בגונא דליכא בישול על הרוטב], למאי דקיי"ל תתאה גבר אי חוזר הרוטב ומבשל המאפה דקיי"ל בישול אחר אפיה, או לאו.

ע"ע פתחי תשובה ק"ה סק"ח בשם החמודי דניאל דאם סילקו לצונן תיקף אינו נאסר אלא א"כ שהה קצת, וכ"מ כעיי"ז בפנ"י שבת מב' א', **וע"י** פתחי תשובה ק"ה סקס"ה דהרבה פוסקים חלקו ונקטו דאף בלא שהה הצונן נאסר.

ע"ע חו"ד צ"א סק"ו דבעירה לח צונן על חתיכת בשר רותחת לא נאסר אלא החלב שנגע בבשר ולא כל החלב, דדבר לח לא מיקרי חיבור, **אולם** ע"י שו"ת משיב דבר [להנצי"ב] יו"ד סי' כ"ג דהק' דלא מצינו לחלק בין חיבור משקה לחיבור אוכל.

זה בצד זה

ע"י רמ"א ק"ה סעי' ג', ובי' הגר"א, וש"ך וט"ז שם, ונתבאר ג' שיטות.

שיטת האו"ה דחס אצל חס אוסר הכל, וטעמא דמתני' זבחים צו א' חתיכה שנגע בחתיכה דאוסר רק בכ"ק, **ע"י** משב"ז סק"ה דאיירי בכחושה.

ובאחד צונן ואחד חס אוסר כ"ק, **וע"י** פרי תואר סק"ז דאע"ג דאין הצונן מקרר החס, מ"מ אין החס אוסר בכולו דבע"י שיהיו שניהם חמין כדי לאסור כולו כדנתבאר לעיל

שיטת השואל להרשב"א תי' רס"ד, **וכ"כ** המרדכי הובא בב"י הגר"א סק"יח, וסמ"ק [למש"פ הש"ך] דאף חס לתוך חס זה אצל זה אין אוסר אלא כ"ק. ולפי"ז הא דחס לתוך חס אוסר לכו"ע לכאוי' הוא משום דאיכא לשמואל תתאה ולרב עילאה, משא"כ זה בצד זה דליכא לא עילאה וטלא תתאה.

שיטת היש"ש דאי האיסור חס אוסר בכולו ואי לאו אין אוסר כלל ודינו כמליח [ובסו"ד כתב להחמיר כ"ק], והוכיח כן ממש"כ הסמ"ק לחלק בין מליחה לחס האור עיי"ש ולכאוי' מבואר דלעולם אי האיסור חס אוסר הצונן אע"פ שאין מחמו [דלא כפ"ת].

בשוי' או אף במרובין

עי' מתני' שבת מא' א' המיחם שפינהו ובגמ' ע"ב אלא אמר אביי, **ועי'** תוס' רי"ד דהק' דלא אשכחנא לשמואל דמחלק בין מרובין למעוטי' ובכל גוונא אמרי' תתאה גבר ותי' דה"מ לענין נתינת טעם אבל גבי בישול דווקא במועטין אבל לא במרובין.

ועי' תוהרא"ש מב' א' ד"ה "נותן" דהק' לרב דעילאה גבר אמאי אסור ליתן מים מעוטי', ותי' דיש לחלק בין מיחם שהוא מתכת שהוא חס ביותר לשאר דברים, **עוד** תי' דאסור משום דנתבשל כ"ק עיי"ש.

ע"ע שבת מב' א' תי' נותן אדם חמין לתוך הצונן ולא הצונן לתוך החמין כו' ונחלקו הראשונים בביאור האי מימרא. **שיטת** רש"י דאירי אליבא דשמואל דתתאה גבר, **ועי'** תוס' דהק' דא"כ אמאי אין מבשל כדי קליפה **וכן** הק' לרב דעילאה גבר **ועי'** משב"ז ס"ח סק"ט ד"ה "ויש" דתי' דקיי"ל כשמואל, ולענין כ"ק שאני בישול מבליעות. **שיטת** תוס' דאירי בצוננין מרובין וקאי אליבא דכו"ע, **ועי'** חזו"א דפי' כונת התוס' דלא דווקא מרובין והכל תלוי במידת החום ובעי' שיצטננו המים ואף ע"י מעוטי'. **ונחלקו** הפוסקים בכונת התוס', **עי'** מג"א או"ח סי' שי"ח סק"ה דה"מ לח בלח דנתערבו זה בזה דבהא סגי בצוננין מרובין, אבל יבש בלח תלוי בפלוגתא רב ושמואל, ולכו"ע מבשל כ"ק, **ועי'** משב"ז שם דהק' דהא ל"א אדמיקר בלא כ"ק אלא לענין דבלע אבל לא לענין בישול, ובחו"ד צ"א סק"ה הוסיף להקשות מ"ש ממיחם שפינהו דנותן לתוכו מרובין, אע"ג דהוי לח ביבש, **וע"ע** חזו"א סי' ט' סק"ז דפי' כונת המ"א אף לענין הרוטב עצמו עיי"ש. **אולם** עי' משב"ז שם דבכל גוונא מהני צוננין מרובין, אף יבש בלח ולא נחלקו רי"ש אלא כשהן שוין, **וכן** נקט הערוך השולחן סי' צ"א סק"י י"א, ובזה כתב ליישב אמאי שייך לדון תתאה ועילאה, הא תלוי במידת החום והקור, ולשי' התוס' א"ש דפלוגתתם מיירי דווקא בשוין.

שיטת הרשב"א ור"ן דשאני לח בלח דכיון דמעורבין כו"ע מודי דתתאה גבר. **וע"ע** חזו"א סי' ט' סק"ג דפי' כונתם דלח בלח הוי כעירוני שנפסק הקילוח דלכו"ע אינו מבשל.

שיטת הטור ושו"ע, **עי'** משב"ז שם דפי' כשיטת רש"י דשרי בכל גוונא אף יבש בלח ואף במעוטי' כיון דפסקין דתתאי גבר, ושאני בישול מבלוע, דבישול אין מבשל ולכך שרי ואין צריך אף כדי קליפה, **וע"ע** נו"כ על הטור וט"ז ומחה"ש מש"פ בד' הטור.

כדי קליפה

נחלקו הפוסקים אי דינא דאדמיקר בלע כ"ק אוסר מדאורייתא או חומרא דרבנן, **עי'** מ"א או"ח סי' תס"ז סק"ג דמבואר דהוי חומרא בעלמא. **אולם** עי' חו"ד צ"א סק"ח ד"ה "אמנם" דהוכיח מכמה דוכתי דאסור מדאורייתא. **ע"ע** גליון הרעק"א שם דאף לד' המ"א דווקא בנפסק הקילוח אבל בלא נפסק הקילוח י"ל דאף ס' לא מהני דכל העירוני נוגע תמיד בבשר וכל טיפה נאסר [ובזה יש ליישב קו' החו"ד מדינא דעירוני מבשל כ"ק מדאורייתא, דהתם מיירי בלא נפסק הקילוח].

ע"ע פלוגתת ר"ת וריב"א הובא בתוס' ד"ה "תניא" בדבר דלא שייך כ"ק כגון חלב אי בעי' ס' כנגד הכ"ק או לאו, ובעיקר הוכחת ר"ת מיתורא דברייתא עי' גליון הרעק"א סי' צ"א סק"ה, **ונחלקו** הפוסקים בכונת ר"ת. **עי'** מג"א שם דפי'

לפ"ד דכיון דהוי חומרא דרבנן לא החמירו במקום דלא שייך קליפה. **עי'** ש"ך צ"א סק"ח דפי' דכיון דנבלל הכ"ק ואינו מכירו אף אי אסור מדינא הכא שרי, ועי' פלתי סק"ב שתמה מ"ש מאיסור גופיה דאף בנתערב אסור. **עי'** פלתי שם דפי' דשאני כ"ק שהוא טעם קלוש, וה"מ בב"ח עיי"ש. **עי'** חו"ד סק"ח דבאיסור כ"ק נקטינן דנבלע שיעור מועט מאוד ומסתמא איכא ס' בשאר החתיכה **וכן** מבואר בחזו"א סי' ט' סוף סק"ז, **ועי'** חו"ד שם דטעמא דלשי' הריב"א בעי' ס' משום דאמרי' בחצי חתיכה נ"נ ואוסר כל הכ"ק, עיי"ש.

ע"ע רמ"א צ"א ד' דהיכא דצריך כ"ק אם לא קילפו ובישלו בדיעבד שרי, **ועי'** בפוסקים הנ"ל מש"פ לפ"ד.

הארט סוגיות – מ"מ וציונים ראשי פרקים בדיני כ"ר כ"ש ועירו

תתאה ועילאה במליחה

עי' קיב ב' רב מרי בר רחל כו', נחלקו הראשונים אי נאמר דינא דתתאה ועילאה אף גבי מליח, או לאו ונפק"מ לב' אופנים חדא לענין טמא מליח אי בעי' דיהא תתאה, **ועוד** לענין טהור מליח אי נאסר ע"י הטמא כשהטהור תתאה, **שיטת תוס' – עי' תוס' ד"ה "טהור, ורא"ש סי' מ"א דלא שייך עילאה ותתאה**, ומה"ט מליח טהור אין נאסר אף בכדי קליפה, **ועי' רמ"א קח סעי' י' דכמו כן טמא מליח אוסר בכל גוונא, וכ"ה שיטת הרמב"ן**, ועיי"ש דפי' הטעם דמתוך שהוא פולט לתוכו כל שעש ושעה טיפות מלוחות שהן כחמות אוסרים אותו לגמרי, **ובעיקר שו"ט דהרמב"ן עי' חי' הר"ן דפי' כונתו דאף דהטמא מליח, לעולם נידון כעילאה כיון שאנו דנים על הטהור שהוא הנאסר עיי"ש.**

שיטת הרשב"א – עי' רשב"א בחי' ובתוה"ב דאף גבי מליח אמרי' תתאה גבר, ושמעתין איירי דהטמא עומד למטה, [אולם עי' משמעות תוה"ב הקצר ב' א' דה"מ טמא מליח אבל אי טהור מליח אין אוסר בכל ענין וכ"ה בשו"ע ק"ה סעי' י']. **וע"ע שיטת הר"ן בחי' מש"פ בתרתי.**

ע"ע שו"ע ק"ה סעי' י' דפסק כהרשב"א, אולם עי' שו"ע צ"א סעי' ח', דאין חילוק בין אי הוי עילאה או תתאה, ועי' ש"ך שכתב לחלק בין איסור כחוש לאיסור שמן, וע"ע רמ"א שם דכשהטמא צלול אע"פ דהוי טפל, אוסר טהור מליח.

עילאה ותתאה בכלים

עי' רשב"א קיא ב' ד"ה "אסור", וכ"מ תוס' שם ד"ה "הלכתא" דגבי כלי נמי אמרי' תתאה ועילאה, וכ"פ הרמ"א ק"ה סעי' ג', אולם עי' תוס' רי"ד פסחים דגבי כלי לא אמרי' תתאה ועילאה, וההיא דנטב מרוטבו דמבואר דאמרי', תי' דהתם לענין שהחוס יחזור ויבשל הרוטב ובהא אף גבי כלי תלוי בפלוגתא עילאה ותתאה משא"כ לענין בליעות ופליטות, **ועי' ש"ך סק"י דהביא ד' המהרש"ל דל"א תתאה ועילאה בכלים והקשה מ"ש מרוטב, ועי' כו"פ סק"ז דתי' ע"ד התורני"ד הנ"ל. ועי' ראש יוסף קיא ב' ד"ה "הלכתא" דנידון המהרש"ל הוא לענין שאין בכח הכלי לצנן המאכל אבל המאכל כשהוא תתאה יש בכוחו לצנן הכלי.**

ע"ע הגהות הרעק"א סק"ט דנקט דאם הניח כלי קר על איסור חם לכו"ע ל"א תתאה לאסור כל הכלי עיי"ש.

כלי ראשון

קיי"ל סי' ק"ה סעי' ב' דכ"ר שהיד סולדת מבשל ואוסר כולו, ועי' ש"ך סק"ה דדוקא אי היד סולדת אבל אי אין היד סולדת אין אוסר כלל, אולם עיי"ש בשם המהרש"ל דנטה להחמיר אף באין היד סולדת דעשו הרחקה לכ"ר כדאיתא בירושלמי, ומסקנת הש"ך שם דיש לאסור כ"ק כמבואר בתוה"ב, **וע"ע מ"א סי' שיי"ח סקכ"ח דלענין להבליע ולהפליט יש אוסרים [ומבואר שם דהוא מדינא ולא משום הרחקה], וע"ע שפ"ד ק"ה סק"ה, ומשב"ז סי"ח סק"ט סוף הדין הראשון דיש לחלק בין מאכל לכלי.**

-ע"ע סי' שיי"ח סעי' ט' דכ"ר מבשל מדאורייתא אף כשהורד מהאש, אולם עי' רמב"ן ע"ז עד ב' ד"ה "וענין", ור"ן על הרי"ף שם, ובשבת כ' א' ד"ה "דאמרי" דלד' הירושלמי ל"ח כ"ר מהתורה אלא בזמן שהאור מהלך תחתיו, אבל לאחר שהוסר מהאש אין מבשל מדאורייתא, [אולם עי' ב"י הגר"א ק"ה סק"יג דפי' כונת הירושלמי באופ"א], **וע"ע משב"ז סי"ח סק"ט דין הב' דאף לירושלמי מפליט ומבליע בכולו.**

-ע"ע ט"ז סי' צ"ב סק"ל דכ"ר שהוריקו ממנו המאכל פקע ממנו כ"ר, וכ"ה בחו"ד ק"ה סק"ט, אולם עי' משב"ז שם סק"ל דנסתפק בזה, **וע"ע חזו"א יו"ד סי' ל"ב דחשיב כ"ר, ועי' יד יהודה דתמה ממתני' דהמיחם שפינהו דחשיב כ"ר.**

-ע"ע פלוגתת המהרי"ל וט"ז צ"ב סק"ל אי הכלי ששואב מכלי ראשון לאחר שהוציאו חשיב כ"ר, או לאו, ועי' תוס' ע"ז לג ב' ד"ה "קילסא", ורא"ש שם ס"ס כ"ב. אולם מבואר שם דבשהה הכלי עד שעלתה רתיחות לכו"ע חשיב ככ"ר, ונחלקו החכמת אדם כלל נ"ט ס"ג, ומ"ב תנ"ב סק"כ אי בשהה חשיב ככ"ר אף לקולא לענין הגעלה או לאו, ובעיקר הנידון, ע"ע חו"ד שם סקכ"ז, מג"א תנ"ב סק"ט, ט"ז או"ח שי"ח סק"ט, מ"ב סקמ"ב.

והיכא שהוציא הכלי ריקן בלא מאכל מבואר בט"ז דלכו"ע חשיב ככ"ש, **אולם** עי' חזו"א ל"ב דאין נפקותא בין הוציא מלא או ריקן, ע"ע חו"ד שם סקכ"ז דכתב לדחות ראיותיו דהט"ז, ע"ע חזו"א שם דדן לשיטת המהרש"ל דגוש חשיב ככ"ר, מ"ש מכלי ששואב דנסתפק בזה התוס'.

כלי שני

קיי"ל ק"ה סעי' ב' דחום של כ"ש אינו מבשל, ולענין בליעה ופליטה נאמרו ג' שיטות. **א-** דעת הי"א המובא ברשב"א תוה"ב הקצר ב"ד ש"א עמ' ב' אי דאין בולע ופולט כלל דבישול ובליעה תלויים אההדי וכמו שאינו מבשל אינו בולע ומליט, ו**כ"כ** הרמב"ן ע"ז ע"ד ב' ד"ה "עוד ראיתי" לדקדק מהירושלמי, וע"ע ש"ך ק"ה סק"ה דכתב להכריח כן בשיטת ר"ת ורשב"ם.

ב- דעת הרמב"ן ורשב"א שם למש"פ השו"ע ק"ה סעי' ב' דבולע ופולט כ"ק וכדחזי' דחום בית השחיטה אוסר כ"ק, וכן ממליחה שבולע כ"ק אע"ג שאינו מבשל, וע"ע ר"ן ע"ז לח ב' סוד"ה גריסין, ובי' הגר"א סק"ג שכתבו לדחות הראיות. **ג- דעת** המהרש"ל הובא בט"ז סק"ד דבולע או פולט בכולו, ונחלקו האחרונים בדעתו, עי' משב"ז ק"ה סק"ד דה"מ בנפל לתוך כלי ואזיל לשיטתו דל"א בכלים תתאה גבר, אבל בנפל ע"ג אוכל תתאה גבר ומצננו, **אולם** עי' חו"ד צ"א סק"ה דבכל אופן אמרי' כ"ש בולע ופולט, ועי"ש הטעם אמאי לא אמרי' תתאה גבר. [וע"ע יד יהודה ק"ה סק"י ד"ה "כתב הש"ך" דכתב ליישב אמאי ל"א תתאה גבר בכ"ש דל"א אדמיקר אלא לענין החלק הנוגע בצונן לחוד אבל שאר החתיכה עומדת בחומה.

עוד מבואר במהרש"ל שם דה"מ להבליע או להפליט, אבל אין כ"ש מפליט ומבליע כאחד, ועי' משב"ז שם דנסתפק אי גוש צונן בגוש חם חשיב מבליע לחוד, או דנידון כמבליע ומפליט ולא משכח"ל מבליע או מפליט אלא בגוש בלח.

ובעיקר דברי המהרש"ל, עי' רשב"א הובא בטור סי' ס"ח דאף אי עירווי ככ"ש, אסור למלוג הגדיים שאע"פ שאינו מבשל מבליע ומפליט עי"ש.

ע"ע רמ"א סי' ס"ט סעי' ט', וש"ך סק"ח ל"ט לענין דבר חריף אי מבליע או מפליט כאחת אף בכ"ש. **ע"ע** רמ"א או"ח סי' תמ"ז סעי' ג' דכ"ש שאין היד סולדת אין מבליע ומפליט כלל

קלי הבישול- קיי"ל או"ח שי"ח דקלי הבישול אף בכ"ש מבשל, ועי' חזו"א נ"ב סק"ח דמהא דלענין בליעה ופליטה לא נזכרה כלל חומרא דקלי הבישול מבואר דלא קיי"ל להחמיר רק בפת דרכיכא ולא בשאר דברים, [אולם עי' מג"א, ומ"ב סי' שי"ח דפסקו כשיטת היראים דיש להחמיר בכל דבר שהוא מקלי הבישול], וע"ע נוב"י מהדו"ת יו"ד סו"ס סי' דאין קלי הבישול מבליע או מפליט כיון דבעי' שיבלע ויפליט מעבר לעבר וזה שייך רק בכ"ר.

דבר גוש- עי' רמ"א צ"ד סעי' ז', וט"ז סק"ד דמבואר דגוש נידון ככ"ש, **אולם** באו"ה כלל ל"ו דין ז', וביש"ש סי' מ"ד הובא בט"ז שם, ובש"ך ק"ה סק"ח דדבר גוש אי היד סולדת דינו ככ"ר, והטעם כיון דהכל תלוי בדפנות

ובגוש לא שייך דפנות המקררות, אוסר לעולם. **ע"ע** לשון הישי"ש סי' ע"א דלא שייך כ"ש אלא בדבר המתערב משא"כ חתיכת בשר כו', ומבואר דאף אי נגע כל הגוש בדפנות, מ"מ כיון שאינו דבר המתערב ולא נגע כולו הוי כ"ר.

ועי' משב"ז צ"ד סק"ד דאף להאוסרים ה"מ לענין להבליע ולהפליט אבל לענין בישול אינו מבשל. [עוד כתב לדקדק דהא"ה איירי דווקא באיכא דוחקא דסכינא והישי"ש איירי בכל ענין]. **אולם** עי' מג"א סי' שיי"ח סקמ"ה הובא במ"ב סקמ"ה דדבר גוש י"א דמבשל, **ועי'** בי' הגר"א ק"ה סק"ז דהק' מהא דאקשי' חולין ק"ד ב' סוף סוף כ"ש, מבואר דגוש אינו מבשל בכ"ש, ולהך גיסא דדינא דגוש נאמר לענין להבליע ולהפליט לחוד א"ש.

ע"י פתחי תשובה צ"ד סק"ז בשם סולת המנחה דהיכא שעירה הבשר עם הרוטב לכו"ע דינו ככ"ש כיון שנתקרב ע"י הרוטב שסובב הבשר מכל צדדיו, **וכ"כ** בפמ"ג א"א שיי"ח סקל"ב, **אולם** ממש"ק החוו"ד צ"א סק"ג לשי' המהרש"ל אמאי בר גוזלא דנפל לכמכא אינו אוסר כדן גוש, מבואר דאף בנפל לרוטב דינו ככ"ר, **וכ"כ** משב"ז ק"ז סק"ב.

ע"ע ח"א ה"ל שבת כלל כ' סעי' ד' דאם הוא רותח שהיד נכזית יש לאסור אף בכ"ש וכ"פ המ"ב סי' שיי"ח סקמ"ח.

כלי שלישי

עי' פרי"ח סי' ס"ח סק"ח, ופתחי תשובה צ"ד סק"ז דלהסוברים דכ"ש כ"ז שהיד סולדת מבליע ומפליט, ה"ה בכלי שלישי ומעלה, **אולם** עי' מסקנת הפתחי תשובה שם דהמורים שלנו אין נוהגין כן, **וכ"ה** בשער הציון תנ"א סוסק"י [וע"ע פלוגתת המ"ב שיי"ח סקמ"ז, וחזו"א נ"ב סק"יט לענין קלי הבישול אי מבשל אף בכלי שלישי].

עירו

עי' תוס' שבת מב ב', וזבחים צה ב', וע"ז עד ב', רא"ש שבת פ"ג סי' ט"ז, ר"ן שם מב ב' [בדפי ברי"ף], רמב"ן ור"ן שלהי ע"ז דמצינו כמה שיטות, **שיטת** ר"ת דעירו ככ"ר לענין בישול ובליעות, **ונחלקו** הראשונים אי מבשל לגמרי או כ"ק, **עי'** משמעות תוס' זבחים שאין אוסר אלא כ"ק, **אולם** עי' תוס' ורמב"ן ע"ז עד ב' דאוסר בכולו והאריך בזה בספר הארוך משי"ך סי' ק"ה.

עוד יש לבאר אי ה"מ בעירו של נפסק הקילוח או ה"ה בנפסק הקילוח, **עי'** שו"ע ס"ח סעי' י' דפסק דעירו מבשל כ"ק, **ועי'** רמ"א דה"מ בשלא פסק הקילוח, **עי'** בי' הגר"א ס"ח סק"ל דציין מקורו דהרמ"א מדברי התוס' זבחים, ועי' חזו"א מש"פ. **עי'** פלתי ק"ה סק"ה דהכרחו דהרמ"א לחלק בין נפסק ללא נפסק דאלת"ה קשיא לרב דעילאה גבר היכי משכח"ל כ"ש, ובע"כ דבנפסק בקילוח כו"ע עירו ככ"ש, **ונחלקו** הפוסקים בכונתו, **עי'** ש"ך ק"ה סק"ה ומשב"ז ס"ח סק"ט ד"ה "הרביעי דפי' דבנפסק הקילוח אין מבשל ומפליט כאחת אבל מפליט או מבליע לחוד, **ועי'** פרי"ח הובא במשב"ז שם דתמה ממש"כ הרמ"א צ"ב סעי' ז' דאם נפסק הקילוח הוי כ"ש, ומשב"ז תי' דשאני התם שנצטנן קודם בואו אל הקדירה צוננת, ועי"ש עוד דהוסיף להקשות מדינא דנר סי' צ"ב סעי' ט', **וע"ע** פלתי שם, וחזו"א סי' ט' סק"ה דהק' מנ"ל לחלק בין בישול לבליעות ועד כאן לא כתבו הראשונים לחלק אלא להוסברים דבלא נפסק הקילוח אוסר בכולו, לכך פי' כונת הרמ"א דבנפסק הקילוח אין אוסר כלל, נוהא דנטף מרוטבו אוסר כ"ק אע"פ דחשיב נפסק הקילוח, מבואר שם ובי' הגר"א צ"ב סקמ"ג וכ"ה מסקנת הפלתי שם דבנטב מע"ג האור שאני [וע"ע פלתי ק"ה סק"ה שהאריך בכ"ז].

ועי"ע יד יהודה צ"א סק"יב ד"ה "והנה" דהאריך להוכיח בשיטת ר"ת דל"ש פסק הקילוח מלא פסק.

שיטת רשב"ם דעירו ככ"ש, **עי'** מה שכתבנו לעיל, **ועי'** ש"ך ק"ה סק"ה דמ"מ עירו מבליע כ"ק [וכשמעתא דפסחים], והא דמותר לערות על התרנגולת למולגה, משום דאינו מפליט ומבליע כאחד, **ע"ע** יד יהודה ק"ה סק"י,

וחזו"א ט סק"ד דכתבו דיתכן דלרשב"ם אף מפליט ומבליע כאחת, וההיא דמליגת הגדיים שאני דמ"מ מהני מליחה עי"ש.

-ע"ע תה"ד סי' קפ"א הובא בב"י סי' צ"א, וברמ"א צ"ב סעי' ז' דעירווי שלא נפסק הקילוח אף אי נזחל ע"כ כירה דינו כעירווי כ"ר, **ועי'** תה"ד שם דהוכיח מדינא דאמבטי שבת מ' ב', ולפי"ז מבואר דאף מבשל, **וכ"כ** הפמ"ג שפ"ד צ"ב סק"ח, **אולם** עי' חו"ד שם סקכ"ג דכתב לדקדק מדברי האו"ה דכה"ג אינו מבשל אלא מפליט ומבליע בלחוד, **וע"ע** הגהות רעק"א סי' שי"ח סעי' י', **ולד'** התה"ד יל"ד דה"ה מים רותחים המקלחין דרך צנורות דינם כעירווי שלא נפסק הקילוח ואוסר כ"ק.

ע"ע שפ"ד שם דנטה לפרש כונת התה"ד דווקא בעירווי מע"ג האש דכה"ג דינו ככ"ר לגמרי אף לגבי בישול, ותמה למשי"כ הרמ"א לפרש ד' התה"ד אף בקדירה רותחת שאינה ע"ג האש, **ובעיקר** דברי הפמ"ג כן מטיין משמיה דהחזו"א לדון עירווי מע"ג האש בשבת ככ"ר.

-ע"ע שו"ע צ"ב ס"ט, **ועי'** ש"ך שם דחלב מהותך די בגרירה משום דנפסק הקילוח, **ועי'** משב"ז שם ס"ח דתמה לפסק הרמ"א דאוסר כ"ק אף בנפסק, **ועי'** חכמ"א כלל נ"ט סעי' ב' דטיפת אחת אין אוסר אף כ"ק.

-ע"ע ט"ז צ"ה סק"ב דבעירה פעמים רבים על אותו מקום בלע בכולו, **אולם** עי' חו"ד צ"ה סק"ט דנקט דאף כה"ג בלא כ"ק.

-רוטב שנצלה על האש ללא הפסק כלי, **עי'** כו"פ וגליון מהרש"א צ"ב סעי' ז', **ע"ע** חזו"א ט ה' ובי' הגר"א צ"ב מ"ג דאף בנפסק חשיב כלא נפסק.

נ"ט בר נ"ט

גדר נ"ט בר נ"ט

קיא ב' איתמר דגים שעלו בקערה כו', **נחלקו** הראשונים בגדר דינא דנ"ט בר נ"ט, ומצינו ג' שיטות, **שיטת** הרמב"ן דטעם שני אין בו כח לאסור את אחרים ואין נקרא נ"ט בר נ"ט אלא בשלושה נותני טעם, אבל טעם שני טעם גמור וכדחזי' גבי קדירה שבשל בה בשר לא יבשל חלב.

ועיי"ש עוד ד"ה "הא דאמרי' דהק' אהא דמדמי בגמ' לההיא דשייפא בצעא דהתם הא הו"ל טעם שני דהוא טעם גמור, ועיי"ש מה שתי', ובריתב"א ובר"ן כתבו ליישב דהא דשרי' שלישי משום דאף בשני לא יהיב טעמא אלא פורתא, **ובד'** הרמב"ן יל"ד דס"ל דטעם שני טעם גמור וקלושתיה רק לבתר דעובר לטעם שלישי.

ע"ע רמב"ן ד"ה "כתב בעל התרומות" דהא דאין אוסרים הדגים משום טעם החלב הבלוע בהם דהוא טעם שני, משום שאין בשר שבדגים אוסר עד שיתערב בחלב ויתנו טעם זב"ז שאין בב"ח אוסר לעולם אלא בנו"ט, **ועי'** שו"ת רעק"א סי' ר"ז וסי' פ"ג דפי' כונת הרמב"ן דגדר איסור בב"ח דבעי' תרוויהו יתנו טעם זב"ז ולא סגי בנתינת טעם אחד בחבירו [ועיי"ש דמה"ט טיפת חלב שנפל לקדירה של בשר ויש ס' כנגדה, שרי החלב אף בלא ביטול כיון דהחלב לא נתן טעם בבשר, אף החלב לא נאסר]. **ויל"ע** לפי"ז בדמיון הרמב"ן לקערות ויבואר להלן.

שיטת תוס' ורא"ש, **עי'** תוס' ד"ה "הלכתא", וזבחים צו ד"ה "אם", ורא"ש סי' כ"ט, **ועי'** שו"ת הרע"א שם דמבואר גדר נ"ט בר נ"ט דטעם השני קליש ואין יכול לחול עליו שם איסור, ועיי"ש דלפי"ז אי"ש אמאי אין טעם הבשר שבדגים נאסר ע"י הכותח, כיון דהו"ל טעם הב' בהיתר, ולפי"ז ליכא הכרח כדינא דהרמב"ן דבב"ח בעי' דתרוויהו יתנו טעם זב"ז, **ועי'** חזו"א ט"ו סק"י"א דמ"מ אף התוס' מודו דשני אין בכוחו לאסור אחרים דאל"כ אמאי אין הכותח דהו"ל ראשון נאסר משום טעם הבשר הבלוע, ועיי"ש עוד דיתכן דהתוס' מודו לסברת הרמב"ן דבעי' תרוויהו יתנו טעם זב"ז אלא דפליגי אי שני עושה שלישי.

ע"ע תוס' זבחים שם דפי' הא דקדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב משום דהתם הטעם השני באיסור, **ועי'** יד יהודה צ"ד סק"י"ט ד"ה "דהנה" דפי' כונתם דקלישותיה דהטעם ע"י המקבל, ולא ממש דהטעם בעצמו נקלש ע"י שעובר מאחד לחבירו, הלכך י"ל דתיכף שבא הטעם לחלב טרם שנתקלקל כבר נאסרו שניהם מחמת בשר בחלב. **עויל"פ** דהתירא דטעם שני משום דנתבטל קודם שבא לידי איסור, וה"ט לא שייכא בטעם בשר הנפלט לתוך חלב.

ע"ע שו"ת הרשב"א סי' תקט"ז, ובתוה"ב ב"ג ש"ד עמ' פ"ו דמבואר כתוס', אולם בשמעתין מורה לשונו כהרמב"ן, **ובעיקר** שיטת הרא"ש ורשב"א צ"ע עוד ממה שהביאו בסוגיין להקשות קו' הרמב"ן מההיא דשייפא בצעא, ואי לא חל איסור אטעם שני לק"מ.

ע"ע ריטב"א בריש שמעתין ובפסחים ל' א' ד"ה "מיתיבי" דמבואר כהרמב"ן, **אולם** עי' יד יהודה צ"ד סק"י"ט דתמה ממש"פ בד"ה "גריר" דחמץ קודם זמן איסורו אף אי הוי שני שרי ומבואר הטעם משום דלא חל איסור אטעם שני כתוס'.

ע"ע ר"ן מ' ב' דמבואר כהרמב"ן [ועי' להלן ב' כונת סו"ד], **ועי'** יד יהודה שם דתמה ממש"פ מד' א' גבי הגעלת כלי חמץ קודם זמנו דשרי אף בטעם שני.

שיטת י"מ הובא ברמב"ן ברשב"א ובר"ן דגם טעם שני באיסור שרי, ולכך דגים שקיבלו טעם מן הבשר ממש מותר לאכלו, ולכך אייתי עובדא דרב עבדו ליה שייפא בצעא, והא דקדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב, **עי'** רמב"ן דע"י האור פולט ממשו של איסור, **וע"ע** הגהות מטה יהונתן סי' צ"ה סעי' ב' דכתב לחלק בין טעם הבלוע

באוכל דקליש טעמו לבין טעם הבלוע בכלי דאף טעם שני הוי להו טעם גמור, ובזה כתב ליישב אמאי אסרה תורה גיעולי מדין הא הו"ל טעם שני באיסור.

ע"ע רש"י קטז ב' ד"ה "הרי זו אסורה" דחלב הנמצא בעור הקיבה שנמלח בו ואח"כ נתנו בחלב אחר לעשות בו גבינה דיש מתירין משום דהוי נ"ט בר נ"ט, אולם רש"י פליג דאסור כיון דהחלב נ"נ, **ועי'** רמב"ן דיש שפי' שיטת רש"י כדעת הי"מ דטעם שני באיסור שרי [ולכך לא פליג אלא משום חני"ן], והא דפי' רש"י בסוגיין דבעלו אם הבשר ממש אסור לאוכלן בכותח, היינו משום דטעם הבשר והחלב הבלוע בדגים הוי ליה ראשון בראשון, אולם הרמב"ן פליג עיי"ש.

טעם התירא דנ"ט בר נ"ט

עי' ראש יוסף ד"ה החקירה האחת, ובספרו גינת ורדים כלל ס"ה דנסתפק אי הוי מתורת ביטול, או דטכ"ע דאסרה תורה דווקא בא מן הממש, ונפק"מ לאיסורין דאיסורן במשהו כגון חמץ בפסח אי שרי' נ"ט בר נ"ט עיי"ש, **ועי'** לשון הרמב"ן בשמעתין, ותוס' זבחים צו ד"ה "ואם" דמשמע דפליגי בזה, **ובעיקר** הנידון, **עי'** ר"ן לב ב' [בדפי הרי"ף] דתמה לשי' הרי"ף שם אמאי דגים שעלו בקערה שרי לאכול בכותח הא הו"ל דבר שיש לו מתירין, **ועי'** בי' הגר"א ק"ח סק"ט דתי דשאני דגים דאף משהו ליכא, וכן משמעות המלחמות פסחים יט א' מדפי הרי"ף, **וע"ע** להלן חילוקא דנ"ט בר נ"ט דאיסורא והיתרא לפום הנך סברות.

נ"ט בר נ"ט בבישול וצליה

שיטת הריב"ן, **עי'** תוס' וראשונים דדוקא עלו אבל נתבשלו לא, **ועי'** רא"ש הטעם משום דבעלו קיבל כ"ק טעם מן הבשר מועט משא"כ נתבשלו שנבלע בתוכו כל טעם הבשר שהיה בלוע בקדירה, וברשב"א מבואר החילוק דבנתבשלו כח האש מפליט ממשו של רוטב הנבלע בקערה והרי הוא כאילו קיבל טעם מן הראשון. **ע"ע** ש"ד צ"ה סק"ו מש"כ בחילוקא דעלו ונתבשלו, וצ"ב לסברת הראשונים הנ"ל. **ונחלקו** האחרונים אי בנתבשלו אסור אף בטעם שלישי, ומה"ט אף בנתבשלו ע"י מים דהוה להו טעם שלישי אסור, או דילמא לא קאסר אלא טעם ב' ומ"מ אף בנתבשלו ע"י מים אסור דחיישינן שמא נגע בדופני הכלי ונפלט הטעם שלא ע"י המים, **עי'** מעדני יו"ט אות כ' כאופן א', **אולם** עי' מהרש"א ע"ד התוס', **וכ"כ** היד יהודה צ"ד סק"ט לדקדק בשיטת הרא"ש כאופן הב', **וע"ע** תוס' ע"ז עו א' ד"ה "בת יומא" דמבואר כאופן הב', **וע"ע** בי' הגר"א צ"ד סקט"ז, ושפ"ד צ"ד סקט"ו ד"ה "ולדינא".

שיטת סה"ת הובא ברא"ש, **וכ"כ** הרמב"ן בדעת האוסרים, והרשב"א לעיל קח ב' ד"ה אילימא, **וכ"ה** מסקנת הרא"ש, דאף למחמירין דווקא נצלו אבל נתבשלו הו"ל ע"י המים טעם שלישי ושרי. **ובעיקר** שיטת הרא"ש צ"ב למאי דמבואר בתו"ד דבישול מבלע יותר מחורפא דצנון וכן יותר ממה שאפיה מבלעת בפת, ומ"מ מסיק דכיון דע"י בישול איכא ג' נותני טעמים שרי, **ומבואר** דכיון דנרחק בג' נותני טעם אע"ג דנפלט הטעם יותר שרי.

ע"ע מהר"ם שיי"ף וחוו"ד צ"ה סק"ד דע"י המים הראשונים שבשלו בו את הבשר חשיב טעם הנפלט מן הקדירה טעם שלישי, ובזה כתבו לפרש כונת תוס' במש"כ ואין לומר דע"י המים כו' ולכאוי' עדיין קשה אמאי הרוטב שרי הא הו"ל טעם שני, ובע"כ דע"י המים הראשונים חשיב הרוטב טעם ג', **ועיקר** דבריהם דתוס' קאי ארוטב, צ"ע ממסקנת התוס' דהיתרא דשלמים משום מב"מ, והא הרוטב הו"ל מבשא"מ, **ועי'** בביאור למהר"ם שיי"ף משכ"ב.

ובד' המהר"ם שיי"ף וחוו"ד צ"ע אמאי קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בו רוטב, הא ע"י המים הראשונים הוי טעם ג', **ועי'** באר יצחק יו"ד סי' ט', **אולם** עי' פרישה צ"ה סק"ה דכיון שנמחה גוף הבשר במים הרי המים כבשר ונאסרה היורה ממשות הבשר ולכך קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב.

ע"ע הגהות שערי דרא סי' נ"ז דהיכא דהבשר הוי בעין יכול ליתן טעם בעצמו בנגיעה בלא רוטב, אבל טעם הבלוע אין יכול ליתן טעם בלא רוטב עיי"ש, **ועי'** יד יהודה צ"ד סק"ט ד"ה "מיהו" מש"כ בזה.

שיטת הרמב"ן, ר"ת ור"י [הובא בהגהות אשר"י] דאין חילוק בין עלו לנתבשלו והכל שרי, וברמב"ן הוסיף להכריח דלדברי האוסר נתבשלו א"כ אפי' עלו צריכין הן קליפה לכה"פ עיי"ש.

עי' שו"ע סי' צ"ה סעי' ב' דקיי"ל נתבשלו שרי, **וע"ע** צ"ד סעי' ה', וש"ך סקט"ו, ושפ"ד שם, וט"ז בדם האחרון סי' צ"ד שם **[וע"ע** סי' צ"ו סעי' א', ובי' הגר"א סק"ב לענין צנון שחתכו בסכין]. **ע"ע** רמ"א שם דהמנהג לאסור לכתחילה בבישול וצליה, וה"מ בכלי בן יומו. **וע"ע** רמ"א צד סעי' ה', וש"ך ושפ"ד שם סק"ח.

הדחת קערות

שיטת ספר התרומה [הובא בתוס' ובראשונים] דקערות של בשר שהודחו במחבת של חלב אסורים דטעם בשר וחלב נפלט במים ומיד נאסרו משום בב"ח, **ועי'** תוס' דכתבו טעם נוסף דהקערות נוגעות במחבת ונפלט טעם זה מזה והוי טעם שני באיסור, **ועי'** ט"ז צ"ד סק"ז נפק"מ בין הטעמים לענין אי אכא ס' כנגד המאכל אי בטל או לאו. **ועי'** רמב"ן דהק' דלא שייך לדון לאסור המים כי היכא דלא אסרי' בדגים משום טעם החלב והבשר הבלוע בו, **ועי'** שו"ת הרעק"א ת' ר"ז הובא לעיל דהיינו משום דליכא איסור בב"ח אלא בנתערבו בנותני טעם זב"ז, וצ"ב אמאי בקערות בעי' להאי טעמא, דהא כיון דתרוויהו הוי שני ע"י המים, תו לא מצי אסרו אההדי, ויש ליישב.

ובעיקר קו' הרמב"ן, **עי'** ר"ן דפי' בתרתי א- דמאן לימא לן שלא יתערבו פליטת הבשר שלא באמצעות המים, **ועי'** ט"ז צ"ה סק"ח ושפ"ד צ"ד סק"ח דפי' כונתו ע"ד התוס', **ועי'** באר יצחק יו"ד סי' ט' דהק' דבסה"ת מבואר דלא חישינן לבליעת הטעם בלא מים כמש"כ הרא"ש סי' ל' לענין ירקות שבישל במים, **אולם** עי' יד יהודה צ"ד סק"יט דפי' דטעם הבשר המעורב במים בולע בעצמו טעם החלב הנפלט אחריו מהקדירה, וכן החלב שמעורב במים בולע מעצמו טעם הבשר הנפלט למים אחריו, **ולפי"ז** צ"ל דאע"פ דבעי' תרוויהו יתנו טעם זב"ז, מ"מ לא בעי' שהבשר הנאסר יאסור החלב, אלא סגי דבתערובת איכא בשר וחלב האסורים.

ב- דלא שרי' אלא כשטעם שני עמד בהיתר אבל כאן שטעם שני תיכף שבא לעולם נתערב בטעמו של חלב אסור [ומבואר דפלוגתת סה"ת והרמב"ן בגדר נ"ט בר נ"ט אי טעמא משום דלא עביד שלישי או משום דבעי' שני בהיתר וגבי קערות לא חשיב עמד בהיתר], **ועי'** יד יהודה שם דאע"ג דס"ל לר"ן לעיל דגדר נ"ט בר נ"ט כהרמב"ן דאין שני עושה שלישי, מ"מ אין קלישותו אלא היכא שטעם שני עמד בהיתר, **[ועי'** חזו"א ט"ו סק"יא דביאר דהר"ן ס"ל כתוס'].
ע"ע תוה"ב ב"ג ש"ד עמ' פו א' הובא לעיל דגדר נ"ט בר נ"ט כתוס' דבעי' טעם שני בהיתר, ומ"מ הקשה כהרמב"ן, ובע"כ דס"ל דאפ"ה חשיב טעם שני בהיתר, **ועיקר** פלוגתת סה"ת יל"פ כמש"כ היד יהודה שם דפליג ביסוד דינא דבב"ח דלא בעי' שיתנו טעם זב"ז.

ע"ע רא"ש סי' כ"ט דשרי כהרמב"ן, אולם טעמו כיון דטעם שני של הבשר אין נותן טעם לתוך ממשות החלב אלא נתערב עם טעם שני של החלב שרי, **וכ"ה** כע"ז ברשב"א בתוה"ב ב"ג ש"ד עמ' פ"ו, **ועי'** יד יהודה צ"ד סק"יט ד"ה "והרא"ש דהק' כיון דאיירי לשיטת הריב"ן דע"י הבישול הוי להו טעם ראשון, א"כ מה לי אם נתערב הטעם בחלב עצמו או בטעם ראשון שהוא נמי כחלב עצמו עיי"ש תירוצו. **ע"ע** שו"ע ורמ"א צ"ה סעי' ג', **וע"ע** ט"ז צ"ד סק"ז, וש"ך סק"ח, וגליון הרעק"א שם, שפ"ד סק"ח.

עיונים בתוד"ה "הלכתא"

א- "מיהו ע"כ אין ראיה"- **עי'** מהרש"א שהק' דהא הו"ל טעם שני ע"י המים, וצ"ב דהא חטאת תחילת דינו לאסור לזרים והו"ל טעם שני באיסור, **ועי'** רש"י דפי' כונתו לענין יוצא, וצ"ע דא"כ מה אהני המהרש"א בתירוצו, הא כ"ז שלא יצא הו"ל טעם שני בהיתר.

ב- "משום דמב"מ מדאורייתא כו", **עי'** נקוה"כ צ"ג סק"ב דהק' דלפי"ז אמאי בעי' טעמא דכל יום ויום נעשה גיעול עיי"ש.

ג- "שם", עי' מטה יהונתן צ"ג סק"א דהק' הא בזבחים שם מוקמי ליה הא דנעשה גיעול לחבירו כרבי ורבי ס"ל דמב"מ לא בטיל, ועי"ש דפילפל ליישב דאף ר"י מודי בהא דבטל.

ד- "ואם האחד אינו בין יומו" – עי' מהר"ם דה"ה דהאינו בין יומו שרי, וכ"פ הרמ"א צ"ה סעי' ג', אולם עי' בי' הגר"א שם סק"כ דלתוס' האינו בן יומו אסור, ועי' ראש יוסף דהאריך בזה ונתבאר בתרתי א- עי' יש"ש סי' ס"ד דכונת דבריהם להך גיסא דנתבשלו אסור וחשיב כחד טעמא, הלכך נאסר קדירת האב"י לענין דאסור לבשל, משום דטעם הבן יומו הבלוע בו חשיב טעם ראשון, ועי' ראש יוסף דכ"ז לטעם א' דתוס' דחיישנין שמא נגעו, אבל לטעם הב' שנאסרו במים הו"ל הב"י טעם שני בהיתר וכשיבלע בקדירה הו"ל טעם שלישי דשרי לכו"ע אף בנתבשלו. ב- עי' ברכת הזבח זבחים צה ב' הובא בראש יוסף שם דתוס' קאי אף להך גיסא דנתבשלו שרי ומ"מ נאסר האינו בו יומו משום טעם החלב ובשר הבלוע בו, ולפי"ז מבואר דאע"ג דאינו בן יומו אינו אוסר אחרים מ"מ אי נתערב בו הבן יומו הוא עצמו נאסר לענין לבשל לכתחילה כדקיי"ל צ"ג סעי' א'.

נ"ט בר נ"ט דאיסורא

עי' תוה"ב ב"ג ש"ד עמ' פ"ו, וריטב"א ד"ה גריר", ור"ן מא א' בדפי הרי"ף דלא נאמר דין נ"ט בר נ"ט בבליעת איסור ועי"ע פמ"ג הל' פסח דכן דקדק מד' התוס' לעיל ק ב' סוד"ה בשקדם ממש"ק להסוברים חנ"י בשאר איסורים היכי הגעילו כלי מדין עי"ש אולם עי' מאירי דיש חוככין להקל גם בנ"ט בר נ"ט דאיסורא, וכן מדוקדק מד' רש"י קי"א ב' ד"ה קערה" [ועי' רש"ש שם], וכן משמעות ד' רש"י קט"ז ב' גבי חלב דעור הקיבה דלא דן לאסור אלא מטעם חנ"י אע"ג דהוי נ"ט בר נ"ט דאיסורא, וכ"מ ד' הסמ"ק הובא בב"י צ"ד ד"ה "כתב בספר התרומה" דלא דן לאסור מים שהוחמו מעלי"ע לבישול איסור אלא משום חנ"י ולא משום נ"ט בר נ"ט דאיסורא עי"ש, ועי"ע ש"ך צ"ד סקכ"ב בד' הטור, אולם עי' חזו"א כ"ט סק"ט די"ל דאף הסמ"ק מודה דלא אמרי' נ"ט בר נ"ט דאיסורא עי"ש], [ולכא"ו כן מוכרח למש"פ הב"י דינא דהסמ"ק ומאידך פסק דל"א נ"ט בר נ"ט באיסור], ובעיקר דברי הסמ"ק, עי' ראש יוסף דמבואר דגדר התיירא דנ"ט בר נ"ט משום ביטול ולא משום שלא חשיב טעם לאסור דא"כ אמאי באיסורא אסור משום חנ"י הא אין הנאסר אוסר במקום שאין האיסור הולך, ויתכן דלמש"כ האחרונים הובא לעיל בשמעתא דחנ"י דלענין אין הנאסר סגי בהולך אף טעם דלא מצי למיסר וכעין נטל"פ, דה"ה בני"ד.

ובטעמא דלא אמרי' נ"ט בר נ"ט באיסורא, עי' ראש יוסף דנטה לפרש דהוא מדרבנן אבל מדאורייתא אין סברא לחלק, ועי' יד יהודה שם דכן כתב לדקדק מלשון הרא"ש פסחים פ"ב סי' ז' בתו"ד למש"כ לבאר אמאי לא גזרי' לענין הגעלה כלי שאינו בין יומו אטו בן יומו להצריכו ס', משום דאף ב"י שרי מדינא אף פחות מס' משום נ"ט בר נ"ט, וצ"ע משיטת הרא"ש ק ב' דמבואר דהוא מדאורייתא וכלהן.

אולם עי' משב"ז צ"ה סק"א דכתב לדקדק לשון שו"ת הרשב"א דכתב דלא אמרי' נ"ט בר נ"ט אלא בדבר העובר שני טעמים עד שלא יבוא לידי איסור אבל מה שקיבל טעם מן האיסור אפי' אתה מרבה כמה טעמים לעולם אסור, דאיסור שבו להיכן הלך, משמע דהוא מדאורייתא, וכ"מ בד' התוס' והרא"ש ק ב' הנ"ל והתם הא איירי לענין כלי מדין דהוא מדאורייתא, ועי' יד יהודה צ"ט סק"ט ד"ה "אבל" דכתב לבאר החילוק דשאני איסורא דאסרה תורה טעמו משום יוצא מן האיסור הלכך אע"ג דקליש מ"מ לא פקע ממנו שם יוצא, משא"כ התיירא דלא נתחדש ביה תורת יוצא, וטעם ראשון דאסור הוא משום דהוי כחלב ובשר עצמו, הלכך טעם שני דקליש שרי.

עוד יל"פ דאף להך גיסא דהיתירא דנ"ט בר נ"ט משום ביטול, יש לחלק דבאיסור ל"א ביטול משום דאין הביטול על שם האיסור אלא דמתבטל חשיבות שם בשר, הלכך באיסורא דאכתי איכא עליה שם איסור לא נתבטל, משא"כ התיירא.

עי"ע רמ"א ק"ג סעי' ב', וט"ז סק"ו דמבואר דטעם שני דאיסורא אי הוי נ"ט לפגם אף אי חזר ונתן טעם לשבח בטעם שלישי אין אומרים דחוזר וניעור אלא דחשיב נ"ט בר נ"ט דהתיירא ושרי, ועי' ט"ז שם דהק' אמאי פ"י

הרמ"א דטעם ראשון נמי הוי נטל"פ, הא אף אי הוי נ"ט לשבח נמי הוי נ"ט בר נ"ט, **ועי'** נקוה"כ מש"פ, **ובעיקר** פלוגתתם, **עי'** משב"ז שם דפי' אי מונים טעם הראשון דהוי איסור לענין נ"ט בר נ"ט או לא.

ע"ע גליון הרעק"א או"ח תנ"ב ע"ד המג"א סק"ו דכתב לפי"ד הרמ"א דה"ה טעם שני דאיסורא אי נתבטל בסי' אף אי בטעם שלישי חוזר וניעור חשיב נ"ט בר נ"ט דהיתרא, ובזה כתב להק' אמש"כ הרשב"א הביאו המ"א שם דאסור להגעיל ב' כלים בזאח"ז כשאין ס' כנגד שניהם דאמרי' חוזר וניעור **נ"ע** גליון הרעק"א סי' תמ"ז ע"ד המ"א סקל"ח [נד' בשו"ע החדש] דאף להסוברים דחמץ קודם זמן איסורו שמו עליו מ"מ נ"ט לפגם לא חשיב שם האיסור עליו דכיון דבטל ברוב נעקר ממנו שם נבילה ונהפך לשם שחווטה, ואח"כ כשחוזר לשבח בא עליו מחדש שם נבילה], **וע"ע** חזו"א כ"ט ט' מש"כ לחלק בין דינא דהרמ"א לדינא דהרעק"א עי"ש.

ולכא' עיקר הנידון אי חו"נ חשיב נ"ט בר נ"ט דהיתרא תלוי בגדר חוזר וניעור אי הוי כהוכר האיסור ובטל למפרע או דנאסר מכאן ולהבא, **ועי'** קוב"ש חולין אות ל"ו דנסתפק בזה, **אולם** עי' אגלי טל מלאכת דש סקל"ז בהגה"ה דכל דברי הרמ"א וט"ז בסי' ק"ג דווקא לשיטת הסמ"ג דנ"ט בר נ"ט איסורא משום חני"ה הלכך היכא דכשהיה בטעם שני היה היתר לא חל עליה תורת חני"ה, אבל לשי' הרשב"א דאין איסור יכול לחול אטעם קלוש היכא שחוזר וניעור לא שייך זה.

ע"ע מג"א תנ"ב סק"א דמבואר דנ"ט בר נ"ט דאיסורא אי איכא ארבע טעמים, מן המאכל לכלי, ומהכלי למים, ומהמים לכלי שרי, **ועי'** בי' הגר"א סק"א דתמה דבאיסורא ליכא חילוק בין ב' נ"ט או יותר, **ובפמ"ג** א"א סק"א בי' כונתו עפ"ד הרא"ש פסחים דאף להסוברים דנתבשלו אסור, מ"מ אי נבלע בכלי שרי, וצ"ב דהרא"ש הא מיירי התם בנ"ט בר נ"ט דהיתרא, ומנלן אף באיסורא, ויש ליישב **נ"ע** גליון מהרש"א יו"ד צ"ד סק"ד.

נ"ט בר נ"ט בב' כלים

עי' רא"ש ע"ז פ"ה סוסי' ל"ו, ופסחים פ"ב ס"ז דאפי' למ"ד נתבשלו לא, אי חזר ונבלע בדופני הכלי אין חשיב טעם שיחזור ויפלט בתוך התבשיל, **ועי'** ראש יוסף בסוגיין ד"ה "וקערות" דאף תוס' מודו לזה, והא דדנו לאסור הקערות אף באינו בן יומו אע"פ דהוי ב' כלים משום דחיישינן דילמא נגעו הקערות זה בזה, **נ"ע** נקוה"כ סי' ק"ג ע"ד ה"ט סק"ו דמבואר דאף בכלים בעי' ג' נ"ט בהיתר. **ע"ע** פמ"ג או"ח סי' תמ"ב סק"א הובא לעיל דמבואר היתרא דב' כלים אף בנ"ט בר נ"ט דאיסורא.

נ"ט בר נ"ט בב' אוכלים

עי' ראש יוסף ומשב"ז צ"ה סק"א דכתב בשם השערי דורא דקלישותא דנ"ט בר נ"ט דווקא אי עבר בכלי, אבל מאוכל לאוכל אסור **אולם** הקשה משיטת אחרים המבואר ברמב"ן ור"ן דסוגיין איירי בעלו עם הבשר ממש ואע"פ דהוי מאוכל לאוכל, ועי"ש עוד מש"כ לדקדק מלשון רש"י, **וע"ע** שו"ת פני אריה הובא בפתחי תשובה סק"א, ויד יהודה שם דהאריכו בזה.

עוד כתב לדון אי בעי' טעם אחד בכלי ואחד באוכל כסדר הזה דווקא, או דילמא ה"ה להיפך טעם אחד באוכל וב' בכלי. וכתב להוכיח מהא דכתבו הרמב"ן ור"ן לתרץ ההיא דשייפא בצעא דלא הוי ממשו אלא דבר מר היה מעורב בהן, ואע"פ דהוי מתחילה לאוכל ואח"כ לכלי, **וכ"כ** האו"ש פ"ט ממאכ"א ה"ט ד"ה "וכיון", **נ"ע** משב"ז ק"ג סק"ו מש"כ לבאר בזה דינא דהרמ"א שם.

נ"ט בר נ"ט בשעת בישול

ע"י חו"ד צ"ה סק"א דאם נפל חלב על קדירה שמבשלים בו דגים כנגד הרוטב חשיב טעם החלב הנבלע בדגים טעם ראשון דכיון דנפל בשעת הבישול והבלוע מקושר עם התבשיל חשבי כאילו נפל לתבשיל, וכן הרעק"א דו"ח כתבים עמ' ש"ז [הנדמ"ח], אולם ע"י תי' הרעק"א הני בשו"ת בית מאיר סי' כ"ה דכתב להוכיח מד' שו"ת הרשבה"א הובא בב"י סי' צ"ה ד"ה "כתוב דחשיב נ"ט בר נ"ט, וע"י שו"ת בית אפרים יו"ד סי' ל"ז דהאריך לתמוה מדברי כל הפוסקים לענין הגעלת כלי חמץ קודם זמנו דחשיב ג' נ"ט, וכן מדינא דסה"ת לענין החמת חמין הובא בטור סי' צ"ד עיי"ש, וע"ע באר יצחק יו"ד סעי' ט' דהק' למש"כ האחרונים דע"י המים הראשונים שבישלו הברש חשיב ג' נ"ט, ויותר צ"ע למאי דס"ל לחו"ד שם סק"ד כהנך אחרונים דהמים הראשונים חשיב ג' נ"ט וסותר משנתו, ויש שכתבו לחלק דכ"ד החו"ד סק"ד הוא לענין חומרת סה"ת דע"י צליה לא סגי בב' דבהא יש לצרף אף מים הראשונים דבשעת בישול.

נ"ט בר נ"ט בדבר חריף

גמ' אמר חזקיה משום אביי כו' ע"י רש"י ד"ה "כישות", תוס', רא"ש, רמב"ן, רשב"א, אי איירי באיכא שמנונית ע"ג הסכין, או דהסכין נקי ומשום חורפא בלע טפי מדגים רותחים, וע"ע שו"ע צ"ו סעי' א' דפסק כב' הפירושים, וע"י פרי"ח דתמה למש"פ השו"ע צ"ה סעי' ב' דנצלו שרי א"כ ה"ה דבר חריף שרי נ"ט בר נ"ט כמבואר בראשונים, וע"י בי' הגר"א, וש"ך, ושפ"ד סק"ב מש"פ. ע"ע פלוגתא אבן העוזר סי' צ"ו סעי' ג', ומג"א או"ח תנ"א סק"א, אי כשם שדבר חריף בולע בכולו ה"ה דמבלע בכולו או לאו, ונפק"מ אי הטעם שנפלט מהסכין נידון כטעם שני ושרי, וע"י שפ"ד שם סק"ב דחורפא אפי' אלף טעמים לא מהני.

עוד נידונים

- ע"י רעק"א צ"ה סעי' ב' דכתב לדון אי נ"ט שנבלע במינו נמי אמרי' דנחלש טעמו ודינו כנ"ט בר נ"ט או לאו, וכתב להוכיח דל"ש ממש"כ התוס' לפרש דינא דכל יום ויום נעשה גיעול משום נ"ט בר נ"ט אע"פ דהוי מינו, וע"ע יד יהודה צ"ד סק"ט ד"ה "דהנה" דהק' להך גיסא דקלישותא דטעם מחמת המקבל א"כ במב"מ הרי מחזקו ועיי"ש מה שתי.

- ע"י ראש יוסף בשם היש"ש סי' ס"א דאי נרגש הטעם אף נ"ט בר נ"ט אסור, [ולחסוברים דחלוק נ"ט בק נ"ט איסורא מהתירא לכאוי מוכרח דאין תלוי אי נרגש הטעם דהא אף באיסורא בלא נרגש הטעם שרי לשיטות הראשונים דסגי בקפילא].

- ע"י יד יהודה שם ד"ה "מיהו" דנסתפק אי ציר היוצא מהבשר עצמו נידון ככל נ"ט בר נ"ט או דחשיב ממשו, וכתב דמדינא דספר התרומה לענין פשטידה מבואר דאי נבלע שומן הציר בדבר גוש חשיב טעם, אולם עדין יל"ד בנתערב בלח אי נידון כטעם. עיי"ש, ע"ע בי' הגר"א או"ח סי' תס"ז סעי' י"ג דמבואר דמים שעגילו בהם יורה מחומצת ונפלו לבור חשיב טעם ג', [ואע"פ דאין הטעם נבלע במים אלא מעורב בהן], וע"ע כע"ז פמ"ג או"ח א"א תמ"ז סק"ב.

- ע"י ב"י צ"ה בשם הסמ"ק דאסור לבשל לכתחילה ע"מ לאוכלם בכותח, וע"י פרישה וספר הארוך מש"ך, וקו"א להש"ך סי' צ"ד דאי בישלם בדיעבד שרי לערבם לכתחילה בכותח, אולם ע"י ט"ז סי' צ"ה סק"ג דלד' הב"י אף לערבם בכותח אסור לכתחילה, וע"ע דף האחרון לט"ז סי' צ"ד דבזה פי' כונת השו"ע שם, וע"ע שפ"ד צ"ה סק"ט דבג' נ"ט ובי' כלים שרי לכו"ע לכתחילה ובזה פי' די השו"ע או"ח תנ"ב ב'.

הגעלת כלים

טעמא דאין חו"נ בהעגלה

עי' חולין קח ב' דמבלע בלע מפלט לא פליט, ונחלקו הראשונים בפ"י הגמ', ואי האי טעמא שייכא נמי אף לענין הגעלה. **שיטת** הרשב"ם, **עי'** תוס' חולין קח ב' ד"ה "שנפלי" דפ"י הא דאמר' שם מיבלע בלע מיפלט לא פליט היינו כל זמן שאינו שבע מלבווע אבל לאחר ששבע מיפלט פליט, **ועי'** בי' הגר"א תנ"ב... דלפ"ז ה"ה להיפך דכ"ז שטרוד להפליט אינו בולע, ולכך גבי העגלה כ"ז שטרוד לפלוט הטעם אין חוזר ובולע, [והא דכתבו התוס' אין סברא לומר, היינו לשיטת ר"ת להלן]. **וכ"ה** שיטת הראב"ה הובא ברא"ש פסחים פ"ב דין ז', **ועי'** קרבן נתנאל אות ו'.

שיטת ר"ת, **עי'** תוס' שם דהא דאמר' מיבלע בלע היינו דלא פליט מה שבלע עכשיו, אבל מה שהיה בלוע מקודם פליט, וכתבו התוס' דאין סברא לומר דה"ה להיפך דלא בלע מה שפלט, הלכך גבי העגלה בעי' ס' כנגד הכלי אי הוי בן יומו [ובשאינו בן יומו שרי בכל ענין], **וכ"ה** ד' הרא"ש פסחים שם, **וכ"כ** הרשב"א חולין שם, ובתוה"ב ב"ד ש"ג עמ' לג א', **וכ"כ** הר"ן חולין מד א' [בדפי הרי"ף] בשם ר"י.

שיטת הרמב"ן חולין שם דהא דאמר' מיבלע בלע היינו דווקא בחלב אבל במים לעולם מיפלט פליט מיבלע לא בלע וה"ט דבהעגלה אין חוזר ונבלע, **וכ"ה** בבדה"ב שם, **ועי'** משמה"ב משהקשה.

נפק"מ להאמור

עי' שו"ע תנ"א סעי' א ב' ונו"כ שם ומבואר כמה נפק"מ. **א-** אי בעי' דווקא ס' או כלים שאינם בני יומו או לאו, דלשיטת רשב"ם ראב"ה והרמב"ן לא בעי' ס', ולשא"ר לא מהני אלא באיכא ס' או אינו בני יומו. **ב-** אי שרי להגעיל כלים שבליעתם מועטת עם כלים שבליעתם מרובה, דלהראשונים דבעי' ס' פשיטא דלא מהני, וכן לטעם הרשב"ם וראב"ה לא מהני כיון דבליעתם מועטת פלטי הטעם קודם כלים שבליעתם מרובה ותו לא טריד למיפלט והדר בלעי, אולם לד' הרמב"ן מהני. **ג-** אי שרי להשהות הכלי בתוך היורה לזמן מרובה וליכא ס'. **ד-** היכא דנחו המים מרתיחתן וליכא ס'. **ה.** אי צריך להשהות הכלי זמן מרובה, דלשיטת הרשב"ם דבתחילה בולע הכלי ולאחר שח מפליט צריך להשהות הכלי במים משא"כ לר"ת.

חו"נ בהעגלה

עי' שו"ת הרשב"א ח"א ס' רס"ב הובא בב"י דאם העגיל שני כלים בזאח"ז ולא היה ס' כנגד שניהם ד' הראב"ד דקיי"ל דאין חו"נ ושרי, **אמנם** ד' הרשב"א דאמר' חו"נ. **ועי'** או"ה כלל נ"ח.... דשרי להעגיל בזאח"ז ואע"פ דבעלמא אמר' מצא מין את מינו וניעור, היינו דוקא לאכול איסור עצמו, אבל להעגיל בו כלי אחר מותר, **ועי'** ש"ך ס' קכ"א סק"כ דהאריך לתמוה מאי שנא, **ועי'** הגהות זר זהב על האו"ה סקט"ז **וכ"כ** בגליון הרעק"א תנ"ב אות ג' דכיון דבתחילה היה ס' ונעשה הטעם היתר הוי נ"ט בר נ"ט בהתירא ושרי. [והוסיף דאע"פ דהמים נעשו חנ"נ, מ"מ בשאר איסורים דהוי דרבנן שרי דמדרבנן קיי"ל דאין חו"נ]

עי' מג"א תנ"ב סק"ו דאם כלי אחד בלע דבר כשר והשני דגים, אע"פ שאין ס' כנגד שניהם אין חו"נ כיון שהם טעמים חלוקין ועי' גליון רעק"א שם, **אולם** עי' ספר חמד משה סוסק"ב הובא במחצית השקל שם דכיון דשם איסורם שוה והיינו איסור חמץ אין מבטלין זה את זה, ועי"ש דסברת המג"א דאיסורים מבטלין זה את זה אין תלוי בשמות חלוקין אלא בטעמים חלוקין [ויתכן עוד דכל דברי המג"א הוא לענין חו"נ דכיון דהטעמים חלוקין אין הטעם חו"נ, אבל אם מגעלין בב"א אין בטל]. **ובעיקר** הנידון אי בעי' ב' איסורים חלוקין, **עי'** תבו"ש ס' י"ג, וחוו"ד צ"ח סק"ח, ואבני מילואים ס' ח' ת' ד', וחי' הגר"ח ה"ל תרומות. **עי'** מקור חיים שם סוסק"א מש"פ כונת המ"א, ולכא"ו תלוי בגדא חו"נ אי הנאסר כאוסר או לאו, **ועי'** חוו"ד שם.

נ"ט בר נ"ט בהעגלה

ע"י רא"ש פסחים פ"ב סי' ז' דטעמא דשרי להעגיל בכלי שאינו בו יומו משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהתירא ושרי, **וע"ע** ראש יוסף שם, וחולין קח ב' ד"ה "שנפלי", דמה"ט שרי להעגיל כלי חמץ קודם שעה חמישית דהוי נ"ט בר נ"ט.

וע"ע פלוגתת מג"א ובי' הגר"א תנ"ב סק"א אי ה"מ להסוברים חמץ מיקרי התירא או לאו, **וע"ע** ביה"ל תנ"א סעי' א'. **וע"ע** חזו"א או"ח קי"ט, ופמ"ג שפ"ד צ"ה סק"ט דהקשו אמאי שרי להעגיל לכתחילה הא קיי"ל דנ"ט בר נ"ט לכתחילה אסור, ותי' דהתם כיון דהוי ג' נ"ט וב' כלים שרי אף לכתחילה, **אולם** ע"י או"ח כלל נ"ה סעי' ג' בשם הסמ"ק דלכתחילה אסור להעגיל כ' לי של היתר [כגון חמץ] דלא שרי נ"ט בר נ"ט לכתחילה.

ע"י טור קכ"א דאי מגעיל כלי של חלב צריך שלא יהיה בן יומו, **וע"י** ב"ח ושלטי הגיבורים לט א' דהקשו דהא הוי נ"ט בר נ"ט דהתירא ואמאי אסור להעגיל אף כשהוא בן יומו כמו שפסק לענין חמץ, **וע"י** דרישה דתי' דמגעיל בכלי של חלב ודחה עיי"ש.

ע"י רא"ש פסחים פ"ב סי' ז' דהביא פלוגתת ר' יואל וראב"ה לענין מחבת של איסור אי חשיב תשמישו בחמין, או תשמישו ע"י האור כיון שלפעמים נשרף השמן ונבלע האיסור שלא ע"י משקה, **וע"י** תוה"ב ב"ד ש"ג לה א' דנקט דמחבת דינו כשפוד ואסכלה דדצריך ליבון, אולם מסו"ד הביא דבתוספתא מבואר דאין צריך, **וע"י** בדה"ב שם לו ב' דפליג דתשמישו בחמין אינו תלוי אם נשתמש ע"י משקין או לאו אלא הדבר תלוי בראית פני האור, דכל שרואה פני האור צריך ליבון וכל שאין רואה פני האור אין צריך ליבון.

ע"ע ת' מנחם עזריה סי' צ"ו הובא בש"ך קכ"א סק"ח, ובגליון רעק"א שם דלא מיקרי תשמישו בחמין אלא אם נתבשל ע"י מים המותרים אבל שומן של איסור כיון שנבלע שלא ע"י אמצעי אסור, **וע"ע** משב"ז או"ח תנ"א סקט"ז שנסתסק בזה [וכתב שם לפרש חילוקא דהרמ"ע בין שומן למים בענין אחר]. **ע"ע** ש"ך דלד' הרמ"ע ה"ה מחבת של חלב צריך ליבון, **וע"י** רעק"א שם שתמה דהא חמץ מיקרי התירא עיי"ש. **ע"ע** מקור חיים תנ"א סק"ג דתמה ע"ד הרמ"ע א"כ היכי הגעילו כל מדין אולי הגעילו עכו"ם דבר האסור, ועיי"ש בסו"ד דהסיק דהכל תלוי אם דבר יבש או לח, **וע"ע** חזו"א או"ח קי"ט סק"ט דהאריך לתמוה ע"ד הרמ"ע, והסיק דלי"ש ובכל ענין כל שהוא משקין מהני הגעלה, ועיי"ש הנפק"מ לענין כלים שלנו שמשפשיין את המתכת בחלב מהותך והמתחת חם שהיד סולדת בו.

חילוקא דאיסורא והתירא

רב אשי אמר כו' ע"י ריטב"א דפי' דגבי נותר כיון דאין שם נותר עליו אלא לאחר שבלע, וההיא שעתא אין איסור נותר ראוי לחול אלא ע"מ שראוי לפלוט ע"י הגעלה כו', **וע"י** חזו"א יו"ד כ"א סק"א דפי' כונתו דאיירי שמגעיל אף לאחר שנעשה נותר וסגי בהכי, דדוקא היוצא ע"י הגעלה ראוי לחול עליו איסור, אבל הבלוע בחוזק שאין הגעלה מוציאתו נתבטל ע"י הכלי ואינו ראוי לחידוש איסור, **אולם** ע"י ר"ן פסחים ח' ב' בדפי הרי"ף דפי' דגבי נותר לא חל שמו על אותה בליעה מועטת שנשארה אחרי הגעלה, ומשמע דאיירי שמגעיל קודם זמן איסורו וכיון דלא נשאר אלא בליעה מועטת קליש איסורא ולא חל עליה האיסור [כעין דינא דנ"ט בר נ"ט], **וכן** פי' החת"ס מדיליה.

ויתכן דאף לר"ן מיירי שמגעיל לאחר זמן איסורו וס"ל דלא חל האיסור כ"ז שהוא בלוע אלא לאחר שנפלט הטעם, הלכך אותה בליעה מועטת שנשארה אחרי הגעלה לא חל עליה איסור, **וע"ע** מאירי.

נחלקו הראשונים אי חמץ קודם זמן איסורו מיקרי התירא וסגי בהעגלה, או דכיון דשמו עליו חשיב איסורא.

שיטת הראב"ד הובא ברמב"ן וברשב"א דחשיב התירא, **אולם** ד' הרמב"ן דחשיב איסור א, **וע"ע** בי' הגר"א סי' תנ"א סק"ג דמנה שיטות הראשונים בזה, והחזו"א או"ח קי"ט סק"ג תמה דאשכחנא שיטות הראשונים דחשיב

איסורא לענין דבעי ליבון, ומ"מ לגבי נ"ט בר נ"ט קרי התירא, וכתב לחלק דשאני הגעלה דאף לאחר הגעלה טעמו קיים יותר מנ"ט בר נ"ט, עיי"ש.

נחלקו האחרונים לענין בשר או חלב אי חשיב התירא או איסורא דשמו עליו, **עי'** פרי"ח צ"ג סק"ד דנקט דחשיב איסורא, **וכ"מ** בש"ך יו"ד קכ"ח, **ועי'** משב"ז או"ח תנ"א סקט"ז דהש"ך יליף לה מחמץ, ובא"א סקכ"א כתב לחלק דשאני חמץ דהזמן גורם משא"כ בב"ח הוי מעשה חדש, **וע"ע** גליון הרעק"א עדש"ך יו"ד שם דהקשה דבב"ח ודאי חשיב היתרא וכדאשכחנא לענין נ"ט בר נ"ט דגבי חמץ ס"ל להריטב"א דחשיב איסורא ולענין בב"ח חשיב התירא.

כבלועו כך פולטו

פסחים ל ע"ב אמר רב הונא בריה דרב יהושע עץ פרור כו', ורי"ף שם, רא"ש פ"ב סי' ה', **ועי'** שו"ע תנ"א סעי' ה', ונו"כ שם גדרי כלי ראשון כ"ש, ועירו.

ע"ע טור קכ"א דהביא פלוגתא ראשונים אי איסור שבלע מכ"ר שע"ג האש מצי להגיעלו מכ"ר שהוסר מע"ג האש, **ועי'** ב"י דפי' טעם האוסרים דכיון דבלעו כך פולטו, הלכך כלי שבלע איסור בעודן ע"ג האור, לא יפלטו ע"י החמין שהעבירן מהאור, ויל"ע דלפי"ז אף בחום שע"ג האש ליבעי דיהיה בדרגת החום שבלע, ואי בלע ע"י שמן לא יהני הגעלה במים, דמעלת החום השמן גובה יותר מרתיחת המים, וכן כלי שנאסר בשפילה לא יהני להגעילו בהרים דכידוע דכל שהמקום גובה יותר רתיחת המים בפחות מעלות, **ויש** שפי' דדין כבלעו כך פולטו לא נאמר אלא לענין סוג הכלי, ולא לגבי דגת החום ועי'.

לענין כלי שני

עי' ב"ח בשם ר' שמטואל מיזלישטאק דכלי שבלע מהכלי שני יש להגעילו בכלי ראשון, דכ"ש אין בכוחו להבליע ולהפליט לחוץ והאיסור הכנוס הוא מדובק בו, ויל"ע אמאי ל"א כבלעו כך פולטו, ויל"פ בכמה אופנים. **ע"ע** שו"ע תנ"א סעי' ו' דכלי אזלי בתר רוב תשמישו, והרמ"א פליג, **ועי'** ט"ז סק"א דחומרת הרמ"א מפני הרוב שלא ידעו לחלק, **ועי'** משב"ז סק"א בשם הרמ"ע מפנעו דדינא דהשו"ע דווקא אם נשתמש במים בכלי ראשון ע"י האש, ובמשב"ז האריך להקשות דאף באינו בן יומו צ"ב היכן הלך בליעת שלהם פעם אחת בכלי ראשון או ע"י האש, **וע"ע** אלף המגן משי"פ, **וע"ע** חזו"א או"ח לענין כבלעו כך פולטו.

חס מקצתו חס כולו

סוגיות הש"ס

עי' זבחים צו ב' בעא מיניה כו' כל הסוגיא, ונחלקו הראשונים בפי' הבעיא, ואי השו"ט אף לענין שאר איסורים או לאו ונתבאר בכמה אופנים. **א- עי'** סמ"ג לאוין קמ"א דמסקי' בזבחים דבישול מפעפע בכל הקדירה ואף בשאר איסורים, ואע"ג דלמסקנת הש"ס בחולין ותרומה א"צ הגעלה אלא במקצת כלי, מ"מ לענין הכשרו סגי במקצת דכבולעו כך פולטו.

ע"ע תוס' שם ד"ה "בישול" דמבואר דאי מפעפע בכולו ה"ה שאר איסורים אולם נסתפקו מהו פי' הבעיא, **ועי'** ב"י הגר"א צ"ב סקכ"ו דהתוס' מספק"ל בשאר איסורים אי מפעפע או לאו.

ב- עי' ספר האגודה הובא בבי' הגר"א צ"ב סקכ"ו דהא פשיטא לגמ' דאין מפעפע בכל אלא דמתפשט קצת ובקדשים מספק"ל אי החמירה תורה להגעיל בכולו או לאו, **וע"ע** שיטת מהר"ם מרוטנברג הובא בטור סי' צ"ב, **ועי'** ב"י דפי' שיטתו דס"ל דמדהצריך קרא בקדשים, משמע דאין מפעפע בכולו אלא דקדשים גזה"כ, **וכ"מ** הר"ן פסחים ח א' [בדפי הרי"ף] דכתב דל"א בזבחים כלי ואפי' מקצת כלי אלא בקדשים. אולם נחלקו האחרונים בעיקר דברי הר"ן אי כונתו דמפעפע בכולו אלא דלענין הגעלה סגי במקצת [וכשי' הרא"ה להלן], וקדשים שאני, **וכ"כ** בבי' הגר"א או"ח תנ"א סק"מ, ובינת אדם כלל מ"ו אות ס"ב, או דכונת הר"ן דבשאר איסורים אין מפעפע כלל, וקדשים שאני, **וכ"כ** היד יהודה צ"ב והכריח כן מהא דהקשה הר"ן מההיא דכיצד צולין.

ג- עי' סמ"ק סי' רי"ג הובא בב"י שם דמספק"ל אי מפעפע בכל הכלי או לא, **ועי'** פליתי דהקשה דהא מסקינן דבקדשים מפעפע ובתרומה אין מפעפע, ולכן פי' דכונת הסמ"ק דמספקי ליה [לסמ"ק] אי כונת הש"ס לחלק דבתרומה אין מפעפע בכולה [ה"ה בשאר איסורים] או דאף דבתרומה מפעפע אלא דסגי בהגעלה במקצת דכבולעו כך פולטו.

ע"ע חו"ד צ"ב סק"ג דפי' כונת הסמ"ק דעיקר בעיא דהגמ' הוא אף בשאר איסורים והא דלא מספק"ל להדיא בשאר איסורים כיון דאף אי נימא דמפעפע מ"מ סגי בהגעלה במקצת דכבולעו כך פולטו, משא"כ קדשים מספק"ל אי בעי מו"ש בכולו או לאו, ומהא דמסקי' דבקדשים מפעפע בכולו לא ילפי' לשאר איסורים דדילמא גזה"כ גבי קדשים ולכך כתב הסמ"ק דמספק"ל לש"ס כיון דלא מסקי' מידי לענין שאר איסורים, **וע"ע** בינת אדם כלל מ"ו אות ס"ג דנחלקו בזה אביי ורבא עיי"ש.

ע"ע פסחים עד א' וליתי של מתכת אידי דחס מקצתו חס כולו, ומסקי' בשל מתכת חמח"כ ובשל עץ ל"א חמח"כ, **ועי'** ר"ן פסחים ח א' [בדפי הרי"ף] דליכא להוכיח מההיא שמעתא דמפעפע בכולו דלא אמרי' אלא לענין צליתו של פסח דחשיב כולו חס והוי צלי מחמת דבר אחר, **וכ"כ** במשה"ב ב"ד ש"ד לו ב', **וכ"כ** הש"ך קכ"א סק"יז משמיה דמהר"ם כ"ץ.

ועי"ש עוד, ומשב"ז צ"ד סק"א דכמו"כ אמרי' חמח"כ לענין דאם נגע איסור במקום הקר מבליע במקום שנגע כיון שמקצתו חס.

ובשיטות הראשונים דמפעפע בכולו אף בשאר איסורים לא מצינו מפורש דלמדו כן מההיא דפסחים, אולם עי' שיטת הריטב"א ע"ז עו א' ושאר דל"א חמח"כ ומפעפע בכולו אלא בחום שע"י האש, ומקורו בע"כ מההיא דפסחים, דבסוגיא בזבחים מיירי בקדירה שלא ע"ג האש.

חמח"כ במקצתו קר

עי' תוס' זבחים שם דמבואר דבמקצתו קר לכו"ע אין מפעפע בכולו, **וכ"מ** בספר האגודה המובא בבי' הגר"א שם, **ועי'** משב"ז צ"ד סק"א דהקשה אמאי לא נימא תתאה גבר ונדון את הכלי ככולו חס, ועי"ש דתלוי אי בכלי אמרי'

תתאה גבר או לאו, **וע"ע** יד יהודה דהקשה אמאי בכלי מתכת לא נימא חמח"כ כההיא דכיצד צולין, ותי' דצ"ל כשיטת האו"ה דל"א חמח"כ אלא בחום שע"י האור עיי"ש, [ועיי"ש עוד אמאי קדירה ע"ג האש חשיב ע"י האור], **וכ"כ** המשב"ז צ"ד סוסק"א. ובעיקר שיטת התוס' והאגודה ע"י להלן דכ"ה הכרעת הרעק"א פמ"ג וחוו"ד. אולם ע"י משה"ב ב"ד ש"ד לח א' דסכינא דפיסחא דמגעיל להו ולקתייהו ברותחין משום דנפשט הבלע בכולו, **וע"י** יד יהודה דכתב דמבואר דאף אי מקצתו קר אמרי' חמח"כ ובלע בכולו, **וכ"כ** לדקדק מד' הרא"ש שלהי ע"ז לענין סכינים של עכו"ם הובא להלן, **וע"ע** גליון הרעק"א תנ"א דכך פי' ד' הי"א [הר"פ] המובא בשו"ע צ"ד סעי' א'.

חמח"כ שלא ע"י האור

ע"י ריטב"א ע"ז עו ב' ד"ה מה בלעו"י דכתב להוכיח מהא דמבואר שם דלא בעי' הגעלה לשפתי היורה אלא מפני הניצוצות דל"א חמח"כ אלא ע"י האור אבל אי ישתמש ע"י חמין ל"א חמח"כ ולכך בעי' הגעלה לניצוצות, **וכ"כ** בבד"ה"ב שם לו ב' ד"ה "עוד כתב", והוסיף שם דמה"ט שפוד שבלע ע"י האור אי תחובו בקדירה אין משערי' אלא בכדי מה שנכנס לקדירה. **ובעיקר** דברי הרא"ה צ"ע ממשי"כ להלן לח א' דאף בבישול מפעפע ע"י הלחות ביותר מכדי שיעור התשמיש. **אולם** לדעת הראשונים דלמדו דין חמח"כ מסוגיא דזבחים, מבואר דאף ע"י חמין אמרי' חמח"כ, **וע"ע** יד יהודה סי' צ"ב דאעפ"י דמפעפע בכולו מ"מ להרבה ראשונים הנ"מ בכולו חם אבל אי מקצתו חם אין מפעפע ולא אמרו חמח"כ אלא בחום שע"י האש.

הגעלה במקצת

להך גיסא דאמרי' חמח"כ נחלקו הראשונים אי מהני הגעלה במקצת דכבולעו כך פולטו או דבעי' הגעלה בכולו, **ע"י** בד"ה"ב שם דסגי בהעגלה במקצת ואע"פ שאמרו בזבחים שם לענין מריקה ושטיפה וצריך מו"ש בכולו, ההיא לענין קדשים, **וכ"כ** הטור קכ"א.

ובעיקר ד' הטור **ע"י** ש"ך קכ"א סק"ז דהטור ס"ל דל"א כלל חמח"כ אף לענין להוליך בליעתו בכולו, ולישנא דכבולעו כך פולטו לרוחא דמילתא נקט, **וכ"כ** בב"י הגר"א שם, **אולם** ע"י ב'י הגר"א או"ח תנ"א סעי' י"ב דס"ל להטור דלענין להוליך בליעתו אמרי' חמח"כ ולכך כתב הטעם משום דכבולעו כך פולטו אלא דמ"מ אין מפליט בכולו ע"י חמח"כ, **וע"ע** מג"א סקכ"ד דפי' ע"ז זה אולם נקט דאין הגעלה מועלת אלא לענין אותו מקצת שהגעיל ולעולם אי תחף הכף באותו צד שלא נגעל אסור [ובזה כתב לפרש דלא פליג הטור אשיטת הרא"ש]. **אולם** ע"י רשב"א משה"ב שם דלא מהני העגלה במקצת, והא דל"א כבולעו כך פולטו א"ש למשי"כ המג"א תנ"א הובא לעיל, דהאיסור מבליע בכולו ואין מפליט בכולו, הלכך הגעלה במקצת אין מפלטת כל האיסור, **והא** דאמר רב אשי דפרזלייהו בנורא ולקתייהו ברותחין אע"פ דאף הסכין שבתוך הקתא בולע משום חמח"כ, מ"מ סגי בהעגלה כיון דהוי ליבון במקצת להקליש הבלע שבתוך הקתא, **ובעיקר** ראיתו מהא דמגעיל לקתייהו, **ע"י** ר"ן פסחים ח א' שכתב לדחות ופי' באופ"א.

עוד מבואר שם דה"מ באיסורא אבל בהתירה מהני הגעלה במקצת ומה"ט אמרי' בזבחים שם דגבי תרומה מהני מריקה ושטיפה במקצת הכלי, **וע"י** משב"ז תנ"א דתמה לשי' הרשב"א מהא דאמרי' שילהי ע"ז מה בולעו בניצוצות כו' ואמאי מהני הגעלה ע"י ניצוצות, הא כיון דמפעפע האיסור בכולו בעי' נמי הגעלה בכולו, **וע"י** יד יהודה צ"ב סקל"ו משי"כ ליישב.

ע"ע רא"ש ע"ז פ"ה סי' ל"ד דסכינים הניקחים מן העכו"ם סגי ללבן חודו של סכין, דאעפ"י דחמח"כ מ"מ כיון שאין הישראל משתמש בסכין ע"י האור סגי בהכי, **וע"י** ב"י סי' קכ"א דמבואר כהרשב"א דלא מהני הגעלה במקצת ולכך אי הישראל משתמש ע"י האור לא סגי בליבון חודו של סכין לחוד, **וע"ע** דרישה וט"ז שם משי"כ לדחות.

ע"ע בדה"ב שם דאעפ"י דהגעלה במקצת מהני מ"מ ליבון במקצת לא מהני כיון דליבון אין מפליט האיסור אלא מכלה אותו, **ועי'** משה"ב משה"ק, **וע"ע** ט"ז סי' קכ"א דנטה לפרש כונת הרא"ש הנ"ל ע"ד הבדה"ב דאיירי לענין ליבון **[ועי"ש דלפ"ז]** מבואר דאעפ"י דבולע בכולו מחמת האש ע"י חמח"כ, מ"מ אי משתמשים בו ע"י האש שרי אף בלאו הגעלת כולו].

הכרעת השו"ע ורמ"א

עי' שו"ע צ"ב סעי' ה', צ"ד סעי' א' ורמ"א שם, צ"ח סעי' ה', קכ"א סעי' ח' ורמ"א שם, תנ"א סעי' י"ב ורמ"א שם, ונאמרו ג' שיטות בישוב פסקי ההלכות, **א- עי'** ש"ך קכ"א סק"ז דמסיק בשיטת הרמ"א דע"י חס מקצתו אין מפעפע בכולו, וה"מ בנבלע ע"י חמין אבל ע"י האש מפעפע בכולו, **ועי'** בינת אדם כלל מ"ו אות ס"ד דהקשה ממש"כ הש"ך סי' ס"ט סקס"ד דאף אי לא נשתמש רק במקצת כלי בעי' ס' כנגד כל הכלי, ותי' דס"ל לש"ך דאע"פ דאין מבליע בכולו מ"מ מפליט מכולו [היכא דבלע הכלי מתחילתו בכל הכלי וליהפך מד' המג"א], **ועי"ש** עוד שהקשה מש"כ הש"ך ליישב ההיא דסי' צ"ב, דהא התם מבואר להיפך עי"ש.

ב- עי' מג"א תנ"א סקכ"ד, ובי' הגר"א סק"מ דל"א דמפעפע בכולו אלא לענין להבליע, אבל לעולם אין מפליט מכולו ולכך אי"ש דבסי' צ"ב דאיירי לענין להבליע קי"ל דמבליע מכולו, ובסי' צ"ד וקכ"א דאיירי לענין להפליט, ל"א דמפלט מכולו, **ועי'** בינת אדם שם דהאריך להוכיח דסתימת כל הפוסקים כמג"א, **ועי'** חו"ד צ"ב סק"ז משה"ק ע"ד המג"א מכמה שמועות.

ג- עי' גליון הרעק"א ע"ד המ"א שם, וחוו"ד צ"ב סק"ז ומשב"ז צ"ד סק"א דכתבו לחלק בין היכא דמקצתו קר דאין מפליט בכולו להיכא דכולו חס דמבליע ומפליט בכולו, **ובד'** המ"א יל"ד אי מודי להאי חילוקא אלא דניחא ליה לאוקמי ההיא דסי' צ"ד בחס כולו, או דפליג ואף במקצתו קר אמרי' דמבליע בכולו, **ועי'** בינת אדם שם וערוגת הבושם סי' כ"ד דנקט דפליג ואף בקר אמרי' מבליע בכולו.

בכלי עץ וחרס

עי' פמ"ג דאף בכלי עץ וחרס אמרי' מבליע בכולו אלא דחמור כלי מתכת לענין דאי נגע האיסור במקום הקר דמבליע במקום שנגע דחמח"כ, משא"כ שאר כלים שאין מבליע באותו מקום, **וע"ע** בינת אדם שם דהאריך לדקדק לשוונות השו"ע דאף בכלי חרס ועץ אמרי' דמבליע בכולו, **אולם** עי' מ"ב תנ"א סקס"ח דנקט דדוקא כלי מתכת אמרי' דמוליך הבלוע בכולו משא"כ כלי חרס ועץ. ואפשר דהתם מיירי במקצתו קר אבל בחס מודה דאף כלי אבן ועץ.

חמח"כ במחומר ע"י יסודות

עי' גליון הרעק"א שם דנסתפק בכלי שנתחבר ביתדות אי הוי כב' כלים ואין מפעפע מזה לזה או לאו, **אולם** עי' שו"ת רדב"ז ח"ו סי' בא ש"ח דאפי' כלים העשויים משני חתיכות המחברים ע"י מסמרים נהגו להחמיר.

דוחקא דסכינא

ע"י סוגית הש"ס ח ב' איתמר השוחט בסכין של עכו"ם כו' ומבואר דאף אי ביה"ש צונן איכא מ"ד דקולף משום דאגב דוחקא דסכינא בלע, ונחלקו הראשונים בכמה פרטים אי איסורא משום בליעות או שמנונית, אי מיירי לענין הסכין או הבשר, אי דווקא לענין חום ביה"ש, או אף בצונן בעלמא ויתבאר להלן.

דוחקא לענין בליעות

נחלקו הראשונים אי איסורא דסוגיין משום שמנונית שא"א לדופני הסכין בלא שמנונית או דאיסורא משום הבלוע בסכין, **ע"י** תוס' ד"ה "השוחט" דצריך לאוקמא בידעין בה שהיא בת יומא דאל"ה אמאי קולף הא סתם כלים של עכו"ם אינן בני יומן, ומבואר דמיירי לענין הבליעות, ולפי"ז מבואר דאגב דוחקא דסכינא בכוחו להפליט בליעות מהסכין, וכ"כ הרא"ש סי' ט', **אולם** **ע"י** רש"י ד"ה "צונן", ורשב"א ור"ן [ב א' בדפי הרי"ף] דאיסורא משום שמנונית שע"ג הסכין ואף באינן בן יומו אסור וכמו שהוכיח הר"ן שם, וע"י ש"ך סי' י' סק"ו דהב"ח והפרישה בד' הרשב"א אי מודה לד' התוס' והרא"ש בסכין והוא נקי דאסור דדוחקא דסכינא מפליט מבליעות הסכין או דס"ל דכוחו דסכין רק לענין השמנונית ולא לענין הבליעות וע"י להלן עוד בשיטת הראשב"א.

ע"ע ר"ן ורשב"א הנ"ל דהקשו מהגמ' בע"ז לט א' גבי חלתית דמבואר דאי לאו דהוי חורפא היה מותר ולכא"ה הא איכא שמנונית, ותימצו דחנוני מקנח כליו וליכא שמנונית ע"ג הסכין, וכתב הרשב"א דשמעין מהא דבדיעבד אם קנחו יפה בסמרטוט או שהדיחו יפה מותר, וכ"ה בגליון הרעק"א צד סעי' ז' סק"ט עיי"ש, **וע"ע** דרישה, וש"ך סי' י', ומשב"ז שם משכ"ב.

דוחקא בצונן

ע"י תוס' ד"ה אגב דוחקא דשיטת הריב"ם דאף בצונן גמור בעי לקלוף ולכך היה מצריך לאחר שנקרו החלב מן הבהמה לחזור ולקלוף בכל המקומות שחתך בסכין, **אולם** התוס' ורשב"א הוכיח דסוגיין איירי דווקא לענין חום ביה"ש שהוא רותח קצת אבל בצונן גמור לכוי"ע לא בעי לקלוף.

ע"ע שו"ע צד סעי' ז' וברמ"א שם, **וע"י** בי' הגר"א סק"ז דמבואר דהרמ"א פסק כד' בהרשב"א דכל דינא דדוחקא דסכינא הוא בחום כלי שני אבל בצונן אף קליפה לא בעי, אולם ע"י ש"ך

דוחקא ברותח

דין זה מתחלק לכמה פרטים, **א-** בסכין שלא בלע שום איסור ברותח, פשיטא דלא נאסר כל הבשר אף כשהוא רותח ודינו כצונן. **ב-** בסכין שבלע איסור בחום ביה"ש [שהוא חום כלי שני] נחלקו בזה הראשונים, **ע"י** רשב"א בחי' ובתוה"ב דלשיטת רש"י דינא דשמואל קיא ב' סכין ששחטה בה אסור לחתוך בה רותח פליג אסוגיא דידן דקיי"ל ביה"ש צונן ולכך לדידן אף לחתוך בה רותח מותר, **אולם** הרשב"א פליג דאף לדידן, חום ביה"ש רותח קצת ובולע איסור בשעת שחיטת הטריפה הלכך אסור לחתוך רותח גמור דמפליט איסורא, **וע"ע** תב"ש סי' י' סק"ט דהאריך בד' הרשב"א. **ג-** בסכין שבלע איסור ברותח גמור, **ע"י** שו"ע צד סעי' ז' ונתבאר דאי הסכין בן יומו וליכא סי' בבשר הכל נאסר **וע"י** יו"ד סי' קכ"א דיש אופנים דצריך ליבון, ואי הסכין אינו בן יומו בעי קליפה, ונחלקו ה"ט"ז והש"ך אי כונת הרמ"א דאיכא סי' או לאו, **דעת** הש"ך דמיירי דליכא סי' ואפ"ה סגי בקליפה ואע"פ דאיכא שמנונית אינו אוסר יותר מכדי קליפה כיון שהוא דבר מועט, **דעת** ה"ט"ז דאי ליכא סי' אוסר הכל ומיירי דאיכא סי' ואפ"ה בעי קליפה משום שהאיסור שם דבוק יותר ונסרך מבשאר מקומות עיי"ש.

דוחקא בחריף

החותך דבר חריף בסכין של איסור אע"פ שהכל צונן קיי"ל סי' צ"ו דע"י דוחקא דסכינא נבלע האיסור, **ועי'** ב"י סי' צ"ו דאיכא ג' שיטות בראשונים עד כמה נבלע האיסור, **ועי'** שו"ע שם דפסק כדעת הראב"ד דנבלע כדי נטילה בלבד, והרמ"א מחמיר לכתחילה דנבלע בכולו ואוסר עד ס', וה"ה בחותך איסור חריף, בסכין של היתר דמחמת הדוחקא בצירוף חריפות נבלע טעם איסור בסכין.

ע"ע משב"ז שם דהביא פלוגתת הרשב"א והרא"ה ב"ד ג ב', **וע"ע** שם דדן בחריף בלא דוחקא.

הכשר הסכין

בסוגיין מבואר דסכין דבלע איסור הלכתא בצונן, ופי' הראשונים כיון דפסקינן דחום ביה"ש צונן לא בלע איסור, ולכך לא בעי' אלא הדחה, והקשו הראשונים מסוגית הגמ' בע"ז עו ב' דבעי' נעיצה י' פעמים בקרקע קשה, ותי' חדא דחלוק תדירות מאקראי, דבתדירות נדבק בו השמנונית ואין יוצא ממנו בלא נעיצה, **ועוד** תי' דהסוגיא בע"ז מיירי בבלע ברותח, ולכאוי' צ"ב דהא איירי כשבא לחתוך צונן וכסוגיא בע"ז ובע"כ דהוא משום שמנונית וא"כ מאי נפק"מ בהא דבלע רותח, וצ"ל דס"ל דהסוגיא איירי לענין בליעות, ולכך דווקא אי בלע ברותח, דאל"ה ליכא בליעות כלל, וס"ל דכוחו דדוחקא דסכינא להפליט קצת מהבלוע, וע"ז מהני נעיצה בקרקע להפליט האיסור.

ע"ע שו"ע סי' י' סעיף א' וברמ"א, ובי' הגר"א סק"ה דמבואר דלכתחילה אין לשחוט בסכין של עיכוי"ם אף ע"י נעיצה, ובדיעבד שרי, **וע"ע** סעי' ג' שם דפסק תי' קמא דהתוס' דחלוק תדירות מאקראי, **ועי'** ט"ז ונקוה"כ שם דנחלקו אי פסקינן אף תי' בתרא

דר"ת, **ועי"ש** דנחלקו בתרתי חדא אי בסכין של עכו"ם אסור לכתחילה ע"י נעיצה, **ועוד** אי נשתמש ברותח באקראי הוי כסכין של עכו"ם או לאו.

הארת סוגיות – מ"מ וציונים פרק רביעי בהמה המקשה

סח א'

עי' לקמן מתני' עד א' עיקר דינא דעובר ניתר בשחיטת אמו, וילפי' להלן סט א' מקרא דבכל בהמה כו', **ועי'** אתוון דאורייתא סי' י"ד, אמר"מ סי' ד', שעריי ש"ב פכ"ב, זכר יצחק סי' ל"ה, קובץ ענינים, נאו"י סי' כ"ב סק"ו דנסתפקו אי הגדר דהעובר נחשב כשחוט ע"י שחיטת האם, או דגזה"כ להתיר הנמצא במעי הבהמה, **וכתבו** להוכיח מהא דמבואר במתני' עד א' דאף עובר מת ניתר בשחיטת האם, **ומהא** דפליגי שם ע"ב אי חלבו וגידו הותרו, **וכן** מהא דמבואר ממתני' דחותך מעובר שבמעיה, דבע"כ לאו משום דחשיב כאילו נשחט, דשחיטה לא מהני לעובר מת, וכן אין השחיטה מתרת חלבו וגידו אלא דגזה"כ כל שבבהמה וכ"מ בדברי הרא"ש סי' ה' עיי"ש, **ע"ע** או"ש הל' מקוואות פ"א בהג"ה דכתב להוכיח מנידון ההגהות אשר"י עה ב' אי עובר טריפה ניתר בשחיטת אמו ובע"כ דיסוד ההיתר משום גזה"כ דכל בבהמה.

ע"ע במכתבים הנד' בסוף ספר חי' מרן רי"ז הלוי עמ' 158 דהק' מהא דאמר' לקמן עה ב' דהשוחט טריפה ומצא בה בן ט' חי אינו ניתר בשחיטת אמו, ולכאוי' אי התירא דהעובר משום דחשיב כשחוט אמאי לא מהני שחיטת האם לדידיה דהא העובר אינו טריפה, ותי' עפמשי"כ הגר"ח לייסד דאיסור טריפה לא הוי איסורי אכילה כחלב ודם, אלא מישך שייך לחלות הדין היתר שחיטה, ומש"ה שייך גם להיתר הוולד.

אולם עי' תבו"ש י"ג סק"ז, וזכר יצחק שם דהוכיחו מהא דבעי בתמורה יב א' לענין בהמת חולין וולדה שלמים ונשחטה בחוץ אי חייב משום שחוט חוץ, ומבואר דהתירא דעובר משום דהוי כשחוט.

ע"ע אמר"מ סי' ד' סק"א דהוכיח מהא דס"ל לרבנן להלן עב א' במתני' דאבר העובר שיצא ניתר מידי נבילה ובע"כ דהגדר כאילו נשחט ולכך אע"פ שאסור משום יוצא מהני שחיטה לטהרו מידי נבילה, ובאתוון דאורייתא כתב להוכיח עוד מהא דבעי בב"ק עה ב' מכרה חוץ מעוברת אי חשיב שיעור [לענין חיוב ד' וה'] כיון דצריך לאשתרוי בהדה כמאן דשייך בגופה, והרי הא דדבר הניתר בשחיטה חשיב שיעור לגבי מכירה משום דכתיב וטבחו או מכורו הרי דעובר חשיב כטבוח, ועוד כתב להוכיח מהא דמבואר ברא"ש פ"א מ"ה דשוחט פרה מעוברת חשיב כשחוט שני פרות לענין עשיית מלאכה בשעת שחיטה ובע"כ דחשיב כשחוט.

ע"ע שו"ת זרע אברהם [להגר"מ זעמבא] סי' ב' אות ד' דכתב להוכיח מלשון הר"מ פ"ב משחיטה ה"י דמותר לשחוט מעוברת, עובר אבר מאמו הוא [ולא מחייב עלי' משום או"ב מבואר דחשיב כשחוט דאל"ה פשיטא דאינו חייב משום או"ב, **ובאחרונים** הנ"ל הוסיפו לזה הכיח מעוד כמה דוכתי ויבוארו במקומו.

ועי' קה"י סי' י"ט דכתב ליישב כל הנ"ל דאף להך גיסא דחשיב כשחוט אין הגדר כאילו נשחט סימני העובר אלא דדנים העובר כאחד מאברי הבהמה, וממילא ניתר כבשר הבהמה, ומה"ט שרי אף חלבו וגידו דלא חשיב כחלב שעל הקרב וגיד שעל כף הירך.

מתני' בהמה המקשה וברש"י בשעת שחיטה, **ועי'** מהר"ם וראש יוסף דפי' כונת רש"י, דדינא דעובר דהוציא ידו דווקא בענין שניתר העובר בשחיטת האם ולא בעובר הנולד דבעי' שחיטה בפ"ע, **וע"ע** בי' הגר"א סי' י"ד סק"ג, **ובמהר"ם** כתב להוכיח מהא דאקשי' לקמן סט א' אי לר"מ כו' וצ"ב הדמיון דהא לר"מ כיון דבן ט' אינו ניתר בשחיטת אמו לכך לא חשיב יצא ממחיצתו משא"כ הכא דקודם הלידה ניתר בשחיטת אמו שפיר יל"ד דחל פסול יוצא, **עוד** כתב להוכיח מדינא דהוציא ראשו וצ"ב דהא מעולם לא חל פסול יוצא כיון דיציאת הרא"ש חשיבי לידה משא"כ אבר שיצא, ויש ליישב. **ע"ע** כל בו סי' ק"ב הובא בב"י סי' י"ד דדקדק לשון הר"מ דאף בנוולד קודם שנשחטה האבר האסור, **ועיקר** הנידון לכאוי' תלוי בנידון האחרונים להלן בגדר פסול אבר שיצא קודם שהחזירו אי משום חיסרון שחיטה דלא קרי' ביה בבהמה או משום גזה"כ דבשר בשדה.

הוציא את ראשו כו' **עי'** לבוש סי' י"ד הובא בשפ"ד סק"ז דפסולא דהוציא ראשו משום בשר בשדה, ובתבו"ש הקשה לר"י דל"ל דרשה דבשר בשדה וכי פליג אמתני', **ועי'** שפ"ד מש"כ ליישב, **וע"ע** ראש יוסף ע"ד תוד"ה "סיפא"

מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה, וברש"י להכי נקט משום דמידי דלא מיטרפא, **עי'** תיו"ט דתמה מלעיל נה א' ניקב הטחול טריפה ומי גרע ניקב מנחתך, **ועי'** רשב"א דרש"י ס"ל כל"ב שם עיי"ש.

גמ' אמר רב יהודה אמר רב כו', **עי'** משב"ז י"ד סק"ב דדרשה דבשר בשדה לא צריך אלא לאחר חזרה אבל קודם חזרה מיתסר דלאו בבהמה הוי, **וכן** מבואר מלשון רש"י להלן ד"ה "לעולם", **אולם** עי' רמב"ם פ"ה ממאכ"א הי"א דאם נחתך האבר אחר שחיטת האם, האכלו אינו לוקה משום אמ"ה, ומבואר דאף קודם חזרה בעי' לקרא דבשר בשדה, **ועי'** אמר"מ סי' ד' סקכ"ח דכתב דאף לר"מ איסורא דיוצא משום חיסרון שחיטה ואפ"ה ליכא אמ"ה מתרי טעמא עיי"ש.

עי' תוס' ע"ב ד"ה "הכל" ור"ן שם, דנחלקו אי ר"י דס"ל דמהני חזרה לאבר שיצא, לא דריש כלל בשר בשדה לענין אבר שיצא או דדריש אלא דמוקים דרשא דטריפה למילתא אחריתי, ותלוי בהנ"ל אי בעי' קרא אף קודם חזרה או לאו.

עי' משב"ז שם סק"ג דהקשה להך גיסא דקודם חזרה אסור משום חיסרון שחיטה דלא קרי' ביה בבהמה, היכי ס"ל לחכמים לקמן עב א' במתני' דשחיטת האם מהני לטהר מידי נבילה והכי קי"ל, הא לא קרי' בבהמה, **ועי'** אבי עזרי פ"ב מאבות הטומאות ה"ט דכתב ליישב דיתכן דמיעוטא דבבהמה הוא לענין היתר אכילה ולא לענין לטהרו מידי נבילה וכדאשכחנא לענין שחיטת עכו"ם עיי"ש.

בעיקר דינא דיצא חוץ למחיצתו, **עי'** משב"ז סי' י"ד סק"ב, ואמר"מ סי' ד' סקכ"ג ולהלן, ומשנת רבי אהרן חולין סי' ד' דנסתפקו אי גדר האיסור משום חיסרון שחיטה, או דגז"ח דאסור משום יוצא ולא משום חיסרון שחיטה ונפק"מ אי איכא איסורא דאמ"ה, **ותלוי** בדברי הרשב"א לקמן סט א' ד"ה "אלא" והר"מ פ"ה ממאכ"א ה"ט, **ובפלוגתא** רש"י ותוס' וראשונים להלן עה ב' בדינא דר' משרשיא שם לענין בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא, והוסיפו לדקדק מכמה סוגיות, ויבארו במקומם.

עי' מ"מ פ"ה ממאכ"א הי"א דנקט בד' הר"מ דאין לוקין על לאו דבשר בשדה ואע"פ דאסור מדאורייתא, לא הוי אלא כחצי שיעור, **ועי'** פרי"ח צ"ב סק"ז דפי' הטעם דהוי כלאו שבכללות **[ועי'** שם שיטות הראשונים בזה], **אולם** עי' כס"מ שם דאף לר"מ לוקין וכן מבואר בספה"מ מצוה קפ"א.

גמ' תנינא איזהו בכור כו' וברש"י ד"ה אע"פ שיצא כו' וכ"ש אם יצא ראשו מת. **ועי'** לב אריה דלענין בכור לכהונה חלוק יצא ראשו מת מיצא ראשו חי, דביצא ראשו מת הוי נמי בכור לכהונה, **וכ"פ** בטושו"ע יו"ד סי' ש"ה סעי' כ"ג, **[ועי'** שו"ע יו"ד סי' י"ד סעי' א' דלענין בן פקועה אף בן ח' מת חשיב כילוד וצ"ע].

גמ' לעולם אעובר וכדאמר ר"נ בר יצחק כו', **וברש"י** ד"ה לעולם, דמקום חתך אסור דלא קרי' ביה בהמה בבהמה, **ועי'** חי' הר"ן דהקשה דא"כ אמאי לא חשיב מקום חתך כאילו יצא ממחיצתו וליתסר אף בהחזיר, וביאר בתרתי עיי"ש, **ועי'** רש"י.

עי' משב"ז סי' י"ד סק"ג שהקשה מהא דמבואר להלן צ"ט א' דמקום חתך שייך אף בחזה ושוק ושאר קדשים, ולשי' רש"י מאי שיאטיה לשאר איסורים.

עי' תוס' צט א' דמבואר דמקרא דפרסה ילפי' דמקום חתך אסור בלא החזיר, **ועי'** אבי עזרי פ"ב מאבות הטומאה ה"ט דמבואר דגדר איסורא דמקום חתך, דמאחר שהאבר אסור גם מקום חתך אסור [דהוא טפל אליו].

ע"ע לבוש הובא בתבוי"ש י"ד סק"ט דטעם דמקום חתך הוא דאילו יחתוך האבר, יראה מקום החתך פני השדה הלכך חשיב אף מקום החתך כיצא חוץ חמחיצתו, **ועי'** תבוי"ש מש"כ לבאר החילוק בין החזיר ללא החזיר, ומשה"ק.

ע"ע משב"ז סק"ג דהק' למאי דנקט דאבר שיצא מיתסר אף בלא החזיר משום בשר בשדה ולא משום אמ"ה א"כ מקום חתך אמאי אסור [לפרש"י], וכתב דמוכרח כטעם הלבוש דאף מקום חתך אסור משום בשר בשדה.

סח ב'

גמ' וחד לקלוט במעי פרה וברש"י, **ועי'** חי' הר"ן בשם הרא"ה דלכך נקט פרסה החזיר לאשמעי' דאפי' קלוט במעי פרה מהני חזרה למקום חתך שבו עיי"ש. **ויל"ד** אי קמ"ל הקרא דאף דאבר עצמו נאסר משום קלוט מ"מ מקום חתך שרי או דאף האבר עצמו אין נאסר לאחר חזרה מדין קלוט, ולפי"ז צ"ב מ"ש איסורא דבשר בשדה דלא מהני חזרה מאיסורא דקלוט, **ועי'** זכרון שמואל סי' ע"ד אות א' מש"כ בזה, **וע"ע** לב אריה ע"ד התוס' "אמר ר"י" הובא להלן.

גמ' עולא אמר רבי יוחנן ואבר עצמו מותר, **ועי'** תוס' ד"ה "הכל" וחי' הר"ן [הובא לעיל] דמבואר דנחלקו אי קודם חזרה בעי' לקרא דבשר בשדה או דמיתסר משום דלא קרי' ביה בבהמה, ור"י ל"ל כלל קרא דבשר בשדה לענין אבר שיצא, **וע"ע** זכרון שמואל סי' ע"ד אות א' דנסתפק [להך גיסא דקודם חזרה משום בשר בשדה] אי טעמא דר"י משום דס"ל דלא חל פסול יוצא על האבר, רק דבשעת שחיטה אי אינו בבהמה אסור גם באזהרת לאו דבשר בשדה, או דילמא דחל פסול יוצא וס"ל דעי' חזרה פקע ממנו תורת יוצא, ועיי"ש עוד אופן ג'.

ע"ע שפ"ד סק"ז דפי' דלדי' הלבוש דס"ל דבהוציא ראשו אסור משום בשר בשדה דלפי"ז בע"כ ר"י מודי לדרשה דבשר בשדה אלא דס"ל דאבר היוצא שדי' אחר רוב העובר בפנים וכאילו לא יצא אלא דמ"מ קודם חזרה מיתסר משום דלא הוי בבהמה, משא"כ הוציא ראשו דמיתסר משום בשר בשדה לא מהני חזרה.

תוד"ה אמר ר"י, **עי'** לב אריה דתי' ע"פ מש"כ הרא"ה לעיל דבעי' קרא לאשמעי' דאפי' קלוט במעי פרה חזרה מועלת למקום חתך שבו, ולפי"ז ה"ה לר"י בעי' תרי קרא חד לקלוט במעי פרה וחד לקלוט אי החזיר דשרי מקום חתך, ועיי"ש בסו"ד דנסתפק אי בקלוט האבר עצמו נאסר אף לאחר חזרה או לאו.

סח ב'

במערבא מתנו הכי כו', **עי'** רש"י לקמן סט א' ד"ה "ותבעי" דמבואר דאף למערבא עיקר האיסור משום בשר בשדה ולפי"ז הא דתלוי בדין לידה לאברים צ"ל דמשום דחשיב כילוד מיקרי בשר בשדה, **וכ"מ** לשון רבינו גרשום, **וכן** מבואר בדברי הרמב"ן לקמן ע א' ד"ה "אילימא" ורשב"א שם דכתבו דאף למ"ד יש לידה לא חשיב כילוד אלא לענין דמקרי בשר בשדה אבל לא לענין בכור [אולם עי' בעה"מ בסוגיין דפי' בסו"ד בעיא דהגמ' שם דווקא אליבא דר"י ומבואר דלרב חשיב לידה אף גבי בכורה]

ע"ע צ"ח דכתב בתחילת דבריו דלמערבא ליכא איסור כלל דיוצא, והיכא דיצא מיעוט אבר דלא חשיב כילוד לכו"ע שרי אף קודם חזרה, אולם בסו"ד כתב להכריח דאף מערבא מודו לאיסורא דיוצא עיי"ש.

ורבי יוחנן אמר כו' **נחלקו** רש"י והראשונים [ר"י"ף בעה"מ רא"ש ורמב"ן] אי לר"י דאמר אין לידה שרי אף האבר לאחר חזרה, או דילמא האבר עצמו אסור משום דינא דיוצא ופליג לענין דלא חשיב כלידה לאסור מיעוט אבר שבפנים, **וע"ע** להלן מה שדקדקו מהמשך הסוגיא.

מאי בינייהו כו' וברש"י, ועי' שיטת הי"מ ברמב"ן ע"ד רש"י, אולם פי' למיסר אבר שבפנים בשלא החזירו קאמר, ולעולם לאחר חזרה אף למ"ד יש לידה לא מיתסר אבר שבפנים, **ועי'** רמב"ן משה"ק. [ועיקר הכרחם מהא דאוקמינא לעיל הא דקתני במתני' והחזירו למקום חתך, ואי אף לאחר חזרה למ"ד יש לידה מיתסר המיעוט שבפנים א"כ כ"ש מקום חתך אסור, והדרא קו' הגמ']. **ע"ע** ראש יוסף דנקט דלמ"ד יש לידה אסור אף בלא בשר בשדה, והקשה דא"כ הוה מצי למימר נפק"מ לענין אבר היוצא מטריפה והחזיר דאי הוה כילוד לא מהני שחיטת אמו לטהר מידי נבילה.

איבעיא להו כו' עי' בעה"מ ורא"ש שם דהק' לשי' רש"י דאף האבר עצמו מותר א"כ מאי מספק"ל הא כיון דמהני חזרה להיתר אכילה פשיטא דאמר' כיון דהדר הדר, וברמב"ן תי' דס"ל לרש"י דכיון דיצא רובו חוזר איסורו וניעור. ויתכן עוד דס"ל לרש"י דלר"י לא חל איסור יוצא אף קודם חזרה, ולא מיתסר אלא משום דלא הוי בבהמה הלכך לאחר חזרה שרי ולעולם אין דנין החזרה כאילו לא יצא, **ועי'** זיכרון שמואל סי' ע"ד.

ע"ע צ"ח דהקשה אמאי לא מספק"ל אף למ"ד יש לידה לאברים היכי דהוציא מיעוט אבר דבכה"ג אין לידה ולכך כתב להכריח דאף מערבא ס"ל איסורא דבשר בשדה הלכך אף מיעוט אבר דלא מיתסר משום לידה אסור משום יוצא וכי היכי דלא מהני חזרה להפקיע יוצא ה"ה דלא מהני לענין לידה, [ועיי"ש דכ"ז לשי' רש"י אבל לשי' הראשונים דלכו"ע לא מהני חזרה ומ"מ מספק"ל לענין לידה ובע"כ דלא תלוי זב"ז א"כ תיקשי כנ"ל].

ע"ע ר"מ פ"ה ממאכ"א ה"י, **ועי'** מ"מ דפי' שיטתו דגריס בבעיא דגמ' לדי' האומר יש לידה אבל למ"ד אין לידה פשיטא דכשם שאין רוב אבר אוסר מיעוט הנשאר בפנים כך אין רוב האברים אוסרים מה שבפנים אלא אם יצא בב"א, **ועי'** לח"מ שם.

אם תמצא לומר כו', וברש"י ואפי' למאן דאמר יש לידה כו', ועי' רעק"א דהק' דהא בבעיא קמיינתא מבואר דאי יש לידה מצטרף להשלים לרוב א"כ בע"כ דלא בעי' רובו בב"א, ותי' דבעיא קמיינתא דהוציא אבר והחזיר, לאחר דנפיק רובו חשיב כאילו יצא בב"א, משא"כ בהוציא העובר וחתכו דא"א לצרף האבר שחתך ולא חשיב בב"א מספק"ל אי מהני או לאו.

ס ט א'

בעי רב חנניא כו' נחלקו האחרונים אי בעיא דחומת העזרה מהני אף לענין היתר אכילה לדון האבר כאילו הוא בבהמה או דילמא לא מהני אלא לענין דלא חשיב יוצא אבל מ"מ אסור באכילה דלא הוי בבהמה, **עי'** מהרש"א ומהר"ם ומהדו"ב רש"ש [סח א'], ומלא הרועים.

ע"ע רעק"א ע"ד רש"י ד"ה "ותיבעי" דנקט בתו"ד דענין המיגו דווקא משום שהחומה מתרת הבהמה עצמה ולכך בשוחט חולין ליכא למיבעי אי אמרי' מיגו דמהני בשחיטת קדשים כיון דאין מתיר בבהמת החולין עצמו. **וע"ע** צ"ח וראש יוסף דה"ה בהמה קודש וולדה חולין ל"א מיגו.

רש"י ד"ה ותיבעי, עי' מהרש"א ומהר"ם דהקשו אמאי לא פי' רש"י דאיירי בלא החזיר ואף למ"ד אין לידה עיי"ש תה שתי', **ועי'** ראש יוסף שפי' דבריהם.

שם וליכא לאוקמי כו' עי' רעק"א וראש יוסף דהקשו דכי היכי דבשחט את הטריפה מהני שחיטת העובר להתירו באכילה כמבואר להלן עה א', ה"ה שחוטי חוץ כיון דלא מהני שחיטת האם, נותר העובר בשחיטת עצמו, וא"כ אכתי מצי למיבעי אף בשחט בירושלים אי חשיב יוצא ולא מהני שחיטת העובר עצמו או לאו [להסוברים דבשחט את הטריפה שחיטת העובר אין מתרת האבר], ותי' דכונת רש"י דלא שייך למימר מיגו להתיר כיון דאין הבהמה עצמה ניתרת, ול"א מיגו אלא היכא דמהני החומה לענין הבהמה עצמה.

ובעיקר קו' הרעק"א יש שפי' למש"פ בחי' מרן רי"ז הלוי דדוקא בשוחט את הטריפה מהני שחיטת העובר כיון דע"י שחיטת האם לא חל בה דין היתר לאכילה, ולפי"ז גבי שחוטי חוץ דחל עליה היתר שחיטה אין נותר העובר בשחיטת עצמו.

תוס' ד"ה תיבעי. ומיהו בנולד כו', ועי' מלא ברועים דאע"ג דבנולד כולו בעזרה נמי שייך היתרא דמחיצת עזרה לענין דלא יחשב יוצא, מ"מ אסור משום דלא הוי בבהמה ומחוסר שחיטה.

בעי אילפא הוציא עובר כו', עי' אתון דאורייתא כלל ט"ו דכתב להוכיח דשחיטת טריפה הוי חיסרון בהיתר השחיטה דאל"כ הא סימן הב' נמי מתיר באכילה כדחזי' דלא חשיב נבילה ומ"מ אסור משום טריפה, ולהך גיסא דאיסור יוצא משום חיסרון שחיטה לא מוכח מידי.

אמר רבא כו' עי' קובץ ענינים שנסתפק אי כונת רבא דע"י שמצטרף להתיר באכילה הוי סיבה אף לטהרו, או דלא הוי אלא ראיא, ונפק"מ לענין ניקבו בני מעיים בין סימן לסימן לעיל לב ב' עיי"ש, [וע"ע מהר"ם לעיל לג א' ברש"י ד"ה "ומי"].

בעי ר' ירמיה כו' מאי איריא כו' עי' מהרש"א ע"ד התוס' ד"ה "דאתא" דהקשה אמאי לא מוקמינן הספק אליבא דמ"ד אין חוששין ובגוונא דהאם בן פקועה ותי' דאף דאין חוששין, מ"מ אמרי' זה וזה גורם.

ע"ע תוס' סנהדרין פ ב' סו"ד "אלא", ובהגהות מלא הרועים שם דמבואר דהקשו אמאי לא מוקמינן אליבא דמ"ד אין חוששין לזרע האב ולענין יוצא, דהא דהוי איסורא וכו"ע מודי דחוששין לזרע האב.

ע"ע ט"ז סי' י"ד סק"ו דהקשה מאי אקשי' מדרב משרשיא הא נפק"מ לענין דהולד כולו אסור, משא"כ בבא על בהמה מעלייתא אמנם הולד אין לו תקנה אבל כ"ז שהוא חי אין איסור כלל, ותי' דבע"כ אף בבא על בהמה מעלייתא הולד כולו אסור דהו"ל כשאר בהמה שנשחט חציו ממש. **עוד** יל"ע להך גיסא דהאבר נאסר באיסורא דבשר בשדה הא נפק"מ לענין דאיכא איסור יוצא.

ובעיקר דינא דרב משרשיא, עי' חי' הר"ן דהקשה אמאי לא אמרי' זוז"ג מותר, ותי' דלא שייך הך דינא אלא היכא דאיכא חד גורם דאיסורא וגורם אחד להיתרא, אבל היכא דתרויהו היתרא אלא דזה טעון שחיטה וזה אינו טעון ל"א זוז"ג, **ועי'** שער"י ש"ג פכ"ה מש"פ בדבריו, **וע"ע** מהרי"ף חיות דפי' כונתו, דדין זוז"ג הוא מטעם ביטול, והלכך היתר בהיתר דלא בטל לא שייך לומר זוז"ג.

וע"ע חי' הגר"ח פ"ג ממאכ"א הי"א, וקובץ שמועות חולין אות כ"ט דתי' דלא שייך דינא דזוז"ג אלא היכא דדנים על האיסורים הבאים מכח האב אבל לענין שם המין לא עיי"ש.

ע"ע פלוגתת הב"ח ופר"ח [סי' י"ד סק"ה] אי עובר הבא מטריפה דניתר בשחיטת עצמו, מתיר אף אבר היוצא או לאו, **ובפר"ח** כתב להוכיח כדבריו ממש"כ התוס' לקמן עה ב' סו"דה בן פקועה להקשות לשחיטת רש"י שם, דא"כ שמעתין דבעי מהו לחוש לזרעו ל"ל נמי ד' סימנין אכשר רחמנא, ולכא"ו הא הכא שאני דדנין לענין אבר שיוצא, ובע"כ דהיכא דניתר העובר בשחיטת עצמו מתיר אף לאבר [עי' לב אריה]. **ע"ע** פלתי י"ד סק"ד דכתב להוכיח עוד

מהא דאקשי' בסוגיין מאי אירא וכו' ולכאוי י"ל דנפק"מ בעובר שנמצאה אמו טריפה דיש לו תקנה, מ"מ האבר אין נותר, ובע"כ דשחיתת עצמו מתיר אף האבר.

לא צריכא כו', ועי' רש"י ד"ה "מבלבל" דאליבא דחנניא קבעי לה, ועי' מהר"ם שם, וע"ע תוס' ד"ה דאתא ובמהרש"א שם. וע"ע חי' הר"ן דפי' כתוס' עיי"ש, [אולם מבואר דדווקא למ"ד חוששין בעי' לדין זוז"ג אבל למ"ד אין חוששין ליכא דינא דזוז"ג ואיכא חד גורם ואסור דלא כמהרש"א]. ובעיקר דברי הר"ן מבואר דינא דאבר שיצא הוא משום איסורא דיוצא, דאי הוי משום חיסרון שחיטה הא כתב הר"ן לעיל מינה דכה"ג ל"א זוז"ג.

והכי קמביעא לן בהמה בעלמא כו' עי' אמר"מ סי' ד' סקכ"ה וסקכ"ט דהקשה להך גיסא דאיסורא דהאבר משום חיסרון שחיטה, מה מדמה לחלב ודם, דדוקא לענין לאסור לא אסרינן משום דכל מכח לא אמרי', אבל האבר דמחוסר שחיטה איך נוכל להתירו בלא שחיטה.

תוד"ה תלתא, [ועי' רמב"ן], ועי' מהר"ם, וע"ע לב אריה בשם התו"ח דהקשה אמאי לא הקשו תוס' אתחילת האבעיא, ועיי"ש מה שתי', וע"ע שער"י ש"ג פכ"ה הא דלא הקשו תוס' אדינא דרב משרשיא משום דס"ל כתי' הר"ן הנ"ל, וע"ע קובץ שמועות. ע"ע ראש יוסף בשם התו"ח דתי' קו' התוס' דזוז"ג בחד גופא ל"א.

אלא כל מכח ל"א כו', עי' תבו"ש י"ד סק"ב דהא דמסקינן דזרעו נמי שרי, ה"מ היכא דיצא מיעוט אברים אבל אם יצא חצי אבר בחוץ כיון דהאי חצי אינו נותר בשחיטת האם ה"ה דאוסר נמי זרעו, ועי' יד יהודה סי' י"ד סק"ה דתמה דהא כל זמן שלא יצא רובו כיון דלא הוי כילוד ודאי נותר בשחיטת האם אלא דמ"מ אסור משום יוצא.

מהו לגמוע את חלבו, עי' פלתי י"ד סק"ה דהקשה מאי שנא מחלב ודם דאמרי' כל מכח שרי עיי"ש תירוצו, וע"ע שפי"ד סק"א, וט"ז סוסק"ז, וקה"י סי' י"ח, ואבי עזרי פ"ג ממאכ"א הל"א.

כאבר מן החי דמי כו', עי' חי' הרשב"א משה"ק ותי', וע"ע פלוגתת תוה"ב ב"ב ש"ג נה א' ובדה"ב שם בפ"י בעא דהגמ'.

ובעיקר דברי הרשב"א, עי' משב"ז י"ד סק"ב דמבואר דאיסורו דאבר היוצא משום אמ"ה, אולם הקשה מלשון הרשב"א בתוה"ב הקצר ב"ב סוף שער ג' עיי"ש, וע"ע אמר"מ סי' ד' [סקכ"ד].

ובעיקר בעיא דהגמ' יש לברר אי הטעם לאסור החלב משום יוצא מן האיסור, או דהחלב גופיה אסור משום אמ"ה ותלוי בראשונים ובפוסקים הנ"ל, [וע"ע פלתי סי' פ"א סוסק"ז וחור"ד שם סק"ב].

ע"ע בדה"ב שם, וב"ח סי' י"ד ד"ה "עובר", וש"ך סק"ד, וט"ז סק"ו, ופמ"ג שם אי בן פקועה הבא על ולד מעלייתא חלבו מותר או אסור או דהוי נמי בכלל בעיא דהגמ'.

וע"ע שו"ת הרשב"א ח"ג סי' שס"ג, ורמ"א סי' כ"ד סעי' ט"ז, וט"ז ומשב"ז שם סק"י לענין חלב היוצא מבהמה שנעקרו סימניה, [וע"ע בדה"ב ב"ב ש"א כא ב' דכתב בתו"ד דודאי חלבה של זו אסורה].

ע"ע ב"ח ד"ה "כתב ב"י", וש"ך סק"ב, וט"ז סק"ז אי באופן דאיכא ס' בבהמה כנגד האבר האסור החלב מותר או לאו, והאריכו בזה הנוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' י"ד, והגהות יד אפרים שם.

אמר קרא אותה שלמה ולא חסירה. **עי' תוס' סז ב' ד"ה "לרבות"** לענין תולעים שבבהמה, [וע"ע פלוגתת האוי"ש פ"ב ממאכ"א הי"ז, וחזו"א סי' י"ד [א] סק"י לענין תולעים שנמצאו בבן פקועה].

אלמה אמר ר"י כו', נחלקו הראשונים בדינא דר"י אי דווקא במין יונה [ואפי' דמות יונה בפרסה אסור], אבל מין בהמה אע"ג דל"ל פרסה שרי, או דהכל תלוי בפרסה, **עי' תוס' [ושפ"ד ע"ט סק"ה]**, תוה"ב ב"ב ש"ה עמ' ס ב', ור"ן כד ב' בדפי הרי"ף, ור"מ פ"א ממאכ"א הי"ז, **וע"ע שו"ע ורמ"א סי' י"ג סעי' י"ז**, וש"ך סק"י י"ח, ושפ"ד סק"י בד' הרי"מ.

ע"ע בעיא דהש"ס נדה כג ב' אדם במעי בהמה מאי, ותוס' שם ד"ה "ומצא", ובראשונים הנ"ל מש"פ לפ"ד. **ע"ע** רי"ף דמבואר דאף למסקנא דילפי מבהמה בעי' לילפותא דפרסה, **ועי' שפ"ד שם דפי דבריו**.

סט ב'

רב שימי בר אשי אמר כו', עי' חי' הר"ן לעיל סח ב' ד"ה "לא" דמבואר דחכמים ור"ש פליגי אי ילפי מבהמה או מריבוא דוכל, **ועי' לב אריה** דתמה אנה מצא פלוגתא בזה.

מתני' המבכרת כו' נפטרת מן הבכורה, נחלקו רש"י ד"ה "ופטורה", ור"מ פ"ד בכורות הי"ד אי סיפא דנפטרת מן הבכורה קאי אף ארישא מחתך אבר אבר או לאו, **וע"ע ב"י סי' ש"ט בד' הרא"ש, ועי' ש"ך שם סק"ג ד' דלכו"ע** ל"ח כילוד ופליגי אי מ"מ חשיב פטר רחם או לאו.

תוס' ד"ה "יצא", **עי' רמב"ן דתי' דאירי שאין ראוי לעכו"ם**, ולכלבים אסור בכל ענין, **וע"ע תוס' זבחים עא ב' ד"ה "ובטריפה"**, וחי' הרעק"א בסוגיין.

איתמר יצא שליש כו' ברש"י, **עי' חי' מרן ר"י הלוי פ"ד מבכורות דמבואר** שיטת רש"י דלמ"ד למפרע הוא קדוש חל קדושת בכור למפרע, ומה"ט אי זבין לעכו"ם לאו כלום עבד, **אולם** עי"ש דנקט בד' הרי"מ דלרב הונא לא חל קדושה למפרע, אלא דפליגי לענין חלות פטירת הרחם אי חל על כל מקצת ומקצת או דאינו חל אלא ביציאת רובו, ועי"ש דמה"ט לכו"ע אם מכר לעכו"ם חל המכירה אלא דלרב הונא כיון דכבר חל שם פטירת הרחם אין יד נכרי פוטר, **וכ"כ לבאר בזכרון שמואל סי' ע"ה**, ועי"ש דהקשה דמ"מ אמאי לא חשיב יד נכרי באמצע לענין שליש הב'. **וע"ע חזו"א סי' ר"ד לדף סט ב' דפי' נמי כהנ"ל דלא חל קדושה אף לרב הונא למפרע אלא דבתחילת הלידה הותחלה מצות הבכור ואינו בעלים למכור לנכרי ולהפקיע מצות בכור, ולרבה אין התחלת המצוה עד יציאת רובו**.

ואזדו לטעמייהו דאתמר יצא שליש כו', באחרונים האריכו להקשות בדמיון הגמ', **ועי' מהרי"ט אלגזי בכורות פ"ג** אות ל"ג, ואחרונים הנ"ל [**וחי' הגרי"ז תמורה כד ב' בתוספת ביאור**], **וחי' ר' מאיר שמחה**, וקובץ ענינים מש"פ.

רב הונא אמר אינו קדוש, עי' פרישה סי' ש"ט סק"י, וט"ז סק"א דה"מ יצא שליש דהוא רוב מהרוב הראשון שהקדושה תלוי בו אבל יצא פחות מרובו ראשון אף לרב הונא קדוש עי"ש.

רבה אמר קדוש, וברש"י ד"ה "מכאן ולהבא", ומבואר דאף לרבה בעי' לידת רוב דרך רחם, אלא דמהני אף רובו לבסוף, **ועי' חי' הגרי"ז בכורות מז ב' דהכריח דלפ"ז אין דין בכורה תלוי בשם לידה**, דאל"כ מכי יצא רובו הוי כילוד והאיך יצטרף שליש האחרון דלאחר לידה לחיבו בבכורה, **וע"ע חזו"א שם דנקט דלרבה לא בעי' יציאת רובו דרך רחם אלא העיקר הוא פרק הלידה המחליף ממיעוט לרוב**.

תוד"ה רב הונא, ומיהו איכא כו', עי' מהרש"א ומהר"ם, ומבואר דנחלקו אי לרב הונא כשיצא מיעוט קדוש למפרע אף מה שעדיין לא יצא, או דאין קדוש אלא מה שבחוץ, ונפק"מ אי שרי להטיל מום ע"מ שבפנים, וע"ע גליון רעק"א יו"ד שיי"ט דכתב דלד' המהרש"א ה"ה דיהני מכירה לעכו"ם ע"מ שבפנים, וע"ע חזו"א סי' רי"ד.

ובעיקר דברי המהרש"א דשרי להטיל מום ע"מ שבפנים, עי' ח"י הגרי"ז בכורות ל"ה דהקשה דע"י הטלת מום בפנים חשיב כמטיל מום בכל הבהמה. [וע"ע עונג יו"ט סי' ק"ה מה דכתב להוכיח דהלכה כרבה מדלהלן פט, ועי' זכרון שמואל שם מש"כ לדחות עפ"ד המהרש"א ורעק"א].

ובעיקר קו' התוס', עי' בסו"ד מש"כ "אם לא נחלק בין מכירה לעובד כוכבים להנך", ועי' תוס' תמורה כד ב' ד"ה אמר רב יהודה מש"כ לבאר החילוק, ועי' מהרי"ט אלגזי שם טו ב' וזיכרון שמואל עה ז' מש"כ בכונתם, וע"ע שטמ"ק תמורה כד ב' בהשמטות מש"כ ליישב קו' התוס', וע"ע חת"ס, וקה"י בכורות סי' כ"ח מש"כ עוד ליישב קו' התוס'.

בא"ד וכן הא דא"ל רב עמרם כו', עי' גליון הרעק"א לשו"ע יו"ד סי' שיי"ט דכתב לתמוה למש"כ המהרש"א הנ"ל דאף למ"ד למפרע הוא קדוש אין קדוש אלא מה שיצא, דלפי"ז יכול להקדיש החלק שבפנים ותו לא חל קדושת בכורה כלל, ועי' חזו"א שם דמה"ט נטה לחלק ע"ד המהרש"א.

ע"ע ר"מ פ"ד מבכורות הי"ד דפסק כרב הונא דלמפרע הוא קדוש, אולם עי' אחרונים דהקשו ממש"פ בפ"ב מבכורות הי"ד דמותר להטיל מום בבכור קודם שיבוא לאויר העולם, ופ"ד מתמורה הי"ב דאי אמר קודם יציאת רוב ראשו שיהיה עולה לא הוי בכורה אלא עולה, ועי' מהרי"ט אלגזי, וב"ח סוסי' שיי"ט, וח"י מרן רי"ז הלוי, וחזו"א, וזיכרון שמואל, וקה"י שם מש"כ ליישב לפ"ד.

דף ע א'

הכא במאי עסקינן במחתך כו' ובאחרונים הקשו היכי שרי להשליך הרי כשיצא רובו איגלאי למפרע דהשליך בכור מקודש לכלבים, ועי' חזו"א שם דבזה הכריח דאף לרב הונא לא קדוש ממש קאמר, ובזכרון שמואל שם הכריח דאין קדוש אלא מכאן ולהבא ולמפרע, וע"ע שטמ"ק כד ב' ב בשמטות בסו"ד דכתב אבל כשהוא חסר או בעל מום על מה תחול ההקדש עיי"ש.

ע"ע זכרון שמואל שם סק"ט דכתב לדון ביצא שליש ומכרו לעכו"ם, ואח"כ חתך השליש והשליך לכלבים אי כיון דכה"ג אין קדוש למפרע מהני מכירה העכו"ם, או לאו עיי"ש.

תוס' ד"ה "מאי", ומיהו מכי יצא רוב ואילך כו', עי' דברי חמודות אות ז' דה"ה בחותך ומשליך דטעון קבורה מה שיצא אחר הרוב, אולם עי' צ"ח דכ"ד התוס' דווקא בחותך ומניח דאיכא רוב ולד בעולם בב"א, משא"כ בחותך ומשליך.

וע"ע דברי חמודות שם דברמ"א שיי"ט סעי' א' מבואר דאף לרב הונא במשליך מרובו ואילך טעון קבורה, אולם תמה דמ"ש מיצא שליש דרך דופן דלרב הונא אין קדוש, ה"ה במשליך אין כאן מקום להטעין קבורה. וע"ע חזו"א סי' רי"ד דנקט דאף ל' הר"מ פ"ד מבכורות הי"ד במחתך ומשליך נפטר מן הבכורה, מהא דחז"י דאחר יציאת רובו יקבר, ועי' זכרון שדמואל שם סק"ט דכתב ליישב כונת הר"מ עפ"י הדברי חמודות דלרב הונא לא בעי קבורה לאחר יציאת רובו.

ובעיקר דברי התוס' דלרבה קדוש רק מכי יצא רוב ואילך [ולרב הונא קדוש למפרע], עי' אבי עזרי פ"ד מבכורות הליד שביאר בטו"ט.

שם, ואמאי דמחתך נמי לא קשיא ליה, ועי' שטמ"ק תמורה כד ב' מש"כ ליישב באופ"א דמטיל מום שרי אף למ"ד למפרע עיי"ש

שם, א"נ מחתך קודם שיצא לאויר העולם. מבואר דלרב הונא אף אי מחתך קודם שיצא אמרי' למפרע הוא קדוש, ועי' קובץ ענינים דהקשה אמאי קדוש הא משיצא לחוץ כבר חתוך ולא שייך ע"ז קדושת בכור, וע"ע אבי עזרי שם.

בעי' רבא כו', עי' רש"י דפי' הספק לגבי קדושת בכורה אי שרי לחתוך ולהשליך לכלבים, אולם עי' חי' הגרי"ז זבחים קד ב' דדייק לשון הר"מ פ"ד מבכורות, דאין הספק אלא לענין לפטור הבא אחריו מן הבכורה דאין זה תלוי בדין פטר רחם אבל קדושת בכורה דתלוי בדין פט"ר פשיטא דאזלי' בתר רוב אבר, וע"ע שו"ע שיי"ט סעי' ג' וש"ך סק"ב.

כגון כשיצא רוב כו', ועי' רש"י דפי' דרוב העובר יצא ומיעוט אבר השלים לרוב, אולם עי' לשון הר"מ כיון שיצא אבר גדול, דמשמע דהאי מיעוט אבר הוא עצמו רובו של עובר, [צ"ע היכי משכח"ל].
ובעיקר בעיא דהגמ', עי' רמב"ן ורשב"א שפי' צדדי הספק למ"ד יש לידה ואין לידה, [וע"ע תב"ש סי' י"ד סק"ג דפי' פשיטותא דהגמ' למ"ד יש לידה באופ"א]. ע"ע קה"י סוכה כ"ז מש"כ להוכיח מסוגיין לנידון הביה"ל אי אמרי' תרי רובי גבי הכשר הדס.

אלא כגון שיצא חציו ברוב אבר. עי' רמב"ן ורשב"א הנ"ל שפי' הספק אף למ"ד יש לידה דדילמא לא מקרי לידה לענין בכור עד שיצא, דבפטר רחם תלה רחמנא, אולם עי' בעה"מ [כד א' בדפי הרי"ף] דפי' הספק דווקא למ"ד אין לידה, אבל למ"ד יש לידה פשיטא דההוא דגואי בתר אבר שדינן.

ובעיקר דברי הרשב"א, עי' תב"ש סי' י"ד סק"א דנסתפק אי כונתו לחלק בין שאר לידה ללידת בכור, דאע"ג דקרוי לידה מ"מ לא קרוי פטר רחם, או דילמא דווקא לענין איסור האבר קרי לידה, אבל לענין לידה דכה"ת לא חשיב לידה, ולאופן האי צ"ע ממה שסיים הרשב"א דה"ה דמצי למיבעי לענין להתיר באכילה.

ע"ע מהרי"ט אלגזי פ"ג אות ל"ד דנקט דכונת הרשב"א לחלק לענין קידוש בכור לחוד, ועפ"י כתב לחדש דאף אי יצא רובו של עובר, אין המיעוט שבפנים מתקדש כיון שלא קידשו בית החרם, ועי' חלקת יואב יו"ד סי' כ"ו מה שתמה.

ע"ע ש"ך סי' י"ד סק"ט דבעיא דהש"ס אף באופן דבלא המיעוט אבר איכא רוב עובר בפנים וע"י המיעוט אבר הוי ליה רוב עובר בחוץ, דשדי' בתר העובר שבחוץ, ועי' תב"ש י"ד סק"ג מש"כ בזה.

ע"ע שו"ע י"ד סעי' ג' דביצא חציו ברוב אבר אזלי' לחומרא והרי הוא כילוד, ועי' ט"ז שם סק"ה, וש"ך סי"ז דהמיעוט שבפנים נותר ממ"נ בשחיטת עצמו ובשחיטת האם, אולם עי' תב"ש שם סק"א דאי אמרי' יש לידה ליכא ממ"נ, דתרי רובי לא אמרי' עיי"ש, ובדרישה סק"א כתב לחלק דאי החזיר מה שהוציא נותר המיעוט ממ"נ אבל אי לא החזיר גם הנשאר בפנים אסור וצ"ב.

ע"ע ב"ח דבהוציא חצי ברוב אבר אם גם היה מיעוט אבר אחר שבחוץ והרוב מבפנים שרי ממ"נ, ועי' תב"ש שם סק"ג.

בעי רבא כרכו בסיב מהו כו' עי' רש"י דפי' הספק אי הוי חציצה או לאו, ועי' ספר הישר לר"ת סי' תנ"ה דהקשה מהא דמבואר בכורות ט ב' דמבשא"מ פשיטא דחוצץ אף גבי בכור ותי' דשאני כל הנך בעיא דשנעתין דמכחו נפקי הלכך בטל ליה לגבי בכור, אולם עי' כפות תמרים סוכה לו א' ע"ד תוד"ה "כי היכי" דכתב דספיקא דרבא הוא אי בעי שיגע בכור בכותלי בית הרחם או דאזיר נמי מקדש, דאל"כ הא קי"ל דבכה"ת מבשא"מ אינו חוצץ.

תוד"ה "כרכתו אחזתו כו' ונראה לר"ת כו' ועי' תוס' בכורות ט א' ובוכה לו א' דהקשה מהא דמבואר שם דמב"מ אינו חוצץ וא"כ ה"ה כרכתו דהוי מב"מ, וע"ע רמב"ן בהלכות פ"ג דף טז א' דכתב ליישב דמספק"ל משום שצריך שיהא הרחם נוגע בבכור וכל דלא נגע לאו פטר רחם אף במב"מ, ועי' אבני"ז יו"ד סי' שצ"ב שצ"ג משה"ק על דבריו.

ובעיקר בעיא דהש"ס אי הוי חציצה לענין פטר רחם, עי' אבני"ז יו"ד סי' שצ"א דכתב לדון לענין ילד הנולד בכפות [ע"י מלקחיים] אי שייך ביה נמין נידון שמעתין לענין פדיון הבן, ועי' אגרות משה יו"ד ח"ג קכ"ה דהאריך לחלק דגבי בכור אדם לא שייך חציצה, וכן מטין משמיה דהגרי"ז. וע"ע חזו"א יו"ד סי' ק"ט סק"ד דבכרכו בסיב אין אשה טמאה טומאת לידה דחשיב כיוצא דופן.

בלעתהו כו' הא אפיקתיה, עי' רש"י דפי' והיינו כרכתו, אולם עי' רבינו גרשום דפי' דפשיטא דאינו קדוש, ובעיקר דמיון רש"י לכרכתו, עי' קובץ ענינים דהקשה שאני כרכתו דיתכן דלא הוי חציצה משום דהוא אורחיה כדפרש"י לעיל, ול"ד לחולדה דלאו אורחיה, ועי' לב אריה דפי' כונת רש"י דדמי לכרכו בסיב.

אלא בלעתו והוציאתו כו', עי' רש"י דפי' מי קדוש בהאי יציאה אחרונה או לאו, אולם עי' ח"י הגרי"ז בכורות ו א' דכתב לפרש בד' הרמב"ם דהא פשיטא דאינו קדוש ביציאה אחרונה כיון דהוי כילוד והספק אי פוטר הבא אחריו [ואליבא דר"ש דיוצא דופן אינו פוטר].

הדביק שני רחמים כו' עי' רש"י דפי' הספק לענין אי פוטר אחר בבכורה, וע"ע רבינו גרשום מה שפי'.

בעי רבכ אחא נפתחו כותלי בית הרחם כו' עי' מהרי"ט אלגזי בכורות פ"ג אות ל"ה דהקשה מ"ש מכל דיני התורה דסגי באזירו וכדקיי"ל גבי קנין חצר, וכן גבי אזיר כלי שרת, ואזיר מזבח דמקדש, ועיי"ש מה שפילפל בזה.

ע"ב

גמ' מאי טעמא כו' אמר רב חסדא, עי' תוס' להלן עב א' ד"ה "וחכמים" דמתני' איירי אף בהוציא ידו לחוץ ונגע בו הרועה דטהור, ועי' מהרש"א שם דהקשה דהא על האבר שבחוץ ליכא ק"ו כיון דאינו מתירו באכילה, וע"ע תוס' ע ע"א ד"ה "כרכתו" דדינא דמתני' איירי בלא הוציא כלל דאל"כ נטמא במה שיצא, [ובמהרי"ט אלגזי פי' דבריו כמש"כ התוס' לקמן עב א' בתי' הב' דבהוציא ידו בטמאה טמא]. ע"ע בעה"מ בסוגיין דפי' נמי דינא דמתני' בהוציא ידו בחוץ ומ"מ אהני ק"ו עיי"ש

ובעיקר ק"ו דרב חסדא, עי' אבי עזרי פכ"ה מטומאת מת ה"ט דנסתפק אי הוי סימן דע"י דניתר בשחיטת אמו חז"י דאיכרי ירך אמו ולא חל עלי שם נבילה, או דהוא סיבה דמשום דניתר בשחיטת אמו אינו נבילה, ועיי"ש דהוכיח מסוגיין מהא דמבואר דאין הק"ו מועיל לבהמה טמאה בע"כ דאינו בתורת הוכחה, ועיי"ש עוד דתלה בהיתרא דבן פקועה אי משום דהוי כשחוט, או משום גזה"כ דכל בבהמה.

ע"ע תוס' בכורות כב א' תנן התם אין הנפלין כו', **ועי'** רש"י שם ד"ה "כשל ערב", ותוס' ד"ה "עד", ורמב"ן בהלכות שם דדינא דמתני' דהושיט הרועה טהור דווקא שלא העגיל כפיקה דהו"ל טומאה בלועה אבל כשהעגיל ראש כפיקה טמא, **ועי'** מהרי"ט אלגזי שם פ"ג אות לו ד"ה "איך" דהקשה אמאי לא יהני ק"ו דרב חסדא אף להעגיל ראש כקיפה, ועיי"ש בכמה אופנים, **וע"ע** אבי עזרי שם.

תוס' ד"ה מאי טעמא וי"ל כו' ועי' מהר"ם משה"ק, וכע"ז הקשה בחי' הגרי"ז בכורות כב א', **וע"ע** מהרש"א לקמן עב א' ע"ד תוס' ד"ה "גזירה", **ובעיקר** קו' התוס', **עי'** בעה"מ, **וע"ע** מאירי מש"כ ליישב.

גמ' בהמה טמאה מנלן כו' עי' תוס' עב א' ד"ה "וחכמים" בתני' הב' דהוציא ידו לחוץ בטמאה טמא דלא מקשי' טהורה לטמאה אלא לענין מה שבפנים, **אולם** עי' בעה"מ בשמעתין הובא לעיל דפי' מתני' בהוציא ידו לחוץ, ומבואר דאף בטמאה טהור.

תוד"ה קלוט במעי קלוטה, וא"ת כו' עי' קובץ ענינים דכתב להסתפק לר"ש אי קלוט כיון דל"ל פרסות הוי מין בהמה טמאה או דילמא פרסות אינו אלא סי' והיכא שנולד מפרה הוי מין טהור אלא דגזה"כ דאסור כטריפה, וכתב להוכיח מהתוס' כאופן א'.

עא א'

מתני' האשה כו' ובגמ' אמר רבה כו' עי' רש"י דפי' טעמא דטומאה בלועה אינה מטמאה דכיון שנבלעה הרי היא כמעוכלת לענין טומאה, **וע"ע** רש"י נדה מב ב' ד"ה "טומאה בלועה" והרי היא כמי שאינה ואין בה לא מגע ולא משא.

ובעיקר דינא דטומאה בלועה נסתפקו אחרונים אי בטל מציאותו, או דילמא לא בטל אלא דאין לו כח לטמאות אחרים, **עי'** ר"ש מקואות פ"י מ"ח דכתב דכי היכא דלענין טומאה [בלועה] בטל אגב גופו ה"ה לענין חציצה, ולכא"ו מבואר דבטל הטומאה לגמרי, **וכן** מדוקדק ממשי"כ התה"ד סי' קפ"ג הובא בבי' הגר"א צ"ב סקל"ד לדמות לדין טומאה בלועה לאיסור בלוע דאין אוסר. **אולם** עי' לשונות הרמב"ם פכ"ה מטו"מ הי"ב ופ"א ה"ח דמפורש דהטומאה קיימת, ולא נאמר דין טומאה בלועה אלא לענין דלא חשיב נוגע ונושא, **וכ"כ** לדקדק בחי' הגרי"ז בכורות כב א', וזיכרון שמואל מכתב י"ט.

ולהך גיסא הא דאין מטמא טומאה בלועה טומאת אהל וכן טהרה בלועה אין נטמא באהל, **עי'** חי' הגרי"ז שם דנתחדש עוד הלכה דאיכא נמי דין הצלה, דאף האדם מציל וכעין צמיד פתיל, ובזה כתב ליישב מאי דמבואר בר"מ פכ"ה מטו"מ ה"ח ופכ"ה הי"ב דלא נאמר פתחית הקבר של האשה אלא לענין דמטמא משום אהל ולא לענין מגע ומשא עיי"ש, **וע"ע** חזו"א כלים י"א סקכ"ג, **וע"ע** חי' הרעק"א בסוף הסוגיא ויבואר להלן.

ע"ע נדה סב ב' תנן התם חרסין כו' וברש"י ד"ה "איי", דמבואר דהוא משום טומאה בלועה, **ועי'** רש"ש דהקשה דטומאה בלועה לא נאמר אלא בבע"ח ולא בכלים כמפורש בכמה משניות, **וע"ע** חי' הגר"ח על הש"ס סי' שכ"ח משה"ק מבב"ק קא א', **ובעיקר** הנידון אי שייך טומאה בלועה אף בכלים, **עי'** ר"מ פ"כ מטו"מ ה"ה וראב"ד דנחלקו בזה, **וע"ע** חזו"א כלים י"א סק"כ מש"פ.

כך טהרה בלועה כו' עי' רוקח הובא בש"ך יו"ד סי' שע"א דאשת כהן מעוברת מותרת להכנס לאהל המת משום ס"ס, **ועי'** מג"א שמ"ג סק"ב דהקשה דבלאו ס"ס נמי מותרת משום טהרה בלועה, **ועי'** מנ"ח רס"ג סק"ג, ואבני מלואים פ"ב דתי' דעובר חי אינו נידון כבלוע משום דעובר ירך אמו, **ועי'** הגהות נתיב חיים או"ח שמ"ג משה"ק על דבריהם, **וע"ע** אחיעזר ח"ג סי' ס"ה סק"ו, וקובץ שיעורים ח"ב סי' מ"א מש"כ באופ"א.

תוד"ה מי לא עסקינן כו' ע"כ כשתחב לו חבירו בבית הבליעה כו', עי' לב אריה וחלקת יואב יו"ד סי' ט' דהקשו דא"כ אמאי נבלת עוף טהור מטמא בכה"ג הא לא מיקרי אכילה כלל. ובעיקר קו', עי' ח"י הגר"ח פ"ג מאבות הטומאה ה"א דחקר בדין נבלת עוף טהור אי יסודו משום טומאת אכילה או דהוא טומאת מקום אלא דאין מטמאה אלא בית הבליעה ונפק"מ באכל כזית בכא"פ דחשיב אכילה ולא חשיב מגע כזית בב"א, ועי' גליונות החזו"א שם, ולהך גיסא דהוא משום טומאת מקום א"ש דברי התוס'. וביסוד דין טומאת נבלת עוף טהור האריכו בזה עוד החכם צבי סי' ק"ז, משנת רבי אהרן טהרות כ"ז סק"ו, אתון דאורייתא כלל א'. ובעיקר מש"כ התוס' דבלא הזיז כלל לא מטמאה במשא, עי' מנ"ח קס"א אות ג' דהביא שיטות ראשונים דמש הוא אף בלא הנד הטומאה כלל אלא כיון דנשא טמא.

גמ' הניחא לרבי יוחנן דאמר כו', וברש"י, ועי' רמב"ן ורשב"א ותוס' בכורות דהקשו מהא דס"ל לר"י בע"ז סז ב' כר"ש דסרוחה מעיקרא לא צריך קרא, וכי איצטריך קרא למעוטי מכי אינה ראויה לגר, ותירצו דחלוק טומאת נבילה מטומאת אכילה, ודווקא גבי איסור אכילה ס"ל התם דמכי אינה ראויה לגר מותר, ועי' נוב"י יו"ד מהדו"ק סי' כ"ו דהאריך בד' התוס' בכורות שם, ובסו"ד הקשה איך אפשר למפסק להך קרא לתרתי פיסקי, ולמילף לענין טומאת נבלות דסרוחה מעיקרא, ולענין איסור דנסרחה לאחר שנתנבלה, [ועי' אחיעזר ח"ב סי' י"א סק"ט בהגה"ה מה שפילפל בזה].

אלא לבר פדא דאמר טומאה חמורה לגר כו', ועי' רש"י דפי' טומאה חמורה היינו לטמא אדם וטומאה קלה היינו לטמא אוכלין ומשקין, אולם בבכורות כג א' ד"ה "טומאה חמורה" וד"ה "עד לגר", פי' רש"י טומאה חמורה היינו משא וקלה היינו מגע, ועי' רמב"ן משה"ק, ופי' באופ"א וכ"ה ברשב"א.

נהי דלא חזיא בפניו שלא בפניו כו' ועי' רש"י דאם בלע חתיכה קטנה חזי למי שלא ידע שבולעה, ועי' רמב"ן משה"ק, וע"ע ח"י הגר"יז בכורות כג א' דכתב דבפשוטו כונת הש"ס דאף אי ניכר לכל מ"מ בחפצא הוי אוכל עי"ש.

עא ב'

מה לכלי חרס שכן אין מטמא כו' עי' רש"י ד"ה "מה לכלי", ועי' תוהרא"ש וחי' הר"ן דנחלקו אי כונת הש"ס דטעמא דטהרה שבכלי חרס אין מקבל טומאה משום חציצה דגבו, או דגבו ל"ה חציצה אלא דמשום דאין מטמא מגבו אקילו נמי שאין מטמא בתוכו, ועי' שם מש"פ לפי"ז שו"ט דהגמ', וע"ע ח"י הגר"ח פכ"ב מטו"מ ה"ב דכתב לבאר דלס"ד סבר הש"ס דצמיד פתיל הוא משום שאין הכלי נטמא מגבו וחוצץ בפני הטומאה, ומשני דהצלת צמ"פ אינו ע"י הכלי עצמו כי אם תוכו הוא שמציל על כל מה שבו. ע"ע רמב"ן דהקשה דליפרוך מה לכלי חרס שאינה נעשה אב הטומאה ותי' בתרתי.

תוד"ה "אטו", עי' מהרש"א ומהר"ם דנחלקו בכונת התוס' אי למסקנא צ"פ אין מקבל טומאה משום דגבו חוצץ או מחמת דתוכו מציל, וע"ע קובץ שיעורים פסחים אות קפ"ו מש"כ ליישב קו' התוס'

בלוע דבהמה מנלן עי' תוס' דפי' דבהמה לא מטמא כדמוכח לקמן קכו א' ההוא כלב כו', אולם עי' ר"ג דפי' כגון עובר שמת בתוך מעיה דאמרי במתני' לעיל הושיט הרועה כו' [וצ"ע דהתם ילפי' מק"ו].

ק"ו ומה אדם כו' עי' ר"ש סוף מקואות דהקשה אהא דמבואר שם דחץ התחוב באדם בזמן שאינו נראה חשיב טומאה בלועה, דלא שייך האי ק"ו כיון דגבי חץ לית ביה עיכול עי"ש תירוצו, [וצ"ע אמאי לא הקשה מעובר דחשיב ליה במתני' טומאה בלועה ואע"פ דלא שייך ביה עיכול].

ע"ע חי' מהר"י שפירא דלאב"י דס"ל נדה מב' דאיתא ק"ו דשמעתין דלא שייך ביה טעמא דעיוול.

טומאה בלועה תנינא, ע"י רמב"ן דהק' אמאי לא אקשי' ממתני' דהאשה טהורה עד שיצא הולד, **ועי"ש** עוד ד"ה "כי קאמר" דהוסיף להק' לפרש"י דבלאו רבה הו"א טעמא דמתני' משום טומאת ביה"ס, דעדיין תיקשי ממתני' דהאשה כו', ותי' בשם הראב"ד דעובר ירך אמו, ולא משא איכא ולא מגע איכא.

תוד"ה כי קאמר, וקשה לפרש"י וכו', **ועי'** לב אריה דתי' בתרתי חדא דס"ל לרש"י כד' הרמב"ן עה"ת פ' חוקת דל"א חרב הרי הוא כחלל לענין טומאת אהל, **וכ"כ** הרש"ש עיי"ש **[וע"ע** חי' הרמב"ן ב"ב כ' א' ד"ה "אב"א"], **עוד** תי' דבתוך אדם יש חלל טפח ול"א בוקעת ועולה [ודווקא גבי צמיד פתיל דהוי כלי אמרי' בוקעת ועולה אף בחלל טפח]

בא"ד ומה שפי' טבעת טהורה כו', ע"י רמב"ן דפליג דבטבעת טהורה באדם הוי ככלי מוקף צמיד פתיל דאין מטמא באהל עיי"ש.

בא"ד ומה שפי' נמי דאין טומאת משא כו' עי' חי' הר"ן דתי' דס"ל לרש"י דטמא מת אין מטמא במשא, שהרי מת עצמו אין מטמא במשא אלט מק"ו דנבילה, וכשם שאין הנוגע בנבילה טמא משא ה"נ נוגע במת, ובעיקר דבריו עיי"ש דכ"ה ד' הרמב"ם [פ"ה מטו"מ הי"ג] **אולם** ע"י רמב"ן עה"ת פ' חוקת דמבואר דמטמא במגע כתוס', **וכ"כ** הבעה"מ בסוגיין.

וע"ע חי' הגרא"ל מאלין ח"ב ל"ט אות ב' דיישב שיטת רש"י דמדרס הזב הוי גוף הטומאה כמו הזב עצמו, ולכך שפיר חשיב שהטומאה באה ממנו, **ועי'** תוספת דברים בדברי הגר"מ פינשטיין שליט"א הנד' בסו"ס נחלת שי זבים.

וא"ת מנ"ל וי"ל כו' עי' רשב"א דהקשה דא"כ אמאי בעי' לק"ו דלעיל, ותי' ע"ד הרמב"ן דלמסקנא לאו בתורת ק"ו אמר רבה אלא מסברא דנפשיה, **וע"ע** מהרש"ל ומהרש"א, **ועי'** חי' הרעק"א דהקשה דעדיין בעי' לק"ו לענין דטהרה בלועה טהורה אף באהל המת ומקרא דאוכל נבלתה לא שמעינן אלא דטו"ב אינה מטמאה, **עוד** הוסיף להקשות דלמסקנא לא שייך האי ק"ו דלא ילפי' מצ"פ אלא כי היכי דצמיד פתיל מציל ה"ה תוך האדם מגין, אבל למסקנא דב' טבעות ג"כ טהורה, בע"כ אין הטעם משום מגין אלא משום דטומאה בלועה פרח מינה הטומאה.

בא"ד וי"ל דהתם צריך הזיה שלישי ושביעי, עי' בעה"מ ורמב"ן עה"ת פ' חוקת דחרב הרי הוא כחלל אין צריך הזייה שלישי ושביעי, **וע"ע** אריכות דברים בחי' מהר"י שפירא.

עב א'

והא עובר וחיה כו' עי' רש"י ש"מ דטעמא דאשה כו', **ועי'** תוד"ה "והרי" משה"ק, **ועי'** מאירי דתי' דבאשה אין נקרא משא דאורחיה הוא, **ועי'** לב אריה מש"כ ליישב.

תוד"ה והרי" אלא צ"ל כו' ע' סדרי טהרות אהלות פ"ז עמ' קי"ט א' דהקשה לפי' התוס' מאי משני רבי שאני עובר, דא"כ אמאי האשה טהורה, ותי' דאפשר דלא מהני טעמא דסופו לצאת אלא לגבי חיה דהוי בלוע דשני טבעות, אבל לא לגבי אשה דהוי טומאה בלועה לחוד.

אמר רבא שאני עובר כו' עי' שו"ת בנין שלמה ח"א סי' ס"ג שהביא מחתנו לפרש פלוגתת רבה ורבא אי דבר הבא מן החוץ ואין שייך בו טבע הגוף כעובר, אי חשיב סופו לצאת [וודימה לפלוגתת הפוסקים לענין טריפה הבא מן החוץ אי אמרי' כל העומד לניקב עי"ש].

דתניא וכל אשר יגע, עי' תוד"ה "גזירה" דהקשה אמאי בעי ר"י למדרש מקרא, **וע"ע** רמב"ן דתי' בתי' הבי' דאי לאו קרא הו"א דעובר במעי אמו לאו טומאה בלועה דהיינו רביתיה, **וע"ע** רשב"א ד"ה "ור"ע" דפי' דאי לאו קרא הו"א דמטמא משום דעובר סופו לצאת ושאני טומאה בלועה שאינו סופו לצאת.

תוד"ה "גזירה" ור"ע נמי לא פליג, עי' מהרש"א דפי' דלר"מ בהוציא ידו מטמא אף הבלוע שבפנים, ובזה יישב דבריהם לעיל ע' ב' ד"ה "מאי טעמא", **אולם** עי' מהר"ם ע"ד התוס' שם, דאף לר"ע אין טמא אלא מה שבחוץ, ובעיקר ד' המהרש"א צ"ע הא דאקשי' לעיל והא עובר וחייה כו' דמבואר דידה דחיה חשיב בלועה אע"פ שכל גופה עומד בחוץ, וא"כ כ"ש בעובר שהוציא ידו דהגוף חשיב בלוע.

וי"ל דגזה"כ כו' עי' סדרי טהרות אהלות עמ' קי"ט א' דכתב דלפי"ז ה"ה אי העגיל ראש כפיקה נמי טהור לר"ש דעדיין ל"ח לידה, והקשה ממש"כ התוס' לעיל עא א' ד"ה והאשה" דבכה"ג טמא אף לר"י, ועיקר דבריו מבוארים בר"ש וברא"ש פ"ז דאהלות מ"ה.

בא"ד, ור"ע נמי לא פליג כו' עי' לב אריה דהקשה למש"פ לעיל ד"ה "והרי" דאשה טהורה משום טומאה בלועה וחייה טמאה משום ב' טבעות וא"כ מה הכרחם דר"ע מודה לטומאה בלועה עי"ש, וצ"ע.

גמ' ור"ע עובר במעי אשה כו' עי' רמב"ן דפי' דר"ע נמי מודה דבעלמא טומאה בלועה ולא פליג אלא בעובר דלא חשיב בלוע דהיינו רביתיה, ולכך אקשי' אמאי לא דרש קרא כר"י דעובר נמי חשיב בלועה, ועי"ש עוד דפי' בתרתי היכי בעי לאוקמי לעיל מתני' כר"ע, הא לר"ע נמי האשה טמאה כיון דל"ח בלוע. **ע"ע** רשב"א דפי' דר"ע מודי לטומאה בלועה בעלמא דאין מטמא ולא פליג אלא בעובר שסופו לצאת, ולכך אקשי' דעדיפא למילף קרא כר"י דאף סופו לצאת מטמא. **ע"ע** בעה"מ דפי' פלוגתת ר"ע ור"י דווקא בשני טבעות, ומתני' אתיא לכו"ע ורבה דאמר כר"י.

מתני' בהמה המקשה לילד והוציא עובר את ידו כו' מבואר דהאבר אסור משום אמה"ח, **ועי'** אמר"מ סי' ד' סק"ח דהקשה למש"כ תוס' לקמן צ' א' ד"ה "אלמא" דאיסור אמה"ה אינו חל עד שיוולד, א"כ היכי חל איסור אמה"ה על האבר קודם לידה, ותי' בכמה אופנים, **וע"ע** חזו"א ג' סק"ג.

הבשר מגע נבילה, עי' רש"י ב' פירושם, ועי' רעק"א על המשניות דפי' ב' דרש"י תלוי בפלוגתת ר"ח ורבה לקמן אי ר"מ וחכמים פליגי אף בעובר מת או לאו והא דנדחק רש"י לפרש בעובר מת, משום לישנא "דמגע נבילה", **וע"ע** רש"י דהקשה אמאי עובר מת הוי נבילה גמורה הא כיון דחשבי' כחי לענין דניתר בשחיטת אמו הוי האבר כפירש מן החי [כמש"כ התוס'].

ובעיקר ש"י רש"י, עי' אמר"מ סי' ד' דכתב לדקדק מלשון הר"מ פ"ה ממאכ"א הי"א דלכאור' פליג ואפי' מת העובר קודם שחיטה לא הוי אלא אמה"ח אולם עי"ש מש"פ בב' אופנים דלא פליגי, **ובד'** הרמב"ם צ"ע ממש"כ פ"ב מאבה"ט ה"ט דאי חתכה אף קודם שחיטה הוי נבילה, ויש ליישב.

והכ"א כו' עי' משב"ז י"ד סק"ג דהקשה להך גיסא דפסול יוצא משום חיסרון שחיטה היכי מהני שחיטתו לטהרה מידי נבילה, **ועי'** אבי עזרי פ"ב מאבות הטומאה ה"ט מש"כ ליישב.

תוד"ה "והכמים, וקודם שחיטה כו', ועי' מהרש"א דכל דבריהם אליבא דרבה לקמן דאף בעובר מת אין שחיטה עושה ניפול אבל לר"ח האבר שבחוץ טמא, **אולם עי'** בעה"מ לעיל ע' ב' דפי' מתני' דהושיט הרועה את ידו אף אבר שבחוץ ואהא קאמר ר"ח ק"ו דאם הועילה אמו כו' ומבואר דבכה"ג ס"ל לר"ח דטהור.

שם, ע"ע משנת רבי אהרן חולין סו"ס ה' דמבואר מדבריהם דא"א שיחול טומאת נבילה על אבר אחד והלכך כיון שהעובר טהור אין מטמא אלא משום אמ"ה, ובד' רש"י דאוקי מתני' אף בעובר מת דהוי נבילה גמורה ובע"כ אף קודם שחיטה טמא משום נבילה מבואר דשייך טומאת נבילה אף על אבר אחד, **וע"ע ח"י הגר"ח פ"ד ממאכ"א ה"ג** דנסתפק בזה אמאי לא חל טומאת נבילה על אבר אחד [וכדחזי' דאמ"ה אין איסורו משום נבילה].

עב ב'

מה מצינו כו' עי' קובץ ענינים דכתב להוכיח דאיסור טריפה משום חיסרון שחיטה דאלי"כ מה הדמיון לאבר היוצא הא שאני אבר היוצא דהוא משום חיסרון שחיטה.

הרי שנולדה מן הבטן כו' עי' או"ז אות ת"מ [עמ' סג א'] דהביא שיטת רבינו יואל [הובא בהגהות אשר"י לקמן עה א'] דכתב לדקדק ממתני' דבן פקועה טריפה אינו נותר בשחיטת אמו דאלי"כ אף בנוולד טריפה מן הבטן היה לו שעת הכושר ע"י שחיטת אמו, **וע"ע ח"י רעק"א**.

ותניא א"ר יוסי, עי' קובץ ענינים דהקשה מ"ט דר"י הא כשנחלק מיעוטו ונגע זב"ז תו ל"ה ביה"ס.

אלא שאם נגע בו הזב עי' רש"י דפי' שנגע בין קודם שדרס בין לאחר שדרס, **ועי'** רמב"ן, **וע"ע** מל"מ פ"ב מאה"ט ה"ל י' דהק' היכי פי' שנגע לאחר שדרס הא משניות ערוכות דאמר'י שבע לה טומאה, **וע"ע** לב אריה, וח"י הגר"ל ח"ב ל"ט סק"ב מש"כ ליישב

תוד"ה אלא, דהו"ל מדרס ומגע הזב בב"א, וע"ע תוס' מנחות כד ב' ד"ה "אלא" דכתבו אף לענין סדין טמא מדרס דטומאת מדרס ומגע באתה לו בב"א, **ועי'** ח"י הגר"ז שם דהקשה היכי שייך שיחול בב"א הא ע"כ צריך לחול מקודם מדרס ואח"כ שייך דין מגע מדרס וא"כ הו"ל בזא"ז.

שם וי"ל דטומאת אוכלין חמירי כו' וצ"ב דהא אין החומר משום הטומאה אלא דבעי' שם אוכל לענין צירוף אוכלין ואף אוכל טהור מצטרף עי"ש, **וע"ע** חזו"א כלים לא סק"א.

שם והר"ר שמשון כו' עי' חזו"א כלים ל"א סק"א דביאר סברת ר"ש דס"ל דדינא דר"מ דחשיב מגע משום דבשעה שקורעה ופקע טומאת מדרס באותה שעה חל עליו מגע מדרס וזה יוצא וזה נכנס עי"ש.

תוד"ה בשעת פרישתו, ובקונטרס פי' כו' עי' קובץ ענינים דפי' פלוגת רש"י ותוס' אי דינא דשבירה הוא משום דבטל מיניה תורת כלי לענין קב"ט או דדינא הוא דשבירה מטהרת עי"ש, **וע"ע** מקדש דוד סי' נ"ג סק"ב משכ"ב.

עג א'

תוד"ה מטביל וא"ת כו' עי' ר"ש מקואות פ"י משנה ה' דתי' דל"ה חציצה משום דהוי כבית הסתרים דל"ה ראוי לביאת מים ועי' אבנ"ז יו"ד רס"ז דהקשה מ"ש דלענין טומאה ל"ח ביה"ס משום כל העומד לחתוך כו' וע"ע אבי עזרי פ"ב ממקואות הט"ו.

ע"ע חי' הר"ן מש"כ ליישב קו' התוס' באופ"א, ועי' אבנ"ז מה שתמה.
ע"ע אבנ"ז שם, וחזו"א מקואות קמא סי' י' סק"א דהוסיפו להק' דמלבד דין חציצה צ"ע דהא במקום החיבור לא נתקיים ביה ביאת מים, וע"ע מאירי.

דאמר אבוה דשמואל כו' עי' רש"י לקמן קכג ב' ד"ה "מטמאה" דפי' אם של מוקדשין היא, אולם עי' ר"מ פ"ב מאה"ט דמבואר דאף טריפה חולין מטמאה, ועי' גליון רעק"א שם.

אמרו טריפה תוכיח כו' עי' מלא הרועים דהקשה מה הדמיון לטריפה הא ודאי אין כח לשחיטה כי אם להוציאו מאמ"ה אבל לא לטהר טריפות או טמאות וא"כ שפיר מקשה ר"מ דאבר דאיסורו משום אמ"ה אי מהני לטהרו ה"ה דמהני לענין היתר אכילה, וע"ע מש"פ מו"מ דר"מ וחכמים. ע"ע תפא"י דפי' פלוגת ר"מ וחכמים בגדר התירא דבן פקועה.

האי אית ליה תקנתא עי' רשב"א לעיל לעיל סח ב' ד"ה "פומפדיתא דהקשה משמעתין לשיטת הראשונים דאליבא דמערבא ר"י אוסר אף לאחר חזרה, [וע"ע ראש יוסף דדקדק ל' הרשב"א שם דמ' דאף לר"מ לאחר חזרה נותר בשחיטה מטומאת נבילה]

עג ב'

גופא אמר רב יצחק כו' הכל מודים כו' עי' זכר יצחק סי' ל"ג דנקט דענין מיתה עושה ניפול לאו דהמיתה מפלת האבר אלא דהאבר חשיב כנפול אף מחיים ומ"מ אינו מטמאה טומאת אמ"ה אלא לאחר מיתה וכדילפי' לה מקרא כדלהלן משא"כ שחיטה ילפי' מקרא דכוחו להתיר אף אבר המדולדל מאיסור אמ"ה.

אילימא אבר דעובר כו' עי' תפא"י דהקשה היכי שייך אאבר דעובר מיתה עושה ניפול הא ממ"נ אי העובר חי נותר בשחיטת עצמו ולא חשיב יצא חוץ למחיצה כלל ואי העובר מת הא הוי נבילה, [ותלוי בפלוגת רש"י והראשונים במתני' אי עובר מת האבר הוי נבילה או לאו].

עד א"ד

אין בהן אלא מצות פרוש עי' רש"י דאין אסור אלא מדרבנן, אולם עי' ר"מ פ"ה ממאכ"א ה"ו דמבואר דאסור מדאורייתא אלא דאין לוקין וכונת ר"י דאין בהן מצות פרוש היינו דאין בהן מלקות, ועי' מ"מ שם, ופרי"ח סי' ס"ב ז' הטעם.

ע"ע רשב"א בסוגיין כדי' רש"י דאסור מדרבנן ומ"מ מותר להושיטו לבן נח, וע"ע ש"ך נ"ה סק"א דהביא בזה פלוגת ראשונים, וע"ע פרי"ח שם, וחי' רמ"ש ובאו"ש פ"ח משחיטה הי"ב דשו"ט בד' התוספתא שילחי ע"ז דמבואר שם דאבר אסור לבן נח משום אמ"ה.

אמר רב חסדא כו' וברש"י, ועי' מהרש"א דמבואר דחלוק התירא דבן פקועה חי מבן פקועה מת, **ועי' אמר"מ סי' ד'** סק"ה דהוסיף לבאר דשאני עובר חי דחל היתר שחיטה אף על העובר דהוי כשחוט משא"כ עובר מת דאינו נותר אלא משום דנכלל בהיתר דכל בבהמה הלכך לא מהני השחיטה לטהר האבר שבחוץ, **וכ"ה בקובץ ענינים**.

והתניא בן שמונה חי כו' עי' קובץ ענינים דביאר פלוגתא תנא דמתני' וברייתא ביסוד דין היתר דבן פקועה אי משום דנעשה כשחוט דלפי"ז נחשב יש במינו שחיטה או משום כל בבהמה ולכך לא חשיב יש במינו שחיטה, **וע"ע** אבניז או"ח סי' ט"ו סק"ד דכתב לדון ע"פ המבואר בסוגיין דחשיב יש במינו שחיטה אי חשיב עור שליל בן חי "מן המותר בפיך" לענין כתיבת ס"ת עי"ש.

בעי רב אושעיא כו' תיבעי לר"מ כו' עי' קובץ ענינים דתמה דהא לר"מ בן ט' חי הוי בהמה גמורה ואמאי לא תהני שחיטה במעי אמו, **ועי' לבוש סי' י"ד דפי' טעם הפסול משום חלדה** [דהאם מכסה את הסכין בשעת שחיטה], **ועי' ש"ך שם סק"ד, וט"ז סק"י משה"ק, וע"ע ט"ז כ"ד סק"ד, וע"ע רעק"א דלטעמא דחלדה ה"ה אי מתה האם** והושיט ידו דלא מהני השחיטה.

או דילמא אפי' לרבנן כו' עי' תוס' להלן עה א' ד"ה "לדבריי" דאפי' לרבא שם דס"ל ד' סימנין אכשר ביה רחמנא, דילמא ה"מ לאחר שיצא לאויר העולם אבל קודם שיצא לא מהני, **וע"ע ר"ן כה ב' בדפי הרי"ף, [וכ"ה בתוס' ביצה ו א'] דפי' דלרבה ה"ה דמהני הושיט ידו במעי בהמה, ובזה פי' טעם השמטות הרי"ף בעיא דר"א כיון דקיי"ל כרבא. עוד כתב שם בשם התוס' לפרש דאפי' לרבא ה"מ היכא דאמו טריפה דאין סימני אמו מועילים לו אבל היכא שיש לו סימני אמו דילמא לא מהני שחיטה, ועי' רעק"א בסוגיין משה"ק.**

א"ל רבא תני שנוצרה כו' עי' עונג יו"ט סי' ס"ז דהקשה ממש"כ התוס' לקמן קג א' ד"ה "דאיסור" דלא חל איסור טריפה בעובר כל זמן שהוא במעי אמו דא"כ גם בנוצר מן הבטן היה לו שעל הכושר דמצי לשוחטה במעי אמו, ועי"ש מש"כ ליישב.

מתני' השוחט את הבהמה כו' מצא בן תשעה כו', ועי' רש"י דסבר ר"מ חדשים גרמי, וברא"ש ובחי' הרמב"ן הקשו דא"כ אמאי בן ט' מת נותר בשחיטת אמו, **ועי' רא"ש דפליג ופי' דאף לר"מ אי לא יצא חי לאויר העולם נותר בשחיטת אמו, וכ"כ הרמב"ן והרשב"א בשם התוס', וברמב"ן פי' דטעמא דר"מ משום דבן ט' חי יש לו שחיטה לעצמו ולכן היכא דמת דליכא שחיטה בגופו מודה ר"מ. ויל"ד לדי הרמב"ן בבן ט' חי דהיה נקו"ה אי חשיב שיש לו שחיטה לעצמו או לאו, וע"ע קובה"ע סי' נ"ט מש"כ בד' הרמב"ן.**

וחייב באותו ואת בנו כו', עי' שפ"ד י"ד סק"ד דהביא דברי התוספתא דלחכמים אין חייב באותו ואת בנו ויליף ליה מקרא ועי"ש מש"כ לפלפל בכונת הש"ך, ומתו"ד מבואר דשייך לדון אף לחכמים דיהיה אסור משום אותו ואת בנו ואע"פ דנותר בשחיטת אמו, מ"מ איכא שם שחיטה על שחיטתו.

וחכמים אומרים שחיטת אמו מטהרתו, עי' רשב"א לקמן פה ב' ד"ה "ותסברא" דמבואר דחלוק התירא דבן ט' חי מבן ט' מת, דבבן ט' חי כיון דשייכא שחיטה בדידיה דנין ע"י שחיטת האם כמאן דשחט לעובר, משא"כ בבן ט' מת משמעות דבריו דאין ההיתר משום דהוי כשחוט, וע"ע בכור שור במתני' דמבואר נמי ממש"כ רבינו יואל הובא בהגהות אשר"י עה א דעובר בן ט' טריפה אין נותר בשחיטת אמו ואע"פ דעובר מת נותר ובע"כ החילוק דבן ט' חי דהוי בהמה מעלייתא ל"ל אלא התירא דהוי כשחוט משא"כ בן ט' מת דל"ח בהמה נותר משום דינא דכל בבהמה, וע"ע זכר יצחק ח"א סי' ל"ה.

ובעיקר התירא דבן פקועה, **עי'** לעיל נידון אחרונים בזה ומצינו בזה עוד כמה נפק"מ, **עי'** ט"ז סי' י"ג סק"ג דהתולש אבר מבן פקועה אין בו דין אבר מן החי דכיון דאין בו דין שחיטה דינו כחגב דאין בהם איסור אמ"ה. **ע"ע** מנ"ח מצוה כ"ו סק"ג דדן לענין השוחט בן פקועה לע"ז אי ל"ל כלל שם שחיטה או לאו. **ע"ע** גליון רעק"א סי' פ"ז דנסתפק אי חלב בן פקועה חשיב כחלב שחוטה ואין חייבין משום בב"ח או לאו, **ועי'** נוב"י תנינא סי' ל"ו דנקט דחייבין, **וע"ע** אתון דאורייתא סי' י"ד דתלה בגדר התירא דבן פקועה. **ע"ע** חת"ס יו"ד סי' י"ד דדן אי חייבין על שחיטת בן פקועה משום ד' וה'.

ע"ע שיטת ר' ישעי' הובא בשטמ"ק ב"ק מא א' דבן פקועה טעון נחירת סימנים ולא סגי בשחיטת האם לחוד, **ועי'** נאו"י סי' י"א דביאר הטעם דכיון דבן נח נצטוה על הנחירה ולא נשנית לישראל בסיני הלכך היכא דלא שייך שחיטה בעי' נחירה כדן בן נח, וצ"ע דא"כ אמאי עובר מת נותר, **ועי'** פי' הגר"י פערלא על הרס"ג ח"ג עמ' רנ"ג דכ"ד הר"י דווקא לענין בן ט' חי דהתירו משום דהוי כשחוט כיון דחשיב בהמה בפ"ע, משא"כ עובר מת דהתירו משום כל בבהמה אף נחירה לא בעי.

ע"ע פרשת דרכים הובא בפתחי תשובה י"ג סק"ד דהטעם דבעי נחירה משום דלא גרע ממפרכסת, ובעיקר דבריו דהוי כמפרכסת האריכו בזה, הצ"ח פסחים כה א', מנ"ח רמ"ח סק"ה, אחיעזר ח"ג סי' מ"ח סק"ו, נאו"י כ"ב סק"ו.

עד ב'

קרעה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה כו', עי' מאירי דרבותא דמתני' דאע"פ דניתר בשחיטת אמו לא נפקעו סימניו מלהיות נותר בהם דד' סימנין התירה בו התורה, **וע"ע** תויו"ט.

גמ', דתניא גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ, עי' רש"י דקסבר ר"מ חדשים ואוירא גרמי, **ועי'** רש"י לעיל במתני', ולב אריה דהקשו דרש"י סתר דבריו שם בד"ה "טעון שחיטה" דר"מ סובר חדשים גרמי לחוד, **וע"ע** תורת יקותיאל סי' ס"ד מש"כ ליישב.

והלך ר"מ לשיטתו ור"י לשיטתו, מבואר דכי היכי דפליגי לענין היתר אכילה דהעובר ע"י שחיטת האם, ה"ה דפליגי לענין היתר אכילה דחלב ע"י שחיטת האם. **והיכא** דלא נשחטה האם נחלקו ר"י ור"ל לקמן עה א' אי שרי החלב או לאו, **ונחלקו** הראשונים שם אי תלוי בפלוגת ר"מ ור"י, **ועי'** רא"ש, ר"ן, רמב"ן, וחי' הר"ן, ויש לברר לפי דבריהם טעמם דר"מ ור"י בעיקר פלוגתם, ויבואר במקומו.

ובעיקר התירא דחלב, **עי'** רש"י לעיל במתני' דילפי' לקמן מה חלב ושתי כליות האמורות באשם כו', **ועי'** חי' הר"ן משה"ק, **ופי'** דילפי' מכל בבהמה, **וכ"כ** הרא"ש, **ובאחרונים** האריכו להוכיח דגדר התירא דבן פקועה הוא משום גזה"כ דכל בבהמה, דאי משום דהוי כשחוט מנלן למילף נמי היתר אכילה לחלב, **ועי'** קה"י סי' י"ט מש"כ לבאר בטו"ט.

ע"ע ר"מ פ"ז ממאכ"א ה"ג, דבן ט' חי ניתר בשחיטת אמו, וחלבו אסור, **ועי'** מ"מ ולח"מ שם דהקשו משמעתי' דר"י ור"מ אזלי לטעמיהו, ותירצו דאין כונת ר' אושעיא דהכרח הוא דהא בהא תליא, **וע"ע** אמר"מ סי' ד' סק"ו, וזכר יצחק סי' ל"ה דס"ל לר"מ דגדר התירא דבן פקועה משום דחשיב כשחוט ולכך אין שחיטת האם מתרת שאר איסורים, ומה"ט חלב בן ח' כיון דלא כלו חדשיו לא חל עליה איסור חלב ושרי, **וע"ע** אמר"מ שם סק"ב דכתב לבאר כונת הר"מ אמאי בן ט' מת חלבו שרי, ובאחרונים האריכו עוד בדברי הר"מ, ושייך לפלוגת ריו"ח ור"ל להלן ויבואר שם.

ע"ע רשב"א פט ב' ד"ה "אלא" דהקשה אהא דמבואר שם דאיסור גיד ומוקדשין בהדי הדדי קא אתי, והא לר' אושעיא אף לר"מ לא חל איסור גיד אלא בבן ט', ותי' דההיא סוגיא פליגי אדר"א, **עוד** תי' משמיה דהתוס' דכ"ד ר"א קאי דווקא אחלבו, ותלוי בשם בהמה, ואהא קאמר ואזדי לטעמייהו, אבל גיד אסור אף פחות מבן ט' אלא דפליגי אי מ"מ ניתר מדינא דכל בבהמה, **ועי'** ראש יוסף שם.

למעוטי רובעו וחורש בו, עי' ר"ג דמבואר דמיעוטא דחורש ורובעו היינו דאפי' לר"מ שרי רביעה וחרישה כיון דדמי לבישרא בעלמא [וצ"ב מ"ש מהיתר אכילה].

תוד"ה למעוטי, דס"ד דגרע מבהמה מפרכסת כו' **עי'** נאו"י סי' כ"ב סק"ו דפי' הס"ד דכיון דהתירא דבן פקועה משום כל בבהמה דנטפל אגב אמו, ה"ה דל"ח בהמה לענין הרבעה.

שם, א"נ התם ה"מ כגון כו', עי' חזו"א סי' ר"ד לדף קכא ב' דפי' דאע"פ דמפרכסת חשיב כחיה וכמבואר דישראל בטמאה אסור, מ"מ כיון דאיסור הרבעה אינה בכל בע"ח אלא במינים מיוחדים בזה י"ל דכל היכי שהוכשרה באכילה אינה בכלל בהמה שאסרה תורה.

גמ' א"ר שמעון בן לקיש לדברי המתיר בחלבו כו' ור"י אמר אף כו', נחלקו הראשונים בטעמא דר"י, עי' רמב"ן דל"ל לר"י כללא דכל היכא דמחייב אדם הנפש מחייב כו', וחיובו משום דם התמצית ולכך למאי דקיי"ל כרבנן דדם התמצית באזהרה ה"ה דליכא כרת לכו"ע כדם התמצית, **אולם** עי' ר"ן דטעמא דר"י משום דס"ל דשליל כיון דד' סימנין אכשריה ביה רחמנא יש בו חיות ומחייב משום דחשיב דם הנפש, **וע"ע** ר"מ פ"ו ממאכ"א ה"י דדם הנמצא כנוס בתוך לבו חייב כרת, **ועי'** השגות הראב"ד ונו"כ שם, **וע"ע** ר"ן הנ"ל דפי' לפ"ד.

ובעיקר הא דמבואר בסוגיין דלכו"ע לא הותר הדם באכילה ע"י שחיטה כחלב וגיד נחלקו הראשונים בטעם החילוק, **עי'** רא"ש דפי' דכיון דהדם נבלע בכל הגוף חשיב כדם האברים של הבהמה עצמה, **ועי'** ט"ז י"ג סק"ג דפי' כונתו דהדם של העובר מתערב עם הדם של הבהמה עצמה, **וע"ע** קה"י סי' י"ט מש"פ באופ"א, **וע"ע** זכרון שמואל סי' ע"ד דהוסיף בכונת הרא"ש דכיון דלא שייך ביה שריותא דכל בבהמה לגמרי דעדיין אסור משום דם האברים, הלכך לא איכלל כלל בהתירא דכל בבהמה, ולעולם השתא חיובו משום דם הנפש. **אולם** עי' ר"ן במתני' דלא ילפי' מכל בבהמה אלא מידי דאכילה משא"כ דם דמשקה הוא, **ועי'** רעק"א במתני' מה שהוסיף לפרש בענין אחר.

וביסוד פלוגתת ריו"ח ור"ל, כתבו האחרונים דאזלי לשיטתם לקמן מה א' דפליגי אי חדשים לחוד גרמי או חדשים ואוירי, **וע"ע** קה"י וזכ"ש שם.

איתיביה ר"י לר"ש בן לקיש קורעו ומוציא כו', עי' לח"מ פ"ו ממאכ"א ה"ה דכתב להוכיח דלריו"ח אפי' בבן ח' חייב כרת על הדם, דאל"כ תיקשי נמי אדידיה דהא מתני' איירי אף בבן ח', [ולפי"ז בע"כ דאין טעמא דריו"ח דאזיל לשיטתו לקמן עה א' דחדשים לחוד גרמי, דא"כ אמאי בן ח' חשיב דם הנפש הא ליכא חדשים, ודלא כמש"כ האחרונים הובא לעיל דריו"ח אזיל לשיטתו], **ועי'** זכרון שמואל סי' ע"ד מש"כ לדחות ראיית הלח"מ.

וכל היכא דלא מחייב אדם הנפש לא מחייב כו' עי' זכרון שמואל סי' ע"ד דהקשה למש"פ הרא"ש טעם איסורא דדם משום דהוי כדם אברי האם, א"כ ה"ה דחשיב דאיכא לעובר דם הנפש ע"י דם הנפש דהאם ועיי"ש דלכך פי' כונת הרא"ש באופ"א והובא לעיל.

מאי דעתך דגמרת שה שה, עי' רש"י דפי' פרט ליוצא דופן, ועי' מהרש"א ע"ד התוס' דרש"י סתר דבריו למש"כ בד"ה "מאי אהני ליה" דהטעם משום כהוי כבישרא בדיקולא. ע"ע חי' הגרי"ז בכורות יב א', ומשנת רבי אהרן חולין ד' סק"ז דהקשו אמאי פשיטא לרש"י דבן פקועה חשיב יוצא דופן הא משכח"ל שנולד כשהיא מפרכסת.

תוד"ה דגמר שה שה, ואי אפשר לומר כן כו' עי' רמב"ן דכתב ליישב שיטת רש"י דלמסקנא אף לר"מ אין פודין, ובעיקר ד' התוס', עי' רמב"ן דהקשה אמאי לא מיפסל משום יוצא דופן, ועי' הגהות הגראז"מ שם, וכבר כתב ליישב כן בחי' הר"ן עיי"ש, וע"ע חי' הגרי"ז בכורות שם בעיקר פלוגתת רש"י ותוס' דאזלי לשיטתם לקמן עה ב' אי אמרי' ד' סימנין אף בבן פקועה הבאה מכשרה דלפ"ז שייך ביה שפיר שחיטה ול"ל פסול שחוטה, או דל"א ד' סימנים אלא בטריפה עיי"ש.

ע"ע מנ"ח מצוה כ"ב סק"ו דכתב לדון אי פודין בבן פקועה הבא מטריפה למאי דמבואר להלן דניתר בשחיטת עצמו ולא חשיב כבשרא בדיקולא, ותלה בפלוגתת רש"י ותוס' הנ"ל.

איבעיא להו מהו למנות בו ראשון כו' עי' רש"י דפי' הספק בבן ט' חי, ועי' מהרש"א דהכריח דה"ה בבן ח', וע"ע אחיעזר ח"ג סי' מ"ח סק"ג דנקט בד' רש"י דהבעיא דווקא בבן ט' חי, וביאר דבבן ט' חי כיון דהוי בהמה בפ"ע וד' סימנין אכשר ביה רחמנא אלא דניתר מגזה"כ דכל בבהמה איבע"ל דדילמא בכה"ג לא הוי ירך אמו, משא"כ בן ט' מת או בן ח' חי פשיטא דהוי כאחד מאבריה. ע"ע בעה"מ דפי' הספק בבן ח' ובן ט' חי, אבל במת אף בן ט' דברי הכל חד גופא, וע"ע רמב"ן דפי' הספק בכל ענין.

ובעיקר פלוגתת ריו"ח ור"ל, עי' בעה"מ דפליגי בגדר התירא דבן פקועה אי חשיב חד גופא וכמאן דאשתחיט איהו גופיה או דחשיב תרי גופיה ולא הוי כשחוט. ע"ע קובץ ענינים ואחיעזר שם בטעם השמטת הרמב"ם.

עה א'

ואזדא רבי יוחנן לטעמיה כו' עי' רש"י דפי' דאזיל לטעמיה דרבנן דפליגי אדריה"ג דס"ל כרבנן דמתני' דבן פקועה אין טעון שחיטה, אולם עי' בעה"מ דפי' לפ"ד הנ"ל דאזיל לטעמיה דבן פקועה ל"ח כשחוט עיי"ש.

וחכמים אומרים אינו מטמא טומאת אוכלין כו' עי' קובץ ענינים דנסתפק אמאי בהמה בחייה אינה מקבלת טומאה אי משום דל"ח אוכל, או אף דחשיב אוכל מ"מ החיות הוי סיבה דאין יכול לחול בו טומאה והאריך בזה, [וע"ע קה"י טהרות סי' מ'].

בעי רב חסדא נולדו כו' עי' רש"י דפי' הספק אליבא דר"ע, אולם עי' ר"מ פ"ב מטומאת אוכלין ה"ו דפי' הספק אליבא דב"ה, ועי' מנ"ח מצוה ק"ס.

אבל דגים דאין במינן שחיטה, עי' פי' ר"ג, ועי' חזון יחזקאל פ"ד ה"ג דמבואר דאיסורא דטריפה מחמת חיסרון שחיטה.

הטילה נפל כו' עי' אמר"מ סי' ד' סק"ב בשם ערוגות הבושם דכתב לחדש דבנפל איכא איסור אמ"ה כיון דהוי כאחד מאבריה, ועיי"ש סק"ט דכתב להקשות ע"ז מסוגיין דאי איכא אמ"ה היכי חל איסור נפל דהוא רק לאחר ט' חדשים ואין אחע"א עיי"ש.

איכא דאמרי כל היכא כו' בעיקר פלוגתת ריו"ח ור"ל מצינו ג' שיטות בראשונים, **א- שיטת** הרא"ש ורשב"א דריו"ח ור"ל פליגא בין אליבא דר"י ובין אליבא דר"מ, **ועי'** רא"ש, ומבואר דלריו"ח כו"ע ס"ל חדשים גרמי, ופלוגתת ר"מ ור"י בשריותא דכל בבהמה אי מתיר נמי בהמה גמורה או לאו, ולר"ל לכו"ע חדשים ואורא גרמי, ופלוגתת ר"י ור"מ אי אורא דלאחר שחיטה מהני לאשווי למפרע תורת בהמה או לאו, **ועי'** ראש יוסף צב ב' דפי סברת ר"י בתרתי חדא דלאחר שחיטה הוי העובר כמנח בדיקולא, ועוד דכיון דחל התירא דשחיטה תו לא פקע. [ועי"ש בתו"ד דלמש"פ הרא"ש דפודין בבן פקועה לא שייך לדנו כמנח ביקולא לאחר שחיטה]. **ע"ע** תורת יקותיאל סי' ס"ד דהקשה לריו"ח אמאי עובר מת נותר אף לר"מ [אפי' מת לאחר שחיטה] הא כיון דחדשים גרמי הו"ל בהמה גמורה ובכה"ג ל"ל לר"מ התירא דכל בבהמה.

ב- שיטת רבינו אפרים הובא ברשב"א לקמן צב ב' ד"ה "והא מיפלג", דפלוגתת ריו"ח ור"ל תלוי בפלוגתת ר"י ור"מ עיי"ש.

ג- שיטת הרמב"ם, עי' רמב"ם פ"ז ממאכ"א ה"ג, **ועי'** ראב"ד דפי' דבריו דס"ל כשיטת רבינו אפרים, **וכ"כ** הרא"ש בשמעתין, **אולם** עי' רשב"א צב ב' דהקשה דהא הר"מ פ"ה ה"ד פסק כר"י, ובעיקר שיטת הרמב"ם, **עי'** מ"מ ולח"מ הובא לעיל, **וע"ע** אמר"מ סי' ד' וזכר יצחק ל"ה, **וע"ע** ראש יוסף צב ב'.

ע"ע ר"מ ה"ד, **ועי'** כס"מ דמבואר דהושיט ידו ותלש והניח בתוך הבהמה מותר, והקשה ממש"כ הרמב"ם ה"ג דחלב אסור כר"מ וא"כ ה"ה בתלש והניח, ועיי"ש מש"כ לחלק, ועי"ע אמר"מ סי' ד' סק"כ כ"ב.

ד- שיטת הר"ן, עי' חי' הר"ן דריו"ח ור"ל פליגי אליבא דר"י, דריו"ח ס"ל חדשים גרמי ולא התיר ר"י אלא עיי' שחיטה, ואע"פ דהוי בהמה גמורה נותר מגזה"כ, ור"ל ס"ל דאי הוי בהמה גמורה לא היה מהני השחיטה להתירו ובע"כ דחדשים ואורא גרמי, אולם אליבא דר"מ לכו"ע חדשים גרמי עיי"ש.

ע"ע תוס' קג א' דלכו"ע בעי חדשים ואורא ופלוגתת ריו"ח ור"ל אי בעי אורא דבהמה או דסגי באויר דחלב, **ובזה** כתבו ליישב הא דמבואר שם דאיסור חלב חל בזמן הלידה, **וכ"כ** בשמעתין סוד"ה "לדבריי".

ובעיקר קו' התוס' שם, **עי'** רמב"ן צב ב' דכתב ליישב דאע"ג דלריו"ח חדשים גרמי מ"מ כיון דאם שחט את אמו חלבו של שליל מותר הלכך לא חל איסורא דחלב אלא בשעה שיצא לעולם, **ועי'** קובץ שמועות אות כ"ה דהקשה דא"כ אף איסורא דאמ"ה דבהמה עצמה יהא שרי כיון שיכול להתירו בשחיטה ועיי"ש תירוצו. **ע"ע** רשב"א פט ב' דתי' דאע"ג דחל איסורא קודם לידה מ"מ לענין אין איסור חל על איסור ל"ח אלא בשעת יציאתו לעולם עיי"ש, **[ועי' קה"י סי' כ"ו בדברי הרשב"א]**.

ע"ע ראש יוסף צב ב' דהאריך בשיטות הראשונים, ובתו"ד כתב דמשה"ק הרא"ש בשמעתין אמאי לריו"ח נותר החלב בשחיטת אמו, מבואר דלא ס"ל כתוס' קג א' דבעי' אורא דחלב דא"כ כי היכי דלר"ל לא קשה ה"ה לריו"ח, ועיי"ש עוד מה שחישב בשיטת רבינו אפרים, ועי"ע לב אריה דהכריח דהרא"ש ס"ל כתוס'.

ע"ע אמר"מ שם סקכ"א דמבואר מלישנא דר"י דדוקא חלב בן ט חי אסור אבל בן ט' מת שרי, **וכ"כ** המגיד משנה פ"ז ממאכ"א, אולם הקשה לשי' הראשונים דחלב חל אף קודם שיצא לאויר העולם היכי פקע האיסור עיי' מיתה.

ע"ע רא"ש דכתב דאע"פ דלר"ל ליכא איסורא בחלב, מ"מ אסור משום בשר מן החי, ובר"ן כתב דאסור מידי דהוה אהוציא עובר את ידו דאין היד נותר בשחיטת אמו, **ועי'** זכרון שמואל סי' ע"ד סק"ד דהקשה אמאי לא פ' הר"ן דאסור משום אמ"ה וכדין הוציא ידו וחתכו, ות"י דס"ל לר"ן דאי חתכו קודם שהוציא ליכא איסורא דאמ"ה עיי"ש.

טעמא זידי מהכא, עי' קה"י סי' י"ט דהקשה מה ענין זה לזה הא איסורא דחלב הוא מפני חלות שם חלב דעובר, משא"כ לענין הקטרה יסוד הנידון אם הוא נחשב כחלב האם או לאו.

ואיכא דאמרי איתיביה רבי שמעון בן לקיש כו', עי' רשב"א צב ב' דהקשה למשי"פ לעיל מינה דריו"ח קאי אף לר"י וע"י שחיטה מודה דניתר, דא"כ מה הקשה ר"ל הא שאני התם דהיה ע"י שחיטה, ותי' דלא מהניא שחיטה אלא לענין היתר אכילה משא"כ לענין הקרבה, וע"ע מהרש"א על תוד"ה "רבי יוחנן" דתי' באופ"א, ועי' לב אריה שהאריך בדבריו.

ע"ע ראש יוסף צב דהקשה לשי' רבינו אפרים דריו"ח ס"ל כר"מ, א"כ מה קמקשה ר"ל הא בע"כ הברייתא אליבא דר"י וכמבואר בתוד"ה "מה חלב".

אמר רבי אמי השוחט את הטרפה כו' עי' רשב"א סוף עד א' ובתוה"ב ב"ב דף ס' א' ביתר ביאור דפי' הטעם דלא מהני שחיטת טריפה לעובר משום דכל מקום שאינה מועילה לעצמה להיתר באכילה לא תועיל לו לעובר להיתרו באכילה דלא עדיף מגופה אלא כגופה ממש, ועי' שער"י ש"ב פכ"ב בביאור כונת הרשב"א, וע"ע במכתבים הנד' בסוף ספר חי' מרן ר"ז הלוי דכתב להוכיח דאיסורא דטריפה משום חיסרון בהיתר השחיטה דאי לא הוי אלא כשאר איסורים א"כ אמאי לא ניתר הולד ע"י שחיטת האם, ועי"ש דולד שור הנסקל פשיטא דניתר ע"י שחיטת האם, ועי' שו"ת הרעק"א מהדורא תנינא סי' י' דנקט דאף בשוחט קדשים בחוץ דינו כטריפה דאין העובר ניתר בשחיטת אמו, ומבואר דלא כהגר"ז דהא בשחוט חוץ לא הוי חיסרון בהיתר השחיטה. ע"ע חזון יחזקאל פ"ד ה"ג דפי' דכיון דהתירא דבן פקועה מדינא דכל בבהמה הלכך גבי שחיטת טריפה כיון דלא חל היתר אכילה אבהמה גופא ה"ה דלא חל התירא דכל בבהמה, ועי' חי' מרן ר"ז הלוי שם מה שנו"נ בדבריו.

לדברי המתיר אוסר, עי' קובץ ענינים על תוד"ה "לדבריו" דפי' פלוגתא ר"א ורבא בגדר התירא דבן פקועה אי משום דהוי כשחוט או דניתר מגזה"כ ולעולם אין סימניו כשחוטים, ובאחרונים האריכו בזה לקמן ע"ב בשחיטת רש"י ותוס' שם ויבואר שם.

ע"ע פלוגתת הב"ח ופר"ח י"ד סק"ח לענין עובר שהוציא ידו ונמצאת אמו טריפה אי למ"ד ד' סימנין אכשרה רחמנא ניתר אף האבר שיצא או לאו, וע"ע אמר"מ סי' ד' סק"ל דיסוד הפלוגתא אי גדר איסורו של יוצא משום חיסרון שחיטה או פסול יוצא, וע"ע משנת רבי אהרן חולין ד'.

תוד"ה לדברי כו' עי' ר"ן משי"פ באופ"א, וע"ע חי' רעק"א משה"ק על דברי הר"ן, וע"ע לעיל עד א' משי"כ בזה.

שם, דאפי' לר"י, מבואר דאי הוה ס"ל חדשים גרמי לחוד פשיטא דניתר אף במעי אמו, ויש שפי' דלפי"ז צ"ל דס"ל לתוס' דאף לר"מ בעי חדשים ואוירא כשי' הרא"ש, דאל"כ מאי מספקא לעיל אליבא דר"מ הא כיון דחדשים לחוד גרמי פשיטא דניתר.

שם, כי היכי דמהניא ליה שחיטת אמו, עי' קובץ ענינים דהקשה דבן ח' יוכיח דמהני שחיטת אמו ואין מהני שחיטת עצמו ותי' דמבואר דהיכא דשייך ביה שחיטה הא דניתר ע"י האם משום דחשיב כמאן דשחיט ולפי"ז דבריהם הוי כראיה דבע"כ דמהני נמי שחיטת עצמו.

אמר רב חסדא השוחט את הטרפה כו' עי' רמב"ן דגרס השוחט את הבהמה, ופי' דבס"ד איירי בבהמה כשירה, והא דאקשי' להלן דאי מת כו' כמאן כרבנן, אע"ג דלרבנן הותר נמי באכילה, צ"ל דאיירי בהפריס ע"ג קרקע דשחיטת אמו לא מהני אלא לטהרו מידי נבילה.

עה ב'

טען שחיטה, עי' רש"י, ועי' ח' מרן רי"ז הלוי שם דפי' כונת רש"י עפ"ד, וע"ע חזון יחזקאל פ"ג ה"ד דפי' באופ"א.

ואם מת טהור מלטמא, באחרונים הקשו כיון דמהני השחיטה לטהרו מידי נבילה משום א"כ מאי איסורא איכא על העובר, **עי' גליון הרעק"א סוף סי' י"ג** דכתב דאיסורו משום טריפה, **וכ"כ החזו"א סי' ג' סק"ג** לדקדק מלשון רש"י ביצה ו' א' ד"ה "טריפה", [וע"ע ס"ד דהש"ס לקמן פה ב' דבן פקועה טריפה ניתר בשחיטת אמו וברש"י שם], **ע"ע חזו"א שם** דכתב דאיסורו משום אמ"ה, **ויש שפי' דאיסורו משום עשה דאינו זבוח, וע"ע אמר"מ סי' ד' סקל"ב, וע"ע שער"י ש"ב פכ"ב.**

א"ל לדידי נמי ל"ק ד' סימנין, עי' רש"י דפי' דכולה כרבנן, וכ"כ הרמב"ן ועי"ש דהוסיף לבאר רבותא דרישא דטען שחיטה, **אולם עי' בעה"מ דכולה כר"מ, וברייתא איירי בשוחט בהמה כשירה, וכתב לחדש דאף לר"מ מהני שחיטת האם לטהר בן ט' חי מידי נבילה, ועי' רמב"ן משה"ק.**

אמר רב כהנא הפריס ע"ג קרקע, עי' רמב"ם פ"ב מאבות הטומאה ה"ז דמבואר דאי מת בלא שחיטת עצמו מטמאה טומאת נבילה, **ועי' כתבי הגר"ח אות שפ"ד דמבואר דגדר תקנת חכמים דנידון כאינו זבוח כלל, ולכן מטמא בלא שחיטה, אולם עי' רמב"ן עה א' דמבואר דאינו מטמא בנבילה.** **ע"ע גליון רעק"א י"ג סעי' ב'** דהביא משו"ת הרשב"א דמברכים על שחיטת בן פקועה, ועי"ש דבשו"ת בשמים ראש מבואר דאין צריך לברך.

ע"ע רש"י ב"ק קו ב' ד"ה "ולישני" דמבואר דלחכמים דבהפריס טען שחיטה, הגונב בן פקועה חייב ד' וה', ועי' ח' הרעק"א שם דהקשה דאף לחכמים הסימנים כבר שחוטים ואין השחיטה אלא מפני מראית העין.

אמר רב משרשיא לדברי האומר כו', עי' רש"י מש"פ, ועי' תוס' ורשב"א ור"ן משה"ק, ובעיקר שיטת רש"י, עי' שער"י ש"ג פכ"ה וכע"ז משנת רבי אהרן חולין סי' ד' דס"ל לרש"י דנידון ד' סימנים תלוי בגדר התירא דבן פקועה אי הוי כשחוט או דניתר מגזה"כ, ולכך למ"ד ד' סימנין היכא דאין העובר ניתר בשחיטת האם מהני שחיטת עצמו דאין סימניו כשחוטים עי"ש, וע"ע להלן בד' התוס'.

תוד"ה בן פקועה, דחשיב כל סימן וסימן כחציו שחוט, עי' שפ"ד י"ג סק"ח דנסתפק בשוחט את הבהמה ולאחר שחיטת סימן אחד יצא העובר, אי יש תקנה לולד או לאו.

שם, ואפי' מ"ד לעיל כו' עי' לשון הרשב"א דל"ד לטריפה שאין סימני העובר כשחוטין כלל, ועי' שפ"ד י"ג סק"יב דתמה דהא השחיטה מטהרת מידי נבילה עי"ש, ויתכן דלענין להתיר העובר מידי נבילה לא בעי' לדנו כשחוט אלא דניתר ע"י דטפל להאם, וכעין המבואר בבע"מ בשיטת ר"מ. **וע"ע לשון הר"ן דכיון שלא הועילו כו' [ובעיקר שיטת הר"ן, עי' משב"ז שם דמודה לרש"י דשייך פסול שהייה, אלא דס"ל דמ"מ לא דמי לטריפה].**

ובעיקר קו' התוס', עי' משנת רבי אהרן שם דיסוד פלוגתת רש"י ותוס' בדין שחיטת טריפה, דרש"י ס"ל דשחיטת טריפה מהני אף לטהר אכילה אלא דהוי שחיטה פסולה משום דנפיק חיותה במקצת שלא ע"י שחיטה, והלכך כי היכי דמהני ד' סימנים לשחיטת טריפה מהני נמי בשמעתין, ותוס' ס"ל דשחיטת טריפה לא מהני כלל להיתר אכילה, ולכך חלוק מדינא דרב משרשיא.

שם, ומודה נמי כו', עי' משנת רבי אהרן שם דפלוגתת רש"י ותוס' בגדר איסורא דיוצא אי פסולא משום חסרון שחיטה או משום דהוי פסול.

ע"ע פרי"ח י"ד סק"ה דמבואר מד' התוס', דבן פקועה שהוציא ידו ונמצאת אמו טריפה דכיון שניתר בשחיטת עצמו מהני נמי שחיטתו לאבר שיצא, דאל"כ מה הקשו התוס' מהתם הא מ"מ ל"מ שחיטת עצמו להתיר האבר שיצא.

ובעיקר דבריו לכאן י"ל דכ"ד התוס' הוא אליבא דרש"י דמהני ד' סימנים אף בדינא דרב משרשיא, דלפ"ז ה"ה בהוציא ידו, אבל לד' התוס' דלא נאמר ד' סימנים אלא היכא דלא ניתר בשחיטת האם, א"כ י"ל דה"ה לענין אבר שיצא.

ובעיקר הסוגיא, עי' ש"ך י"ג סק"ב דבן פקועה הבא מטריפה שבא על בהמה מעלייתא הולד יש לו תקנה אף לשחיטת התוס', **ועי' שפ"ד שם** דפליג.

ע"ע ט"ז וש"ך י"ג סק"ד דבן פקועה הבא על בהמה מעלייתא ונשחטה האם ניתר הולד ע"י שחיטת אמו, **אולם** עי' חת"ס סט א' דפליג דל"מ שחיטת אמו, ועי"ש הטעם.

ע"ע פמ"ג פתיחה להל' תערובות ח"ג פ"ב דנסתפק בבן פקועה הבא על בהמה מעלייתא וחתך אבר מן החי, אי חשיב אבר שלם או דדנים מקצתו כשחוט, ונפק"מ לענין בריה.

אמר אב"י הכל מודים בקלוט, עי' כתבי הגר"ח אות שפ"ד דכתב לפרש בטעם השמטות הרמב"ם דאב"י אזיל אליבא דר"ש דקלוט אסור באכילה, וקמ"ל אב"י דבן פקועה לא גזרו ביה איסור קלוט אולם שחיטה לעולם בעי, **וע"ע ח"י הגר"ז** בכורות ו א' דהקשה דא"כ לאיכא דאמרי דאיירי בקלוט בן קלוטה, הא הקלוטה אסורה לר"ש [דהוי חד תמיהא] וא"כ הקלוט הו"ל יוצא מן האיסור, ותי' דאיירי דהקלוטה לא הפריסה ע"ג קרקע. **[וע"ע תוס' בכורות ו א' דכתב להוכיח משמעתין דקיי"ל כרבנן דשרו קלוט, ועי' ח"י הגר"ז שם בדבריהם].**

כל מלתא דתמיהא, עי' הגהות אשר"י סי' ה' לענין ההיא עובדא דהרגו בני פקועה והאכילוהו בחופה דחשיב מילתא דתמיהא ולכך היה מותר בלא שחיטה.

א"ד אמר אב"י, עי' רש"י, ועי' לבוש סי' יג סעי' ב' וש"ך סק"ז דנחלקו בכונת רש"י אי איירי דאף הקלוטה אותו בן פקועה או לאו, **וע"ע משב"ז סק"ו, וע"ע בעה"מ דפי' ממירא דאב"י באופ"א.**

ע"ע ב"ח וט"ז י"ג סעי' ט' דמדינא דאב"י מוכח דבהמה מעלייתא הבא על בת פקועה ושחטה דהעובר ניתר וקרי' ביה כל בבהמה, **ועי' ש"ך סק"ג** דתמה דלא מרבי' מכל בבהמה אלא דניתר בשחיטת אמו, אבל כאן שאין אמו טעון שחיטה הו"ל כלא נשחטה. **ועי' פרי"ת שם דס"ל לב"ח** דאין ההיתר משום דכשחוט אלא גזה"כ דכל שנמצא בתוך בהמה מותר, **ועי' משב"ז סק"ט** דמשמע מדבריו דה"ה אי קרעה שרי העובר.

אדא בר חבו הוה כו', עי' רש"י ותוס' דמבואר דאע"פ דהוי טריפה מהני דלא גזרו אלא על הטריפה, וכ"כ הרא"ש, אולם עי"ש דיש דוחים דהכא לא הוי טריפה כלל דלא מיטרפא בדריסת זאב גסה.

ע"ע רשב"א דה"ה שאר פסולי שחיטה כגון החליד או דרס מהני בבן פקועה שהפריס, **אולם** עי' רא"ש ור"ן דפליגי, **וע"ע בדה"ב ב"ב עמ' ס ב'** דכתב לחלק בין פסול טריפה דשמעתין לפסולי שחיטה, **וע"ע שו"ע י"ג סעי' ב', וש"ך** וט"ז שם, **וע"ע רעק"א** דנסתפק אי נקו"ה הוי כפסולי שחיטה או דהוי כטריפה.

פרק הזרוע והלחיים

מתנות בחו"ל

קל א', מתני' נוהגין בארץ ובחו"ל, **עי'** לקמן קלו א' דלרבי אלעאי **אין** נוהג בחו"ל דילפי מתרומה, **ועי'** שם ע"ב דנהוג עלמא כר"א, **ועי'** רש"י ותוס' שם דקאי אף אמתנות, **אולם** הרמב"ן רשב"א ור"ן ס"ל דבמתנות לא נהגו כר"א, ועיי"ש הטעם או משום דלא ס"ל ילפותא דר"א אלא לענין ראשית הגז או משום דבמתנות גזרו רבנן במקומות הסמוכים לארץ, **וע"ע** ר"מ פ"ט מבכורות ה"א דמבואר דנוהג בחו"ל מדאורייתא, **ועי'** ב"י סי' ס"א, **[וע"ע** או"ש שם פ"י ה"א].

ע"ע חזו"א שביעית ב' סק"ו דלענין מתנות אזלי בתר מקום השחיטה ולא בתר מקום הגידול [כתרו"מ], הלכך אי גדלה בא"י ונשחטה בחו"ל דינה כחו"ל.

מתנות במוקדשים

בחולין אבל לא במוקדשין כו' ת"ל ואתן אותם כו', **מבואר** במתני' דאיכא ג' אופני מוקדשין. א- קדושת הגוף דנתמעט ממתנות מקרא ד"ואתן אותם", ונתמעט נמי מבכורה, **ועי'** רש"י לקמן ד"ה "בכור אינו נוהג במוקדשים" דילפי מקרא "דבקרך וצאנך" ולא הקדש, **וצ"ב** אמאי לא פי' משום דאין קדושה חלה על קדושה כדפי' במתני' לגבי קדושת דמים וכדלקמן, **ועי'** מרומי שדה.

ב- קדושת דמים קודם שנפדו [כגון בקדם מומם להקדשן], **עי'** רש"י דקסבר קדושת דמים מדחה מן הבכורה, כמבואר בכורות יד א' ומשום דאין קדושה חלה על קדושה, **[וכ"כ** רש"י לקמן קלב א' ד"ה "ואם אחד שוחט" לענין פטור בכור בע"מ מן המתנות], **ועי'** ח"י הגרי"ז תמורה י ב' דנמצא לפי' פי' רש"י דאין זה דין בהאם שהיא פטורה מן הבכורה אלא בולד שא"א לקדושה לחול עליו [ונפק"מ לבהמת קדשים וולדה חולין דחייבת בבכורה], אולם תמה מה שיידך האי טעמא גבי מתנות, **ועי'** ט"ז סקכ"א דהוסיף להקשות דהא מתנות ל"ל קדושה כלל דהא מותר להאכיל לכלבים, **ופי'** ה"ט דכונת רש"י לאו משום קדושת מתנות אלא קדושת המצוה ע"ש.

ובעיקר דינא דקדושת דמים מדחה מן הבכורה ומתנות, **עי'** רש"י בכורות שם ד"ה "קדושת דמים" דהוי כקדושת הגוף דילפי לקמן שם טו א' מקראי דפטור, **ועי'** תוס' שם משה"ק ולכך פי' טעמא דגבי בכור כתיב "בישראל" ובמתנות כתיב "מאת העם", **ועי'** חת"ס במתני' דהקשה דא"כ אמאי בעי למילף במתני' דאין נוהג במקדשין מקרא "דואתן אותם" תיפוק ליה משום דלא הוי "מאת העם".

וביסוד פלוגתת רש"י ותוס', **עי'** ח"י הגרי"ז שם, ובתמורה י ב' בארוכה דנחלקו בגדר הקישא דפסולי המוקדשין לצבי ואיל, אי הוי גזה"כ דאע"ג דפקעה קדושתן פטורה מן המתנות, או דגלי לן הקישא דאף לאחר פדיון אית להו קדושה, ומשום האי קדושה פטורה מן המתנות, דלפי"ז קדו"ד קודם פדיון דאית בהו קדושה נמי פטור מהאי טעמא [ועיי"ש דיתכן דאף תוס' ס"ל דפטורא דפסולי המוקדשין משום קדושה שכן אלא דה"מ קדושת הגוף דאיכא חלות קדושה בחפץ ולא פקע לגמרי, אבל קדושת דמים דאין הפטור אלא משום דהוי רשות הקדש ליכא למילף מהתם].

ובעיקר שיטת רש"י יל"ע למאי שפי' דילפי מפסולי המוקדשין, אמאי פי' בשמעתין דאין קדושה חלה על קדושה, ובשלמא גבי בכור י"ל דעיקר הטעם דאינו נוהג במוקדשין משום דאין קדושה חלה על קדושה, ומפסולי המוקדשין לא ילפי' אלא דקיימא בקדושתיהו, אבל מתנות דמיעוטיהו מקרא דואתן א"כ לבתר דגלי לן בפסולי המוקדשין דבקדושתיהו קיימא הדרינן למילף מקרא ד"ואתן", ואמאי פי' רש"י משום דאי קדושה חלה על קדושה.

ג- פסולי המוקדשין [וכגון שקדם הקדשן למומם], מבואר במתני' דאף לאחר פדיון פטורין מן הבכורה ומתנות, **ועי'** בכורות טו א' דילפי מצבי ואיל, **ועי'** לעיל פלוגתת רש"י ותוס' בגדר הילפותא, ולכא"ו תלוי בשו"ט דהגמ' שם אי מצינו למילף אף אותו ואת בנו וחלבו מהקישא דצבי ואיל.

ע"ע ר"מ פ"ה מבכורות ה"ח דפטורים מן הבכורה משום דלא יצא לחולין לכל דבר, ולכאוי מבואר דגדר הילפותא דעדיין תורת קדושה עליה, **וע"ע** חי' הגרי"ז תמורה שם, **וחי'** הגרא"ל ח"ב סי' נ' מש"פ בכונת הר"מ. **ע"ע** תוס' שם דמבואר דבעי' לילפותא דצבי ואיל אף קודם פדיון, **ועי'** שפ"א משה"ק, והכריח דקודם פדייה ילפי' מקרא אחרני.

ע"ע מהרי"ט אלגזי בכורות מא ב' דהקשה אמאי בעי למקרא ד"ואתן" גבי מוקדשים, הא איכא למילף מצבי ואיל [דכ"ש למוקדשין], ותי' דגבי מוקדשין ס"ד טפי לחייב משום הק"ו דמתני'.

מתנות בטריפה

תוד"ה "תיתי", **עי'** חי' הרעק"א ורש"ש דהקשו דהא טריפה פטור מן המתנות כדאיתא לקמן קלו ב', **ועי'** רש"י ור"ן שם הטעם, **ועי'** מלא הרועים דכתב ליישב לפ"מ שכתב הב"י הטעם דנתמעט מאת זובחי הזבח כמבואר בספרי, די"ל דה"מ לר"ש דשחיטה שאינה ראויה לאו שמיה שחוטה משא"כ לרבנן, וכדבריו כ"כ בתורת יקותיאל הובא ביד אברהם סי' ס"א סעיף ג', **וע"ע** חת"ס מה שתי' באופ"א.

מזיק מתנות כהונה

אופן ההזק

גופא אמר ר"ח המזיק כו', **ועי'** רש"י דהשליכם לאור או לים, **ועי'** רש"י לקמן קלה א' ד"ה "פטור" דהיכא דקני בשינוי חשיב נמי מזיק מתנ"כ [**ועי'** תוס' קלז ב' ד"ה "עוד" משה"ק], **ועי'** ח' מרן רי"ז הלוי הל' גזילה ואבידה דאיכא תרי גוני שינוי, וגבי ראשית הגז ענין השינוי דחשיב עי"ז כפנים חדשות.

ע"ע ר"מ פ"ט מביכורים הי"ד דמבואר דמכרן נמי חשיב מזיק מתנ"כ, **ועי'** נו"כ, ויבואר להלן אמאי לא חשיב משתרשי.

טעם הפטור

מבואר בשמעתין ב' טעמים בפטורא דמזיק מתנ"כ, **ויש** לברר לל"ק דילפי' מ"וזה" אי הגדר דכל חיובא דמתנ"כ דווקא באיתנהו בעיניהו אבל בליתנהו ליכא חיוב כלל, או דילמא אף בליתנהו שייך חיובא דמה לי הן מה לי דמיהן אלא דגזה"כ לפטור מתשלומין, **וכן** יל"ד לל"ב דהטעם משום ממון שאין לו תובעים אי משום האי טעמא לא שייך חיוב ממון כלל או דילמא איכא חיוב אלא דאין יוצא בדיינין משום דאין תובע, **ועי'** להלן חישוב הראשונים בזה.

ובעיקר ב' הטעמים מצינו בראשונים ופוסקים כמה נפק"מ, **עי'** תוס' דנפק"מ אי חייב לצאת ידי שמים [**ועי'** ר"ן דפליג ויבואר להלן], **וע"ע** ספר ארוך משי"ך סי' ס"א דנפק"מ נמי למכירי כהונה, דל"ק אף בכה"ג פטור, ולל"ב חשיב ממון שיש לו תובעים וחייב, **ועיקר** דבריו דל"ק פטור אף במכירי כהונה, לכאן תלוי בפלוגתא ראשונים בטעם מכירי כהונה, **עי'** רש"י גיטין ל א' ד"ה "מכירי כהונה", ורשב"ם קכג ב' ד"ה "במכירי כהונה" ותוס' שם, וריטב"א חולין קלב ב'.

ע"ע פלתי סי' ס"א סק"ד דכתב נפק"מ לענין אדם אחר שהזיק אי חייב לשלם דמי טובת הנאה לבעלים דלטעמא ד"וזה" פטור דלא עדיף כח הבעלים מכח הכהן, ולטעם הב' חייב, **ולכא'** מבואר דגדר הילפותא דהוי גזה"כ דפטור, דאי ילפי' דליכא חיוב נתינה כשאננס בעין, לא שייך האי סברא דלא עדיף כח הבעלים מכח הכהן.

ע"ע פרי"ח סי' סקמ"ו נפק"מ לענין מכרן, אי ע"י הדמים חשיב בעין או לאו, ותלוי בפירוש הגמ' לקמן באיתנהו בעיניהו ויבואר להלן.

ממון שאין לו תובעים

שיטת רש"י דחשיב ממון שאין לו תובעים משום דאין בעלים שיוכלו לתבעו בדין, שיכול לומר לכהן אחר אני נותן, [**וע"ע** רש"י ד"ה "משפט" דאלמא כהן הראשון מוציא מידו], **ועי'** קה"י סי' ל"ו דמבואר דס"ל דהמתנות שייכא לממון השבט אף קודם נתינה אלא דכיון דלא מצי לתובען פטור, ועיי"ש דאי נתנו הכהנים הרשאה לאחד מהני להוציא בדיינין, **אולם** עי' רש"י ד"ה "אי דאתו לידיה" ולקמן קלא ד"ה "כמי שהורמו דמיון" דמשמע דקודם נתינה המתנות הפקר, ויתכן דקודם הרמה שאני.

ע"ע רש"י ב"ק סו א' ד"ה "עד" דמבואר דמזיק מתנ"כ לא מהני תפיסה, ובאחרונים כתבו דלמש"כ רש"י בב"מ צא א' ד"ה "רבא" דכל היכא דחייב לצי"ש מהני תפיסה בע"כ דמזיק מתנ"כ פטור אף לצי"ש, ואע"ג דס"ל בשמעתין דחשיב ממון השבט, צ"ל דכיון דליכא תובע לא שייך ביה חיובא דממון כלל.

ובעיקר שיטת רש"י, **עי'** ר"ן דתמה דא"כ אפי' איתנהו בעיניהו נמי אין לו תובעים, **ועי'** מהר"י קורקוס פ"ט מביכורים הי"ד דבאיתנהו מוצאין מדין כופין על המצות, **וע"ע** יש"ש משכ"ב.

שיטת התוס' ד"ה "ואב"א" דלהאי לישנא חייב לצאת ידי שמים, **ועי'** משנת רבי אהרן זרעים סי' ו' סק"ד דנקט בדבריהם דהטעם משום דחייב מעיקר הדין אלא דבדיני אדם פטור דליכא תובע, ולפי"ז ה"ה דמהני תפיסה, **וקצ"ע** ממש"כ תוס' להלן ד"ה "תנא" דבלקחו בהיתר פטור אף לצי"ש, ואי החיוב מעיקר הדין מ"ש, **יש** שפי' דלעולם פטור מעיקר הדין ואין חייב לצי"ש אלא משום שעשה עולה.

שיטת הר"ן מד א' בדפי הרי"ף דנקט דליכא דין ממון כלל וחיובו רק משום מצוה ולכך פטור אף בדיני שמים, **ועי'** חו"ד ק"ס סק"י וקה"י שם דמבואר דס"ל דמתנות כהונה לא הוי ממון השבט אלא הפקר, וה"ט דחשיב ממון שאין לו תובעים, **וכ"כ** אמרי בינה תרו"מ סי' ד', אולם הקשה ממשי"כ הר"ן גיטין ל א' דטעמא דמכירי כהונה משום דכהנים מסחי דעתיהו וזכה בהם, ואי לא הוי ממון השבט איך זכה בהם הכהן, ועיי"ש מש"כ ליישב, **וע"ע** ח"י ר' ראובן ב"מ סי' ח' מש"כ לפרש כונת הר"ן באופ"א.

ובעיקר הנידון אי הוי ממון השבט או לאו, **עי'** אפיקי ים ח"א סי' מ"ב דנפק"מ אי עבר על לאו דלא תגזול, **וע"ע** קה"י מה שהאריך לענין ישראל אחר שהזיק, **וע"ע** משנת רבי אהרן שם דחקר ביסוד הדין אי הוי ממון השבט מחמת חיוב הנתינה או דדין ממון השבט גורם לנתינה.

ע"ע לשון הרמב"ם פ"ט מביכורים הי"ד דבעבר ואכלן אינו חייב מפני שהוא ממון שאין לו תובע ידוע, **ועי'** או"ש פ"ו ממתני' ה"י דמבואר דאע"פ שיש לו תובע, מ"מ כיון דאין התובע ידוע פטור **[ובזה** פי' שיטת הר"ן גבי מתני' דעניים נוטלים אותם בע"כ של בעלים ומ"מ מבואר בשמעתין להלן דחשיב ממון שאין לו תובעים].

ולכולהו פירושי יש לעי' היכי חזי' מהא דהמתנות דין דהו"ל ממון שיש לו תובע, **[עי'** קה"י סי' ל"ז].

מתנות שלא הורמו בזרוע ולחיים

ת"ש ר' יהודה בן בתירא אומר כו' דאתו לידיה כו', **עי'** רש"י ד"ה "ופריך" דהבהמה שלימה היתה מונחת אצלו וזכה במתנות מן ההפקר, ובאחרונים דקדקו אמאי לא פי' נמי באופן שמסר לו את הבהמה לזכות במתנות שבו, כדפי' לקמן קלא א' ד"ה "כמ"י ויבואר שם. **ע"ע** ר"ן סוף מד ב' דה"מ באתא שחוטה ליד כהן, אבל בחייה לא דאכתי לא חל חיובא עליה.

ע"ע ב"ב קכג ב' קסבר מתנות שלא הורמו כו', **ונחלקו** הראשונים שם בביאור תורת הרמה דזרוע ולחיים, **עי'** תוס' שם דאע"ג דבתרו"מ ס"ל לרבי לאו כמי שהורמו, מ"מ זרוע ולחיים שהם ניכרות אמרי' כמי שהורמו, **וע"ע** שטמ"ק שם בשם רבינו יונה והרא"ש דהק' מה שייך הרמה גבי זרוע ולחיים כיון שהם ניכרים, ות"י דאע"ג דהם ניכרים לאו שם מתנות עליהם אלא ע"י הרמה, ועיי"ש עוד ת"י הב', ולפי"ז מבואר דקודם הרמה למ"ד לאו כמי שהורמו ל"ה ממון השבט כלל, **וע"ע** שער"י ש"ה פ"ו שכתב להכריח דאף למ"ד לאו כמי שהורמו הוי ממון השבט, ולא פליגי אלא אי איכא זכות לכהן פרטי לזכות בזה או לאו וצ"ע, **עוד** יש לדקדק מהא דאקשי' להלן ברייתא דבעה"ב שאכל פירותיו טבלין, דמבואר דמזיק מתני"כ חייב ומ"מ קודם הרמה פטור ואי הוי ממון השבט אף קודם הרמה אמאי פטור, ויש ליישב.

עי' ריטב"א ב"ב שם דת"י דלשון מושאל הוא וכונת הגמ' כמי שהורמו היינו כמי שניתנו לכהן, **ולפי"ז** מבואר דדינא דהרמה גבי זרוע ולחיים היינו נתינה לכהן. **וממש"פ** רש"י בשמעתין דהבהמה שלימה היתה מונחת אצלו לכאוי מבואר דענין הרמה היינו הפרשת המתנות ולא הנתינה.

ובעיקר הנידון אי איכא הרמה גבי זרוע ולחיים, **עי'** לקמן קלב ב' אמר רבב"ח א"ר יוחנן אסור לאכול מבהמה שלא הורמה מתנותיה כו', **ועי'** תוס' לעיל לו ב' ד"ה "שלא" דמבואר דלר"י קודם הפרשה כאוכל טבליים, **ועי'** רמב"ן שם, **וע"ע** תוס' קלא א' ד"ה "ה"ג" דמבואר דאף לחכמים איכא איסורא לאכול, **וע"ע** שו"ע סי' סא סעי' ה' דמצוה להפרישם מיד, **ועי'** שיעורי ר' שמואל ב"ב קכג דהקשה למאי דקיי"ל כמי שהורמו, מה אהני ההפרשה, **וע"ע** רמב"ן ספר המצות שורש יב דהטעם שאין מברכין על הפרשת זרוע ולחיים כיון שלא נצטוינו בהרמה אלא בנתינה בלבד.

מתנות שלא הורמו בחזה ושוק

נחלקו הראשונים בטעמא דחזה ושוק אין יוצאה בדינין אף באתו לידה דכהן קודם הרמה כמבואר בברייתא, **עי'** רש"י דפי' דחזה ושוק אינו אלא באותו בית אב, **ועי'** שו"ת רדב"ז ח"א סי' מ"א דלפי"ז אי נטלן כהן שאינו מאותו בית אב ובא כהן מאותו בית אב ולקחו ממנו זכה. **אולם** עי' רמב"ן רשב"א ותוהרא"ש דשאני חזה ושוק דכהנים משולחן גבוה קא זכו לאחר הקרבה והפרשה, אבל מתנות ממון כהן, **ונחלקו** האחרונים בכונת תירוצם, **עי'** פרי"ח ס"א סעי' א' דהכריח דאף מתנות הוי משולחן גבוה ממש"כ הרשב"א בשו"ת ח"א סי' י"ח דאין מברכין על המתנות משום דכהנים משולחן גבוה, אלא דלענין מתנות שלא הורמו גבי זרוע ולחיים כיון דאינם מחוסרים מעשה אמרי' כמי שהורמו, משא"כ חזה ושוק דמחוסר הקרבה ל"א כמי שהורמו, **אולם** עי' פאת השולחן סי' ג' סקל"ט דהאריך דמתנות לא חשיב משולחן גבוה ולכך אמרי' ביה כמי שהורמו משא"כ חזה ושוק.

מזיק מתנות עניים

ת"ש בעה"ב שהיה עובר ממקום למקום כו' **עי'** רשב"א דמבואר דרבנן פליגי בתרתי אדר"א חדא לענין עני דפטרי לגמרי, ועוד לענין עשיר דס"ל דאין משלם אלא משום מידת חסידות, **ועי'** משנת רבי אהרן זרעים דביאר ההכרח דרבנן פליגי אף בעשיר מדס"ל דטעמא דעני היה באותו שעה מהני לפטור לגמרי, בע"כ דגבי מזיק מתנות כהונה ליכא דין ממון, דאי חייב מדינא לא אהני האי סברא להפקיע החיוב, ועי"ש עוד מה שהוסיף לבאר דחלוק גדר מתני' ממתנ"כ ואף לשיטת התוס' לעיל, גבי מתני' פטור אפי' לצ"ש.

ובעיקר המבואר בסוגיין דאי מזיק מתנ"כ חייב ה"ה מזיק מתני', לכאוי' משמע דמתני' חשיב ממון עניים אף קודם נתינה, וכבר דנו בגדר מתני' המשלי"מ פ"ב מתרומות ה"ט [ועי"ש נפק"מ לענין חיוב מעשר], ואו"ש שם, **[ועי' ע** ח'י' רעק"א גיטין מז א'] והקצוה"ח רמ"ג סק"ד [ועי"ש נפק"מ לענין אי מהני זכיית קטן], והאריכו בזה עוד בקוב"ש ח"ב סי' י"ז, ושיעורי ר' שמואל בב"מ כא ב' סי' י"א.

ע"ע תוס' קלא א' ד"ה ויש" שהוכיח מהא דמבואר בשמעתין דמתני' חשיב ממון שאין לו תובעים, דאם בא עני ושאלו ממנו אם ירצה לא יתן לו, אע"ג דל"ל טובת הנאה, **וכ"כ** הר"ן מה א' בדפי הרי"ף, **ובשיטת** הר"ן צ"ע למש"פ האחרונים כונתו בריש שמעתין דמתנ"כ חשיב ממון שאין לו תובעים מחמת דלית לכהנים דין ממון, א"כ אף אי נימא דלא מצי לדחות עניים, מ"מ חשיב ממון שאין לו תובעים מחמת דלא הוי ממון עניים, **ועי'** אמרי בינה הלי' תרו"מ סי' ד' דכתב ליישב דכל מאי דל"ה ממון עניים הוא מחמת זכות הבעה"ב ליתן למי שירצה. **ע"ע** ר"מ פ"א ממתני' ה"ח דמבואר דבמתני' אין הבעלים יכולים לעכב, וצ"ב אמאי קרי' בשמעתין ממון שאין לו תובעים, **ועי'** מהרי"י קורקוס שם, **וע"ע** יש"ש, ואו"ש פ"ו שם ה"י, **וע"ע** רש"י לקמן קלא ב' ד"ה "אין בהן" דמשמע כהר"מ, וצ"ע למש"פ בשמעתין גדר ממון שאין לו תובעים. **ע"ע** רמ"א ס"א סעי' כ"ח ועי' ב"י הגר"א שם דמבואר דגדר ממון שאי"ל תובעים משום טוה"נ דהבעלים, אולם תמה משמעתין דבמתני' הא ליכא טוה"נ.

מזיק ממון עניים

עי' ריטב"א ד"ה "אלא" דמזיק הקדש עניים חייב לשלם דממונם גמור, **אולם** עי' מלחמות ב"ק לג א' [בדפי הרי"ף] דמבואר דפטור, **וע"ע** משל"מ פ"ד ממלוה ולוה הי"ד ד"ה "כתב הרשב"א", וחוו"ד סי' ק"ס סק"י.

מתנות שלא הורמו בתרו"מ

ת"ש מנין לבעל הבית כו' קסבר כו', **עי'** רש"י ב' אופנים בצורת זכיית הכהן, **ועי'** פרי"ח סי' ס"א סקמ"ז דב' הלישונות תלוי בפלוגתא טובת הנאה ממון דאי טובת הנאה ממון אין יכול לזכות בלא נתינת הבעלים [כדכתבו התוס' לקמן ד"ה "יש"'] משא"כ למ"ד אינו ממון, **ועי'** מהרי"ף חיות דהביא מהגהות טעם המלך על שעה"מ פ"ה

מאישות ה"ו דהקשה אמאי לעיל גבי זרוע ולחיים פי' רש"י בסתמא דזכה מן ההפקר ולא הביא פי' הב', ועיי"ש שכתב ליישב דחלוק דין טובת הנאה דזרוע ולחיים מתרו"מ, דגבי זרוע ולחיים אי תפס אין מוצאין, ולכו"ע מהני זכיית הכהן בלא נתינת הבעלים. **ע"ע** הגהות פעולת שכיר [הנד' בסוף המסכת] דגבי זרוע ולחיים כיון דהמתנות מבוררים ולא בעי אלא נתינה, אי מסר לו ע"מ לזכות זכה לכו"ע אף למ"ד לאו כמי שהורמו, ולכך פי' רש"י דזכה מן ההפקר דבהא תלוי פלוגתת כמי שהורמו או לאו.

נחלקו הראשונים בביאור שעת הרמה דברייטא למאי דמוקמי דאתו לידיה בטבליהו, **ע"י** תוס' ד"ה "דאתו" דשעת הרמה דשמעתין היינו מכי אתו לידיה אפי' בטבליהו, **וע"י** מנחת ברוך סי' צ"ז דהקשה אמאי לאחר הרמה אי אכלם הבעה"ב חייב הא מצי להפריש ממקום אחר [ואפי' למ"ד כמי שהורמו כמש"כ להוכיח מכמה דוכתי] ועיי"ש מה שתי. **אולם** ע"י רא"ש הובא בשטמ"ק אות א' [וכ"ה בתוהרא"ש] דאף למ"ד כמי שהורמו לא זכה הכהן קודם הפרשה עד שיתברר חלקו, **וע"י** מנח"ב שם דתמה מכמה דוכתי דאף קודם הרמה זכה הכהן למ"ד כמי שהורמו, ותי' דלבתר הרמה זכה הכהן למפרע משעה שבא הטבל לידו, **וע"ע** אבי עזרי פ"א ממעשר ה"ה מש"כ ליישב דל"א כמי שהורמו אלא לענין דין ממון [כגון ירושה] ולא לענין חלות המתנות. **ע"ע** ר"מ פ"א ממעשר ה"ה, ובאחרונים תמהו למש"פ הרמב"ם פ"ט מביכורים ה"ד דמזיק מתנ"כ פטור אמאי לא פי' הטעם משום מזיק מתנ"כ, ואמאי לא פסק מה"ט דאף לאחר הרמה פטור, **וע"י** מנח"ב, ואבי עזרי שם דאיירי באתא ליד כהן וס"ל כהרא"ש דקודם הרמה פטור דילפי' ליה מקרא. **ע"ע** לב אריה שכתב ליישב ע"פ מש"כ להכריח דקו' הגמ' דווקא לל"ק, אבל לל"ב דממון שאין לו תובעים יש ליישב הברייתא דלאחר הרמה חייב לצי"ש [ולא בעי לאוקמי קרא דאתא ליד כהן], הלכך למש"פ הר"מ פ"ט מביכורים כטעמא דממון שאין לו תובעים א"ש, **וע"ע** אחע"ז ח"א סי' כ"א סק"ו.

חיוב משתרשי

נחלקו הראשונים ביסוד דינא דמשתרשי המבואר בסוגיין, ואי תלוי בחיוב משתרשי דכה"ת, **שיטת** רש"י דלא הוי חיוב ממון ככה"ת אלא דחייב לעשר כשאר חיובי מעשרות, וה"מ במשתרשי דכיון דאית ליה הנאה מהפירות חל עליה חיוב לעשר, **וע"י** קה"י סי' ל"ז דאזיל לשיטתו בגיטין מז ב' ד"ה "דאורייתא" דכתב דאינו חייב לעשר אלא דוקא באכלן או מכרן דמשתרשי. **ועיי"ש** דתלוי בנידון הט"ז יו"ד סי' א' סק"ז, והגהות רעק"א שם אי חובת ההפרשה דוקא ברוצה לאכול מהתבואה או לאו].

אולם באחרונים הקשו היכי מצי לעשר הפירות הנמצאים ברשות המלך דכיון דהוי נכרי לאו בר זכייה ולא שייך ביה דינא דהתורם משלו על של חבירו דהוא מתורת זכייה, **וע"י** חזו"א דמאי סי' י"ד סק"ג, קה"י שם, אבי עזרי פ"ו ממעשר. **שיטת** התוס', **ע"י** תוס' ד"ה "שאני" דמבואר דהיכא דמשתרשי אע"פ שאין לון תובעים חייב לעשר משום תשלומי השבט, **וע"ע** רשב"א לקמן קלה א' סוד"ה "לא" דמשמע כתוס', וכ"מ הרמב"ן קלד א' ד"ה "לא שנו". **וביסוד** דברי התוס', **ע"י** פלוגתת המהרי"ט וקצוה"ח סי' רמ"ו סק"ב אי חיובא דמשתרשי משום נהנה וסברת הייתי מתענה מהני דל"ח נהנה או דכשם שמזיק פטור ה"ה דנהנה פטור וחיובא דמשתרשי דחייב לשלם עבור הריח שהרויח וסברת הייתי מתענה מהני דל"ח שהרויח עבור האכילה, **וע"י** שער"י שד"ג פכ"ה דהאריך לבאר בטו"ט כונת הקצוה"ח דע"י שנשאר הממון ברשותו בסיבת המתנ"כ דנים המתנות כאילו הם בעין, ולפי"ז מבואר דמזיק מתנ"כ בלא משתרשי ליכא חיוב ממון דאי איכא חיוב תשלומין אלא דאין חייב משום דליכא תובע מאי אהני משתרשי לחיוב טפי. **ובנידון** המהרי"ט והקצוה"ח, **ע"י** מחנ"א נזקי ממון ס"ב.

שיטת הר"ן, **ע"י** ר"ן דהקשה לשיטת התוס' מהא דתנן לקמן לא הספיק כו' אע"פ דמשתרשי, ולכך פי' דכל היכא דנתכוין ליקח מתנ"כ לעצמו והזיקו אע"פ שמשתרשי פטור שהרי הפקיע מצותו משא"כ אונסו בית המלך שלא

הפקיע מצותו, **ומבואר** דאע"ג דס"ל לר"ן בתחילת דבריו דמתנ"כ לא הוי ממון השבט ומה"ט לא שייך ביה דין ממון, מ"מ כל היכא דהמצוה רמיא עליה שייך לקיומי ע"י תשלומי דמים.

ובביאור ד' הר"ן בין נתכוין להפקיע המצוה ללא נתכוין נאמרו כמה אופנים, **עי'** חזו"א סי' רי"ד לדף קלא רא' דפי' כונת הר"ן כפשוטו דהכל תלוי בכונת האדם, והיכא דלא נתכוין להפקיע חייב אף באכלו ולכך הקשה מהא דאקשי' לעיל בעה"ב כו', אע"פ שהיה עני באותו שעה ולא נתכוין להפקיע המצוה ובהא לכו"ע חייב דהא משתרשי. אולם עי' קצוה"ח סי' ק"ז סק"ו דכתב לדמות דינא דהר"ן לדין מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן דחלוק היכא דהיורש מכר קרקע של אביו דפטור לבין היכא דפרע חובו, ועי' נתה"מ ומשובב שם **ועי'** נתה"מ בכת"י הנד' בספר זיכרון עולת שלמה ח"א עמ' שע"ו דהקשה איך יעלה על הדעת לפרש כונת הר"ן דאם המלך יקח בע"כ יתחייב לשלם, ואם יתן מדעתו פטור, ולכך פי' דעיקר כונת הר"ן דבאנס המלך עדיין לא הפקיע המצוה דיכול לעשר ממקום אחר, הלכך עדיין חובת מצות הפרשה עליו אבל באכלן דפקע המצוה פטור. **ולפי"ז** מתבאר דעת הר"ן דוקא לענין מעשר דבהא שייך לדון דלא הופקעה המצוה, אבל בזרוע ולחיים בכל ענין הופקעה מצותו ופטור, **וע"ע** אבי עזרי פ"ו ממעשר כע"ז.

ע"ע שער"י ש"ו פט"ז דכ"ד הר"ן דווקא במשתרשי לאחר שפקע מצותו, אבל היכא דמשתרשי קודם לכן אע"ג דלאחר מכן אכלן חייב, **וכ"כ** כע"ז ביש"ש פי"א סי' ט' בשוב קו' הר"ן. **שיטת** הרמב"ם, **עי'** רמב"ם פ"ו מביכורים הי"ד דאי מכרן למתנ"כ פטור, ובאחרונים תמהו אמאי אין חייב משום משתרשי, **ועי'** מהר"י קורקוס שם דס"ל כשיטת הר"ן דהיכא שמתכוין להפקיע מצותו פטור אף במשתרשי, ולפי"ז ה"ה במכרן, **וע"ע** אבי עזרי דביאר בטו"ט. **שיטת** הריטב"א דחייב משתרשי אינו אלא מדרבנן, ואכלן שאני דכיון כלו קרנא ידידה לכך פטור.

תפיסת מתנות

תפיסת לוי מישראל

ההוא ליואה דהוה חטף מתנתא כו', עי' ב"ח סי' ס"א דכי היכי דלוי פטור מן המתנות מספק, ה"ה דאי תפס אין מוצאין מידו, וכן דקדק השפ"ד סק"ב מלשון בדה"ב דכתב דמספיקא לא שקלינן "ולא יהבינן", וכ"ה לשון הריטב"א לקמן ע"ב ד"ה "אימר" בסוה"ד ואסקינא כו' [ומבואר דאי לא איקרי עס, מקיימא ביה נמי מצות נתינה, ועי' חת"ס ולב אריה דפי' הטעם מקראין], אולם עי' ספר הארוך מש"ך שם [וכ"ה בש"ך סק"ב], ובפר"ח סק"ג דפליגי, דאע"ג דליכא עליה מצות נתינה, מ"מ מוציאין כיון דמצות הנתינה דישראל הוא לכהנים לחוד, וכ"כ במשלי"מ פ"ט מביכורים ה"ח.

ע"ע תוס' ב"מ ו' ב' סוה"ד דהקשו מהא דבן לוי חטף מתנתא כו' ובאחרונים פי' דכונתם להקשות משמעתין, ולפי"ז מבואר דלוי שחטף מישראל אין מוציאין וכשי' הב"ח, וכ"כ בהגהות טעם המלך [לשעה"מ פ"ה מאישות] ובחת"ס בסוגיין, אולם עי' פר"ח שם דהכריח דאין כונת התוס' להקשות משמעתין אלא מהא דאיתא קלג א' האי כהנא דחטיך כו'.

ע"ע פלתי ס"א סק"ז דפי' כונת התוס' להקשות משמעתין, ומ"מ ליכא להוכיח לנידון הב"ח דאיירי דהלוי חטף מן הלויים ששלחו המתנות לחומרא עיי"ש.

ובעיקר שיטת הב"ח דאין מוציאין, הא דאין חייב הלוי לשלם טוה"נ לבעלים, עי' חת"ס דפי' למש"כ רש"י ד"ה "חטיף מתנתא" דחטף מן התינוקות שהיו מוליכין זרוע ולחיים, דלפי שמסר לקטנים להוליך פקע טוה"נ דבעלים, [ולמש"כ האחרונים לפרש כונת התוס' ב"מ שם להקשות משמעתין ואהא תי' דאיירי באכלו, י"ל דכה"ג ליכא נמי חוב טוה"נ וכדיבואר להלן].

תפיסת כהן מלוי

עי' ר"מ פ"ט מביכורים ה"ח דאי תפס כהן מלוי אין מוציאין, וכ"כ הטור, ועי' ר"ן דהקשה מ"ש מספק בכור דאי תפס מוציאין, ועוד אמאי אין משלם טוה"נ לבעלים, ועי' כס"מ דהר"מ לשיטתו דפסק דאף בבכור אין מוציאין, אולם עי' פלתי סק"ח דכונת הר"ן להקשות דהר"מ לא קאמר תוקפו כהן אין מוציאין אלא בבכור דאית ביה קדושה וקדוש מאליו [ולכא חזקת מרא קמא], וכ"מ בשו"ת הרשב"א ח"א סי' שי"א אולם עי' ש"ך סק"ג דבד' הטור צ"ב דגבי ספק בכור פסק בסי' שט"ו דמוציאין, ועי' משה"ב ב"ג ש"ב עמ' סח ב' דכתב לחלק דשאני ספק בכור שהספק בגופו משא"כ במתנות, ועי' ש"ך שם מה שהוסיף לבאר, ועיקר חילוקו צ"ב דהא גבי לויים את"ל דלא מיקרי עס לא חל עליה תורת מתנות כלל ואמאי ל"ח ספק בגופו, ולשי' הב"ח הנ"ל דאי לא איקרי עס מקיימא ביה מצות נתינה, י"ל דהא דלוי פטור מן המתנות משום דהוי כאילו קיבלו ולעולם תורת מתנות עליהו בכל ענין, [ועי' אפיקי ים ח"ב סי' י"ב כע"ז לענין תרו"מ].

וע"ע ב"ח דכתב לחלק דשאני ספק בכור שהוא ספק לכל העולם, משא"כ ספיקא דלויים דהוא ספיקא דדינא, [וכ"כ בספר תקפו כהן סי' ו' לפרש כונת הרשב"א הנ"ל].

ובעיקר קו' הר"ן אמאי אין משלם לבעלים דמי טוה"נ, עי' בי' הגר"א סק"ב דהר"מ לשיטתו דטוה"נ אינו ממון. וע"ע חי' רמ"ש דתי' עפ"ד הירושלמי דהיכא דאינו רוצה ליתן כלל לשום כהן מהני תפיסה, ולפי"ז א"ש, וכ"כ כע"ז במחנ"א ה"ל זכיה פ"ח בישוב קו' התוס' ב"מ ו' ב' אמאי ספק בכור אין מוציאין.

תפיסת ארבע מתנות עניים

איתיביה רב אידי כו' ארבע מתנות עניים כו' כולן אין בהם טובת הנאה לבעלים, ונחלקו הראשונים לענין מה נאמר דאין בהם טוה"נ, עי' תוס' ד"ה "יש" דדוקא לענין אם בא עני ולקחו דאין מוציאין מידו, אבל אם בא עני ושאל אינו חייב ליתן לו, אולם שיטת הר"מ פ"א ממתני' ה"ח, דה"ה דעניים באים ונוטלים בע"כ של בעלים, וכ"ה שיטת רש"י לקמן ע"ב ד"ה "אין בהם", ועי' משנת רבי אהרן זרעים סי' ו' סק"ט דנסתפק בטעם הדין דעניים מוציאין אי

משום דהוי ממון עניים ואין לבעלים זכות לעכב, או משום דכך מצות הנתינה דאי מעכב מליתן לעני הבא ראשון לא נתקיים כאן "והנחתו", ועי' מנ"ח מצוה תע"ד, ופר"ח בספר מים חיים פ"א ממתני"ע, ואמרי בינה תרו"מ סי' ד', וחזו"א ר"ב סק"ט דהאריכו להקשות לשי' התוס' מכמה דוכתי, וע"ע מנ"ח שם דהוסיף להקשות לשי' הר"מ, ועי' דרך אמונה פ"א בביה"ל מש"כ ליישב.

תפיסת מעשר עני המתחלק בבית ומתנ"כ

מעשר עני המתחלק בתוך ביתו יש בו טובת הנאה לבעלים כו', **נחלקו** הראשונים בביאור דין טוה"נ לבעלים המבואר בסוגיין, ואי מהני תפיסה או לאו, **שיטת תוס'**, **עי'** תוס' ד"ה "יש" דדבר שיש בו טוה"נ אי תפס כהן מוציאין מידו, ו**נחלקו** האחרונים אי מיירי דוקא למ"ד טוה"נ ממון, או אף למ"ד טוה"נ אינו ממון, **עי'** הגהות מים חיים להפר"ח הנד' בסוף המסכת, ובפר"ח ס"א סקכ"ז, מנ"ח רט"ז, ובי' הגר"א סי' ס"א סקכ"ב, וקובץ שמועות.

ויל"ע להך גיסא דדבריהם למ"ד טוה"נ ממון, א"כ למ"ד אינו ממון מה יתרון טוה"נ דמעשר עני על מתני"ע דאין בהם טוה"נ הנאה, הא בתרווייהו אין מוציאין ובתרווייהו אין צריך לתת לתובע הראשון כמו שהוכיחו התוס', **ועי'** מנ"ח שם דנפק"מ אם יכול לומר לחבירו הילך סלע ותן מעשרותיך לקרובי עני, **וע"ע** דרך אמונה פ"א ממתני"ע ה"ח בביה"ל. **להך** גיסא דדבריהם אף למ"ד טוה"נ אינו ממון צ"ב טעמו של דבר אמאי מוציאין, **ועי'** קובץ שמועות דפי' דאף למ"ד אינו ממון מ"מ יש לו בהם קנין ע"מ להקנות עי"ש.

ובעיקר טוה"נ אינו ממון, כבר האריכו בזה אחרונים אי לכו"ע הוי ממון ופליגי אי יש לו בעלות בגוף החפץ או לאו, או דלמ"ד אינו ממון ל"ל דין ממון כלל ולא הוי אלא כגזבר, **עי'** מקור חיים ה' פסח פתיחה לסי' תל"א, ושאגת אריה סי' ע"ז, אמרי בינה ה' תרו"מ סי' ד', שיעורי ר' שמואל ב"מ יא ב', וקה"י ב"מ סי' ט"ז, ותלוי בביאור הגמ' ב"מ יא דאיתא שם דדינא דאפשר להקנות מתנ"כ בחליפין תלייה בפלוגתא טוה"נ ממון. **ע"ע** ר"ן דכתב כתוס', ונחלקו אחרונים אי קאי אף למ"ד טוה"נ אינו ממון או לאו, **עי'** בי' הגר"א שם, ומנ"ח שם, ובנאו"י למהרי"ט אלגזי סי' ד', **וע"ע** נאו"י שם דהקשה למשי"כ הר"ן נדרים פב גבי גונב טבלו של חבירו דמשלם לפי דמי טוה"נ ולא דמי כולו, א"כ אמאי אי תפס מוציאין, **ועי'** אמרי בינה תרו"מ סי' ד' דתי' דשאני התם דלא הוי בעין אבל היכא שהוא בעין מוציאין משום חלק הטוה"נ שבו.

ע"ע ספר תוקפו כהן סי' ו' דמבואר מדברי הר"ן דכל היכא דמצוי ליתן לכל מי שירצה לא מהני תפיסה, ובזה כתב ליישב דאף להסוברים ת"כ מוציאין, מ"מ בתיקו דעלמא מהני תפיסה, ובקונה"ס כלל ד' אות ג' תמה דהא להדיא מבואר בר"ן הטעם דלא מהני תפיסה משום דנתינה כתיב בהו ואית ליה טוה"נ, אבל היכא דל"ל טוה"נ אע"ג דמצוי לדחות התובע מהני תפיסה.

שיטת הר"מ, **עי'** ר"מ פ"ב מתרומות ה"טו, ומבואר דהך דינא דמוציאין תלוי בפלוגתא טוה"נ ממון, וכיון דקיי"ל כמ"ד אינו ממון, אין מוצאין, [ולפ"י] הא דאמרי' שיש בהן טוה"נ, היינו לענין שאין צריך ליתן לכל מי שירצה כמבואר בר"מ פ"א ממתני"ע ה"ח]. **ועי'** מחנ"א ה' טוה"נ דאע"ג דס"ל לר"מ אינו ממון, מ"מ קנין כל דהוא אית ליה לבעלים בגוף המתנות ואם לקחו ישראל חבירו חייב להחזיר לבעלים.

ע"ע רדב"ז פ"ו ממתני"ע ה"י דנקט בד' הר"מ דמ"ע המתחלק בתוך הבית ל"מ תפיסה, **ועי'** אמרי בינה תרו"מ סי' ד' דהקשה ממשי"כ הר"מ פ"ב מתרומות דטוה"נ אינו ממון ואין מוציאין, **ועי'** משנת רבי אהרן סי' ו' סקט"ז מש"כ ליישב.

שיטת התוס' ב"מ, **עי'** תוס' ב"מ ו' ב' ב' תירוצים אי תפס הכהן מוציאין [ואפי' למ"ד טוה"נ אינו ממון כמבואר בלשונם בתי' הב'], או דאין מוציאין אף למ"ד טוה"נ ממון ואין משלם אלא דמי טוה"נ שבו, **וע"ע** רש"י ב"ק סו א' ד"ה "לא הספיק" וגליון הש"ס שם דמבואר כתי' הב'.

ויסוד הנידון אי למ"ד טוה"נ ממון מוציאין או לאו, ועי' אור גדול על המשניות מ"ג שפי' דתלוי בפלוגתא הראשונים גבי גונב טבלו של חבירו אי משלם דמי כולו דחשיב כל התרומה שלו, או דאין משלם אלא דמי טוה"נ שבו, **עי'** ריטב"א קידושין נח

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

א' ותוס' רי"ד שם, ורא"ש ור"ן נדרים פה א', [וע"ע קצוה"ח סי' רע"ה בד' התוס' ב"מ הנ"ל], **אולם** ממש"כ הר"ן בשמעתין דמוציאין ומ"מ ס"ל בנדרים שם דאין משלם אלא דמי טוה"נ מבואר דאע"פ דאין חשיב כל התרומה שלו מ"מ יש לו זכות ממון בעצם החפץ. **וע"ע** שיעורי הגר"ש ב"מ שם דבדעת התוס' צ"ל דאע"ג דס"ל דיש לו זכות ממון בחפץ היינו רק לענין לתת למי שירצה אבל לא לעכב הזכייה.

וע"ע חי' ר' ראובן ב"מ סי' ז' דנידון התוס' אינו משום חלק הבעלים אלא משום חלק הכהנים [והנידון, אי מחמת טוה"נ דבעלים לא מצי הכהן לזכות ונמצא גוזל חלק הכהנים או לאו].

ובעיקר טעמא דטוה"נ ממון, **עי'** נאו"י למהרי"ט אלגזי סי' ד', ופרי יצחק סי' נ' דנסתפקו בטעם דין טוה"נ ממון אי משום דמצי למוכרו לישראל ליתן לבן בתו כהן, או משום הזכות נתינה דאית ליה, ונפק"מ להיכא דאין יכול למוכרו, ועי"ש דמהא דזרוע ולחיים מבואר בכמה דוכתי דחשיב טוה"נ ממון ואע"ג דאסור למוכרו כדאיתא בבכורות כז, מבואר דמשום זכות הנתינה לחוד חשיב ממון. ולהך גיסא דהוא משום הזכות נתינה צ"ב ס"ד דהגמ' לעיל דחשיב ממון שי"ל תובעים, וכן יל"ע לשי' הריטב"א הנ"ל.

ע"ע משנת רבי אהרן סי' ו' סק"ז דלא פליגי תוס' אמש"כ בשמעתין דמוציאין, דהא דס"ל מוציאין הוא דווקא במתני"ע דזכות הממון שיש לעניים הוא תולדה ממצות הנתינה, וכיון דליכא מצוה ליתן לזה כשרוצה ליתן לאחר לא נקרא ממונו ולכך מוציאין, משא"כ בב"מ דאיירי בבכור דהוא מתני"כ דהתם מצות הנתינה תולדה מזכות הממון, לכך אין מוציאין.

ע"ע רמ"א ס"א סעי' כ"ח דטוה"נ לבעלים והוא יכול ליתנו לכל כהן שירצה, **ועי'** בי' הגר"א דהקשה דהא דינא דיכול ליתנו לכל כהן שירצה אינו תלוי בדין טוה"נ כמש"כ התוס', **ועי'** משנת רבי אהרן שם סק"ט שכתב ליישב ע"פ מש"כ לחלק בין מתני"כ למתני"ע עיי"ש.

תפיסת מתנות והזיקן

עי' תוס' ב"מ שם דמבואר דאי תפס הכהן ואכלו אין צריך לשלם כדן המזיק מתני"כ דפטור, ובאחרונים הקשו מהו הדמיון הא התם הפטור דהו"ל ממון שאין לו תובעים, משא"כ כשהזיק לבעלים איכא תובע, **ועי'** קה"י ב"מ סי' י' מש"כ ליישב בשם החזו"א דהא פשיטא לתוס' דמתני"כ אינם נחשבים ממון הבעלים, וכל הנידון אי מוציאין הוא משום מצות הנתינה דבעלים ליתן לכל מי שירצה, הלכך היכא דאכלן כיון דהאוכל פטור כלפי הכהנים ליכא נמי מצות נתינה לכהן ופטור, **וע"ע** שיעורי ר' שמואל ב"מ מש"פ ג' אופנים. **ועי"ש** דנפק"מ בין הפירושים אי פטור נמי מדמי טוה"נ לבעלים, **ע"ע** פרי"ח ס"א סקכ"ה דנקט דלמ"ד טוה"נ ממון ישראל שהזיק חייב לשלם דמי טוה"נ לבעלים והבעלים יתנו לכהן, **ועי'** פלתי סי' ס"א ואור גדול שם הקשו אמאי כתב הפרי"ח דהבעלים ישלמו דמי טוה"נ לכהן הא ממונו ידידה הוא, **וע"ע** אחעיזר ח"ג ס"ג סק"ב דהוכיח מהא דאקשי' לעיל בעה"ב העובר כו' דפטור מלשלם אף דמי טוה"נ לבעלים [אולם בפלתי שם כבר דחה דשאני התם דהבעה"ב נתן לעני].

קלא א'

ת"ש אמר לו מכור לי כו', **עי'** פרי"ח ס"א סקמ"ו דהקשה לשי' התוס' דמשתרשי חייב אף במזיק במתני"כ מאי מקשי' הא שאני התם דמשתרשי, ותי' דהמוכר ודאי חייב ליתן הדמים וכל השו"ט הוא אמאי הלוקח חייב, **וע"ע** פלתי סק"א ותפא"י מה שתי' באופ"א, ובלב אריה כתב ליישב דאף לשי' התוס' מכרן פטור דכי היכי דאכלן פטור דיכול לומר הייתי מתענה ה"ה מכרן יכול לומר לא הייתי צריך הדמים [ולפ"י א"ש קו' הר"ן מהא דלא הספיק ליתנו לו עד שצבעו].

שאני התם דאיתנהו בעיניהו, **עי'** חי' אנשי שם דהיכא דאיתנהו בעיניהו חשיב ממון שיש לו תובעים ויוצא בדיינין, **ועי'** במצוין לעיל דיש שפי' בשי' רש"י ותוס' דאף באיתנהו בעיניהו אין מוציאין אלא משום כופין על המצות.

ת"ש תשעה כו' וספר תורה, **עי'** רש"י דפי' אע"פ שאינו לאכילה, **ועי'** רמב"ן ורשב"א דפי' דקמ"ל דאע"פ דאין גופו ממון ואינו אלא לראיה שבו ומילי לא מיקנו בכספא, **ועי'** דרך אמונה פ"ד מביכורים הי"ד בביה"ל מש"פ, **וע"ע** רדב"ז שם.

ההוא ליוואה דהוה כו', **עי'** ב"ח סי' ס"א וש"ך שם סק"ב דנחלקו אי נותנים מתנות ללוים להך גיסא דלא איקרי עם, **ועי'** במצוין לעיל בארוכה.

מספקא ליה כו', **עי'** שפ"ד סי' סק"ב דנסתפק אי כהן חלל חייב במתנות כי היכי דחייב בפדיון הבן, או דילמא לא הוי בכלל עם דלא גרע מלוי, **[וע"ע** רמב"ם פ"ט מביכורים ה"כ, ומנ"ח מצוה תק"ו לענין נתינת מתנות לחלל, ויש לפשוט בזה ספיקו דהשפ"ד].

תוד"ה ה"ג כו' אבל מ"מ איסורא איכא לאכול, **עי'** ב"ח סי' ס"א דכונת התוס' דאיכא מצוה להפרישם מיד [ולאו איסורא ממש], **אולם** עי' פרי"ח סי' סק"י דנקט דהוי איסורא מדרבנן, **וע"ע** פרי תואר סק"ב.

תוד"ה מעשר, ובספרי מפרש כו', **עי'** משנה ראשונה פ"ח מפאה מ"ה דכתב דחלוק לשו"פ ממעשר המתחלק בגורן, דלשו"פ כיון דכתיב תעזוב, אסור אפי' לסייע לקרוביו, משא"כ מעשר עני הנלמד מקרא ד"והנחת" משמע דשרי ליטול בידו ולהניח לפניהם ועי"ש דמה"ט כתב הר"מ פ"ו ממתני' הי"א דמותר לסייע לקרובו, עי"ש.

שם בסוה"ד, הא כיצד עד הפסח כו', **עי'** ריטב"א לקמן ע"ב דפי' דהטעם דבחורף נתנו לו טוה"נ כדי שיהא זריז להכניס לביתו שלא יפסד, **וע"ע** ר"ן נדרים פד ב' דהביא אית דמפרשי דבחורף מחלקו בביתו והנותר ממנו בימות החמה מניחו בגורן.

תוד"ה "יש בו", **עי'** במצוין לעיל בארוכה, **וע"ע** מהרש"א דכונת התוס' בסו"ד להוכיח דווקא מלשו"פ אבל מתנות גופייהו יש בהם טוה"נ, **ועי'** פרי"ח סי' סק"י דמ"מ אין שוה טוה"נ דמתנות לתרו"מ, **וע"ע** שעה"מ פ"ה מאישות ה"ו והגהות טעם המלך שם.

קלא ב'

ואפי' עני שבישראל מוציאין, להזהיר עני על שלו, **עי'** נדרים פד א' דמבואר דאי מפקר נכסיה והוי עני שרי ליטול המתנות לעצמו וברעק"א שם תמה דהא איכא איסורא דלהזהיר עני על שלו, **ועי'** שו"ת מהרי"ט ח"א סי' פ"ה דכתב ליישב דשאני התם דהיה עשיר בשעת הפרשה ואח"כ ירד מנכסיו דבכה"ג מותר לקחת המעשר עני לעצמו דפנים חדשות באו לכאן, **ועי'** שיעור ר' שמואל ב"מ ט ב' [אות קמ"ב].

וע"ע תוס' פסחים לח א' ד"ה "אתיא" דמבואר דישאל עני מפריש מעשר עני ומעכבו לעצמו, ובשאג"א סי' צ"ז תמה משמעתי, **ועי'** חזו"א פסחים שם מש"כ ליישב.

ע"ע חזו"א דמאי סי' ט סק"ג דנסתפק בעני המפריש מתני' משלו על של חברו אי שרי ליטול המתנות לעצמו כיון שאינו בעל השדה, או דילמא כיון שהוא בעל המתנות נמי קרי' ביה להזהיר עני על שלו.

ולא מלוי ללוי, עי' לב אריה דהקשה מאי ס"ד דמוציאין ליתן ללוי וכתב להכריח כד' הב"ח דאי לא איקרי עם יש להם זכות ג"כ ליטול מתנות וקמ"ל דמלוי ללוי אין מוציאין.

מעשר ראשון דלוי הוא, עי' רש"י, וע"ע שעה"מ פ"א ממעשר ה"ד דמבואר דמכהן לכהן א"ש הא דאין מוציאין ומשום דאין כהן חייב בנתינת המעשר, וכ"פ הר"מ פ"א ממעשר ה"ב, אולם הקשה ממשמעות רש"י קידושין נח ב' ד"ה "לא" דקודם הקנס כהנים חייבין בנתינת המעשר ללויים.

כר"א בן עזריה כו', נחלקו הראשונים אי פלוגתת ראב"ע ור"ע לאחר הקנס אבל מדאורייתא לכו"ע ללוי ולא לכהן, או דילמא פליגי אף מדאורייתא, עי' ח' הרמב"ן ריטב"א ור"ן, וע"ע ריטב"א יבמות פ"ו.

ת"ש זה הכלל כו' מוציאין אותו מידו, עי' רש"י דפי' דמוציאין מיד לוי לכהן, **אולם** עי' שעה"מ שם דהביא שיטות ראשונים דפי' דמוציאין אף מכהן לכהן, ועי"ש מה שתמה לפירושם.

מר סבר לא מיקרי עם, עי' גליון הש"ס, ועי' דרך אמונה פ"ט מביכורים ה"ח בביה"ל.

עולא הוה יהיב, עי' ר"ן דקמ"ל דהבעל נוטל מתנות בשביל אשתו ואין צריך הרשאה דאשתו כגופו, ובפר"ח ס"א סק"ג ביאר דמהני קבלת הבעל מתורת שליח דאנן סהדי דניחא לאשה ואי האשה צווחת שאינה רוצה לתת לבעלה לא קיים מצות נתינה, **אולם** עי' פר"ת סק"ו דנקט דלא מהני שליחות במתנות כדאיתא בספרי [ושאני הכא דאשתו כגופו] ואפי' אי צווחת שאינה רוצה שיתנו לבעלה ונותן הרי זה קיים מצות נתינה עי"ש. [ועי' יד אפרים סעי' ח' דמ"מ צריך הבעל ליתן לידה אבל בלא"ה לא מהניא] ובעיקר דין שליחות במתנות, ע"ע מחנ"א זכ"ה סוף סי' ט', ופלתי סי' ס"א.

ע"ע תוה"ב ב"ד ש"ב דבעל כהנת פטור מליתן המתנות דכיון דנותנים לכהנת ובעל אוכל בשביל אשתו כ"ש דאינהו פטור משלהם וכ"פ השו"ע, ועי' שו"ת רעק"א ת' ר"ג דהקשה מאי ק"ו הא גבי כהנים מבואר לקמן דבעי' קרא לפטרן אע"פ דנותנים להם מתנות, לכך פי' דכי היכי דהבעל נוטל מאחרים משום דניחא ליה לאשתו והוי כאילו נותנו לה א"כ ה"ה לענין מתנות דהבעל כיון דניחא לה הוי כאילו באו לידו ממנה [וכעין מכירי כהונה]. ע"ע טור סי' ס"א דכתב דינא דהרשב"א דבעלה ישראל אוכל בשבילה ולא הזכיר עיקר הדין דנוטל בשבילה, ועי' דרישה סק"ב דפי' דקמ"ל דאוכל בשבילה ואין צריך אפי' הפרשה.

קלב א'

דבי ר' אליעזר בן יעקב תנא כו', עי' גליון רעק"א ס"א דנפק"מ בין טעמא דעולא לראב"י לענין שאר מתנות ופדיון הבן.

ע"ע מהרי"ט אלגזי בכורות פ"ד אות מ"ד דהקשה למש"פ רש"י דהלויים נותנים מתנות לכהן חבר ולא לעם הארץ [כמבואר קלב ב'] כדי שיוכלו לעסוק בתורה, דא"כ נשים דאין מצוות בת"ת דינם כע"ה.

תוד"ה דבי רבי ישמעאל, כיון דאכלה בתרומה, עי' הגהת יעבץ בסוף המסכת דהקשה מה ענין תרומה למתנות הא גבי תרומה לא אשכחנא אלא דאוכלת מלחם אביה והיכי ילפי' לענין קבלת מתנות, וע"ע לב אריה.

חייב בחצי מתנות, **עי'** מנ"ח תק"ו ולב אריה דהקשו אמאי לא יתנו כל המתנות כדין ספק יבם ואין ספק מוציא מידי ודאי, **ועי'** אבי עזרי פ"ט מביכורים ה"ה מש"כ ליישב ע"פ יסודו דהגר"ח דבכיסוי הדם לא שייך חיוב כיסוי על חצי דם.

כי אתא רבין אמר רבי יוחנן כוי לרבנן כוי, **עי'** תוס' לעיל עט א' ד"ה אבל דר"י איירי אף בתיש הבא על הצבייה, **אולם** עי' ר"ן דהביא פי' רש"י, **וכ"ה** שיטת הטור דתיש הבא על הצביה מודה דפטור ואיירי בצבייה הבא על התשייה, **וע"ע** שיטת הר"מ פ"ט מביכורים ה"ה, **ובטור** סי' ס"א דפי' כונתו [לפי מש"כ הב"י] דכוי שהוא בא מבהמה וחיה מפרישין כל המתנות ואין נותנין דהמע"ה, ובבא על התשייה נותן חצי, אך הקשה דאם פטור מנתינה אמאי חייב בהפרשה, **אולם** בב"י פי' דהר"מ איירי בכוי שהוא בריה בפ"ע דחייב להפריש וליתן כל המתנות, אבל תיש הבא על הצבייה פטור לגמרי, וכן נקט הר"ן, **וע"ע** נו"כ לשו"ע.

ע"ע מנ"ח מצוה תק"ו כמה אופני חיוב בבא על התשייה ובבא על הצבייה.

מתני' בכור שנתערב, **עי'** חת"ס דהקשה דליבטל ברובא, **ועי'** שער"י ש"א פ"ב דתי' דאע"פ דדיני הבכור בטלים [לענין גיזה ועבודה], מ"מ קדושתו לא פקע, **וע"ע** קובץ שמועות, **ע"ע** חת"ס שם דהקשה דנימא כל דפריש, **ועי'** שו"ת אמרי בינה סי' ה' דתי' דבממון שאין לו תובעים אין הולכין אחר הרוב כמבואר תוס' בכורות ל א'. **עוד** תי' דכיון דאחד ודאי פטור ואי נוציא את כולן מדין כל דפריש נמצא דנעשה דין שקר, ולכך אין מוציאין כלל.

כולן פוטרים, **עי'** רש"י דהטעם משום דאין קדושה חלה על קדושה, **ועי'** רש"י מה שהקשה, **ועי'** דרך אמונה פ"ד ה"ד בביה"ל.

אחד שוחט את כולן כוי, **עי'** או"ש פ"ט מביכורים ה"ד דאם נתערב עם מאה ומכרו כולם לאחד חייבין כולן במתנות לבד אחד מהן, **וע"ע** רש"י.

צריך שירשום, **עי'** רש"י ותוס' מש"פ, **וע"ע** ר"מ שצריך שירשום חלקו כדי שיניח המתנות מחלק הכהן, **ועי'** דרך אמונה הנפק"מ בזה.

תוד"ה אמאי, אלא אפי' ר"י כוי, **עי'** מהרש"א דמ"מ לר"י לא בעי' לאוקמי במוכרו לישראל אלא שבא ליד כהן ונפל בו מום ונתערב אח"כ במאה עי"ש, **וכ"כ** הט"ז ס"א כ"ב, **ועי'** משב"ז שם.

ואם אמר חוץ מן המתנות, וברש"י, **וע"ע** בפ"י המשניות ובהלכות פ"ט מביכורים ה"א דפי' דקאי אדינא דלעיל דהמשתתף עמהם צריך שירשום, ואם התנה בעיקר השותפות שאינו משתתף עמו בעיקר המתנות אין צריך שירשום, **ועי'** פרי"ח ס"א סקל"ט.

קלב ב'

אמר ר"א בבא לידי כהן, **עי'** ר"מ פ"ט דהשמיט אוקמיתא זו, **ע"ע** ר"ן, ובי"י וט"ז סקכ"ב ומשב"ז שם.

אמר רבא זאת אומרת הדין עם הטבח, **עי'** רשב"א דאין הטבח יכול לומר לאו בעל דברים ידי את, **ועי'** משב"ז סקכ"ט דפי' דהשוחט מחויב להטפל בעצמו ללילך לבעלים להשאל אם רוצה ליתן לכהן זה או לאחר, **וע"ע** ר"ן דאע"פ דהדין עם הטבח מ"מ טוה"נ לבעלים.

ובריטב"א פי' דמיירי במכירי כהונה וצריך ליתן דהוי כאחד שהפקיד מנה אצל שמעון והמענות של לוי דלוי תובע ממנו משמעון, **ועיי"ש** עוד דאי החזיר המתנות או הזיקן פטור, ולכאוי כונתו כדין המזיק מתנ"כ וכמש"כ הרשב"א ור"ן, ולפי"ז מבואר דמזיק מתנ"כ במכירי כהונה נמי פטור, **אולם** צ"ב אמאי בהחזירו לבעלים חשיב מזיק.

עוד פי' שם בסו"ד באופ"א דקמ"ל דאי הטבח קנה הבהמה מכהן חייב במתנות ואע"פ שגדלו בפטור דאזלי בתר שעת השחיטה.

ע"ע חי' הר"ן דכתב כהריטב"א דהוי כמזיק מתנ"כ ולא חשיב משתרשי דלא קיבל דמים, וצ"ב למש"פ הר"ן לעיל דינא דמשתרשי.

דרש רבא מאת העם כו', **עי'** שו"ת רעק"א ת' ר"ג דכתב להוכיח מהא דבעי קרא למיפטר כהן דליכא למילף מק"ו דאם נוטלים מתנות כ"ש דאין נותנים, **אולם** עי' חזו"י פ"ט מ"ב, ומרחשת ח"א סי' כ"ז דפי' דבלאו קרא אע"ג דילפי' מק"ו לפטור מ"מ הו"א דגדר הפטור משום דמקיים מצות נתינה במה שנוטלים לעצמם, קמ"ל קרא דליכא עליהם דין נתינה כלל ופטורים בכל ענין **[נופק"מ]** לשותפות כהן דבלא קרא חייב, ולבתר הילפותא פוטר חלק הישראל].

אפי' טבח כהן, **עי'** רש"י, **ועי'** חת"ס דהקשה אמאי כהן לא מצי לקחת לעצמו, **ועי'** או"ש פ"ה מבכורות ה"ג דכתב להוכיח דדין המתנות כדין מתנ"ע דמוציאין מידי העני, ודווקא שוחט לעצמו ילפי' מקרא דפטור.

תוד"ה כשהוא אומר כו' אלא דמדרבנן גזרו כו', **עי'** בדה"ב ב"ג ש"ב סט א' פי' כתוס', והוסיף דמ"מ לא גזרו רבנן אלא בכהן המשתתף אבל הכהנים עצמם לעולם פטורים.

כהן טבח שתיים ושלוש שבתות כו', **עי'** רש"י, **וע"ע** ר"ן דהוסיף לפרש דכל שלוש שבתות כשוחט לעצמו, ובזה מיושב קו' התוס' לעיל ד"ה "כשהוא", **עוד** פי' הר"ן דיותר מב' וג' אסור משום מראית העין כשיטת התוס'.

ה"מ דלא קבע מסחתא, **עי'** פלוגתת תוה"ב ובדה"ב שם אי בנשתתף עם טבחים חשיב קבע מסחתא וחייב לאלתר או לאו.

התם בדתורא, **עי'** רא"ש וטור, **וכ"פ** השו"ע סעי' ט' דדוקא הזרוע יכול לחלק אבל הלחיים והקיבה אף בתורא א"א לחלק, **אולם** עי' ר"מ ה"ז דבתורא יכול לחלק אף הלחיים והקיבה.

ע"ע פ"ת ש"ה סק"י דהביא פלוגתת אחרונים לענין פדיון הבן אי אפשר לחלק לכמה כהנים וכולו"ק או לאו, **ע"ע** ביה"ל פ"ט ה"ז אי מצי ליתן כל המתנות לכהן אחר או לאו או לאו.

אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כו', **עי'** רש"י לעיל לז' ב' ד" "מתנותיה" דכהן שפטור מן המתנות ל"ל להאי איסור, **אולם** עי' תוס' ורמב"ן שם דפליגי דאף כהן צריך להפריש המתנות, **ועי'** במצוין לעיל מה שייך הפרשה גבי זרוע ולחיים.

ולית הלכתא כוותיה, **עי'** ר"ף דהטעם משום דבמתנות אין בהם קדושה, **אולם** עי' ר"מ פ"ט ה"יג דפי' משום דהוי כמפורשין.

ע"ע תוסי' קלא א' ד"ה "הכ"י" דאע"ג דלית הלכתא הכי איסורא איכא, **ועי'** במצוין שם, **אולם** עי' משמעות הר"מ פ"ט הי"ד דליכא איסורא כלל, **ועי'** שו"ע סעי' ה' דמ"מ איכא מצוה להפריש מיד. **ע"ע** רש"י ביצה יב ב' ד"ה "מתנות" דמבואר דהתירו הפרשת מתנות ביו"ט אע"פ דאין טובלים כשאר טבל לאסור הבשר באכילה מ"מ אם לא הפריש חיישינן שמא יבא לאוכלם ועובר בעשה. **ועי'** חזו"א בכורות י"ז סק"ב דאם כהן עומד לפניו ואין נותן לו עובר בכל יום בבל תאחר.

מאי טעמא אמר קרא למשחה, **עי'** יש"ש סי' י"א דהקשה אמש"כ הרמב"ם ה"כ דשרי למכור להאכיל לכלבים והא בעי' לאכול בדרך גדולה, ותי' דדוקא כשאניס ראויס לאכילה שרי להאכיל לכלבים. **וע"ע** אבי עזרי פ"ט הכ"ב דהקשה היכי שרי למוכרו לישראל הא מפקיע דינא דלמשחה, **ועי'** דרך אמונה בביה"ל מה שתי'. **ע"ע** פלתי ס"א סק"י"ד אי הוי דין דאורייתא.

כל כהן שאינו מודה בעבודה כו', **עי'** רש"י, **ועי'** ריטב"א דהקשה דא"כ מאי אין לו חלק הא חייב מיתה [ובחזו"א ב' י"ח פ"י כונתו שמפסיד זכות כהונה ומסתבר שעבודתו פסולה] ולכך פ"י שאינו מודה במקצת עבודות שאומר שאינם צריכים ואינם חובה. **ועי'** חזו"א שם דאע"ג דכופר בדברי חז"ל מ"מ כיון שמאמין בתורה שבכתב דהוי כמומר לדבר אחד.

ע"ע ר"מ פ"א מביכורים ה"א דפ"י דכל כהן שאינו מודה היינו שאינו מודה במתנות, **ועי"ש** בדרך אמונה בביה"ל, **ובחי'** הגר"ז מנחות יח ב' דהכרחו דהר"מ מהא דאקשי' לר"ח מהך ברייתא, ואי כונת הברייתא שאינו מודה בעבודה כפשוטו, ל"ק דדילמא גבי עבודה סגי דאין כופר ולא בעי בקי אבל מתנות בעי אף בקי.

קלא א'

אמר רבא בדק לן רב יוסף, **עי'** רש"י ד"ה "דחטיף מתנתא", **ועי'** פרי יצחק ח"ב סי' נ' דרש"י דדקדק לפרש דדוקא מהתינוקות דליכא איסורא דתפיסת מתנ"כ ואין צריך לשלם טוה"נ לבעלים, **וע"ע** תוסי' ב"מ ו' ב' משי"כ להוכיח מהא דאמרו בן לוי שחטף, **ועי'** פרי"ח ס"א סק"ג דכונתו להוכיח משמעתין, **וע"ע** במצוין לעיל.

דתניא הצנועים מושכין כו', **עי'** דרישה דהקשה דטעמא דהצנועין מושכין משום שלא קיבלו כשיעור הראוי להם כמבואר קידושין ג' אבל מתנות שהוא שיעור הראוי למה שלא יקבלו, ותי' דהתם חז"י דליכא מצוה בלקיחת מתנ"כ [דאי הוי מצוה היו לוקחים אף בשיעור שאינו ראוי].

משקל נמי לא שקלי', **עי'** ר"מ פ"ט הכ"ב דפ"י דווקא בזמן שהם רבים בבית המטבחים, **ועי'** בביה"ל שם דמדעת התוסי' משמע דבכל ענין לא שקלי'.

תוד"ה לבר, **עי'** בביה"ל שם דנסתפק בשאר ימות השנה שמתאספים אי שרי לשי' התוסי'.

אמר רב יוסף האי כהנא דאית ליה צורבא מרבנן כו', **עי'** דרך אמונה הכ"א סקפ"ח דהטעם דהתירו משום דחוקא דאלי"ה נראה כגוזל את הכהנים.

במכירי כהונה, **עי'** תוהרא"ש דהטעם אמאי מזכה הישראל תחילה לצורבא מדרבנן ואינו ממתין עד שיקח הכהן ויתן לו, משום דמתוך שיצא הקול שזיכם לצורבא מרבנן מכיריו לא יתנו אלא לו עיי"ש, **ועי'** חזו"א סי' ז' [א]

סק"ד דפי' דלאחר שהגיע לכהן אין נאות לת"ח לקבל מתנות אבל במכירי כהונה אין זה צדקה גמורה שלא זכה בהם ממש.

ע"ע פתחי תשובה ס"א סק"ה בשם שו"ת' רדב"ז דאין הכהן מצי לזכות לטבח עצמו אפי' אם היה צורבא מדרבנן דבעי' שיצא מתחת ידי הטבח דבלא"ה לא קרי' ביה ונתן, **אולם** עי' חזו"א יו"ד קפ"ד סק"ג דדקדק לשון הרמב"ן ורשב"א גיטין ל' א' דמצי לזכות אף לטבח עצמו.

כי אמרי אנא באחר כו', **עי'** רש"י וע"י ר"מ פ"ט ה"א דפי' האיסור דווקא אם הכהן שמשו של הישראל נובריטב"א מבואר דה"ה חבירו].

קלג ב'

אב"א, סתם עובד כוכבים כו', **עי'** רש"י, **וע"ע** ר"מ פ"ט דכהן העומד במטבחים ונו"נ עמו א"צ שירשום והמשתתף אם העכו"ם א"צ שירשום אע"פ שאינו עמו בשעת מכירה, **ועי'** טור שתמה משמעתין, **ועי'** נו"כ לר"מ וטור משכ"ב

שותף כו' עי' מנ"ח תק"ו דהקשה למבואר בד' הריטב"א סד א' דמצות המתנות לתת את שלשתן יחד א"כ היכא שנפטר מן הלחיים למה לא יפטר מכולם, **ועי'** בהי"ל פ"ט הי"ב משכ"ב ליישב.

שם, **עי'** אפיקי ים ח"ב ס"א בהגה"ה דהקשה למש"כ תוס' לעיל קלב א' ד"ה "וצריך" ור"ן שם דטעמא דשותפות עכו"ם פוטר לגמרי משום דלא מחייב כל שיות שבו, דא"כ היכי דשותף בראש נמי חשיב מקצת שה ולא מחייב כל שיות שבו. **ע"ע** פרישה דבאופן שהכהן שותף בשלשתן אין פוטר כלל כיון דנראה כהערמה ואסור.

קלד א'

ואם אמר לו חוץ מן המתנות כו' ורמינהו כו', **עי'** רש"י דפי' דע"מ תנאה, והוא אין בו כח להתנות דלא מצי לאתנויי אמתנות שאינן שלו, **ועי'** תוד"ה "חוץ" בתי' הב' דפי' משום דהוי מעמשכ"ב [ועי' להלן בי' דבריהם], **אולם** עי' ריטב"א דאי הוי מתנה ע"מ שתתן לי המתנות היה מהני, ושאיני הכא שהתנה ע"מ שהמתנות שלי דלא תלה במעשה ופטומי מילי בעלמא.

ורמינהו ע"מ כו' בהא פליגי מר סבר כו', **עי'** נתה"מ רי"ב סק"ד דכל תנאי דממילא דאין תלוי במעשה נראה מסברא דהוי שיוור ולא בעי' ביה משפטי התנאים ולכך בסוגיין דהוי תנאי דממילא לכו"ע הוי שיוור אלא דפליגי אי שייר גוף המתנות ולא חשיב מעמשכ"ב, או דשייר זכות נתינת המתנות והוי מעמשכ"ב כיון דהתורה זיכתה נתינת המתנות ללוקח.

ע"ע חזו"א ז' [א] סק"ב דדוקא הכא דתנאי לא מהני, מפרשי' לשון שיוור אבל בע"מ שאהא שותה יין לכו"ע תנאה הוה.

תוד"ה חוץ וא"ת כו' וי"ל כו', **עי'** חזו"א שם דהקשה דא"כ לא התנה כלום, ותי' דלהך תירוצא לעולם לא הוי תנאה אלא התחייבות של הלוקח לתת לכהן וכיון דלא חל ההתחייבות [דבמאי יתחייב] נותן לכל כהן שירצה.

שם א"נ כו' **עי'** חזו"א שם דפי' בב' אופנים הטעם דחשיב מעמשכ"ב, **ובעיקר** דברי התוס', **עי'** הגהות בית מאיר ס"א ע"ד הש"ך סק"י דהקשה דהא קיי"ל בדבבר שבממון תנאי קיים, **ועי'** ח"י הגרש"ש גיטין סי' ו' ד"ה "והא", **וע"ע** מחנ"א הל' ריבית סי' ל"ז

דהקשה מ"ש מתנאי דע"מ שתאכלי חזיר דמבואר גיטין פ"ד דל"ח מעמשכ"ב משום שלא תאכל ולא תתגרש, ה"נ גבי מתנות נימא שלא יתן ולא יקנה, וע"ע חי' הגרש"ש שם ד"ה "ובזה".

ע"ע ב"ב סג א' דלוי שמכר לישראל קרקע ע"מ שהמעשר שלו קנה ומעשר שלו משום דע"מ שיורא הוא, וע"י רמב"ן ורבינו יונה שם, ורא"ש וריטב"א בסוגיין דפי' דס"ל כמ"ד בסוגיין דע"מ שיורא הוא, וע"י ברמב"ן שם באופ"א לחלק בין מתנות למעשר.

ע"ע ר"מ פ"ט מביכורים ה"א דפסק דע"מ תנאי ונותן לכל כהן שירצה, ובפוסקים תמהו למש"פ פ"ו ממעשר ה"ט דהוי שויר שהמעשר שלו, וע"י ש"ך ס"א סק"ח והגהות הט"ז חו"מ ר"ב סעי' ג', ונתה"מ ר"ב, פרי"ח סקמ"ד, פלתי סק"י, קה"י סי' ל"ח, ובדרך אמונה וביה"ל שם מש"כ לתרץ.

אמר לו מכור לי כו' אמר רב לא שנו כו', **נחלקו** הראשונים בביאור פלוגתת רב ורב אסי.

לל"ק- ע"י שיטת רש"י, וע"י תוס' וראשונים משה"ק, וע"י לב אריה דתי' דשמעתין איירי באיתנייהו בעיניהו, ולר"ח אע"ג דהוי בעין רצה מזה ומזה גובה, ומאן דפליג אדרי"ח ס"ל דלא שייך חיובא דגזלן אתרוייהו, הלכך הדין עם השני לחוד ואע"ג דבאכלן ס"ל דהדין עם הראשון, שאני התם דאין הגניבה תחת יד השני. נולפי"ז מיושב קו' הראשונים אמאי לא פטר מדין מזיק מתנ"כ]. **ע"ע** חזו"א סי' ז [א] סק"ה דהקשה מאי ס"ד לפטור הטבח הא ילפי' לעיל מאת הזבח דהדין עם הטבח, ותי' דצ"ל דלא שחט הטבח.

שיטת התוס' ושאר דרב ס"ל הדין עם הטבח לחוד ולר"א אף עם הטבח, אולם ע"ש דהקשו דכיון דתלי בדרב חסדא בע"כ דאיירי באכלן וא"כ הו"ל מזיק מתנ"כ דפטור, וע"י רמב"ן ורשב"א דתי' דבע"כ לל"ק לא ס"ל דר"ח ומזיק מתנ"כ חייב.

לל"ב- ע"י שיטת תוס' וראשונים הנ"ל, וע"ע רש"י ב"ק קטו א' ד"ה "אינן" דטעמא דמ"ד מתנ"כ אין נגזלות דאלימא קנייה דידהו דמכח גבוה קאתו ליה וכל היכא דאיתנהו אימא דכהן נינהו, וע"ע קה"י סי' ל"ו דפי' דפלוגתת מתנ"כ נגזלות תלוי אי הוי ממון השבט או לאו.

וע"ע רמב"ן ורשב"א דלהך לישנא י"ל דס"ל כר"ח דמזיק מתנ"כ פטור ואיירי באיתנהו וטעמא דהדין אף עם הטבח משום דמשתרשי ע"י הדמים, והא דלמ"ד מתנ"כ אין נגזלות אין חייב הטבח משום משתרשי, צ"ל דכיון דהמתנות בעין וחשיבי ברשות הכהנים לא חשיב דנתרבה רשותו ע"י המתנות. **ע"ע** ר"ן מה ב' [בדפי הרי"ף] דפי' כראשונים דהמוכר חייב משום משתרשי וצ"ב למש"פ לעיל דינא דמשתרשי.

שיטת הרמב"ם, ע"י ר"מ פ"ט ה"ד ומבואר דלמ"ד נגזלות אין גובה אלא מן הראשון ולכן פסק דאם מכרן יכול הלוקח לאכול, ולפי"ז מתפרש ממירא דרב הדין עם הטבח היינו עם הטבח לחוד, וע"י מהר"י קורקוס דהקשה מבב"ק קט"ו דהדין אף עם הטבח, ותי' דהתם איירי בהגיע ליד כהן, או במכירי כהונה.

ובעיקר שיטת הר"מ דע"י מעשה הגזילה דהטבח זכה הלוקח אע"ג דליכא יאוש ושינוי רשות, ע"י חזו"א שם דצ"ל דהמוכר קנה בשינוי רשות, ואע"ג דשינוי רשות לחוד ל"ק מתנ"כ שאני, וע"י דר"א בביה"ל שם דפי' כונתו. **ובאבי** עזרי פ"י למש"כ האחרונים ליסד דבעלמא גזלן קונה מיד ודינא דוהשיב מעכב הזכיה, הלכך גבי מתנ"כ דמזיק פטור ה"ה דלא חייב בוהשיב הלכך קנה הלוקח.

ע"ע ר"מ שם הט"ו דפסק דינא דמתני' כצורתה ולא חילק בין שקל הטבח לשקל הלוקח, וע"י מהר"י קורקוס דפסק הר"מ כאיכא דמתני לה בפני עצמה, ולעולם ל"ש אי שקל הלוקח או הטבח ועיקר החילוק אי נתכוין המוכר לגזלו או לאו, וע"ע חזו"א שם.

ע"ע חזו"א שם עוד דהקשה למ"ד אין נגזלות אמאי תנן לקמן לא הספיק ליתנו עד שצבעו פטור דקניא בשינוי, [ולמש"פ מרן רי"ז הלוי הלי' גזילה ואבידה דהתם פטור מדין מזיק מתנ"כ דהוי פנים חדשות א"ש.

ספק מתנ"ע ומתנ"כ

גדר חיובא דצדק משלך

כי אתא רב דימי כו' דאמר ר"ש בן לקיש מאי דכתיב עני ורש כו', **באחרונים** נסתפקו אי גדר החיוב הוא בתורת ספק דאמרה תורה להחמיר וליתן לעני או דילמא מתורת ודאי, **ועי'** תיוריט פ"ה דפאה מ"א דספק לקט לקט ופטור מן המעשר ומבואר דחיובו מתורת ודאי, **וע"ע** להלן דלכא' תלוי בשו"ט דהר"ן והרשב"א נדרים ז' א'. **ע"ע** דברי יחזקאל סי' ל' אות ו' דנסתפק אי הוי חיוב אחר ואין לו תורת אותו חיוב הבא מכוחו, או דילמא גדרו כאותו חיוב הבא מכוחו, **ועיי"ש** דתלוי בשו"ט דהגמ'.

ובעיקר הא דמדמי' בסוגי' דין צדק משלך הנאמר במתנ"ע לזל"ק, מבואר דאף גבי מתנ"כ איכא להך דינא, **ועי'** נימוק"י ב"ב סט ב' בדפי הרי"ף ד"ה "איביעא להו" לענין שכיב מרע שחילק נכסיו לעניים ועמד דל"א ספק לקט לקט אלא לגבי מתנ"ע, ובאחרונים תמהו משמעתין, **ועי'** חת"ס יו"ד סי' ר"מ דלמסקנא לקמן ע"ב דמותב"י קמה אקמה, הדרי' דליכא דין צדק אלא במתנ"ע.

ע"ע או"ש פ"ה מבכורות דפי' דלעולם גבי מתנ"כ ליכא דינא דצדק, ושאני זל"ק דגדרו כצדקה ודינו כמתנ"ע, **וע"ע** להלן בישוב קו' האחרונים.

גדר חזקת חיוב דקמה וחזקת פטור דפרה

נחלקו האחרונים בביאור חזקת חיוב ופטור המבואר בסוגיין, **ואי** ענינו ככל חזקות דעלמא, **ומאי** דינא דספק השקול בליכא חזקת חיוב ופטור כלל.

א- עי' ר"ן נדרים ז' א' שהקשה לשי' הרשב"א משמעתין ומבואר דנקט דעיקר החיוב הוא דוקא באיכא חזקת חיוב אבל בספק השקול פטור [**ועי'** דברי יחזקאל סי' ל' סק"ז], **וכו** משמע בב"י הגר"א יו"ד סי' רנ"ט סקט"ו וש"ך שם ממש"כ להקשות על ד' השו"ע דמי שיש בידו מעות ומסופק אי הוי מעות של צדקה דמחויב ליתן, מסוגיין דבעי' גבי קמה לחזקת חיוב ומשמע דבאל"ה הוי ככל ספיקא דממונא, **אולם** צ"ע ממש"כ בב"י הגר"א חו"מ סי' קנ"ה סק"ח לדמות דברי הר"מ גבי ספק הרחקת נזיקין דצריך להרחיק ואם עשה אין חייב להסירו, לסוגיין דבאיכא חזקת פטור פטור ובאל"ה חייב, ולכא' סתר משנתו למש"כ בהל' צדקה שבספק השקול פטור, ויש ליישב. **וכן** משמע בנתה"מ סי' כ"ה דיני תפיסה כלל ב', **וכ"כ** בשו"ת מהרי"ט ח"א סי' ל"ט להכריח מהא דתנן בכורות יז ב' גבי רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים ומת אחד מהן דהמע"ה, ואע"ג דליכא חזקת פטור ובע"כ דאין חייב בספק אלא באיכא חזקת חיוב. ולדרך זו יש לעי' כמה עיונים **א-** אמאי בעי לקרא דצדק תיפוק ליה דאיכא חזקת חיוב, **ויש** שפי' לפמש"כ המרדכי בשמעתין דאע"ג דאיכא רוב לבעלים מ"מ גז"ה דחייב משום צדק, ולפי"ז ה"ה דליכא לחיובא בלאו קרא מחמת החזקה דאיכא רוב כנגדו. **ב- עי'** קונטרס הספיקות כלל א' אות ט' דהקשה מה שייך הכא חזקת חיוב הא ע"ז גופא אנו דנים אי איכא חיוב או לאו, **ועי'** לקמן ב'י הגר"ש וחזו"א... **ג- עי'** טורי אבן ר"ה יד א' באבני מילואים דהקשה אמאי נקט הש"ס פרה בחזקת פטור הא סגי במאי דלית ליה חזקת חיוב, **ועי'** הגהות מצפה איתן דתי' דבלאו חז"פ הוי מחייבין משום חזקת הגוף דפרה דנשחטה לאחר שנתגייר. **ד- עי'** שו"ת מלבושי יו"ט יו"ד ח"ב סי' י"ז דהקשה מפאה פ"ז מ"ד דספק עוללות לעניים **ועי'** תיוריט שם דהוא מדינא דחורי הנמלים ואע"פ שאין שם חזקת חיוב, **וע"ע** קה"י חולין מש"כ ליישב.

ב- עי' טורי אבן ר"ה יד א' באבני מילואים, וקונה"ס כלל א' אות ט' דנקטו דבספק השקול נמי חייב ולא פטרי' אלא באיכא חזקת פטור' והא דנקטי' גבי קמה חזקת חיוב היינו לאפוקי דליכא חזקת פטור, **וכן** מבואר שיטת הגהות מרדכי פ"ק דבב"ב אות תרנ"ט דכתב דמי שיש בידו מעות ומסופק אי הם של צדקה או לאו דמחויב ליתן מדינא דצדק [אע"ג דליכא חזקת חיוב]. **ולדרך** זו יש לעי' כמה עיונים **א- עי'** טורי אבן שם דהקשה מהא דתנן פ"ד מטהרות מ"יב דספק בכורות הממע"ה ולא אמרי' צדק משלך, **ועי'** הגהות אמרי' ברוד על הטורי אבן, ושו"ת מלבושי יו"ט שם, ואו"ש פ"ה מבכורות מש"כ לתרץ. **ב- עי'** חזו"א סי' ז' ו' דהקשה מהא דאשכחן בפירקין בכמה דוכתי דספק מתנ"כ פטור, ויש שכתבו לחלק דספיקא

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

דדינא שאני, ועי' קה"י ג- יט לעי' מהא דשו"ט הרשב"א ור"ן נדרים ז' א' אי ספק מתני' חשיב ספיקא דאיסורא או לאו, ולא נחתו לדין צדק דנאמר אף בספק השקול, ועי' לקמן בד' הרשב"א מש"כ האחרונים ליישב.

ולהך גיסא דחזקת פטור הוא בדוקא, עי' קונטרס הספיקות שם דגדר החזקה היינו חזקת מרא קמא [ובזה אי"ש כל הנך משניות דבכורות המבוא' דהמע"ה משום דאיכא התם חזקת מרא קמא, [ומהא דהקשה הטורי אבן מהנך משניות משמע דנקט דהוא חזקת דין], ויל"ע אמאי גבי קמה ליכא חזקת מרא קמא ויש ליישב, ועי' ח"י הגרש"ש נדרים סי' ח' משה"ק.

ע"ע בי' הגר"א חו"מ שם שכתב לדמות שיטת הר"מ גבי ספק הרחקת תשמישין דצריך להרחיק ואי עבר ועשה אין חייב להסירו לסוגיין דאיכא חזקת פטור, וצ"ב דשאני סוגיין דאית ליה חזקה דמעיקרא משא"כ התם דלא הוי אלא מוחזק, ויש ליישב.

ג- עי' ח"י הגרש"ש נדרים סי' ח' דכתב ליישב דהך חזקות דשמעתין לא הוי ככל חזקות דעלמא, אלא ענינם דלא נאמר דינא דצדק אלא היכא דאיכא ודאי חיוב וכגון גבי קמה דישראל ודאי נתחייב בדין לקט, אבל פרה שהספק דילמא בזמן חלות החיוב היה גוי, בזה לא ריבתא התורה דינא דעני ורש הצדיק, **וכ"כ** בשו"ת מלבושי יו"ט שם ובחזו"א ז' סק"ו [ובזה כתב ליישב קו' אמאי גבי פרה אין חייב משום חזקת הגוף].

ממון עניים ומתנ"כ אי חשיב ספיקא דאיסורא

עי' רמב"ן ורשב"א נדרים ז' א' דספק מתני' הוי ספיקא דאיסורא ואזלי לחומרא, אולם עי' ר"ן דהקשה משמעתין ומכמה דוכתי דמבואר דחשיב ספיקא דמומנא **וכ"ה** להדיא בשו"ת הרשב"א ת' תרנ"ו, **[ועי' ש"ך רנ"ט סק"ד דעמד על סתירת דברי הרשב"א]**.

ומש"כ הר"ן להקשות משמעתין יש לעי' כמה עיונים, **א-** אמאי לא הקשה מגוף הסוגיא דמבואר דבלא חזקת חיוב פטור [וכל קשי' אמאי לא משני הגמ']. **ב-** הא קו' הגמ' לחייב מדינא דצדק ומאי אהני הא דחשיב ספיקא דממונא, ויש ליישב. **ג-** אמאי פשיטא לר"ן דמתנ"כ חשיב טפי ממונא ממתני', **ועי'** משנת רבי אהרן זקעים ו סק"ה מש"כ, **וע"ע** בדברי הגר"ד [נדפ' בספר זיכרון "וזאת ליהודה" מש"כ לחלק משמיה דהגר"ח.

וביסוד דינא דהרשב"א דספק מתני' הוי ספיקא דאיסורא הקשו האחרונים אמאי לא פי' טעם החיוב משום דינא דצדק [להך גיסא דאף בספק השקול חייב], **ועי'** שו"ת חת"ס יו"ד ר"מ דפי' בתחלה דלמסקנא דמותבי' קמה אקמה לא נאמר דינא דצדק אלא במתני' ולא במתנ"כ. **עוד** כתב ליישב בסו"ד דס"ל להרשב"א דאין דינא דצדק אלא לאשוויי העני מוחזק וכיון דהבעלים נמי מוחזקים הו"ל ספק השקול הלכך בעי נמי לספיקא דאיסורא לחומרא. ע"ע משנת רבי אהרן סי' ו' סק"ה דפי' דעיקר רבותא דצדק דל"ח ספיקא דממונא כיון דיסוד החיוב הוא משום מצות נתנית הבעלים וכדמשמעות הפסוק צדק "משלך" ולעולם טעם החיוב משום ספיקא דאיסורא.

ובישוב ד' הרמב"ן והרשב"א עי' קונטרס הספיקות, וחת"ס נדרים שם דשאני ידות דאיכא איסורא דבל יחל, משא"כ סוגיין, **וע"ע** מחנ"א צדקה סי' ב' דפי' פלוגתא הרשב"א והר"ן אי אמירה לעני עושה קנין וזכו בו עניים וממילא לא שייך בל יחל או לאו, **וע"ע** קה"י נדרים סי' ט'. **ע"ע** נתה"מ סי' כ"ה דיני תפיסה כלל ב' דנקט דלקט נמי חשוב ספיקא דאיסורא מחמת איסורא דלא תלקט, אולם לא שייך לשינוי הכי בסוגין לפמש"כ המרדכי דבקמה איכא רוב לבעה"ב דלפ"ז לא שייך לאסור משום ספיקא דאיסורא, **ועי'** קה"י נדרים שם דכתב לחלק בין איסורא דלא תלקט לבין איסורא דבל יחל, **ועי'** קה"י נדרים סי' ט' דהביא להקשות בשם ספר דברי חיים אהא דאקשי' לקמן ע"ב קמה אקמה, ולכאוי' התם ליכא רובא להיתר כיון שהספק אי נקצרה קודם שנתגייר או לאחר שנתגייר ואמאי לא אזלי לחומרא.

ע"ע רמ"א יו"ד רנ"ט סעי' ד' דכתב לחלק בין ספק ממון עניים שביד בעה"ב לבין היכא שנמצא בין היורשים, **ועי'** דברי יחזקאל סי' ל', ותורת זרעים פאה פ"ד, דיסוד החילוק דדוקא בעה"ב עצמו קאי באיסור כל יחל לכן לדידה חשיב ספיקא דאיסורא, משא"כ היורשים דליכא עליהן איסורא כלל.

ובעיקר יסוד האחרונים דאיסורא דכל יחל ולא תלקט משויי לספיקא דאיסורא, **עי'** חי' הגרש"ש דהאריך דל"ח ספיקא דאיסורא כיון דתלוי בדין הממונות, ועיי"ש דפי' כונת הרשב"א לפ"ד באופ"א.

הכרעת רוב בספק קמה

עי' מרדכי אות תשל"ז דהביא קו' רבינו משולם אמאי לא אזלי בתר רוב גבי חורי הנמלים, ותי' חדא דגזה"כ דצדק משלך, **ועוד** דחשיב קבוע, **ועי'** טורי אבן ר"ה באבני מילואים שם דהקשה לתי' קמא אמאי במקום חזקת פטור אין חייב, הא רובא וחזקה רובא עדיף, וכי היכי דבמקום רוב חייב, ה"ה במקום חזקה, **ועי'** שער"י ש"ה פ"ט דכתב ליישב לפ"ד דענין החזקה אינו כשאר החזקות עיי"ש, **וכ"כ** בחי' רמ"ש. **ע"ע** טורי אבן שם ומשל"מ פ"ד ממתנ"ע ה"ט מה שהקשו לתי' הב' אמאי חשוב קבוע, אולם במרדכי הני' לפנינו יש תוספת דברים במוסגר וא"ש.

ספק חלה

אמר אביי והרי עיסה כו' א"ל ספק איסורא לחומרא כו' **עי'** רש"י ד"ה "חלה" דכיון שיש בו עון מיתה הלכך כו', **ועי'** פמ"ג בפיתחה להל' טריפות ד"ה "וראיתי" דמבואר דבלאו חיוב מיתה אע"פ דהוי ספיקא דאיסורא מוקמי אחזקה [ועיי"ש דהפנים מאירות דקדק משמעתין דלא מוקמי אחזקה בכל ענין].

ע"ע תורת יקותיאל ס"א סק"ג דדקדק לשון רש"י דהטעם דלא מוקמי אחזקה משום ספיקא דאיסורא, אולם תמה מכמה דוכתי דמבואר דאף ספיקא דאיסורא מוקמי אחזקה.

ע"ע חי' הרעק"א דהקשה אמאי לא מוקמי החלה בחזקת פטור כיון שקודם הגלגול היתה בחזקת פטור, ותי' דאף קודם הגלגול היתה מוחזקת דאי יתגייר יתחייב בחלה ע"י גלגול, וברש"ש כתב דלעולם אין חייב אלא מדרבנן, **וע"ע** מהרי"ט אלגזי חלה אות י"א ד"ה "איברא" דכתב להכריח דאין חיובו אלא מדרבנן דמדאורייתא יש להעמיד הגר בחזקתו הראשונה שהיה עכו"ם.

אופני הספק

חולין ט א' לא בדק מאי כו', **עי'** רש"י ד"ה "נשחטה" דפי' הספק שמא לא נשחט רוב סימנין, וכ"ה ברא"ש, **ועי'** רמב"ן דהוסיף אף שמא הגרים, וכ"ה בשו"ע סי' כ"ה ס"א בשם יש מי שאומר, **ועי'** משב"ז שם סק"ב.

ע"ע רמב"ן ד"א דצריך בדיקה אפי' אי נעקרו הסימנין, ודחה לפי שעד כאן בחזקת חיה היתה עומדת, וכ"ה ברא"ש ובר"ן, **ועי'** שטמ"ק דלשי' הבה"ג דעיקור היינו שנעקר הסימן חוץ למקומו והלמ"מ דאין שחיטה מועלת בסימן שמוט, י"ל דבעי' למיבדק אף אי נעקרו הסימנין, והוסיף דאדרבה יש ליישב שמעתין דווקא לענין עיקור, דלענין רוב סימנין אין צריך לבדוק כיון דרוב מומחין, והא דפליגי בדבר הונא היינו אי הוי כשאר הלי' שחיטה או לאו עיי"ש.

אי אסור מדאורייתא

נחלקו הראשונים אי נידון הסוגיא לענין דאורייתא או דרבנן, **שיטת** תוס' ורשב"א דלמ"ד אסורה באכילה הוא מדרבנן, דמדאורייתא סמכינן ארובא דרוב שוחטין, **ועי'** שטמ"ק דלפי"ז אף למ"ד מטמאה במשא הוי רק דרבנן, **אולם** עי' פתיחה לפמ"ג שורש ג' דכל דברי התוס' הוא רק למ"ד אסורה באכילה לחוד. **וטעמא** דאסורה מדרבנן עי' רשב"א משום דהוי רובא התלוי במעשה ומיעוטא דאינו תלוי במעשה, **וע"ע** בינת אדם שער רוב וחזקה סי' ה' דלשון התוס' מורה דמשום קנס אסרי.

שיטת המרדכי דל"ל זיל בתר רוב כיון דבחזקת איסור עומדת ואיכא למימר סמוך מיעוטא לחזקה, **ועוד** דאינו מבורר זה הרוב, ולטעם הב' **עי'** בינת אדם שער ר"ח סי' א' דמבואר דהוא מדאורייתא, **ועי'** שטמ"ק דכ"ה משמעות רש"י.

וע"ע ר"מ פ"א הי"ב, ותב"ש סי' כ"ה, ורעק"א על הגליון שם, דדקדקו דהוא מדאורייתא, **ועי'** רעק"א שם דהוסיף דאע"ג דרוב שוחטין מומחין, מ"מ ס"ל לרמב"ם דכיון דהוי רוב התלוי במעשה לא סמכינן עלה, ודלא כהרשב"א, **ועי'** שפ"ד סק"א דפי' כתי' ב' דהמרדכי.

חזקת איסור דרב הונא

שיטת רש"י בשמעתין, ולקמן פו א' ד"ה "מאי איריא", ובביצה כה א' ד"ה "לאפוקי", דחזקה דרב הונא היינו חזקת איסור אמ"ה, וכ"ה שיטת הרי"ף והראשונים יבמות ל ב' [הובא להלן], **ועי'** תוס' ביצה כה א', ורשב"א בשמעתין משה"ק.

וברשב"א פי' כונת רש"י דמחזיקין מאיסור לאיסור. **ועי'** רעק"א דכל דברי רש"י הוא רק לגבי אמ"ה ונבילה, דאי לא נעשה בה שום תיקון הרי היא ממילא נבילה בזה מחזיקין מאל"א, משא"כ איסור אחר שבא מעלמא אין מחזיקין, **וע"ע** כע"ז שטמ"ק, ועיקרי הדברים מבוארים ברשב"א יבמות להלן, **אולם** עי' ש"ש ש"ה דאשכחנא שי' ראשונים אף לענין שאר איסורים.

וע"ע רעק"א שו"ע סי' כ"ז דכתב ליישב קושית התוס', דאיכא איסור אמ"ה אף לאחר שחיטה אי לא הוי שחיטה כראוי, לענין הסימנין דכמנחא בדיקולא, וכן בעודה מפרכסת עיי"ש. **ועי'** אחיעזר ח"ב ס"ב סק"ז אמאי תוס' ורשב"א לא תי' הך תי' דאסור משום אמ"ה בעודה מפרכסת. [ומשה"ק תוס' ביצה לפרש"י למ"ד בהמה בחייה לאו לאברים עומדת, עי' לב אריה דתי' דרש"י לשי' ק"ב ב' דמ"מ לחתיכת בשר עומדת. **וע"ע** פתיחה לפמ"ג שורש ה' ורעק"א סי' כ"ז דהק' לשי' ר' מאיר דס"ל דאמ"ה אין נוהג אלא בבהמה טהורה, א"כ לא משכח"ל חזקת איסור גבי חיה ועוף ,

ואמאי מקשינן לקי פ"ו אי אליבא דר"מ דנימא סמוך מיעוטא לחזקה יעו"ש, וברעק"א תי כנ"ל דאף לר"מ איכא איסור בשר מן החי].

שיטת תוס' להלן לז' א', וביצה שם, ורשב"א בשמעתין, וריטב"א יבמות ל' ב' [להלן], דהיינו חזקת איסור שאינו זבוח, ובדעת רש"י דלא פ"י האי טעמא, **עי'** שטמ"ק, ופתיחה לפמ"ג שורש ב', דס"ל כשיטת הריצב"א שבועות כד א' דליכא איסור אינו זבוח עיי"ש.

שיטת הרשב"א בסוגיין למש"פ רעק"א סי' כ"ז, דאף דליכא איסור אמ"ה ואינו זבוח, מ"מ הוי בחזקת איסור כיון דכל בע"ח בחזקת שכשימות הוי נבילה בלא מעשה שחיטה, ועיי"ש דה"מ למ"ד דמטמא במשא וכדלהלן, ועי' להלן קו' האחרונים.

ע"ע ביה"ל ח"ב סי' כ"א סק"ו, ואחיעזר סי' ב' סק"ב דפי', דבספק אי שחט רוב סימנין איכא נמי חזקת הגוף דלא נחתך רובו, **ועי'** שער"י ש"ב פ"ו דלא שייך לדון משום חזקת הגוף כיון דמ"מ נעשה שינוי בגוף שנחתכו סימניו, **וע"ע** קה"י סי' ז'.

פלוגתת ראב"י ומתניתא

מבואר בסוגיין דנחלקו אליבא דר"ה אי מטמא במשא או לאו, ושורש המחלוקת תלוי בשיטות הראשונים. **לשיטת רש"י** דחזקה דרב הונא הוא משום דמחזיקין מאיסור לאיסור, **למ"ד** אינה מטמאה מבואר ברש"י משום שבשר מן אין מטמא [ועי' שטמ"ק אות י', ובשטמ"ק הדמ"ח]. **ומ"ד** דמטמאה מתפרש בתרתי, **א- עי'** נימוק"י הגרי"ב דדקדק לשון רש"י ד"ה "ומר סבר", דפליג בגדר החזקה, דאינו משום דמחזיקין מאל"א אלא דקאי בהבהמה בחזקת אינה זבוחה וכד' תוס' ביצה, וכיון דהוברר ענין האיסור דאינה שחוטה, אין מחלקין החזקות ועי"ד הש"ש להלן. **ב-** דלכו"ע גדר החזקה דמחזיקין מאל"א, ופליגי אי ע"י הכרעת האיסור הוכרע נמי דיני הטומאה עי"ד הש"ש, או לאו. וילע"ק להמבואר דגדר מחזיקין מאל"א אינו אלא הנהגת הדין לחוד ולא הכרעת הספק, א"כ היכי מצי למיפשט דיני הטומאה.

לשיטת התוס' ביצה דחזקה דרב הונא משום איסור אינו זבוח, **עי'** שטמ"ק דפי' דאזלי לשי' בסוגיין דהנידון לענין חומרא דרבנן, ופליגי אי אחמור רבנן אף לענין טומאה או לאו [ועי"ע מהר"ם].

עי' רעק"א סוף סי' כ"ז דפליגי בגדר החזקה, **דלמ"ד** אינה מטמאה היינו כמש"פ משום אינו זבוח, לכך לא הוכרע אלא הנהגת האיסור לחוד, **ומ"ד** מטמאה ס"ל דהבהמה בחזקת שלא נעשה בה מעשה שחיטה ועי"ד הרשב"א להלן, הלכך הוברר שורש הספק לכל דיניו. **ועי'** שער"י ש"ב פ"ו דדקדק מדברי התוס' בשמעתין דאי הנידון מדאורייתא לכו"ע מטמאה במשא, ולד' הרעק"א דפליגי בגדר החזקה, לכאוי"ה מדאורייתא, ויש ליישב.

ע"ע ש"ש ש"ד פ"ג דפי' דלכו"ע גדר החזקה משום אינו זבוח, וטעמא דמ"ד מטמאה, דכיון דע"י חזקת אינו זבוח אנו דנים שהיא לא נשחטה והוי כמתה, ממילא מטמאה כדן מתה, **ועי'** שער"י ש"ב פ"ו דהוסיף לבאר בארוכה דדין הטומאה הוא תוצאת איסור האכילה, וכיון דהוכרע לענין האיסור ממילא נפשט אף לענין טומאה.

ע"ע רעק"א סי' כ"ה עי"ד הש"ש, אי מחלקין החזקות או לאו כיון דהוי תרתי דסתרי, [אולם עיי"ש בתו"ד דהנידון לענין דרבנן].

לשיטת הרשב"א, עי' מש"פ בשמעתין **למ"ד** אינו מטמאה משום דבחזקת איסור דהות קימא מוקמינן לה, משא"כ בחזקת טומאה דלא הוי קימא מספק לא מוקמינן לה, ומאן דמטמא ס"ל דכיון דעד השתא באיסור חייה קימא והשתא מתה, וחייה שמתה נבילה היא מספק אתה בא להוציאה מטומאתה אל תוציאנה, **ועי'** רעק"א סי' כ"ז, דפליגי בגדר החזקה **דלמ"ד** אינה מטמאה לא הוי אלא חזקת איסור לחוד, משא"כ **למ"ד** מטמאה, ל"ה משום חזקת איסור אלא דמחזיקין הבהמה בחזקת שלא נעשה בה מעשה שחיטה, וליי"ד אי כונתו דמחזיקין

הבהמה מחיים בחזקת נבילה לאחר מיתה וע"ד חזקה דרבה, או דכיון דהשתא לאחר מיתה הרי מתה לפניך, וספק אי נעשה בה חלות היתר המכשירה אמרינן אין ספק מוציא ודאי נבילה, וע"ע קובה"ע סי' נ"ט דפי' כונת הרשב"א ע"ד אופן ב'. ולמש"פ האחיעזר ושער"י להלן, דאף לרשב"א בעי' לחזקת איסור דמחיים, צל"פ דפליגי ע"ד השי"ש, אי ע"י דהחזק לן מחיים. דהוי נבילה לאחר"מ לענין איסור אכילה, מחזיקין נמי לענין טומאה, או לאו. עוד מבואר ברשב"א שם, דכל הנידון לענין דרבנן אבל מדאורייתא אף מטמאה, ויל"ד אי הוי בתורת ודאי, או משום ספק כמש"פ המהר"ם כונת התוס', וע"ע קובץ ענינים לענין איסורה משום ספק.

עי' ר"מ פ"א משחיטה הי"ב, עי' כס"מ דהר"מ פסק נבילה לחומרא אף לענין טומאה, ועי' רעק"א על הגליון שם, ובשו"ע סי' ב' ד"ה "נשאלתי" דמשמע. דהוא מדאורייתא, והא דאיפלגו בסוגיין אי מטמא או לא, היינו בהא גופא אי הוי מדאורייתא או לא, אולם עי' תב"ש סי' כ"ה סק"ג דדעת הר"מ כמ"ד אינו מטמא, ולישנא דטריפה בסוגיין לאו דווקא, ולעולם הוי נבילה אלא דאסור באכילה לחוד כטריפה, [וע"ע אתון דאורייתא כלל ט"ז מש"פ], ועי' רעק"א שם דלפי"ז בע"כ לכו"ע אינה מטמאה במשא מדאורייתא וכל הנידון אי אחמור רבנן בטומאה או לאו. [דאי מטמאה מדאורייתא א"כ כיון דלענין איסור אכילה פסק הר"מ דאסור מדאורייתא הו"ל למפסק כן אף גבי טומאה]. וע"ע שפ"ד סק"א דטעמא דאינה מטמאה במשא, דכל מה שבחייה, כן עכשיו וכיון דבחייה לא היתה מטמאה ה"ה עכשיו.

עי' פתיחה לפמ"ג שורש ד' ושפ"ד סי' י"ח סק"א, דהקשה מדברי הר"מ פ"ג הי"ח ובעוד דוכתי, דכל ספק בשחיטה ה"ז ספק נבילה, ועי' אחיעזר סי' ב' סק"ב, וביה"ל ב' סי' כ"א דתי', דשאני הכא דהספק אי נשחט רוב סימנים דאיכא חזקת הגוף דלא נשחט רוב, הו"ל נבילה ודאי, משא"כ ספיקא דדינא אע"ג דאיכא חזקת איסור, מ"מ איכא כנגדו חזקת טהרה המנגדת, הלכך הוי ספק נבילה.

אי איכא חזקת טהרה

עי' נו"ב מהדו"ק אה"ע סי' מ"ג דכתב דבכל ספק שחיטה איכא חזקת טהרה כנגד חזקת איסור, ועי' ביה"ל ח"ב סי' כ"א סק"ו דתמה מסוגיין דלחד מ"ד מטמאה במשא ולא מוקמינן בחזקת טהרה, וכתב לחלק דשאני סוגיין דאיכא חזקת הגוף דאלימא משאר חזקות. ועי' עונג יו"ט יו"ד סי' פ"א דתלה בפלוגתא הראשונים אי סוגיין מדרבנן או דאורייתא, דלהסוברים דהוא מדרבנן ובל"ה לכו"ע מטמאה, ע"כ דליכא חזקת טהרה, ולהסוברים דהוא מדאורייתא בע"כ דאיכא חזקת טהרה, ולכך לחד מ"ד אינה מטמאה בתורת ודאי. וע"ע ביה"ל שם דהאריך להוכיח מכמה דוכתי דליכא חזקת טהרה, ונאמרו בזה כמה טעמים. א- עי' רעק"א סי' כ"ה דליכא חזקת טהרה כיון דמה שלא אותה מטמאה מחיים, משום דבע"כ לא שייך קבלת טומאה. ב- עי' אחיעזר ח"ב סי' ב' דהטעם, כדפי' הרעק"א כונת הרשב"א דמחיים הרי היא מוחזקת בחזקת נבילה לכשתמות ופשיטא דלא שייך לדון חזקת טהרה, דאדרבה הרי בחזקת טומאה לכשתמות. ג- עי' ביה"ל שם סק"י דכיון דבעת השחיטה כל זמן שמפרכסת אינה מטמאה אף אי נפסלה בשחיטה, ובאותה שעה ליכא אלא חזקת איסור דהחזקת טהרה אינה מנגדה הלכך מחזיקין לה באיסור והוכרע הספק, ותו לא אכפ"ל בהא דלאחר שנעשית נבילה איכא חזקת טהרה, וע"ע אחיעזר שם סק"ה מש שפילפל בזה.

עוד נידונים

- עי' רעק"א סי' כ"ה דנסתפק לענין החלב והביצים אי אסרי או לאו, ואף דלענין טומאה מחמרינן, היינו משום דליכא חזקת טהרה משא"כ גבי חלב דאיכא חזקת היתר בחייה י"ל דמוקמינן החזקתה, [וכן דהא דמטמאה הוא משום דהוי תרתי דסתרי והאי טעמא לא שייך שייכא גבי חלב עי"ש]. ולכאוי כל דבריו הוא רק לענין דלא מחמרינן מדרבנן, אבל אי הוי ספיקא דאורייתא לא מהני חזקת היתר, וכמש"כ סי' כ"ז ע"פ דברי הרשב"א דאף בחיה ועוף דליכא

איסור אכילה מחיים מ"מ מחזיקין לאח"מ באיסור נבילה אע"ג דמחיים איכא חזקת היתר]. ועיי"ש בסו"ד דאף למ"ד אינה מטמאה דהחלב אסור דכל זמן דהוא בבהמה הרי הוא כאבריה דאסורה משום אמ"ה.

- ע"ע תב"ש סי' כ"ה דאי אתרו בה משום נבילה לוקה, ועי' בשו"ת החדשות לרעק"א יו"ד סי' ט"ו [הובא בגליון על הרמב"ם פ"א משחיטה הי"ב] דפליג דאינו לוקה כיון דלענין מלקות דנבילה לא אתחזק מחיים.

- ע"ע תב"ש שם דכיון דאיכא איסור נבילה שרי לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד, אולם עי' פמ"ג שפ"ד כ"ה סק"א דאע"ג דאסורה משום נבילה, מ"מ כיון דמטהר עכ"פ מידי נבילה, אסור לשחוט או"ב מידי דהוי אטריפה, ועי' הגהות יד אברהם סי' כ"ה דכתב דל"ד לטריפה דהתם אין עליה שם נבילה כלל ולכך הוי שחיטה מעליא, משא"כ שמעתין דרביע עליה שם נבילה לענין איסור ומלקות, ודאי לא הוה שחיטה, ועי' נאו"י סי' ט"ז מה שהאריך בזה.

וע"ע אחיעזר ח"ב ס"ז סק"ד משה"ק לדי' התב"ש משעיר המשתלח, וכתב דכל דברי התב"ש לענין ספק בשחיטה, דאף דלענין טומאה אינה מטמאה מ"מ אין זה בירור שאינה טמאה וכשדנים לענין האיסור הוי נבילה בתורת ודאי, הלכך ליכא איסורא דאו"ב, משא"כ שעיר המשתלח.

בגדר מחזיקין מאל"א

עי' סוגית הש"ס יבמות ל' ב', אמר רבה אשה בחזקת היתר לשוק כו', ועי' רמב"ן רשב"א וריטב"א דהקשו אמאי אין מחזיקין מאיסור א"א לאיסור יבמה לשוק, וכסוגיין דמבואר דמחזיקין מאיסור לאיסור. [ועי' תוס' שם דהקשו מ"ש מספק דרוסה דמבואר בסוגיין דאי נולד מחיים לא מוקמינן אחזקת היתר, והא דלא כתבו להוכיח דאין מחזיקין מאל"א מרישא דר"ה כשא"ר, עי' חזו"א אה"ע סי' פ"א סק"א דאזלי לשיטתם, דחזקה דרב הונא משום אינו זבוח ולא משום דאין מחזיקין מאיסור לאיסור].

ובעיקר קושיתם, עי' אחרונים דהקשו דשא"ה דאיכא חזקת היתר משא"כ שמעתין, ועי' חזו"א שם, וקובה"ע סי' נ"ט דפי' דכיון דמחזיקין מאל"א, הו"ל חזקה נגד חזקה, ולפי"ז ל"ה אלא ספק, אולם עי' שער"י ש"ב פ"ט דפי' דאי מחזיקין מאל"א, א"א לומר חזקת היתר דמחזיקין השתא שתהא ניתרת ע"י התבטלות סיבה האוסרת, דזהו שני הפכים, ולפי"ז החזקת איסור מכרעת ואסורה לשוק בתורת ודאי.

ע"ע או"ש פ"א משחיטה ריש הי"ג, וחזו"א שם סק"א ב', דהקשו גבי ספק קידושין דמעמידין בחזקת היתר ליבם, הא איכא חזקת אשת אח האוסרת, ותי' ע"פ חילוקי הראשונים להלן, וצ"ב א"כ אמאי לא הקשו הראשונים מספק קידושין אף בלאו מחזיקין מאל"א, ועי' רעק"א שם משכ"ב בזה. ויתכן דבלאו מחזיקין מאל"א, ע"י החזקת היתר ליבם בטל ליה חזקת אשת אח דאדרבה הרי היא בחזקת שלאחר מיתת הבעל פקע ליה איסור אשת אח ומותרת ליבם, משא"כ אי מחזיקין מאל"א דאע"פ דפקע איסור קמא מ"מ ממשיכים האיסור, א"כ ה"ה כנגד חזקת היתר.

ועי' רמב"ן שם דתי' בתרתי א- דהתם אפשר שתצא מאיסור לאיסור כגון שנתנבלה אבל הכא כו', ועי' חזו"א שם דביאר דגבי מיתת הבעל כיון שאין שינוי במיתה וכל מיתה מתרת לשוק, והשינוי בא מצד אחר לא מיקרי חזקת איסור, משא"כ גבי בהמה דאין כל השחיטות מתירות, אולם עי' שו"ת חמדת שלמה יו"ד סי' ג' דפי' דשאני מיתת הבעל דאע"ג דאיכא חזקת איסור מ"מ חזקת היתר דהיא חזקה גמורה אלימא מהך חזקת איסור דהוא משום מחזיקין מאל"א לחוד. [ועיקר החילוק לכאוי' משום דמחזיקין מאל"א אינו אלא הנהגת הדין לחוד, משא"כ חזקה דרבה דהוא הכרעת הספק]. וע"ע בינת אדם שער רוב וחזקה סוסכ"ב דנסתפק אי לדי' הרמב"ן מחזיקין מאל"א בספק טריפה, ומשמע דפי' כונת הרמב"ן ע"ד החמדי"ש [דלהחזו"א פשיטא דאין מחזיקין כיון דהאיסור בא מצד אחר].

ב- דגבי ספק גירושין ודאי בחזקת איסור ליבם עומדת וכיון שכן ע"כ בחזקת היתר לשוק עומדת לכשימות בעל. ועי' חזו"א שם דפי' דכיון דאיכא נמי חזקת איסור ליבם הו"ל תרי חזקות האוסרות ליבם וממילא מותרת לשוק. [ועיי' או"ש פ"א משחיטה ריש הל' י"ג, דאי מחזיקין מאל"א, ה"נ יש להחזיק מאל"א לאוסרה ליבם, והו"ל תרי

חזקות הסותרות, הלכך מעמידים בחזקת היתר]. **ועיי"ש** עוד דהטעם דהראשונים לא תי' כן, די"ל שתועיל חזקת איסור לאסור בין לשוק ובין ליבם, כעין דינא דשני שבילין.

עי' רשב"א שם דתי', דשאני בהמה שאסורה עד שיתחדש בה ענין המכשירה הלכך מספק מעמידין אותה בחזקתה ולא אמרינן דנעשה בה מעשה המכשיר משא"כ גבי גירושין. ונחלקו האחרונים בכונתו. **א- ע"ד הרעק"א** שו"ע סי' כ"ז דאף בלא איסור אמ"ה, ואינו זבוח מחזיקין בהמה בחזקת נבילה כיון דכ"ז שלא נעשה בה מעשה המכשירה הרי היא בחזקת דלכשתמות תהא נבילה, וקצת דוחק דלפי"ז ישוב הרשב"א אליבא דמ"ד מטמאה במשא לחוד. **ב- עי' אחיעזר ח"ב סי' ב'** סק"ד דדקדק לשון הרשב"א שם, ובשמעתין, דהנ"מ אי אסורה מחיים, ובלא"ה לא מחזיקין בחזקת אינה זבוחה, ולפי"ז מבואר כונת הרשב"א דאין מחזיקין מאל"ה אלא היכא דבלא מעשה תהא אסורה לאחר"מ. **וע"ע** שער"י ש"ב פ"כ דדקדק לשון הרשב"א בשמעתין "ויש כיו"ב ביבמות פד"א", ובזה הכריח דגדר מחזיקין מאל"ה, הוא ע"ד חזקה דרבה, והא דבעי' להא דאסורה מחיים משום אמ"ה, דבלא"ה לי' להחזיק מחיים האיסור של אח"מ, כיון דאיסור נבילה תלוי בהתחדשות שלאחר מיתת הבהמה, אלא דמשום דאסורה מחיים משום אמ"ה והוא סיבת האיסור דנבילה לאחר"מ, הלכך הרי היא כמוחזקת שתאסר מחמת דין זה לאחר"מ משום נבילה. **ג- עי' ש"ש** ש"ה פ"ט דלטעמא דהרשב"א כי היכי דמחזיקין מאיסור אמ"ה לאיסור נבילה, ה"ה דמחזיקין נמי לאיסור טריפה שנולד לאחר שחיטה. **ובחז"א** אבה"ע שם סק"ד, ובאו"ש פ"א משחיטה ד"ה "אמנם", תמהו דאין דברי הרשב"א אלא בספק שחיטה דהבהמה בחזקת שלא נתחדש בה מעשה שחיטה, אבל היכי דשחוטה קמן והספק אי נתחדש בה טרפות ודאי לא מחזיקין שנתחדש בו שינוי והיא בחזקת היתר וכן נקט הבינת אדם שם. **ועי' עונג יו"ט** יו"ד ס"ט דכתב להוכיח כהש"ש, וביאר דגבי בהמה כיון שאינה עומדת להתר אלא ע"י מעשה, א"א לדון בה חזקה שהיא עומדת להתר, הלכך אף גבי ספק טריפות אין דנים חזקה שהיא עומדת להתר דסוף סוף צריכה מעשה להטהר מחמת איסור נבילה, ודבר שמחוסר מעשה אין שייך לומר שסתמא עומד לזה, ולפי"ז מבואר חילוקא דהרשב"א דאין מחזיקין מאל"ה אלא בדבר דהתירו תלוי במעשה ולכך גבי ספק טריפה מחזיקין מאל"ה, משא"כ גבי ספק גירושין.

ובעיקר הא דלא פי' שאר ראשונים חזקה דר"ה ע"ד חזקה דרבה דהבהמה בחזקת נבילה לכשתמות, עי' שיעורי הגרד"ר סי' ב' סק"ב דה"נ הבהמה עומדת בחזקת שאם יעשה בה מעשה שחיטה היא תותר. **עי' ריטב"א** דתי', דשאני בהמה דמוקמינן בחזקת איסור אינו זבוח, **ועי' חז"א** שם דהקשה דהא בספק קידושין נמי איכא איסור אשת אח ליבם, ות"י דשא"ה דאיכא חזקת התר וחזקת איסור עומדת ליפקע משא"כ גבי בהמה דליכא חזקת התר.

טעמא דמחזיקין מאל"ה

עי' שטמ"ק דפי' טעמא דמחזיקין מאיסור לאיסור משום דכל ספק אי אתה יכול להתירו אי לא שיהיה בתחילה חזקת היתר, הלכך בהמה זו דלא קדמה לו חזקת היתר ואדרבה חזקת אמ"ה קדם לה הלכך לא שייך להתירה, **ומבואר** דהגדר דע"י דמחזיקין מאיסור לאיסור הו"ל ספק ולחומרא, **ועי' תורת יקותיאל** סי' כ"ה עמ' רכ"ו כע"ז, **וכ"כ** להסתפק בביה"ל ח"ב סי' כ"א סק"ד, **וע"ע** אחיעזר סי' ב' סק"ח דבזה פי' כונת הר"מ דכל ספק בשחיטה ה"ז ספק נבילה עיי"ש. **אולם** לשיטת הראשונים יבמות דדנו להחזיק מאל"ה גבי ספק גירושין, התם הא ודאי איכא חזקת היתר, בע"כ הגדר דע"י דמחזיקין מאל"ה איכא חזקת איסור גמורה כנגד חזקת היתר. **וע"ע** עונג יו"ט חיו"ד סי' ע' דאף להך גיסא דהוי בתורת ודאי מ"מ לא הוי חזקה גמורה המבררת אלא בתורת הנהגה **[וע"ע]** אשר לשלמה תניינא סייג דכתב לדייק כן מדברי המאירי גיטין ב ע"ב].

ספק טריפה

ריעותא דבא זאב

עי' רמב"ן יב א' דפי' הריעותא משום דלא חזינן דהזאב ניקב, ומספקינן אי נעשה הנקב ע"י הזאב או לאו, דאי חזינן דניקב ע"י זאב, לא גרע מנטל וליתנהו דלא מספקינן. **וכ"כ** השטמ"ק בשם הרא"ה, **אולם** עי' שטמ"ק ולב אריה דלמש"כ התוס' דאיירי דיש שם נקבים הרבה שלא במקום שינוי, יל"פ דאף אי חזינן דניקב ע"י זאב, מ"מ לא הוי כנאבד כיון דאיכא ריעותא דשאר נקבים, **וע"ע** קה"י סי' ו', **וע"ע** הגהות מטה יהונתן סי' ל"ו סעי' ה' דכתב לדקדק דמדאצרכו התוס' לאוקמא בנקבים הרבה משמע דבל"ה אי הספק אי ניקב או לא, לא תלינן בזאב, אולם אסיק דבכל גונא תלינן. **ע"ע** שטמ"ק דמפי' רש"י משמע דלא כהרא"ה בתוס', אלא דחזינן דניקב והנידון על אותו הנקב, ושאיני מהיכא דליתנהו דהתם לא חזינן הריעותא, משא"כ בנטל והחזירן.

חזקת היתר דרב הונא

שיטת רש"י בשמעתין, וביצה כה א' ד דמוקמינן לה אחזקת היתר דסתם בהמה אינה טריפה, **ועי'** שטמ"ק אות ח' דפי' דהוא חזקה הבא מכח רוב, דרוב בהמות אינם טריפות, **וכ"כ** הרשב"א להלן יא א' ד"ה "ובשם" משמיה דהרבינו יונה להוכיח משמעתין דהוא חזקה הבא מכח רוב. [ולפי"ז מבואר דשייך ענין החזקה אף על הזמן דאנו מסופקים שמא החזקנוה בטעות].

שיטת הר"ן יא א' ד"ה "מנא" דפי' חזקה דרב הונא משום רוב לחוד ולא משום חזקה דמנלן שלא היתה טריפה מבטן [אולם עי' ר"ן על הרי"ף דפי' כרש"י], **ועי'** שער"י ש"ב פט"ז דליכא לפרש שמעתין משום רוב לחוד, דאין כח הרוב אלא לברר הספק, ובא זאב אין דין רוב להכריע שהנקיבה נעשה ע"י זאב, משא"כ חזקה דמחזיקין הזמן דקודם הספק, ה"ה בבא זאב.

שיטת תוס', **עי'** קובה"ע סי' כ"ח דכתב לדקדק לשונם לקמן ע"ב ד"ה "התם", דמבואר דהוא משום חזקה [מדכתבו והשתא דבעי למימר דלא מוקמינן באיסור אחזקתיה כו'], וכשיטת רש"י ורשב"א דהוא חזקה הבא מכח רוב, **וכ"כ** השער"י שם להוכיח מדברי התוס' מג ב' ד"ה "קסבר", דנימא גבי ספק דרוסה חזקה דרב הונא, והתם לא שייך להתיר מדין רוב כיון דאין הרוב מברר ענין הדריסה. **אולם** עי' אחרונים דהקשו ממשי"כ להלן יא א' ד"ה "אתיא" דגבי ספק טריפה לא שייך לאוקמי פרה אחזקתה להתיר הגבינות באכילה, ומשמע דל"ל חזקה הבא מכח רוב. **ועי'** חי' הרעק"א מג ב' דכתב לחלק דאני גבינות דודאי נטרפה, והספק אימתי ובעי' לאוקמא אחזקת הגוף, אהא לא מקומינן כיון דלא הוי חזקה המבוררת, משא"כ היכא דהספק שמא אינה טריפה כלל, מחזיקין אותה להתיר אכילה, דלענין זה נקרא מבוררת, דאותה מותרת לנו לאוכלה. **ע"ע** קה"י סי' ו' דכתב לחלק דגבי גבינות לא שייך לדון חזקה הבא מכח רוב דכיון דעכשיו ודאי נטרפה ויצאה מכלל הרוב, תו לא שייך הכרעת הרוב אימת נטרפה, משא"כ בא זאב דהספק אי הוי טריפה או לאו שפיר מהניא, **וע"ע** בינת אדם שער ר"ח פי"ד. **ע"ע** להלן שיטת רבינו יונה דכל דברי רב הונא הוא בבא זאב לפי שיש דבר לתלות בו להתיר.

עי' חמד"ש יו"ד סי' ה' דהקשה להך גיסא דהוא משום חזקה, מאי מדמינן להלן לסכנתא, דדוקא לענין איסור שייך לסמוך על החזקה דאף האיסור התורה התירה, אבל גבי סכנה לא שייך האי טעמא, ועי"ש מה שתי, **וע"ע** שער"י שם דהוסיף להקשות להך גיסא דהוא משום רוב.

באיכא ריעותא מחיים

עי תוס' יבמות ל ב' דדקדקו דינא דרב הונא דווקא לענין ריעותא דלאחר מיתה אבל איתרע מחיים לא מוקמינן אחזקתה, אולם אסקו דלרבה דמחזיקנן מחיים לאח"מ, ה"ה אי איתרע מחיים מחזיקין בחזקת היתר אי לאו

דשכיח איסורא, וכ"כ כע"ז להלן מג ב', [אולם ע"י תוס' ישנים שם דאף לרבה לא מוקמינן אחזקת היתר], ונחלקו האחרונים אי מו"מ דתוס' דווקא לענין ריעותא מחיים הבא מחמת מקרה כגון ספק דרוסה, אבל ריעותא דהספק על שעת הלידה [כגון מים שבמוח וכדלהלן] לא מוקמינן אחזקתה כיון דאיתרע ליה רובא, או דלימא ל"ש.

ע"י תבו"ש סי' ל"ט, ושער"י ש"ב פט"ז, ובינת אדם שער רו"ח סי' כ"ה כאופן א', אולם חלוקין בטעמיהן, **דהתבו"ש** ושער"י פי' דאף גבי ספק דרוסה ליכא לדון משום חזקה הבא מכח רוב כיון דאיתרע ליה רובא [אע"פ דלא איתרע חזקתה דקודם שעת הספק, צ"ל דגדר החזקה להמשיך להחזיק הרוב, וכיון דאיתרע רובא תו לא שייך לאחזוקין], וקו' התוס' משום חזקה דמעיקרא דאינה דרוסה. **ובבינת** אדם פי' דקושית התוס' משום חזקה הבא מחמת רוב כיון דלא איתרע חזקתה דקודם לידת הספק, והנ"מ ריעותא הבאה מחמת מקרה כספק דרוסה, אבל היכא דהספק על שעת הלידה איתרע ליה רובא.

אולם ע"י חו"ד סי' נ' כאופן ב', ולא אמרינן איתרע ליה רובא, והוסיף להוכיח דאל"כ בהמה שהיא חולה ונולד בה ספק טריפות, נמי איתרע ליה רובא, דרוב בהמות כשרות בריאות הן, **וע"י** קובה"ע שם מש"כ ליישב. **עוד** כתב שם לתמוה ע"ד התבו"ש דליכא לפרש כונת התוס' גבי ישב קוץ משום חזקה דמעיקרא דלא נולדה בקוץ, כיון דאין הספק על הקוץ אלא על הנקב ואימר נולדה בנקב, **וכ"כ** להקשות הרעק"א מג א'.

ובעיקר קושית התוס', להך גיסא דהקושיא משום חזקה הבא מכח רוב א"ש דבלאו דינא דרבה לא מוקמינן אחזקת היתר מחיים, אולם להך גיסא דהקושיא משום חזקה דאינה דרוסה צ"ב, דאף בלאו דינא דרבה איכא לאוקמא אחזקת הגוף דאינה דרוסה, **וע"י** קובה"ע סי' כ"ח דפי', דבלאו רבה הוי מחזיקין מאיסור לאיסור ומרבה שמענין דלא מחזיקין, **וכ"כ** החזו"א יו"ד סי' פ"א סק"ג, **וכ"מ** תוהרא"ש, **וע"ע** שער"י שם דפי' דכיון דבשעת לידת הספק בלא"ה אסורה, ל"א חזקה, ומרבה שמענין דאף בזמן האיסור יש להעמיד אחזקתה.

ע"ע ד"מ סוף סי' ל"א, דבהיה מים במוח וספק אי המוח הקיפו אסור, וליכא להתיר משום חזקה דרב הונא כיון דיש כאן ריעותא מחיים אין להכשיר, וכדברי התוס' פד"א, **וכ"ה** ברמ"א סי' נ' סעי' א', **אולם** ע"י שו"ת מהר"ם סי' ס"ו הובא בש"ך שם דפליג, דאדרבה ממסקנת התוס' שם מבואר דאף אי נעשה הריעותא מחיים יש להעמיד בחזקת היתר [דהא פי' טעמא משום דשכיחא משמע דבלא"ה שרי], ובישוב כונת הד"מ נאמרו כמה אופנים.

א- ע"י ש"ך שם דהאריך דכל דברי התוס' הוא לרבה דאית ליה חזקת היתר גבי ספק ערוה, אבל אב"י ורבה דקיי"ל כותיהו פליגי ויתכן דל"ל האי חזקה. **אולם** ע"י ש"ש ש"ה פ"ז שהאריך דכל דברי התוס' הוא אף אליבא דאב"י ורבה, ואליבא דמסקו דאיכא חזקת היתר אף בנולד ריעותא מחיים, **וכ"כ** החזו"א אה"ע פ"א.

ב- ע"ע ט"ז סי' מ"ח סוסק"יט דהד"מ לא כתב דבריו אלא אמדי דנולד בה ריעותא שצריך בדיקה וכיון שצריך בדיקה ודאי שכיח בה טריפות, והא הביא הד"מ דברי התוס' היינו דמבואר דלא מהני חזקה היכא דשכיח איסורא, וע"י נקה"כ משהק'.

ג- ע"ע תבו"ש, ושער"י שם דפי' לפי דרכם דכל דברי התוס' הוא רק גבי ספק דרוסה דאיכא חזקת הגוף אבל בלא"ה מדוקדק מדבריהם דלא אמרינן חזקה דרב הונא באיכא ריעותא מחיים, הלכך בגוונא דהד"מ דאיכא ריעותא מחיים וליכא חזקת הגוף דלא היה בו מים בשעת לידה, ליכא חזקה כלל ושפיר כתב להוכיח מדברי התוס'.

ד- ע"י בינת אדם שער רו"ח סי' כ"ה, דפי' דכל נידון התוס' דוקא גבי ספק דרוסה דהתם לא איתרע רובא כיון דנעשה ע"י ד"א, אלא דשו"ט משום מחזיקין מאל"א, אבל גבי מים שבמוח דהריעותא נולד בגופה, התם איתרע ליה רובא ולכך לא שייך להעמידו אחזקתה, ועיקר דקדוק הדרכי משה מדברי התוס', הוא מהא דנקטו ספק דרוסה משמע דוקא ריעותא דדבר אחר גרם לה.

ע"ע כו"פ סי' נ' דהקשה ממש"כ הרמ"א סי' פ"א סעי' ב', דגבי ספק טריפה מכשרין לגבינות שנעשו קודם ג' ימים משום חזקת היתר, אע"ג דהתם נולד הריעותא מחיים, **ובשער** יי כתב שם ד"ה "והנה להלכה" ליישב לפי דרכו, דגבי גבינות כיון דהספק על זמן הטריפה מתי נעשה שפיר י"ל האי חזקה הבאה מכח רוב דנעשה טריפה לאחר החליבה ולא איתרע רובא כלל קודם לכן משא"כ היכא דהספק על איזה אופן היתה הריעותא, ע"ז לא מהני חזקה זו עיי"ש, וכ"ה כע"ז בכו"פ ובבינת אדם רו"ח.

ולדעת הש"ך י"ל דהא דלא אמרין חזקה מחיים משום דקיי"ל כאביי ורבא הלכך ה"מ היכא דמחיים ליכא לן נפקותא ע"י החזקה, אבל גבי גבינות דאיכא נפקותא אף מחיים לענין הגבינות שפיר י"ל האי חזקה.

ע"ע רשב"א נה' ב' ד"ה ת"ש דנסתפק גבי ריאה שצמקה אי אמרין רוב בהמות בחזקות כשרות ותלין דהשתא הוא דצמקה מחמת חרדה, וכדינא דבא זאב, או דלימא דשאני גבי זאב דתלין משום דרב הונא, אבל זו דודאי מחיים צמקה הו"ל ספיקא דאורייתא לחומרא, ועי' בינת אדם שער רו"ח פ"ג מש"כ.

שיטת רבינו יונה

ע"י רשב"א ור"ן י' ב' בשם רבינו יונה, דהיכא דנשחטה גף העוף או נשברה רגלה מן הארכובה ולמעלה ואין ידוע אי קודם שחיטה או לאחר שחיטה דאזלין לחומרא, ושמעתין דבא זאב שאני לפי שיש דבר לפנינו לתלות בו להיתר, ועיי"ש שכתב להוכיח כן מכמה שמועות, [ובעיקר ראיתו מספק שמוטה, **ע"י** בכור שור דהקש' דשאני ספק שמוטה דהוי ספק בשחיטה ותי' דס"ל לר"י כשיטת רש"י דשמוטה לא הוי אלא טריפה, **וע"ע** ביה"ל סי' כ"א סק"ג, ובהשמטות לרעק"א סי' ט"ו סוף ה"ל טריפות]. ועיקרי הדברים מבוארים נמי בדבריו להלן מו' ב' ד"ה "הני" בסוה"ד ואפ"ל כו'.

ומבואר דבספק השקול אזלין לחומרא ולא מוקמינן אחזקתה ושאני היכא דאיכא תלייה להקל, ובאחרונים תמהו ממש"כ רשב"א בשם הר"י להלן יא' א' להוכיח משמעתין, דאזלין בתר חזקה מכח רוב, **וע"ע** ש"ש ש"ה פ"ט דתמה אמאי לא מוקמינן אחזקת היתר כבעלמא, עוד צ"ע אמאי גבי ספק דרוסה דאיירי ביה נמי הרשב"א לא מוקמינן אחזקת הגוף, אולם למש"כ הרעק"א מג' א' דלא שייך להעמיד אחזקת הגוף כיון דשם הספק אי טריפה או לאו א"ש. ונאמרו כמה אופנים.

א- **ע"י** ש"ש שם דס"ל דמחזיקין מאיסור אבר מן החי לאיסור טריפה וע"פ דברי הרשב"א יבמות הלכך בספק השקול ליכא חזקת היתר ואזלין לחומרא, ולפ"ז אסרינן בתורת ודאי ולא משום חומרא, **וע"י** חזו"א אה"ע סי' פ"א, ואו"ש הובא לעיל משה"ק, **וע"ע** שער"י ש"ב סופ"י דהקשה אמאי גבי ספק דרוסה לא מוקמינן אחזקת הגוף דאלימא טפי.

ב- **ע"ע** כו"פ סי' נ' דכל דברי הר"י הוא דווקא לגבי נשברה הגף שהוא דבר שרחוק מן המציאות שנעשה לאחר שחיטה אבל בספק השקול וליכא ריעותא מחיים מותר, ועי' בינת אדם שער רו"ח פט"ז משה"ק

ג- **ע"ע** תבו"ש סי' כ"ט דס"ל לר"י דבספק השקול לא מוקמינן אחזקה, וכלל הוא בכל עניני חזקה שבתורה אלא ה"מ באיכא ריעותא, אבל בלא ריעותא מוקמינן אחזקתה, וה"ה באיכא ריעותא ואיכא תלייה להתר כסוגיין אזלין בתר חזקה, **וע"י** שער"י ש"ב פ"ז דהוסיף לבאר דבאיכא ריעותא לא שייך להעמידו אחזקתה דהא נשתנה כיון דעכ"פ נעשה שינוי קצת במה שאנו הינו מוחזקים מעיקרא, ואע"ג דבזרק גט ספק קרב לה מוקמינן אחזקתה אע"פ דאיכא ריעותא, התם שאנישאני התם דליכא שינוי בגוף הדבר והנידון הוא ע"י דברים מן החוץ המעוררים את הספק. **וע"ע** בינת אדם שער רו"ח פט"ז דפי' ע"ד התבו"ש אלא דנסתפק דיתכן שהוא מדרבנן לחוד.

ד- **ע"י** חזו"א יו"ד סי' ד' סק"א ושם סק"ז דכל דברי הר"י הוא דווקא גבי חזקה הבא מכח רוב דבאיכא ריעותא מחיים דכה"ד איתרע ליה רובא והא דאסר בנשבר הגף ובספק נקב אי ליכא תלייה להתר משום דכשהספק אי

לאחר שחיטה או מחיים יותר נראה לתלות מחיים, כי החיים הם בעלי תנועה תמידית ומוכנה למכשולים טבעיים אבל לאחר שחיטה אי אפשר שתינקב בלתי סיבה מבחון. **ע"ע** בי' הגר"א סי' נ"ה דהשוה שיטת הר"י לקושית התוס' יבמות ל' ב'.

ובעיקר שיטת הר"י, **ע"י** כו"פ סי' נ' דתמה ממש"כ הרשב"א בשם הר"י יא' א' גבי גבינות להתיר משום חזקה הבא מכח רוב אע"פ דאיכא התם ריעותא, ובכו"פ שם מש"ה נטה לפרש כונת הר"י כדלעיל, **ובשער** י"י שם פ"י לפ"ד דשאני דבינות דודאי נטרפה והספק על זמן הטריפה, התם מעמידין הדבר אחזקתה שלא נשתנה מכפי שהיה מוחזק עד עכשיו ולא חשיב ריעותא בחזקה, דתולין זמן השינוי שנעשה בזמן המאוחר, ואע"ג דבנשבר הגף נמי הספק על זמן השינוי, מ"מ כיון דשורש הספק על מהות השבירה חשיב ריעותא עי"ש, ע"ע ש"ש שם דפ"י לפ"ד דגבי חלב כיון דאין היתרו תלוי במעשה אין מחזיקין מאל"א.

ע"ע רשב"א נו' ב' ד"ה "כנגד" בסוה"ד ועוד נראה לי כו' דמבואר שם דאי בהוריקה כבד תלינן להקל ה"ה אף בנפלה לאור לא אסרינן דתלינן להקל וכדינא דבא זאב וצ"ב דהתם הוי ספק השקול וליכא למיתלי להתר טפי מלאיסור, וע"י תוה"ב נד' א' דהוסיף לבאר דווקא גבי זאב דאיכא מידי דפוסל אי איתא מחיים, הלכך בע"י תלייה להתר משא"כ ירקות דאינו פוסל אפי' אי איכא מחיים אם היה מחמת תולדה או מחמת חולי אחר, א"כ ליכא מידי קמן למתליה [לאסור].

ע"ע שו"ת הרשב"א ח"א ת' קע"ד הובא בשו"ע סי' ל"ט סעי' ה', גבי אם נסתפק אם הוא בגב או בחיתוך דכשירה משום דבחזקת היתר היא עומדת לפי שרוב בהמות כשירות, **וע"י** פרי"ח סי' כ"ט ובאבנ"ז יו"ד כ"ב דתמהו דהתם ליכא תלייה להתר **וע"י** תבו"ש סי' כ"ט מש"כ ליישב.

בשיטת התוס' יבמות ל' ב' ולהלן מג' ב', נחלקו האחרונים אי ס"ל כר"י או לאו, **ע"י** ש"ך סי' נ' דנראה מתו"ד דפליגי, מדכתבו גבי ספק דרוסה, וישב לה קוץ בוושט, דמוקמינן אחזקתה אי לאו דשכיח ואע"פ דהוי ספק השקול, **אולם** ע"י חו"ד סי' נ' דהתוס' ס"ל כר"י, והא דפ"י בספק דרוסה משום דשכיח, היינו דמש"ה נידון כריעותא הלכך לא מוקמינן אחזקתה כטעמא דר"י. **וע"ע** חזו"א יו"ד ד' סק"ז דכל דברי התוס' הוא דווקא לענין ריעותא דמחיים אבל ספק לאחר שחיטה מודי דבע"י תלייה להתר כשי' ר"י, דאל"ה מסתברא לתלות המקרה מחיים וכמש"כ לעיל.

ע"ע תבו"ש סי' כ"ט דאף לשי' התוס' אי נשבר עצם הארכובה ולמעלה וספק אי נעשה קודם שחיטה או לאו, לא מוקמינן אחזקת היתר, כיון דאיכא חזקת אינה זבוחה כנגדו, **אולם** ע"י חו"ד דפליג דאין דנים החזקה אלא על עצם הספק, **וע"ע** ש"ש ש"ה פ"י מה שהאריך בזה.

ע"ע שי' הבה"ג הובא בש"ך שם דכל ספק טריפה דלא נתבררה אי נעשה מחיים או לאחר שחיטה אסור ול"א נשחטה הותרה, ונחלקו המפרשים אי כונתו כשי' הר"י, או דווקא לענין ספיקות התלוים בחיסרון חכמה, אבל בלא"ה מוקמינן אחזקתה בלא תלייה להתר.

שיטת השו"ע והרמ"א

ע"י שו"ע נ"ג סעי' ד'. נמצא הגף שבור כו' טריפה. ומבואר כשיטת ר"י, **וכ"כ** הפרי"ח כ"ט לדקדק מדברי השו"ע נא סעי' ד' **אולם** ע"י תבו"ש דשא"ה דודאי הלעיטה הלכך כו"ע מודי דלא מוקמינן אחזקתה.

ע"ע סי' ל"ט סעי' ט"ו אמר הבודק כו' מעמידין הבהמה בחזקת היתר, **וע"י** פרי"ח שם דהקשה דהא הוי ספק השקול וא"כ אמאי מוקמינן אחזקתה, **וע"י** תבו"ש שם דשא"ה דאין הריעותא קמן הלכך לא חשיב ריעותא, **וכ"כ** השער"י שם, ובחזו"א יו"ד ד' סוק"א. **ע"ע** בי' הגר"א סי' נ' סק"ד דציין הך דינא לפלוגתא מהר"ם וד"מ בשי' התוס'.

ע"ע נ"ה סעי' י"ג נמצא שבור כו' אסורה מספק. ונחלקו הנו"כ אי משום דס"ל כר"י או דשא"ה דאיכא חיסרון חכמה וכשי' הבה"ג.

ע"ע רמ"א סי' נ' סעי' א' ולא אמרינן נשחטה הותרה כו'. הפוסקים דקדקו כשי' התוס' דהיכא דליכא ריעותא מחיים מוקמינן אחזקתה.

ע"ע רמ"א נ"ג סעי' ד', בנמצא שמוט יש להחמיר ולאסור כו'. משמע כשי' הר"י, **ועי'** הגהות מטה יהונתן שם מש"כ לחלק ובשער"י ש"ב פי"ח.

ספק נקובת הוושט

עי' כו"פ סי' ל"ג דספק נקובת הסימנן הוי ספק בשחיטה ומוקמינן אחזקת איסור, ובזה הכריח דקושית התוס' מג ב' אינה אלא על ספק דרוסה, אבל בישוב קוץ בוושט פשיטא דלא מהני חזקה, **אולם** עי' רעק"א מג ב', ושי"ש שי"ה פ"ו, וחוו"ד סי' ק"י דלא חשיב ישוב קוץ ספק בשחיטה, כיון דהינו דנים מחיים דאם יקח סכין בדוק ויוליך ויביא בלא שהייה ודרסה תהא הבהמה מותרת וכן נעשה, לא חשיב תו ספק בשחיטה.

ע"ע ביה"ל סי' כ"א דתלה נידון נקו"ה, בנידון אי הוי טריפה או נבילה, והאריך לתמוה משמעתא מג ב' דישוב קוץ בוושט לא חשיב איתחזק, וכן מקושית התוס' שם, ותי' דשא"ה דאיכא חזקת הגוף עיי"ש.

ט ע"ב

בפלוגתא אב"י ור"ב אי מדמינן איסורא לסכנתא ולא מוקמינן אחזקתה או לאו, **עי'** תוס' ושמ"ק דפליגי אי מוקמינן אחזקה או לאו, **אולם** עי' רשב"א בביאור פלוגתתם ודמיון אב"י לספק טומאה ברה"ר באופ"א, **עי'** שי"ש שי"א פ"ד מש"כ לפרש כונתו, **וע"ע** שער"י שי"א פ"ב, **ויש'** שפי' דהרשב"א לשיטתו דמספק לא אמרינן דנעשה מעשה הפוסל או מכשיר. **ע"ע** ראש יוסף דפי' הפלוגתא לענין דרבנן לחוד.

ספק טומאה ברה"ר

עי' תוס' דמבואר דס"ט ברה"ר גזרת הכתוב הוא אע"ג דליכא חזקת טהרה, **אולם** עי' סוטה כח ב' ד"ה "מכאן" דמבואר דווקא היכא דאיכא חזקת טהרה. **עוד** חלוקים התוס' בשמעתין ובנזיר אי גבי סוטה אי חזקת טהרה או לאו, ולכא"ו ב' הפלוגתות תלויים זב"ז.

ע"ע קושית מהרש"א ומהר"ם על דברי התוס' גבי שני נזירים, **ועי'** שי"ש שי"א פי"ז, ורעק"א תרומות פי"ח מ"ח דנאמרה עוד הלכה דלא מוקמינן אחזקה ברה"ר, **ועי'** אחיעזר ח"א סי' ז' אות ו', דכללא הוא בחזקות דלא מוקמינן אחזקתו בכה"ג כיון דהוי תרתי דסתרי.

כללא דסוגיא - נידון ספק טריפה מתחלק לארבעה פנים.

- א- **לענין** היכא דהספק אי מחיים או לאחר מיתה כגון בא זאב או נמצא הגף שבור.
- ב- **לענין** היכא דהספק מחיים ע"י מאורע, אי הוי דבר המטריף או לאו כגון ספק דרוסה וישיבה לה קוץ בוושט.
- ג- **לענין** היכא דהספק מחיים על שעת הלידה אי הוי דבר המטריף או לאו כגון מים במוח.
- ד- **לענין** היכא דאיכא ודאי טריפה והספק על זמן המאורע אימתי נעשה וכגון גבי גבינות.

לענין נידון א

לשי' תוס' יבמות ל ב', ולהלן מג ב' [כמש"כ הש"ך סי' נ' ופרי"ח ותבו"ש סי' כ"ט], היינו דינא דרב הונא דמוקמינן אחזקתה, וכ"ה סתימת הרמ"א.

עוד נחלקו האחרונים, אי דבריהם אף למאי דקיי"ל כאביי ורבא יבמות ל ב' דפליגי ארבה, או לאו, **עי'** ש"ך סי' נ', ושי"ש, ובמצוין לעיל.

לשי' רבינו יונה, לא מוקמינן אחזקתה אלא באיכא תלייה להתר, ונתבאר בארבע דרכים עי' במצוין לעיל, **וכ"ה** סתימת השו"ע.

לענין נידון ב'

לשי' תוס' הנ"ל מוקמינן אחזקתה אי לאו דשכית, אלא דנחלקו הפוסקים אי משום חזקה הבא מכח רוב וכדינא דרב הונא או משום חזקה דמעיקרא דאינה דרוסה, וקמפליגי בתרתי **א-** אי שייך לדון חזקה דאינה דרוסה, וצדדי הספק אי הנידון על המאורע אי נעשה או לאו, דאהא איכא שפיר חזקה דאינה דרוסה, או דילמא הנידון אי הוי טריפה או לאו, דאהא לא שייך לדון האי חזקה דדילמא טריפה מלידה. **ב-** אי שייך לדון משום חזקה הבא מחמת רוב, וצדדי הספק אי שייך לדון הך חזקה לבתר דאיתרע ליה רובא או לאו.

לשי' רבינו יונה, מבואר בדבריו דאי איכא תלייה להתר וכספק כלבא ספק שונרא, מחזיקנן בחזקת היתר, ואי ליכא תלייה הו"ל ספק השקול ולחומרא.

לענין נידון ג'

לשי' תוס' הנ"ל, **עי'** ד"מ סי' ל"א, ורמ"א סי' נ', דלא מוקמינן אחזקתה ואזלינן לחומרא, **אולם** בשו"ת מהר"ם הובא בש"ך שם פליג דאוקמינן אחזקתה, והאריכו בזה הש"ך, והכו"פ, וחוו"ד שם, והתבו"ש סי' כ"ט, ושער"י ש"ב.

ועיקר הנידון תלוי בפ"י התוס' לעיל, דאי דבריהם גבי ספק דרוסה משום חזקה דאינה דרוסה, א"כ בנ"ד דהספק על שעת הלידה דליכא האי חזקה אזלינן לחומרא, ואי דבריהם משום חזקה הבא מחמת רוב, יל"ד ה"ה אף בנ"ד, אולם עי' בינת אדם דכתב לחלק דשאני ספק דרוסה דלא איתרע חזקתה דקודם שעת לידת הספק, משא"כ נ"ד.

לענין נידון ד'

נחלקו הראשונים, **שי'** תוס' יא א', **וכ"פ** הרמ"א סי' פ"א דלא מוקמינן אחזקתה. **שי'** הרשב"א שם משמיה דרבינו שמשון **וכ"פ** המחבר סי' פ"א דמוקמינן אחזקה הבא מחמת רוב.

ובשי' התוס' הא דלא אזלינן בתר חזקה מחמת רוב, עי' פמ"ג סי' פ"א משב"ז סק"ג דכיון דהשתא איכא טריפה קמן, איתרע ליה רובא ובטל חזקתה קמייתא. **אולם** עי' חזו"א יו"ד סי' י"ב סק"א דלא נאמר דין רובו אלא בהכרעת המעשה אבל לא למחשב ידיעה למידן דין חזקה, והא דחלוק מדינא דרב הונא דאמרינן חזקה הבא מחמת רוב [כמבואר בתוס' יבמות ל ב', ולהלן מג ב'], **עי'** רעק"א מג ב' דשאני חזקת הגוף מחזקת היתר, וחזקת היתר חשיב חזקה המבוררת ולכך גבי דינא דרב הונא שפיר מוקמינן אחזקת היתר, וכן צ"ל לד' החזו"א הנ"ל, **וע"ע** בינת אדם, וקה"י מש"כ באופ"א הובא לעיל.

ובשי' הרשב"א הא דחלוק מספק השקול דלא מוקמינן אחזקתה בליכא תלייה להתר, **עי'** ש"ש, ותבו"ש דשאני נידון הבשר מנידון החלב, **וע"ע** בינת אדם ושער"י, דשאני אי הספק על זמן המאורע דכה"ג מצינן לאוקמא אחזקה, מהיכא דהספק על צורת המאורע אי הוי דבר המטריף.

ובעיקר שיטת הרשב"א, **עי'** קובה"ע סי' כ"ח דהביא פלוגתא אחרונים אי מחזיקינן ע"י חזקה הבא מחמת רוב לחוד, או דווקא לאחר י"ב חודש דהוברר למפרע דאינה טריפה, חשבינן חזקה המבוררת כיון דאף בשעת לידתה החזקונה ע"י חזקה הבא מחמת רוב, ונפק"מ לספק גבינות תוך י"ב חודש עיי"ש.

ספק בפגימת סכין

פלוגתת ר"ה ור"ח - לס"ד [דהמו"מ משום דאין ספק מוציא מידי ודאי]

טעמא דרב הונא מבואר כשמעתייה דמוקמינן אחזקת איסור, **והא** דלא מוקמינן אחזקתה דסכין. **א- בפשוטו** משום דאיכא תרתי לריעותא חזקת איסור ופגום לפניך כדלהלן. וכן מוכח בקושית הגמ' להלן מג' ומאי שנא מהשוטט סכין ונמצא פגומה וכו', למש"פ רעק"א שם כונת הקושיא, דכי היכי דגבי סכין עדיפא חזקת איסור מחזקת סכין ה"נ גבי קוץ בוושט הו"ל אחזקת איסור אע"ג דאיכא חזקת הגוף המנגדתו, ואהא פרקינן דשאני סכין דאיכא תרתי לריעותא. אולם יתכן דהתם המו"מ לדידן דקיי"ל כר"ה בלא שיבר. וכן מבואר בדעת ר"י המובא ברשב"א בשמעתין ובארוכה בתה"ב דלא פליג ר"ה אלא באיכא ריעותא לפנינו משא"כ נאבד. **ב- ע"י** רעק"א וראש יוסף דיתכן דל"ה אלא ספק, ומטעם דאיכא חזקת סכין לעומת חזקת איסור, וכ"מ הר"מ פ"א משחיטה הכ"ד. **ג-** עויל"פ דכיון דשורש הנידון במה נעשה הפגימה, אהא ל"מ חזקת סכין דהוא פגומה לפניך, ולא דמי למקוה דהתם הנידון אימתי נחסר.

והא דלית ליה אין מוציא מידי ודאי, כפשוטו משום דלא ס"ל האי סברא, **אולם** ע"י חו"ד סי' ק"י בית הספק סקכ"ז דפי' דכיון דבעי' לחדש מעשה, לא אמרינן בכה"ג אין ספק מוציא מידי ודאי [ואף בממון ליתא להאי סברא אלא בשוא"ת].

טעמא דרב חסדא משום דאין ספק מוציא מידי ודאי, ועיקר הטעם נתבאר בראשונים בג' אנפי'. **ע"י** רשב"א ובעה"מ דלא דמי לספק וודאי הנאמר בתלמוד אלא הטעם דאין מניחים את המצוי לפגום ותולין במי שאינו מצוי לפגום.

ע"ע רמב"ן דפי' דאין ספק עור מוציא מידי ודאי בדיקת סכין אבל ודאי עצם מוציא מידי ודאי בדיקה. **ע"ע** תוס' בסוגיין, ובנדה טו ב' ד"ה "חבר", ותוהרא"ש שם, דמשמע דהוי ככלל המבוארים בתלמוד. **ויל"פ** דכיון דהבהמה ודאי שחוטה לפניך משום דתלינן דבעצם נפגמה, אין ספק מוציאה מידי "ודאי שחוטה", ולא סגי בהא דפגימת הסכין חשיב מצוי טפי וכסברת הרשב"א, וכן משמעות לשון רש"י.

והא דאותבינן ממקוה, **ע"י** תוס' דהתם נמי ודאי טבל משום דנתעסק במין החוצץ, **אולם** ע"י רשב"א דאקשי' למסקנא דפליג ר"ח אף בלא שיבר דתלי' להקל, א"כ ה"נ גבי מקוה, **וע"ע** רעק"א אמאי לא פי' תוס' כהרשב"א, ומש"כ לפרש כונת הרשב"א.

פלוגתת ר"ה ור"ח - למסקנא [בתר דאותבינן ממקוה]

טעמא דר"ח מבואר למסקנא משום דסכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי. ונתבאר בכמה אופנים.

א- ע"י לשון רש"י, ות"י ב' דתוס', וכ"ה ברמב"ן וברשב"א, דלא הדרינן מסברת אין ספק מוציא מידי ודאי, וחילוקא דגמ' דהיכא דאיכא ריעותא בגוף הנידון אף מידי ודאי מוציא. ויסוד החילוק נתבאר ברש"י משום דהבהמה ודאי שחוטה, ולפי"ז אי"ש דגבי טבל ועלה דאתיליד ריעותא בגופו ל"ש לדון ודאי טבל. אולם לתוס' דנידון כודאי משום דעצם ודאי פוגם וכן גבי חציצה משום דנתעסק באותו המין, ל"ל ע"ד רש"י, ויש ליישב באופ"א.

ב- ע"י ר"ן דכיון דהאי ריעותא בסכין ולא בבהמה, וסכין היה בחזקת בדוק ממשיכים חזקתו ותולין להקל. ולכא"י כונתו דכיון דלית הספק הוא בסכין הלכך ממשיכין חזקת הסכין, ותו ל"ל ספק כלל בבהמה דהרי שחוטה לפניך, משא"כ גבי טבל ועלה דהריעותא באדם, ל"ש לומר העמד גברא על חזקתו דליכא ביה חציצה, דאדרבה העמידנו שהוא טמא.

ג- ע"י תורת יקותיאל ס"י סק"א, וכ"מ רבינו גרשום, ובי' הגר"א ס"י סק"י"ט, דכיון דשחוטה לפניך אמרינן נשחטה הותרה וכדינא דבא זאב וממילא פקע חזקת איסור שבה.

ד- ע"י תוס' בת"י הג' דכונת הגמ' משום דאיכא ס"ס. **וע"י** ש"ך סי' ק"י בית הספק אות י"ג דהק' דלא הוי ס"ס המתהפך, **וע"י** גליון מהרש"א שם מש"כ ליישב, **ע"ע** שם אות כ"ז דפי' דאין כונת התוס' אלא דהוי כעין ס"ס,

ובזה כתב ליישב דליכא להוכיח מתוס' דאמרי ס"ס במקום חזקה. **ע"ע** חזו"א אבה"ע פ' סקכ"ג דפי' דלא חשיב נגד חזקה כיון דאיכא חזקת סכין, ועוד אפשר דלא הוי ס"ס גמורה אלא דמצטרף לאלומי חזקת סכין. **ע"ע** ש"ש ש"ג פ"ג דלהסוברים דתרת' לריעותא הוי בתורת ודאי ל"ש לצרף ס"ס לחזקת סכין]. **ע"ע** שיעורי הגרד"ר סי' ב' אות ח' מש"כ ליישב באופ"א.

טעמא דר"ה, **לאופן** א' משום דל"ל סברת אין ספק מוציא מידי ודאי וכדנתבאר בס"ד. **לאופן** ב', נתבאר בתרת' א- דאמרינן תרת' לריעותא וכדאמרי' גבי מקוה [ועי' להלן ישוב ד' התוס']. **ב-** דריעותא דסכין לא הוי כד"א וחשיב ריעותא בגוף הבהמה והוי כטבל ועלה דאסרינן לכו"ע, וכמש"כ הר"ן למסקנא למאי דקיי"ל כר"ה בלא שיבר עיי"ש, וכ"מ החזו"א אבה"ע סי' פ' סקכ"ג. **לאופן** ג', צ"ל דבהא גופא פליג דל"א נשחטה הותרה כיון דחשיב ריעותא בגוף הבהמה [וכד' הר"ן למסקנא וכדלעיל].

לאופן ד', **עי'** רעק"א דס"ל דל"א ס"ס במקום חזקה, **וע"ע** חו"ד סי' ק"י בית הספק סקכ"ז כעיי"ז, אולם הוסיף דאע"פ דבעלמא אמרינן, שאני הכא דענין החזקה דלא נתחדש מעשה וכדברי הרשב"א יבמות, ולכך אלימא טפי. ועיי"ש מש"כ ליישב לפי"ז כונת שו"ת הרשב"א. **ע"ע** רעק"א שם דלמש"כ הנקוה"כ סי' א', דלא הוי ס"ס גמור דשמא לא שחיט במקום הפגימה לאו ספק מעליא הוא, דמסתמא דרך הסכין להוליך בכולו, י"ל דהיינו טעמא דר"ה. **אולם** עי' תוס' נדה ב' ב' ד"ה "התם" דהוסיפו דאיכא ספיקא טובא שמא נפגם במיעו"ב ולכאו' האי ספק הוי ספק גמור צ"ע.

ע"ע תוס' וראשונים משה"ק ממקוה שנחסר ותי' בכמה אופנים, ולתי' קמא דתוס' מבואר דהדרין מטעמא דאין ספק מוציא מידי ודאי, וטעמא דר"ח מתפרש כהאופנים דלעיל, **ועי'** חזו"א אבה"ע סי' פ' סקכ"ג דלפי"ז לא אמרינן תרת' לריעותא אלא בב' אנפי. **א-** היכא דחסר ואתאי כההיא דמקוה שנחסר. **ב-** היכא דהריעותא בגוף הנידון כההיא דטבל ועלה.

ועיקר טעמא דחסר ואתאי דשייך גבי מקוה ולא גבי סכין, **עי'** שטמ"ק דפי' בתלת, חדא דשאני מקוה דליכא זמן מבורר בתורת ודאי דלא נחסר משא"כ סכין דבזמן שחיטת הסימנין ודאי לא אפגים. **ועוד** דשאני מקוה דלאו בחדא זימנא קא חסר משא"כ סכין. **ועוד** דשאני מקוה דאכל גברא וגברא דטביל ביה חסר ואתאי משא"כ סכין. **וע"ע** רש"י נדה ב' ב' ד"ה "חסר", ובפמ"ג משב"ז ק"ה סק"ג מש"פ.

והא דפליג ר"ה, אי נימא דלא ס"ל חזקת סכין א"ש, ואי ס"ל הך חזקה אלא טעמו משום דאיכא תרת' לריעותא צ"ע דהא לא חסר ואתאי, **ועי'** בכור שור דצ"ל דאה"נ לר"ה לא בעי' חסר ואתאי, **וע"ע** פמ"ג משב"ז סי' ק"ה סק"ג ד"ה "והנה" דחזקת הסכין לא הוי חזקה גמורה כיון דהוא חזקה העשויה להשתנות. **עוד** פי' דסכין נמי חשיב חסר ואתאי דדרכו להתקלקל מעט מעט. **ע"ע** רמב"ן ורשב"א דתי' דשאני מקוה דא"א שתחסר או דיהא חציצה ויעלה טבילה, משא"כ פגימת סכין. ולכאו' כונתם דלכך מקוה חשיב כריעותא בגוף האדם, ושפיר י"ל תרת' לריעותא.

ע"ע ד' האגודה הובא ברמ"א סי' א' סעי' ב', לענין שו"ב שבדקו ונמצא אינו יודע דאין מטריפים למפרע דאמרינן השתא הוא דאיתרע, כיון דבהמה לא איתרעי וכדאמרינן בשמעתין גבי סכין פגום, **ועי'** ט"ז שם דהק' דהא ב' תירוצי קמא דתוס' לא שייך התם, ותי' ג' דס"ס נמי ל"ל למאי דקיי"ל כר"ה בלא שיבר, והתם נמי ליכא למתלי טפי להיתר, **ועי'** נקוה"כ שם דפי' דשאני סוגיין דלא הוי ס"ס גמור וכדלעיל, משא"כ התם דהוי ס"ס גמור אף ר"ה מודה, **וע"ע** ש"ש ש"ג פ"ג מש"כ ליישב באופ"א, **וע"ע** חו"ד סי' א'.

פלוגתת ר"ה ור"ח - בלא שיבר

טעמא דר"ח מבואר משום דתלין בעצם דמפרקת, **ועי'** תוס' לעיל לחד תי', ורשב"א, דאף גבי מפרקת ס"ל טעמא דאין ספק מוציא מידי ודאי, **אולם** עי' מהרש"א דלשאר תי' התוס', וכן משמעות לשון רש"י דליכא סברא למתלי במפרקת יותר מבעור, הדרין מטעמא דאין ספק מוציא מידי ודאי, אלא הטעם משום דבהמה לא איתרעי, וכן מבואר בר"ן.

ע"ע רשב"א דדקדק לשון רש"י דאיירי בנגע במפרקת בודאי, אבל בספק אי נגע מוקמינן אחזקת איסור, וכן מבואר במרדכי ומטעם דכיון דנגע סכין ודאי בעור, וספק אי נגע בעצם, אין ספק מוציא מידי ודאי, **אולם** עי' רשב"א שם דפליג דאף בספק נגע אמרינן אין ספק מוציא מידי ודאי לקולא, ועיי"ש דפי' בתרתי.

ולענין פלוגתת ב' הלשנות בשחט כמה בהמות אי תלין בקמייתא או לאו, **עי'** תוס' לעיל, וכן צ"ל בד' הרשב"א, דהנידון אף לטעמא דאין ספק מוציא מידי ודאי, לפי שבראשונות רגיל להזהר שלא ידחוק הסכין במפרקת, וללשינא קמא דתלין בקמייתא מבואר ברשב"א משום דס"ל דמפרקת פגים כעצמות, **ועי'** רעק"א דהקשה דיל"פ כפשוטו אף אי לא פגים כעצמות, מ"מ לא אמרינן סברת אין ספק מוציא מידי ודאי אלא לענין ספק עור ספק עצם, אבל לענין באיזה עצם אפגום לא שייך.

ולשי' רש"י ור"ן דעצם לא פגים טפי מעור וטעמא דר"ח משום דבהמה לא איתרעי, להך לישנא דתלין בבתייתא א"ש, ולששינא קמא, **עי'** חי' הר"ן ד"ה "עצם" דפי' דס"ל דמ"מ בעי ר"ח נמי שיהא הדבר נוטה יותר שנפגם הסכין במקום שאינו פוסל בשחיטה.

חילוקא דשיבר ולא שיבר [לדידן]

עי' לשונות הרשב"א דבלא שיבר לא קיי"ל כר"ח למתלי בעצם דמפרקת כיון דאינה עשויה לפגום כשבירת עצמות. **ובר"ן** נתבאר דדוקא בלא שיבר דינינן כמאן דאיתילד ריעותא בבהמה, משא"כ בשיבר לא חשיב ריעותא כלל, **אולם** עי' נחל"ד דהקש' דא"כ הדר קושית הש"ס מטבל ועלה עיי"ש, **ועי'** הגהות מראה כהן דלא פסקינן כהאי ברייתא, ויתכן מה"ט דלמסקנא לי' לפירוקא דלעיל.

ולהך גיסא דפליגי בגדר ס"ס הא דחלוק אי שיבר או לאו עי' רעק"א דכיון דהוי ס"ס כנגד חזקה לא מהני למיפשט אלא למיעבד פלגא ופלגא ולכך בשיבר דאיכא תלייה להתר שרי, משא"כ בלא שיבר. ועיי"ש עוד דיתכן דלדידן לא בעי להך טעמא דס"ס אלא דעיקר הטעם משום דבהמה לא איתרעאי ולא קשה ממקוה שנחסר דשאני התם דליכא תליה להתר.

ע"ע חו"ד סי' א' דבלא שיבר אזיל חזקת בדוק דהסכין עיי"ש טעמו.

שבירת עצם מפרקת לדידן

עי' בדה"ב להרא"ה [עמ' טז א'] דאי נגע בעצם דמפרקת דינו כשבר עצמות, וה"מ באותו רושם. **אולם** עי' רמב"ן דאין תולין להקל בשנגע במפרקת אלא בשיבר המפרקת, **וברשב"א** ובר"ן הביאו דאפי' בשיבר אין להקל כיון דעצם דמפרקת רך ואינו מצוי לפגום יותר מעור, ועוד דדרך הולכה והבאה, לא פוגם כלל, **ונחלקו** המפרשים בכונתו, **עי'** שו"ע סי' י"ח סעי' ט"ו דפי' דאפי' שיבר המפרקת לא מקלינן כשאר עצמות, **אולם** בש"ך וט"ז שם תמהו דכל דברי הרשב"א דוקא בשיבר דרך הולכה והבאה, אבל בשיבר דרך שבירה לכו"ע תלין להקל כשאר עצמות, וע"ע דקדוקי לשונות הרשב"א בפמ"ג משב"ז, ותבו"ש שם.

ע"ע לשון הטור, כתב בעל העיטור כו' והשבתי כיון שדרך שחיטה נפגם לא דמי לשבר עצמות ופסולה, ועי' דרישה שם סק"ה דיי"מ דכיון דבשעה שעוסק בשחיטה נפגם טריפה דוגמת שהייה במיעו"ב וכתב דפי' משובש הוא עיי"ש.

ע"ע רשב"א ור"ן דאף לדידן דקיי"ל כר"ה בלא שיבר אפי' בנגע במפרקת, מ"מ בשוחט כמה בהמות פסקין לחומרא כר"ח דשבירת מפרקת כשבירת עצמות ובעי' בדיקה בין חדא לחדא, וכ"ה בשו"ע סי' י"ח סעי' י"ב, ועי' בי הגר"א שם וצ"ת.

נאבד הסכין

שיטת הרמב"ו ורא"ה בבדה"ב בית א' ריש שער א' דנאבד פסול לר"ה, וברמב"ן כתב להוכיח מהא דאמרינן ר"ה כשמעתין, אולם ברא"ה דקדק מהא דקאמר אפי' שיבר בה עצמות עיי"ש, ועי' פנ"י משי"כ לפרש דקדוקו דהרמב"ן בתרתי חדא דאי נאבדה כשרה ולכל דינא דר"ה בנפגם לפנינו ומשום דעור ודאי פוגם, לא בעי' לטעמא דחזקת איסור, ועוד דאי נאבד כשר משום דמוקמינן סכין בחזקתה א"כ אף בפגום לפנינו יהניא, **אולם** עי' רשב"א בשמעתין ובמשמרת הבית משמיה דהר"י שהאריך לתמוה ופליג דנאבד כשר לכו"ע, וכ"ה ברא"ש, והא דקאמר ר"ה כשמעתיה, משום דבלי"ה היינו מכשירין אותה כיון דשחוטה לפניך ותלינן בשבירת עצמות, וצ"ב אמאי בעי' לטעמא דשחוטה לפניך, הא בלאו חזקת איסור מוקמינן סכין אחזקתה, אולם למש"פ החו"ד דחזקתו דר"ה הוא דלא מחדשים מעשה שחיטה והיינו כשמעתיה א"ש דאף אי לא נימא כשמעתין מ"מ עדיין איכא חזקת איסור דבהמה, ולכך בעי' לטעמא דשחוטה לפניך. **ועי'** רשב"א במשה"ב דהקשה חדא אמאי קאמר ר"ה אפי' שיבר עצמות הא לא גרע מנאבדה, **ועי'** רעק"א דתי' דהיכא דהסכין לפנינו איכא מקום להקל טפי דהוי ס"ס, משא"כ נאבד עיי"ש החילוק, ועי' ראש יוסף שהאריך בזה. **עוד** הקשה שם, ובשמעתין היכי קא מייתי סיעתא לר"ה מטבל ועלה, הא התם דוקא אם נמצא עליו דבר חוצץ חושש, אבל בספק אינו חושש ולר"ה אף בספק צריך לחשוש, ועי' בשמעתין דתי' דס"ל דעור הוי כנתעסק בדברים החוצצים, ועי' במשה"ב מש שדחה. **עוד** הוסיף להקשות במשה"ב מ"ש ממקוה שנמדד דאי לא נמצא חסר לא חיישינן דילמא נחסר, **ועי'** בשמעתין ובמשה"ב דהק' אמאי לא אקשי' אף לר"ה דתבעי בדיקת חכם כיון דמדינא הוא, **ועי'** רעק"א שכתב להכריח, דדינא דהרמב"ן הוא מדרבנן לחוד, ולכך לא אחמור לבדוק לאחר שחיטה.

ובעיקר שיטת הרמב"ן מבואר דלר"ה מוקמינן אחזקת איסור אע"ג דלי' תרתי לריעותא, ובעי"כ צ"ל, **או** דלא הוי אלא ספק כמש"כ הרעק"א, **או** ע"ד החו"ד סי' ק"י בית הספק סקכ"ז [הובא לעיל], דחזקת איסור דבהמה אלימא טפי כיון דענין החזקה שלא נעשה מעשה בבהמה. ולמש"כ הרעק"א דהוא מדרבנן א"ש טפי.

פלוגת ב' הלשונות

עי' לעיל משנת"ב, ועיקרי הדברים **דלשי'** תוס' בתי' הב' דטעמא דל"ב משום דרגיל לדחוק באחרונות טפי מהראשונות ולל"ק צ"ל דל"ל האי סברא.

שיטת הר"ן, **עי'** ח"י הר"ן דפליגי אי מ"מ בעי' דיהא נמי תלייה להתר או לאו, דלל"ב לא בעי' הלכך מוקמינן סכין אחזקתו דאיפגם בבתרייתא משא"כ לל"ק.

שיטת הרשב"א, **עי'** ד"ה "והילכתא" דמבואר טעמא דל"ב דתלינן לקולא כי היכי דתלינן בלא שיבר עצמות אע"ג דלא נגע, וטעמא דל"ק מבואר בתו"ד ד"ה "אי הכי" דס"ל דעצם פוגם כשאר עצמות, הלכך פקע חזקת סכין לבתר שחיטת קמייתא, **ועי'** רעק"א משה"ק.

ובעיקר שיטת הרשב"א מבואר דבשחט כמה בהמות ליכא לדון כלל משום אסממ"ו וכל הנידון אי איכא חזקת סכין וחזקת כשרות דבהמה או לאו, **וכן** מבואר ממש"כ ד"ה "והא הכא" בסוה"ד לפרש קושית הש"ס מטבל ועלה למסקנת הסוגיא, ואי טעמא אף למסקנא משום אסממ"ו דאיכא למתלי להתר, עדיין קשה דגבי טבל ועלה ליכא למתלי להתר וכמשה"ק, וצ"ע ממש"כ בסוד"ה "והילכתא" דטעמא דר"ח אף בלא שיבר משום אסממ"ו, **ובע"כ** דלמסקנא בעי' להני תרי טעמי חזקת סכין ובהמה ואסממ"ו, ויל"פ בכמה אנפי.

בדיקת סכין לאחר שחיטת מפרקת

בדינא דר"כ דאצריך בדיקותא בין כל חדא וחדא, שו"ט בסוגיין אי קאי אליבא דר"ה או אליבא דר"ח. **להך** גיסא דקאי אליבא דר"ח מבואר ברש"י וברשב"א דס"ל כל"ק, וברשב"א הוסיף לבאר משום דס"ל דמפרקת פוגם כשאר עצמות ובטל חזקתו דסכין, **ועי'** רעק"א דתמה דהא אף לל"ק י"ל דאין מפרקת פוגם כשאר עצמות ושאינה הכא דהסכין פגום לפנינו, דבהא ס"ל דליכא למתלי בבתרייתא טפי מקמייתא.

עוד מבואר ברשב"א שם דה"מ לר"ח, אבל לר"ה ליכא ס"ד למיחש לפגימת מפרקת, **ועי'** רעק"א דהכריחו דהרשב"א מקושיית הגמ' א"ה תיבעי כו', דמשמע דאקשי לר"ח לחוד, **אולם** תמה דלא אשכחנא דפליגי נמי בהא, וקושיית הש"ס שפיר יל"פ אף לר"ה, **וע"ע** בעה"מ דפי' קו' הגמ' לתרויהו, [אולם בעיקר שיטתו משמע דס"ל כהרשב"א עיי"ש].

להך גיסא דקאי אליבא דר"ה, נחלקו הראשונים אי עצה טובה קמ"ל וליכא חיובא כלל, או דאיכא חיובא ומשום בל תשחית או משום תקלה דאתי למיכל שאר בהמות, **עי'** השיטות ברמ"א סי' י"ח סעי' י"א, ונו"כ ומשב"ז שם. **וע"ע** שם בנו"כ לענין אי לא בדק בין בהמה לבהמה ונמצא פגום אי חייב לשלם כל ההפסד או לאו.

עוד נחלקו הראשונים אי אליבא דר"ה בעי' בדיקה אף בשחט בהמה אחת, או דוקא שחט כמה בהמות, **עי'** בעה"מ, ור"מ פ"א הכ"ג וראב"ד שם.

ספק שיבר עצמות

עי' שו"ת הרא"ש כלל כ', ונפסק בשו"ע סי' י"ח סעי' י"ג, דאי נאבד הסכין לאחר שחיטה ונמצא פגום שחיטתו כשירה הואיל ויצא בהתר, וזה שנמצא פגום אימור שיבר בה עצמות ולאז אדעתיה. **ועי'** ב"ח דחזר בו הרא"ש בפסקיו, מהא דפסק וכן אם נפלה הסכין בחודו ע"ג קרקע קשה, דתלינן להקל ומשמע דבספק אי נפל על חודו אין תולין להקל, **וכ"ה** בטור ובשו"ע שם סעי' ט"ו, **אולם** עי' ש"ך סקכ"ה דשאני התם דאיכא ס"ס לאיסור הילכך מחמירין, משא"כ גונא דנאבד דליכא אלא חדא ספיקא תלינן להקל, **וע"ע** ט"ז סק"י וכע"ז בש"ך שם דכתב לחלק דשאני נאבד הסכין דכיון דאילו בא לשאול לאחר שחיטה היה לו היתר דסמכין אבדיקה דמעיקרא, הלכך הוחזק בהתר, משא"כ בלא נאבד כיון דהסכין לפנינו אין סומכים על החזקה אלא בעי' לבדוק, הלכך לא הוחזק בהתר, **ועי'** משב"ז שם דפי' טעם החילוק בתרתי א- דכיון דאין הריעותא בגוף הבהמה אלא בסכין כה"ג דיצא בהתר אמרי' שפיר סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי. ב- דכיון דאיכא חזקת סכין דמעיקרא כנגד חזקת איסור, וחזקה דהשתא דפגום לפניך כנגד חזקה שיצא בהתר, הו"ל ספק השקול ומכשרין מכח ס"ס, ולפי"ז אי"ש היטב הא דלר"ה מוקמינן אחזקת איסור אע"פ דאיכא חזקת סכין כנגד, כיון דנמצא לפנינו לא סמכין אחזקתו דסכין.

ובעיקר הנידון, לשיטת הרא"ה [הובא לעיל] דפלוגתת ר"ה ור"ח בספק נגע וקיי"ל כר"ח בודאי נגע, וכו"ה בספק נגע, אי"כ ה"ה לכא' ספק שיבר עצמות לא תלינן לקולא לדידן, וכ"מ לשון הרשב"א ד"ה "והילכתא" דר"ח תרתי קולא אית ליה וליכא הלכתא כותה בקולתיו.

עוד נידונים

עי' לשון הר"מ פכ"א הכ"ד, דנמצאת הסכין פגומה ה"ז ספק נבילה, ובאחרונים תמהו אמאי לא הוי ודאי נבילה משום חזקת איסור, **עי'** פתיחה לפמ"ג שורש ד', ושם סי' י"ח שפ"ד סק"א, **וע"ע** לב אריה. **ע"ע** ביה"ל ח"ב סי' כ"ב סק"ז מש"כ ליישב בסתירת ד' הר"מ דפסק פ"א הי"ב דהשוחט שלא בדק בסימנין ה"ז נבילה ומשמע בתורת ודאי. **ע"ע** שו"ע סי' כ"ח סעי' כ' דהיכא דחיישי' שמא בעור נפגמה מכסה בלא ברכה, **עי'** ש"ך שם וראש יוסף בסוגיין.

וע"ע שו"ע חו"מ סי' ש"ו סעי' ה' דאם מצא הסכין פגום ובדקו תחילה דפטור מלשלם וכו' דלענין ממון לא מפקינן מספיקא, **ועי'** נו"כ, ובי' הגר"א שם.

ע"ע שו"ת הרשב"א ח"א ת' ת"א, דס"ס מהני להוציא מידי חזקה ואין להקשות מדר"ה בשמעתין דאסר אפי' נגד ס"ס, דר"ה לטעמיה דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור, **ועי'** ש"ך כללא ס"ס סקכ"ז מש"כ להגיה בדבריו, **וע"ע** חו"ד בית הספק סי' ק"י סקכ"ז [הובא לעיל] מש"כ לפרש עפ"ד.

חזקה מנלן

ע"י חת"ס, ושערי תורה כלל א' דאשכחנא ג' אופני חזקה. **א-** חזקה קמיינתא כגון בהמה בחייה בחזק"א, העמד טמא או טהור על חזקתו, העמד אשה על חזקתה. **ב-** חזקה מכח רוב כגון נשחטה בחזקת היתר. **ג-** חזקה הבא מכח סברא ואומדנא כגון חזקה אין אדם פורע, חזקה אין אשה מעיזה כו'. **ושמעתין** איירי לענין חזקה קמיינתא ואהא לחוד ילפינן מנגעים.

אי הנידון אף לחומרא

ע"י לשון רש"י ד"ה "הא דאמרו" דמבואר דהנידון בין לקולא ובין לחומרא, וכן משמעות תוס' ד"ה "דילמא" וד"ה "אלא", **אולם** ע"י רמב"ן בפ"י קמא דלחומרא לא בעי קרא אלא סברא הוא ונידון הסוגיא הוא לקולא לחוד, וכ"מ הרא"ה הובא בשטמ"ק.

וע"ע ראש יוסף דמדרי"ה גופא שמעינן קולא וחומרא, קולא בנאבד הסכין דמוקמינן סכין אחזקתה, ולחומרא בנמצא פגום לפנינו.

והא דמיייתנן אסוגי', **ע"י** רמב"ן משום דר"ה דשמעינן דאזלי' בתר חזקת איסור דמעיקרא [ואע"פ דר"ה לחומרא עיי"ש], **אולם** ע"י רא"ה שם דפ"י משום דרב חסדא, דשמעינן דאזלי' בתר חזקת סכין דמעיקרא. **ועיקר** פלוגתתם בתרתי **חדא** אי מדרי"ה איכא למשמע אף חזקה לקולא. ועוד אי מדרי"ח איכא למשמע חזקה דמעיקרא דדילמא טעמא משום אסממ"ו, **וע"י** מהרש"א ומהר"ם בדברי התוס'.

צורת הילפותא מנגעים

ע"י התוס' משה"ק מס"ט ברה"י, **וע"י** חזו"א סי' רי"ד, ואחיעזר ח"א סי' ה' דהכריחו דס"ל לתוס' דהספק גבי נגעים הוא לענין הנכסים לבית אי טמאין או לאו ומהא ילפינן ענין חזקה, אבל גבי הבית גופיה לא איירי, דהא גבי הבית לא שייך לאקשו'י דדילמא משום ס"ט כיון דהא פשיטא דאבד"ל, ועוד דל"א ס"ט אלא בספק אי נגע ולא בספק טומאה גופיה, **אולם** ע"י חזו"א מה שתמה, ונטה לפרש סוגיין דהספק לענין הסגר הכהן דאין הסגר ספק, הסגר ואי לאו חזקה לא הועיל כלום בהסגרו.

ע"י תוס' דהק' היכי ילפי' אף לקולא ותי' בג' אנפי, ובעיקר דבריהם **ע"י** ראש יוסף דתמה דהא איירי אף ברה"י וס"ט ברה"י טמא אף באיכא חזקת טהרה, א"כ מאי יהניא הא דאיכא חזקה, **וע"ע** אחיעזר שם משכ"ב.

ע"ע רמב"ן דפ"י דמהא דלא חיישינן דילמא עד דנפיק ואתי בציר ליה והדר שלים, ונמצא דלא היה הסגרו הראשון הסגר ואם לא פשה בסוף הסגרו היה צריך הסגר שנית בע"כ דאזלינן בתר חזקה אף לקולא, **וכ"כ** בתוהרא"ש ד"ה "והקשה", **אולם** ע"י תוהרא"ש שם דהק' דהוי תרי טעמי דסתרי אההדדי, וצ"ב דהא הוי ב' נידונים שאינם תלויין זב"ז ומ"ש משני שבילין.

חזקה באיכא ריעותא

ע"י תוס' דהקשו מנלן למילף חזקה להיכא דאיכא ריעותא ותי' דילפי' מנגע שנתמעט, **וע"י** חזו"א שם מש"כ לפרש המקור להיכא דאיכא ריעותא לפ"ד. ועיקר הס"ד לחלק בין איכא ריעותא לליכא נתבאר באחרונים, דבליכא ריעותא ענין החזקה מברר דליכא ספק כלל משא"כ באיכא ריעותא דהספק לפנינו ענין החזקה לפשוט צדדי הספק. ואשכחנא כע"ז בפנ"י קידושין ק"א אות פ"ט דאע"ג דקיי"ל רובא וחזקה רובא עדיף מ"מ בליכא ריעותא חזקה עדיפה וכפשוטו מטעם הנ"ל דע"י החזקה ליכא ספק כלל, **אולם** ע"י רשב"א יא א' דמבואר להדיא דרובא וחזקה רובא עדיף אף היכא דליכא ריעותא.

ע"ע שער"י ש"ב פ"ח דלשיטת ר"י ורשב"א דלא מוקמינן אחזקה אלא באיכא תלייה להתר ע"כ דפליגי אתוס' וס"ל דלא ילפינן מנגע אלא בליכא ריעותא, והא דגבי נגע מוקמינן אחזקה אף בחסר לפניך כמש"כ התוס' שא"ה דלא חשיב ריעותא כיון דאי נתמעט הנגע לאחר ההסגר מטמא אף בפחות מכשיעור כמ"ש התוס' נדה ב' ב' גבי תרתי לריעותא כדלקמן, [ולחשוברים דדברי הרשב"א הוא לענין ספק טריפה לחוד פשיטא דבעלמא מודו לד' התוס'].
ע"ע תוס' דדינא דסכין פגומה ואחד משנים שנטמא חשיב חזקה דאית ביה ריעותא. **והא** דנקטו סכין פגומה, **ע"י** מהרש"א דכונתם לדר"ח דמוקים אחזקת שחוטה לפניך אע"פ דאיכא ריעותא דסכין, **אולם** במהר"ם פ"י דכונתם לדר"ה דאוקים אחזקת איסור אע"פ דאיכא ריעותא דבהמה דהרי שחוטה לפניך.

והא דהביאו מדינא דאחד משנים שנטמאו דמטהרין שניהן, משמע דעיקר קושיתם מהא דמטהרין שניהן ולכא' צ"ב דאף בלא"ה אי איכא ספק אחדא מינהו לחוד, נמי איכא להקשות מנלן דמוקמינן אחזקה כיון דאיכא ריעותא. **וע"י** חמד"ש יו"ד סי' ד' דתי' דלעולם לא חשיב האי ריעותא כלל [כיון דלא הוי אלא חיסרון ידיעה], וקושיתם מהא דמטהרין שניהם אע"ג דהוי תרתי דסתרי.

ואע"פ דאהא לא תי' מידי, מ"מ לבתר תי' א"ש, דכל קושיתם הוא למאי דס"ד דלא מוקמינן אחזקה אלא בליכא ריעותא דהוא מתורת בירור, הלכך היכא דתרתי דסתרי ליכא בירור, משא"כ לבתר דתי' דאף באיכא ריעותא מוקמינן אחזקה ובע"כ דהוא משום הנהגת הדין לחוד, א"כ ה"ה בתרתי דסתרי.

ע"ע תפארת יעקב דהאי גוונא נמי חשיב ריעותא, ועי"ש מש"פ אמאי הקשו מהא דמטמאין שניהן. ויל"פ עוד דלא חשיב ריעותא אלא כשמטהרין שניהן אבל בלא"ה לא חשיב אלא חיסרון ידיעה.

תרתי לריעותא גבי נגע

ע"י תוס' דהקשה אמאי אי נתמעט הנגע לא מוקמינן גברא אחזקתה דאיתרע חזקה דמעיקרא דהא חסר לפניך, **וע"י** תוהרא"ש דתי' דשאני מקוה דחסר ואתאי, משא"כ נגע שאין הנידון אלא אשעת ההסגר אבל לאחמ"כ אפי' חסר מיד טמא הבית כל שבעה.

וע"י שער"י ש"ב פ"ח בתו"ד דכתב לבאר החילוק דגבי מקוה כיון דלא שייך לדון מכח החזקה דאירע השתא, דהא חסר ואתאי הלכך ל"ה חזקה כלל, משא"כ גבי נגע דלאחר ההסגר ליכא נפקותא דאף אי נתמעט טמא, וכל הנידון על שעת ההסגר אהא שפיר אהני חזקה למימר דאירע לאחר זמן ההסגר.

ע"ע תוס' נדה ב' ב' ד"ה "התם" שכתבו לחלק דגבי מקוה שאני דחסר ואתאי משא"כ נגע, ובסו"ד הוסיפו האי חילוקא דתוהרא"ש, **וע"י** מהר"ם שם, **וע"ע** שער"י שם דפ"י לפ"ד.

ע"ע תי' הרב משנאץ הובא בשטמ"ק דגבי נגע כיון דל"מ חזקת האדם אלא על זמן כניסתו לבית ועיקר הספק דבעי למיפשט הוא זמן ההסגר [כיון דאי היה שלם בזמן ההסגר לא אכפ"ל אי נתמעט אח"כ] אהא ליכא חזקה דגברא, משא"כ גבי מקוה דהנידון על זמן הטבילה שפיר איכא חזקת גברא.

ע"ע חמד"ש יו"ד סי' ד', וחזו"א סי' רט"ו ע"ד תוס' נדה שם דכתבו ליישב, דגבי מקוה כיון דליכא נפקותא לגבי המקוה גופיה, כיון שהוא חסר לפניך וכל הנידון הוא רק גבי הטובל, לכך שפיר מהני חזקת טמא דגברא, משא"כ גבי נגעים דהנידון אף גבי הבית [ואע"פ דהשתא נתמעט הנגע וחסר לפניך, מ"מ לאחר הסגר הכהן הא מטמא בכל גוונא] וכיון דהוכרע דין הבית ע"י חזקת הנגע תו לא מהני חזקת טהרה דאדם, וכ"כ בשטמ"ק. והא דגבי הבית לא דנין משום תרתי לריעותא דמעיקרא היה בחזקת טהור, ע"י ראש יוסף דלבתר דנולד הנגע פקע חזקה קמייתא, ויתכן משום דהוחזק דלבתר הסגר הכהן יטמא וע"ד חזקה דרבה.

הארת סוגיות – מ"מ וציונים

וע"ע ראש יוסף דהתוס' דלא נקטו האי חילוקא, מבואר דס"ל דלא תליא הא בהא ואף שהבית טמא מ"מ גבי האדם יש לדון תרתי במקום חדא.

ועיקר חילוקן מבואר בריטב"א עירובין לו א' בשם הר"מ בן שניאור דמה"ט אין מעמידין טהרות אחזקתן כיון דהוכרע שורש הספק עיי"ש, **וע"ע** ט"ז סי' א' דמה"ט כתב גבי נידון האגודה דא"א להכשיר הכלים משום חזקת היתר דכיון דהוכרע שורש הספק לאסור תו לא שייך לדון אכלים בפ"ע, **וע"ע** ראש יוסף הנ"ל מש"כ ליישב ד' התוס' מההיא דטהרות עיי"ש.

עוד נידונים

-ע"י שער"י ש"ב פ"א דהקשה היכי ילפי' חזקת דין מנגעים דהוי חזקת הגוף ודוחק לומר דנגעי בתים לא חשיב חזקת הגוף עיי"ש.

-ע"ע שער"י שם פ"ד מנא ידעינן חזקה דהשתא, ומנגעים ליכא למילף דהתם הא הוי חזקה דמעיקרא.

-ע"ע קוב"ש ח"ב סי' מ"ה אות א' ב' דהקשה מהא דמבואר ביבמות קג ב' דלא ילפי' איסור מטומאה א"כ היכי ילפי' בסוגיין, ות' דשאני סוגיין דאין הנידון אגופא דטומאה אלא אי בעי' למיחש שנשתנה לענין האיסורין שבה.

שיטת ראב"י

ע"י רש"י וכ"מ רבינו גרשום דראב"י ל"ל הך כלל דאוקי מילתא אחזקתה, **אולם** ע"י רמב"ן דראב"י לא פליג אכללא דחזקה, וע"ע מהרש"א להלן בדי' תוד"ה "מנא" דראב"י ס"ל חזקה מהללמ"מ.